Bundel - Politieke Avond van 13 januari 2021

Agenda bijlagen

- Agenda 13 januari 2021
- Stemmingen PA 13 januari 2021
- Besluitenlijst 13 januari 2021
- Besluitenlijst (besloten deel) 13 januari 2021

1 18.45 uur - 19.30 uur: Rondvraag en mededelingen

2 19.45 uur - 23.15 uur: Besluitvormende vergadering

2.1 Opening en mededelingen

2.2 Vaststellen van de agenda en spreektijdverdeling

2.3 Vaststellen van de concept-besluitenlijst van de vergadering van 16 december 2020

- Getekend raadsbesluit
- Raadsvoorstel "Vaststellen van de concept-besluitenlijst van de vergadering van 16 december 2020"
- Besluitenlijst van 16 december 2020

2.4 Ingekomen stukken en ter inzage gelegde stukken voor de gemeenteraad

- Getekend raadsbesluit
- Raadsvoorstel "Vaststellen van de lijst van ingekomen stukken voor de raadsvergadering van 13 januari 2021"
- Lijst van Ingekomen stukken (10 december 2020 tot en met 6 januari 2021)

3 Onderwerpen welke voor debat en besluitvorming worden voorgedragen (1ste gedeelte)

3.1 Herstemming motie - (de) Weg uit Armoede, werken aan perspectief: Arnhemse Armoede Aanpak 2020 en verder

In de raadsvergadering van 16 december 2020, bij de stemming over de motie "Armoede is aan de orde van de dag" (20M352) van de fractie GroenLinks, staakten de stemmen.
Deze motie wordt nu opnieuw in stemming gebracht.
Als de stemmen opnieuw staken, dan is de motie verworpen.
De beraadslagingen worden niet heropend. Er wordt volstaan met het opnieuw stemmen.

- Aangenomen motie "Armoede aan de orde van de dag" (20M352) van de fractie GroenLinks

3.2 Vaststellen: Plan Gezond en fit

- Getekend raadsbesluit
- Raadskameradvies t.b.v. de besluitvormende behandeling op 13-01-2021
- Aangenomen amendement "Samen de coronacrisis door - 2" (20A90) van de fracties D66 en PvdA
- Aangenomen amendement "Gemeente geeft goed rookvrij voorbeeld" (20A91) van de fracties D66, ChristenUnie en PvdA
- Aangenomen motie "Blijvend aandacht voor gezonde voeding" (20M323) van de fracties GroenLinks, Partij voor de Dieren, PvdA en D66
- Aangenomen motie "Versteende wijken eerst" (20M325) van de fractie Arnhem Centraal
- Aangenomen motie "Actief en sportief ouderen benaderen" (20M326) van de fractie Arnhem Centraal
- Aangenomen motie "Onderzoek alternatieve infill-materiaal bij kunstgrasvelden" (20M365) van de fracties GroenLinks en Partij voor de Dieren
- Raadsvoorstel "Plan Gezond en Fit"
- Bijlage 1 - Plan Gezond en fit
- Bijlage 2 - Motie 20M02
- Bijlage 3 - Motie 20M04
- Bijlage 4 - Motie 19M137
- Bijlage 5 - Toezegging ID 570
- Bijlage 6 - Toezegging ID583
- Sport-en beweegakkoord gemeente Arnhem
- Sportvisie 2011
- Uitvoeringsprogramma publieke gezondheid 2013
- Raadsbrief "Rookvrije Generatie", d.d. 09-06-2020
- Aangenomen motie "Samen de coronacrisis door" (20M181)
- Rapport "Sportieve openbare ruimte in Arnhem", november 2018
- Raadsbrief "Motie Samen de coronacrisis door (20M181)" d.d. 10-11-20

Bijlage - Plan van Aanpak motie
Aangenomen motie "Samen de coronacrisis door" (20M181) van de fractie D66
Behandelresultaat 23 september 2020, informatieve & meningsvormende (1) behandeling

3.3 Vaststellen: Strategie Klimaatadaptatie
Getekend raadsbesluit
Raadskameradvies t.b.v. de besluitvormende behandeling op 13-01-2021
Aangenomen motie "Invullen voor uitvoeren" (20M339) van de fracties CDA, D66, PvdA en Arnhemse Ouderen Partij
Aangenomen motie "Het water in de ton en de ton in het plan" (20M340) van de fractie
Aangenomen motie "Onderzoek ondersteuning vergroening" (20M345) van de fractie Arnhem Centraal
Aangenomen motie "Hitteplekken, vergroenen en verkoelen" (20M358) van de fracties GroenLinks en Partij voor de Dieren
Aangenomen motie "Groen park-eren" (20M359) van de fractie GroenLinks
Verworpen motie "Minder auto's, frissere stad" (20M370) van de fractie Partij voor de
Ingetrokken motie "Privétuinen tellen ook mee" (20M346) van de fractie Arnhemse Ouderen
Raadsvoorstel "Strategie Klimaatadaptatie Arnhem 2020-2030"
Bijlage - Strategie Klimaatadaptatie Arnhem 2020-2030 (incluisief Voorlopige Uitvoeringsagenda Klimaatadaptatie Arnhem)
Bijlage - concept Intentieverklaring Klimaatbestendig Arnhem
Schriftelijke inspraakbijdrage van mw. M. Spaander (Deze inspraakbijdrage is niet namens Milieudefensie)
Behandelresultaat 18 november 2020, informatieve & meningsvormende (1) behandeling
Raadsbrief inzake "Financiering subsidieregeling Initiatieven Klimaatadaptatie Gemeente Arnhem" d.d. 07-07-20
Bijlage - Subsidieregeling Initiatieven Klimaatadaptatie Gemeente Arnhem
Bijlage - Toetsing Subsidieregeling Initiatieven Klimaatadaptatie kaders bestedingen Klimaatfonds
Bijlage - Toelichting en wegingscriteria Klimaatadaptatie
Behandelresultaat 18 november 2020, informatieve & meningsvormende (1) behandeling
Behandelresultaat 25 november 2020, 2e meningsvormende (1) behandeling
Behandelresultaat 2 december 2020, 3e meningsvormende (1) behandeling

4 Moties vreemd aan de agenda

4.1 Motie vreemd aan de agenda "Arnhem tekent Cities Appeal voor een kernwapenvrije wereld" (20M210)
Aangenomen motie vreemd aan de agenda "Arnhem tekent Cities Appeal voor een kernwapenvrije wereld" (20M210) van de fracties Partij voor de Dieren en GroenLinks

4.2 Motie vreemd aan de agenda "Herdenken 17 september de ware datum van de slag om Arnhem" (20M212)
Ingetrokken motie vreemd aan de agenda "Herdenken 17 september de ware datum van de slag om Arnhem" (20M212) van de fractie Arnhem Centraal

4.3 Motie vreemd aan de agenda "Bouwmaterialen blokkeren Arnhemse parkeerplaatsen" (20M227)
Aangenomen motie vreemd aan de agenda "Bouwmaterialen blokkeren Arnhemse parkeerplaatsen" (20M227) van de fracties PvdA en DENK Verenigd Arnhem

4.4 Motie vreemd aan de agenda "De stad praat mee over zwarte/grijze/roetveeg pieten of andere varianten" (20M230)
Verworpen motie vreemd aan de agenda "De stad praat mee over zwarte/grijze/roetveeg pieten of andere varianten" (20M230) van de fractie Arnhem Centraal

4.5 Motie vreemd aan de agenda "Plek KW 37 grondig gewogen" (20M310)
Verworpen motie vreemd aan de agenda "Plek KW 37 grondig gewogen" (20M310) van de fracties Arnhemse Ouderen Partij en Partij voor de Dieren

4.6 Motie vreemd aan de agenda "Niet weer een nieuw meldpunt" (20M317)
Motie vreemd aan de agenda "Niet weer een nieuw meldpunt" (20M317) van de fracties D66, SP, PvdA, ChristenUnie, CDA en Partij voor de Dieren

4.7 Motie vreemd aan de agenda "Gezamenlijk integrale lokale aanpak slachtoffers seksuele intimidatie en seksueel overschrijdend gedrag" (20M318)
Motie vreemd aan de agenda "Gezamenlijk integrale lokale aanpak slachtoffers seksuele intimidatie en seksueel overschrijdend gedrag (20M318) van de fracties D66,SP, PvdA, GroenLinks, ChristenUnie,CDA en Partij voor de Dieren

4.8 Motie vreemd aan de agenda "Arnhemse scholen vrij en veilig voor iedereen" (20M319)

Motie vreemd aan de agenda "Arnhemse scholen vrij en veilig voor iedereen" (20M319) van de fracties SP, D66, PvdA, ChristenUnie, CDA en Partij voor de Dieren

4.9 Motie vreemd aan de agenda "Pak seksuele intimidatie en dreiging met seksueel geweld ook online aan" (20M320)

Motie vreemd aan de agenda "Pak seksuele intimidatie en dreiging met seksueel geweld ook online aan" (20M320) van de fracties SP, D66, PvdA, ChristenUnie, CDA en Partij voor de

4.10 Motie vreemd aan de agenda "Weten hoe het zit met de veiligheid van Arnhemse vrouwen op straat" (20M321)

Motie vreemd aan de agenda "Weten hoe het zit met de veiligheid van Arnhemse vrouwen op straat" (20M321) van de fracties SP, D66, PvdA, ChristenUnie, CDA en Partij voor de Dieren

4.11 Motie vreemd aan de agenda "Oproep tot boete voor huisjesmelkers" (20M348)

Motie vreemd aan de agenda "Oproep tot boete voor huisjesmelkers" (20M348) van de fractie PvdA

4.12 Motie vreemd aan de agenda "Uiterlijk in januari gezonde lokalen" (20M351)

Motie vreemd aan de agenda "Uiterlijk in januari gezonde lokalen" (20M351) van de fracties D66, PvdA, VVD en GroenLinks

4.13 Motie vreemd aan de agenda "Mogelijkheid bieden aan getuigen van seksuele intimidatie en ongewenst gedrag om hun waarneming te kunnen laten melden en registreren" (20M361)

Motie vreemd aan de agenda "Mogelijkheid bieden aan getuigen van seksuele intimidatie en ongewenst gedrag om hun waarneming te kunnen laten melden en registreren" (20M361) van de fractie Arnhem Centraal

4.14 Motie vreemd aan de agenda "Plek KW 37 grondig onderzoeken" (21M01)

Aangenomen motie vreemd aan de agenda "Plek KW 37 grondig onderzoeken" (21M01) van de fractie Arnhemse Ouderen Partij

5 Onderwerpen welke voor debat en besluitvorming worden voorgedragen (2de gedeelte)

5.1 Debatverzoek "De aanpak van schimmelwoningen in Arnhem"

Debatverzoek "De aanpak van schimmelwoningen in Arnhem" van de fractie SP
Aangenomen motie "Aanpak schimmelwoningen" (19M127) van de fractie SP
Aangenomen motie "Pak schimmelwoningen aan" (20M83) van de fractie SP
Beantwoording college Art.44-vragen "Actie tegen ongezonde vocht en schimmel in huizen", d.d. 07-05-2019

5.2 Debatverzoek "Moties over winsten en markt in de zorg niet uitgevoerd"

Debatverzoek "Moties over winsten en markt in de zorg niet uitgevoerd" van de fractie SP
Raadsbrief "Afdoen 3 moties inzake toezicht en marktwerking zorg", d.d. 09-06-2020
Bijlage 1 - Aangenomen motie "Stop de gevolgen van markt in de zorg" (20M15)
Bijlage 2 - Aangenomen motie "Genoeg capaciteit om zorgfraude op te sporen" (20M16)
Bijlage 3 - Aangenomen motie "Geld voor zorg moet naar zorg, niet naar winsten" (20M17)

6 De vergadering wordt in beslotenheid voortgezet

6.1 Voorbereidingsbesluit Bronbeeklaan 66 (op 15 januari 2021 in de Staatscourant gepubliceerd)

Dit agendapunt is op 13 januari 2021 in beslotenheid en onder geheimhouding besproken en er is in beslotenheid een besluit genomen. De geheimhoudingsplicht is opgeheven op vrijdag 15 januari nadat het voorbereidingsbesluit werd gepubliceerd. De onderliggende stukken zijn daarmee ook openbaar geworden.
Het (beeld)verslag van de besloten vergadering zal nu ook zo spoedig mogelijk openbaar worden gemaakt.

Getekend raadsbesluit
Raadsvoorstel "Voorbereidingsbesluit Bronbeeklaan 66"
Bijlage - Verbeelding gebied voorbereidingsbesluit met kenmerk

Agenda Politieke Avond
13 januari 2020

Raadzaal

18.45 uur - 19.30 uur

Rondvraag en Mededelingen

19.30 uur - 19.45 uur: Pauze

19.45 uur - 23.15 uur

Besluitvormende vergadering

2	**Besluitvormende vergadering**
2.1	Opening en mededelingen
2.2	Vaststellen van de agenda en spreektijdverdeling
2.3	Vaststellen v/d concept-besluitenlijst van de vergadering van 25 november 2020
2.4	Ingekomen stukken en ter inzage gelegde stukken voor de gemeenteraad
3	**Onderwerpen welke voor debat en besluitvorming worden voorgedragen (1e gedeelte)**
3.1	Herstemming motie - (de) Weg uit Armoede, werken aan perspectief: Arnhemse Armoede Aanpak 2020 en verder
3.2	Vaststellen: Plan Gezond en fit
3.3	Vaststellen: Strategie Klimaatadaptatie
4	**Moties vreemd aan de agenda**
4.1	Motie vreemd aan de agenda "Arnhem tekent Cities Appeal voor een kernwapenvrije wereld" (20M210)
4.2	Motie vreemd aan de agenda "Herdenken 17 september de ware datum van de slag om Arnhem" (20M212)
4.3	Motie vreemd aan de agenda "Bouwmaterialen blokkeren Arnhemse parkeerplaatsen" (20M227)
4.4	Motie vreemd aan de agenda "De stad praat mee over zwarte/grijze/roetveeg pieten of andere varianten" (20M230)
4.5	Motie vreemd aan de agenda "Plek KW 37 grondig gewogen" (20M310)
4.6	Motie vreemd aan de agenda "Niet weer een nieuw meldpunt" (20M317)
4.7	Motie vreemd aan de agenda "Gezamenlijk integrale lokale aanpak slachtoffers seksuele intimidatie en seksueel overschrijdend gedrag" (20M318)
4.8	Motie vreemd aan de agenda "Arnhemse scholen vrij en veilig voor iedereen" (20M319)
4.9	Motie vreemd aan de agenda "Pak seksuele intimidatie en dreiging met seksueel geweld ook online aan" (20M320)
4.10	Motie vreemd aan de agenda "Weten hoe het zit met de veiligheid van Arnhemse vrouwen op straat" (20M321)
4.11	Motie vreemd aan de agenda "Oproep tot boete voor huisjesmelkers" (20M348)
4.12	Motie vreemd aan de agenda "Uiterlijk in januari gezonde lokalen" (20M351)
4.13	Motie vreemd aan de agenda "Mogelijkheid bieden aan getuigen van seksuele intimidatie en ongewenst gedrag om hun waarneming te kunnen laten melden en registreren" (20M361)

4.14	Motie vreemd aan de agenda "Plek KW 37 grondig onderzoeken" (21M01)
5	**Onderwerpen welke voor debat en besluitvorming worden voorgedragen (2e gedeelte)**
5.1	Debatverzoek "De aanpak van schimmelwoningen in Arnhem"
5.2	Debatverzoek "Moties over winsten en markt in de zorg niet uitgevoerd"
6	**Besloten vergadering**
6.1	De vergadering wordt in beslotenheid voortgezet

Voor 21

Tegen 17

Motie "Armoede aan de orde van de dag" (20M352)

GROENLINKS	7	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Usta		

D66	0	5
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	0	3
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Eliëns		

PvdA	4	0
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	0	1
Verheij		
Henzen		

Totaal 38

Voor 38

Tegen 0

Amendement "Samen de coronacrisis door - 2" (20A90)

GROENLINKS	7	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	2	0
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Usta		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Eliëns		

PvdA	4	0
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	1	0
Verheij		
Henzen		

Totaal 38

Voor 30

Tegen 8

Amendement "Gemeente geeft goed rookvrij voorbeeld" (20A91)

GROENLINKS	7	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	2	0
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Usta		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	2	1
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeentelijke afdeling Arnhem	2	0
de Groot		
Eliëns		

PvdA	4	0
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	0	1
Verheij		
Henzen		

Totaal 38

Voor 29

Tegen 9

Motie "Blijvend aandacht voor gezonde voeding" (20M323)

GROENLINKS	7	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Usta		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Eliëns		

PvdA	4	0
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	0	1
Verheij		
Henzen		

Totaal 38

Voor 20

Tegen 18

Motie "Versteende wijken eerst" (20M325)

GROENLINKS	7	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	0	1
Wiggers		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	0	2
Aydemir		
Usta		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Eliëns		

PvdA	0	4
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	0	1
Verheij		
Henzen		

Totaal 38

Voor 30

Tegen 8

Motie "Actief en sportief ouderen benaderen" (20M326)

GROENLINKS	7	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

PvdA	0	4
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

CDA Arnhem	0	2
van Dillen		
Hutten		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Usta		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Eliëns		

Partij voor de Vrijheid	1	0
Verheij		
Henzen		

Totaal 38

Voor	**30**
Tegen	**8**

Motie "Onderzoek alternatieve infill-materiaal bij kunstgrasvelden" (20M365)

GROENLINKS	7	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Usta		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Eliëns		

PvdA	4	0
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	1	0
Verheij		
Henzen		

Totaal	**38**

Voor	**38**	*Raadsvoorstel "Plan Gezond en Fit"*
Tegen	**0**	

GROENLINKS	7	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

PvdA	4	0
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

CDA Arnhem	2	0
van Dillen		
Hutten		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Usta		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Eliëns		

PARTIJ VOOR DE VRIJHEID	1	0
Verheij		
Henzen		

Totaal	**38**

Voor	**34**	*Motie "Invullen voor uitvoeren" (20M339)*
Tegen	**4**	

GROENLINKS	7	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	2	0
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Usta		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Eliëns		

PvdA	4	0
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	0	3
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

PARTIJ VOOR DE VRIJHEID	0	1
Verheij		
Henzen		

Totaal	**38**

Voor 34

Tegen 4

Motie "Het water in de ton en de ton in het plan" (20M340)

GROENLINKS	7	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

PvdA	4	0
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

CDA Arnhem	2	0
van Dillen		
Hutten		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

SP	0	3
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Usta		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Eliëns		

Partij voor de Vrijheid	0	1
Verheij		
Henzen		

Totaal 38

Voor 26

Tegen 12

Motie "Onderzoek ondersteuning vergroening" (20M345)

GROENLINKS	7	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Usta		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Eliëns		

PvdA	4	0
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	0	3
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	0	1
Verheij		
Henzen		

Totaal 38

Voor 23

Tegen 15

Motie "Hitteplekken, vergroenen en verkoelen" (20M358)

GROENLINKS	7	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Usta		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	0	3
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Eliëns		

PvdA	4	0
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	0	3
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	0	1
Verheij		
Henzen		

Totaal 38

Voor 35

Tegen 3

Motie "Groen park-eren" (20M359)

GROENLINKS	7	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	2	0
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	0	2
Aydemir		
Usta		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Eliëns		

PvdA	4	0
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	0	1
Verheij		
Henzen		

Totaal 38

Voor 6

Tegen 32

Motie "Minder auto's, frissere stad" (20M370)

GROENLINKS	0	7
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

D66	0	5
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

PvdA	0	4
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

CDA Arnhem	0	2
van Dillen		
Hutten		

Arnhem Centraal	0	3
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

DENK / Verenigd Arnhem	0	2
Aydemir		
Usta		

Partij voor de Dieren Gemeentelijke afdeling Arnhem	2	0
de Groot		
Eliëns		

Partij voor de Vrijheid	0	1
Verheij		
Henzen		

Totaal 38

Voor 34 *Raadsvoorstel "Strategie Klimaatadaptatie Arnhem 2020-2030"*

Tegen 4

GROENLINKS	7	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

PvdA	4	0
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

CDA Arnhem	2	0
van Dillen		
Hutten		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

SP	0	3
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Usta		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Eliëns		

Partij voor de Vrijheid	0	1
Verheij		
Henzen		

Totaal 38

Voor 26

Tegen 12

Motie vreemd aan de agenda "Arnhem tekent Cities Appeal voor een kernwapenvrije wereld" (20M210)

GROENLINKS	7	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Usta		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	0	3
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Eliëns		

PvdA	4	0
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	0	1
Verheij		
Henzen		

Totaal 38

Voor	**3**
Tegen	**35**

Motie vreemd aan de agenda "De stad praat mee over zwarte/grijze/roetveeg pieten of andere varianten" (20M230)

GROENLINKS	0	7
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

D66	0	5
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

PvdA	0	4
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

CDA Arnhem	0	2
van Dillen		
Hutten		

Arnhem Centraal	2	1
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

SP	0	3
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

DENK / Verenigd Arnhem	0	2
Aydemir		
Usta		

Partij voor de Dieren Gemeentelijke afdeling Arnhem	0	2
de Groot		
Eliëns		

Partij voor de Vrijheid	0	1
Verheij		
Henzen		

Totaal	**38**

Voor	**22**
Tegen	**16**

Motie vreemd aan de agenda "Bouwmaterialen blokkeren Arnhemse parkeerplaatsen" (20M227)

GROENLINKS	7	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

D66	0	5
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

PvdA	4	0
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

CDA Arnhem	0	2
van Dillen		
Hutten		

Arnhem Centraal	0	3
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Usta		

Partij voor de Dieren Gemeentelijke afdeling Arnhem	2	0
de Groot		
Eliëns		

Partij voor de Vrijheid	1	0
Verheij		
Henzen		

Totaal	**38**

Voor 10

Tegen 28

Motie vreemd aan de agenda "Plek KW 37 grondig gewogen" (20M310)

GROENLINKS	0	7
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	0	2
Aydemir		
Usta		

D66	0	5
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Eliëns		

PvdA	0	4
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	1	0
Verheij		
Henzen		

Totaal 38

Voor 25

Tegen 13

Motie vreemd aan de agenda "Plek KW 37 grondig onderzoeken" (21M01)

GROENLINKS	0	7
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	2	0
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Usta		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Eliëns		

PvdA	0	4
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	1	0
Verheij		
Henzen		

Totaal 38

GEMEENTE Arnhem

BESLUITENLIJST VAN DE VERGADERING VAN DE
RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM OP WOENSDAG 13 januari 2021

De voorzitter: de heer Marcouch

De raadsgriffier: de heer Kersten

Aanwezig de leden: mevrouw Andeweg (D66), de heer Aydemir (DENK Verenigd Arnhem), de heer Becker (ChristenUnie), de heer Bouma (PvdA), de heer Çetintaş (SP), de heer Coenders (GroenLinks), de heer Combée (VVD), mevrouw Dobbe (SP), mevrouw Van Dillen (CDA), mevrouw Dolsma (GroenLinks), de heer Elfrink (SP), de heer Eliëns (Partij voor de Dieren), de heer Van Es (VVD), mevrouw Gemici (GroenLinks), de heer Greving (PvdA), de heer De Groot (Partij voor de Dieren), de heer Henzen (PVV), de heer Hutten (CDA), de heer Van Iperen (D66), mevrouw Kalthoff (VVD), de heer Kraaijenbrink (Arnhem Centraal), de heer Van der Laak (Arnhem Centraal), de heer Van der Loo, (GroenLinks), de heer Loor (D66), de heer Loos (VVD), mevrouw Manders (Arnhem Centraal), de heer Maref (VVD), mevrouw Navis (GroenLinks), mevrouw Nede (ChristenUnie), mevrouw Van Ommen (D66),mevrouw Pape (VVD), de heer Prinsen (GroenLinks), mevrouw Simonis (GroenLinks), de heer Usta (DENK Verenigd Arnhem), de heer Venhoek (D66), de heer Visser (PvdA), mevrouw De Vries (PvdA), de heer Wiggers (Arnhemse Ouderen Partij)

Afwezig: de heer Verheij (PVV)

Begintijd vergadering : 19:45 uur
Eindtijd vergadering : 22:45 uur

BESLUITEN:
Agendapunt:

2.3 Vaststellen van de concept-besluitenlijst van de vergadering van 16 december 2020	Het voorstel is met algemene stemmen aangenomen.
2.4 Ingekomen stukken en ter inzage gelegde stukken voor de gemeenteraad	Het voorstel is met algemene stemmen aangenomen.
3.1 Herstemming motie "Armoede aan de orde van de dag" (20M352)	De motie "Armoede aan de orde van de dag" (20M352) van de fractie GroenLinks is met 21 stemmen voor en 17 stemmen tegen aangenomen.
3.2 Vaststellen: Plan Gezond en fit	Het amendement "Samen de coronacrisis door - 2" (20A90) van de fracties D66 en PvdA is met algemene stemmen aangenomen. Het amendement "Gemeente geeft goed rookvrij voorbeeld" (20A91) van de fracties D66, ChristenUnie en PvdA is met 30 stemmen voor en 8 stemmen tegen aangenomen. De motie "Blijvend aandacht voor gezonde voeding" (20M323) van de fracties GroenLinks, Partij voor de Dieren, PvdA en D66 is met 29 stemmen voor en 9 stemmen tegen aangenomen. De motie "Versteende wijken eerst" (20M325) van de fractie Arnhem Centraal is met 20 stemmen voor en18 stemmen tegen aangenomen. De motie "Actief en sportief ouderen benaderen" (20M326) van de fractie Arnhem Centraal is met 30 stemmen voor en 8 stemmen tegen aangenomen. De motie "Onderzoek alternatieve infill-materiaal bij kunstgrasvelden" (20M365) van de fracties GroenLinks en Partij voor de Dieren is met met 30 stemmen voor en 8 stemmen tegen aangenomen. Het voorstel is met algemene stemmen aangenomen.
3.3 Vaststellen: Strategie Klimaatadaptatie	De motie "Invullen voor uitvoeren" (20M339) van de fracties CDA, D66, PvdA en Arnhemse Ouderen Partij is met 34 stemmen voor en 4 stemmen tegen aangenomen.

GEMEENTE Arnhem

De motie "Het water in de ton en de ton in het plan" (20M340) van de fractie CDA is met 34 stemmen voor en 4 stemmen tegen aangenomen.

De motie "Onderzoek ondersteuning vergroening" (20M345) van de fractie Arnhem Centraal is met 26 stemmen voor en 12 stemmen tegen aangenomen.

De motie "Hitteplekken, vergroenen en verkoelen" (20M358) van de fracties GroenLinks en Partij voor de Dieren is met 23 stemmen voor en 15 stemmen tegen aangenomen.

De motie "Groen park-eren" (20M359) van de fractie GroenLinks is met 35 stemmen voor en 3 stemmen tegen aangenomen.

De motie "Minder auto's, frissere stad" (20M370) van de fractie Partij voor de Dieren is met 6 stemmen voor en 32 stemmen tegen verworpen.

Het voorstel is met 34 stemmen voor en 4 stemmen tegen aangenomen.

4.1 Motie vreemd aan de agenda "Arnhem tekent Cities Appeal voor een kernwapenvrije wereld" (20M210)	De motie vreemd aan de agenda "Arnhem tekent Cities Appeal voor een kernwapenvrije wereld" (20M210) van de fracties Partij voor de Dieren en GroenLinks is met 26 stemmen voor en 12 stemmen tegen aangenomen.
4.3 Motie vreemd aan de agenda "Bouwmaterialen blokkeren Arnhemse parkeerplaatsen" (20M227)	De motie vreemd aan de agenda "Bouwmaterialen blokkeren Arnhemse parkeerplaatsen" (20M227) van de fracties PvdA en DENK Verenigd Arnhem is met 22 stemmen voor en 16 stemmen tegen aangenomen.
4.4 Motie vreemd aan de agenda "De stad praat mee over zwarte/grijze/roetveeg pieten of andere varianten" (20M230)	De motie vreemd aan de agenda "De stad praat mee over zwarte/grijze/roetveeg pieten of andere varianten" (20M230) van de fractie Arnhem Centraal is met 3 stemmen voor 35 stemmen tegen verworpen.
4.5 Motie vreemd aan de agenda "Plek KW 37 grondig gewogen" (20M310)	De motie vreemd aan de agenda "Plek KW 37 grondig gewogen" (20M310) van de fracties Arnhemse Ouderen Partij en Partij voor de Dieren is met 10 stemmen voor en 28 stemmen tegen verworpen.
4.14 Motie vreemd aan de agenda "Plek KW 37 grondig onderzoeken" (21M01)	De motie vreemd aan de agenda "Plek KW 37 grondig onderzoeken" (21M01) van de fractie Arnhemse Ouderen Partij is met 25 stemmen voor en 13 stemmen tegen aangenomen.

De raadsgriffier,

Jozef Kersten

De voorzitter,

Ahmed Marcouch

GEMEENTE Arnhem

BESLUITENLIJST VAN DE BESLOTEN VERGADERING VAN DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM OP WOENSDAG 13 januari 2021

De voorzitter: de heer Marcouch

De raadsgriffier: de heer Kersten

Aanwezig de leden: mevrouw Andeweg (D66), de heer Aydemir (DENK Verenigd Arnhem), de heer Becker (ChristenUnie), de heer Bouma (PvdA), de heer Çetintaş (SP), de heer Coenders (GroenLinks), de heer Combée (VVD), mevrouw Dobbe (SP), mevrouw Van Dillen (CDA), mevrouw Dolsma (GroenLinks), de heer Elfrink (SP), de heer Eliëns (Partij voor de Dieren), de heer Van Es (VVD), mevrouw Gemici (GroenLinks), de heer Greving (PvdA), de heer De Groot (Partij voor de Dieren), de heer Henzen (PVV), de heer Hutten (CDA), de heer Van Iperen (D66), mevrouw Kalthoff (VVD), de heer Kraaijenbrink (Arnhem Centraal), de heer Van der Laak (Arnhem Centraal), de heer Van der Loo (GroenLinks), de heer Loor (D66), de heer Loos (VVD), mevrouw Manders (Arnhem Centraal), de heer Maref (VVD), mevrouw Navis (GroenLinks), mevrouw Nede (ChristenUnie), mevrouw Van Ommen (D66),mevrouw Pape (VVD), de heer Prinsen (GroenLinks), mevrouw Simonis (GroenLinks), de heer Usta (DENK Verenigd Arnhem), de heer Venhoek (D66), de heer Visser (PvdA), mevrouw De Vries (PvdA), de heer Wiggers (Arnhemse Ouderen Partij)

Afwezig: de heer Verheij (PVV), de heer Çetintaş (SP) (vanaf 23.30 uur), mevrouw Dobbe (SP) (vanaf 23.30 uur), de heer Elfrink (vanaf 23.30uur), de heer Wiggers (vanaf 23.30 uur)

Begintijd vergadering : 23:00 uur
Eindtijd vergadering : 24:00 uur

BESLUITEN:
Agendapunt:

6.1 Vaststellen: Voorbereidingsbesluit Bronbeeklaan 66

Het voorstel is met 25 stemmen voor en 8 stemmen tegen aangenomen.

Mevrouw van Dillen heeft op grond van artikel 28 van de Gemeentewet niet aan de stemming deelgenomen.

De raadsgriffier,

Jozef Kersten

De voorzitter,

Ahmed Marcouch

Zaaknummer: 536474

GEMEENTE Arnhem

Besluit van	**13 januari 2021**
Zaaknummer	**536474**

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van de Agendacommissie van 21 december 2020, Griffie nummer: 536474

besluit:

De concept-besluitenlijst van de raadsvergadering van 16 december 2020 vast te stellen.

De griffier,

De voorzitter,

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer **536474**

ONDERWERP: Vaststellen van de concept-besluitenlijst van de vergadering van 16 december 2020

Voorstel

De Agendacommissie stelt u voor de concept-besluitenlijst van de raadsvergadering van 16 december 2020 vast te stellen.

Bijlage

- concept-besluitenlijst van de raadsvergadering van 16 december 2020

Arnhem GEMEENTE

Besluit van	**13 januari 2021**
Zaaknummer	**536474**

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van de Agendacommissie van 21 december 2020, Griffie nummer: 536474

besluit:

De concept-besluitenlijst van de raadsvergadering van 16 december 2020 vast te stellen.

De griffier, De voorzitter,

GEMEENTE Arnhem

BESLUITENLIJST VAN DE VERGADERING VAN DE
RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM OP WOENSDAG 16 december 2020

De voorzitter: de heer Marcouch

De raadsgriffier: de heer Kersten

Aanwezig de leden: de heer Aydemir (DENK Verenigd Arnhem), de heer Becker (ChristenUnie), de heer Bouma (PvdA), de heer Çetintaş (SP), de heer Combée (VVD), mevrouw Dobbe (SP), mevrouw Van Dillen (CDA), mevrouw Dolsma (GroenLinks), de heer Elfrink (SP), de heer Eliëns (Partij voor de Dieren), de heer Van Es (VVD), mevrouw Gemici (GroenLinks), de heer Greving (PvdA), de heer De Groot (Partij voor de Dieren), de heer Henzen (PVV), de heer Hutten (CDA), de heer Van Iperen (D66), mevrouw Kalthoff (VVD), de heer Kraaijenbrink (Arnhem Centraal), de heer Van der Laak (Arnhem Centraal), de heer Loor (D66), mevrouw Manders (Arnhem Centraal), de heer Maref (VVD), mevrouw Navis (GroenLinks), mevrouw Nede (ChristenUnie), mevrouw Van Ommen (D66),mevrouw Pape (VVD), de heer Prinsen (GroenLinks), de heer Sanders (PVV), mevrouw Simonis (GroenLinks), de heer Usta (DENK Verenigd Arnhem), de heer Venhoek (D66), de heer Visser (PvdA), mevrouw De Vries (PvdA), de heer Wiggers (Arnhemse Ouderen Partij)

Afwezig: mevrouw Andeweg (D66), de heer Verheij (PVV), de heer Çetintaş (SP) (aanwezig vanaf 13.20 uur tot 22.00), de heer Van der Loo (GroenLinks) (aanwezig vanaf 22.30 uur)

De leden Coenders en Loos zijn aanwezig in de digitale vergadering waarin de stemming zijn gehouden.

Begintijd vergadering : 13:00 uur
Eindtijd vergadering : 00:10 uur

BESLUITEN:
Agendapunt:

2.2 Stemmen over het interpellatieverzoek "Camping Arnhem"	Het verzoek is met 21 stemmen voor en 12 stemmen tegen aangenomen.
2.4 Vaststellen van de concept-besluitenlijst van de vergadering van 25 november 2020	Het verzoek is met algemene stemmen aangenomen.
2.5 Ingekomen stukken en ter inzage gelegde stukken voor de gemeenteraad	Het voorstel is met algemene stemmen aangenomen.
3.1 Vaststellen: Verordening Toekomstbestendig wonen lening Arnhem 2020 (TWL Arnhem)	Het voorstel is met algemene stemmen aangenomen.
3.2 Vaststellen: Bouw kapschuur voor de vrijwilligers van de Hoogstambrigade	Het voorstel is met algemene stemmen aangenomen.
3.3 Vaststellen: VGGM, aanmerkelijke wijziging begroting 2020	Het voorstel is met algemene stemmen aangenomen.
3.4 Vaststellen: Verzamelbesluit-3 2020	Het voorstel is met algemene stemmen aangenomen.
3.5 Vaststellen: Geautoriseerde stand begroting 2020 tot en met de raadsvergadering van 16 december 2020	Het voorstel is met algemene stemmen aangenomen.
3.6 Vaststellen: Verordening beslistermijn schuldhulpverlening gemeente Arnhem 2021	Het voorstel is met algemene stemmen aangenomen.
3.7 Vaststellen: Wijziging Legesverordening en Huisvestingsverordening	Het voorstel is met algemene stemmen aangenomen.

Zaaknummer: 533134

3.8 Bekrachtiging geheimhouding documenten verduidelijking GREX Presikhaaf Oost	Het voorstel is met algemene stemmen aangenomen.
4.1 Vaststellen: Budgetoverheveling 2020	Het voorstel is met algemene stemmen aangenomen.
4.2 Vaststellen: Initiatiefvoorstel "Verbod carbidschieten"	Het voorstel is met algemene stemmen aangenomen.
4.3 Vaststellen: Versterking regionale samenwerking Arnhem-Nijmegen	De motie "Een democratische regio" (20M328) van de fracties PvdA en Arnhem Centraal is met 35 stemmen voor en 1 stem tegen aangenomen. De motie "Amendeerbare besluiten geven de Regio legitimiteit" (20M329) van de fracties Partij voor de Dieren en Arnhem Centraal is met 8 stemmen voor en 28 stemmen tegen verworpen. De motie "Regionale samenwerking transparant en toegankelijk" (20M330) van de fractie Arnhem Centraal is met 25 stemmen voor en 11 stemmen tegen aangenomen. De motie "Transparante regionale samenwerking" (20M331) van de fracties GroenLinks, D66, PvdA, Arnhemse Ouderen Partij en Arnhem Centraal is met 35 stemmen voor en 1 stem tegen aangenomen. De motie "Regionale samenwerking en participatie" (20M347g) van de fracties Arnhem Centraal en PvdA is met 31 stemmen voor en 5 stemmen tegen aangenomen. De motie "Regionale inzet, lokale verantwoording" (20M355) van de fractie PvdA is met 24 stemmen voor en 12 stemmen tegen aangenomen. Het voorstel is met 31 stemmen voor en 5 stemmen tegen aangenomen.
4.4 Vaststellen: Regionale Agenda Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen	Het voorstel is met 31 stemmen voor en 5 stemmen tegen aangenomen.
4.5 Vaststelling bestemmingsplan Middachtensingel Kinderkamp en vaststellen GREX Presikhaaf - Oost	Het amendement "Ruimte voor de toekomst" (20A93) van de fracties D66 en PvdA is met algemene stemmen aangenomen. De motie "Een toekomstige negatieve Grex echt alleen als noodgreep!" (20M334) van de fractie VVD is met 19 stemmen voor en 17 stemmen tegen aangenomen. De motie "Ruimte optimaal benutten" (20M335) van de fracties D66 en PvdA is met 33 stemmen voor en 3 stemmen tegen aangenomen. Het voorstel is met 35 stemmen voor en 1 stem tegen aangenomen.
4.6 Vaststelling bestemmingsplan Nieuwstraat	Het amendement "Bouwhoogte" (20A96) van de fractie SP is met 9 stemmen voor en 27 stemmen tegen verworpen. Het voorstel is met 34 stemmen voor en 2 stemmen tegen aangenomen.
4.7 Vaststellen: Bestemmingsplan en beeldkwaliteitsplan Stadsblokken Meinerswijk	De motie "Woonboten" (20M362) van de fracties Arnhemse Ouderen Partij, Arnhem Centraal en Partij voor de Dieren is met 10 stemmen voor en 26 stemmen tegen verworpen. De motie "Afdekken financiëel risico woningbouw Stadsblokken" (20M371) van de fractie Partij voor de Dieren is met 3 stemmen voor en 33 stemmen tegen verworpen. Het voorstel is met 26 stemmen voor en 10 stemmen tegen aangenomen.

4.8 Vaststellen van het schetsontwerp+ voor Blauwe Golven	De motie "Verdere uitwerking uitvoering Blauwe Golven" (20M311) van de fracties Arnhem Centraal, VVD, Partij voor de Dieren en GroenLinks is met 31 stemmen voor en 5 stemmen tegen aangenomen. Het voorstel is met 26 stemmen voor en 10 stemmen tegen aangenomen.
4.9 Debatverzoek "De kap van 800 bomen en het bomenbeheer"	De motie "Moratorium bomenkap zonder uitvoeringplan" (20M372) van de fractie Partij voor de Dieren is met 5 stemmen voor en 31 stemmen tegen verworpen. De motie "Van afkeuring van de uitvoering van het Arnhemse bomenkapbeleid " (20M375) van de fracties SP en de Partij voor de Dieren is met 31 stemmen voor en 5 stemmen tegen verworpen.
4.10 Vaststellen: Huisvesting Lauwersgrachtalliantie	Het amendement "Toekomstbestendige huisvesting voor minder" (20A95) van de fracties PvdA, D66, VVD en GroenLinks is met 26 stemmen voor en 10 stemmen tegen aangenomen. De motie "Duurzaam en duidelijk" (20M337) van de fracties CDA en ChristenUnie is met 11 stemmen voor en 25 stemmen tegen verworpen. De motie "Parkeer het parkeren" (20M338) van de fractie CDA is met 9 stemmen voor en 27 stemmen tegen verworpen. De motie "Cultuurhuis voor heel Arnhem" (20M349) van de fracties PvdA en GroenLinks is met 29 stemmen voor en 7 stemmen tegen aangenomen. De motie "Inclusieve en toegankelijke cultuur Arnhem" (20M367) van de fractie DENK Verenigd Arnhem is met 4 stemmen voor en 32 stemmen tegen verworpen. De motie "Meer middelen van derden voor Huisvesting Lauwersgrachtalliantie" (20M368) van de fractie DENK Verenigd Arnhem is met 6 stemmen voor en 30 stemmen tegen verworpen. Het voorstel is met 25 stemmen voor en 11 stemmen tegen aangenomen.
4.11 Interpellatieverzoek "Camping Arnhem"	De motie "Geen mensen, gezinnen en kinderen op straat" (20M373g) van de fractie van de SP is met algemene stemmen aangenomen. De motie "Help de bewoners in plaats van de campingeigenaar, maak van de camping een woonbuurt" (20M374) van de fractie SP is met 2 stemmen voor en 34 stemmen tegen verworpen. De motie "Ambitieus, optimistisch of naïef" (20M376) van de fracties D66, CDA, PvdA, SP en VVD is met algemene stemmen aangenomen.
4.12 Vaststellen: (de) Weg uit Armoede, werken aan perspectief: Arnhemse Armoede Aanpak 2020 en verder	Het amendement "Help Arnhemmers zélf op te staan uit armoede" (20A94) van de fracties ChristenUnie en DENK Verenigd Arnhem is met 7 stemmen voor en 29 stemmen tegen verworpen. De motie "Stop menstruatiearmoede" (20M336) van de fracties D66, PvdA, GroenLinks, DENK Verenigd Arnhem, SP, Arnhemse Ouderen Partij, Arnhem Centraal en ChristenUnie is met algemen stemmen aangenomen. motie "Koppeling Individuele Inkomens Toeslag en bijzondere bijstand ongedaan maken" (20M341) van de fractie PvdA en Arnhemse Ouderen Partij is met 19 stemmen voor en 17 stemmen tegen aangenomen. De motie "Geld voor schoolkosten niet anders uitgeven" (20M342) van de fracties PvdA, D66, Arnhem Centraal, ChristenUnie en PvdA is met algemene stemmen aangenomen.

GEMEENTE Arnhem

De motie "Één keer aanvragen is genoeg" (20M343) van de fracties PvdA, ChristenUnie en Arnhemse Ouderen Partij is met 35 stemmen en 1 stem tegen aangenomen.

De motie "Onder aan de streep klopt het niet" (20M344) van de fracties PvdA, D66, Arnhem Centraal, ChristenUnie en Arnhemse Ouderen Partij is met algemene stemmen aangenomen.

De motie "Onderzoek kansrijk opvoeden" (20M350) van de fracties ChristenUnie en DENK Verenigd Arnhem is met 17 stemmen voor en 19 stemmen tegen verworpen.

Bij de stemming over de motie "Armoede aan de orde van de dag" (20M352) van de fractie GroenLinks staken de stemmen (18 stemmen voor, 18 stemmen tegen). De motie zal in een volgende vergadering opnieuw in stemming worden gebracht.

De motie "Hulp bij armoede te begrijpen en te vinden" (20M353) van de fracties GroenLinks, PvdA, DENK Verenigd Arnhem, ChristenUnie en Arnhem Centraal is met 29 stemmen voor en 7 stemmen tegen aangenomen.

De motie "Kinderrechtenscan voor rechten van kinderen die opgroeien in armoede" (20M354) van de fractie D66 is met 28 stemmen voor en 8 stemmen tegen aangenomen.

De motie "Maatwerk maar geen willekeur" (20M363) van de fractie Arnhem Centraal is met 23 stemmen voor en 13 stemmen tegen aangenomen.

De motie "Eerst helpen en dan uitzoeken" (20M364g) van de fractie Arnhem Centraal is met 20 stemmen voor en 16 stemmen tegen aangenomen.

De motie "Tandartskosten wel vergoeden" (20M369) van de fractie SP is met 15 stemmen voor en 21 stemmen tegen verworpen.

Het voorstel is met algemene stemmen aangenomen.

De raadsgriffier,

Jozef Kersten

De voorzitter,

Ahmed Marcouch

Zaaknummer: 533134

GEMEENTE Arnhem

Besluit van	13 januari 2021
Zaaknummer	536474

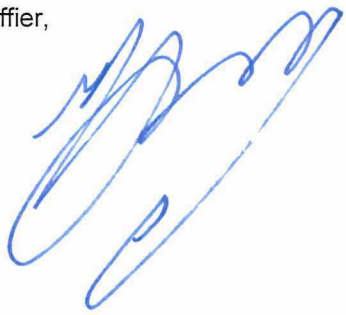
DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van de Agendacommissie, d.d. januari 2020, zaaknummer: 536474

besluit:

De "Lijst van ingekomen Stukken" van 10 december 2020 tot en met 6 januari 2021 vast te stellen.

De griffier,

De voorzitter,

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer **536474**

ONDERWERP: Vaststellen van de lijst van ingekomen stukken voor de raadsvergadering van 13 januari 2021

Voorstel

De Agendacommissie stelt u voor de "Lijst van Ingekomen Stukken" van 10 december 2021 tot en met 6 januari 2021 vast te stellen.

Als raadslid kunt u de ingekomen stukken inzien via het Bestuurlijk Informatiesysteem (iBabs).

Bijlage

- Lijst van Ingekomen stukken (10 december 2020 tot en met 6 januari 2021)

Arnhem GEMEENTE

Besluit van	13 januari 2021
Zaaknummer	536474

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van de Agendacommissie, d.d. januari 2020, zaaknummer: 536474

besluit:

De "Lijst van ingekomen Stukken" van 10 december 2020 tot en met 6 januari 2021 vast te stellen.

De griffier, De voorzitter,

Lijst van Ingekomen stukken (10 december 2020 tot en met 6 januari 2021)			
Datum	**Afzender**	**Titel**	**Advies**
10-12-2020	De Connectie	Gemeente West Maas en Waal als nieuwe klant van De Connectie	Voor kennisgeving aannemen
10-12-2020	Arnhems Peil en Actiegroep Woonboten Nieuwe Haven	Gebiedsontwikkeling Stadsblokken Meinerswijk	Voor kennisgeving aannemen Betrokken bij de behandeling van de PA van 9 december
10-12-2020	Arnhems Peil en Actiegroep Woonboten Nieuwe Haven	Woonbotendossier gemeente Arnhem	Voor kennisgeving aannemen
10-12-2020	De Arnhemse Bomenbond	Onderzoek WUR onvolledig en niet onafhankelijk genoeg	Kopie van aan college en/of burgemeester gerichte mail/brief, voor kennisgeving aannemen Betrekken bij de behandeling op de Politieke Avond
11-12-2020	Direct betrokkenen van Boost	Steun aan Boost Arnhem	Voor kennisgeving aannemen
14-12-2020	De Arnhemse Bomenbond	Uitvoeringsplan nieuwe Bomenbeleid	Betrekken bij de behandeling op de Politieke Avond van 16 december 2020
14-12-2020	De Arnhemse Bomenbond	De kap van 800 bomen Klarenbeek is volledig in strijd met de Nota Bomenplan	Betrekken bij de behandeling op de Politieke Avond van 16 december 2020
14-12-2020	Rekenkamer Arnhem	Onderzoek Rekenkamer naar Onderwijshuisvesting	Voor kennisgeving aannemen
14-12-2020	Gemeente Berg en Dal	Aangenomen motie "Versterking regio Arnhem-Nijmegen"	Voor kennisgeving aannemen

Lijst van Ingekomen stukken (10 december 2020 tot en met 6 januari 2021)			
Datum	**Afzender**	**Titel**	**Advies**
14-12-2020	Boomkwaliteitsteam Arnhem	Voorlopig advies dunning Klarenbeek	Kopie van aan college en/of burgemeester gerichte mail/brief, voor kennisgeving aannemen Betrekken bij de behandeling op de Politieke Avond van 16 december 2020
14-12-2020	Dhr. M. Aarts	Nieuw horecaconcentratiegebied in Spijkerkwartier	In handen stellen van de burgemeester ter afdoening, verzoek kopie antwoordbrief/mail aan raad
14-12-2020	Dhr. T. Boelens	Verhuizing KW37 naar Park de Steenen Camer	Voor kennisgeving aannemen t.z.t. betrekken bij het agenderingsverzoek
15-12-2020	Minister OCW	Coronacrisis extra rijksmiddelen voor de lokale cultuur	Voor kennisgeving aannemen
04-01-2021	Vereniging Stadsschoon Arnhem	Koepels Cattepoelseweg	Kopie van aan college en/of burgemeester gerichte mail/brief, voor kennisgeving aannemen
04-01-2021	Vakvereniging Brandweer Vrijwilligers	Toelating VBV tot het LOBA	Voor kennisgeving aannemen
04-01-2021	Dhr. B. van Es	Beëindiging raadslidmaatschap gemeenteraad Arnhem	Voor kennisgeving aannemen
05-01-2021	R. Barends	Nieuwjaarsbrief 2021	Voor kennisgeving aannemen
06-01-2021	Kennisnetwerk Arnhem Nijmegen	De regionale lokale besluitenlijsten (december 2020/januari 2021)	Voor kennisgeving aannemen

Lijst van Ingekomen stukken (10 december 2020 tot en met 6 januari 2021			
Datum	**Afzender**	**Titel**	**Advies**
06-01-2021	mw. H.A. Noordzij / dhr. G. Veenstra	Opheffing buslijn 13 Klarendal	Kopie van aan college en/of burgemeester gerichte mail/brief, voor kennisgeving aannemen
06-01-2021	Regenboogteam	Zorgvuldig ingeleide vragen tav nieuwe prik en informed consent"	Voor kennisgeving aannemen
06-01-2021	Stichting Arnhems Peil en de Actiegroep Woonboten Nieuwe Haven	Verzoek besluit en vaststelling dwangsom tav wob verzoek communicatie 2020 mbt locaties voor woonboten	Voor kennisgeving aannemen
06-01-2021	Werkgroep Behoud Bomen Arnhem	Bomen	Voor kennisgeving aannemen

Lijst van Ingekomen stukken (10 december 2020 tot en met …….)			
Datum	**Afzender**	**Titel**	**Advies**

Lijst van Ingekomen stukken (10 december 2020 tot en met …….)			
Datum	**Afzender**	**Titel**	**Advies**

Lijst van Ingekomen stukken (10 december 2020 tot en met …….)			
Datum	**Afzender**	**Titel**	**Advies**

Gemeenteraad Arnhem

AANGENOMEN

Bij elkaar op	13 januari 2021
Bij de bespreking van	Arnhemse Armoede Aanpak 2020 en verder
Motie van	Maud Dolsma - GroenLinks
Titel van de motie	Armoede aan de orde van de dag
Nummer Zaaknummer	**20M352** 484818

De raad,

Gehoord de beraadslaging,

Omdat we weten dat:
- Armoede helaas een zeer hardnekkig probleem is in onze stad.
- Er al jaren rond de 5000 kinderen opgroeien in Arnhem die te maken hebben met armoede.
- Armoede een veelkoppig monster is, wat zich in verschillende leefgebieden van inwoners manifesteert.
- We armoede willen en moeten doorbreken door integraal, vanuit meerdere leefgebieden van inwoners, samen te werken.

Omdat we vinden dat:
- Onze ambitie om armoede te doorbreken in Arnhem maximaal moet zijn.
- Het doorbreken van armoede een gezamenlijke opdracht is van alle leden van het college van B&W en de leden van de gemeenteraad, ongeacht de portefeuille die zij beheren.
- Het onderwerp armoede en welzijn in het algemeen niet beperkt moet worden tot het sociale domein, maar ook een plek moet hebben bij fysieke onderwerpen.
- Wij de integrale aanpak en manier van denken structureel onderdeel moeten maken van onze beleidsvorming.

Daarom roept de gemeenteraad het college op om:
- Vanaf nu elk raadsvoorstel te voorzien van een ***welzijnsparagraaf***, waarin wordt beschreven hoe het plan het welzijn van onze inwoners verbeterd.
- In deze paragraaf in elk geval het doorbreken van armoede en kinderarmoede tot een van de speerpunten te maken; aan te geven hoe het plan zich verhoudt tot Arnhemmers in armoede en te benoemen welke kansen er liggen om integraal te werken op dit gebied.

Raadsleden

Maud Dolsma - GroenLinks

Voor 21

Tegen 17

Motie "Armoede aan de orde van de dag" (20M352)

GROENLINKS	7	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Usta		

D66	0	5
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	0	3
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Eliëns		

PvdA	4	0
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	0	1
Verheij		
Henzen		

Totaal 38

GEMEENTE Arnhem

Besluit van 13 januari 2021

Zaaknummer 461805

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 14-04-2020, nummer 461805 ;

gelet op artikel 41 van het reglement van orde van de gemeenteraad Arnhem en art. 147, tweede lid Gemeentewet.

gezien het amendement;

- "Samen de coronacrisis door - 2" (20A90);
- "Gemeente geeft goed rookvrij voorbeeld" (20A91);

besluit:

1. Het plan gezond & fit vast te stellen en daarmee uitvoering te geven aan de verplichting vanuit de Wet Publieke Gezondheid om iedere vier jaar een nieuw lokaal gezondheidsbeleid vast te stellen.

De griffier, De voorzitter,

Plan Gezond en fit

Voor de gemeenteraadsvergadering d.d.:	16 december 2020
Zaaknummer:	
Portefeuillehouder:	J. van Dellen & R. van der Zee

.

Aan de gemeenteraad, 2 december 2020

Verloop

Tijdens de Meningsvorming 2 zijn 2 amendementen en 5 moties besproken:

1) Amendement 20A90 Samen de coronacrisis door, (D66, PvdA)
2) Amendement 20A91 Gemeente geeft goed rookvrij voorbeeld, (D66, CU, PvdA)
3) Motie 20M322 Voorlichting bij gebruik kunstgrasvelden, (GL, PvdD)
4) Motie 20M323 Blijvend aandacht voor gezonde voeding, (GL, PvdD, PvdA, D66)
5) Motie 20M324 Ook Arnhem bij Alliantie Stop Kindermarketing, (Gl, PvdD, PvdA, D66)

Deze motie wordt op basis van een toezegging van wethouder Van der Zee ingetrokken.

6) Motie 20M325 Versteende wijken eerst, (Arnhem Centraal)
7) Motie 20M326 Actief en sportief ouderen benaderen, (Arnhem Centraal)

Toezeggingen

- Wethouder Van der Zee zegt toe om na circa 1 jaar, door middel van een monitoring, de raad te informeren over de resultaten van de uitvoering van het plan Gezind & Fit.
- Wethouder Van der Zee zegt toe om aan te sluiten bij de Alliantie Stop de kindermarketing (zie dictum motie 20M324).
- Wethouder Van Dellen zegt toe dat hij de plekken waar ouderen en mensen met een beperking kunnen bewegen actief onder de aandacht van deze doelgroepen zal brengen.

.

De raadsadviseur, De voorzitter,

E.J.S. Dirksen E. J. Greving

Gemeenteraad Arnhem

AANGENOMEN

Bij elkaar op	13 januari 2021
Bij de bespreking van	Plan Gezond & Fit
Wijzigingsvoorstel van	Patrick van Iperen - D66 Ria de Vries - PvdA
Titel van het wijzigingsvoorstel	Samen de coronacrisis door - 2
Nummer Zaaknummer	**20A90** 461805

De volgende raadsleden stellen/het volgende raadslid stelt de volgende verandering voor:

De zin 'We kijken gezamenlijk….signaleren en ondersteunen in de bijlage – Plan van aanpak motie de volgende te wijzigen naar:

- Om kwetsbare doelgroepen te ondersteunen die eenzaamheid, sociaal isolement en het wegvallen van structuur in huishoudens ervaren betrekken we dit in het afstemmingsoverleg. Verder zetten we in op het actief signaleren, doorverwijzen en gaan we initiatieven actief ondersteunen die eenzaamheid tegen gaan. Voor mentaal kwetsbare inwoners spannen we ons met maatschappelijke partners, waaronder huisartsen, onderwijsinstellingen, zorgverzekeraars en de sociale wijkteams in om passende en aanvullende ondersteuning te geven.

Toelichting:

De tweede coronagolf heeft een nog grotere sociale en mentale impact op inwoners dan de eerste golf. Eenzaamheid, sociaal isolement en het wegvallen van structuur heeft ernstige gevolgen voor mensen die beperkt zijn door de huidige gedeeltelijke lockdown. Het aantal meldingen bij de GGZ is blijvend aan het oplopen. Uit onderzoek van I&O research[1] blijkt dat gemiddeld 37 procent van de ondervraagden last heeft van eenzaamheid. Dit percentage is onder jongeren tussen de 18 en 24 jaar nog veel hoger, namelijk 69 %. Voor extra inzet voor deze doelgroepen is dan ook motie 20M181 'samen de coronacrisis door' aangenomen.

De indiener(s) zijn van mening dat er echt extra aandacht nodig is voor deze kwetsbare doelgroep. De tijd voor kijken of er gezamenlijke inspanningen nodig zijn is voorbij nu we al langere tijd in een gedeeltelijk lockdown zitten. En we voorlopig nog in een gedeeltelijke lockdown blijven. Daarom stelt/len de indiener(s) een tekstwijziging voor om het college en haar partners echt aan te sporen om zich gezamenlijk in te spannen om passende en aanvullende ondersteuning te bieden. Dit nu oppakken betekent dat er na de gedeeltelijke lockdown minder mensen langdurig met problemen zitten als gevolg van deze gedeeltelijke lockdown.

[1] Zie: https://www.nji.nl/nl/Actueel/Nieuws-uit-het-jeugdveld/2020/Veel-jongeren-voelen-zich-eenzaam-door-coronacrisis

Patrick van Iperen - D66
Ria de Vries - PvdA

20A90/p.2

AANGENOMEN

Voor 38

Tegen 0

Amendement "Samen de coronacrisis door - 2" (20A90)

GROENLINKS	7	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	2	0
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Usta		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Eliëns		

PvdA	4	0
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	1	0
Verheij		
Henzen		

Totaal 38

Gemeenteraad Arnhem

AANGENOMEN

Bij elkaar op	13 januari 2021
Bij de bespreking van	Plan Gezond & Fit
Wijzigingsvoorstel van	Patrick van Iperen - D66 Nathalie Nede - ChristenUnie Ria de Vries - PvdA
Titel van het wijzigingsvoorstel	Gemeente geeft goed rookvrij voorbeeld
Nummer Zaaknummer	**20A91** 461805

De volgende raadsleden stellen/het volgende raadslid stelt de volgende verandering voor:

Op pagina 65 onder 'Wat (gaan) we doen?' de volgende tekst toe te voegen:

- De gemeente geeft het goede voorbeeld en daarom zijn gemeentelijke gebouwen en nabije omgeving in Arnhem zichtbaar rookvrij (waaronder het Stadhuis en het Stadskantoor).
- De gemeente stimuleert het stoppen met roken onder de eigen medewerkers.

Toelichting:

Een gemeente die wil dat opgroeien in een rookvrije omgeving vanzelfsprekend is, moet zelf het goede voorbeeld geven. Want goed voorbeeld, doet goed volgen. Om op te groeien en te leven in een rookvrije omgeving moet dit zichtbaar zijn. Dit kan het beste in een rookvrije omgeving met goede voorbeelden om zich heen, zo staat ook in het plan Gezond & Fit. Want goed voorbeeld, doet goed volgen. Dit geldt ook voor medewerkers van de gemeente. Gemeentelijke medewerkers die net buiten het gebouw staan te roken geven niet het goede voorbeeld. De indieners stellen daarom voor om als werkgever in gesprek te gaan met medewerkers om roken te ontmoedigen. Hiermee geeft de gemeente verder invulling aan het goede voorbeeld.

Per 1 juli 2021 moeten ook alle rookruimtes in (semi)overheidsgebouwen gesloten zijn. Om te voorkomen dat iedereen voor de deur gaat staan roken, stellen de indieners voor om de nabije omgeving ook rookvrij te maken. Waarbij de nabije omgeving op dit moment alleen kan strekken tot de grond die behoort tot de semi(overheidsgebouwen). Wel kunnen borden, tegels en posters de rookvrije omgeving promoten rondom ingangen.

De incidentele kosten (plaatsen borden) die deze aanvulling met zich meebrengt kunnen worden opgevangen binnen de huidige financiële kaders. Indien aanvullend budget nodig is, verwachten we bij de perspectiefnota 2022-2025 hiervoor een aanvullend voorstel.

Patrick van Iperen - D66
Nathalie Nede - ChristenUnie
Ria de Vries - PvdA

20A91/p.2

AANGENOMEN

Voor 30 *Amendement "Gemeente geeft goed rookvrij voorbeeld" (20A91)*

Tegen 8

GROENLINKS	7	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	2	0
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Usta		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	2	1
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeentelijke Sociale Fractie Arnhem	2	0
de Groot		
Eliëns		

PvdA	4	0
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

PARTIJ VOOR DE VRIJHEID	0	1
Verheij		
Henzen		

Totaal 38

Gemeenteraad Arnhem

AANGENOMEN

Bij elkaar op	13 januari 2021
Bij de bespreking van	Plan Gezond & Fit
Motie van	Tulay Gemici en Maud Dolsma - GroenLinks Leo de Groot - Partij voor de Dieren Ria de Vries - PvdA Patrick van Iperen - D66
Titel van de motie	Blijvend aandacht voor gezonde voeding
Nummer Zaaknummer	**20M323** 461805

De aanleiding is dat de indieners in het plan Gezond & Fit de rol van gezonde voeding te weinig terug zien bij het creëren van een gezonde levensstijl en het tegengaan van obesitas.

Omdat we weten dat:

- Arnhem slecht scoort als het gaat om obesitas en we wat dat betreft nog steeds boven het landelijk gemiddelde zitten.
- Overgewicht voor een groot gedeelte wordt bepaald door een ongezond voedingspatroon.
-Bewegen, zonder een gezond voedingspatroon weinig zin heeft.

Omdat we vinden dat:

-In Gezond & Fit het bewustzijn over gezonde voeding en het ontwikkelen van een gezond voedingspatroon te weinig wordt gestimuleerd.
- Voeding een prominentere rol verdiend, aangezien dit onlosmakelijk verbonden is met obesitas.
- De ambitie in Arnhem wat betreft het tegengaan van obesitas niet groot genoeg kan zijn.

Daarom verzoekt de gemeenteraad het college om:

Een actieplan op te stellen, specifiek gericht op het stimuleren van een gezond voedingspatroon en het vergroten van het bewustzijn over gezonde voeding bij inwoners, met hierin tenminste aandacht voor (1) het uitbreiden van het aantal gezonde sport-, school- en bedrijfskantines in Arnhem (2) het stimuleren van gezonde voeding in de openbare ruimte en (3) gezonde voeding aanmoedigen thuis in het gezin; dit actieplan in het eerste kwartaal van 2021 aan te bieden aan de raad.

Tulay Gemici & Maud Dolsma - GroenLinks
Leo de Groot - Partij voor de Dieren
Ria de Vries - PvdA
Patrick van Iperen - D66

Voor 29

Tegen 9

Motie "Blijvend aandacht voor gezonde voeding" (20M323)

GROENLINKS	7	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Usta		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Eliëns		

PvdA	4	0
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	0	1
Verheij		
Henzen		

Totaal 38

Gemeenteraad Arnhem

AANGENOMEN

Bijeen op	13 januari 2021
Ter bespreking van	Plan Gezond & Fit
Motie van	Lea Manders - Arnhem Centraal
Titel van de motie	Versteende wijken eerst
Nummer Zaaknummer	**20M325** 461805

De Raad,
Gehoord de beraadslaging,

Constaterende:

- Dat een beweegvriendelijke omgeving belangrijk is om mensen zo goed mogelijk te faciliteren en te stimuleren om te bewegen.
- Dat een beweegvriendelijke stad ervoor zorgt dat de stad gezonder, aantrekkelijker en leefbaarder is.
- Dat het onderzoek ‘Sportieve Openbare Ruimte’ een aantal versteende wijken aanwijst waar groen om te bewegen afwezig of schaars is;
- Dat dit de volgende wijken betreft: St. Marten/Sonsbeek, Geitenkamp, Klarendal, Spijkerkwartier, Centrum en Kronenburg;
- Dat dit ook vaak de wijken zijn waar de minder draagkrachtigen wonen, die ook meer obees en ongezonder zijn;
- Dat in dit soort wijken mensen (daardoor) eerder overlijden;
- Dat de raad geen helder overzicht en inzicht heeft in wat er nu al gebeurt.

Overwegende dat:

- De aanwezigheid van groen vlakbij essentieel is om mensen laagdrempelig te laten bewegen;
- Sporten in de openbare ruimte alleen aantrekkelijk is als de omgeving aantrekkelijk en groen is;
- Het rapport bloot legt waar het grootste gebrek aan groen is;
- Dit aanleiding geeft om prioriteit te leggen bij deze wijken;
- Geadviseerd wordt door de onderzoekers om een routenetwerk van (groene) plekken in Arnhem te realiseren en duidelijk te markeren.

Verzoekt het college: Voor de zomer van 2021 te komen te komen met een voortgangsagenda om de raad te informeren over de stand van zaken en acties om dat groene routenetwerk te gaan vormgeven, waarbij de versteende wijken prioriteit krijgen.
Lea Manders - Arnhem Centraal

AANGENOMEN

Voor 20

Tegen 18

Motie "Versteende wijken eerst" (20M325)

GROENLINKS	7	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	0	1
Wiggers		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	0	2
Aydemir		
Usta		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Eliëns		

PvdA	0	4
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	0	1
Verheij		
Henzen		

Totaal 38

Gemeenteraad Arnhem

AANGENOMEN

Bijeen op	13 januari 2021
Ter bespreking van	Plan Gezond en fit
Motie van	Lea Manders
Titel van de motie	Actief en sportief ouderen benaderen
Nummer Zaaknummer	**20M326** 461805

De Raad,
Gehoord de beraadslaging,

Constaterende:

- Dat het onderzoek ‘Sportieve openbare ruimte’ het volgende aangeeft: Veel ouderen zijn zodanig weinig mobiel geworden dat ze voornamelijk een zittend leven leiden en vaak is dat een eenzaam leven.
- Dat veel ouderen door het verlies van een partner alleen wonen;
- Dat er te weinig gebeurd om ouderen in beweging te brengen en te houden om hun gezondheid te verbeteren of in stand te houden.
- Dat er een overzicht ontbreekt op acties voor deze doelgroep.

Overwegende dat:

- Eenzame mensen actief benaderd moeten worden om hen te helpen uit hun sociaal isolement te komen.
- Er niet actief door sportorganisaties op ingezet wordt om intern aanbod voor bijvoorbeeld woonunits, appartementencomplexen en verzorgingshuizen aan te bieden;
- Bewegen een belangrijke manier is om tot zowel fysiek als sociaal gezond te leven.

Verzoekt het college:
Voor de zomer van 2021 te komen met een voortgangsagenda om de raad te informeren over de stand van zaken en acties mbt beweegprogramma's die geschikt zijn voor (oude) ouderen en ervoor te zorgen dat deze doelgroep actief benaderd worden om fysiek en sociaal gezonder te functioneren.

Lea Manders - Arnhem Centraal

AANGENOMEN

Voor 30

Tegen 8

Motie "Actief en sportief ouderen benaderen" (20M326)

GROENLINKS	7	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

PvdA	0	4
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

CDA Arnhem	0	2
van Dillen		
Hutten		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Usta		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Eliëns		

Partij voor de Vrijheid	1	0
Verheij		
Henzen		

Totaal 38

Gemeenteraad Arnhem

AANGENOMEN

Bij elkaar op	13 januari 2021
Bij de bespreking van	Plan Gezond& Fit
Motie van	Tulay Gemici - GroenLinks Leo de Groot - Partij voor de Dieren
Titel van de motie	Onderzoek alternatieve infill-materiaal bij kunstgrasvelden
Nummer Zaaknummer	**20M365** 461805

Onderstaande raadsleden stellen de raad voor om in de vergadering van 13 januari 2021 een besluit te nemen over ‘Plan Gezond & Fit’.

De aanleiding is het Plan Gezond & Fit waarbij verantwoord sporten op kunstgrasvelden wordt behandeld. Steeds meer gemeenten gaan op zoek gaan naar alternatieve infill-materiaal voor kunstgrasvelden omdat rubbergranulaat schadelijk kan zijn voor mens en aantoonbeer slecht is voor het milieu.

We weten dat;

- ondanks dat het Europese instituut ECHA SBR-infill betitelt als “sporttechnisch een prima product”, er weinig wordt gedaan met nieuwe inzichten over de gezondheids- en milieurisico’s van het gebruik van dit infill-materiaal
- het RIVM nog altijd stelt dat kunstgras met rubbergranulaat als infill voor kinderen met name onder de elf jaar en keepers gevaarlijk is.[1] Ook diverse instituten stellen dat de aanraking van deze stoffen door risicogroepen zoals de jeugd tot elf jaar kan leiden tot grote gezondheidsproblemen[2]
- een studie van het RIVM uit 2018 stelt dat ondanks de interventies door gemeenten zoals roosters, uitloopmatten etc. er jaarlijks per veld maximaal 400 kg rubbergranulaat (ongeveer 50 autobanden) verdwijnt in de omgeving van kunstgrasvelden[3]
- dat dit slecht voor het ecosysteem omdat het de biodiversiteit aantast
- steeds meer gemeenten bij de vervanging of de aanleg van nieuwe sportvelden overgaan op duurzame alternatieve infill-materialen zoals kurkinfill of experimenteren met grasvelden zonder infill-materiaal
- alternatieve milieuvriendelijke infill-materiaal bij de aanleg van grote(re) hoeveelheden kunstgrasvelden tot een kostenbesparend effect kan leiden.

[1] RIVM rapport 2016-2020
[2] Benzothiazole toxicity assessment […], Ginsberg, Toal, Kurland (2011)
www.Lenntech.nl
RIVM rapport 2016-2020
[3] https://www.rivm.nl/bibliotheek/rapporten/2018-0072.pdf

We vinden dat;

- het gebruik van enigszins discutabele methoden die de gezondheid kunnen aantasten vermeden moet worden
- Verspreiding van het infill-materiaal naar de omliggende omgeving niet wenselijk is omdat dit schadelijke gevolgen voor het milieu heeft.

Daarom verzoekt de gemeenteraad het college om;

- wanneer een vervanging of uitbreiding van kunstgrasvelden zich aandient, onderzoek te doen naar alternatieve duurzame infill-materiaal of geen infill-materiaal op de kunstgrasvelden in Arnhem
- de gemeenteraad hierover te informeren.

Tulay Gemici - GroenLinks
Leo de Groot - Partij voor de Dieren

AANGENOMEN

Voor	**30**
Tegen	**8**

Motie "Onderzoek alternatieve infill-materiaal bij kunstgrasvelden" (20M365)

GROENLINKS	7	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Usta		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Eliëns		

PvdA	4	0
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	1	0
Verheij		
Henzen		

Totaal	**38**

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 461805

ONDERWERP: Plan Gezond en Fit

Voorstel

1. Het plan Gezond en Fit vast te stellen en daarmee uitvoering te geven aan de verplichting vanuit de Wet Publieke Gezondheid om iedere vier jaar een nieuw lokaal gezondheidsbeleid vast te stellen.
2. Kennis te nemen van de wijze waarop de moties 20M02 (Fiets 'm er in), 20M04 (Neem alle doelgroepen mee in de fietsagenda) en 19M137 (Rookvrije generatie) zijn afgedaan.
3. Kennis te nemen van de wijze waarop de toezeggingen ID 570 (Uitvoeringsplan ouderen en bewegen) en ID 583 (stappenplan SROI) zijn uitgevoerd.

Inleiding

Op het moment van schrijven van deze nota verkeren we in aparte omstandigheden. De sportwereld ligt stil, de sportaccommodaties zijn gesloten en men heeft heel andere zaken aan het hoofd dan een visie op bewegen en gezondheid. Toch vinden we het belangrijk om juist nu meters te maken met de ambitie op het gebied van een gezonde leefstijl voor alle Arnhemmers. Eens te meer toont de huidige situatie aan dat gezondheid voorop staat. Daarom dat we dit plan nu indienen.

Het huidige beleid is verankerd in de Sportvisie uit 2011 en het Uitvoeringsprogramma gezondheid Arnhem uit 2013. Het is nodig is dat we integraler naar het onderwerp ‘gezonde leefstijl’ kijken en de verbinding maken tussen bewegen (sport), publieke gezondheid en andere beleidsterreinen (zoals openbare ruimte). Daarom hebben we bewust gekozen voor een gezamenlijk plan, in plaats van een aparte nieuwe sportvisie of een aparte nota publieke gezondheid. Dit vraagt om een andere (integrale) manier van kijken naar, en werken aan, het onderwerp gezonde leefstijl. Dit plan zien we als een startpunt om verschillende beleidsterreinen op dit onderwerp verder met elkaar te verbinden.

'Gezond en fit' is een plan waarin de koers voor de komende jaren wordt uitgezet. Een koers waarbij het accent wordt gelegd op een gezonde leefstijl en wat er de komende jaren meer of anders nodig is om een gezonde leefstijl te bevorderen. We beginnen niet op nul. Er zijn de afgelopen tijd al de nodige stappen gezet. Dit plan is geen uitputtend overzicht van de taken en inzet op het gebied van sport en gezondheid. Het plan geeft een doorkijk van de belangrijkste interventies op het snijvlak van bewegen en publieke gezondheid.

Beoogd effect

- Meer inwoners voldoen aan de beweegnorm.
- Minder inwoners hebben overgewicht.
- Terugdringen van problematisch alcohol en middelengebruik

Arnhem GEMEENTE

Argumenten

1.1 *Dit plan stelt gezamenlijke doelen op het gebied van publieke gezondheidszorg en sport.*

De laatste jaren zien we een verschuiving van sport als doel naar sport als middel. We hebben het dan ook vaker over bewegen in relatie tot de gezondheid van onze inwoners. Er is veel overlap tussen publieke gezondheidszorg en het sportbeleid. Het is dan ook een logische stap om de ambitie integraal op te pakken en een gezamenlijk plan te formuleren met als ambitie een gezonde leefstijl. Het startpunt is sport en publieke gezondheid, maar waar nodig worden andere beleidsterreinen ook aangehaakt. Het plan geeft de koers aan voor de komende jaren en geeft een doorkijk van de belangrijkste interventies.

1.2 *Het plan geeft de koers aan voor de komende jaren en geeft een doorkijk van de belangrijkste interventies.*

Met het bepalen van de koers en benoemen van de belangrijkste interventies kan strakker gestuurd worden op prioriteiten, de uitvoering en de samenwerking met onze partners. Het zorgt voor een duidelijke kapstok voor onder andere onze (subsidie)opdrachten aan het Sportbedrijf Arnhem en VGGM.

1.3 *De sportvisie (2011) en het uitvoeringsprogramma gezondheid (2013) zijn toe aan hernieuwing.*

Hoewel de sportvisie en het uitvoeringsprogramma gezondheid nog steeds grotendeels van toepassing zijn, zijn er door de jaren heen accentverschuiving geweest. De basis, die uitgebreid omschreven is in de sportvisie, blijven we op orde houden. Zo blijven bijvoorbeeld de uitgangspunten voor het faciliteren van de sport gelden (accommodatiebeleid) en blijven we inzetten op verenigingsondersteuning. Dit plan is een aanscherping, met name op het thema gezonde leefstijl.

1.4 *Dit plan is in samenwerking met partners tot stand gekomen.*

We hebben het programma vormgegeven met een diversiteit aan Arnhemse partijen. We hebben gezamenlijke werksessies gedaan en één-op-één gesprekken gevoerd. De inhoud die we hieruit hebben opgehaald zijn verwerkt in het plan. Naast een brede afstemming met externe partijen, zijn ook de verschillende beleidsterreinen en de TLO's binnen de gemeente betrokken.

1.5 *Dit plan geeft invulling aan de moties 20M02, 20M04 en 19M137 en aan de toezeggingen ID570 en ID583 (zie bijlagen).*

Kanttekeningen

1.1 *Uitvoeringsagenda publieke gezondheid moet nog verder uitgewerkt worden.*

Het plan gezond en fit is een kapstok, een koersbepaling, Het is daarmee niet één op één een vervanging van het uitvoeringsprogramma publieke gezondheid uit 2013 dat bestond uit een visie en een overzicht van alle interventies. Met de vaststelling van gezond en fit voldoet de gemeente aan de Wet Publieke Gezondheid. Het is wenselijk het overzicht van interventies uit 2013 na vaststelling van het plan ook te actualiseren. De planning is om dit later in 2020 te doen.

Financiën

- De ambities binnen het plan gezond en fit kunnen grotendeels binnen de huidige financiële kaders vormgegeven worden. Het is daarbij van belang dat de budgetten op sport en publieke gezondheidszorg beschikbaar blijven. Mogelijk vragen de ambities ook het aanwenden van budgetten uit andere portefeuilles (openbare ruimte, Teams Leefomgeving, onderwijs etc.). Vooral op het gebied van bewegen in de openbare ruimte en open sportparken zal dit het geval zijn. Uiteraard gebeurt dit altijd in goed overleg en waar er ruimte voor is. Vooralsnog zijn er geen extra kosten voorzien.

Uitvoering

- De uitvoering wordt grotendeels belegd bij de (subsidie)partners Sportbedrijf Arnhem en VGGM (GGD) en (in mindere mate) bij andere organisaties.
- Daarnaast wordt er een gezamenlijk uitvoeringsplan 'bewegen in de openbare ruimte' gemaakt.
- Ten slotte wordt op sportgebied het lokale sportakkoord gesloten, waarbij stadsbreed partners (verenigingen, aanbieders, scholen, zorgverzekeraar, ondernemers) aan de slag gaan met de uitvoering van dit akkoord.

Communicatie

- In de week van de sport in september 2020 zal gelijktijdig met het presenteren van het lokaal sportakkoord aandacht zijn voor het plan gezond en fit.

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad

- Plan Gezond en fit
- Moties 20M02, 20M04 en19M137
- Toezeggingen ID570 en ID583

RAADSVOORSTEL

Besluit van	
Zaaknummer	461805

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 14-04-2020, nummer 461805 ;

gelet op artikel 41 van het reglement van orde van de gemeenteraad Arnhem en art. 147, tweede lid Gemeentewet.

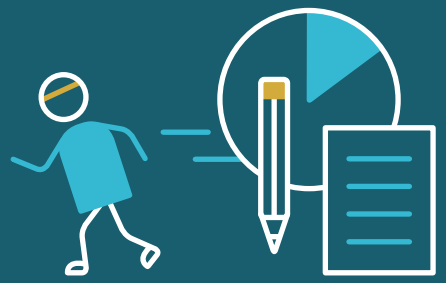
besluit:

1. Het plan gezond & fit vast te stellen en daarmee uitvoering te geven aan de verplichting vanuit de Wet Publieke Gezondheid om iedere vier jaar een nieuw lokaal gezondheidsbeleid vast te stellen.

De griffier, De voorzitter,

GEZOND EN FIT

Aanpak voor een gezonde leefstijl in Arnhem

Voorwoord

Nog geen 100 jaar geleden was sporten typisch iets voor de elite. Die kon het zich veroorloven om te gaan voetballen, tennissen of wielrennen in plaats van te werken.

Die tijd ligt inmiddels al ver achter ons, gelukkig. Arnhem heeft intussen vele sportlocaties. Voetbal, tennis, fitness, volleybal, turnen, atletiek, wielrennen, zwemmen, klimmen, schermen, vechtsporten, je kunt het zo gek niet bedenken of er is een plek waar je dat in Arnhem kunt doen. Je kunt kiezen uit meer dan 300 sportverenigingen. En natuurlijk hebben we sporticonen als Vitesse en Sportcentrum Papendal.

Nu denken de meeste mensen bij sport vooral aan een leuke vrijetijdsbesteding. Iets wat je kunt doen om je zinnen eens lekker te verzetten. Alleen, of in teamverband. Dit klopt helemaal. Toch is sporten veel meer dan dat. Het hoort bij een gezonde levensstijl en houdt je gezond en fit. Dat is nu precies waarom wij dit als gemeente zo belangrijk vinden.

Sporten verkleint de kans op hart- en vaatziekten, diabetes, depressieve klachten, borstkanker, darmkanker, geestelijke achteruitgang en dementie. Het zorgt ervoor dat je niet teveel stilzit. Gewoon elke week een paar uur sporten is genoeg. Mensen die regelmatig sporten, komen minder vaak bij de dokter. Zo simpel is het.

En dat is voor de gemeente ook heel fijn. Niet alleen omdat de inwoners dan een leuke tijdsbesteding hebben, maar ook omdat ze gezonder leven. Met als gevolg: minder kosten voor de zorg. Mensen die niet sporten, doen immers veel sneller en vaker een beroep op de zorg.

Vandaar dit plan ‘Gezond en Fit’ met onze ambities voor gezondere en fittere Arnhemmers. Wat het zo bijzonder

Voorwoord

maakt, is dat we steeds meer partijen betrekken om meer bewegen te stimuleren, zoals de beheerders van de openbare ruimte, zorginstellingen, het Sportbedrijf, de wijkteams, het onderwijs en het bedrijfsleven. Een kansrijke start voor onze jeugd begint immers bij een gezonde levensstijl, waarin bewegen en sport een grote rol spelen.

Onze ambities zijn groot, we willen:

1 **Overgewicht terugdringen**
2 **Een rookvrije generatie**
3 **Minder alcohol- en middelengebruik**

Dat doen we niet alleen, maar samen met de vele partners uit de regio en de stad. En vooral met de bewoners zelf. We hopen dat we steeds meer Arnhemmers aan het sporten krijgen. Dat kost de gemeente minder aan zorgkosten, het is gezond en bovenal ook leuk!

Jan van Dellen
Wethouder Sport

Roeland van der Zee
Wethouder Zorg

INHOUD

1 Doel van het plan gezond en fit 5

2 Landelijk, provinciaal en regionaal beleid 16

3 Een leven lang gezond en fit 27

4 Een gezonde leefomgeving 50

5 Verantwoord middelengebruik 63

6 Met wie doen we dit? 71

7 Wat hebben we hier voor nodig? 82

1 DOEL VAN HET PLAN GEZOND EN FIT

1 DOEL VAN HET PLAN GEZOND EN FIT

Een goede gezondheid is de basis voor een gelukkig leven en daarmee de basis voor participatie van inwoners in onze maatschappij. Daarom vinden wij dat alle Arnhemmers gelijke kansen moeten krijgen om te sporten, bewegen en hun gezondheidspotentieel zo goed mogelijk te benutten. Dit betekent dat elke Arnhemmer de mogelijkheden moet hebben om zichzelf een gezonde leefstijl eigen te maken en zich deze vaardigheden zo jong mogelijk aan te leren.

Hierbij willen we oog hebben voor mensen voor wie dit geen vanzelfsprekendheid is. Een goed ingerichte leefomgeving, met oog voor gezondheid en beweging, is hiervoor een belangrijke voorwaarde.

1.1 DOEL VAN HET PLAN

We weten uiteraard al jaren dat het goed is om **veel te bewegen, gezond te eten en niet te roken**. Het directe verband met wat een gezonde leefstijl oplevert voor het individu, de maatschappij en de overheid was echter moeilijk te leggen.

Uit onderzoek blijkt dat een gezonde leefstijl, naast het belang voor het individu, ook maatschappelijke impact heeft. Er is een directe relatie tussen leefstijl en de zorgkosten. Dat maakt investeren in preventie, vooral in deze tijd rondom discussie over alsmaar oplopende zorgkosten, nog interessanter.

Het is een illusie om te denken dat **investeren in preventie** een oplossing is voor de uitdagingen waar de (jeugd)zorg op dit moment mee te maken heeft. Wel kan investeren in preventieve maatregelen er op de **lange termijn** voor zorgen dat er minder inwoners gebruik gaan maken van zorg. Effecten gericht op het veranderen naar en stimuleren van een gezonde leefstijl zullen pas zichtbaar zijn op de lange termijn.

Dit plan is niet alleen bedoeld om te **enthousiasmeren** en te informeren over de plannen die we hebben, maar ook om het **belang** te duiden van investeren in preventie in relatie tot gezondheid(zorg) van onze inwoners. Het stuk schept **kaders** voor onze inzet de komende jaren en helpt daarmee om gerichte keuzes te maken. De gemeente kan de in dit plan geschetste ambities niet alleen behalen.

Daarvoor hebben wij allerlei **partners uit de stad en regio** nodig; de provincie Gelderland, de regiogemeenten, de grotere subsidiepartners (sportbedrijf Arnhem, VGGM (GGD), sportverenigingen, sportaanbieders, zorgpartners, verzekeraars, bedrijven en de **inwoners** zelf.

1.1 DOEL VAN HET PLAN

Bij ons streven naar gezonde en fitte inwoners richten we ons vooral op:

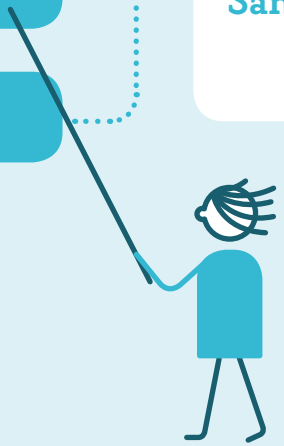
1. **Meer inwoners voldoen aan de beweegnorm**
2. **Minder inwoners hebben overgewicht**
3. **Het terugdringen van problematisch alcohol- en middelengebruik**
4. **Een rookvrije generati**
5. **Een kansrijke start**

HOE

Investeren in preventieve maatregelen zodat we op de lange termijn ervoor zorgen dat er minder inwoners gebruik gaan maken van zorg.

MET WIE?

Samen met partners uit stad en regio.

1.2 LEESWIJZER

Het huidige beleid is verankerd in de Sportvisie uit 2011 en het Uitvoeringsprogramma gezondheid Arnhem uit 2013. Het is nodig is dat we **integraler** naar het onderwerp 'gezonde leefstijl' kijken en de verbinding maken tussen **bewegen** (sport), **publieke gezondheid** en andere **beleidsterreinen** (zoals openbare ruimte). Daarom hebben we bewust gekozen voor een **gezamenlijk plan**, in plaats van een aparte nieuwe sportvisie of een aparte nota publieke gezondheid.

Onze koers

Een plan waarin de koers voor de komende jaren wordt uitgezet. Een koers waarbij het accent wordt gelegd op een gezonde leefstijl en wat er de komende jaren meer of anders nodig is om een gezonde leefstijl te bevorderen. We beginnen niet op nul. Er zijn de afgelopen tijd al de nodige stappen gezet. Deze bouwen we uit en bestendigen we.

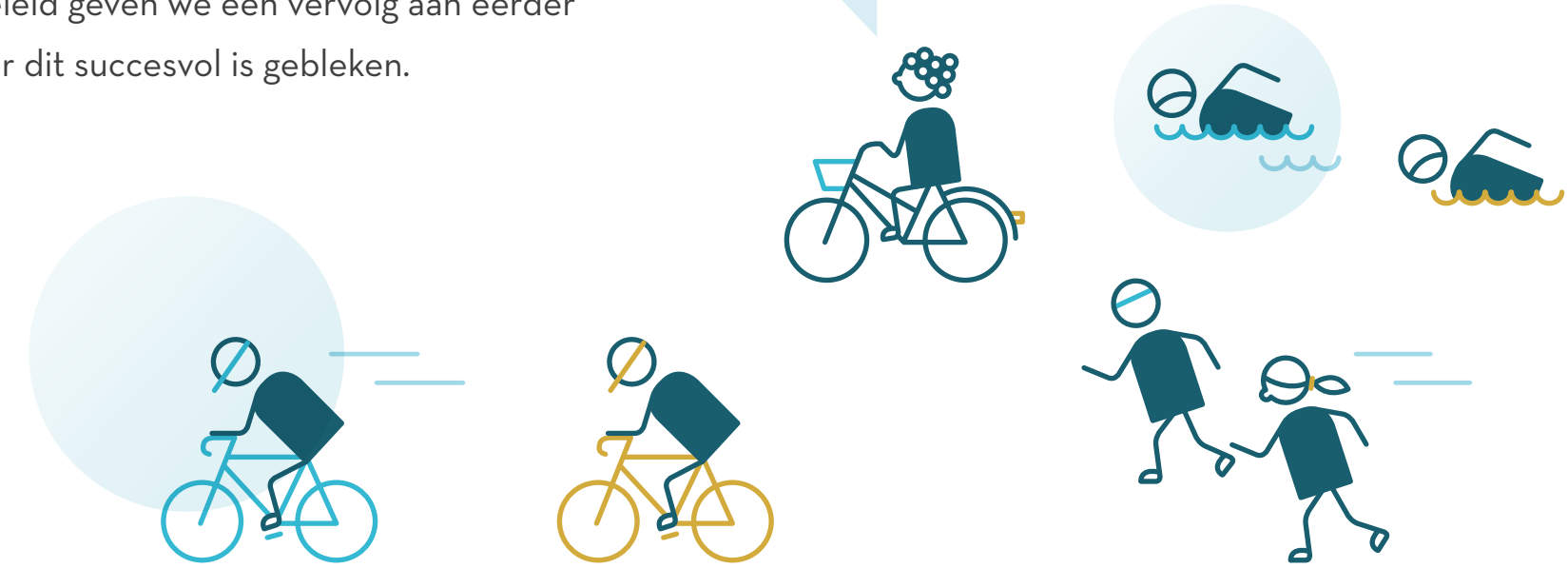
Dit plan is geen uitputtend overzicht van de taken en inzet op het gebied van sport en gezondheid. Het plan geeft een doorkijk van de belangrijkste interventies op het snijvlak van bewegen en publieke gezondheid. Niet alle interventies en/of partners worden in dit plan genoemd. Vanzelfsprekend blijven we ook inzetten op de de meer vaste onderdelen, zoals bijvoorbeeld de sportaccommodaties en de controles bij het consultatiebureau. Hierbij houden we de basis goed op orde.

1.2 LEESWIJZER

In dit stuk nemen we u mee in de landelijke en lokale ontwikkelingen en trends, in de toenemende urgentie om als gemeente in te zetten op preventie, in de speerpunten die wij lokaal hebben als ook in wat wij hierin concreet de komende jaren gaan doen. We zien uitdagingen op beweeg- en gezondheidsgebied, maar ook zeker genoeg kansen om met deze uitdagingen aan de slag te gaan.

In het Arnhems beleid geven we een vervolg aan eerder ingezet beleid waar dit succesvol is gebleken.

Verspreid over dit plan wordt regelmatig het woord sporten gebruikt. Dit kunt u ook lezen als bewegen. Of inwoners nu vaker de fiets pakken, recreatief wandelen of aan een triatlon meedoen, maakt niet uit. Het draagt allemaal bij aan een gezonde leefstijl. We maken in dit plan dan ook geen onderscheid tussen de twee.

1.3 URGENTIE VAN PREVENTIE

Het tegengaan van inactiviteit onder Arnhemmers is niet alleen goed voor de Arnhemmer zelf, maar ook voor de stad: minder zorgkosten, meer aanleidingen voor sociale contacten ter bestrijding van eenzaamheid, meer saamhorigheid, meer vrijwilligers en meer tolerantie.

De gemeente Arnhem heeft een belangrijke taak en verantwoordelijkheid in het kader van de publieke gezondheidszorg voor haar inwoners. Een verantwoordelijkheid die enkel groter is geworden sinds de decentralisatie van zorgtaken in het sociaal domein naar gemeenten in 2015 (invoering Wmo 2015 en Jeugdwet). Om, met het oog op de toekomst, de gezondheidsproblemen van onze inwoners en de daarbij behorende kosten zoveel mogelijk te beperken is het belangrijk om in te zetten op preventie.

Dit doen wij onder andere door in te zetten op **meer beweging** en het bevorderen van een **gezondere leefstijl** van onze inwoners. Inzet op deze thema's heeft niet enkel een betere fysieke gezondheid tot gevolg en daarmee een minder grote kans op gezondheidsproblemen, maar draagt ook bij aan de mentale gezondheid van onze inwoners. Een voorbeeld is de sociale impact die bewegen voor ouderen kan hebben op het aantal oudere inwoners dat zich eenzaam voelt.

Een aantal zorgwekkende trends die we signaleren, zoals een toenemende mate van **overgewicht**, maar ook **eenzaamheid** onder onze inwoners, maakt het noodzaak dat we aandacht blijven geven aan preventie. Met de voorspelde sterke groei van de stad is het belangrijk om hier in de toekomst in te investeren. Binnen de gemeente dragen verschillende beleidsterreinen bij op het gebied van preventie van gezondheidsproblemen. Dat komt omdat de oorzaken van de gezondheidsproblemen vaak complex zijn. Simpel gezegd: de redenen dat iemand met bijvoorbeeld een burn-out thuis op de bank zit kunnen legio zijn.

1.3 URGENTIE VAN PREVENTIE

Beleidsterreinen betrokken bij Gezond en Fit.

Uit onderzoek blijkt echter dat een gezonde leefstijl een sterk positief effect heeft op gezondheid, individuele ontwikkeling, participatie, zelfredzaamheid, welbevinden en sociaal isolement.

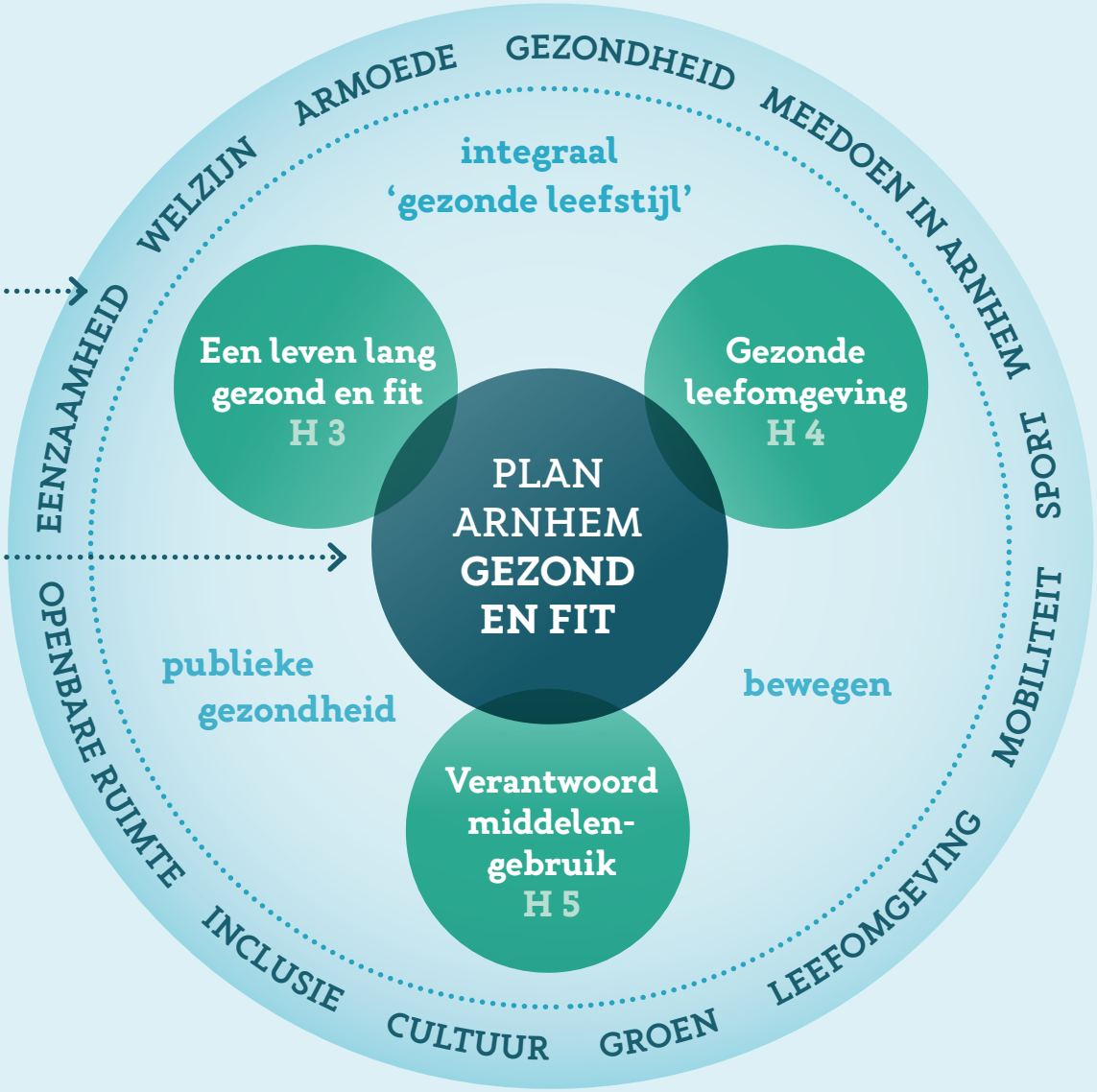
Een gezonde leefstijl is als het ware de basis die op orde moet zijn om gezondheidsproblemen zoveel mogelijk te voorkomen en te kunnen participeren in de maatschappij.

We kiezen er voor om in dit plan sport- en gezondheidsbeleid te combineren en vanuit die disciplines onze bijdrage te leveren aan andere beleidsterreinen. In die zin heeft dit plan een selectieve focus op bewegen en gezonde leefstijl, maar maakt het plan onderdeel uit van een bredere inzet op het welzijn van onze inwoners.

Aanpak plan Gezond en Fit

Betrokken beleidsterreinen

Gezamenlijk plan Gezond en Fit

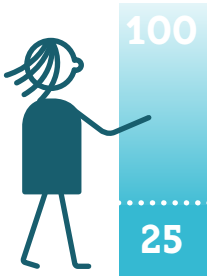

Het tegengaan van inactiviteit onder Arnhemmers is niet alleen goed voor de Arnhemmer zelf, maar ook voor de stad: minder zorgkosten, meer aanleidingen voor sociale contacten ter bestrijding van eenzaamheid, meer saamhorigheid, meer vrijwilligers en tolerantie.

1.4 WAT LEVERT HET ARNHEM OP?

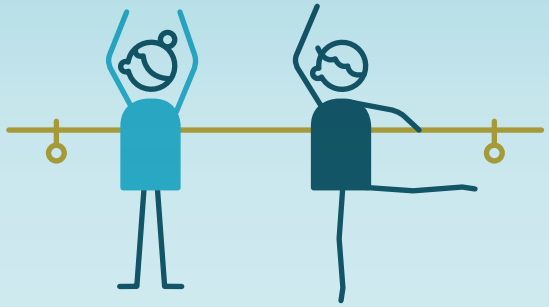
9,8
miljoen euro

Als 10% van de Arnhemmers die de beweegnorm niet halen, dat wel gaan doen kan dit voor jaarlijks ± € 9,8 miljoen opleveren aan maatschappelijke opbrengsten over de hele levensloop van deze groep.

De maatschappelijke opbrengst van sport en bewegen kan oplopen tot € 25.000 – 100.000 per persoon.

Die aan de beweegnorm gaat voldoen, (meerdere malen sporten en bewegen per week over de rest van zijn/haar leven).

WIE PROFITEERT VAN DEZE OPBRENGSTEN?

Vooral het individu zelf natuurlijk maar de opbrengsten komen ook terecht bij:

Werkgevers
Minder ziekteverzuim en hogere arbeidsproductiviteit.

Gemeente
Afgenomen zorgkosten.

Maatschappij
Minder criminaliteit, toegenomen sociaal kapitaal en leerprestaties, minder schooluitval.

Voor de leeftijdscategorie 25-45 jaar is er in de opbrengsten weinig verschil.

2 LANDELIJK, PROVINCIAAL EN REGIONAAL BELEID

2 LANDELIJK, PROVINCIAAL EN REGIONAAL BELEID

We sluiten bij het maken van beleid in hoofdlijnen aan op landelijk beleid en vertalen dit door naar de Arnhemse context.

Het Nationaal Preventieakkoord, het Nationaal Sportakkoord en de (nog in concept) landelijke en regionale nota gezondheidsbeleid zijn de drie belangrijkste stukken waar wij ons op baseren. In dit hoofdstuk wordt een korte samenvatting gegeven van het landelijk beleid, zodat de link gelegd kan worden tussen nationaal- en lokaal beleid.

Daarnaast zoeken we de aansluiting bij provinciaal beleid (het Gelders Sportakkoord) en regionaal beleid (de regiovisie publieke gezondheidszorg en de sportakkoorden).

2 LANDELIJK, PROVINCIAAL EN REGIONAAL BELEID

2.1 NATIONAAL PREVENTIEAKKOORD	Maatregelen van de Rijksoverheid, maar ook van de andere organisaties, die gelden voor heel Nederland.
2.2 DE LANDELIJKE NOTA GEZONDHEIDSBELEID	Wet publieke gezondheid (Wpg) – beschrijft de landelijke prioriteiten op het gebied van publieke gezondheid en is richtinggevend voor het lokale gezondheidsbeleid.
2.3 NATIONAAL SPORTAKKOORDD	Samenwerking tussen het ministerie van VWS, gemeenten en de sportbonden. Samen met de provincies, maatschappelijke organisaties en bedrijven.
2.2 AFSTEMMING MET PROVINCIAAL EN REGIONAAL BELEID	• Gelders Sportakkoord • Regionaal Sportakkoord • Arnhems Sportakkoord

2.1 NATIONAAL PREVENTIEAKKOORD

Jaarlijks sterven 35.000 Nederlanders door roken, overgewicht of probleemdrinken. Ze zijn samen de grootste oorzaak van ziekte in Nederland. Door deze drie onderwerpen aan te pakken, kan de gezondheid van heel veel Nederlanders verbeteren.

In het Nationaal Preventieakkoord staan afspraken tussen meer dan 70 verschillende organisaties. Bijvoorbeeld koepelorganisaties van de zorg, bedrijven, gemeenten en onderwijsinstellingen. De maatregelen in het akkoord zijn niet alleen van de Rijksoverheid, maar ook van de andere organisaties. De afspraken in het Nationaal Preventieakkoord hebben gevolgen voor iedereen in Nederland.

De belangrijkste doelstellingen uit het preventieakkoord zijn:

1 **Minder rokers en meerokers**
2 **Overgewicht en obesitas terugdringen**
3 **Problematisch alcoholgebruik tegengaan**

In de uitvoering van het preventieakkoord is een belangrijke rol weggelegd voor gemeenten, bijvoorbeeld in:

- Het rookvrij maken van kinderboerderijen, speeltuinen, sportverenigingen en zorginstellingen.
- Het stimuleren van gezonde voeding in sportkantines.
- Het aanbieden van interventies die inwoners met obesitas ondersteunen in het aanmeten van een gezondere leefstijl.

2.1 NATIONAAL PREVENTIEAKKOORD

PROBLEEM

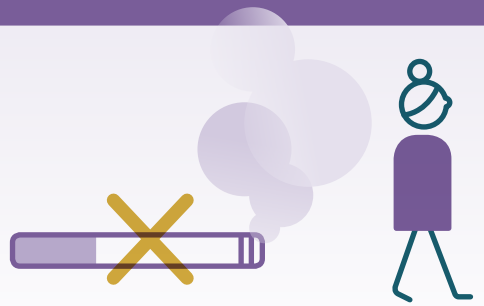
Elke week raken in Nederland **honderden** jongeren verslaafd aan roken

Bijna de helft van alle Nederlanders > 20 jaar heeft overgewicht en daarvan is **13,7%** obees

- **8,8%** van de Nederlanders drinkt overmatig: meer dan 14 glazen voor vrouwen en 21 voor mannen per week
- **8,5%** drinkt zwaar

AMBITIE 2040

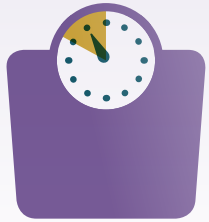
1 EEN ROOKVRIJE GENERATIE

0% van de jongeren en zwangere vrouwen rookt

Minder dan **5%** van de Nederlanders boven de 18 jaar rookt

2 MINDER OBESITAS EN OVERGEWICHT

Het % overgewicht daalt

jeugd	> 20 jaar
13,5% → 9,1%	48,7% → 38%

3 MINDER ALCOHOLGEBRUIK

Maximaal **5%** van de volwassenen drinkt overmatig en maximaal **5%** drinkt zwaar

Jongeren < 18 jaar drinken niet

2.2 LANDELIJKE NOTA GEZONDHEIDSBELEID 2020-2024

De landelijke nota gezondheidsbeleid – die vanuit de Wet publieke gezondheid (Wpg) iedere vier jaar wordt opgesteld – beschrijft de landelijke prioriteiten op het gebied van **publieke gezondheid** en is richtinggevend voor het lokale gezondheidsbeleid van gemeenten.

De nieuwe landelijke nota gezondheidsbeleid wordt in april 2020 verwacht. Uit voorpublicaties blijkt dat het Rijk de komende periode inzet op:

- Aanpak van de achterliggende problematiek van gezondheidsvraagstukken.
- Verbetering van de gezondheid in samenwerking met andere sectoren.
- Het functioneren van mensen als uitgangspunt (positieve gezondheid).
- Inzet van data bij de lokale aanpak van gezondheidsvraagstukken.

Ook in de landelijke nota wordt benadrukt dat achter een mindere gezondheid andere problemen schuil kunnen gaan die soms groter zijn en verder gaan dan het gezondheidsdomein. Armoede, schulden, problemen rondom huisvesting, werkloosheid of de kwaliteit van de leefomgeving hebben allemaal invloed op hoe gezond je bent en hoe gezond je je voelt en vice versa. Mensen in zo'n kwetsbare situatie hebben een hoger risico op een slechtere gezondheid. Ze roken meer, hebben vaker problemen met overgewicht, bewegen te weinig, eten ongezonder en beschikken over minder gezondheidsvaardigheden.

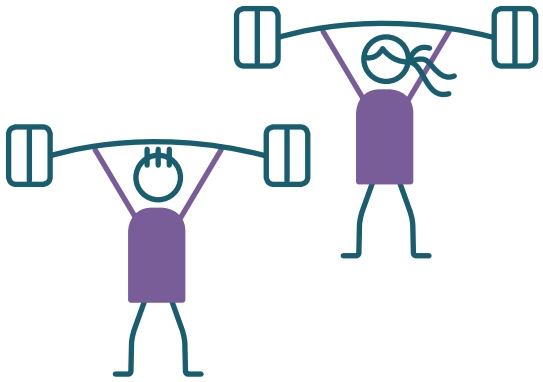
2.3 NATIONAAL SPORTAKKOORD

Het Nationaal Sportakkoord is tot stand gekomen in een samenwerking tussen het ministerie van VWS, gemeenten (Vereniging Sport en Gemeenten) en de sportbonden (NOC*NSF). Samen met de provincies, tal van maatschappelijke organisatie en bedrijven is er een Nationaal Sportakkoord gesloten. Dat is voor het eerst in de geschiedenis.

Binnen het Nationaal Sportakkoord worden zes thema's onderscheiden. Deze thema's komen terug in het Arnhems lokaal sportakkoord:

1. **Inclusief sporten en bewegen**
2. **Duurzame sportinfrastructuur**
3. **Vitale aanbieders**
4. **Positieve sportcultuur**
5. **Van jongs af aan vaardig in bewegen**
6. **Topsport die inspireert**

Met het Nationaal Sportakkoord willen we bereiken dat iedereen, écht iedereen, plezier in sport kan hebben. Nu en in de toekomst. Ongehinderd, in een veilige en gezonde omgeving. Een leven lang. Als sporter, vrijwilliger of toeschouwer.

Thema's van het Nationaal Sportakkoord

1 Inclusief sporten en bewegen

Iedereen moet mee kunnen doen en zich welkom voelen.

2 Duurzame sport-infrastructuur

De ambitie is om Nederland te voorzien van een functionele, goede en duurzame sportinfrastructuur.

3 Vitale aanbieders

De financiële en organisatorische basis wordt op orde gebracht.

4 Positieve sportcultuur

De ambitie is dat iedereen overal met plezier, veilig, eerlijk en zorgeloos kan sporten.

5 Van jongs af aan bewegen

De ambitie is dat meer kinderen aan de beweegnorm gaan voldoen en dat hun motorische vaardigheden gaan toenemen.

6 Topsport die inspireert

Nederlandse topsport-prestaties en topeve-nementen vormen een cruciale inspiratie voor de verenigende waarde van sport.

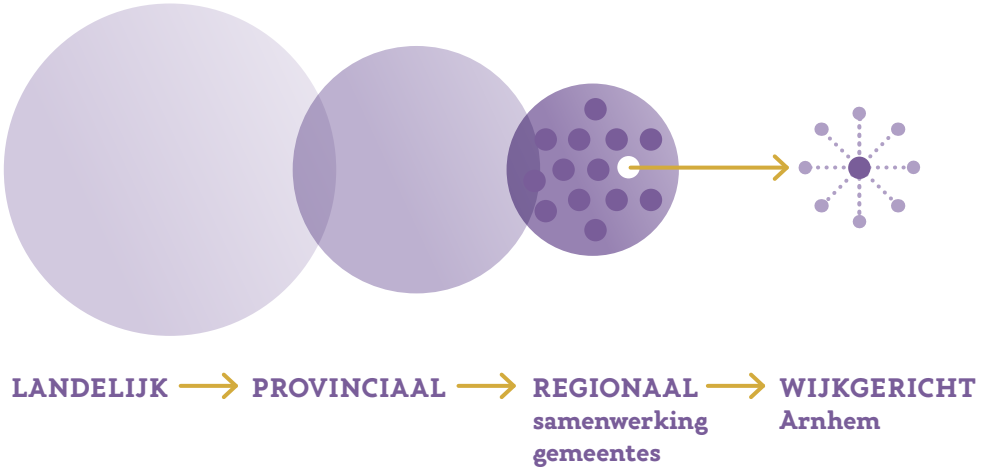
2.4 AFSTEMMING BELEID DICHTERBIJ

Naast aansluiting op landelijk beleid werken we ook samen op **provinciaal** en **regionaal** niveau. De provincie Gelderland en de omliggende gemeenten zijn belangrijke partners in het verwezenlijken van onze ambities. Op sportgebied werken we volop mee aan de ambities uit het Gelders Sportakkoord en de doorontwikkeling en uitwerking hier van (Gelders Sportakkoord 2.0).[1] Voornamelijk op de onderwerpen van 'sportieve inrichting buitenruimte' en 'open clubs en vitale sportparken' vinden we elkaar.

Met gemeenten uit de regio Arnhem en de regio Arnhem-Nijmegen zijn we aan het werken aan regionale sportakkoorden of werkagenda's. Hetzelfde geldt voor de regiovisie publieke gezondheidszorg waarbij 14 gemeenten uit de regio Gelderland - Midden samenwerken.

De Arnhemse aanpak: een wijkgericht sport- en beweegakkoord

Iedere Arnhemmer moet met plezier kunnen bewegen, ontmoeten, sporten en spelen. Onbezorgd in een gezonde, veilige, aantrekkelijke en beweegvriendelijke omgeving dichtbij huis. Om dit te bereiken is een **krachtige samenwerking** tussen partners in de wijken nodig. Dankzij de investering en samenwerking tussen sportaanbieders, scholen, bedrijven en organisaties in de Arnhemse wijken wordt heel Arnhem gezond en fit.

1 https://www.gelderland.nl/bestanden/Documenten/Gelderland/01Cultuur-sport-en-vrijetijd/190307_Gelderland_Sport2018_web.pdf

Thema's sportakkoord gemeente Arnhem

4 THEMA'S ARNHEM

1 Inclusief bewegen

2 Beweegvriendelijke leefomgeving voor iedereen

3 Vitale en toekomstbestendige sportaanbieders

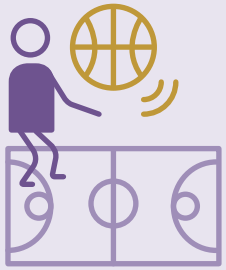
4 Vijf uur bewegen op en rond school (2+1+2) aanpak

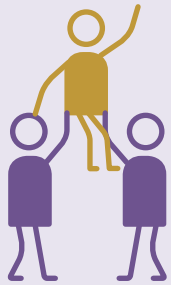
1 inclusief sporten

2 duurzame sportomgeving

3 vitale sportaanbieders

4 positieve sportcultuur

5 Van jongs af aan bewegen

6 Topsport inspireert

THEMA'S NATIONAAL SPORTAKKOORD

3 EEN LEVEN LANG GEZOND EN FIT IN ARNHEM

3 EEN LEVEN LANG GEZOND EN FIT IN ARNHEM

We willen het zo makkelijk en toegankelijk mogelijk maken voor iedere Arnhemmer om een gezond leven te leiden. De Gelrepas is een belangrijk middel om bewegen toegankelijk te houden voor inwoners met een lager inkomen. De ondersteuning van Uniek Sporten is er voor inwoners met een beperking.

Het zwaartepunt van onze focus ligt op jongeren, omdat lichamelijke gezondheid in de eerste fase(n) van het leven in grote mate bepalend zijn en positief doorwerken naar latere leeftijd. Bij volwassenen zetten we gericht in op op leefstijlcoaching en daarnaast op senioren, denk hierbij aan bijvoorbeeld valpreventie.

In de aanpak door middel van leefstijlcoaching en inzet op kwalitatief en kwantitatief goed bewegingsonderwijs (vaardig in bewegen) loopt Arnhem voorop in Nederland. We willen nadrukkelijk de verbinding zoeken met onderwijs, verzekeraars en private partijen.

3.1 EEN KANSRIJKE START

Ieder kind verdient de best mogelijke start van zijn of haar leven en een optimale kans op een goede toekomst. De eerste 1000 dagen van een kind zijn cruciaal voor een goede start. De gezondheid van een kind voor, tijdens en na de geboorte blijkt een belangrijke voorspeller te zijn van problemen – zowel fysiek als mentaal – op latere leeftijd. In Nederland hebben de meeste kinderen een gezonde start bij de geboorte en groeien ze gezond en veilig op.

Toch heeft ongeveer 14% van de kinderen geen goede start bij de geboorte door vroeggeboorte, een te laag geboortegewicht of een combinatie ervan.

De oorzaak ligt vooral bij sociale risicofactoren en het gebrek aan beschermende factoren. Een gezonde leefstijl van de moeder voor, tijdens en na de zwangerschap is cruciaal voor de ontwikkeling van jonge kinderen. Het vroegtijdig signaleren van risico's en tijdig inzetten van passende ondersteuning is daarom essentieel. Hierbij is een goede samenwerking tussen geboortezorg, jeugdgezondheidszorg en het sociaal domein erg belangrijk.

PERCENTAGE GEEN GOEDE START BIJ DE GEBOORTE

14%

- **vroeggeboorte**
- **te laag geboortegewicht**
- **of combinatie van bovenstaande**

3.1 EEN KANSRIJKE START

Wat willen we bereiken?

1. **Aanstaande kwetsbare ouders worden voorbereid zwanger.**
2. **Risico's worden tijdig gesignaleerd**
3. **Gecompliceerde zwangerschappen bij (potentiële) ouders met een verhoogde kwetsbaarheid worden voorkomen of uitgesteld.**

Wat (gaan) we doen?

We zetten in op de volgende onderdelen:

- Een sluitende aanpak rondom de eerste 1000 dagen van het kind (o.a. prenatale huisbezoeken en programma's Samen Starten, Stevig Ouderschap, VoorZorg, Nu Niet Zwanger).
- Verbeteren van en afstemming met geboortezorg.
- Programma kind 0-6 jaar (o.a. passende kinderopvang).

KANSRIJKE START | OVERGEWICHT KINDEREN | GEZONDE OMGEVING JONGEREN | VAARDIG IN BEWEGEN | URBAN SPORTS | LEEFSTIJL-COACHING EN INTERVENTIE | SENIOREN

3.2 KETENAANPAK OVERGEWICHT KINDEREN

In Arnhem is het GO!-programma (Gezond Onderweg) ontwikkeld: een wijkgericht behandelprogramma waar kinderen en hun ouders twee jaar begeleid worden. Het programma draait in de wijken Malburgen en Presikhaaf en is recent gestart in Geitenkamp, Het Arnhemse Broek en Klarendal.

Het betreft een samenwerking tussen Gemeente, Rijnstate Ziekenhuis, de jeugdgezondheidszorg (VGGM), huisartsen, wijkcoaches en de kindergezondheidscoach. Onder het programma valt ook een passend sport- en beweegaanbod omdat deze kinderen niet kunnen instromen in het reguliere sport- en beweegaanbod.

Arnhem is één van de 8 proeftuinen geweest van de ontwikkeling van het landelijk model Ketenaanpak voor kinderen met overgewicht en obesitas. De sluitende ketenaanpak wordt de komende jaren verder doorontwikkeld in Arnhem.

3.2 KETENAANPAK OVERGEWICHT KINDEREN

Wat willen we bereiken?

1. **GO! zorgt ervoor dat kinderen vanuit hun eigen kracht gezonde keuzes kunnen maken – een leven lang.**
2. **Een adequaat behandelprogramma voor deze doelgroep waardoor het aantal kinderen met overgewicht en obesitas afneemt.**
3. **Zorg- en maatschappelijke kostendaling: substitutie van zorg (van tweede naar eerste naar nulde lijn).**

Wat (gaan) we doen?

- Continuering van het project in Presikhaaf en Malburgen
- Uitbreiding in 2020 van de pilot naar Arnhemse Broek, Geitenkamp en Klarendal.
- In dit project worden de mogelijkheden onderzocht voor duurzame keten-financiering voor deze domein overstijgende zorg (sociaal- en medisch domein), met de intentie van Gemeente Arnhem en Menzis om het project gezamenlijk te bekostigen.

KANSRIJKE START | **OVERGEWICHT KINDEREN** | GEZONDE OMGEVING JONGEREN | VAARDIG IN BEWEGEN | URBAN SPORTS | LEEFSTIJL-COACHING EN INTERVENTIE | SENIOREN

3.3 EEN GEZONDE OMGEVING VOOR JONGEREN

Jongeren Op Gezond Gewicht (JOGG) is een landelijke integrale aanpak met als doel een samenleving te creëren waarin alle kinderen en jongeren wonen, leren, recreëren en werken in een gezonde omgeving.

Met deze aanpak wordt beoogd dat er structureel aandacht is voor een gezonde leefstijl in het algemeen en voor een gezond gewicht in het bijzonder, in een omgeving waarin de gezonde keuze weer de normaalste zaak van de wereld is. Arnhem is sinds 2015 JOGG-gemeente.

In de aanpak ligt de focus bij de kinderen in de leeftijd 0-14 jaar.

Als JOGG-regisseur richt ik me o.a. op bewustwording bij het maken van een gezondere keuze. Hoe mooi is het als je door de wijk loopt en je ziet kinderen met 'DrinkWater' bidons lopen en ze voor water kiezen in plaats van frisdrank. Of dat je bij wijkactiviteiten snoepgroente en fruit op tafel ziet staan. Hiermee zorgen we samen voor een gezondere keuze en daarmee een gezondere omgeving. Samen maken we gezond gewoon. Daar word ik enthousiast van!

LARISA BRINKHOFF
JOGG wijkregisseur Presikhaaf / Malburgen

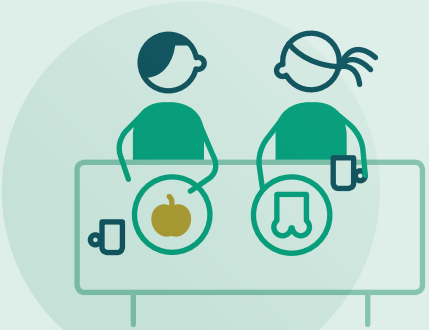
3.3 EEN GEZONDE OMGEVING VOOR JONGEREN

Wat willen we bereiken?

1 Alle kinderen groeien op in een gezonde omgeving, met structurele aandacht voor een gezonde leefstijl en gezond gewicht.

Wat (gaan) we doen?

- Het JOGG-programma wordt uitgevoerd in Malburgen, Presikhaaf, Geitenkamp, Het Arnhemse Broek en Klarendal.

- De uitvoering beleggen we structureel bij Sportbedrijf Arnhem. Inzet vindt plaats op:
  - Stimuleren van gezonder eten en drinken (op scholen, kinderopvangcentra, sportverenigingen, zwembaden, sportevenementen etc.).
  - Bevorderen van een gezonde leefomgeving rond scholen/kinderopvangcentra (bijv. moestuinen, schoolomgeving die uitnodigt om te bewegen, watertappunten).
  - Verbinding van preventie en zorg: een sluitende ketenaanpak en passend aanbod voor kinderen met gewichtsproblematiek.
  - Lokale ondernemers verbinden aan de JOGG-aanpak.
  - Samen met GGD, Sportbedrijf Arnhem en de scholen werken aan de Gezonde School-aanpak.

KANSRIJKE START | OVERGEWICHT KINDEREN | **GEZONDE OMGEVING JONGEREN** | VAARDIG IN BEWEGEN | URBAN SPORTS | LEEFSTIJL-COACHING EN INTERVENTIE | SENIOREN

3.4 VAARDIG IN BEWEGEN

Kinderen van 4-12 jaar bewegen en spelen steeds minder uren. Ook de motorische vaardigheid wordt steeds minder. De beweegnorm van 5 uur per week wordt maar door 50 % gehaald en 1 op de 7 kinderen speelt nooit buiten.

Het aantal speeluren wordt steeds geringer onder invloed van automatisering, digitalisering en overbezorgde ouders. Twee uur per week naar de sportvereniging compenseert allang niet meer het vele stilzitten achter tablet en smartphone. Door vakleerkrachten wordt wel gezegd dat kinderen al struikelend de gymzaal binnen komen. Bovenstaande leidt tot een verslechterde motoriek en levert een bijdrage aan het ontstaan van **overgewicht** en **ongezond gedrag**.

Ons doel is daarom om kinderen de beweegnorm te laten halen door middel van de **2+1+2 aanpak**. De meest logische plek om hiermee aan de slag te gaan is de basisschool. Deze aanpak wordt door en in nauwe samenwerking met de basisscholen uitgevoerd. Door het creëren van extra beweegmomenten tijdens en direct na schooltijd. Alle grote onderwijskoepels in Arnhem hebben zich hieraan gecommitteerd en samen met het Sportbedrijf Arnhem en partners uit de wijken gaan we hiermee aan de slag. **Vaardig in bewegen** is één van de drie pijlers in het lokale sportakkoord.

BEWEEGNORM

14,3%
van de kinderen tussen de 4-12 jaar speelt nooit buiten

50%
van de kinderen haalt beweegnorm van 5 uur p/w

3.4 VAARDIG IN BEWEGEN

Wat willen we bereiken?

1. **Meer kinderen van 4-12 jaar voldoen weer aan de beweegnorm; namelijk 5 uur per week bewegen.**
2. **Een betere ontwikkeling van de motorische vaardigheden van kinderen van 4-12 jaar.**

Wat (gaan) we doen?

- Het bestaande beweegaanbod beter coördineren samen met- en rondom de scholen.
- De kwaliteit van het aanbod, daar waar nodig, verbeteren met het oog op de motorische vaardigheden van kinderen.

- Daar waar logische kansen zich voordoen extra aanbod creëren in samenwerking met beweegaanbieders (BMX clinics op scholen in combinatie met het WKBMX 2021).
- Een brede introductie van Urbansporten in het VMBO en de klassen 7 en 8 van het basisonderwijs en een doorstroom naar het reguliere aanbod in de wijken en in sporthal Klarendal realiseren.
- Uitrollen van de **2+1+2 aanpak** in samenwerking met (basis)scholen:
  - 2 uur bewegingsonderwijs door een vakleerkracht.
  - 1 uur bewegen op en rondom school (in de pauzes).
  - 2 uur bewegen direct na school, in samenwerking met de partners uit de wijk waar de school staat.

KANSRIJKE START | OVERGEWICHT KINDEREN | GEZONDE OMGEVING JONGEREN | **VAARDIG IN BEWEGEN** | URBAN SPORTS | LEEFSTIJL-COACHING EN INTERVENTIE | SENIOREN

3.5 URBAN SPORTS

Demografische, maatschappelijke en sociaal economische ontwikkelingen leiden tot een **veranderende behoefte**. Er is sprake van veranderend sport- en beweeggedrag. Mensen gaan steeds meer bewegen, maar verhoudingsgewijs steeds minder in verenigingsverband en meer in ongeorganiseerd verband. Recente lidmaatschapscijfers van NOCNSF maken deze ontwikkeling zichtbaar. Het aantal lidmaatschappen neemt af, evenals het aantal sportverenigingen.

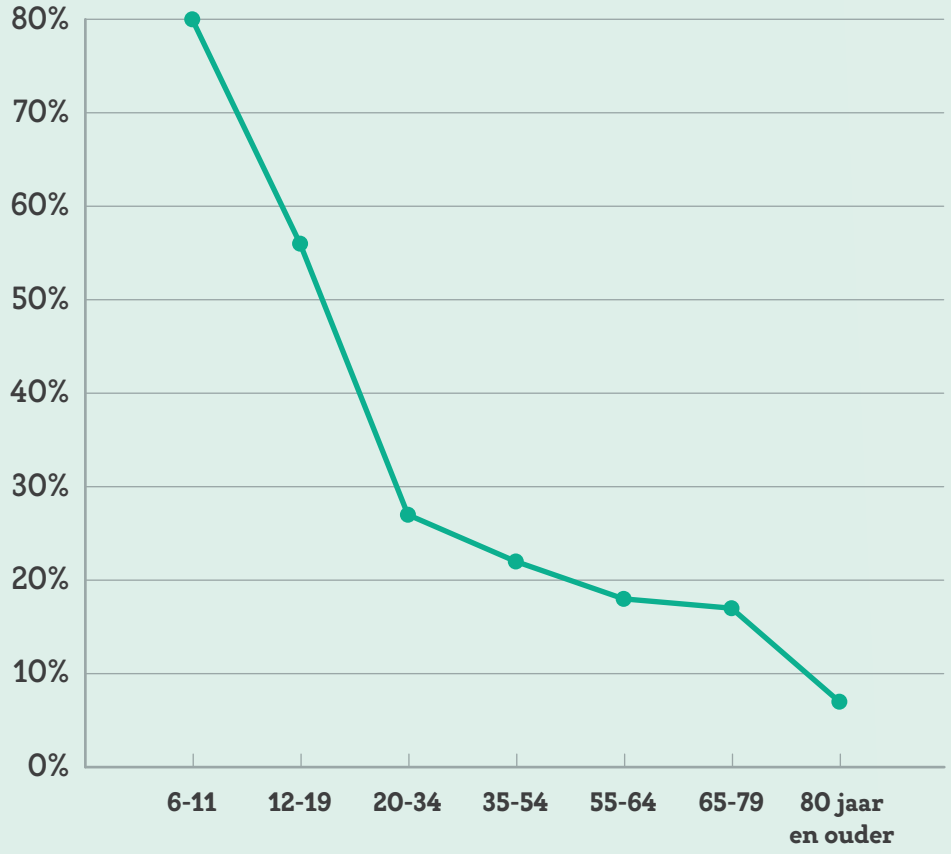
Uit recent onderzoek naar sport- en beweeggedrag in Arnhem blijkt dat de trend in Arnhem overeenkomt met de landelijke trend. In Arnhem geeft ongeveer tweederde van de sporters aan dat zij sporten buiten verenigings- of commercieel verband, zij sporten 'ongeorganiseerd' of 'licht georganiseerd', het liefst in de eigen buurt en vaak in de **openbare ruimte**. Uit de grafiek op de volgende pagina, de zogenaamde 'ski helling', kan je duidelijk zien dat het aantal leden van sportverenigingen tussen het 10^{e} en 18^{e} levensjaar drastisch afneemt. Uit onderzoek blijkt dat deze jongeren wel willen blijven sporten, maar dat het huidige aanbod via verenigingen niet goed aansluit op de behoefte.

Urban Sports is een van de oplossingen met het oog op de trend van afnemende verenigingslidmaatschappen en afnemende sportdeelname onder jongeren. Bekende vormen zijn skaten, freerunning en straatvoetbal en basketbal, maar ook sporten zoals calisthenics, obstacle run en slacklinen vallen binnen de categorie. Het zijn sporten die vooral beoefend worden in de openbare ruimte en binnen een losse organisatiestructuur.

De grootste groep die urban sports beoefent is die van 12-20 jaar. Juist deze doelgroep sport niet of nauwelijks in verenigingsverband. Het sportaanbod en de wijze van organiseren spreekt deze doelgroep niet meer aan.

3.5 URBAN SPORTS

PERCENTAGE LIDMAATSCHAP SPORT-VERENIGING UITGESPLITST NAAR LEEFTIJD

SPORTENDE ARNHEMMERS

66%

sport ongeorganiseerd of licht georganiseerd in de openbare ruimte

Wat willen we bereiken?

1. Minder ‘sportverlaters’ in de doelgroep 12-20 jaar.
2. Versterking van de ‘Urban Sport community’ en bestrijding van eenzaamheid onder jongeren
3. Geschikte voorzieningen voor deze doelgroep; zowel in de wijken als op regionaal-/stadsniveau.

3.5 URBAN SPORTS

Wat (gaan) we doen?

- Stimuleren van community vorming: in Arnhem is vorig jaar de pilot 'Urban Sports Coalition' gestart, samen met KNWU, KNGU en NOCNSF. Er is een Urban City Manager aangesteld die zich fulltime bezig houdt met het project. De Urban Sports Coalition fungeert als coördinatiepunt in de stad. Centraal staat de behoefte van de doelgroep en het bottom-up inrichten van de gewenste support.
- Faciliteren van Urban Sports door middel van accommodatiebeleid:
  - In Klarendal is onlangs met hulp van de gemeente het indoor Urban Sport Centre geopend.
  - Plannen voor een freestyle skate- en bmx voorziening op de Rijnkade onder de Mandela brug.
  - Naar verwachting wordt in 2020 begonnen aan de aanleg van een skate- en bmx voorziening in Rijkerswoerd.
  - In het kader van het WK BMX 2021 in Arnhem wordt onder andere naar het Olympus gebied gekeken om met Papendal een 'pumptrack' voor BMX aan te leggen.
  - Via twee mobile Urban Sportcontainers op de wijkpleinen (Rijkerswoerd, Vredenburg, Schuytgraaf) tieners en jongeren kennis laten maken met diverse Urban sporten.
  - Op sportpark Valkenhuizen worden in 2020 drie 5 tegen 5 voetbalveldjes aangelegd.

KANSRIJKE START | OVERGEWICHT KINDEREN | GEZONDE OMGEVING JONGEREN | VAARDIG IN BEWEGEN | **URBAN SPORTS** | LEEFSTIJL-COACHING EN INTERVENTIE | SENIOREN

DECATHLON
DANTE

JOREN NEHER • *Initiatiefnemer en Aanjager Common Ground*

"Urban Sports, dans en de bijbehorende cultuur brengt mensen in beweging! Er ontstaat een hele nieuwe manier van gebruik van lichaam en geest waarin alleen je eigen grenzen bestaan. Raak geïnspireerd door een levendige community. Binnenkort opent, met steun van de gemeente, onze locatie *Common Ground Gym*, het eerste urban sport centre voor en door Arnhem."

3.6 LEEFSTIJLCOACHING EN -INTERVENTIE

Leefstijlcoaching

In Arnhem zijn er sinds 2013 leefstijlcoaches actief. Zij ondersteunen volwassenen met (een verhoogd risico op) een chronische aandoening bij het verkrijgen en behouden van een actieve en gezonde leefstijl. De leefstijlcoaches richten zich op inwoners die zelf niet komen tot een passende beweegactiviteit of gezonde leefstijl vanwege diverse drempels. Deze drempels zijn bijvoorbeeld financiën, chronische aandoeningen of sociale angsten.

Naast deze vorm van coaching biedt de gemeente Arnhem in samenwerking met Menzis en Sportbedrijf Arnhem verschillende vormen van gecombineerde leefstijlinterventies aan, zoals de COOL interventie (Coaching op leefstijl) en X-Fittt 2.0. X-Fitt 2.0 is speciaal ontwikkeld voor en door mensen met een lage sociaaleconomische status (SES). De GLI is een tweejarige interventie gericht op afvallen en gedragsverandering. Vanaf 1 januari 2019 wordt de zogenoemde gecombineerde leefstijl interventie (GLI) vergoed vanuit de basisverzekering. Voor X-Fittt 2.0 loopt een onderzoek i.s.m. de Wageningen Universiteit om ook erkend te worden als GLI.

Wat willen we bereiken?

1. **Per jaar 170 volwassenen begeleiden bij het verkrijgen en behouden van een gezonde en actieve leefstijl. Waarbij we inzetten op de risicodoelgroepen: lage SES, mensen met chronische aandoening, overgewicht, mantelzorgers en/of ouderen.**
2. **Minimaal 60% van onze deelnemers komt tot een langdurige gedragsverandering.**
3. **Voorkomen dat mensen in de toekomst meer zorg/ ondersteuning nodig hebben.**

3.6 LEEFSTIJLCOACHING EN -INTERVENTIE

Wat (gaan) we doen?

- Individuele coachgesprekken waarbij we vooral kijken naar wat de mogelijkheden zijn en we de deelnemer (soms letterlijk) bij de hand nemen om drempels weg te nemen.
- Door middel van motivational interviewing zetten we in op het vergroten van de eigen regie van de deelnemer om te komen tot langdurige gedragsverandering.
- Sportbedrijf Arnhem fungeert als onafhankelijke partij waarbij zij de deelnemer toe leiden naar het meest passende aanbod. Daarbij hebben zij de beweeg- en sportactiviteiten van Arnhem in beeld.
- Samenwerken met partners als huisartsen, wijkteams of welzijnsorganisaties zodat mensen die ondersteuning nodig hebben bij de leefstijlcoach terecht komen. De leefstijlcoach kan ook iemand doorsturen naar andere zorg- en/of welzijnspartijen als dat nodig blijkt te zijn.

3.6 LEEFSTIJLCOACHING EN -INTERVENTIE

PERSOONLIJK VERHAAL

Wie tegenover Henriëtte zit, ziet een vitale vrouw van in de zeventig. Ze is helemaal zen, leeft gezond en alles wat ze doet, krijgt haar volledige aandacht. Maar dat is weleens anders geweest.

Toen haar man twee jaar geleden overleed, werd ze depressief, begon ze te snoepen en vlogen de kilo's eraan. Die ongezonde tijd is gelukkig voorbij sinds de eerste groepsbijeenkomst van leefstijltraject COOL. "Daar heb ik mijn rouwperiode op een fijne manier afgesloten!" Om fit te blijven, wandelt Henriëtte met de groep Doorlopen(d) Fit van Sportbedrijf Arnhem.

Verder doet ze aan yoga en sinds kort aikido, een vechtsport. "Dat vergroot je eigenwaarde. COOL helpt je dan ook om je eigen pad terug te vinden. Ik at voorheen heel gezond en nu weer. Dit traject stimuleert me om de waarden die ik ooit had, weer terug te krijgen. Mijn man en ik aten heel gezond, meestal biologisch. We hebben enorm veel gewandeld: lange-afstandswandelingen en nachtwandelingen. Daar heb ik fijne herinneringen aan."

HENRIËTTE

Deelnemer gezonde leefstijl interventie

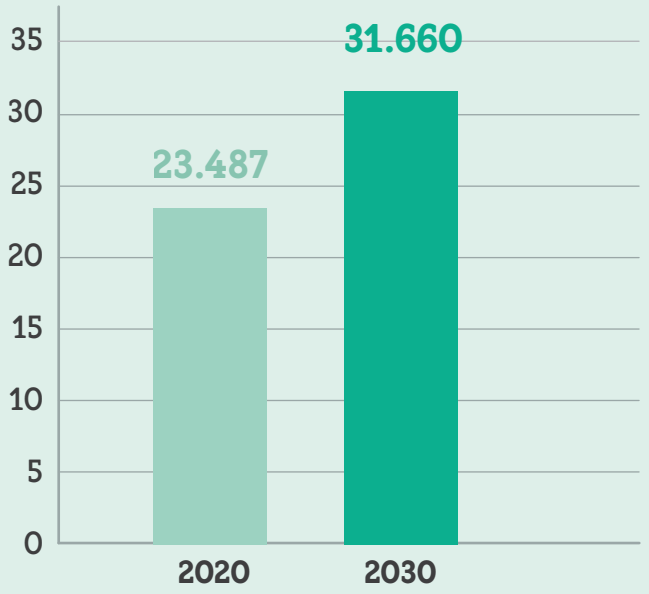
3.7 SENIOREN

Er is een groeiende groep ouderen in Arnhem. Sporten en bewegen biedt ook voor ouderen veel voordelen: het helpt om **lichamelijk** en **mentaal fit** te blijven, het geeft energie, het geeft plezier en het verlaagt de kans op (chronische) ziektes. Sporten en bewegen in groepsverband levert sociale contacten op en **verkleint het gevoel van eenzaamheid**.

Ouderen die sporten en bewegen blijven langer zelfstandig en onafhankelijk en kunnen daardoor langer thuis blijven wonen. De gemeente Arnhem wil bewegen als instrument inzetten om ouderen vitaal te laten blijven en de sociale cohesie te bevorderen. Om dat te realiseren zal er actief worden ingezet op het realiseren van een passend, toegankelijk beweegaanbod voor ouderen vanaf 55 jaar.

Ouderen hebben over het algemeen behoefte aan **laagdrempelige beweegactiviteiten** die zijn afgestemd op hun profiel en hun individuele lichamelijke conditie en behoeften.

AANTAL 65+ / OUDEREN IN ARNHEM

Bron: *Staat van de stad 2019.*

3.7 SENIOREN

Wat willen we bereiken?

1. **Arnhemmers blijven ook op latere leeftijd in beweging en vitaal.**
2. **Ouderen kunnen daardoor langer zelfstandig leven en participeren in de maatschappij.**
3. **Ouderen hebben minder snel zorg nodig.**
4. **Ouderen voelen zich minder vaak eenzaam.**

Wat (gaan) we doen?

- Gericht accommodatiebeleid inclusief gebruik openbare ruimte als beweegruimte o.a.:
  - Door ontwikkelen wandel- en fietsaanbod.
  - Programma ontwikkeling Outdoor Fitness Vredenburg
  - Ontwikkeling Goldensport in Vredenburg, Kronenburg en Rijkerswoerd.
  - Ontwikkeling wandelpunten stadsparken.
  - Bouw van het nieuwe zwembad Valkenhuizen en daarmee uitbreiding van het aanbod zwemactiviteiten in Arnhem Noord. Momenteel zijn er 28 zwemgroepen voor senioren, waarvan 80% in de Grote Koppel.
- Het stimuleren van Arnhemse sportaanbieders het aanbod aan te passen/te vergroten en de zichtbaarheid te verbeteren. Op dit moment zijn er 150 groepen senioren die bij verenigingen en stichtingen sporten. Met deze sportaanbieders wordt ingezet om het huidige deelnemersaantal te behouden en uit te breiden. Daarnaast zullen nieuwe groepen worden ontwikkeld.
- Initiatieven van wijkbewoners en de doelgroep faciliteren en stimuleren. De sportcoaches in de wijken Klarendal, het Arnhemse Broek, de Geitenkamp en Presikhaaf worden hiervoor ingezet. In overleg met teams Leefomgeving, eerstelijnszorg en wijkbewoners wordt een aanbod op maat ontwikkeld.

3.7 SENIOREN

- In contact met zorg en welzijnspartijen aanbod op maat ontwikkelen. Onder andere inzet op valpreventie, beweegaanbod bij verzorgingstehuizen en leefstijlcoaching. In 2020 zullen naar schatting 200 - 250 ouderen met overgewicht gebruik maken van de dienstverlening van de leefstijlcoaches.

KANSRIJKE START | OVERGEWICHT KINDEREN | GEZONDE OMGEVING JONGEREN | VAARDIG IN BEWEGEN | URBAN SPORTS | LEEFSTIJL-COACHING EN INTERVENTIE | **SENIOREN**

‘Een leven lang gezond en fit in Arnhem’

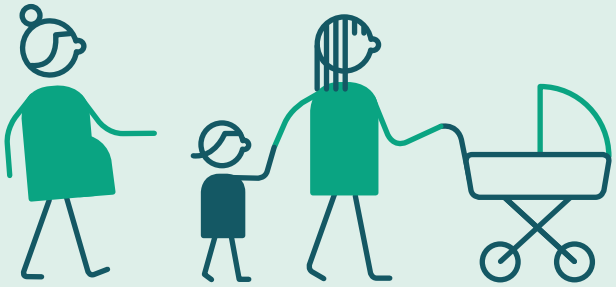

4 EEN GEZONDE LEEFOMGEVING

4 EEN GEZONDE LEEFOMGEVING

Zoals in het vorige hoofdstuk al kort geschetst: Een nieuwe trend is zichtbaar in de wijze waarop sport en vooral bewegen beleefd en georganiseerd worden. De rol van sporten en bewegen in een gezonde leefstijl is essentieel.

Steeds meer mensen kiezen er gelukkig voor om bewegen in hun leefstijl in te passen. Uit onderzoek blijkt ook dat 20-55 jarigen graag meer willen sporten en bewegen. Door tijdgebrek, carrière, kinderen en een druk sociaal leven doen zij dit echter wel op hun eigen en minder traditionele manier. De positie van de sportvereniging staat hierdoor ook in Arnhem onder druk en het aantal deelnemers in verenigingsverband daalt.

4.1 VERANDERENDE BEWEEGCULTUUR

Waar het aantal mensen dat sport bij verenigingen langzaam aan daalt, zien we juist dat het aantal mensen dat bij commerciële aanbieders, of in de eigen leefomgeving, sport stijgt. Er is een sterke wens om in de eigen buurt, in het park, of elders in de openbare ruimte te sporten en te bewegen. Er valt echter nog veel te winnen in het geschikt maken voor sport en bewegen van deze eigen omgeving. Aanpassingen aan de openbare ruimte zijn daarom essentieel om zoveel mogelijk Arnhemmers te laten bewegen. De gemeente Arnhem staat bekend om de groene leefomgeving. De grootste uitdaging zit erin dat de openbare ruimte zo ingericht wordt dat inwoners van Arnhem ook daadwerkelijk gestimuleerd worden naar die plekken toe te komen en vaker in beweging te komen.

Anders dan de sportparken is de openbare ruimte het terrein van veel verschillende beleidsdisciplines, waarin verschillende aspecten bijdragen aan een gezonde leefomgeving. Met het oog op de komst van de Omgevingswet (waarbij gezondheid een belangrijk criterium is), willen we een voorschot nemen en kijken hoe sport en bewegen kunnen bijdragen aan het verbeteren van de kwaliteit van de leefomgeving in Arnhem. Een groene openbare ruimte nodigt uit om te gaan bewegen.

Belangrijk voor de openbare ruimte is dat door het ‘bredere’ gebruik van de ruimte de andere functies niet in de knel komen. Het gebruik van de openbare ruimte moet aansluiten op de draagkracht van het gebied en mag geen schade aan landschap, natuur en cultuurhistorisch erfgoed geven. Dit houdt in dat sporten en bewegen in de openbare ruimte qua maat en schaal passen bij de aard van de omgeving. De intensiteit, het gebruik, de frequentie en de duur kunnen verschillen per locatie.

4.1 VERANDERENDE BEWEEGCULTUUR

"De aanleg van beweegplekken in de openbare ruimte is meer dan zomaar wat toestellen plaatsen of wat asfalt gieten. Het is een samenspel van wensen, behoefte, programma en afstemming om tot een optimaal gebruik te komen. Een mooi voorbeeld is de buitenfitness plek bij wijkcentrum Vredenburcht. Hier wordt dagelijks, van jong tot oud, alleen of in groep, op verschillende momenten en door verschillende organisaties: *bewogen, getraind en ontmoet*."

KARS DEUTEKOM
Consulent sport en bewegen openbare ruimte
Sportbedrijf Arnhem

Wat willen we bereiken?

1. **Een openbare ruimte die uitnodigt om te gaan bewegen.**
2. **Zoveel mogelijk Arnhemmers die bewegen in de openbare ruimte.**

4.1 VERANDERENDE BEWEEGCULTUUR

Wat (gaan) we doen?

- We werken aan een **integraal uitvoeringsplan** voor 'bewegen en gezondheid in de openbare ruimte'. Samen met **verschillende beleidsterreinen** op dit vlak; mobiliteit, openbare ruimte, groen, beheer, gezondheid, sport etc.
- Hierin onderscheiden we verschillende lijnen:
  - Uitwerken van 'de beweegvriendelijke leefomgeving' als criterium in de omgevingsvisie.
  - Inventarisatie en toepassing van *quick wins* op wijkniveau. Bijvoorbeeld het beter verlichten van een hardlooproute door het park.
  - Stimuleren en faciliteren van bewegen in de stadsparken i.s.m. Sportbedrijf Arnhem.
  - Aanleggen voorzieningen in openbare ruimte. Zoals: buitenfitness in Vredenburg, Mountainbikeroute Schaarsbergen (2020), beweegtuin Malburgen, Multifunctioneel Court Schuytgraaf, Skatevoorziening in Rijkerswoerd.
- In dit plan brengen we **financiële consequenties** in beeld en maken we afspraken over ambitieniveau en de praktische uitvoering hier van (bijvoorbeeld afspraken over onderhoud, beheer etc.).

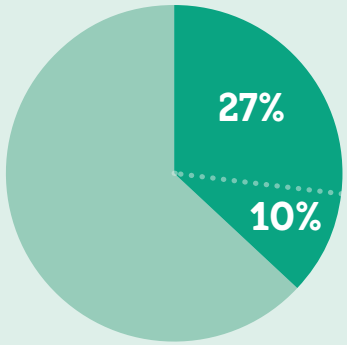

Actiepunten bewegen in openbare ruimte op diverse beleidsterreinen.

4.2 ONTMOETEN

Uit onderzoek van het CBS blijkt dat vier op de tien Nederlanders **eenzaam** is. Arnhem is hierop geen uitzondering. Bij eenzaamheid denkt men vaak aan ouderen, maar eenzaamheid komt in alle leeftijdsgroepen voor. In Arnhem is er sinds 2019 extra aandacht voor het terugdringen van eenzaamheid. Er zijn ook structurele middelen om ontmoeten te stimuleren.

EENZAAMHEID IN ARNHEM

37%
van alle Arnhemmers voelt zich eenzaam

10%
hiervan zijn jongeren tussen 15-20 jaar

Sport en bewegen kan een belangrijke bijdrage leveren aan de sociale cohesie in onze wijken. Hierbij hoeft niet uitsluitend gedacht te worden aan de klassieke vorm van sporten via een vereniging, waarbij de sportbeoefening voorop staat. Bewegen is een belangrijk middel waardoor inwoners elkaar kunnen ontmoeten.

Voor gymzalen, sporthallen en zwembaden geldt over het algemeen dat deze door onderwijs en verenigingen, i.c.m. aanbod voor bepaalde doelgroepen zoals ouderen goed benut worden.

Op de gemeentelijke sportparken, die vaak midden in de wijk liggen is nog veel te winnen. De voetbal en hockeyvelden worden, uitzonderingen daargelaten, het merendeel van de tijd overdag niet gebruikt. Overdag is er van maandag tot vrijdag nauwelijks activiteit op de sportparken. Dit gegeven, in combinatie met het afnemende lidmaatschap

4.2 ONTMOETEN

bij sportverenigingen, zorgt er voor dat we als gemeente (maar ook als vereniging) anders moeten gaan kijken naar onze sportparken. We willen toe naar sportparken die het hart vormen van de wijk als **beweeg- en ontmoetingsplek**.

Open sportparken, waar allerlei activiteiten plaatsvinden naast de verenigingssport. Clubhuizen die dienen als start-plek voor senioren die, voordat ze gaan wandelen een kop koffie drinken of voor jongeren die willen frisbeeën etc. Dit vraagt ook een andere rol van sportverenigingen. Naast de focus op de sport, vraagt dit om de aandacht meer te verleggen naar de sociale rol die de vereniging voor- en in de wijk kan spelen.

Van de gemeente vraagt dit dat wij hierin de wijk en de verenigingen ondersteunen, samen brengen en het mogelijk maken dat dit op onze sportparken gebeurt.

Wat willen we bereiken?

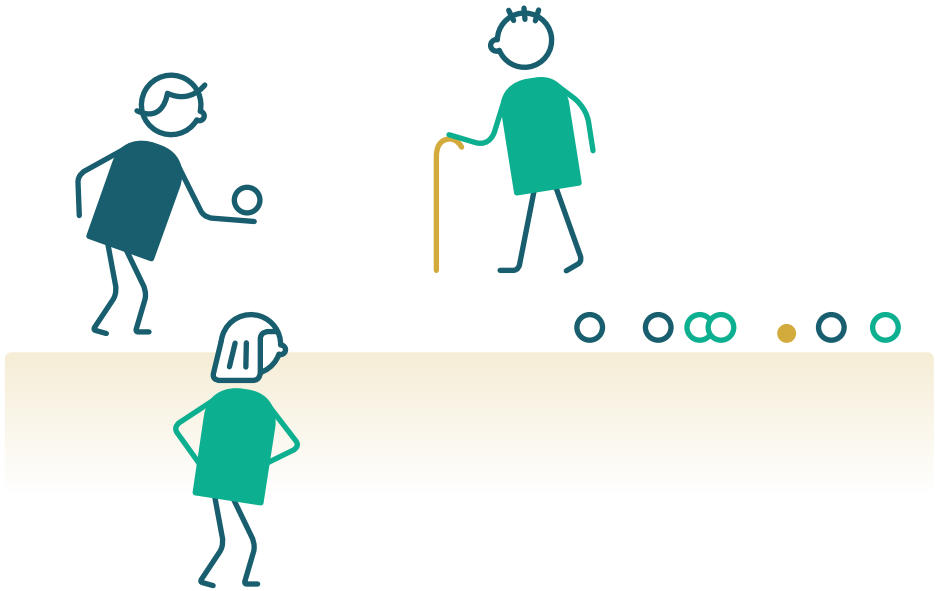
1 **Meer ontmoetings- en beweegplekken voor inwoners in de wijken.**
2 **Beter gebruik van de bestaande accommodaties (sportparken).**
2 **Vitale, gezonde verenigingen die ingespeeld zijn op de toekomst.**

4.2 ONTMOETEN

Wat (gaan) we doen?

- Sturen en ondersteuning in veranderende rol van verenigingen. O.a. door middel van de 'Arnhemse voetbalaanpak'.
- Continuering Arnhemse Voetbalaanpak. In januari 2020 is er een projectleider voetbalaanpak aangesteld en gaan we aan de hand van een concreet stappenplan per vereniging aan de slag met het versterken van de clubs, met aandacht voor hun rol in de wijk.
- Sturen op gebruik van de sportparken:
  - Wat is er mogelijk op het park en wat niet?
  - Wat moet er, per park of wijk, gebeuren om deze beter te benutten? Bijvoorbeeld aanpassing bestemmingsplan of APV?
- Mogelijk maken van andere vormen van ontmoeten of dagbesteding op de sportparken; bijvoorbeeld denksport.

4.3 FIETSSTIMULERING

Fietsen is in onze stad vanzelfsprekend een belangrijke, duurzame manier van vervoer en tevens een goede manier om in beweging te komen of te blijven. Het is daarom essentieel om het gebruik van de fiets te stimuleren. We merken echter dat het niet vanzelfsprekend is dat ieder kind in zijn of haar basisschooltijd thuis leert fietsen.

Tegelijkertijd zorgt het steeds drukker wordende verkeer en de opkomst van de elektrische fiets voor een uitdaging om in de samenleving veilig gebruik te kunnen blijven maken van de fiets als vervoersmiddel. Dit geldt in het bijzonder voor ouderen. Daarom zetten we op het gebied van fietsstimulering in op deze twee groepen.

Stimuleren fietsen basisschoolkinderen

Jong geleerd is oud gedaan. Daarom starten we met het geven van fietsclinics op basisscholen in combinatie met het creëren van een fietsvriendelijkere omgeving rondom de school: een zogenoemde schoolzone.

De fietsclinics passen tevens binnen het eerder genoemde **2+1+2 concept** binnen het onderdeel ‘Vaardig in bewegen’.

4.3 FIETSSTIMULERING

Wat willen we bereiken?

1. **Dat alle basisschoolkinderen in Arnhem kunnen fietsen.**
2. **Dat alle basisschoolkinderen in Arnhem veilig naar school kunnen fietsen.**
3. **Dat elke basisschool in Arnhem aandacht besteedt aan het veilig gebruiken van de fiets in het verkeer.**

Wat (gaan) we doen?

- Rondom basisscholen wordt een zogenaamde schoolzone gecreëerd.
- We brengen in kaart hoeveel kinderen fietsvaardig zijn.
- Na de aanleg van een schoolzone worden er fietsclinics gegeven op de basisschool.
- Er wordt een koppeling gemaakt met het WK BMX2021, zodat door middel van BMX kinderen enthousiast worden om te gaan fietsen.
- De verschillende initiatieven die er lopen (Gemeente, Sportbedrijf, maar ook vanuit partners in de stad) koppelen we aan elkaar.

4.3 FIETSSTIMULERING

Ouderen veilig op de fiets

Ouderen wonen steeds langer thuis en worden steeds ouder. Om ervoor te zorgen dat inwoners ook gezond ouder worden, is het essentieel dat zij in beweging blijven. Fietsen is voor veel ouderen een belangrijke manier van bewegen, maar ook een belangrijke manier om zich van a naar b te verplaatsen en onderdeel te blijven uitmaken van de maatschappij. Met de opkomst van de elektrische fiets is de noodzaak groter geworden aandacht te besteden aan het veilig blijven fietsen door deze doelgroep.

Wat willen we bereiken?

Dat ouderen (65+)

1 langer in beweging blijven door te fietsen.

2 op een veilige manier de fiets gebruiken.

Wat (gaan) we doen?

- In het kader van 'Doortrappen' de verschillende initiatieven om ouderen in beweging te houden in kaart brengen.
- Aan de slag om, zo mogelijk, het project Fietsmaatjes uit Schaarsbergen uit te breiden; mensen, die niet (meer) kunnen fietsen, te laten fietsen samen met een vrijwilliger.
- We besteden binnen die initiatieven aandacht aan het veilig gebruik van de fiets.
- Zo nodig geven we opdracht aanvullend activiteiten te organiseren omtrent het blijven fietsen op hogere leeftijd.

5 VERANTWOORD MIDDELENGEBRUIK

5 VERANTWOORD MIDDELENGEBRUIK

We constateren dat de gezondheidsverschillen in onze stad groot zijn mede als gevolg van problematisch alcoholgebruik en ongezonde voeding. Ook willen we meer aandacht besteden aan de gevaren van overmatig drugsgebruik, omdat dit gezondheidsrisico's met zich meebrengt.

Er is een verschil in maatschappelijke acceptatie tussen alcohol en drugs. Het nuttigen van alcohol is inmiddels 'normaal' en mensen koppelen dit aan sociale gelegenheden. Het gebruik van en handel in drugs is daarentegen verboden, en alleenin coffeeshops legaal te verkrijgen. Het heeft daardoor een zwaardere lading. Terwijl de gezondheidseffecten van alcohol zijn niet per se minder ernstig zijn.

Vanuit 'Gezond en Fit', ligt de focus voornamelijk op de preventie van middelen-gebruik onder jongeren en het stimuleren van een gezonde leefstijl. De uitvoering wordt gestuurd op een integrale aanpak tussen preventie, zorg en veiligheid.

5.1 ROOKVRIJE GENERATIE

Rookvrij opgroeien, willen wij vanzelfsprekend maken. Dat is niet voor niets. Meer mensen in Nederland sterven aan de gevolgen van roken dan door drank- en drugsgebruik, misdaad en verkeer bij elkaar. Ieder kind dat geboren wordt, moet de kans krijgen om volledig rookvrij op te groeien. Dit kan in een rookvrije omgeving met goede voorbeelden om zich heen.

Wat willen we bereiken?

Kinderen die vanaf nu worden geboren:

1 **Doorlopen het liefst al een rookvrije zwangerschap.**
2 **Gaan naar een rookvrije kinderboerderij, kinderopvang en school.**
2 **Spelen in rookvrije speeltuinen.**
3 **Sporten op een sportvereniging / -accommodatie waar niet gerookt wordt in de buurt van kinderen.**

Wat (gaan) we doen?

- Sportaccommodaties in Arnhem zijn rookvrij. (sportparken, sporthallen, gymzalen en playgrounds).
- We geven voorlichting aan zwangere vrouwen over de risico's van roken.
- We geven voorlichting aan jongeren op middelbare scholen over de risico's van roken.
- We sluiten een Arnhems convenant voor een rookvrije generatie met relevante partijen.

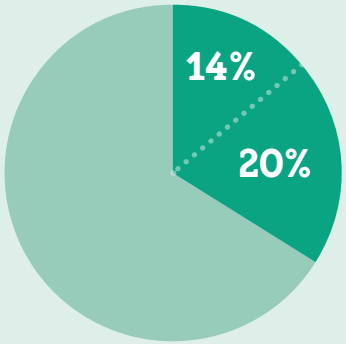

5.2 ALCOHOLGEBRUIK

Problematisch alcohol- en drugsgebruik door zowel jong als oud veroorzaakt (woon)overlast en een gevoel van onveiligheid onder inwoners. Het daadwerkelijke gebruik van alcohol en drugs is moeilijk in kaart te brengen. Gebruikers maken dit niet snel openbaar en ouders met kinderen die drugs gebruiken zijn bang voor een stigma. Bovendien zijn de lokale cijfers over alcohol en drugsgebruik niet altijd actueel en geven professionals en jongeren aan andere ervaringen te hebben dan de cijfers vertellen.
Dit programma is een herijking, in het najaar van 2020 zal het college komen met een integrale aanpak op alcohol- en drugsgebruik.

We willen het terugdringen van drankgebruik onder jongeren bijzondere aandacht geven. Door vroeg te beginnen met het drinken van alcohol kan de ontwikkeling van de hersenen worden geremd. Minderjarige jongeren schijnen volgens landelijk onderzoek te gemakkelijk aan alcohol te komen, want 75 tot 90 procent van de pogingen slaagden bij sportkantines of in de horeca.

PERCENTAGE DRINKENDE JONGEREN (KLAS 3-4, VOORTGEZET ONDERWIJS)

34%
van de jongeren heeft recent gedronken

>20%
van de jongeren heeft recent meer dan vijf glazen per keer gedronken

Bron: *Cijferupdate gemeente Arnhem VGGM, De jeugd in Gelderland Midden, Zelfredzaam, gezond en gelukkig.*

5.2 ALCOHOLGEBRUIK

Wat willen we bereiken?

We willen bereiken dat jongeren ouder dan 18 jaar minder alcohol gaan gebruiken en dat jongeren die jonger zijn dan 18 jaar helemaal geen alcohol gebruiken. We sluiten aan op de campagne NIX-18 van het Ministerie van Volksgezondheid. We willen gezamenlijk met ouders, sportclubs, horeca, scholen voorkomen dat jongeren onder de 18 roken en drinken.

Arnhemse jongeren:

1. **Mogen geen alcohol in openbare ruimte gebruiken.**
2. **Worden thuis door hun ouders bewust gemaakt van de risico's en mogen niet indrinken van hun ouders.**
3. **Krijgen geen alcohol als ze jonger dan 18 jaar zijn bij evenementen en sportkantines.**
4. **Sporten in een omgeving met alcoholvrije buitenreclame en sponsoring.**

Wat (gaan) we doen?

- Voorlichting aan leerlingen over risico's alcoholgebruik met programma De Gezonde School en Genotmiddelen.
- Kortdurende interventies en motiverende gesprekvoering met jongeren en ouders (laat je bijbrengen als gevolg van Spoedeisende Hulp).
- Trainingen aanbieden verantwoord alcohol schenken aan personeel van horeca en sportkantines.
- Aandacht voor een goed schoolbeleid, het betrekken van ouders en het signaleren en begeleiden van leerlingen die problematisch alcohol (of drugs) gebruiken met een geïndiceerd preventieprogramma MOTI-4.

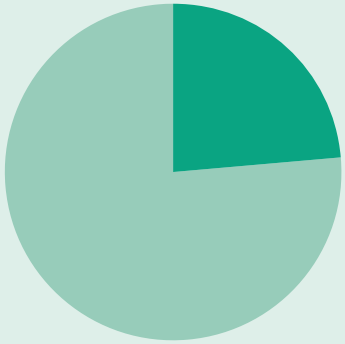

5.3 DRUGSGEBRUIK

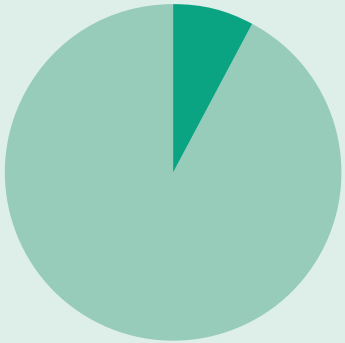
Het gebruik van drugs brengt gezondheidsrisico's met zich mee. De groepen waarvan relatief veel mensen gebruiken zijn jongvolwassenen, coffeeshopbezoekers (cannabis) en cliënten van de jeugdhulpverlening. Cannabis is in Nederland de meest gebruikte illegale drug, gevolgd door ecstasy en lachgas.

Middelengebruik en problemen door overmatig of riskant gebruik zijn altijd het resultaat van een combinatie van factoren. De kern van effectief preventiebeleid op het gebied van drugs ligt in de samenhang tussen de pijlers regelgeving, handhaving, voorlichting en educatie.

CIJFERS CANNABIS (HASJ EN WIET)

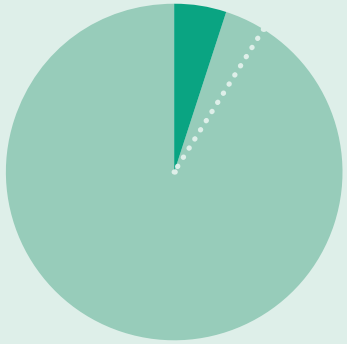
23,7%
van 18-plussers hebben ooit cannabis gebruikt

8%
van de Arnhemse jongeren heeft de afgelopen 4 weken geblowd

5.3 DRUGSGEBRUIK

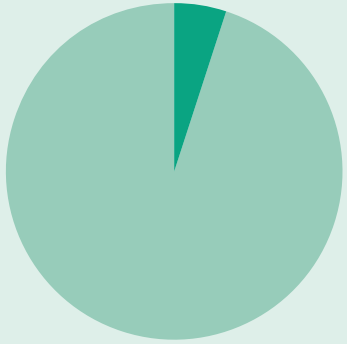
CIJFERS ECSTASY EN LACHGAS

ECSTASY

6%

van de 18-19 jarigen heeft ervaring met ecstasy, dit gebruik stijgt naar 9% in de leeftijdsgroep 20-29 jaar

LACHGAS

5%

van de 20-24 jarigen is recreatief grootgebruiker van lachgas

Wat willen we bereiken?

Het voorkomen dat mensen drugs gaan gebruiken of misbruiken door:

1. **Beperken van de beschikbaarheid van drugs.**
2. **Voorlichting over risico's gebruik.**
3. **Zo snel mogelijk reageren op beginnende problemen.**

5.3 DRUGSGEBRUIK

Wat we (gaan) doen?

- Cijfers verzamelen op regionaal niveau over drugsgebruik en kwaliteit van drugs (DIMS testservice) op basis wat de consument zelf aanbiedt. Dit systeem monitort wat er op de markt van illegale uitgaansdrugs wordt aangeboden. Ook signaleert DIMS de gevaren voor de volksgezondheid.
- Mensen met riskant gebruik een persoonlijk adviesgesprek (Iriszorg) geven.
- Jongeren op scholen voorlichten om de keuze te versterken om niet te gebruiken.
- Scholen en ouders maar ook beroepskrachten als maatschappelijk werkers, artsen etc. informeren over hoe ze op beginnend problematisch gebruik kunnen reageren.
- Testen aanbieden op internet of je riskant gebruikt zoals de App van Iriszorg.
- De vijf stappen van de handreiking van het Trimbos-instituut opnemen in bestaande activiteitenaanbod Iriszorg gericht op voorlichting gevolgen van lachgasgebruik.
- Preventie bedrijven door leeftijdsgenoten. Studenten krijgen voorlichting van en door jongeren (Unity Peers) uitgevoerd door Iriszorg.
- Iriszorg gaat nauwer samenwerken met professionals die werken met jongeren. Denk aan onderwijs, jeugdzorg en jongerenwerk.

6 MET WIE DOEN WE DIT?

6 MET WIE DOEN WE DIT?

De rol die de gemeente kan spelen op veel van bovengenoemde, maatschappelijke onderwerpen is beperkt. Om onze ambities te realiseren hebben we andere partners uit de stad nodig.

In dit hoofdstuk gaan we iets verder in op hoe samenwerking met deze partners in de stad plaatsvindt.

6.1 LOKAAL SPORTAKKOORD ARNHEM

In navolging op het Nationaal Sportakkoord wordt er in Arnhem het lokale sportakkoord gesloten. Het lokale sportakkoord is een akkoord tussen verschillende partners in Arnhem, waarvan de gemeente er één is. In samenwerking met deze partners vanuit de sport, het onderwijs en wijkorganisaties hebben we in Arnhem gekozen voor drie thema's.

We werken hierin samen met onder andere:

- Arnhemse sportfederatie
- Arnhemse voetbalfederatie
- Gelderse sport federatie
- KNVB
- Urban Sport Coalition
- Scholenkoepels Basis/Fluvius en Delta
- Provincie Gelderland,

Thema's lokaal sportakkoord · gemeente Arnhem

4 THEMA'S ARNHEM

1 Inclusief bewegen

2 Beweegvriendelijke leefomgeving voor iedereen

3 Vitale en toekomstbestendige sportaanbieders

4 Vijf uur bewegen op en rond school (2+1+2) aanpak

IN WELKE WIJKEN?

Presikhaaf **Rijkerswoerd** **Elderveld**

→ aangestuurd door kerngroep op wijkniveau → ← i.s.m. sportsboard

6.2 SAMENWERKING MET DE TEAMS LEEFOMGEVING

De Teams Leefomgeving (TLO) zijn onze **ogen en oren in de wijken**. Zonder samenwerking met zorgpartners, verenigingen, bewonersgroepen, maatschappelijke organisaties etc., uit de wijken kunnen we de ambities uit dit plan niet waarmaken. In de wijken moet het gebeuren.

De Teams Leefomgeving zijn een belangrijke schakel tussen de gemeente brede strategie en uitvoering daarvan in de wijk. Samenwerking begint al bij het opstellen van dit plan. Aan de hand van wat er in de wijken speelt, de problematiek en behoeften van wijkbewoners, is dit plan opgesteld samen met de TLO's.

Vervolgens spelen de TLO's een belangrijke rol in de afstemming in de wijk en het laten aansluiten van gezond en fit op de lokale wijkspeerpunten. Ten slotte dragen de TLO's bij aan dit plan door de inzet van middelen om voorzieningen te realiseren en beweeg- en/of sociale activiteiten te ondersteunen. Een goed voorbeeld is de geplande realisatie van een multifunctioneel court in Schuytgraaf of de ondersteuning van loopgroepen voor senioren in Rijkerswoerd. Hierbij sluiten we aan op o.a. de programma's Kansrijk Opgroeien en Vroegtijdig Schoolverlaten.

6.3 VERTALING IN DE OPDRACHT NAAR SA

In 2017 is het Sportbedrijf Arnhem verzelfstandigd. Met onder andere als doel om zo efficiënt mogelijk om te gaan met de middelen die de gemeente heeft voor sport en bewegen. Met de verzelfstandiging van het Sportbedrijf is ook een opdrachtgever – opdrachtnemer relatie ontstaan. Nu de eerste jaren van verzelfstandiging bijna voorbij zijn (2017-2020), en de basis op orde is, is het tijd om verder te werken aan de professionalisering van deze opdrachtgever – opdrachtnemer relatie.

Dat betekent dat we vanuit de gemeente onze doelstellingen nog scherper moeten hebben en deze doorvertalen naar een subsidieopdracht aan het Sportbedrijf Arnhem. Vanuit het Sportbedrijf vraagt dit ook continue doorontwikkeling van de dienstverlening aan de gemeente, waarbij we oog hebben voor de ontwikkelingen die plaatsvinden in de Arnhemse samenleving.

Afgelopen jaar hebben wij stappen gezet om, samen met de Teams Leefomgeving, deze 'uitvraag' aan het Sportbedrijf beter te laten aansluiten op onze doelstellingen, aansluitend op dit plan. Dit heeft onder andere geresulteerd in betere structurele afstemming van SA met de TLO's en concrete plannen van aanpak op thema's zoals 'bewegen in de openbare ruimte', 'urban sport' en 'seniorensport'. In de aankomende periode is het zaak om dit samen met het Sportbedrijf Arnhem door te zetten.

6.4 VERTALING IN DE OPDRACHT NAAR VGGM (GGD)

De Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden (VGGM) richt zich op het bewaken, beschermen en bevorderen van de publieke gezondheid. Deze taken zijn voornamelijk stedelijk (en deels landelijk) georganiseerd (uitvoering door RIVM en GGD). Bijvoorbeeld infectieziektenbestrijding, medische milieukunde en de uitvoering van de jeugdgezondheidszorg.

Op basis van de Gemeenschappelijke Regeling wordt ieder jaar de begroting van VGGM vastgesteld waarin de afspraken voor alle 15 gemeenten van het werkgebied van VGGM zijn vastgelegd. In 2016 is er een regionale visie op publieke gezondheidszorg (Gelderland-Midden) opgesteld.

Deze kent vier opgaven:

1. **Aanpakken van sociaaleconomische gezondheidsverschillen.**
2. **Bevorderen van participatie, kwaliteit van leven en eigen regie van chronisch zieken.**
3. **Bieden van een vangnetfunctie voor de zeer kwetsbare doelgroepen.**
4. **Investeren in een gezonde leefomgeving.**

Vanwege de nieuwe landelijke nota gezondheidsbeleid zal de regionale visie in 2020 worden geactualiseerd. Naast de gemeenschappelijke VGGM-begroting worden via lokaal maatwerk aanvullende activiteiten ingekocht. Met VGGM worden vanaf 2021 nieuwe afspraken gemaakt voor het verwezenlijken van de ambities uit dit plan Gezond en Fit.

6.5 PREVENTIEAGENDA (2020-2023)

Sinds 2011 werken de gemeente Arnhem en Menzis samen aan een betere gezondheid van de Arnhemmers vanuit een gezamenlijke missie: Een betere gezondheid en meer participatie voor zoveel mogelijk inwoners van Arnhem met een zo effectief mogelijke inzet van middelen. Zo houden we de zorg toegankelijk en ervaren de inwoners van Arnhem meer leefkracht.

Voor de periode 2020-2023 is een lokale werkagenda opgesteld. Op gebied van preventie wordt op de volgende projecten samengewerkt:

1. **Gecombineerde Leefstijlinterventie voor minima (18+, programma X-fittt).**
2. **Valpreventie (voor ouderen).**
3. **GO! (Gezond Onderweg): ketenzorg voor kinderen met overgewicht en obesitas (18-).**

6.6 SAMENWERKING MET BEDRIJFSLEVEN EN PARTNERS

Voor de bedrijven in onze stad zien we verschillende rollen weggelegd als het aankomt op bewegen en gezondheid.

Ten eerste, zoals in het begin van dit plan te zien is, komt een groot gedeelte van investeren in een gezonde leefstijl van inwoners terecht bij de werkgevers. Vitale, gezonde werknemers zijn namelijk een stuk productiever en dragen bij aan een laag verzuimgehalte. We willen daarom bedrijven stimuleren om te investeren in hun vitaliteitsbeleid.

Daarnaast zien we een rol voor het bedrijfsleven om actief te participeren in de sport- en beweegwereld van onze stad. Bedrijven kunnen in het kader van maatschappelijk verantwoord ondernemen verenigingen bijvoorbeeld ondersteunen met hun diensten.

Een voorbeeld is een advocatenkantoor dat om niet een x aantal uren juridische ondersteuning biedt aan verenigingen. Vitesse Betrokken is een ander goed voorbeeld, dat door het inzetten van hun 'core business', voetbal, jongeren in de Arnhemse wijken ondersteunt in hun ontwikkeling.

Ten slotte, onlangs heeft de gemeente een **'sportsboard'** opgericht, een club van ondernemers en bedrijven die graag mee willen denken, en zich in willen zetten voor de sport in Arnhem. Deze samenwerking is in ontwikkeling. In de komende jaren willen we hier concrete stappen in zetten.

Ook andere partners uit de stad (en daarbuiten) hebben wij hard nodig. Met een aantal van hen werken wij intensief samen. Menzis is hier boven al kort genoemd. Maar ook met Papendal, als hét topsport en innovatiecentrum van

6.6 SAMENWERKING MET BEDRIJFSLEVEN EN PARTNERS

Nederland, werkt de gemeente Arnhem samen door middel van een convenant. Dit heeft als doel om de stad en haar inwoners optimaal te laten profiteren van Papendal en vice versa.

Met Vitesse hebben wij onlangs een nieuw convenant afgesloten met betrekking tot Vitesse Betrokken, waarin wij door middel van diverse projecten (Vitesse Hattrick, Goals, Werkt) samenwerken en de kracht van Vitesse inzetten om sociaal maatschappelijke meerwaarde te creëren op het gebied van gezonde leefstijl en bewegen.

Landelijk werken wij samen, met bijvoorbeeld de Nevobo om in de aanloop naar het WK Volleybal 2022 de volleybalsport in Arnhem en daarmee de breedtesport een boost te geven. Dit zijn slechts enkele van de tientallen voorbeelden die we hier kunnen noemen. De lange lijst met partners geeft nogmaals aan dat de gemeente Arnhem afhankelijk is van al die partners, zonder hen kunnen we onze ambities niet realiseren.

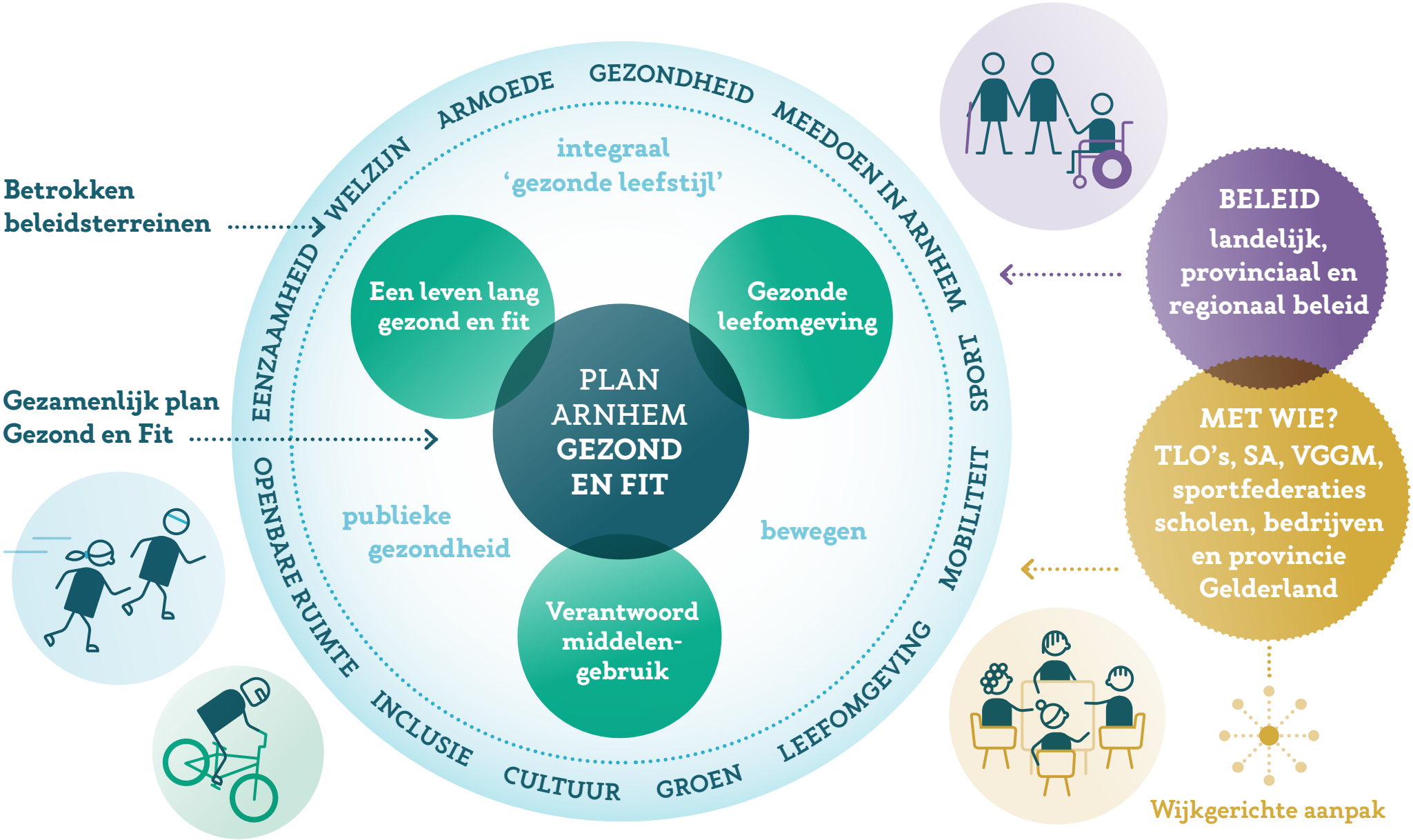
7 WAT HEBBEN WE HIER VOOR NODIG?

7 WAT HEBBEN WE HIER VOOR NODIG?

Zoals aan het begin van dit plan geschetst, is dit plan in de basis een aanscherping, een accentverlegging, van het huidige beleid. Inzet op de meeste ambities uit dit plan kunnen wij vanuit de huidige financiële kaders doen. Hierbij is het van belang dat de middelen die nu beschikbaar zijn voor sport en publieke gezondheid beschikbaar blijven.

Op een aantal thema's zijn mogelijke financiële consequenties nog niet in beeld te brengen. Met name de Arnhemse Voetbalaanpak en het 'uitvoeringsplan bewegen in de openbare ruimte', vraagt nadere uitwerking. Het komende jaar wordt op deze onderwerpen verder uitgewerkt of er, afhankelijk van het ambitie niveau, extra middelen nodig zijn. Indien dit het geval is, zullen we hierop terugkomen zodra dit beter in te schatten is.

Totaalbeeld Gezond en Fit

Een gezonde leefomgeving in Arnhem! Dat doen we niet alleen, maar samen met vele partners én natuurlijk met de bewoners zelf. We hopen dat steeds meer Arnhemmers gaan sporten. Dit scheelt niet alleen in de zorgkosten, maar het is ook gezond, en bovenal leuk!

Colofon

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	29 januari 2020
Ter bespreking van	Accentnota Fiets
Motie van	Guus van der Laak - Arnhem Centraal René Kraaijenbrink - Arnhem Centraal Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij Giovanni Visser - PvdA
Titel motie	Fiets 'm er in
Nummer Zaaknummer	**20M02** 363908

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:

- Bewegen noodzakelijk blijkt om gezond te blijven, zeker voor ouderen
- Er veel eenzaamheid onder ouderen en minder mobiele alleenstaanden is
- In Schaarsbergen al een afdeling van de Fietsmaatjes actief is, maar er verder in Arnhem nog te weinig gebeurt om deze doelgroepen te stimuleren en ondersteunen;
- Fietsmaatjes Schaarsbergen afspraken heeft gemaakt omtrent (gratis) geleende fietsen, gesponsord onderhoud en stalling[1]
- Fietsmaatjes een landelijk platform kent voor zelfstandige, lokale Fietsmaatjes
- In steeds meer gemeenten het concept 'fietsmaatjes' wordt uitgerold, waarin vrijwilligers op duofietsen met deze mensen op stap gaan.
- Hierdoor de doelgroep meer buiten komt en in beweging is;

AANGENOMEN

[1] https://www.fietsmaatjesschaarsbergen.nl

20 M02/P.2

Overwegende dat:
- Het een direct belang is voor de gemeente om eenzaamheid en invaliditeit preventief te bestrijden
- De drempel om te gaan bewegen verlaagd wordt, omdat er altijd een “maatje” meedoet
- Duofietsen kan dienen als preventieve, voorliggende maatregel ten aanzien van de gezondheid van bewoners
- De wijkteams een rol kunnen vervullen in het koppelen van bewoners en fietsmaatjes

- Roept het college op om te onderzoeken hoe het project Fietsmaatjes verder in Arnhem gestalte gegeven kan worden en op welke wijze dit project in Arnhem gefinancierd kan worden met het gesponsorde initiatief in Schaarsbergen als voorbeeld.
- Wij roepen het college op om voor de verdere uitrol gebruik te maken van een koppeling met de wijkteams en ook het bestaande initiatief daarbij te betrekken. Bovendien verwachten wij een plan van aanpak om de inwoners van Arnhem te enthousiasmeren om deel te nemen en/of als vrijwilliger op te treden.
- Tot slot roepen we het college op om te onderzoeken of het landelijke platform van Fietsmaatjes kan bijdragen aan het realiseren van meer initiatieven in Arnhem.

en gaat over tot de orde van de dag

Guus van der Laak - Arnhem Centraal
René Kraaijenbrink - Arnhem Centraal
Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij
Giovanni Visser - PvdA

AANGENOMEN

Voor 36 *Motie "Fiets 'm er in" (20M02)*

Tegen 2

GROENLINKS	6	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	2	0
Hutten		
van den Broek		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Iperen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

PvdA	4	0
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	0	2
Verheij		
Sanders		

Totaal 38

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	29 januari 2020
Ter bespreking van	Accentnota Fiets
Motie van	Tülay Gemici - GroenLinks Joël van der Loo - GroenLinks Giovanni Visser - PvdA Daniël Becker - ChristenUnie
Titel motie	Neem alle doelgroepen mee in de fietsagenda Arnhem
Nummer Zaaknummer	**20M04** 363908

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat
- Er in veel Arnhemse wijken kinderen zijn die niet kunnen fietsen en/of geen fiets tot hun beschikking hebben, met mobiliteitsarmoede als gevolg;
- Er een stijging is in verkeersonveilige situaties en verkeersopstoppingen rondom scholen in diverse wijken door het gebruik van de auto als vervoermiddel om kinderen naar school te brengen;
- De teams leefomgeving dit probleem ook herkennen.

Overwegende dat
- In de Accentnota fiets juist wordt aangegeven dat de fietsstimulering van meer jongeren, ouderen en nieuwe Nederlanders op de fiets een doel is;
- Door mobiliteitsarmoede de kansen op de arbeidsmarkt en het bereik van voorzieningen in de stad stagneren
- Het Sportbedrijf op microschaal nu al samenwerkt met een stakeholder die al een soortgelijk project uitvoert op een Arnhemse school;
- Er op dit moment geen volledig overzicht is van bestaande initiatieven of organisaties in Arnhem, dus ook geen duidelijkheid over waar een behoefte bestaat.

Verzoekt het college:
- Te bevorderen dat alle kinderen die de basisschool verlaten, jongeren, ouderen en nieuwe Nederlanders zelfstandig en veilig met de fiets aan het verkeer kunnen deelnemen;
- Hiervoor, voorafgaand aan de vaststelling van de fietsagenda in 2021, met een voorstel te komen hoe deze doelgroepen te stimuleren om te (leren) fietsen en daarbij gebruik te maken van de kennis van het Sportbedrijf en de verschillende organisaties en initiatieven die zich hier in Arnhem mee bezighouden.

AANGENOMEN

en gaat over tot de orde van de dag

Tülay Gemici - GroenLinks
Joël van der Loo - GroenLinks
Giovanni Visser - PvdA
Daniël Becker - ChristenUnie

AANGENOMEN

Voor	**36**
Tegen	**2**

Motie "Neem alle doelgroepen mee in de fietsagenda Arnhem" (20M04)

GROENLINKS	6	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Iperen		

PvdA	4	0
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

CDA Arnhem	2	0
Hutten		
van den Broek		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

Partij voor de Vrijheid	0	2
Verheij		
Sanders		

Totaal	**38**

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Hanny van Nunen - PvdA Nathalie Nede - ChristenUnie Sabine Andeweg - D66 Maud Dolsma - GroenLinks
Titel motie	Op naar een rookvrije generatie!
Nummer Zaaknummer	**19M137** 401815

Constaterende dat

- Roken niet bij een gezonde leefstijl hoort en meeroken schadelijk is voor de gezondheid;
- Op 6 november 2017 bij de MJPB 2018-2022 het amendement Rookvrije zones speeltuinen en sportparken met een grote meerderheid is aangenomen, maar deze maar gedeeltelijk uitgevoerd is;
- In de MJPB 2020-2023 bij S09 Gezondheid en Sport aangegeven wordt dat we het meeroken en het vroeg starten met roken onder kinderen willen voorkomen;
- De gemeente Nijmegen voor dit doel de krachten gebundeld heeft en een breed convenant gesloten heeft met de RadboudUMC, Radboud Universiteit, GGD en Iriszorg en zich aangesloten heeft als partner bij de Alliantie Nederland Rookvrij!, waardoor het draagvlak voor tabaksontmoediging kan worden vergroot en er een relatie ontstaat tussen de verschillende initiatieven;
- De gemeente Nijmegen een mooie uitvoeringsnotitie waarin duidelijke stappen gemaakt worden op weg naar een rookvrije generatie: https://wijzijngroengezondeninbewegingnijmegen.nl/wp-content/uploads/2019/02/Uitvoeringsnotitie-Rookvrije-Generatie-Nijmegen.pdf ;;

Overwegend dat:

- Roken jaarlijks 20.000 doden kost, waardoor er een noodzaak is om te werken aan een rookvrije generatie;
- De gemeente Arnhem nog niet als partner is aangesloten bij de Alliantie Nederland Rookvrij!;
- De stappen op weg naar een rookvrije gemeente in Arnhem nog maar beperkt zijn, terwijl er een uitgebreid stappenplan beschikbaar is via www.rookvrijegeneratie.nl;
- Als Gemeente Arnhem we kunnen leren van gemeenten die al vergelijkbare initiatieven ontwikkeld hebben;

Verzoekt het college,

- Als gemeente Arnhem aan te sluiten als partner van de Alliantie Rookvrij Nederland!;

AANGENOMEN

- In overleg met de teams leefomgeving rookvrije speeltuinen in te voeren, zoals verzocht in het amendement van 6 november 2017; - In navolging van de gemeente Nijmegen een Arnhems convenant voor een rookvrije generatie te sluiten in samenwerking met de relevante partijen, waaronder het onderwijs; - Vanuit de samenwerking met deze partners een overzicht te maken over wat er nodig is om tot een rookvrije generatie te komen en de raad ruim voor de Perspectiefnota 2021-2024 hierover te informeren.
En gaat over tot de orde van de dag, Hanny van Nunen - PvdA Nathalie Nede - ChristenUnie Sabine Andeweg - D66 Maud Dolsma - GroenLinks AANGENOMEN

Voor 38

Tegen 1

Motie "Op naar een rookvrije generatie!" (19M137)

GROENLINKS	7	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

PvdA	4	0
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

CDA Arnhem	2	0
van Burgsteden		
Hutten		

Arnhem Centraal	2	1
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 39

Vaststellen Ontwerp Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023 (Sport)

ID	570
Titel	Vaststellen Ontwerp Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023 (Sport)
Datum	13-11-2019
Agendapunt	**Politieke Avond 2019** (2.1. Vaststellen Ontwerp Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023) woensdag 13 november 16:00 tot 23:15 Stadhuis
Toezegging	Wethouder Van Dellen zegt toe een visie en uitvoeringsplan te maken voor ouderen, gezondheid en bewegen. De denksporten zullen, in combinatie met het probleem van eenzaamheid, ook in deze visie worden meegenomen. Motie 19M121 is op basis van deze toezegging ingetrokken.
Portefeuillehouder	• Jan van Dellen
Deadline	
Stand van zaken	
Datum afdoening	

Vaststellen Ontwerp Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023 (Sport)

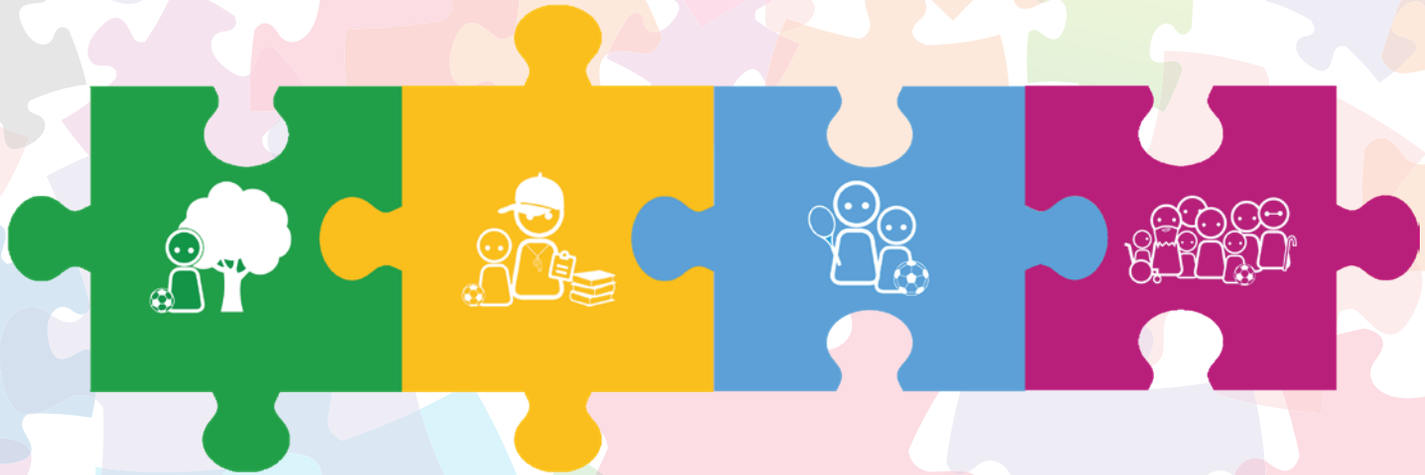
ID	583
Titel	Vaststellen Ontwerp Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023 (Sport)
Datum	13-11-2019
Agendapunt	**Politieke Avond 2019** (2.1. Vaststellen Ontwerp Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023) woensdag 13 november 16:00 tot 23:15 Stadhuis
Toezegging	Wethouder Van Dellen zegt toe om voortvloeiend uit de ambities op pagina 147 en 148 van de MJPB, aangevuld met de actuele informatie uit het landelijke preventie- en sportakkoord en het onderzoek van het kenniscentrum voor sport (SROI), te komen met een concreet stappenplan (wat, wanneer en hoe) waarin deze ambities zijn verwerkt. Dit stappenplan voor 1 april 2020 met de gemeenteraad te delen. Motie 19M134 is op basis van deze toezegging ingetrokken.
Portefeuillehouder	• Jan van Dellen
Deadline	
Stand van zaken	
Datum afdoening	

SPORT- EN BEWEEGAKKOORD GEMEENTE ARNHEM

INHOUD

1.	Voorwoord wethouder Sport Jan van Dellen	3
2.	Beweegvriendelijke leefomgeving voor iedereen	10
3.	Vijf uur bewegen op en rond school	16
4.	Vitale en toekomstbestendige sportaanbieders	22
5.	Inclusief bewegen	28
6.	Concrete voorbeelden per wijk (Presikhaaf, Elderveld en Rijkerswoerd)	32
7.	Tot slot	40

#FIT

VOORWOORD

Zoveel mogelijk Arnhemmers moeten een gezond, fit en gelukkig leven kunnen leiden. Dat is het uitgangspunt van dit lokaal sport- en beweegakkoord. Sport en bewegen zijn ook een krachtig middel om bij te dragen aan veel maatschappelijke thema's, zoals eenzaamheid, respect, anti discriminatie, leefbaarheid in de wijken, sociale cohesie, motorische vaardigheden bij kinderen en een duurzaam, gezonde inzet van de buitenruimte.

Dit lokaal sport- en beweegakkoord vormt een belangrijk vliegwiel voor alles wat we op het gebied van sport en bewegen in Arnhem samen kunnen bereiken. Waarbij samenwerking, verbinden, inspireren en gezamenlijk resultaten behalen centraal staan. En dit lokaal sport- en beweegakkoord is nog maar het begin. Het bevat de basisambities en de uitgangspunten voor krachtige samenwerking. De organisaties in de wijken gaan hier vervolgens mee aan de slag om wijkgerichte concrete actieplannen te maken. Geheel eigen maatwerk en afgestemd op de behoeften van de inwoners in de wijk. Iedereen die daar ideeën over heeft en wil meedoen, kan zich dus nog aansluiten in de wijken.

Mijn wens is dan ook een gezond, fit en aantrekkelijk Arnhem, waar iedereen veilig en plezierig kan bewegen en sporten. Samen met u kunnen we sport en bewegen stimuleren, van laagdrempelige activiteiten tot topsport, voor iedereen in Arnhem van 0 tot 100 jaar. Laten we de bestaande samenwerkingen en projecten benutten om samen nog meer te bereiken. Doet u ook mee? Want alleen samen maken we Arnhem echt Gezond & Fit!

Jan van Dellen
Wethouder Sport Arnhem

#IKDOEMEE

SAMENWERKING MAAKT ARNHEM GEZOND & FIT

Iedere Arnhemmer moet met plezier kunnen bewegen, ontmoeten, sporten en spelen. Dichtbij in de wijk. Onbezorgd in een gezonde, veilige, aantrekkelijke en beweegvriendelijke omgeving. Dankzij krachtige samenwerking tussen sportaanbieders, scholen, kinderopvangorganisaties, zorgaanbieders, bedrijven en andere organisaties in de wijken kan elke inwoner van Arnhem vitaal ouder worden. Door organisaties te verbinden en samen te werken, investeren we in sport en bewegen, zodat heel Arnhem gezond & fit wordt.

TOTSTANDKOMING VAN HET SPORT- EN BEWEEGAKKOORD

In het lokaal sport- en beweegakkoord komen verschillende belangrijke zaken bij elkaar. Allereerst het Nationaal Sportakkoord. De initiatiefnemers van het Nationaal Sportakkoord dagen alle gemeenten uit een lokaal sport- en beweegakkoord te sluiten. Met lokale samenwerking bereik je immers meer. De uitgangspunten van dit Nationaal Sportakkoord, en ook van het Nationaal Preventieakkoord, sluiten aan bij het Arnhemse beleidsplan Gezond & Fit van de gemeente Arnhem.

Een kernteam met spelers vanuit o.a. sportaanbieders, zorgaanbieders, het basisonderwijs Delta/Flores, Arnhemse Sport Federatie, Arnhemse Voetbal Federatie, Sportbedrijf Arnhem, wijkteams Arnhem en de gemeente Arnhem vanuit team Leefomgevong en team Sport is gestart om bovengenoemde uitgangspunten om te zetten in Arnhemse thema's. Door middel van gesprekken in het veld zijn er per thema uitgangspunten geformuleerd die als basis-ambities voor de wijken kunnen fungeren. De concrete verdieping van het Arnhemse sport- en beweegakkoord, met daarin wijkgerichte acties, wordt na het ondertekenen ingevuld met de partners.

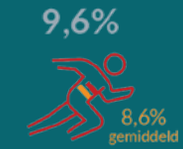

WELKOM
IN
ARNHEM
sportinarnhem
sportinarnhem

#LEKKERBEWEGEN

Per 1 januari 2020 heeft Arnhem 161.322 inwoners. In Arnhem voldoet 60,4 % aan de beweegnorm.
Dit is rond het landelijk gemiddelde van 63%. Hieronder enkele Arnhemse cijfers ten opzichte van het landelijk gemiddelde.

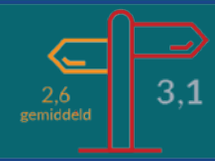
9,6

Per gemeente, % huishoudens waarin aan hardlopen wordt gedaan (2015):
Naast zwemmen is dit de top 5 meest beoefende sporten (2017).

3,1

Score op beweegvriendelijke omgeving (2027):
Deze kernindicator scoort de publieke ruimte in de fysieke woonomgeving (op een vijfpuntsschaal) op de mogelijkheid tot sporten en bewegen. De veronderstelling is dat een beweegvriendelijke omgeving (dus een hogere score) het beweeggedrag positief beïnvloedt.

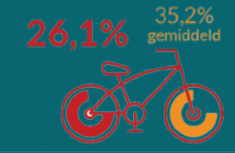
16,2

Aantal sportaccommodaties (2017):
Het betreft het aantal accommodaties per 10.000 inwoners, niet de grootte van accommodaties.

26,1

Fietsgebruik (2010-2013):
Het percentage fietsgebruik per gemeente, bij afstand ← 7,5 km. Het betreft verplaatsingen per fiets waarin de gemeente als vertrekplaats is aangemerkt.

0,65

Gemiddelde afstand tot accommodatie (2015):
In km, de gemiddelde Nederlander woont op ruim 800 meter van de dichtstbijzijnde sportvoorziening, gemeten over de weg.

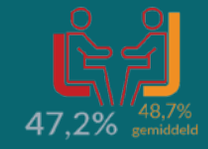
20,2

% inwoners aangesloten bij sportvereniging (2017)
Aantal inwoners van de gemeente dat een lidmaatschapheeft bij 1 of meer sportbonden, gedeeld door het totale aantal inwoners in de gemeente.

47,2

% niet-sporters (2016):
Percentage mensen dat minder dan 1 keer per week sport.

Bron: kenniscentrum sport & bewegen

#NETEVENANDERS

EIGEN THEMA'S

Het Nationaal Sportakkoord bestaat uit zes pijlers:

- Vitale sportaanbieders
- Inclusief sporten
- Duurzame sportomgeving
- Van jongs af aan vaardig in bewegen
- Positieve sportcultuur
- Topsport die inspireert.

In de gemeente Arnhem zijn er gezamenlijk de elementen uit deze zes pijlers omgezet in vier eigen thema's die bij de lokale situatie passen. Samen vormen ze de basis van het Arnhems sport- en beweegakkoord.

BEWEEGVRIENDELIJKE LEEFOMGEVING VOOR IEDEREEN

VIJF UUR BEWEGEN OP EN ROND SCHOOL

VITALE SPORT- EN BEWEEGAANBIEDERS

INCLUSIEF BEWEGEN

#SAMENINDEWIJK

WIJKGERICHTE AANPAK

In Arnhem gebeurt er al veel op het gebied van sport en bewegen, preventie en sociaal beleid. En dat gebeurt vooral in de wijken. Elk van de 24 wijken heeft een eigen verhaal, over het ontstaan van de wijk, het leven in de wijk en dromen voor de toekomst.

Het lokaal sport- en beweegakkoord wordt daarom wijkgericht uitgerold. Zodat iedere wijk de ambities met concrete acties uit kan voeren op de manier die het beste bij de mensen en organisaties in de wijk past. De centrale Arnhemse ambities kunnen alleen concreet worden gemaakt in samenwerking met scholen, sportaanbieders, kinderdagopvangorganisaties, zorgpartners, verenigingen, bewonersgroepen en maatschappelijke organisaties uit de wijken. De uitrol van dit akkoord begint met het organiseren van startbijeenkomsten per wijk waarbij de aangesloten partners hun ideeën en acties in een wijkplan kunnen zetten. En waarbij partners uit eigen beweging verbinding zoeken met andere organisaties en gezamenlijk elkaar versterken om hun doelen te bereiken. Zodat iedereen zich uiteindelijk eigenaar gaat voelen.

Op 4 februari 2020 heeft er al een eerste sportcafé in de wijken **Presikhaaf**, **Elderveld** en **Rijkerswoerd** plaatsgevonden. Daar hebben organisaties concrete wensen, ideeën en tips gegeven en heeft men laten weten op welke manier hij of zij wilde bijdragen aan een lokaal wijkakkoord. Op de volgende pagina's volgt er per thema een weergave van de Arnhemse basisambities en ideeën die zijn verzameld tijdens het sportcafé en die zijn genoemd door verschillende gesprekspartners uit het veld. Deze kunnen als vertrekpunt dienen voor het maken van concrete wijkakkoorden. Aan het einde volgen voorbeelden uit de drie wijken ter inspiratie.

BEWEEGVRIENDELIJKE LEEFOMGEVING VOOR IEDEREEN

10

De gemeente Arnhem staat bekend om de groene leefomgeving. Veel Arnhemmers willen graag in de eigen buurt, in het park of op andere plaatsen in de openbare ruimte sporten en bewegen. Maar er valt nog veel te winnen in het geschikt maken van die openbare ruimte voor sport en bewegen. Niet alleen qua inrichting maar ook in programmering. Het moet Arnhemmers verleiden tot fietsen, wandelen, urban sports, buitenspelen, ontmoeten, sporten en bewegen.

Ook voor sportparken zijn er kansen. Zij kunnen het hart vormen van de wijk als beweeg- en ontmoetingsplek. Voor iedereen toegankelijke sportparken, waar allerlei activiteiten plaatsvinden naast de verenigingssport. Clubhuizen die dienen als startplek voor senioren die, voordat ze gaan wandelen een kop koffie drinken of voor jongeren die willen frisbeeën, etc. Naast de focus op sport, vraagt dit om de aandacht meer te leggen naar de sociale rol die de vereniging voor- en in de wijk kan spelen.

1

Beweegplekken en sportlocaties in de openbare ruimte worden meer ingericht op de behoefte van gebruikers in de wijken.

2

Er wordt meer programmering op beweegplekken in de openbare ruimte aangeboden zodat wijkbewoners meer gestimuleerd worden om te sporten en te bewegen.

Jan Steegh, directeur CIOS:

"Onze leerlingen zijn de mensen van de toekomst. Zij staan midden in de maatschappij en kunnen een grote bijdrage leveren aan het stimuleren van bewegen in de wijken en kinderen zo jong mogelijk aan het bewegen krijgen. Daarom doen wij mee aan het sportakkoord!"

AMBITIE

Beweegplekken en sportlocaties in de openbare ruimte worden meer ingericht op de behoefte van de gebruikers in de wijken.

#ikdoemee

1	Iedereen, van jong tot oud, in de wijk wordt betrokken. Door het uitvoeren van enquêtes krijgen we meer inzicht in de wensen en behoeften om de openbare ruimte in de buurt en wijk uitdagender te maken voor sporten en bewegen.	
2	Inventarisatie en toepassing van 'quick wins' op wijkniveau tijdens de startbijenkomsten in de wijk: bijvoorbeeld door het veilig maken en verlichten van speelplekken, fiets- en wandelpaden en sportaccommodaties.	
3	Sportaanbieders stellen hun locatie open in de wijk voor scholen.	
4	Accommodaties van clubs worden voor meerdere doeleinden gebruikt. Bijvoorbeeld voor ontmoetingen door ouderen.	
5	Aanleggen van betere, veilige en uitdagende plekken in de wijken voor urban sports en recreatieve buitensporten.	

INSPIRATIE

Bovenstaande tips en ideeën zijn een vertrekpunt voor concrete acties in een wijkakkoord. Uiteraard kan de wijk zelf ook met ideeën voor concrete acties komen.

AMBITIE

Beweegplekken en sportlocaties in de openbare ruimte worden meer ingericht op de behoefte van de gebruikers in de wijken.

#ikdoemee

6	Bij de aanleg en herinrichtingen van voorzieningen in de openbare ruimte en sportlocaties wordt rekening gehouden met inclusiviteit, veiligheid en duurzaamheid.	
7	Creëren van fietsvriendelijkere omgeving rondom scholen (veilige schoolzones).	
8	Sportaccommodaties worden -waar mogelijk- duurzaam ingericht.	

INSPIRATIE

Bovenstaande tips en ideeën zijn een vertrekpunt voor concrete acties in een wijkakkoord. Uiteraard kan de wijk zelf ook met ideeën voor concrete acties komen.

AMBITIE

Er wordt meer programmering op beweegplekken in openbare ruimte aangeboden zodat wijkbewoners meer gestimuleerd worden om te sporten en te bewegen.

#ikdoemee

9	Om wijkbewoners te motiveren om te gaan bewegen in de openbare ruimte worden er beweegactiviteiten voor jong en oud georganiseerd in de wijken.	
10	Er worden wijkgerichte evenementen georganiseerd om wijkbewoners te laten kennismaken met de mogelijkheden van bewegen in de openbare ruimte.	
11	Er wordt bekendheid gegeven aan het aanbod van beweegplekken, activiteiten en begeleiding met een digitale (Arnhemse) app.	

INSPIRATIE

Bovenstaande tips en ideeën zijn een vertrekpunt voor concrete acties in een wijkakkoord. Uiteraard kan de wijk zelf ook met ideeën voor concrete acties komen.

Harm Jan Kuipers, Team Leefomgeving De Laar/Elden:

“De wijkmanagers van de teams leefomgeving weten wat er in de wijken leeft en kijken samen met de bewoners, maatschappelijke instellingen en andere partners wat nodig is. Dit doen wij ook op het gebied van sport en bewegen. Samenwerken voor gezonde inwoners van de wijken!
Daarom doen wij mee met het sportakkoord! ”

VIJF UUR BEWEGEN OP EN ROND SCHOOL (2+1+2 AANPAK)

Sport en bewegen draagt bij aan de positieve gezondheid van mensen. Kinderen en jongeren met een gezond gewicht zitten beter in hun vel, worden doorgaans minder gepest en hebben meer zelfvertrouwen. Met sport kunnen mensen het beste uit zichzelf halen. En hoe jonger je begint met bewegen, hoe meer profijt je er je hele leven van hebt. Op kinderdag-verblijven, peuterspeelzalen en scholen.

In Arnhem is door Delta, Basis/Flores, de Onderwijsspecialisten en Sportbedrijf Arnhem een gezamenlijke aanpak ontwikkeld gericht op beter en meer bewegen voor álle kinderen van 4 – 12 jaar. Dit is het concept 2+1+2 = 5 uur per week bewegen op scholen. De 5 uur beweging per week wordt bereikt door 2 uur goed bewegingsonderwijs tijdens schooltijd, 1 uur beweging in de vorm van pauzesport en 2 uur bewegen na schooltijd in de wijk, bijvoorbeeld bij een sportvereniging, BSO of op een playground. Speciale onderwerpen zijn: talentherkenning en het in kaart brengen en monitoren van de bewegingsvaardigheid, gezondheid/gezonde school, de inzet op bewegend leren, meer aandacht voor een veilige sport, speel- en beweegomgeving in en rondom de school.

Er wordt nauw samen gewerkt met o.a. scholen, jongerenwerkers, de Onderwijsspecialisten, sportaanbieders, zorginstellingen en fysiotherapeuten en verbindingen gemaakt met de programma's JOGG, GO!, het Gelders talentenmodel, schoolzwemmen en de Arnhemse agenda Gezond & Fit. Via Urban Sports wordt geprobeerd extra bereik te creëren bij jongeren van 12 -20 jaar om zo het aantal 'sportverlaters' te verlagen en eenzaamheid onder jongeren te bestrijden.

Scholen, sportaanbieders en maatschappelijke organisaties werken samen om te zorgen dat de 2+1+2 aanpak succesvol wordt in de Arnhemse wijken.

Peter Dooijeweerd, voorzitter College van Bestuur Delta Scholengroep:

"*Goed leren bewegen en voldoende tijd om te leren bewegen* vormen de basis en daarom doe ik mee met dit sportakkoord. Er is inmiddels meer dan voldoende aanbod. Nu gaat het om verbinding en samenhang: vóór de bewegingsopvoeding van alle kinderen in de stad. En daarom zetten basisscholen en sportaanbieders in Arnhem zich samen in voor de 2+1+2 aanpak: 2 uur bewegingsonderwijs , 1 uur pauzesport en 2 uur bewegen direct na school."

AMBITIE

Scholen, sportaanbieders en maatschappelijke organisaties werken samen om te zorgen dat de 2+1+2 aanpak succesvol wordt in de Arnhemse wijken.

#ikdoemee

1	Scholen, sportaanbieders en Sportbedrijf Arnhem zoeken elkaar regelmatig op in de wijk voor afstemming en samenwerking.	
2	Kinderdagverblijven en peuterspeelzalen zetten ook meer in op bewegen voor kinderen door bijvoorbeeld inzet van het nijntje Beweegdiploma.	
3	Sportaanbieders werken mee aan de 2+1+2 aanpak op scholen in hun wijk door bijvoorbeeld clinics aan te bieden, de accommodatie beschikbaar te stellen of een sport BSO in te richten.	
4	Samen met sportaanbieders wordt er gezorgd voor een verlengde schooldag (naschools sportaanbod).	
5	CIOS en HAN studenten gaan samenwerken met bestaande en nieuw te vormen beweegteams in de wijken.	

INSPIRATIE

Bovenstaande tips en ideeën zijn een vertrekpunt voor concrete acties in een wijkakkoord. Uiteraard kan de wijk zelf ook met ideeën voor concrete acties komen.

AMBITIE

Scholen, sportaanbieders en maatschappelijke organisaties werken samen om te zorgen dat de 2+1+2 aanpak succesvol wordt in de Arnhemse wijken.

#ikdoemee

6	Er wordt budget gereserveerd om materiaal aan te schaffen voor activiteiten bij schoolpleinen en/of speelplekken (zoals beweegboxen).	
7	Bij de inzet van materialen wordt rekening gehouden met de behoeften van kinderen en jongeren. Denk daarbij aan materialen voor urban sports, e-Sports en beweegvloeren.	
8	Schoolpleinen worden (waar mogelijk) open gesteld en beweegvriendelijk ingericht.	
9	Bij de aanleg en herinrichtingen van schoolzones wordt er rekening gehouden met verlichting, aangepaste maximale snelheid, veiligheidszones om buitenspelen dichtbij huis en rond scholen mogelijk te maken.	

INSPIRATIE

Bovenstaande tips en ideeën zijn een vertrekpunt voor concrete acties in een wijkakkoord. Uiteraard kan de wijk zelf ook met ideeën voor concrete acties komen.

IDEEËN

Scholen, sportaanbieders en maatschappelijke organisaties werken samen om te zorgen dat de 2+1+2 aanpak succesvol wordt in de Arnhemse wijken.

#ikdoemee

10	Er worden fietsclinics voor basisschoolkinderen georganiseerd.	
11	Er is oog voor talenten: scholen en sportaanbieders werken mee aan het Gelders model voor Talentontwikkeling.	
12	Er wordt een campagne georganiseerd om ouders uit te dagen kinderen meer buiten te laten spelen.	
13	Topsportevenementen in Arnhem zetten via side-events jeugd en jongeren in beweging.	
14	Er wordt rekening gehouden met kinderen met een smalle beurs door inzet van de Gelrepas en organiseren van laagdrempelige evenementen zoals de Ome Joopstour.	

INSPIRATIE

Bovenstaande tips en ideeën zijn een vertrekpunt voor concrete acties in een wijkakkoord. Uiteraard kan de wijk zelf ook met ideeën voor concrete acties komen.

VITALE EN TOEKOMSTIGE SPORT- EN BEWEEGAANBIEDERS

Sportverenigingen en sportaanbieders in Arnhem hebben een belangrijke maatschappelijke rol en bieden een plek waar iedereen respect heeft voor elkaar, zich veilig voelt en zich kan ontwikkelen. Als sporter en/of als vrijwilliger. Daarvoor is het ook belangrijk dat zijzelf toekomstbestendig (vitaal) zijn, voldoende vrijwilligers hebben en qua sportaanbod weten in te spelen op trends als digitalisering, vergrijzing en individualisering. Daarnaast werken de sportaanbieders samen aan een positief sportklimaat in Arnhem. De sportaanbieders in Arnhem zijn o.a. de binnen- en buitensportverenigingen, de fitnesscentra, de bootcampclubs, wandel- en fietsclubs en de urban sports organisaties.

1

Sportaanbieders en hun leden zorgen samen voor een positief sportklimaat op en rond de velden.

2

Sportaanbieders in Arnhem zijn beter voorbereid op ontwikkelingen in de toekomst (zoals vergrijzing en individualisering).

Eric van der Veen, voorzitter Arnhemse Sport Federatie:

"Zoveel mogelijk Arnhemmers in beweging krijgen, dat is een van de uitgangspunten van het sportakkoord. De ASF wil met een platform van 20 sportaanbieders uit Arnhem de sportdeelname onder inwoners van Arnhem vergroten. Door op een gelijkwaardige manier samen te werken met elkaar en met de gemeente Arnhem kunnen we van elkaar leren en zetten we ons in voor sport in de verschillende wijken. Daarom doen wij mee!"

AMBITIE

Sportaanbieders en hun leden zorgen samen voor een positief sportklimaat op en rond de velden.

#ikdoemee

1	Sportaanbieders maken samen een gedragscode voor hun locatie en club en dragen deze uit naar hun leden en elkaar.	
2	Er worden voorlichtingsbijeenkomsten georganiseerd om bijvoorbeeld discriminatie op en rond de velden tegen te gaan.	
3	Arnhem zet ambassadeurs uit de topsport in die een positief sportklimaat uitdragen.	
4	Sportaanbieders zetten in op (de verbetering van) pedagogische bekwaamheidseisen voor het kader, waarbij een professionele basis vereist is.	

INSPIRATIE

Bovenstaande tips en ideeën zijn een vertrekpunt voor concrete acties in een wijkakkoord. Uiteraard kan de wijk zelf ook met ideeën voor concrete acties komen.

AMBITIE

Sportaanbieders in Arnhem zijn beter voorbereid op ontwikkelingen in de toekomst (zoals vergrijzing en individualisering).

#ikdoemee

5	Sportbestuurders ontmoeten elkaar vaker en gaan ervaringen uitwisselen over vrijwilligersbeleid, inzet kader en bestuurszaken.	
6	Sportaanbieders zetten in op een actievere rol in de buurt/wijk om zo de leefbaarheid te vergroten.	
7	Sportaanbieders zetten zich actief in voor een gezonde leefstijl in het kader van Gezond & Fit Arnhem: in 2023 zijn alle sportvelden en -accommodaties rookvrij en zijn er gezonde sportkantines.	
8	Sportaanbieders kunnen als 'hybride leeromgeving' fungeren voor studenten van CIOS.	
9	Een aantal sportaanbieders start een pilot 'meerkeuze abonnementen' bij sportaanbieders in een wijk of sportpark, zodat inwoners meerdere sporten kunnen beoefenen.	

INSPIRATIE

Bovenstaande tips en ideeën zijn een vertrekpunt voor concrete acties in een wijkakkoord. Uiteraard kan de wijk zelf ook met ideeën voor concrete acties komen.

AMBITIE

Sportaanbieders in Arnhem zijn beter voorbereid op ontwikkelingen in de toekomst (zoals vergrijzing en individualisering).

#ikdoemee

10	Sportaanbieders houden hun webpagina's en social media up-to-date.	
11	Sportaanbieders zorgen voor goed vrijwilligersbeleid. Vanuit de sportaanbieders is er aandacht voor werven, waardering en borgen van vrijwilligers.	
12	Er worden cursussen voor sportaanbieders georganiseerd zoals 'besturen met impact'.	
13	Sportaanbieders zetten ook in op activiteiten voor ouderen, zoals walking football en andere sport- en spelvormen.	
14	De gemeente Arnhem gaat samen met de belangbehartigers ASF en AVF bekijken hoe de regelgeving eventueel aangepast dient te worden om daadwerkelijke samenwerking tussen verenigingen en externe partners (zorg, onderwijs, bedrijfsleven) op een sportcomplex mogelijk te maken.	

INSPIRATIE

Bovenstaande tips en ideeën zijn een vertrekpunt voor concrete acties in een wijkakkoord. Uiteraard kan de wijk zelf ook met ideeën voor concrete acties komen.

Wim Hendriks, voorzitter Arnhemse Voetbal Federatie:

“Samenwerken is een belangrijk uitgangspunt van dit sportakkoord. De Arnhemse voetbalaanpak kan een mooi voorbeeld zijn voor de sport in Arnhem. Door onderlinge samenwerking ontwikkelt de sport en het aanbod verder en werken we met z’n allen aan een gezond en fit Arnhem.”

INCLUSIEF BEWEGEN

Iedereen moet kunnen sporten en bewegen. Juist ook mensen die een fysieke beperking hebben of andere belemmeringen ervaren. Sport en bewegen staat open voor íedereen, ongehinderd door leeftijd, lichamelijke of geestelijke conditie, geaardheid en etnische achtergrond. Halen we de letterlijke en figuurlijke drempels weg, dan kan sport een belangrijke bijdrage leveren aan sociale cohesie en ontmoeting.

Sporten en bewegen in groepsverband levert sociale contacten op en verkleint het gevoel van eenzaamheid. Ouderen die sporten en bewegen blijven langer zelfstandig en onafhankelijk en kunnen daardoor langer thuis blijven wonen. Daarom zal er actief worden ingezet op het realiseren van een passend, toegankelijk beweegaanbod voor mensen met een beperking en ouderen vanaf 55 jaar.

Sportaanbieders in Arnhem staan meer open en zijn gastvrij voor mensen die niet vanzelfsprekend sporten en bewegen. Ze creëren een specifiek aanbod.

Geert Geurken, Sportbedrijf Arnhem:

“Wij doen aan het sportakkoord mee omdat we zoveel mogelijk fitte en gezonde Arnhemmers willen. In wijken waar bewegen en sport voor iedereen mogelijk is. We geloven hierbij in de kracht van het geweldige netwerk dat Arnhem biedt: onderwijspartners, verenigingen en sportaanbieders. Wij ondersteunen op basis van de vraag, nemen initiatief, begeleiden en faciliteren. Wat goed is behouden en verbeteren we. En daar waar gewenst en mogelijk is introduceren we nieuwe producten en activiteiten. Daar gaan we voor!”

IDEEËN

Sportaanbieders in Arnhem staan meer open en zijn gastvrij voor mensen die niet vanzelfsprekend sporten en bewegen. Ze creëren een specifiek aanbod.

#ikdoemee

1	Goede voorbeelden over aangepast sporten en sporten voor ouderen worden door sportaanbieders met elkaar gedeeld.	
2	Sportaanbieders worden ondersteund in coördinatie van passend aanbod, het toegankelijk maken en opleiding van specifiek kader.	
3	Coördinatie vanuit Uniek Sporten wordt blijvend ingezet.	
4	Rolstoeltoegankelijkheid van de sportaccommodaties wordt waar mogelijk verbeterd.	

INSPIRATIE

Bovenstaande tips en ideeën zijn een vertrekpunt voor concrete acties in een wijkakkoord. Uiteraard kan de wijk zelf ook met ideeën voor concrete acties komen.

IDEEËN

Sportaanbieders in Arnhem staan meer open en zijn gastvrij voor mensen die niet vanzelfsprekend sporten en bewegen. Ze creëren een specifiek aanbod.

#ikdoemee

5	Arnhemse Paralympische sporters worden als ambassadeur ingezet om aangepast sporten meer te promoten bij sportaanbieders en inwoners.	
6	Sportaanbieders organiseren laagdrempelige activiteiten zoals walking voetbal of wandelingen.	
7	Programmering in de openbare ruimte is laagdrempelig en geschikt voor verschillende doelgroepen.	
8	Sportaanbieders besteden aandacht in hun gedragsbeleid aan LHBT-vriendelijk gedrag door middel van voorlichtingsbijeenkomsten.	

INSPIRATIE

Bovenstaande tips en ideeën zijn een vertrekpunt voor concrete acties in een wijkakkoord. Uiteraard kan de wijk zelf ook met ideeën voor concrete acties komen.

Atletiekbaan
Nijmegen
Printerette

#PRESIKHAAF

PRESIKHAAF IN CIJFERS:

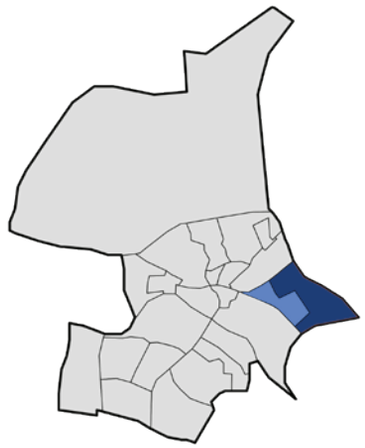
12 **sportaanbieders**

(tennis, fitness/vechtsport/voetbal, handbal, playground, schaken, karate, sporthal, gymzaal, vechtsportclub)

40 **sport- en speelplekken in de openbare ruimte**

(trapveldjes, speelplekken, basketbalveldjes en een Cruyff Court

2 **scholen** (610 leerlingen)

Park Presikhaaf

#PRESIKHAAF

CONCRETE VOORBEELDEN:

BEWEEGVRIENDELIJKE LEEFOMGEVING VOOR IEDEREEN

- Inwoners, Sportbedrijf Arnhem, Presikhaaf University, Rozet, Wijkteam Presikhaaf en vanuit gemeente Arnhem team leefomgeving, openbare ruimte en sport zijn gezamenlijk aan de slag met een beweeg- , speel- en ontmoetingsplan voor de wijk.
- Rondom de scholen wordt een fietsvriendelijke omgeving gecreëerd (schoolzone).

VIJF UUR BEWEGEN OP EN RONDOM SCHOOL

- Het Kindcentrum de Werf en de Parkschool zijn gestart met het 2+1+2 concept.
- Vanuit Sportbedrijf Arnhem is er, in samenwerking met de scholen, een beweegteam in de wijk actief om bewegingsactiviteiten te organiseren tijdens en na schooltijd.

VITALE SPORT- EN BEWEEGAANBIEDERS

- VV Eendracht zet, in samenwerking met het beweegteam, actief in op voetbal voor meiden. Wekelijks trainen er 40 meiden in voorbereiding op het schoolvoetbaltoernooi.
- Studenten en docenten van de Presikhaaf University, onderzoekers van de hogeschool Arnhem Nijmegen en professionals werken samen in een Sparkcentre: een werkplaats waarin o.a. het vraagstuk ‘Samenwerking met ouders – hoe kunnen Kinderopvang en basisschool de Werf de samenwerking met ouders nog beter en effectiever maken’ wordt opgelost.

INCLUSIEF BEWEGEN

- Budo Sport Arnhem biedt autochtonen vrouwen de kans om in klein gezelschap veilig te bewegen. Ook zijn er fietslessen voor statushouders.

#ELDERVELD

ELDERVELD IN CIJFERS:

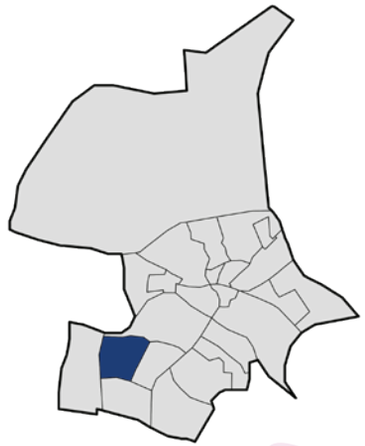
17 **sportaanbieders**

(voetbal, hockey, gymzaal, squash, badminton, fitness, dans, Tai Chi & Yoga, personal training, korfbal, rolschaatsen, koersbal & sjoelen, jeu de boules, vecht- en verdedigingssport)

39 **sport- en speelplekken in de openbare ruimte**

(trapveldjes, basketbalveldjes en diverse overige speelplekken

2 **scholen** (494 leerlingen)

Equilibrium Combat Tang Soo Do

#ELDERVELD

CONCRETE VOORBEELDEN:

BEWEEGVRIENDELIJKE LEEFOMGEVING VOOR IEDEREEN

- Achter Sporthal Elderveld ligt een zeer mooie 'Krajicek Playground' met verschillende sportfaciliteiten. Hier kan men basketballen, voetballen en tennissen. Maar ook andere sporten zijn hier natuurlijk mogelijk.
- Waterspeeltuin. Aan het fietspad richting Elden bevindt zich de waterspeeltuin. Jong en oud kan op deze locatie gebruik maken van de verschillende sport- en spelmogelijkheden.

VIJF UUR BEWEGEN OP EN RONDOM SCHOOL

- Door Sportbedrijf Arnhem wordt er een sport- en spelinstuif georganiseerd op woensdag na schooltijd. Hier kunnen kinderen in de leeftijd van 4 t/m 12 jaar aan deelnemen. Op een laagdrempelige wijze worden er verschillende sporten en spellen aangeboden. Hier doen kinderen uit de wijk, van de BSO en AZC, aan mee.
- Spelderveld. In de voorjaarsvakantie, zomervakantie en herfstvakantie organiseren SKar, het Sportbedrijf en Rijnstad een laagdrempelige middag met sport-, spel-, en creatieve activiteiten voor kinderen van 4 t/m 12 jaar oud.

INCLUSIEF BEWEGEN

- Meidenclub, voor meiden tussen de 9 en 13 jaar oud. Iedere woensdag middag wordt er tijdens de meidenclub een creatieve en een sport- & spel activiteit aangeboden.

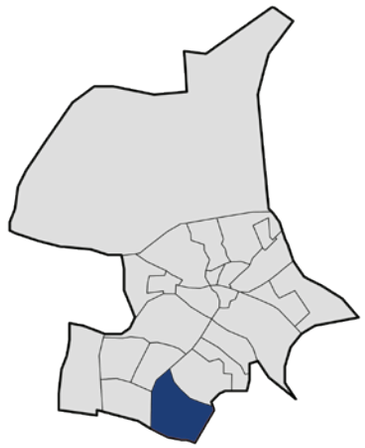
#RIJKERSWOERD

RIJKERSWOERD IN CIJFERS:

6 **sportaanbieders**
(wandelen, playground, voetbal, dans, handbal, multisports)

50 **sport- en speelplekken in de openbare ruimte**
(trapveldjes, basketbalveldjes en diverse open speelplekken

4 **scholen** (1003 leerlingen)

Handbalvereniging DFS

#RIJKERSWOERD

CONCRETE VOORBEELDEN:

BEWEEGVRIENDELIJKE LEEFOMGEVING VOOR IEDEREEN

- Op dit moment wordt gewerkt aan het aanleggen van een mooie skatevoorziening. Samen met de jeugd en diverse partijen uit de wijk Rijkerswoerd is de ontwerpfase bijna klaar.

VIJF UUR BEWEGEN OP EN RONDOM SCHOOL

- Er is een Urbansportcontainer voor jeugd vanaf 10 jaar. Na schooltijd gaat de mobiele sportcontainer open en kan er gesport worden op de pleinen en groene ruimte in de wijk. De sportleiders van Commonground en het Sportbedrijf Arnhem verzorgen regelmatig clinics.
- Vakleerkrachten zetten in op beweegmonitoring van basisschoolkinderen; de Lea Dasbergschool school zet stevig in op bewegend leren

VITALE SPORT- EN BEWEEGAANBIEDERS

- Voetbalvereniging ESA zet in op een veilig sportklimaat voor jeugd en jongeren en doet ook mee aan pedagogische trajecten en projecten. Deelname aan het project Kids First zegt genoeg.
- Voetalvereniging ESA denkt goed mee met wijkontwikkeling en is actief in het leggen van verbindingen naar buiten met bijvoorbeeld het CIOS als het gaat om de inzet van stagiairs.
- Stichting gym en turnen onder peuterspeelzaaltijd biedt gymnastiek aan.

INCLUSIEF BEWEGEN

- Voetbalvereniging ESA zet in op Walking football en geeft daar mee antwoord op de behoefte van de oudere sporter die nog graag wil voetballen.

Olympus College

TOT SLOT

ONDERTEKENING

De partners laten met hun handtekening onder de eindversie van het akkoord zien dat zij actief zullen bijdragen aan het verwezenlijken van de ambities. De één doet dat door een activiteit uit te voeren en een ander denkt mee of faciliteert mogelijkheden door tijd, advies en ruimte beschikbaar te stellen. Samenwerken, eigenaarschap, ontmoeten en samen doen en realiseren, maken het Sport- en Beweegakkoord tot een succes.

Nieuwe partners die de visie van het akkoord of één van de thema's onderschrijven kunnen zich altijd aansluiten. Bij elke stap die er wordt gezet, wordt bekeken of de uitgangspunten nog kloppen en of er nieuwe goede ideeën zijn om de ambities te realiseren. Het sport- en beweegakkoord Arnhem is een breed gedragen beweging waarin iedereen zich samen inzet voor fitte en gezonde wijken.

PARTNERS

Op pagina 41 staan de eerste partners vermeld die hun handtekening op een ludieke en digitale manier onder het sport- en beweegakoord Arnhem hebben gezet.

Mede mogelijk gemaakt door:

Sport verenigt Nederland #teamsportakkoord

Gelderse Sport Federatie

WIM HENDRIKS
ARNHEMSE VOETBAL FEDERATIE

ERIC VAN DER VEEN
ARNHEMSE SPORT FEDERATIE

MIKE BOUWMEESTER
ARNHEMSE SPORT FEDERATIE

JAN STEEGH
DIRECTEUR CIOS & VEILIGHEID

JAN VAN DELLEN
WETHOUDER SPORT ARNHEM

GEERT GEURKEN
SPORTBEDRIJF ARNHEM

KARS DEUTEKOM
SPORTBEDRIJF ARNHEM

VERONIQUE MOERDIJK
SPORTBEDRIJF ARNHEM

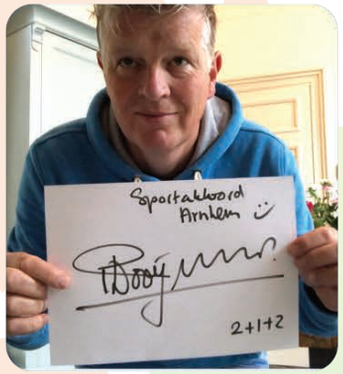
MERIJN WILDE
SPORTBEDRIJF ARNHEM

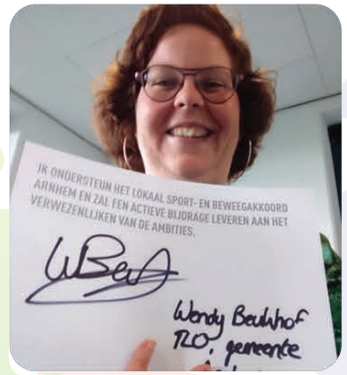
SEGER VERHEIJ
SPORTBEDRIJF ARNHEM

WOUTER SINNEMA
SPORTBEDRIJF ARNHEM

PETER DOOIJEWEERD
DELTA SCHOLENGROEP

WENDY BEUKHOF
TEAM LEEFOMGEVING ARNHEM

HARM JAN KUIPERS
TEAM LEEFOMGEVING ARNHEM

Versie juni 2020

Sportvisie

Arnhemse visie op sport & bewegen

Inhoudsopgave

Inleiding SPORTVISIE: 'op naar 75% sporters!' 5

Samenvatting 7

1 2016: 'Arnhemmers bewegen voldoende en doen aan sport' 11

2 Activerend sportbeleid, onderscheid naar doelgroep 19

3 Vitale sportverenigingen en sportiviteit en respect 23

4 Van breedtesport naar talentontwikkeling 33

5 De accommodatievisie 39

6 Tarieven- en subsidiesysteem 47

7 Alle actiepunten op een rij 53

8 Begrippen en afkortingen 56

Inleiding

De SPORTVISIE: 'op naar 75% sporters!'

Iedere sporter, amateur of prof, heeft ambities: een wedstrijd winnen, een flinke afstand afleggen, een persoonlijk record verbeteren, gewoon ontspannen, stoom afblazen, 'lekker' moe worden.
Ook een gemeentelijke visie op sport & bewegen kan niet zonder ambities.
De belangrijkste ambitie van Arnhem is: meer mensen aan het sporten en bewegen krijgen: op naar 75 % in 2016!

Dat willen we bereiken door:

- sportverenigingen te stimuleren om zogenaamde 'vitale verenigingen' te worden, aantrekkelijk te zijn voor diverse doelgroepen, hun zaken goed op orde te hebben en ondernemend te zijn;
- een betere aansluiting tussen de breedte- en topsport;
- kwalitatief goede multifunctionele accommodaties;
- een transparant, rechtvaardig tarieven- en subsidiesysteem dat verenigingen die zich willen ontwikkelen faciliteert;
- meer samenwerking tussen sportorganisaties, commerciële aanbieders, onderwijs, cultuur, welzijn, corporaties en andere maatschappelijke organisaties.

De visie bevat de koers op hoofdlijnen voor de komende vijf jaar. Het is geen gedetailleerd programma en zal het komende jaar moeten worden uitgewerkt. Denk aan het tarievensysteem, het accommodatiebeleid, sportstimulering en sportiviteit en respect. Daarbij is uw inbreng van belang. Deze visie vormt het begin, het laatste woord is dus nog niet gezegd!

Veel verenigingen, individuele sporters en vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties hebben in de loop van 2011 meegedaan aan bijeenkomsten en ronde-tafelgesprekken of hebben via internet suggesties gedaan. Zonder het enthousiasme, de kennis, kunde en betrokkenheid van al deze 'meesprekers' en 'meedenkers' was deze SPORTVISIE niet tot stand gekomen. Deze inbreng is ervaren als 'kritisch *meebewegen*' en naar wij hopen is de inbreng herkenbaar in de volgende hoofdstukken.

Een groot aantal deelnemers aan de rondetafel-gesprekken heeft er terecht op gewezen dat Arnhem een goede staat van dienst heeft op het gebied van sport en bewegen. Men noemde onder andere de aandacht voor de jeugd

(stadsbreed, maar vooral in de krachtwijken), de sportstimulering, de verenigingsondersteuning en de grote sportevenementen van de afgelopen jaren. Dit wordt nog eens bevestigd door het feit dat Arnhem sportgemeente van het jaar 2011 is geworden. Een blijk van waardering aan allen die zich in Arnhem inzetten voor de sport! Arnhem heeft veel om op voort te bouwen dus. Deze nota is daarom niet bedoeld om het sportbeleid 'op z'n kop' te zetten, maar om nieuwe mogelijkheden te verkennen en te benutten, een andere richting in te slaan waar dat nodig is.

Ook de gemeente Arnhem heeft last van de huidige economische recessie. Op alle niveaus wordt bezuinigd, ingekrompen en gereorganiseerd. De sportwereld ontkomt daar helaas ook niet aan. Het realiseren van bovenstaande ambities zal, zeker in eerste instantie, zonder extra geld moeten gebeuren. Dezelfde middelen zullen daarom op een andere manier moeten worden ingezet. Bij de uitwerking van de visie zullen alle financiële consequenties en scenario's in beeld worden gebracht en meegenomen worden in de definitieve besluitvorming. Dit geldt met name voor het tarieven- en subsidiesysteem en de accommodatienota.

Voor veel sporters vormen moeilijke omstandigheden juist een extra motivatie om ambities te bereiken. Daarvoor is doorzettingsvermogen, elan en creativiteit nodig. Onze ambitie is groot: 75% van de Arnhemmers sport of beweegt. Wij hopen dat dit record, mét alle partners, al in 2016 wordt gevestigd.

Gerrie Elfrink
Wethouder sport

Samenvatting SPORTVISIE

Waarom een nieuwe sportvisie?
Er zijn veel maatschappelijke ontwikkelingen, zoals:
- vergrijzing (meer aandacht voor bewegen en andere manier van sporten)
- ander type sporter, andere sportbehoefte
- overgewicht jeugd
- ander type vrijwilliger
- kandidatuur Olympische Spelen 2028 & Nederland Sportland 2016.

Ambitie
De ambitie van het nieuwe sportbeleid is: 75% van de Arnhemmers sport of beweegt in 2016.

Hoe gaan we dat bereiken?
De middelen die we inzetten om deze ambitie te bereiken zijn:
- activering (specifieke groepen en talentontwikkeling)
- vitale sportvereniging en sportiviteit & respect
- accommodaties en tarieven.

Activering specifieke groepen en talentontwikkeling
Hoewel bepaalde groepen in Arnhem intensief sporten, ligt de gemiddelde sportdeelname van de Arnhemse bevolking net iets onder het gemiddelde van andere grote steden. Ruim 35 % van de Arnhemmers sport/ beweegt niet of zeer weinig. Lagere percentages sporters/ bewegers vindt men vooral onder gehandicapten, jongeren van 12-18 jaar, 25-34 jarigen, 65-plussers en mensen met een lage sociaal economische status. Deze mensen moeten extra worden geactiveerd om te gaan bewegen en sporten.

Topsport is om diverse redenen waardevol voor de stad. Inwoners voelen zich betrokken bij hun stad door topsportevenementen en topsportprestaties. Topsport zet veel mensen (en vooral jongeren) er toe aan ook zelf te gaan sporten. Topsportevenementen zijn een uitbreiding van de mogelijkheden voor passieve recreatie, zijn sociale ontmoetingsplaatsen en bieden kans op leuk en uitdagend vrijwilligerswerk. Daarom hebben talentontwikkeling en topsport nadrukkelijk een plek in de sportvisie.

De uitgangspunten zijn:
- Meer samenwerking tussen onderwijs, welzijn, zorg, veiligheid, wijk, corporaties, commerciële sportaanbieders en verenigingen. Verenigingen die hierin een voortrekkersrol (willen) spelen, worden door het tarievenstelsel gefaciliteerd.
- Succes van 'Meedoen Alle Jeugd door Sport' (MAJdS) voortzetten en structureel inbedden bij verenigingen.
- Stimuleren van vernieuwende initiatieven en van het activeren van 'moeilijke' doelgroepen.
- Investeringen voor jeugd op het huidige niveau houden. Geen uitbreiding.
- Meer investeren in bewegen en sporten in de openbare ruimte: flexibel, passend bij verschillende doelgroepen.

- Inventarisatie van alle beweeg- en sportinitiatieven, projecten, acties in de wijken: betere afstemming, strakke regie, keuzes maken (ook iets niet doen).
- Samenwerking verstevigen tussen de gemeente, CTO Papendal Arnhem en het NOC*NSF.
- Keuze maken voor drie tot vijf Arnhemse kernsporten (incl. G-sport). De betreffende sportbonden uitnodigen om een meerjarig plan 'verbinding breedtesport- talentontwikkeling/ topsport' (aangevuld met G-sport) op te stellen.
- Het financieren van een dienstenpakket voor ambitieuze sporters en verenigingen binnen de kernsporten.
- Topsportevenementen steviger verankeren in het beleid voor evenementen en citymarketing.

Vitale sportvereniging en sportiviteit & respect

De sportaanbieders zullen vaker moeten inspelen op de veranderende behoeften van mensen en diverse maatschappelijke ontwikkelingen.
De toekomstige 'vitale' vereniging is in staat om die veranderende vraag in te vullen. Ook in het Arnhemse sportbeleid moet daarmee rekening worden gehouden. De gemeente Arnhem wil de verenigingen ondersteunen die een maatschappelijke rol willen vervullen en zich openstellen voor vernieuwing. De 'maatschappelijke rol' van de sportvereniging kan verschillend worden ingevuld, bijvoorbeeld extra aandacht voor specifieke groepen, intensieve samenwerking met organisaties in de wijk en inzet op talentontwikkeling. Overigens zullen ook andere sectoren meer rekening moeten houden met sport en bewegen: denk aan ruimtelijke ordening, verkeer, onderwijs, samenleven en wijkgericht werken.

Het goed regelen van sportiviteit en respect binnen een vereniging komt meestal pas aan bod als alle andere verenigingszaken op orde zijn. Sportiviteit en respect moeten op alle niveaus echter meer aandacht en prioriteit krijgen binnen het sporten en bewegen en bij sportverenigingen. Ook in Arnhem!

Daarom staan de volgende uitgangspunten in het nieuwe beleid:

- Versterken van de vitaliteit van verenigingen.
- Stimuleren dat sportverenigingen hun maatschappelijke rol oppakken in samenwerking met onderwijs, welzijn en wijk(verenigingen).
- Vergroten dienstverlening van de verenigingen. Sportaanbod aan laten sluiten bij de maatschappelijke vraag.
- Sportiviteit en respect zijn belangrijke items voor de vitale sportvereniging.

Accommodaties en tarieven

Een goede sportinfrastructuur is een harde voorwaarde om de beleidsdoelen voor sport en bewegen te realiseren. Hoewel er afgelopen jaren flink geïnvesteerd is in kunstgrasvelden voor buitensporten, in nieuwe sportaccommodaties en in multifunctionele centra, blijven er binnen de Arnhemse sport nog vele wensen over voor de sportaccommodaties. Om uiteindelijk te kunnen bepalen wat er wordt gedaan voor en met sportaccommodaties moet er een kader worden vastgesteld waarbinnen keuzes gemaakt kunnen worden. De SPORTVISIE biedt dit kader.
De gemeente Arnhem wil een nieuwe sportkoers gaan varen en met behulp van tarieven en subsidies sturen op gewenste ontwikkelingen. Ook zijn gebruikers niet meer tevreden over het huidige tarievensysteem. Reden genoeg om dit systeem tegen het licht te houden en aanpassingen voor te stellen.

Uitgangspunten:

- Duidelijke accommodatiekeuzes maken.
- Meer aandacht voor de buitenruimte.
- Diversiteit aan sportvoorzieningen.
- (Accommodatie-)combinaties maken met andere voorzieningen.
- Belonen van de maatschappelijke betekenis van sport in het algemeen en van sportverenigingen in het bijzonder, waarbij recht wordt gedaan aan het gemeentelijke sportbeleid.
- Rechtvaardig en meer gedifferentieerd verdelen van de subsidiemiddelen.
- Het tarievensysteem moet zo eenvoudig en transparant mogelijk zijn (c.q. uit te leggen voor gebruikers).

1

1 2016: Arnhemmers bewegen voldoende en doen aan sport!

Inleiding

De gemeenteraad van Arnhem heeft in maart 2011 vijf beleidsdoelen vastgesteld:

1. **Vitalere sportverenigingen en sportorganisaties, inclusief stichtingen.**
2. **Bewegen en sporten beter bereikbaar voor iedereen, met speciale aandacht voor de jeugd.**
3. **Meer aandacht voor de relatie tussen breedtesport en (sub)topsport.**
4. **Meer sportiviteit en respect binnen de sport.**
5. **Kwalitatief goede en laagdrempelige sportaccommodaties.**

De bovenstaande doelen staan in het teken van één ambitie: het verhogen van de sportparticipatie[1] van 64% in 2011 naar 75% in 2016. Dat betekent dat 3 op de 4 Arnhemmers aan sport of bewegen doen in 2016. In 2012 vindt een nulmeting plaats (stadspanel 2012).

Deze beleidsdoelen worden door de deelnemers aan de forumdiscussie en rondetafelgesprekken onderschreven. De vraag is nu: hoe worden deze doelen uitgewerkt? en: wie neemt op welk terrein de regie? Betrokkenen in de stad hebben daarom gevraagd aan de gemeente om keuzes te maken op basis van een visie. Want niet alles kan en niet alles 'moet'. Ook wordt onderkend dat meer samenwerking tussen sport- en andere organisaties veel mogelijkheden biedt, juist in tijden waarin de middelen beperkt zijn.

Het hoofddoel en de vijf subdoelen zijn daarom uitgewerkt in de visie die nu voor u ligt. Deze visie is een kaderstellend document met een meerjarig perspectief van tien jaar. Na vijf jaar wordt de visie en de uitvoering ervan geëvalueerd. De visie wordt jaarlijks vertaald in een Programma Sport & Bewegen, te beginnen in 2012. De visie maakt het mogelijk om vanuit heldere uitgangspunten en doelen te reageren op ontwikkelingen.

De gemeente formuleert de doelen. Maatschappelijke organisaties, sportverenigingen en ook individuele burgers of groepen van burgers nemen het initiatief en hebben de mogelijkheden en de mensen om die doelen uit te voeren.
Het uitgangspunt daarbij is niet: wat doet de gemeente voor ons? maar: wat kunnen wij doen om bij te dragen aan meer sportende en bewegende Arnhemmers? De gemeente speelt hierbij een faciliterende en stimulerende rol.

1 Sporten: hier wordt 'sporten', inclusief wandel- en fietssport bedoeld. Daarbij sluit Arnhem aan bij de RSO (Richtlijn Sportdeelname Onderzoek (NOC*NSF, Mulierinstituut). Conform deze definitie mag iemand zich een sporter noemen als hij minimaal 12 keer per jaar aan sport doet. Bewegen: daarbij sluit Arnhem aan bij de Nederlandse Norm Gezond Bewegen: om een goede gezondheid te behouden is het gewenst tenminste vijf dagen per week 30 minuten matig intensieve lichaamsbeweging te hebben. Voor kinderen, jongeren en mensen met overgewicht is het gewenste aantal minuten per dag tenminste 60. Daarnaast bestaat de fitnorm: voor een goede conditie van het hartvaatstelsel is drie maal per week tenminste 20 minuten intensieve lichaamsbeweging nodig (door bijvoorbeeld te sporten).

1 Ontwikkelingen in de sport

1.1 Trends: de sportconsument, de snelle(re) digitale wereld

De vorige sportvisie[2] van de gemeente Arnhem, dateert van 2004. Sinds die tijd is het nodige veranderd. Dat is de reden om de Arnhemse visie op sport te actualiseren en aan te scherpen.
Het is nadrukkelijk niet de bedoeling alle huidige verworvenheden ter discussie te stellen.
Ook tijdens de rondetafelgesprekken werd vaak opgemerkt dat Arnhem veel goede initiatieven heeft op sportgebied, dat een schat aan ervaring is opgebouwd en dat op veel fronten intensief wordt samengewerkt.

Beleid dat ongewijzigd blijft:

- De huidige subsidies (o.a. het jeugdsportfonds). Naar de regeldrukte en efficiëntie dient nog wel kritisch gekeken te worden.
- Leningen en garantstellingen.
- Elementaire onderdelen van het accommodatiebeleid.
- Het schoolzwemmen.
- De inzet van de Gelre Pas om de financiële drempel voor kwetsbare groepen te verlagen.

Er zijn echter nogal wat belangrijke ontwikkelingen die nopen tot herijking van het sportbeleid:

- Sporten en 'life style'
  Steeds meer amateursporters zijn gericht op leefstijl. Sport moet passen in concepten als wellness, beleving en netwerken. Dit stelt andere eisen aan het sportaanbod van alle sportaanbieders, ook aan dat van de sportvereniging. Vooral de commerciële sportaanbieders hebben antwoorden gevonden op deze ontwikkeling en komen met succesvolle wellnessconcepten die vaak verbonden worden met thema's als cultuur, natuur, gezondheid en educatie. Sporten in de openbare ruimte wordt steeds populairder en geïntegreerd in de werkomgeving. Sportverenigingen zijn zich vaak nog onvoldoende bewust van deze ontwikkelingen of slagen er (nog) onvoldoende in om op deze ontwikkeling in te spelen.

2 Het Werkdocument 'Sport over de breedte', visie op sport en bewegen in Arnhem

- Gezondheid
  Het landelijke gezondheidsbeleid richt zich op o.a. het tegengaan van roken en overgewicht, maar het accent ligt vooral op bewegen.
  De overheid wil niet voorschrijven en beleren maar wil gezondheid bevorderen in plaats van ongezondheid bestrijden. Zij wil veilig sporten en bewegen in de buurt stimuleren en meer samenwerking tussen gemeenten, private partijen en de sportsector. Regionaal en lokaal wordt gestreefd naar het terugdringen van overgewicht en alcoholgebruik, het bevorderen van de psychische gezondheid (vooral bij jeugdigen). Speciale aandacht gaat uit naar mensen uit lagere sociaal economische milieus en de samenhang tussen preventieve en curatieve maatregelen.

- De kritische consument
  De sporter stelt hoge eisen aan wat sportaanbieders (fitnesscentra, verenigingen) kunnen bieden, bijvoorbeeld professionele begeleiding en uitstekende voorzieningen. Dit stelt hoge eisen aan sportverenigingen en de accommodaties.

- De nieuwe vrijwilliger
  Het traditionele beeld van de vrijwilliger die zich vele jaren inzet voor een sportvereniging verdwijnt. De moderne vrijwilliger is meestal kort(er) beschikbaar en wil flexibel ingezet worden. Sportverenigingen zullen op dit nieuwe type vrijwilligerswerk moeten inspelen.

- Wijk en stad
  De extra aandacht en inzet voor de krachtwijken heeft resultaten geboekt. Om landelijke doelstellingen als 75% sportparticipatie en presteren (Nederland bij de top-10 van de wereld) mogelijk te maken, moet het sportbeleid óók lokaal worden aangepakt. Het stedelijke- en wijkperspectief sluiten elkaar niet uit, maar kunnen elkaar juist versterken.

- Olympisch Plan 2028
  Nederland heeft 'ja' gezegd tegen de ambitie om de organisatie van de Olympische Spelen van 2028 naar Nederland te halen. Precies 100 jaar na de Spelen van Amsterdam 1928. Tal van partijen hebben zich geschaard achter het Olympisch Plan 2028 als bron van inspiratie, waaronder het huidige kabinet, het bedrijfsleven het hele onderwijsveld, FNV, gemeenten en provincies. Dit plan gaat over veel meer dan sport en medailles. Het moet heel Nederland naar een hoger, Olympisch niveau tillen. Met ambities ten aanzien van top- én breedtesport, infrastructuur, ruimtelijke ordening, economie, welzijn, waarden en normen. De kracht van dit plan komt van onderop. De kinderen van nu zijn over vijftien jaar onze sporttalenten; onze tieners en twintigers kunnen straks het verschil maken om dit plan te realiseren.

- Accommodaties
  Voor de gemeente zijn sportaccommodaties een belangrijk instrument voor het sportbeleid. Sportbeoefening kan niet zonder kwalitatief goede en bereikbare voorzieningen. Uit 'De staat van de sportaccommodaties in Arnhem blijkt vooral dat de kwaliteit van een aantal accommodaties te wensen over laat.
  Meer sturen op gebruik kan bijdragen aan een goede spreiding en efficiënter gebruik. Sportaccommodaties combineren met andere voorzieningen in de stad versterkt de aanwezigheid van sport in de stad

- Tarieven
  Evaluaties van het huidige tarievensysteem door Sportbedrijf Arnhem en de Arnhemse Sport Federatie geven aanleiding tot herziening ervan. Het is de intentie – conform het Lenteakkoord – om naast een tarief voor een sportaccommodatie een systeem te ontwikkelen dat beloningen bevat om organisaties te verleiden een actieve bijdrage te leveren aan de doelen van het gemeentelijk sportbeleid.

- Sportiviteit en respect
  Geweld op en om de sportvelden neemt toe. Zowel op landelijk- als lokaal niveau worden momenteel alle zeilen bijgezet om sportiviteit en respect te verbeteren. De gemeente Arnhem wil een deskundige helpende hand bieden aan sportverenigingen om dit voor elkaar te krijgen.

- Specifieke doelgroepen
  Het huidige bestuursakkoord van de gemeente geeft aan dat er in de komende jaren vooral aandacht moet zijn voor de jeugd, zowel autochtoon als allochtoon. Ook de gehandicapte- en inactieve sporters (zowel jongeren als volwassenen) worden extra ondersteund.

- Vergrijzing
  De belangrijkste demografische ontwikkeling van de komende decennia is de vergrijzing. Steeds meer actieve én inactieve ouderen, een directere link tussen gezondheid en sport en bewegen, vraag om flexibel aanbod, (in potentie) aanbod van meer vrijwilligers.

- Bezuinigingen
  De Visie 'Sport & Bewegen' is in deze coalitieperiode 2011 - 2014 niet los te zien van de bezuinigingstaakstelling waar het college voor staat.

- Regionale samenwerking
  De gemeenten Arnhem, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum en Rheden onderzoeken de mogelijkheden van samenwerking. Daarbij kan gedacht worden aan het uitwisselen van expertise, efficiëntere inzet van personeel en middelen, afstemmen van investeringen. Regionalisering is geen doel op zich maar is hooguit een middel om de sportdeelname te bevorderen en een efficiëntere inzet van middelen te realiseren.

1.2 Landelijke ontwikkelingen

Volgens hoogleraar Sportontwikkeling Bottenburg zijn de komende jaren drie mondiale trends van belang voor het nationale en lokale (sport)beleid

- Een verdergaande *internationalisering*, een multiculturele samenleving vraagt om actie van sportverenigingen inzake aanbod, werving kader en leden.
- De *informatisering* binnen onze samenleving. De technologische ICT-ontwikkelingen bieden uitgelezen kansen voor de verenigingscommunicatie, de administratie, het vrijwilligersbeleid en de werving/ marketing. Maar ook als het gaat het meten van inspanningen, calorie- en energieverbruik. Ook voor sport geldt: meten is weten
- Alle organisaties in Nederland krijgen te maken met *vermaatschappelijking* van hun activiteiten. Sportverenigingen moeten onvermijdelijk een heldere keuze te maken tussen een maatschappelijk profiel en een louter sportprofiel.

In het voorjaar van 2011 heeft minister Schippers de prioriteiten van het huidige kabinet voor het sportbeleid uiteengezet. Kortweg steunt dat beleid op drie pijlers:

- Met 'Sport en bewegen in de buurt' pleit de minister voor een passend sport- en beweegaanbod in de buurt en dat voor iedereen toegankelijk is. Nog meer dan voorheen wordt daarin de samenwerking gezocht tussen de sportsector, overheid en bedrijfsleven.
- Een 'Veiliger sportklimaat' moet het plezier dat men aan sport beleeft vergroten. Dus geen intimidatie en geweld, op het speelveldje noch bij de sportvereniging. Maar ook valt daaronder de vermindering van sportblessures en arbeidsverzuim.
- De derde pijler gaat over 'Uitblinken in sport'. Topsport en talentontwikkeling leveren niet alleen medailles op. Het geeft mensen ook plezier, een gevoel van trots, saamhorigheid en het inspireert tot het verleggen van de eigen grenzen. Ondersteuning van talentvolle sporters kan een positieve uitstraling hebben voor de economie en samenleving van de stad. Bovendien zet het huidige kabinet de ondersteuning aan de centra voor topsport en onderwijs voort. Daarvan zijn er vier in Nederland, waarvan één en tegelijkertijd de grootste binnen de Arnhemse gemeentegrenzen ligt.

1.3 Provinciale ontwikkelingen

De Provincie Gelderland heeft in 2009 het voorstel 'Gelderland Sportland, een 'wereld te winnen!' vastgesteld, als bijdrage aan de realisatie van het Olympisch Plan 2028. Daarmee omarmt Gelderland een nieuwe ambitie voor breedte- én topsportbeleid, met als doel om sport en bewegen in Gelderland de komende jaren in de volle breedte op een hoger niveau te brengen. Het programma gaat over zowel het stimuleren van actieve senioren, vitale bedrijven en werknemers als over investeren in infrastructuur, kennis, innovatie, sportevenementen en de keuze voor kernsporten. De Provincie werkt hieraan samen met de Gelderse steden. Kernsporten kunnen rekenen op steun van de provincie, zowel op het terrein van de topsport als de breedtesport.

1.4 Sporten en bewegen in Arnhem

Uit landelijke cijfers blijkt dat gemiddeld 65% van de inwoners van grote steden sport en/of beweegt. In Arnhem is dat 64%. Ongeveer 30% doet dit in verenigingsverband. Dat betekent dat circa 70% (van de 64% sportdeelname) van de mensen buiten een vereniging sport en beweegt.

De Arnhemse jeugd is behoorlijk actief, zo blijkt uit recente cijfers van 2010. De totale sportdeelname onder Arnhemse basisschoolleerlingen (zowel allochtoon als autochtoon, zowel in kracht- als niet-krachtwijken) is gestegen van 81% in 2006 naar 90% in 2010. De sportparticipatie van de Arnhemse basisschooljeugd is in 2010 hoger dan in 2006, met een sterkere toename onder de allochtone basisschooljeugd. Onder de jeugd van het voortgezet onderwijs is de sportparticipatie vrijwel niet veranderd. Onder de autochtone jeugd is sprake van een kleine toename: in 2006 sportte 78%, in 2010 sport 82%. Onder de oudere allochtone jeugd is de sportparticipatie vrijwel niet veranderd. De Arnhemse jeugd doet het goed, mede dankzij het breedtesportbeleid van de laatste jaren. Dit houdt in dat het stedelijk gemiddelde wordt gedrukt door andere doelgroepen. Met het doel 75% sportparticipatie op het netvlies, is daar winst te behalen.

Kijken we naar de cijfers per wijk, dan zijn er opvallende verschillen: Schuytgraaf, Schaarsbergen en de Hoogkamp scoren heel hoog, de overige wijken maar matig. Dit vraagt om een gedeeltelijke aanpassing van het beleid ten aanzien van wijksport. Naast aandacht voor krachtwijken ook meer aandacht voor wijken als Vredenburg/ Kronenburg, Elden, Elderveld, De Laar West en –Oost.

2. Relatie met andere beleidsprogramma's

Sport en bewegen zijn in de eerste plaats vooral leuk om zelf te doen. Ieder individu kiest er zelf voor om in beweging te komen (of niet). Daarnaast hebben sport en bewegen de laatste decennia in toenemende mate een belangrijke maatschappelijke functie gekregen: ze bevorderen een goede gezondheid, activeren en brengen mensen samen. Sport biedt kansen zowel binnen als buiten het veld en socialiseert. Denk aan samenspel, doorzetten en discipline. Sport(beleid) heeft daarom een nauwe samenhang met en is van invloed op andere maatschappelijke terreinen als volksgezondheid, samenleving, participatie, veiligheid en de aantrekkelijkheid van de stad. Sport is dus meer dan sport alleen: sport is een onmisbare factor bij de ontwikkeling van een gezonde, levendige, sociale en aantrekkelijke stad.

Sportverenigingen en andere organisaties kunnen alleen een maatschappelijke bijdrage leveren als andere sectoren 'sportinclusief' te werk gaan. Als vanuit bijvoorbeeld onderwijs, welzijn, ruimtelijke ordening en woningbouw letterlijk en figuurlijk ruimte gecreëerd wordt voor sport en bewegen

2.1 Stadsprogramma's

Arnhem kent vier zogenaamde stadsprogramma's waarin het beleid voor de komende jaren is vastgelegd. Alle vier de programma's hebben raakvlakken met sport. Wij willen het maatschappelijk belang van sport nadrukkelijk meewegen en mee laten tellen in het uitwerken van de sportvisie. Dit komt onder andere terug in het stimuleren van de vitale sportvereniging, talentherkenning en activerend sportbeleid. Hieronder wordt kort ingegaan op de relatie tussen de vier stadsprogramma's en sport(beleid).

2.1.1 Het verbeteren van woon- en leefomgeving

De ambitie is het versterken van de positie van Arnhem als aantrekkelijke stad om te wonen met een gevarieerde bevolking. Daarvoor wordt bijvoorbeeld veel geïnvesteerd in krachtwijken, ook in het bevorderen van de sportdeelname. Maar ook de GSO wijken[3] zoals Elderveld, de Laar West en – Oost en Vredenburg/Kronenburg verdienen aandacht. Daar valt nog 'winst' te behalen in termen van sportdeelname en beweging. Investeren in sporten en bewegen in de openbare ruimte is, naast goede voorzieningen en actieve sportverenigingen, dé manier om het sporten en bewegen in de wijken te bevorderen. Denk aan Krajicek Playgrounds, Cruijffcourts, hardloop- en wandelroutes, outdoorfitness voor ouderen en andere middelen. Samenwerking op wijkniveau tussen sportverenigingen, onderwijs, welzijn en private partijen is onontbeerlijk. Bovendien betekent een sportief leven meer wandelen/ fietsen en minder gebruik van de auto. In die zin is een sportieve levenswijze een directe bijdrage aan een gezonder milieu.

2.1.2 Aantrekkelijke centrumstad

Dit programma is gericht op het versterken van de identiteit, het imago en het functioneren van de stad als centrum van het Oosten van het land. Het staat buiten kijf dat sportvoorzieningen en –mogelijkheden, sportevenementen en de aanwezigheid van (top)sporters mede bepalend zijn voor de uitstraling en aantrekkelijkheid van de stad. Vitesse, grote sportevenementen, het vele groen, de vele en gevarieerde sportmogelijkheden maken Arnhem tot een stad waarin beweging zit! Bovendien vinden heel wat Arnhemmers werk in de sport, als professional en/of als vrijwilliger. Daarmee is het een economische factor van belang.

2.1.3 Participatie en werk

De ambitie van dit programma is dat Arnhem een sterke en vitale stad is waarin iedereen zich kan ontwikkelen en daadwerkelijk mee kan doen aan de samenleving. Nog te weinig worden hier de mogelijkheden van sport benut. De aandacht ligt nu eenmaal – en niet onterecht – op hulpverlening, zorg e.d.. Sport activeert 'aan de voorkant', brengt mensen letterlijk en figuurlijk in beweging, verhoogt de eigenwaarde en het zelfvertrouwen, biedt mogelijkheden tot vrijwilligerswerk.
Een 'vitale stad' heeft vitale mensen nodig en vitale organisaties, zoals sportverenigingen die mensen de mogelijkheid bieden plezier te hebben, elkaar te ontmoeten, grenzen te verleggen, ergens bij te horen. Uitgaan van wat mensen wél kunnen in plaats van wat ze niet kunnen.

2.1.4 Zorgzame stad

Doel van dit programma is een stad waarin iedereen actief deelneemt en waar zelfredzaamheid gestimuleerd en ondersteund wordt. Voor kwetsbare burgers is participatie en zelfredzaamheid geen vanzelfsprekende zaak. Zoals is gebleken in de krachtwijken, kan sportstimulering heel veel betekenen. Er zijn ook groepen 'kwetsbare' burgers die minder zichtbaar zijn, maar wel voorkomen in de statistieken van de sportdeelname. Tweeverdieners met jonge kinderen stoppen met sporten, terwijl zij dat in hun jonge jaren nog actief deden; 40-plussers met een druk sociaal leven; senioren die onvoldoende aan hun trekken komen bij sportverenigingen. Hier is nog een wereld te winnen, in termen van een flexibel sportaanbod, laagdrempeligheid en 'sport op maat'.

2.2 Deelprogramma's

Een aantal deelprogramma's van maatschappelijke ontwikkeling heeft een directe samenhang met sport. Dat zijn:

- Het programma veiligheid: sportstimulering in de wijken en actieve sportverenigingen leveren een belangrijke bijdrage aan de leefbaarheid en veiligheid van de wijken.
- Het programma zorg: dit programma wil het aantal gezonde, actieve en zelfredzame Arnhemmers vergroten. Sporten en bewegen hebben een positieve invloed op bovenstaand doel.
- Het programma jeugd: Arnhem zet stevig in op de sportende jeugd en vergroot daarmee betrokkenheid, sportiviteit, zelfbewustzijn en verkleint (de kans op) negatief 'uitval'gedrag.
- Het programma onderwijs: sportvoorzieningen van scholen kunnen ook door anderen (sportverenigingen, groepen sporters) gebruikt worden, combinatiefunctionarissen, bewegingsonderwijs, kennismakingsclinics door sportverenigingen.
- Het programma samenleven in Arnhem: sport en bewegen brengen mensen samen.

3 GSO staat voor Gelders Stedelijk Ontwikkelingsbeleid

3. Tot slot

Het realiseren van de doelstellingen vraagt om keuzes. Keuzes voor bepaalde wijken, voor specifieke groepen, voor instandhouding en verbetering van sommige accommodaties (en andere niet!), voor het stimuleren van sportverenigingen die willen en kunnen 'vitaliseren'. Geen automatismen en verworven rechten 'omdat we dit nu eenmaal zo gewend zijn'. Veel zal worden uitgewerkt in deelprogramma's. De individuele sporter of sportvereniging zal uit deze nota niet kunnen afleiden of het verzoek om uitbreiding van sportvelden wel of niet gehonoreerd wordt, of het tarief omhoog of omlaag gaat enz. Wel zal duidelijk zijn welke richting het beleid opgaat, bijvoorbeeld meer medegebruik van voorzieningen en accommodaties en meer stimulans voor de sportvereniging die 'vitaliseert'. Daar waar mogelijk zal in de afzonderlijke hoofdstukken met een concreet voorbeeld worden aangegeven welke effecten het nieuwe beleid zal kunnen hebben.

Om het ambitieuze – Olympische - doel van meer bewegende en sportende Arnhemmers te realiseren zullen ook alle betrokken organisaties in beweging moeten komen, over hun 'eigen muurtje' moeten kijken, het samenspel opzoeken, stokpaardjes begraven. Dat geldt zowel voor de gemeente, Sportbedrijf Arnhem, sportverenigingen, maatschappelijke organisaties en individuele burgers. In het vervolg van deze sportvisie zal het begrip sportvereniging worden gebruikt voor de niet commerciële sportaanbieders, dus ook stichtingen zijn inbegrepen.

2 Activerend sportbeleid, onderscheid naar doelgroep

Achtergrond

'Dé sporter' bestaat niet. Of en hoe mensen sporten en bewegen hangt in sterke mate af van hun leeftijd, sociale achtergrond, ervaring met sport, fysieke gesteldheid, gelegenheid en tijd om te sporten of bewegen en veel andere zaken. Sportbeleid moet daarom per definitie gedifferentieerd zijn en inspelen op deze verschillen.

Hoewel bepaalde groepen in Arnhem intensief sporten, ligt de gemiddelde sportdeelname van de Arnhemse bevolking net iets onder het gemiddelde van andere grote steden (64% versus 65%).
Er zijn specifieke groepen in Arnhem die weinig of niet sporten of bewegen.[4]

- De jeugd van 12 t/m 18 jaar. De overstap naar de middelbare school is voor veel jongeren ook het moment om minder actief te worden. Andere interesses voeren de boventoon. Sporten is minder belangrijk. Veel jongeren hebben een bijbaantje.
- Mensen in de leeftijd van 25 t/m 34 jaar. Jonge ouders, bezig met hun loopbaan (beiden een baan). In de dagelijkse hectiek schiet het sporten er bij in. Sporten en bewegen vormen als het ware de sluitpost op de tijdsbegroting, ook al is er het besef dat sporten belangrijk is.
- Mensen in de leeftijd van 45 t/m 54 jaar. Dit zijn potentiële herintredende sporters. Zij hebben vaak een drukke baan, een intensief sociaal leven, opgroeiende kinderen en soms ook zorgtaken voor ouders.
- Mensen van 65 jaar en ouder. Veel ouderen zijn en blijven gelukkig actief, doen aan gymnastiek, fietsen, wandelen, golfen, tennissen enz: de 'vitale senior'. Maar er is ook een groep die nauwelijks beweegt, voor wie de interesse voor sporten hoofdzakelijk bestaat uit het kijken naar sport op TV.
- Zoals eerder gezegd verschilt de sportparticipatie per wijk. Wijken als Schuytgraaf, Hoogkamp en Schaarsbergen scoren zeer hoog, andere wijken zoals Elden, De Laar en Vredenburg scoren beduidend lager. Voor de 'vitale vereniging' liggen mogelijkheden in juist die wijken waar de sportdeelname beperkt is.
- Voor de gehandicaptensport valt winst te behalen door vooral te investeren in verdieping van het aanbod, werving en communicatie, bereikbaarheid en laagdrempeligheid (figuurlijk). Veel sportverenigingen zijn hiermee op de goede weg! Ook een regionale aanpak biedt mogelijkheden voor de gehandicaptensport: door afstemming en samenwerking kan op regionaal niveau een compleet, kwalitatief goed aanbod geboden worden voor groepen sporters.

4 Arnhemse jeugdmonitor, Stadsmonitor, cijfers NOC*NSF, onderzoek Mulierinstituut

Het Mulierinstituut en NISB (kenniscentrum Nederlands Instituut voor Sport en Bewegen) komen op basis van onderzoek en ervaring tot een aantal aanbevelingen voor sportbeleid:

- Bij de 25 tot 50-jarigen die vanuit gezondheidsredenen gaan sporten is de meeste winst te behalen in termen van sportdeelname.
- Groei in sporten en bewegen zal vooral buiten verenigingsverband plaatsvinden.
- Investeer op een creatieve manier in beweeg- en speelruimte in de wijken.
- Zorg voor goede samenwerking tussen onderwijs, sport, welzijn en private sectoren.
- Meer uren voor sport en bewegen op school, het liefst verzorgd door een vakleerkracht én inzet van combinatiefunctionarissen en beweegteams.

Differentiëren en kiezen

Er bestaat niet zoiets als één gouden formule om iedereen actief te krijgen. Sommigen gaan voor competitie in verenigingsverband, anderen voor individueel bewegen, de één vindt sporten vooral leuk, de ander ziet het als een verplichting, de één is opgevoed in een 'sportminded' gezin, de ander niet. De vraag is of grote acties en campagnes ('sporten is gezond!') zin hebben. Nog meer investeren in de jeugd heeft een marginaal effect: de deelname is nu al hoog. Een grote groep haakt op latere leeftijd af, ondanks alle inspanningen. Meer aandacht dus voor de adolescenten en ouderen?

Alles bij het oude houden én uitbreiden en investeren is, gezien de beperkte middelen, geen optie. Er zullen keuzes gemaakt moeten worden. In de rondetafelgesprekken kwam dit punt vaak aan de orde: minder stapelen van projecten, maar selectief investeren en verdiepen.
Kern van de visie is: zoveel mogelijk Arnhemmers bewegen tot bewegen door te differentiëren in aanbod, wijze van aanbieding, communicatie, prijs, bereikbaarheid. Door een gemiddeld hoge kwaliteit van sport- of bewegingsaanbod.

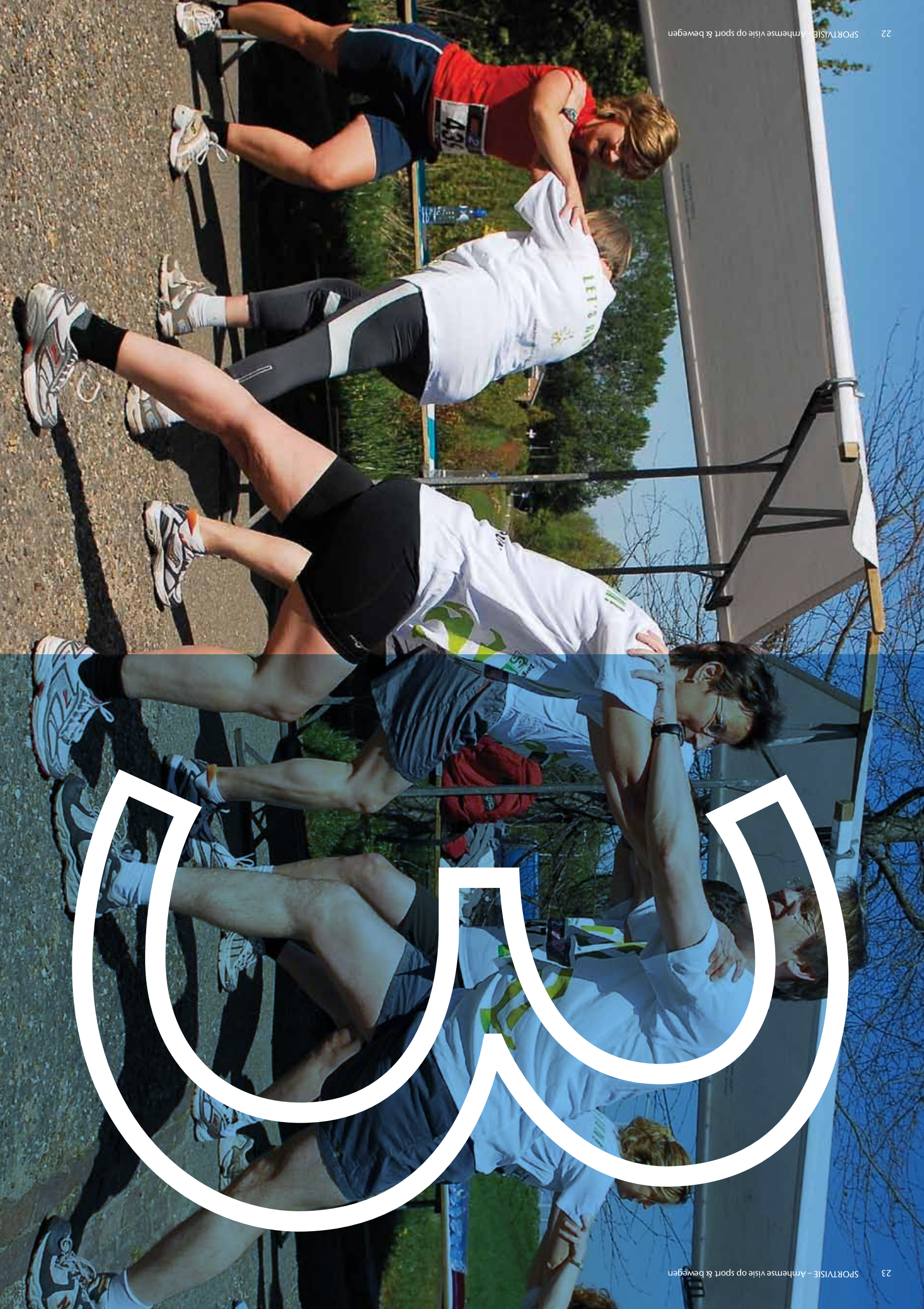
Actiepunten:

1. Uitwerken actieprogramma sportstimulering (2012) waarin drie groepen onderscheiden worden:

- De jeugd tot 12 jaar. 90% sport of beweegt. Dit percentage moet stabiel blijven;
- De jongeren van 13 t/m 18 jaar. Forse terugloop in sporten en bewegen door veranderen op school, bijbaantjes en zap-sportgedrag.
- De groep 18 jaar en ouder, met daarin subgroepen 25 t/m 34 jaar (jonge ouders/ tweeverdieners), 45 t/m 54 jaar (potentiële herintreders) en de groep 65 jaar en ouder (zowel vitale ouderen als sportmijders).

2. Uitwerken van de visie van de gemeente in jaarlijkse programma's, te beginnen in 2013, met als basis.

- Meer samenwerken tussen onderwijs, welzijn, wijk, corporaties, commerciële sportaanbieders en sportverenigingen. Sportverenigingen die hierin een voortrekkersrol (willen) spelen, worden middels het tarievenstelsel gefaciliteerd.
- Zoeken van samenwerking met het bedrijfsleven. Als vindplaats van de sub-doelgroepen 25 t/m 34 jaar en 45 t/m 54 jaar en die meer in beweging zien te krijgen; als samenwerkingspartner, bijvoorbeeld een energieleverancier betrekken bij een fietscampagne voor senioren.
- Voortzetten van het succes van 'Meedoen Alle Jeugd door Sport' (MAJdS) en structureel inbedden bij sportverenigingen.
- Opnemen van Actieplan 'ouderen actief': acties om mensen van 65 jaar en ouder te stimuleren om meer te bewegen of sporten. Denk aan aangepast sporten, bewegen onder begeleiding, loop- en beweegroutes rond verzorgingstehuizen enz.
- Stimuleren van vernieuwende initiatieven en van het activeren van 'moeilijke' doelgroepen.
- Investeringen voor jeugd blijven op niveau. Geen uitbreiding.
- Meer investeren in sporten in de openbare ruimte: flexibel, passend bij verschillende doelgroepen. Ook de Arnhemse parken zijn accommodaties en kunnen ook zeker als zodanig -als sportaccommodatie- worden gebruikt.
- Inventariseren van alle initiatieven, projecten, acties in de wijken: betere afstemming, strakke regie, keuzes maken (ook iets niet doen). Daarbij meer aandacht voor het delen en uitdragen van leermomenten, bereikte resultaten en successen.
- Continueren en uitbouwen van de inzet van de combinatiefuncties wijk en sport.

3 Vitale sportverenigingen en sportiviteit en respect

Algemeen

De wijze waarop sport wordt aangeboden is een belangrijk aspect binnen de sport en het sportbeleid. Laagdrempeligheid, flexibiliteit, kwaliteit en beschikbaarheid van het aanbod zijn veelal bepalend of en waar mensen gaan sporten en bewegen. Sportaanbieders zullen vandaag de dag vaker moeten inspelen op de veranderende behoeften van mensen en diverse maatschappelijke ontwikkelingen. Door ontgroening en vergrijzing zullen er minder jongeren en meer ouderen zijn. Sporten is leuk, maar helaas zijn er ook negatieve ontwikkelingen te zien. Het geweld op en om de sportvelden en het gebrek aan sportiviteit en respect zijn buitensporig gestegen. Gelukkig dat mensen zich erover verwonderen en vinden dat er iets aan gedaan moet worden. Maar desondanks zorgen geweld en onsportiviteit nog te vaak voor grote problemen. In dit hoofdstuk wordt beschreven wat daaraan landelijk en lokaal gedaan zal worden. Sportiviteit en respect verdienen aandacht binnen een vitale sportvereniging.

Visie

De toekomstige sportvereniging bereidt zich op deze ontwikkelingen voor en is in staat de veranderende vraag in te vullen. Ook in het sportbeleid moet daarmee rekening worden gehouden.
De gemeente Arnhem wil de sportverenigingen ondersteunen die een maatschappelijke rol willen vervullen en zich openstellen voor vernieuwing. Hierbij wordt ook gekeken wat sportverenigingen en gemeente van elkaar kunnen leren.

De sportverenigingen hebben een vaste positie verworven in de maatschappij. De sportvereniging bereikt met haar activiteiten een groot aantal mensen. Sporters komen zo in aanraking met ontspanningsmogelijkheden, normen en waarden, saamhorigheid en gezonde tijdsbesteding. Landelijk gezien is de sportdeelname in verenigingsverband maar 30% van de 60% sporters. Toch wordt de sportvereniging in Arnhem nog steeds gezien als één van de belangrijkste partners van het lokale sportbeleid. Maar daarnaast kiezen ook steeds meer mensen ervoor hun sport te beoefenen zonder lid te worden van een vereniging of andere sportinstelling. Zij gaan bijvoorbeeld individueel fietsen, trimmen en wandelen in de openbare ruimte (ongeorganiseerde sport). Ook wint modieuze sportbeoefening nog altijd terrein. Sfeer en omgeving zijn belangrijk. Denk hierbij aan fitness, aerobics, spinning enz. (anders georganiseerde sport).

Veranderende positie

De sportbeoefening bij een vereniging draagt op de eerste plaats bij aan een fitter en gezonder leven. Daarnaast zorgt de sportvereniging voor binding tussen mensen, kunnen haar leden zich ontplooien via vrijwilligerswerk en brengen de trainingen/wedstrijden sporters en toeschouwers letterlijk in beweging! De positie van de sportvereniging is echter aan verandering onderhevig. Onder druk van veranderende behoeften, een kostenbewustere overheid en een afnemende bereidheid tot vrijwilligerswerk wordt de traditionele sportvereniging gedwongen na te denken over haar rol en deze te heroverwegen. Sportverenigingen krijgen een nog nadrukkelijker rol in de maatschappij. Zo worden steeds meer verantwoordelijkheden bij sportverenigingen neergelegd. Kwaliteit is daarbij het motto. De gemeente stimuleert sportverenigingen door te groeien naar een ‘vitale vereniging’.

Kenmerken ‘vitale’ vereniging

Een ‘vitale vereniging’ kenmerkt zich door haar hedendaagse- en toekomstgerichte verenigingsbeleid. De sportvereniging is niet alleen op zichzelf gericht maar heeft oog voor haar directe omgeving en maatschappelijke positie in de stad. Hiervoor creëert zij een sport- en activiteitenaanbod dat niet alleen bijdraagt aan de sportiviteit, gezondheid en welbevinden van de eigen leden maar óók van de rest van de bevolking in de wijk of de stad.
Een vitale vereniging heeft zich aangepast aan de veranderende samenleving. Op basis van een helder inzicht in de wensen en eisen van (huidige én toekomstige) leden zorgt de sportvereniging ervoor dat er een sportaanbod is voor alle doelgroepen. Regelmatige terugkoppeling met de achterban draagt ertoe bij dat vraag en aanbod te allen tijde in balans zijn.
De vitale vereniging draagt actief bij aan een positief sportklimaat in de stad en is herkenbaar in de buurt, wijk of stad. Enerzijds door bij te dragen aan evenementen en gemeentebrede activiteiten, anderzijds door nadrukkelijk de samenwerking te zoeken met andere maatschappelijke instellingen zoals bijvoorbeeld onderwijs- en welzijnsinstellingen in de stad.

Een vitale vereniging is een vereniging die:
- sport aanbiedt,
- financieel gezond is,
- over voldoende draagkracht beschikt (voltallig bestuur en voldoende vrijwilligers),
- ervoor zorgt dat sportief en respectvol met mensen wordt omgegaan,
- in staat is deel te nemen aan maatschappelijke activiteiten en een hedendaags, toekomstgericht en extern gericht verenigingsbeleid voert.

De stap naar ‘vitale’ vereniging

Er moet wel een verschil worden gemaakt tussen sportverenigingen die op traditionele wijze een bepaalde tak van sport aanbieden en sportverenigingen die vooruitstrevend zijn. Vooruitstrevend in de zin dat zij ambities hebben om bijvoorbeeld naschoolse sportactiviteiten aan te bieden, de kantine open te stellen voor andere sportverenigingen, zich in te zetten voor gezondere kantines (alcoholbeleid, het handhaven van het wettelijk verplichte rookvrij houden) en een aanbod hebben voor nieuwe doelgroepen sporters (onder andere sporters met een beperking). De vitale vereniging is dus niet alleen intern maar vooral ook extern gericht.

Niet alle sportverenigingen zullen zo maar, zonder hulp, de stap naar de vitale vereniging kunnen zetten. De reeds geconstateerde knelpunten ten aanzien van vrijwilligers en het bestuurlijk vermogen van sportverenigingen (terugloop van kader en ontbreken van kennis) maken het voor sportverenigingen moeilijk om zich tot vitale verenigingen te ontwikkelen. Daarom kunnen zowel potentiële als reeds erkende vitale verenigingen in aanmerking komen voor facilitaire en/of financiële ondersteuning door de gemeente. Daarnaast kan elke sportvereniging gebruik maken van verenigingsondersteuning bij de gemeente Arnhem. Ook sportbonden kunnen hierin een rol spelen en zullen hierbij worden betrokken.

Ondersteuning

De gemeente Arnhem ondersteunt de sportverenigingen op een breed gebied. Als tegenprestatie kan van deze sportverenigingen bijvoorbeeld wel worden verwacht dat zij zich openstellen voor dan wel deelnemen aan maatschappelijke activiteiten, zoals sportstimuleringsprojecten,die worden opgezet.

Beleidsuitgangspunten

De gemeente Arnhem houdt zich bezig met de georganiseerde sport. Behalve een voorwaardenscheppende rol zal de gemeente hier ook de regisserende (en gedeeltelijk ondersteunende rol door het aanbieden van verenigingsondersteuning) rol vervullen. Zonder een goed functionerend verenigingsleven is een bijdrage van de sport aan de leefbaarheid en aan de kwaliteit van het leven voor de inwoners van Arnhem ondenkbaar.
Met betrekking tot de ongeorganiseerde sport treedt de gemeente Arnhem zowel stimulerend als voorwaardenscheppend op, door in de openbare ruimte in de stad mogelijkheden om te sporten, bewegen en spelen structureel realiseren.
Samenwerking wordt gestimuleerd met de anders georganiseerde sport en de commerciële sector.

Kern is de mate waarin een sportvereniging bijdraagt aan de verhoging van het aantal sportende en bewegende Arnhemmers. Dat kan doordat een sportvereniging zich richt op een specifieke doelgroep, door veel aandacht te besteden aan talentontwikkeling of door intensief samen te werken met organisaties in de wijk.
Een sportvereniging kan zich dus ‘profileren’, keuzes maken, een visie/missie ontwikkelen en die in de praktijk brengen.

Uitwerking

Om de vitale rol van sportorganisaties te versterken en te stimuleren wordt op de volgende zaken ingezet.

1. De introductie van de ‘vitale’ vereniging

Om de toekomst met vertrouwen tegemoet te zien, zullen sportverenigingen een andere insteek moeten kiezen. Ze zullen zich moeten ontwikkelen tot een organisatie die oog heeft voor en onderdeel uitmaakt van de maatschappij en die in staat is in te spelen op ontwikkelingen en de behoeften van de sporters. Innovatie, samenwerking, schaalvergroting en professionalisering zijn hierbij kernbegrippen. Vooral het maatschappelijk actief inspelen op de veranderende omgeving wordt doorslaggevend voor het voortbestaan van de sportverenigingen.

De gemeente wil stimuleren dat sportverenigingen ‘vitale’ sportverenigingen worden. De criteria een vitale sportvereniging staan in onderstaande tabel. Dit overzicht is een groeimodel. De Arnhemse sportverenigingen worden gekwalificeerd op basis van vier verschillende hoofdonderdelen:

- kwaliteit en continuïteit,
- strategie,
- maatschappelijk actief en
- actief vrijwilligersbeleid.

Deze worden in onderstaande tabel nader toegelicht.

Criteria	Aanwezig / beschikbaar
1. Strategie	• Jaarplan(ning) • Lange termijn visie (missie/visie) • Financieel plan • Beleidsplannen, doelstellingen & speerpunten • Transparantie gezonde financiën
2. Kwaliteit & Continuïteit	• Jaarlijks positief financieel resultaat • Ruimte voor onverwachte uitgaven • Sportaanbod • Voldoende gecertificeerde trainers • Structurele & actuele schaduwlijst vervangers • Knelpunt kader (vacatures) • Beschikbaarheid accommodatie • Kwaliteit accommodatie
3. Maatschappelijk actief	• Erkenning maatschappelijke functie • Sportwijs +8 • Zichtbare samenwerking met partners (buurt, BSO enz.) / speelt in op maatschappelijke ontwikkelingen
4. Actief vrijwilligersbeleid	• Bewuste actief op behoud vrijwilligers • Opleiding & werving • Vrijwilligersplan aanwezig (visie/missie) • Percentage, voldoende, knelpunten

Tabel 3.1

Met bovenstaande criteria kan de vitaliteit van de Arnhemse sportverenigingen getoetst worden. De criteria zijn ontstaan vanuit de verenigingsmonitor die in 2010 door het Mulierinstituut is uitgevoerd. De criteria worden beoordeeld door middel van vier schalen: onvoldoende, voldoende, goed of uitmuntend. Op basis van de scores bij de criteria zal het groeimodel (tabel 3.2) worden gehanteerd om te bekijken hoe vitaal de sportvereniging is.

Er is onderscheid gemaakt in vier verschillende sportverenigingen naar vitaliteit en maatschappelijke betrokkenheid. Deze zijn weergegeven in de linkerkolom van tabel 3.2. Ondanks het feit dat sportiviteit en respect niet apart benoemd worden bij de criteria, wordt ervan uitgegaan dat een vitale sportvereniging dit onderdeel heeft opgenomen in het beleidsplan en daaraan uitvoering geeft. Hetzelfde geldt voor talentherkenning.

	Ambitie
De kwetsbare sportvereniging	Basis
De gezonde sportvereniging	
1. Kwaliteit & continuïteit	1. Voldoende
2. Strategie	2. Voldoende
3. Maatschappelijk actief	3. Onvoldoende
4. Actief vrijwilligersbeleid	4. Voldoende
De vitale sportvereniging	
1. Kwaliteit & continuïteit	1. Voldoende
2. Strategie	2. Goed
3. Maatschappelijk actief	3. Voldoende
4. Actief vrijwilligersbeleid	4. Goed
De vitale maatschappelijk betrokken sportvereniging	
1. Kwaliteit & continuïteit	1. Goed
2. Strategie	2. Uitmunted
3. Maatschappelijk actief	3. Goed
4. Actief vrijwilligersbeleid	4. Uitmunted

Tabel 3.2

Bovenstaand model is geen afreken- maar een groeimodel! Het is van groot belang dat sportverenigingen dit model ook echt als een groeimodel zien. Het model is juist bruikbaar als een kans voor sportverenigingen om te groeien. Hierbij moet benadrukt worden dat het voor sportverenigingen niet verplicht is om deze groei te realiseren.
De keuze zal door hen zelf gemaakt moeten worden om vitaal dan wel vitaal maatschappelijk betrokken te worden. De gemeente streeft ernaar om sportverenigingen binnen Arnhem minimaal te laten voldoen aan de categorie 'gezonde sportvereniging'. Eventuele verdere groei zal ondersteund worden, wellicht in de vorm van verenigingsondersteuning en subsidies (tarievenstelsel).

2. Het versterken van de vitaliteit van sportverenigingen

Door verschillende maatschappelijke ontwikkelingen hebben sommige sportverenigingen moeite om het hoofd boven water te houden. Om de maatschappelijke functie die de sportvereniging heeft te behouden, is ondersteuning nodig. Uit de verenigingsmonitor Arnhem 2010 blijkt dat de belangrijkste knelpunten bij verenigingen zijn:

- het behoud van leden en het werven van leden,
- het tekort aan technisch en bestuurlijk kader en de financiën.
- Sportverenigingen worden nu door middel van verenigingsondersteuning geholpen. Na vaststelling van deze visie zal bekeken worden wat dit betekent voor de verenigingsondersteuning. Wat hebben sportverenigingen nodig om de gewenste doelen te halen.

3. Het stimuleren dat sportverenigingen hun maatschappelijke rol oppakken in samenwerking met onderwijs, welzijn en wijk(verenigingen)

In Arnhem wordt uitvoering gegeven aan de combinatiefuncties onderwijs, sport en cultuur. Door het invoeren en uitwerken van de regeling moet nadrukkelijk samenwerking gezocht worden met anderen partijen. Door het verder inzetten van de combinatiefuncties worden sportverenigingen versterkt met het oog op hun maatschappelijke functie en de inzet van sportverenigingen voor het onderwijs, de naschoolse opvang en de wijk. Daarnaast bieden de Brede School en Hart van de Wijk aanknopingspunten om de samenwerking verder te versterken.

4. Vergroten dienstverlening

Veel sportverenigingen in Arnhem drijven op de inzet van vrijwilligers. Indien sportverenigingen dat willen kunnen zij ondersteuning krijgen van de verenigingsondersteuning van Sportbedrijf Arnhem.

5. Het sportaanbod sluit aan bij de maatschappelijke vraag

Sportverenigingen worden gestimuleerd een passend sportaanbod te ontwikkelen dat aansluit op de veranderende maatschappelijke vraag. Daarbij kunnen zij een beroep doen op de faciliteiten van de gemeente Arnhem en aansluiting zoeken bij verschillende gemeentelijke beleidsterreinen, waaronder jeugdbeleid, onderwijs en de combinatiefuncties. Een aantal sportverenigingen heeft, vanwege de specifieke en gevarieerde sportactiviteiten, een regionale functie. Het is van belang ook deze sportverenigingen de gewenste ondersteuning te bieden om hiermee de sportdeelname op regionaal niveau te waarborgen.

Actiepunten:
Opstellen van nota 'vitale' vereniging met daarin opgenomen:

- Versterken van de vitaliteit van sportverenigingen
- Stimuleren dat sportverenigingen hun maatschappelijke rol oppakken in samenwerking met onderwijs,welzijn en wijk(verenigingen)
- Vergroten dienstverlening
- Het aansluiten van het sportaanbod bij de maatschappelijke vraag
- Afstemmen van de verenigingsondersteuning op de nieuwe visie op sportverenigingen en de gewenste ondersteuning daarbij.

* normaal = sportief
5 Ze gaf dit als antwoord op Kamervragen die zijn gesteld over het harder straffen van 'hufters' op het veld.

Sportiviteit en respect:

zullen we weer normaal gaan doen?

Inleiding
'Normaal'* doen moet weer vanzelfsprekend worden in de sport, vindt sportminister Schippers.[5] Het goed regelen van sportiviteit en respect binnen een sportvereniging komt meestal pas aan bod als alle andere verenigingszaken op orde zijn. Sportiviteit en respect moet op alle niveaus echter meer aandacht en prioriteit krijgen binnen het sporten en bewegen en bij sportverenigingen. Ook in Arnhem!
Veel mensen sporten in Nederland met plezier. Daarnaast zetten 1 miljoen mensen zich als vrijwilliger (als trainer, scheidsrechter, bestuurder of als barkeeper) in voor de sport.

Ingrijpen
Vernieling en vandalisme, bedreigde scheidsrechters, spelers die -soms onherstelbaar- door een tegenspeler worden geblesseerd, grof taalgebruik, schelden op mede- en tegenspelers, elkaar geen hand geven na het sporten en intolerantie met betrekking tot geloof en seksuele geaardheid: het zijn zomaar wat voorbeelden van ongeregeldheden die met een te grote regelmaat terugkomen bij zowel de professionele- als amateursport. Voor bestuurders en vrijwilligers in de sport is het vaak lastig om te voorkomen dat ongewenst gedrag plaatsvindt en moeilijk om goed in te grijpen.
De helft van de Nederlanders is van mening dat de professionele sport het verkeerde voorbeeld geeft aan de amateursport en dat agressiviteit in de amateursport een probleem is dat voornamelijk bij voetbal speelt.

'De kracht van sport'
Problemen in de sport staan niet op zichzelf. Waarden en normen staan zwaar onder druk door maatschappelijke ontwikkelingen. Mensen gaan steeds informeler met elkaar om, worden individualistischer en hebben het (te) druk om begrip voor elkaar op te brengen en samen dingen te doen en te delen. Vanuit de (landelijke) politiek is er groeiende aandacht voor de rol en betekenis die sport kan spelen in het bespreekbaar maken en ten positieve veranderen van onwenselijk gedrag.

In oktober 2007 dringt staatssecretaris Bussemaker er bij de sportsector[6] op aan om werk te maken van een gezonde, sportieve en (sociaal) veilige omgeving.

'Samen voor Sportiviteit en Respect'

Als reactie op het toenemen van onwenselijk gedrag zijn de afgelopen jaren vanuit de sportwereld tal van oplossingen bedacht met het doel sportiviteit en respect te bevorderen. Onder andere met het programma 'Samen voor Sportiviteit & Respect' van NOC*NSF en de sportbonden.
Op 29 september 2010 hebben de sportbonden het manifest 'Samen voor Sportiviteit & Respect' ondertekend. De sportsector heeft –met financiële steun van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport– het onwenselijke gedrag op en rondom het veld aangepakt en een bijdrage geleverd aan de bevordering van sportiviteit en respect in de sport.

Landelijke actieplannen

De afzonderlijke sportbonden hebben hun eigen actieplannen opgesteld, waarmee ze de komende jaren concrete invulling aan het thema sportiviteit en respect zullen geven. De sportbestuurders van de bonden erkennen in het manifest dat zij een sleutelrol hebben en dat zij op alle niveaus mensen hun sport moeten kunnen laten beoefenen in een sportief en respectvol klimaat. Bij deze aanpak is aangehaakt bij bestaande programma's, zoals het 'Masterplan Arbitrage', 'Bestrijding Seksuele Intimidatie' en het Olympisch Plan 2028. Ook wordt gebruik gemaakt van reeds bestaande kennis en ervaring op dit terrein van de Koninklijke Nederlandse Hockey Bond (KNHB), de Koninklijke Nederlandse Voetbal Bond (KNVB), het Mulierinstituut, NOC*NSF en de Nederlandse Sport-Alliantie (NSA).

Een veiliger sportklimaat

Deze maatregelen en programma's van de afgelopen jaren zijn echter nog niet voldoende gebleken. Het huidige kabinet gaat nog een stapje verder. Alle bovenstaande ontwikkelingen en acties hebben geleid tot een actieplan genaamd 'Naar een veiliger sportklimaat' (VWS, april 2011).

Het belangrijkste speerpunt van het actieplan is dat iedereen kan sporten en bewegen in een veilige omgeving. Voor de uitvoering van dit plan stelt het ministerie € 7 miljoen beschikbaar (tot 2016) aan NOC*NSF, de KNVB en de KNHB. Samen met de rijksoverheid, de VNG, gemeenten en de MO-groep Welzijn is de intentie uitgesproken om de maatregelen uit het actieplan uit te voeren binnen de georganiseerde sport. De gemeente Arnhem sluit hier graag bij aan.

Vier hoofdlijnen

Het Actieplan 'Naar een veiliger sportklimaat'[7] bestaat uit de volgende vier hoofdlijnen:

1. Handhaving spelregels, het tuchtrecht en de gedragsregels

De spelregels van een sportvereniging worden beter en duidelijker onder de aandacht gebracht van de (nieuwe) leden, waarbij de sportvereniging en haar leden zich ook beter houden aan deze regels. Excessen op en om het veld worden eerder gemeld aan de Tuchtcommissie. Er wordt een uitgebreid programma opgesteld over gewenst gedrag. De sportverenigingen maken gebruik van dit programma en sturen aan op een actief preventief beleid. Per sportvereniging worden eigen -aanvullende- gedragsregels opgesteld die voor iedereen binnen de sportvereniging duidelijk zichtbaar zijn.

2. Aanpak van excessen

Om excessen bij de sport te kunnen aanpakken is het belangrijk om duidelijk te omschrijven wat onder excessen en ongewenst gedrag wordt verstaan. Maar ook wie welke verantwoordelijkheid heeft en moet nemen om dit gedrag aan te pakken. Het gaat bijvoorbeeld over geweld, agressie en gevaarlijk spel op het veld onderling, maar ook om verbaal en fysiek geweld van sporters, coaches, trainers, ouders richting arbitrage en onderling. NOC*NSF, KNVB en KNHB zetten zich in om deze richtlijnen te ontwikkelen voor en te verspreiden onder de georganiseerde sport breed, in afstemming met de betrokken sportverenigingen.
Zij maken daarbij gebruik van de inzet en de kennis van de VNG en de politie. Er worden heldere richtlijnen ontwikkeld voor het omgaan met excessen (waaronder seksuele intimidatie, bedreigingen en discriminatie), die actief worden verspreid. Ook zullen er voldoende vertrouwenspersonen worden aangesteld. Sportverenigingen waar excessen (vaker) voorkomen, worden actief ondersteund. Bij een geweldsdelict bij een sportvereniging, kan aangifte van een strafbaar feit bij de politie worden gedaan. Om scheidsrechters betere bescherming te bieden, kan het Openbaar Ministerie (OM) een zwaardere strafeis stellen.

3. Aansluiting bij het (lokale) veiligheidsbeleid

Het ministerie van Veiligheid en Justitie onderzoekt of bij strafbare feiten aangifte kan worden gedaan door een ander dan het slachtoffer (bijvoorbeeld door de sportvereniging) en ook neemt zij het voortouw bij het opnemen hiervan in het integrale (lokale) veiligheidsbeleid. Politie en Openbaar Ministerie zullen bij strafbare feiten op en naast het veld op dezelfde manier handelen als bij geweld op straat.

4. Vrijwilligers in staat stellen om ongewenst gedrag en excessen te voorkomen en aan te pakken

Om gewenst gedrag in de sport te bereiken wordt bij bestuurders, trainers, coaches, scheidsrechters, ouders en (jeugd)sporters ook ingezet op het belang en de bewustwording van gewenst gedrag, de mogelijkheden om dat gewenste gedrag te bereiken en over de rol van iedereen die zich op of om het sportveld bevindt.

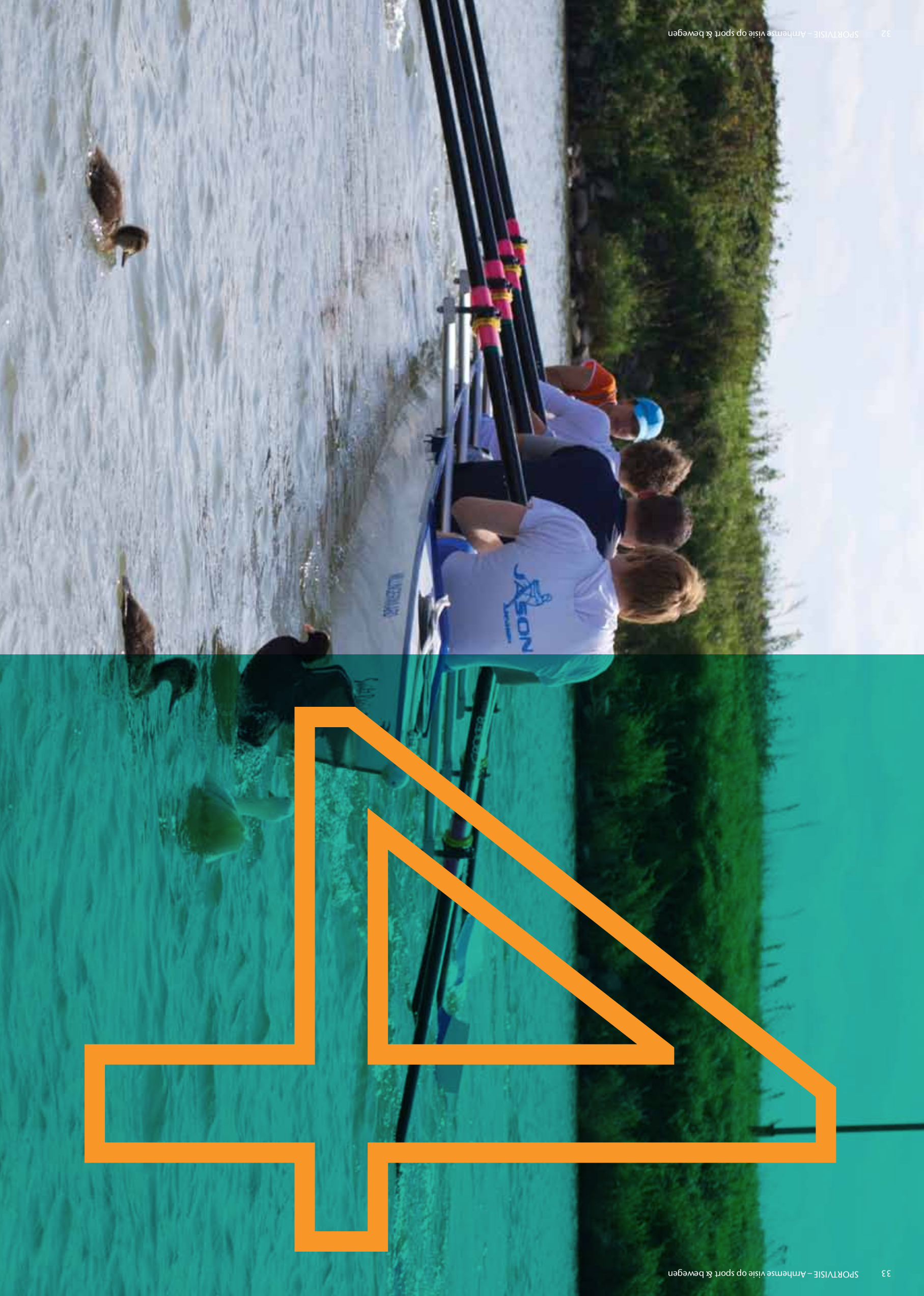
De Arnhemse situatie

Ook op lokaal niveau is het tekort aan sportiviteit en respect in de sport goed merkbaar, met name bij het voetbal. Mede door een aantal excessen besteedt de voetbalsport al een aantal jaren extra aandacht aan het terugdringen van het geweld op en om de velden en aan het bevorderen van sportiviteit en respect. Dit gebeurt onder auspiciën van de Arnhemse Voetbal Federatie (AVF) en in samenwerking met de gemeente. In 2008 is gestart met het project 'Kantelen' (Sportiviteit en Respect terug op de velden). Eind 2010 is, mede op initiatief van de AVF, als vervolg daarop de campagne 'Trots op je club', gelanceerd. Deze campagne wordt samen met de voetbalverenigingen uit Nijmegen en Maas en Waal uitgevoerd. Tevens zal Arnhem aansluiting zoeken bij het landelijke actieplan 'Naar een veiliger sportklimaat'.

Actiepunten:

1. De pilot bij voetbal verder voortzetten en, waar nodig, als voorbeeld gebruiken bij andere sporten.
2. In de nota 'Vitale' vereniging eveneens opnemen:
   - Sportiviteit en respect als belangrijk item voor de vitale sportvereniging.
   - Opnemen, naar voorbeeld van het landelijke actieplan 'Naar een veiliger sportklimaat' van maatregelen om sportiviteit en respect te bevorderen, met een start bij voetbal.
   - Zoeken van samenwerking tussen gemeente, sportbond, vereniging en het lokaal veiligheidsbeleid en de daarbij betrokken partners.

6 In de beleidsbrief 'De kracht van Sport'.
7 Bron: Actieplan "Naar een veiliger sportklimaat", april/mei 2011

4 Van breedtesport naar talentontwikkeling

De meerwaarde van talentontwikkeling en topsport

Topsport is om diverse redenen waardevol voor de stad. Inwoners voelen zich betrokken bij hun stad door topsportevenementen en topsportprestaties. Het heeft vergelijkbare, intrinsieke waarden op het gebied van ontplooiing, sociale integratie en gezondheid als de breedtesport. De topsporter vervult als sportheld een rolmodel en is een voorbeeld voor de jeugd. Topsport zet veel mensen (en vooral jongeren) ertoe aan ook zelf te gaan sporten. Daarmee draagt talentontwikkkeling direct bij aan het verhogen van de sportparticipatie naar 75%.

Zo kan een lokale of regionale jeugdkampioen de zogenoemde 'microheld' van een school zijn. Topsport is een uitbreiding van de mogelijkheden voor passieve recreatie (bijwonen, beleven). Daarnaast zijn topsportevenementen sociale ontmoetingsplaatsen en bieden kans op leuk en uitdagend vrijwilligerswerk. Bovendien bevordert topsport het imago en de economie van de stad.

Daarom hebben talentontwikkeling en topsport nadrukkelijk een plek in het overheidsbeleid, niet in de laatste plaats door het Olympisch plan 2028 en Nederland Sportland 2016. Onder de kop 'Uitblinken mag' vormt het één van de drie pijlers onder het sportbeleid van het huidige kabinet. De provincie Gelderland heeft zich in 2010 al verbonden aan de Alliantie Olympisch Plan met de nota 'Gelderland Sportland, een wereld te winnen!'. Daarin zet Gelderland koers richting een nieuwe ambitie voor breedte- én topsportbeleid.

Arnhem breedtesportstad

Arnhem heeft door haar sportbeleid van de laatste decennia de naam een breedtesportstad te zijn. Dat komt niet in de laatste plaats door de vijf krachtwijken waarop dat beleid zich voor een groot deel richtte. Die aanpak wordt in het land herkend en erkend. Het vormt een goed fundament voor sport en bewegen in Arnhem.
De punt van de piramide, topsport, is goed geborgd in de topsportprogramma's die op het Centrum Topsport en Onderwijs (CTO) Papendal worden aangeboden en voor een groot deel door het Rijk worden gefinancierd. Daarnaast kunnen de sporttalenten van Papendal en de Vitesse-opleiding onderwijs 'om de hoek' volgen: bij de Hogeschool Arnhem-Nijmegen (HAN), het ROC Rijn IJssel (CIOS) en het Beekdallyceum en VMBO 't Venster (LOOT-scholen).

Verbinding met breedtesport

Het kabinet vindt het belangrijk dat de kennis en ervaring die worden opgedaan met gesubsidieerde topsportprogramma's, breed gedeeld worden binnen de sportsector. De meeste landelijke topsport-programma's vinden plaats op het CTO Papendal Arnhem. Drie speerpunten in het huidige Arnhemse bestuursakkoord zijn het verstevigen van de sportverenigings-structuur, een toename van het aantal vitale sportverenigingen en het versterken van de samenwerking met Papendal. Een match ligt voor de hand. Dat kan mede gerealiseerd worden door kennis en betrokkenheid van bijvoorbeeld NOC*NSF, Topsport Gelderland en de HAN.
De daar aanwezige kennis stroomt nog te weinig door de aderen van de Arnhemse breedtesport. De ondersteuning van de ArnhemHal op Papendal is daarvoor een eerste aanzet.

Talentherkenning en -ontwikkeling

Talentherkenning in de topsport is het herkennen of identificeren van een talentvolle sporter als potentieel topsporter. Voor de Arnhemse sport zit er nog een hiaat in de 'talentherkenning en -ontwikkeling'. Talentherkenning omvat hier alle sportactiviteiten die sporters, ouders en begeleiders inzicht geven in de mate van talent van een (jeugdige) sporter en het potentieel voor verdere ontwikkeling. Als een kind aanleg voor basketbal heeft en lid is van een basketbalvereniging, dan kan het een talentprogramma van de bond doorlopen. Maar wat nu bijvoorbeeld als dit kind basketbal (nog) niet ontdekt heeft als zijn sport of als het alleen gymlessen op school volgt? En wat doen we met de sportieve talenten die buiten de ongeorganiseerde sport om hun sport beoefenen?

Talentontwikkeling omvat alle activiteiten die de opleiding van talent tot topsporter vormen. Dit programma wordt uitgevoerd naar normen en richtlijnen van de sportbond of een door die bond aangewezen (topsport)-organisatie. Sportbonden hebben deze normen en richtlijnen beschreven in hun Meerjarenopleidingsplannen. De opleiding tot topsporter duurt in de regel vijf tot acht jaar.

Breedtesport (ongeorganiseerd, bewegingsonderwijs) en talentherkenning

Iedereen, tot en met de kroonprins toe, is het erover eens dat voor een goed sportbeleid de basis op orde moet zijn: namelijk goed bewegingsonderwijs. Daartoe hebben de onderwijsbesturen het visiedocument Bewegingsonderwijs en Sport, 2010-2014 vastgesteld. Daarin stellen betrokken partijen dat de inzet van specialisten bijdraagt aan kwalitatief goed bewegingsonderwijs.
De gemeente zal bij de onderwijspartners het belang onderstrepen van uitbreiding van het aantal. Combinatiefunctionarissen kunnen de lijn verstevigen van sport/ bewegen tijdens én na school. Een van de in te voeren maatregelen is een leerlingvolgsysteem voor bewegingsonderwijs. Zo heeft bijvoorbeeld de Vereniging Sport en Gemeenten (VSG) - in samenwerking met NOC*NSF - het zogenoemde Beweeg-ABC ontwikkeld. Met dit volgsysteem kan de sport- en beweegvaardigheid van kinderen over een langere periode worden gevolgd. Omdat de methode

fysieke prestaties en de sportparticipatie in beeld brengt, is het ook mogelijk om aandacht te schenken aan talentontwikkeling. Uitgangspunt daarbij is dat kinderen vooral plezier aan sport beleven en dat een brede sportoriëntatie en het beoefenen van meerdere sporten (in plaats van vroege specialisatie) positief is.

Afgezien van specifieke vroegspecialisatie sporten als turnen, is het bij jonge kinderen belangrijk om juist het plezier in sport en ook meerwaarde voor gezondheid en de ontwikkeling van het kind te benadrukken.

Volgens NOC*NSF is het bijna onmogelijk om op zeer jonge leeftijd al te zeggen in welke sport iemand zich later zal ontwikkelen tot topsporter. Er kan alleen advies gegeven worden in welke sport iemand mogelijk meer of minder aanleg kan hebben. Brede ontwikkeling, het 'leren van het fysieke alfabet', staat in deze leeftijdsfase voorop. Bij de verenigingskeuze zou, uitzonderingssporten daargelaten, dan ook rekening moeten worden gehouden met de brede ontwikkeling. Gehandicapten in Arnhem kunnen deelnemen aan een pilot van NOC*NSF. Door middel van een fysieke test krijgen mensen op het revalidatiecentrum een goed sportadvies over een sport die past bij natuurlijke aanleg en interesse. De kans dat iemand een sport gaat doen waarin hij of zij goed is wordt hierdoor groter, iemand blijft langer sporten, sportparticipatie groeit en uiteindelijk kunnen ook meer talenten ontdekt worden. De HAN kan hierin een onderzoekende rol innemen.

Breedtesport (de georganiseerde sport) en talentontwikkeling

In het kader van de gemeentelijke financiële bijdrage aan de ArnhemHal op Papendal zijn afspraken gemaakt voor een tegenprestatie ten gunste van de Arnhemse breedtesport. Dit is uitgewerkt in een convenant. Het convenant omvat het inzetten van topsporters en sporttalenten, het delen en overdragen van kennis en expertise, het ondersteunen van het Olympisch Netwerk Gelderland, sportkennismaking door open dagen voor basisscholen, extra capaciteit voor de Arnhemse breedtesport en stimuleren van de bewustwording van voeding. Daarmee krijgt de stad een maatschappelijke waarde terug voor haar investering en bijdrage aan topsport.

Bij het CTO Papendal en de daaraan gelieerde instellingen als Topsport Gelderland, NOC*NSF en het Olympisch Netwerk Gelderland is al veel kennis voorhanden over talentontwikkeling.
Tot nu toe wordt die kennis ontsloten voor vooral topsporters en -talenten met een landelijke status via een topsportloket. Via dit loket wordt antwoord gegeven op vragen als 'hoe voorkom ik sportblessures?' of 'met welke fiscale aspecten heeft een sportvereniging te maken?' De gemeente Arnhem, Sportbedrijf Arnhem, heeft al een loket voor sportvragen. Sportverenigingen en sporttalenten uit Arnhem zullen in de toekomst bij voorkeur vanuit één nog nader vast te stellen plek bediend worden. Met informatie over mogelijkheden, regelingen, wedstrijdsport en de ontwikkeling en begeleiding van sporttalenten.

Sportverenigingen met oog voor talent

Het speerpunt van het landelijke sportbeleid is regionale talentontwikkeling, als schakel tussen breedtesport en topsport. Regionale talentontwikkeling omvat programma's voor de grootste talenten die plaatsvinden onder regie van de sportbond.

NOC*NSF en de sportbonden hebben heldere definities voor Internationale Talenten, Nationale Talenten en Beloften. Er is echter een hiaat tussen de sporttalenten die lokaal of regionaal uitblinken en de aansluiting bij de landelijke top. Duidelijk is dat niet ieder sporttalent in een stad alle ondersteuning kan krijgen met de beschikbare middelen. Daarom maken provincies en steden steeds vaker de keuze voor een aantal kernsporten.
De Provincie Gelderland heeft in 2010 gekozen voor atletiek, volleybal, hippische sport, wielrennen en judo. Binnen afzienbare tijd zal zij nog eens vijf kernsporten aanwijzen. In die lijn zal Arnhem zo spoedig mogelijk haar eigen keuze maken. Voor zover mogelijk aanhakend bij provinciaal beleid én passend bij de Arnhemse sportidentiteit. Een keuze met oog voor de en in afstemming met de ambitie van een aantal sportverenigingen en bonden. Aan de hand van op te stellen plannen moeten sporters en ambitieuze sportverenigingen gebruik kunnen maken van een topsportloket voor al hun vragen. Daarnaast kan een uitgebreider dienstenpakket op het gebied van medische begeleiding, voeding, techniek en coaching hen helpen op hun weg naar de top.

Vitesse

Vitesse is al decennia een topclub met aantrekkingskracht voor de stad en regio en heeft vele talentvolle spelers en trainers voortgebracht.
Zij vormen een voorbeeld voor de voetballende jeugd in Arnhem. Vitesse speelt nadrukkelijk een maatschappelijke rol in Arnhem, onder andere door projecten als 'Vitesse in de wijk', 'Scoren door scholing' en 'Playing for Succes'.
Het ligt in de bedoeling dat de gemeente Arnhem en Vitesse een convenant sluiten waarin de maatschappelijke rol van Vitesse in Arnhem en de samenwerking met de gemeente, het Sportbedrijf Arnhem en andere organisaties nog meer te versterken.
De gemeente waardeert en ondersteunt Vitesse bij haar maatschappelijke activiteiten.
Dit zal zij uiteraard blijven doen. Zij investeert echter niet in de instandhouding en/of verdere ontwikkeling van het betaald voetbal, in welke vorm dan ook.

Topsportevenementen

Een ander sterk punt van de stad vormen de evenementen. Arnhem is niet voor niets evenementenstad van Nederland. Arnhem heeft ervaring met een paar grote (top)sportevenementen:
EK Voetbal 2000
UEFA EK < 21 2007 (voetbal)
Davis Cupontmoeting in 2003 (tennis)
UCI Wereldbeker BMX Supercross (2011)
EK Handbal Dames < 19 (2011).

Geen topsportevenementen maar wel (breedte) sportevenementen van formaat, zijn:
Opening van de Nationale Sportweek (2010)
En in het kader van de Nationale/ Arnhemse Sportweek:
Dag van de Motorsport (2008)
Dag van de Vecht- en verdedigingssporten (2009)

Door structurele uitbouw en koppeling aan bepaalde (kern)sporten en aan breedtesportactiviteiten, kunnen topsportevenementen een herkenbare bijdrage leveren aan de uitstraling en het vermarkten van de stad naar inwoners, toeristen en bedrijven. Arnhem gaat topsportevenementen sterker verankeren in het beleid voor evenementen en de citymarketing. In dat verband ligt het voor de hand om meer de samenwerking te zoeken met STAP, Stichting Topsport Arnhem Promotie.

Nog heel ver weg, maar toch mag het in deze visie niet onvermeld blijven. Mocht het kabinet in 2016 positief besluiten een bid te gaan uitbrengen op de Olympische Spelen van 2028, dan zijn die dichterbij voor Arnhem dan men wellicht denkt.
In de in 2011 uitgebrachte nationale Sportlandkaart is in alle bedachte scenario's Gelredome in beeld als thuisbasis voor een Olympisch onderdeel. Daarmee kunnen de Olympische Spelen een bron van inspiratie en een sportieve belevenis van formaat worden voor de inwoners van Arnhem.

Actiepunten:

1. Uitvoeren van een pilot topsportloket
2. In 2012 en verder opstellen van een uitvoeringsplan met daarin opgenomen:
   - Verstevigen van de samenwerking tussen de gemeente, CTO Papendal Arnhem en NOC*NSF.
   - Optie van meedoen aan de pilot 'Beweeg-ABC' van VSG onderzoeken.
   - Kiezen voor drie tot vijf Arnhemse kernsporten (inclusief G-sport). De betreffende sportbonden uitnodigen om een meerjarig plan 'verbinding breedtesport- talentontwikkeling/ topsport' (aangevuld met G-sport) op te stellen.
   - Het financieren van een 'diensten'pakket voor ambitieuze sporters en sportverenigingen binnen de kernsporten.
   - Steviger verankeren van topsportevenementen in het beleid voor evenementen en citymarketing.

5 De accommodatievisie

Algemeen

Januari 2011 verscheen 'De staat van de sportaccommodaties in Arnhem', over de huidige situatie van de binnen- en buitensportaccommodaties, het (zwem)water, de openbare ruimte en Sportcentrum Valkenhuizen. In de afgelopen jaren heeft Arnhem veel geïnvesteerd in de sport, voornamelijk in de breedtesport. Een goede sportinfrastructuur is een harde voorwaarde om de beleidsdoelen voor sport en bewegen te realiseren. Op basis van het Werkdocument 'Sport over de breedte", visie op sport en bewegen in Arnhem is de afgelopen jaren flink geïnvesteerd in kunstgrasvelden voor buitensporten, in nieuwe sportaccommodaties en in multifunctionele centra. Deze extra impulsen sluiten echter niet uit dat er binnen de Arnhemse sport op dit moment en in de toekomst nog vele wensen zijn voor de sportaccommodaties. Dat blijkt ook uit 'De staat van de Arnhemse sportaccommodaties'. Er zijn in Arnhem ook sportverenigingen die niet of in beperkte mate worden gefaciliteerd door de gemeente, het betreft ondermeer watersport, tennis en golf.

Nota en actieplan accommodaties

Om uiteindelijk te kunnen bepalen wat we doen met de sportaccommodaties moet er een kader worden vastgesteld waarbinnen keuzes gemaakt kunnen worden. Die keuzes kunnen bijvoorbeeld zijn: bouwen we nieuwe voorzieningen, wanneer krijgt welke sportvereniging een kunstgrasveld, realiseren we nog meer 'Courts en Playgrounds' in de buitenruimtes? Deze visie biedt dit kader. Na vaststelling van de visie wordt begonnen met de uitwerking van de Accommodatienota.

Voorwaarde voor sporten en bewegen

Sportvoorzieningen zijn voor onderwijs, buurtsport, doelgroepensport, verenigingssport, recreatiesport en topsport en anders- en niet-georganiseerde sport een belangrijke voorwaarde om te kunnen sporten. De gemeente draagt zorg voor voldoende binnen- en buitensportaccommodaties en bevordert een optimale inzet en multifunctioneel gebruik van diverse buitensportaccommodaties. Een optimale spreiding, een goede bereikbaarheid en veiligheid zijn belangrijke criteria.

Diversiteit aan sporten en accommodaties

Door het realiseren en in stand houden van sportaccommodaties levert de gemeente haar grootste financiële bijdrage aan de sport. In die zin is in de sport sprake van indirecte subsidiering van de sportverenigingen. Door middel van het tarievenbeleid dragen sporters en verenigingen bij. Zowel in kwalitatieve- als kwantitatieve zin moet er voldoende ruimte zijn voor de georganiseerde, de anders- en niet georganiseerde sport en het bewegingsonderwijs. De kwaliteit van sportbeoefening wordt uiteraard ook bepaald door de kwaliteit van de sportaccommodaties.
De gemeente Arnhem streeft naar een intensief en multifunctioneel gebruik van voorzieningen vanuit de overtuiging dat de behoefte hiervoor bestaat en dat een gezamenlijk gebruik het draagvlak voor een accommodatie vergroot. De duurzaamheid van sportaccommodaties is een belangrijk uitgangspunt. (Arnhemse) bedrijven kunnen worden gevraagd om mee te werken aan een pilot duurzame sportaccommodaties.

Binnensport

Bij de binnensport zijn accommodaties op drie niveaus te onderscheiden, te weten:
a het (basis)onderwijs
b het wijkniveau
c het stedelijk niveau

Bewegingsonderwijs, accommodaties voor wijk- en stedelijk niveau

De accommodaties voor het bewegingsonderwijs (ad a) worden gerealiseerd en in stand gehouden aan de hand van de Verordening Onderwijshuisvesting gemeente Arnhem (bekostigd vanuit onderwijshuisvesting). Het realiseren van deze voorzieningen is een wettelijke plicht.
De gemeente Arnhem heeft echter in de afgelopen jaren daaraan een eigen gezicht gegeven door de invoering van het zogenaamde Arnhemse Model[8] voor nieuwe sportaccommodaties. Dit model voorziet in een ruimere oppervlaktenorm waarmee zowel het onderwijs als de wijksport beter uit de voeten kunnen. Zonder de basisbekostiging vanuit het onderwijs zijn deze voorzieningen niet in stand te houden. Aangezien in deze accommodaties een deel van het basisonderwijs wordt verzorgd, moeten deze voorzieningen waar mogelijk onderdeel zijn van de onderwijslocatie, bij voorkeur van een multifunctionele voorziening.
De wijksportvoorzieningen (ad b) moeten voldoende mogelijkheden bieden voor de diverse doelgroepen. Dit is in een gymlokaal beperkt, maar in een spelzaal (Arnhems model) uitstekend te regelen.

8 * Norm voor een gymzaal volgens het Arnhems model is 24x16, hoogte tussen de 5.5 en 7 meter. Een spelzaal en een sporthal hebben dezelfde hoogte en zijn respectievelijk 24x32 en 24x48. De norm van gymzalen uit het verleden is 21x12, minimale hoogte 5,5 meter

Verenigingssport is niet wijkgebonden maar moet stedelijk (ad c) worden ingevuld, waarbij naast wijkvoorzieningen ook van sporthallen gebruik gemaakt kan worden. Sporthallen zijn vooral nodig voor sporten die veel ruimte nodig hebben, zoals zaalvoetbal, korfbal, basketbal en handbal. Voor de jongere sporter (onder de 12 jaar) is gebruik van de wijksportvoorziening nodig.

Kwantiteit en kwaliteit

Met betrekking tot de binnensportaccommodaties blijkt uit onderzoek dat er in Arnhem geen grote problemen zijn op kwantitatief gebied. De te verwachten knelpunten liggen voornamelijk op het vlak van de verouderde staat van de gebouwen en voorzieningen, de spreiding en de veranderde ambitie van sportverenigingen van breedte- naar wedstrijdsport en/of zelfs topsport. Dit heeft gevolgen voor het vraag -en aanboddilemma in trainingsuren en de staat van de accommodaties. Ook hierbij zal de gemeente Arnhem het optimale gebruik van sportaccommodaties stimuleren.

Buitensport

In tegenstelling tot de binnensport wordt de behoefte aan buitensportaccommodaties vrijwel volledig bepaald door de behoefte van de buitensportverenigingen. Het onderwijsgebruik is (helaas) beperkt. Binnen de gemeente Arnhem is voor wat betreft de buitensport het aantal velden en banen over het algemeen voldoende om aan de vraag te voldoen. Wel is sprake van een spreidingsprobleem (voornamelijk bij voetbal). Een aantal sportverenigingen blijft groeien waardoor op de sportparken, waarvan zij gebruik maken, ruimtegebrek is of ontstaat. Terwijl op andere sportparken het aantal sporters afneemt of een overschot ontstaat. Hiervoor moet een oplossing komen.

Sportcentrum Valkenhuizen

Sportcentrum Valkenhuizen vervult zowel een lokale-, regionale- als landelijke functie. Bij zwembad Valkenhuizen is het einde van de technische levensduur in zicht, de sportfunctionaliteit van zwembad en sporthallen is niet meer optimaal en er zijn veranderingen in het gebruik van dit sportcentrum. Vooruitlopend op de Accommodatienota zullen er daarom voor Valkenhuizen al aanvullende onderzoeken worden gedaan.

'Water'

Door de specifieke aard van de voorziening is de accommodatie voor het zwemmen per definitie geconcentreerd. Deze voorziening is er voor het bewegingsonderwijs, zwemles, het verenigings-, recreatief - en het doelgroepengebruik.
De Arnhemse watersport maakt onlosmakelijk deel uit van de Arnhemsse breedtesport. In de verdere planmatige uitwerking van de Sportvisie zal worden onderzocht waar de Arnhemse watersportverenigingen duurzaam gevestigd kunnen worden. Het college zal uiterlijk in het voorjaar van 2013 concrete voorstellen doen voor toekomstige accommodatie(s) en locatie(s) voor de watersportbeoefening door de Arnhemse watersportverenigingen.

Openbare ruimte

Voorzieningen zijn er niet alleen voor de georganiseerde sporters, maar zeker ook voor anders- en niet-georganiseerde sporters. Het aantal ongeorganiseerde sporters neemt jaarlijks toe. Voorzieningen in de openbare ruimte moeten ertoe leiden dat ook tegemoet wordt gekomen aan de behoeften van deze doelgroep. Arnhem beschikt over een groot aantal wegen, paden en natuurgebieden die zich uitstekend lenen voor sportieve recreatie. Bijvoorbeeld wandelen, fietsen, hardlopen, ruitersport en andere routegebonden vormen van sport en bewegen. De gemeente zal zich sterk blijven maken voor veilige fietspaden, wandelpaden, ruiterpaden en andere geschikte voorzieningen of routes bij het (her)inrichten van de openbare ruimte (zie ook de nota 'Ruimte voor de jeugd' -de Spelennota-).
Bij de aanleg van fietspaden zal worden gekeken of bijvoorbeeld de ondergrond ook geschikt is om op te skeeleren. Onze parken zijn in feite ook grote beweeg- en sportaccommodaties. Door dit goed onder de aandacht te brengen, zal deze openbare ruimte beter kunnen worden benut. Door het benutten van de openbare ruimte wordt sport beter zichtbaar in de stad. De Bouwspeelplaatsen (de beschermde speelvoorzieningen) bieden aan de jonge bewoners van zes wijken de mogelijkheid om te bewegen en te sporten. In de in 2012 op te stellen Accommodatienota zal de toekomstige ontwikkeling van de bouwspeelplaatsen ook een plaats krijgen. Bij werken in de openbare ruimte dient sport als mogelijk medegebruik meegenomen te worden in het denken over die ruimte. Bijvoorbeeld door te asfalteren in plaats van klinkers te leggen ontstaan skeelermogelijkheden. Onderzocht moet worden of het mogelijk is bij openbare werken een 1% regeling voor sport in het leven te roepen, vergelijkbaar met de BKV regeling (1% voor cultuur).

Sportdeelname en accommodaties

Vier jaar geleden bleek dat de sportdeelname in de zogenaamde Vogelaarwijken en GSO/wijken erg achterbleef ten opzichte van de andere wijken.
Om die reden is bij de wijkaanpak extra aandacht besteed aan programma´s die de sportdeelname stimuleren. Het programma 'Meedoen Alle Jeugd door Sport' (MAJdS) is daarvan een voorbeeld. Zoals in hoofdstuk 1 is aangegeven, wordt in het Stadsprogramma 'De aantrekkelijke Centrumstad' aandacht gegeven aan sport en wel met name aan topsport en topsportevenementen.
Talentontwikkeling en –herkenning, subtopsport- en topsportbeleid komen in deze SPORTVISIE terug.
Als voor bovengenoemde onderdelen wordt gekozen, dan zal dit ook gevolgen hebben voor het toekomstige accommodatiebeleid.

Algemene uitgangspunten

Voor een goed accommodatiebeleid zijn naast eerder genoemde (beleids)punten ook de volgende punten belangrijk:

- efficiency en effectiviteit;
- het waar mogelijk mee-bewegen met lopende processen en
- met andere terreinen en het benutten van kansen.

Afhankelijk van de financiële situatie van de gemeente Arnhem zal geïnvesteerd kunnen worden. Er zal in eerste instantie moeten worden gekeken naar een zo efficiënt mogelijk gebruik van de bestaande voorzieningen en beperking van de onvermijdelijke extra investeringen.
In het bijzonder bij binnensportaccommodaties is hier nog duidelijk winst te behalen. Gelijktijdig moeten eventuele kansen, zoals ontwikkelingen op het terrein van stadsontwikkeling en wijkontwikkelingen, die ook voor de sport meer ruimte bieden, worden aangegrepen. Denk hierbij aan de realisering van de Multifunctionele Centra in (nieuwbouw)wijken.

Samenvattend

- Door middel van het realiseren en in stand houden van sportaccommodaties levert de gemeente haar grootste bijdrage aan de sport.
- Sportvoorzieningen vormen een belangrijke voorwaarde om te kunnen sporten.
- Er moeten voldoende sportaccommodaties zijn om op termijn de doelstelling van het aantal sportende Arnhemmers (75%) te kunnen realiseren.
- De accommodaties moeten kwalitatief goed zijn en zo efficiënt en effectief mogelijk worden gebruikt.
- Daarbij is het belangrijk om in te spelen op andere (beleids)terreinen en kansen te benutten die zich voordoen.
- Sportvoorzieningen kunnen ruimtelijk worden ingepast op het niveau van een gebouw, bouwblok of buurt of worden opgenomen in een groene structuur.
- Sport combineren met andere voorzieningen in de stad versterkt de aanwezigheid van sport in de stad.

Uitgangspunten om keuzes te maken ten aanzien van sportaccommodaties

Zodra de Sportvisie is vastgesteld zal worden begonnen met de uitwerking van de Accommodatienota. In de Accommodatienota zal heel concreet komen te staan waarin de gemeente Arnhem de komende jaren voor wat betreft de accommodaties en voorzieningen gaat investeren. Elk jaar wordt er een actieplan Accommodaties opgesteld. De Accommodatievisie biedt handvatten om tot die keuzes te komen. Hieronder volgen de stappen om tot keuzes en prioriteitstelling te komen voor sportaccommodaties.

1. De te realiseren en in stand te houden sportvoorzieningen zijn gebaseerd op de werkelijke behoefte van

- het onderwijsgebruik: op basis van de onderwijswetgeving en de door de gemeente vastgestelde integrale huisvestingsplannen
- het wijkgebruik aanvullend op het onderwijsgebruik
- het verenigingsgebruik (stedelijk gebruik), uitgaand van het huidige gebruik, de ambitie van de sportvereniging, de demografische ontwikkelingen en getoetst aan de landelijke ontwikkelingen binnen de sport
- het recreatieve gebruik ten behoeve van individuen en voor doelgroepen als studenten, senioren/ ouderen en gehandicapten
- van nieuwe stedelijke alternatieven en vormen van sport die geen sterke binding hebben met sportverenigingen.

2. De gemeente houdt een basissportvoorziening op een drietal niveaus in stand

- op wijkniveau, ten behoeve van het onderwijsgebruik, het wijkgebruik (inclusief speelbeleid) en verenigingsgebruik voor het jongste kind;
- op halfstedelijk niveau voor verenigingsgebruik voor binnen- en buitensport bijvoorbeeld voetbal, rugby en hockey (buitensport) en gymnastiek, turnen, vechtsport, balsporten en badminton (binnensport);
- op stedelijk niveau voor talentontwikkeling, sub- en topsport.

3. Het gebruik en de bezetting van sportaccommodaties optimaliseren

Dit vraagt om sturing op gebruik. Efficiënt gebruik van sportaccommodaties staat voorop. Als een accommodatie optimaal wordt benut, dan moet er worden uitgeweken naar een andere locatie of accommodatie. Hierbij moeten ook de niet-gemeentelijke sportaccommodaties van onderwijsinstellingen worden betrokken. Als accommodaties minimaal efficiënt worden gebruikt, dan kan dat leiden tot het opheffen van een accommodatie of voorziening ten gunste van een andere accommodatie. De gemeente onderzoekt of het niet onderwijsgebruik van alle (ook niet-gemeentelijke) onderwijs sport locaties via één centraal verhuursysteem efficiënter kan worden opgevangen.

4. Handhaven van kwaliteit en inzet van de bestaande voorziening gaat voor nieuwe voorzieningen

Accommodaties moeten uitnodigen om te sporten. Dit stelt eisen aan inrichting en onderhoud. Nieuwe accommodaties moeten zowel op wedstrijd- als op trainingsniveau minimaal daar waar mogelijk voldoen aan de eisen van de landelijke sportorganisaties. Aan bestaande accommodaties kan daarvoor dispensatie worden verleend. Een breed

aanbod van sportmogelijkheden per accommodatie is gewenst. Hierdoor worden de mogelijkheden voor een efficiënt gebruik vergroot, maar ook zeker de aantrekkelijkheid voor een bredere groep gebruikers. Mensen nemen kennis van verschillende sporten, ouders sporten waar kinderen ook sporten, enz. Bestaande accommodaties die niet meer uitnodigen voor gebruik of waarin teveel moet worden geïnvesteerd om ze op het gewenste peil te brengen, moeten worden afgestoten.

5. Prioriteit wordt gegeven aan sportvoorzieningen in wijken waar sportdeelname achterblijft

Het vergroten van het aantal bewegende en sportende Arnhemmers is de hoofddoelstelling. Uit de sportdeelnamecijfers per wijk (resultaten MAJdS en de Stadsenquete) blijkt dat in enkele wijken sportdeelname aanzienlijk achterblijft terwijl andere wijken een redelijk op of boven de norm liggende sportdeelname laten zien. Investeringen in sportvoorzieningen moeten optimaal bijdragen aan het vergroten van het aantal sportdeelnemers en dus ook daar waar de groeikansen het grootst zijn.

6. Prioriteit wordt gegeven aan sportvoorzieningen die de meeste mensen laten sporten

De beperkte financiële middelen vragen om een kritische afweging van het rendement van investeringen. Gezien de doelstelling van het gemeentelijke sportbeleid, namelijk het stimuleren van sportdeelname van 75% van de Arnhemse inwoners, zal bij het afwegen van de investeringsbeslissing het bereik van de beoogde sportvoorziening zwaar worden meegewogen. Bijvoorbeeld geen wielerbaan maar wel een Cruyffcourt, geen hoge badmintonhal maar wel een lage tafeltennisaccommodatie.

7. Sportaccommodaties worden 'professioneel' beheerd

Het optimaal benutten van sportvoorzieningen, onder andere door een zo multifunctioneel gebruik van de accommodaties, stelt ook eisen aan het beheer van de accommodaties. Bij het gebruik van een sportvoorziening door meerdere groepen verdeeld over verschillende sporten moet het beheer professioneel (daarmee wordt bedoeld dat het beheer kwalitatief goed moet worden geregeld) zijn. Het is dan niet mogelijk om een van de gebruikers met het beheer te belasten. Professioneel beheer sluit overigens het werken met vrijwilligers niet uit.

8. Er wordt maximaal ingespeeld op mogelijkheden vanuit andere beleidsterreinen

Door in te spelen op ontwikkelingen op andere terreinen kunnen de mogelijkheden voor de sport worden vergroot. Gebiedsontwikkelingen in bepaalde wijken hebben al geleid tot moderne sportvoorzieningen in een multifunctionele omgeving (MFC's). De accommodaties rond het water (Haven) zijn zowel een bedreiging als een kans voor de watersport. Het verbeteren van de buitenruimte (bijvoorbeeld in nieuwbouwwijken al vanaf het allereerste begin meenemen en in achterstandswijken in een later stadium inbouwen) maakt ook het verbeteren van speelruimtes, looproutes etc. mogelijk.

Actiepunten:

1. Uitwerken van een Accommodatienota direct na vaststelling van de SPORTVISIE (gereed tweede helft 2012). Per jaar zullen concrete acties en interventies (Accommodatieplan) worden vastgelegd.
2. Institutionaliseren van tweejaarlijkse beknopte evaluatie van de stand van zaken sportaccommodaties.
3. Opstellen van een toekomstgerichte notitie voor de beschermde speelvoorzieningen en de bouwspeelplaatsen.

6 Tarieven- en subsidiesysteem

De gemeente Arnhem wil, zoals in de vorige hoofdstukken is aangegeven, een nieuwe sportkoers gaan varen waarbij onder meer de vitaliteit van de sportvereniging en het zich houden aan sportiviteit&respect worden beloond. Zwakke sportverenigingen gezonder/vitaler maken en een kleiner aantal zwakke sportverenigingen is in het belang van Arnhem. Met behulp van tarieven en subsidies kan de gemeente sturen op deze gewenste ontwikkelingen. Het huidige tarieven- en subsidiesysteem voor de sport (2002) voorziet niet in sturing en beloning op bovengenoemd gebied. Mede daarom is in het coalitieakkoord opgenomen dat het huidige tarievensysteem moet worden aangepast.

Er is geen intentie om door aanpassing van het tarieven- en subsidiesysteem bezuinigingen door te voeren. De gemeente Arnhem gaat voor meer transparantie en een goed uit te leggen systeem. Er moet natuurlijk wel financiële ruimte worden gecreëerd die benut kan worden om sportverenigingen vitaal te maken en om te komen tot 75% sport- en beweegdeelname. De subsidie wordt bekostigd uit de tarieven.

De voordelen van een aangepast tarieven- en subsidiesysteem zijn ten eerste het wederzijds belang. Voor de sportverenigingen bestaat het belang erin om inkomsten (subsidie) te krijgen en voor de gemeente om de gewenste (maatschappelijke) effecten te realiseren. Naarmate een sportvereniging een grotere bijdrage levert aan de samenleving staat daar een groter subsidiebedrag tegenover. Ten tweede: lagere netto kosten voor een maatschappelijk betrokken sportvereniging. Een zeer actieve sportvereniging komt uit op lagere netto kosten en een minder actieve sportvereniging zal per saldo te maken krijgen met relatief hogere accommodatiekosten. En ten derde: duidelijkheid over de werkelijke kosten (is de kostprijs) en de verstrekte gemeentelijke bijdrage.

De sportverenigingen worden ook binnen het huidige tarievenstelsel in feite gesubsidieerd door de gemeente. Zij betalen namelijk voor hun accommodatie veel minder dan de werkelijke kostprijs. Het is de intentie dit zo te houden. Met uitzondering van het Fonds Sport & Bewegen heeft Arnhem geen directe subsidieregeling voor de lokale sportverenigingen. Het tarieven- en subsidiesysteem moet een sturingsinstrument worden met als doel een bijdrage te leveren aan het gemeentelijk sportbeleid zoals bredere toegankelijkheid van de sportvereniging, aandacht voor specifieke sportgroepen en professionaliteit binnen de sportvereniging. Zodra sportverenigingen zich vitaal kunnen noemen, zullen ze in het 'nieuwe' tarieven- en subsidiesysteem hiervoor worden beloond. Uiteraard krijgen sportverenigingen die in dat opzicht nog een weg te gaan hebben de mogelijkheid om toe te groeien naar deze vitaliteit. Een vitale sportvereniging zal ook de weg weten naar andere financierings-mogelijkheden voor haar activiteiten. Denk aan sportsubsidies, fondsen en sponsoring.

Uitgangspunten voor het (ontwikkelen van het) systeem op een rij

Hieronder volgen de uitgangspunten voor het te ontwikkelen tarievensysteem:

- Het belonen van de maatschappelijke betekenis van sport in het algemeen en van sportverenigingen in het bijzonder, waarbij recht wordt gedaan aan het gemeentelijk sportbeleid.
- Het rechtvaardig en het gedifferentieerd verdelen van de subsidiemiddelen.
- Het opstellen van criteria voor subsidietoekenning. Daarbij zijn bijvoorbeeld belangrijk: het aantal jeugdleden, de vitaliteit van de sportvereniging, het aanbod voor gehandicapten, deelname aan sportprojecten, de aanwezigheid van een beleidsplan, vrijwilligersbeleid, kadervorming en een financieel plan. Gekozen kan worden om de indeling vitale sportvereniging te hanteren maar ook om daar een paar criteria uit te selecteren en hierop in te zetten. Bij nadere uitwerking wordt uitgezocht wat het meest praktisch en hanteerbaar is.
- De op te stellen criteria moeten objectief en goed hanteerbaar zijn. Maatwerk mag niet uitgesloten worden en de criteria moeten aansluiten bij de gemeentelijke doelstellingen en reële mogelijkheden van sportverenigingen. Pas als het systeem voldoende is uitgewerkt, kan het worden geïntroduceerd.
- Het systeem moet transparant zijn. Dit neemt niet weg dat het systeem altijd ingewikkelde aspecten zal hebben, om rechtvaardigheid en billijkheid te garanderen.
- Het tarievenstelsel wordt gefaseerd ingevoerd zodat de sportverenigingen binnen een overgangstermijn kunnen inspelen op de nieuwe situatie. Maar ook om te zorgen dat het mogelijk is om het systeem aan de hand van ervaringen zo nodig bij te sturen, zonder dat dit tot onzekerheid leidt.
- Het is een eenvoudig systeem, met minimale administratieve belasting voor zowel de sportverenigingen als de gemeente.
- Het nieuwe systeem is geen bezuiniging. Het budget blijft binnen de sport maar wordt anders verdeeld.
- Het systeem wordt in overleg met het Arnhemse 'sportveld' ontwikkeld.
- Het resultaat is een uitgetest tarieven- en subsidiesysteem dat beloningen bevat.

Het ontwerp

Het sportbeleid moet recht doen aan de betekenis van sport in het algemeen. Het moet sportverenigingen in het bijzonder belonen voor het verrichten van belangrijke maatschappelijke inspanningen.

De grote lijn van het tarieven- en subsidiesysteem is als volgt:

- de kostprijs
- een financiële bijdrage van de gemeente
- een verenigingssubsidie[9]

Ad 1 De kostprijs

De (integrale) 'kostprijs' van een accommodatie bestaat uit de totale kosten (financieel) die worden gemaakt voor het leveren, onderhouden en in gebruik nemen van de accommodatie. Momenteel dekt het tarief dat een sportvereniging betaalt maar een deel van de kostprijs.

Ad 2 Een financiële bijdrage van de gemeente

Alle sporters die gebruik maken van een gemeentelijke sportaccommodatie, de organisatievorm doet er hier niet toe, krijgen een bijdrage. Het kan gaan om een sportvereniging, vriendenclubje of de individuele sporter. Omdat sport bijdraagt aan een leefbare stad waarin iedereen meedoet, vindt de gemeente het beoefenen van sport om veel redenen belangrijk. Daarom heeft de gemeente, onafhankelijk van het tarievensysteem dat zij heeft gevoerd, altijd al een substantieel deel van de kosten voor accommodaties voor haar rekening genomen. Dat zal in het nieuwe systeem ook het geval zijn.

9 Deze criteria zijn een voorbeeld. Welke criteria uiteindelijk worden opgenomen wordt tijdens de uitwerking bepaald.

Ad 3 Verenigingssubsidie

Er wordt een verenigingssubsidie voor sportverenigingen[10] geïntroduceerd.
Dit is een subsidie om verenigingen te stimuleren en steunen om een bijdrage te leveren aan de maatschappelijke waarde van sport. Dit kan bijvoorbeeld door een beleid gericht op het werven en behouden van 'de nieuwe vrijwilliger', samenwerking met andere organisaties.
Ook kunnen sportverenigingen daarvoor in aanmerking komen als zij een bijzondere sport aanbieden, die de sportdiversiteit van Arnhem ten goede komt. Tevens kan een sportvereniging zich toeleggen op het presteren door bijvoorbeeld speciale aandacht voor talentontwikkeling. Kortom, meerdere profielen zijn denkbaar en kunnen voor deze verenigingssubsidie in aanmerking komen (zie hoofdstuk 3 over de vitale vereniging). Want hoofdzaak is dat zij een keuze maken. Een mooi gezegde in dit verband is gerelateerd aan de sport en luidt: 'niet kiezen is verliezen'. Deze subsidie kan rechtstreeks worden toegekend aan een vereniging en/of worden verrekend via de tarieven. Een en ander is onderwerp van verdere uitwerking.

Aanvullende faciliteiten

Het invoeren van een dergelijk systeem heeft alleen kans van slagen als sportverenigingen ondersteund worden. Denk hierbij aan ondersteuning om sportverenigingen te helpen een vitale sportvereniging te worden. Hiervoor moet vanuit het tarievensysteem een budget beschikbaar worden gesteld.

Actiepunt:

1. Uitwerken van het tarieven- en subsidiesysteem, met als belangrijke aandachtspunten:
   - In beeld brengen van de kostprijs van verschillende accommodaties.
   - Uitwerken van het tarieven- en subsidiesysteem en daarbij ook mogelijke financiële risico's in kaart brengen.[11]
   - Testen van het tarievensysteem dat 'beloningen' bevat.
   - Opstellen van een overgangsregeling.
   - Trapsgewijs invoeren van het systeem.

10 Een sportvereniging/stichting is een Arnhemse vereniging/stichting met volledige rechtsbevoegdheid, die als voornaamste activiteit, al dan niet in competitieverband, gelegenheid biedt sport te beoefenen, die aangesloten is bij één of meer erkende overkoepelende sportorganisatie(s) die lid zijn van het NOC*NSF en die geen mensen uitsluit voor een lidmaatschap.

11 Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan eventuele BTW meerlasten door een andere vorm van tarief opbouw.

7 Alle actiepunten op een rij

Activerend sportbeleid, onderscheid naar doelgroep

Actiepunten:

1 Uitwerken actieprogramma sportstimulering (2012) waarin drie groepen onderscheiden worden:
- De jeugd tot 12 jaar. 90% sport of beweegt. Dit percentage moet stabiel blijven;
- De jongeren van 13 t/m 18 jaar. Forse terugloop in sporten en bewegen door veranderen op school, bijbaantjes en zap-sportgedrag.
- De groep 18 jaar en ouder, met daarin subgroepen 25 t/m 34 jaar (jonge ouders/ tweeverdieners), 45 t/m 54 jaar (potentiële herintreders) en de groep 65 jaar en ouder (zowel vitale ouderen als sportmijders).

2 Uitwerken van de visie van de gemeente in jaarlijkse programma's, te beginnen in 2013, met als basis:
- Meer samenwerken tussen onderwijs, welzijn, wijk, corporaties, commerciële sportaanbieders en sportverenigingen. Sportverenigingen die hierin een voortrekkersrol (willen) spelen, worden middels het tarievenstelsel gefaciliteerd.
- Zoeken van samenwerking met het bedrijfsleven. Als vindplaats van de sub-doelgroepen 25 t/m 34 jaar en 45 t/m 54 jaar en die meer in beweging zien te krijgen; als samenwerkingspartner, bijvoorbeeld een energieleverancier betrekken bij een fietscampagne voor senioren.
- Voortzetten van het succes van 'Meedoen Alle Jeugd door Sport' (MAJdS) en structureel inbedden bij sportverenigingen.
- Opnemen van Actieplan 'ouderen actief': acties om mensen van 65 jaar en ouder te stimuleren om meer te bewegen of sporten. Denk aan aangepast sporten, bewegen onder begeleiding, loop- en beweegroutes rond verzorgingstehuizen enz.
- Stimuleren van vernieuwende initiatieven en van het activeren van 'moeilijke' doelgroepen.
- Investeringen voor jeugd blijven op niveau. Geen uitbreiding.
- Meer investeren in sporten in de openbare ruimte: flexibel, passend bij verschillende doelgroepen. Ook de Arnhemse parken zijn accommodaties en kunnen ook zeker als zodanig -als sportaccommodatie- worden gebruikt.
- Inventariseren van alle initiatieven, projecten, acties in de wijken: betere afstemming, strakke regie, keuzes maken (ook iets niet doen). Daarbij meer aandacht voor het delen en uitdragen van leermomenten, bereikte resultaten en successen.
- Continueren en uitbouwen van de inzet van de combinatiefuncties wijk en sport.

Vitale sportverenigingen en sportiviteit en respect

Actiepunten vitale sportverenigingen

1 Opstellen van nota 'vitale' vereniging met daarin opgenomen:
- Versterken van de vitaliteit van sportverenigingen
- Stimuleren dat sportverenigingen hun maatschappelijke rol oppakken in samenwerking met onderwijs,welzijn en wijk(verenigingen)
- Vergroten dienstverlening
- Het aansluiten van het sportaanbod bij de maatschappelijke vraag
- Afstemmen van de verenigingsondersteuning op de nieuwe visie op sportverenigingen en de gewenste ondersteuning daarbij.

Actiepunten sportiviteit en respect

1 De pilot bij voetbal verder voortzetten en, waar nodig, als voorbeeld gebruiken bij andere sporten.
2 In de nota 'Vitale' vereniging eveneens opnemen:
- Sportiviteit en respect als belangrijk item voor de vitale sportvereniging.
- Opnemen, naar voorbeeld van het landelijke actieplan 'Naar een veiliger sportklimaat' van maatregelen om sportiviteit en respect te bevorderen, met een start bij voetbal.
- Zoeken van samenwerking tussen gemeente, sportbond, vereniging en het lokaal veiligheidsbeleid en de daarbij betrokken partners.

Van breedtesport naar talentontwikkeling

Actiepunten

1 Uitvoeren van een pilot topsportloket
2 In 2012 en verder opstellen van een uitvoeringsplan met daarin opgenomen:
- Verstevigen van de samenwerking tussen de gemeente, CTO Papendal Arnhem en NOC*NSF.
- Meedoen aan de pilot 'Beweeg-ABC' van VSG. Daarna structureel een dergelijk meetinstrument voor het bewegingsonderwijs invoeren in het Arnhemse basisonderwijs in samenwerking met de onderwijsbesturen.
- Kiezen voor drie tot vijf Arnhemse kernsporten (inclusief G-sport). De betreffende sportbonden uitnodigen om een meerjarig plan 'verbinding breedtesport- talentontwikkeling/ topsport' (aangevuld met G-sport) op te stellen.
- Het financieren van een 'diensten'pakket voor ambitieuze sporters en sportverenigingen binnen de kernsporten.
- Steviger verankeren van topsportevenementen in het beleid voor evenementen en citymarketing.

De accommodatievisie

Actiepunten

1 Uitwerken van een Accommodatienota direct na vaststelling van de Sportvisie (gereed tweede helft 2012) Per jaar zullen concrete acties en interventies (Accommodatieplan) worden vastgelegd.
2 Institutionaliseren van tweejaarlijkse beknopte evaluatie van de stand van zaken sportaccommodaties.
3 Opstellen van een toekomstgerichte notitie voor de beschermde speelvoorzieningen en de bouwspeelplaatsen.

Tarieven- en subsidiesysteem

Actiepunt:

1 Uitwerken van het tarieven- en subsidiesysteem, met als belangrijke aandachtspunten:
- In beeld brengen kostprijs van verschillende accommodaties.
- Uitwerken van het tarievensysteem en daarbij ook mogelijke financiële risico's in kaart brengen.
- Testen van het tarievensysteem dat 'beloningen' bevat.
- Opstellen van een overgangsregeling.
- Trapsgewijs invoeren van het systeem.

8 Begrippenlijst en afkortingen

Begrippen

Aangepast sporten – aangepast sporten is er voor iedereen met een beperking, waarbij het kan gaan om een lichamelijke, verstandelijke, auditieve, visuele of chronische beperking.

ArnhemHal – naam van de multifunctionele trainingsaccommodatie voor topsport die op Papendal komt (2012).

Arnhemse Model/ Norm – norm voor een gymzaal volgens het Arnhemse model is 24x16, hoogte tussen de 5.5 en 7 meter. De norm van gymzalen uit het verleden is 21x12, minimale hoogte 5,5 meter.

Bewegingsonderwijs – gymnastiek op school.

Breedtesport – sport door grote groepen beoefend.

Citymarketing – ook wel stadspromotie genoemd, is de strategische promotie van een stad of stadswijk.

Combinatiefunctionaris – is een persoon die een combinatiefunctie vervult waarbij de combinatie van verschillende sectoren een hoofdrol speelt. In dit verband sport - school; wijk - school; sport - wijk.

Cruijff Court – is een moderne invulling van het aloude trapveldje dat vroeger te vinden was in veel buurten en wijken, maar dat door de jaren heen vaak is opgeofferd voor verstedelijking en uitbreiding. Met de Cruijff Courts wordt de functie die dat oude trapveldje had, weer terug in de wijk gebracht. Hoofdsport: voetbal.

Fonds Sport & Bewegen – dit is een gemeentelijk subsidiefonds om sportdeelname te stimuleren. Het fonds ondersteunt Arnhemse projecten, experimenten of andere initiatieven op het gebied van sport en bewegen.

Georganiseerde sport – hiervan is sprake als de activiteiten min of meer volgens de regels van de verenigingssport verlopen. Tijdens het uitvoeren van de activiteiten ontbreekt echter de directe invloed van het georganiseerde raamwerk. Met de anders georganiseerde sport wordt de sportbeoefening bedoeld die wel is georganiseerd maar niet in NOC*NSF verband plaatsvindt. Sportscholen, fitnesscentra e.d. zijn de belangrijkste groep binnen deze categorie van sportaanbieders.

Het Arnhems Lenteakkoord – is de naam van het coalitieakkoord voor de bestuursperiode 2010–2014. De coalitiepartijen die samen voor deze periode het stadsbestuur vormen, hebben daarin afspraken gemaakt over de onderwerpen waaraan zij gaan werken.

Het Mulierinstituut – het W.J.H. Mulier Instituut is een kennisinstituut, met als doel het bevorderen van de onderlinge afstemming, coördinatie en diepgang van het sociaalwetenschappelijk sportonderzoek in Nederland.

Krachtwijken/ Vogelaarwijken – de ‘40 wijken van Vogelaar’ betreft een lijst van 40 Nederlandse wijken die voormalig Minister Ella Vogelaar van Wonen, wijken en integratie in 2007 heeft bekendgemaakt. Een meer gebruikelijke term is ‘aandachtswijken.’ In deze woongebieden werden gedurende de kabinetsperiode Balkenende IV extra investeringen gedaan, gezien stapeling van sociale, fysieke en economische problemen die zich daar voordoen.

Krajicek Playground – een playground is een plaats waar jeugd kan spelen en /of sporten. Op een playground is onder meer plaats om te tennissen, te voetballen en om te basketballen.

Multifunctioneel centrum – een gebouw met veel verschillende functies, waarin bijvoorbeeld onderwijs, kinderopvang, huisartsen en een bibliotheek gevestigd kan zijn.

Nederland Sportland 2016 – Nederland wil mogelijk de Olympische en Paralympische Spelen van 2028 organiseren. Op weg daar naartoe beslaat fase 2 van het Olympisch plan de opbouwfase tot 2016. In deze periode moet Nederland op Olympisch niveau worden gebracht en aan het einde van deze fase beschikt Nederland over een infrastructuur op Olympisch niveau en valt het besluit of en wanneer een bod (bid) wordt uitgebracht.

Olympisch Plan 2028 – Het Olympisch Plan 2028 is de ambitie om met sport in de volle breedte een bijdrage te leveren aan Nederland, met veel positieve effecten nú en in de toekomst. En met de organisatie van de Olympische en Paralympische Spelen van 2028 in Nederland als inspirerend perspectief en mogelijke uitkomst.

Sport – Een sport kan omschreven worden als een fysieke krachtmeting (bijvoorbeeld zwemmen), fysiek spel (bijvoorbeeld voetbal) of denkspel (bijvoorbeeld schaken) dat op reglementaire wijze in competitieverband of recreatief gespeeld kan worden.

Sportdeelname/ -participatie – percentage mensen dat aan sport doet. Hier wordt ‘sporten’, inclusief wandel- en fietssport bedoeld. Daarbij sluit Arnhem aan bij de RSO (Richtlijn Sportdeelname Onderzoek) die door de NOC*NSF en het Mulierinstituut wordt gehanteerd. Conform deze definitie mag iemand zich een sporter noemen als hij minimaal 12 keer per jaar aan sport doet.

Sportgemeente van het jaar – de jaarlijkse verkiezing ‘Sportgemeente van het Jaar’ wordt georganiseerd door Vereniging Sport en Gemeenten, sportkoepel NOC*NSF en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten. Deelname staat open voor gemeenten. Arnhem is Sportgemeente 2011!

Talentherkenning – het herkennen of identificeren van een talentvolle sporter als potentieel topsporter.

Talentontwikkeling – omvat alle activiteiten die de opleiding van talent tot topsporter vormen.

Tarieven- en subsidiesysteem – een systematiek waarin de tarieven voor huur van de accommodaties en de subsidies ten behoeve van het sporten zijn vastgelegd.

Topsport – is het op hoog niveau (nationaal, internationaal wedstrijdniveau) beoefenen van een sport.

Topsport Gelderland – is binnen het Olympisch Netwerk Gelderland de organisatie die de begeleiding en ondersteuning verzorgt van topsporters en talenten met een NOC*NSF-status

Vakleerkracht – is een persoon die een specifiek vak – in dit geval bewegingsonderwijs - behandelt en dit aan leerlingen onderwijst.

Wellness – het Engelse woord wellness (dat trouwens gezondheid betekent) komt voort uit de fitnesstermen wellbeing (welzijn) en fitness. Het woord wordt gebruikt als verzamelbegrip voor alles wat met ontspanning, genieten, rust en herstellen te maken heeft. Eigenlijk kun je zeggen dat alles wat met je welzijn en lichaam te maken heeft onder wellness valt.

Afkortingen

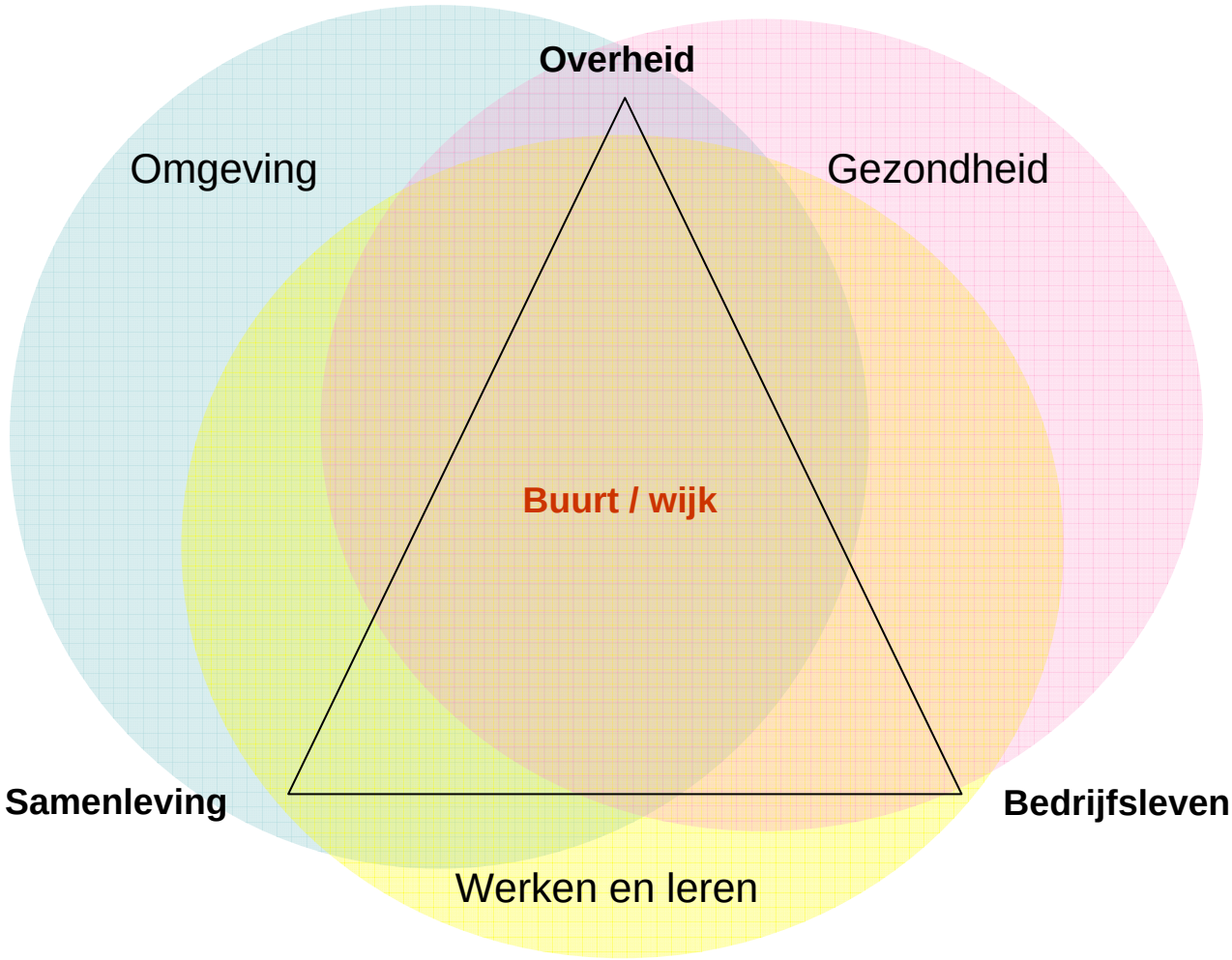
ASF	Arnhemse Sport Federatie
AVF	Arnhemse Voetbal Federatie
BMX	Bicycle Moto Cross
CIOS	Centraal Instituut Opleiding Sportleiders
CTO	Centrum voor Topsport en Onderwijs
EK	Europees Kampioenschap
GSF	Gelderse Sport Federatie
GSO	Gelders Stedelijk Ontwikkelingsbeleid
G-sport	dat de G voor gehandicapt zou staan, is een wijdverbreid misverstand. De term is bedacht omdat reguliere categorieën van A tot en met F lopen. Toen sportbonden een naam moest verzinnen voor de categorie 'sporters die wat extra aandacht nodig hebben', werd gekozen voor de G, de volgende letter in het alfabet.
HAN	Hogeschool Arnhem-Nijmegen
KNHB	Koninklijke Nederlandse Hockey Bond
KNVB	Koninklijke Nederlandse Voetbal Bond
LOOT	Landelijke Organisatie Onderwijs en Topsport
MAJdS	Meedoen Alle Jeugd door Sport
MFC	Multifunctioneel Centrum
NISB	Nederlands Instituut voor Sport en Bewegen
NOC*NSF	Nederlands Olympisch Comité * Nederlandse Sport Federatie
NSA	de Nederlandse Sport Alliantie
OM	Openbaar Ministerie
ONG	Olympisch Netwerk Gelderland
ROC	Regionaal Opleidingscentrum
SA	Sportbedrijf Arnhem
STAP	Stichting Topsport Arnhem Promotie
UCI	Union Cycliste Internationale
UEFA	Union of European Football Associations
VMBO	Voorbereidend Middelbaar Beroepsonderwijs
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VWS	ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

colofon
Fotografie:
Mathilde Dusol (foto pagina 18/19)
Jason (foto pagina 32/33)
Sportbedrijf Arnhem (overige foto's)
Grafisch ontwerp: Harald Slaterus
Druk: De Groot Drukkerij
Uitgave: Gemeente Arnhem 2011

Documentnummer: 2013.0.054.594
Zaaknummer: 2013-05-01751

GEZOND VERBINDEN

UITVOERINGSPROGRAMMA GEZONDHEIDSBELEID ARNHEM 2013-2014

1. Inleiding

Gezonde mensen hebben in het algemeen een betere kwaliteit van leven, kunnen beter voor zichzelf zorgen en doen minder een beroep op de zorg. Ook kunnen ze langer participeren in de samenleving (op de arbeidsmarkt of als vrijwilliger). Investeren in gezondheidszorg (preventie) leidt dus tot winst op meerdere fronten.

De gemeenteraad heeft op grond van de Wet publieke gezondheid de verplichting tot het vaststellen van een nota gemeentelijk gezondheidsbeleid. Hierin worden de taken en verantwoordelijkheden van de gemeente voor collectieve preventie op het gebied van gezondheid uitgewerkt. Het doel van het gezondheidsbeleid is de gezondheid van mensen te beschermen en te bevorderen, zodat mensen zo lang mogelijk lichamelijk en geestelijk gezond blijven.

Het college van burgemeester en wethouders heeft op 4 januari 2011 de Startnotitie nota gezondheidsbeleid 2011-2014 regio Arnhem vastgesteld. Deze is ter kennisname gebracht aan de gemeenteraad. Deze startnotitie is regionaal voorbereid, onder andere door het organiseren van een regionale conferentie op 30 juni 2010. Aan deze conferentie hebben gemeenteraadsleden en partners uit het maatschappelijk veld deelgenomen. De startnotitie heeft geresulteerd in de regionale nota “Gezond Verbinden” van de elf gemeenten in de regio Arnhem[1]. Dit is de opvolger van de regionale nota Volksgezondheid “Geniet! Eet en drink met mate(n)” 2008-2011. In deze nota zijn de regionale ambities verwoord. Hierbij is aangegeven wat het regionaal bestaande beleid is wat wordt voortgezet en wat lokaal nog uitgewerkt kan worden.
De gemeenten hebben in de manier waarop invulling wordt gegeven aan de regionale ambitie keuzevrijheid. De regionale nota is als bijlage toegevoegd.

In dit uitvoeringsprogramma wordt het lokale gezondheidsbeleid voor Arnhem uitgewerkt. Er wordt aangegeven op welke manier we focus aanbrengen in het brede terrein van gezondheidsbeleid. Er worden speerpunten benoemd met concrete doelstellingen en effectmetingen.

Een belangrijke ontwikkeling die nu volop gaande is, is de transformatie van het sociale domein. Dit hangt samen met de transities van enkele rijksregelingen naar de lokale overheid. De bekende ‘4D’s’ zijn: de decentralisatie van de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (Begeleiding), Jeugdzorg, Participatiewet en de wetswijziging ten aanzien van het passend onderwijs.
In de uitvoering van het reguliere gezondheidsbeleid wordt aansluiting gezocht bij deze actuele gemeentelijke veranderopgaven.

[1] Gemeenten Arnhem, Renkum, Lingewaard, Overbetuwe, Zevenaar, Duiven, Rijnwaarden, Rheden, Westervoort, Rozendaal en Doesburg.

2. Effecten en doelstellingen gezondheidsbeleid

Met de uitvoering van het gemeentelijk gezondheidsbeleid beogen we de volgende **maatschappelijke effecten**:

- Mensen hanteren een gezonde leefstijl
- Mensen kunnen beter voor zichzelf zorgen
- Mensen kunnen langer participeren in de samenleving

Met de uitvoering van het gemeentelijk gezondheidsbeleid beogen we de volgende **doelstellingen**:

- Zorg en preventie nog beter op elkaar afstemmen samen met andere partners op het terrein van welzijn en zorg
- Aansluiting van het gezondheidsbeleid op de gebiedsgerichte aanpak

Monitoring:

Voor de cijfers uit de monitoring met betrekking tot de speerpunten wordt verwezen naar bijlage 1, waar de speerpunten nader zijn uitgewerkt.

3. Afbakening/ reikwijdte

Het uitvoeringsprogramma gezondheidsbeleid richt zich op preventie (met name selectieve en geïndiceerde preventie). Het is exclusief de informele zorg (versterken van zelfredzaamheid, eigen kracht), AWBZ- en Jeugdzorg en de individuele Wmo-voorzieningen. Meerdere gemeentelijke beleidsvelden hebben invloed op gezondheid. Denk aan jeugd, sport, informele zorg, milieu, wonen, onderwijs en werk en inkomen. In de uitvoering is er sprake van nauwe afstemming met deze terreinen.

De focus in beleid ligt bij de mensen met een lage Sociaal Economische Status (SES). De SES wordt bepaald aan de hand van informatie over opleiding, inkomen en beroepsniveau. Bekend is dat de hoogte van de Sociaal Economische Status grote invloed heeft op de gemiddelde levensverwachting (7 jaar korter bij lage SES) en het aantal ongezonde levensjaren (14 jaar langer bij lage SES). Mensen met een lage SES zijn onevenredig vaak vertegenwoordigd in de groepen van mensen met een ongezonde leefstijl. Ongezonde leefgewoonten komen bij laagopgeleide mensen vaker in combinatie voor en worden ook vaak overgedragen op volgende generaties. Naast gezondheidsproblemen brengt dit gezondheidsverschil ook economische schade met zich mee: hogere kosten voor de gezondheidszorg en minder mensen die deelnemen aan het arbeidsproces.

4. Aanpak

Proces
Het uitvoeringsprogramma is tot stand gekomen op basis van de regionale nota.
Daarnaast is de informatie uit de regionale en lokale gezondheidsmonitors als belangrijke basis gebruikt. Ook is aansluiting gezocht bij reeds bestaand beleid en de ontwikkelingen op de terreinen van de decentralisaties (met name de Wmo en jeugdzorg).
Bij de totstandkoming van het uitvoeringsprogramma is het Arnhemse Netwerk Eerstelijnszorg nauw betrokken geweest. Hierin zitten diverse partners uit de gezondheidszorg en welzijn. Er zijn drie bijeenkomsten geweest waar inbreng is geleverd voor het nieuwe beleid (op 16 november 2011, 26 september 2012 en 3 april 2013). Het onderwijsveld wordt via de Stuurgroep Educatie en Jeugd aangesloten op het uitvoeringsprogramma.
Vanzelfsprekend zullen bij de uitvoering de convenantpartners van de gemeente Arnhem (Stichting Vitesse Betrokken en Menzis) betrokken worden.

Wijkgesprekken
In de wijkgesprekken zal gezondheid meegenomen worden. De uitkomsten van de wijkgesprekken kunnen mogelijk leiden tot bijstelling van dit programma.

Subsidierelaties
De betrokken instellingen dienen hun aanbod af te stemmen op dit uitvoeringsprogramma.
Vóór 1 oktober 2013 kunnen de instellingen hun subsidieaanvragen indienen.

5. Financiën

Alle maatregelen moeten binnen de huidige budgettaire kaders worden uitgevoerd.

6. De maatregelen (bestaand/nieuw), trekkers en planning

Resultaatgebied	*Product/ voorziening (bestaand)*	*Maatregel (nieuw)*	*Trekker(s)*	*Planning*
1. Terugdringen overgewicht jeugd	*<u>Algemeen</u>* - Expertisecentrum overgewicht bij VGGM - JGZ-richtlijn overgewicht in de jeugdgezondheidszorg - Prenatale voorlichting - Stimuleren geven van borstvoeding - Vroegsignalering van financiële knelpunten in gezinnen met schoolgaande kinderen - Met Gelrepas o.a. goedkoper sporten en vergoeding voor sportkleding *<u>0-4 jaar</u>* - leefstijlprogramma Fit en Vitaal (kinderopvang) - op peuterspeelzalen: Lesprogramma Gymkids/peutergym (met aandacht voor gezonde voeding, gezonde traktaties) *<u>Basisonderwijs</u>* - Diverse programma's (Lekker Fit, Scoren voor gezondheid, Gezond De Wereld Rond, 'Op voeten en fietsen naar school')	1. Pilot in Malburgen (Innovatieve netwerksamenwerking 0e, 1e en 2e lijn, gericht op overgewicht kinderen) 2. Uitwerking Immerloo Vitaal ("gezonde ontmoeting" faciliteren/activiteiten gericht op een gezonde leefstijl) en mogelijke uitrol in andere wijken. 3. Leefstijlprogramma's (gericht op gezonde voeding en bewegen) voor peuters op peuterspeelzalen en kinderdagverblijven blijven stimuleren 4. Programma "Gezonde School" op basisscholen, speciaal VO en onderbouw VMBO en MBO, blijven stimuleren 5.Het geven van borstvoeding blijven stimuleren (dmv project "borstvoedingsvriendelijke gemeente", herhaalde aandacht bij horeca en openbare gemeentelijke gebouwen) 6.Uitwerking Sportvisie (actieprogramma sportstimulering)	1.Rijnstate 2. Gemeente 3. VGGM 4. VGGM 5. Verloskundigen en STMG 6. Gemeente	4e kwartaal 2013 4e kwartaal 2013 3e kwartaal 2013 3e kwartaal 2013 3e kwartaal 2013 Volgt planning Sportvisie

	- Sportwijs (sport-kennismakingscursussen) - Speelcirkelbeleid/veilige fietsroutes naar scholen *<u>Voortgezet onderwijs</u>* Gezonde School (gezonde schoolkantine, Vignet Gezonde School)				
2. Terugdringen alcohol- en middelen gebruik jongeren	- Projectplan Alcohol en Jeugd 2010-2012: o.a. cursus 'De Gezonde School en Genotmiddelen', inzet van 'peers' (o.a. tijdens uitgaansavonden, Koninginnedag en andere evenementen), kroegentocht voor ouders, Instructie Verantwoord Alcoholschenken (IVA), "Alcohol een ander verhaal", introductie Boete of Kanskaart - Opvoedcursussen voor ouders van pubers (icm Iris-in-de-buurt) - Protocol Iriszorg-Rijnstate - Testservice voor consumenten van (uitgaans)drugs, gekoppeld aan informatieverstrekking over drugsgebruik - Wijkgerichte vroegsignalering middelengebruik (Iris-in-de-Buurt)		7. Actiepunten uit keuzenota Drank- en Horecawet 8. Cursus De Gezonde School en Genotmiddelen implementeren in Voortgezet Onderwijs (focus op speciaal VO, onderbouw VMBO en MBO) 9. Onderzoeken van de mogelijkheid om als vergunningvoorwaarde voor organiseren evenementen op te nemen, dat Iriszorg Preventie ingeschakeld wordt bij evenementen (bijv. Free Your Mind) voor het geven van voorlichting over alcohol- en middelengebruik 10. Testservice (uitgaans)drugs bij evenementen (zoals Koningsnacht)	7. Programma Veiligheid 8. Iriszorg 9. Gemeente 10. Iriszorg	Volgt planning Veiligheid Voorbereidingen 3e kwartaal 2013, Uitvoering in 2014 3e kwartaal 2013 Start voorbereidingen 3e kwartaal 2013, uitvoering in 2014

3. Bevorderen gezondheid ouderen *Ook via decentralisatie AWBZ*	- Leefstijlcoaches - Zichtbare schakel (de wijkverpleegkundige als verbindende schakel) - Welzijn op Recept (Malburgen) - Aanbod collectieve preventie GGZ - Diverse leefstijlinterventies: * Big move * 'Stop roken ga bewegen' * Valpreventie-programma's * Cursus gezonde leefstijl * Beweegprogramma's (inclusief leefstijladvisering) voor mensen met chronische aandoeningen bij aantal fysiotherapiepraktijken		11. Proeftuin Wijkgezondheidsteams (voorvloeiend uit convenant Menzis) 12. Uitwerking Sportvisie Arnhem: Actieplan Ouderen actief 13. Actiepunten uit Uitvoeringsplan Informele zorg (met name van belang: interculturele programmering instellingen, aanpak eenzaamheid en isolement)	11. Caransscoop 12. Gemeente 13. Diverse uitvoeringspartners	Is gestart Volgt planning Sportvisie Volgt planning uitvoeringsplan Informele Zorg
4. Gezondheids-aspecten binnen gemeentelijk beleid (verbinding met andere beleids-terreinen)	De GGD (VGGM) adviseert gevraagd en ongevraagd over gezondheidsaspecten (nog niet gestructureerd en geborgd in werkwijze gemeente)		14. Aanpak ontwikkelen om de advisering door de GGD te borgen binnen gemeentelijk beleid.	14. Gemeente en VGGM	Start 3e kwartaal 2013

5. Het verwerven van inzicht in de lokale gezondheids-situatie	Huidige epidemiologische monitors en registraties van VGGM (productgroepen JGZ, SOA, infectieziektenbestrijding, medische milieukunde)		15. Onderzoeken van de mogelijkheid om de bestaande monitors en registraties te koppelen aan lokale gegevens (bijv. gegevens over inkomen, gegevens uit nulde- en eerstelijn) en gezondheidsrisico's per gebied formuleren en opnemen in de Arnhemse gebiedsprofielen	15. Gemeente en VGGM	Is gestart (afronding eind 2014)
Hieronder de speerpunten die binnen andere beleidsvelden voldoende belegd zijn en niet verder worden uitgewerkt in dit programma:					
6. Verbetering psychische gezondheid jeugd (0-19 jaar)	- KIVPA-screening - Vroegsignalering en preventief aanbod: o.a Moeder-Baby interventie, E-health, Head Up, spreekuur Lorentz Lyceum voor jongeren met psychische problemen - Pestprotocollen op scholen ("Veilige School") - Aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling		16. Via wijkaanpak decentralisatie jeugdzorg (gebiedsteams jeugd) 17. Invoering Wet Meldcode 18. Bij invulling extra contactmoment JGZ aandacht voor dit speerpunt	16. Projectleider decentralisatie jeugdzorg 17. Diverse instellingen 18. VGGM	

7. Verbetering psychische gezondheid volwassenen (19-65 jaar)	- Aanbod collectieve preventie GGZ - Cliëntondersteuning GGZ		19. Via decentralisatie AWBZ-taken/Invoering Participatiewet 20. Actiepunten uit uitvoeringsplan Informele zorg 21. Actieprogramma sportstimulering	19. Projectleiders decentralisaties 20. Diverse instellingen 21. Sportbedrijf	
8. Verbetering seksuele gezondheid jongeren	- Regionaal Preventieplan VGGM - SOA/Sensecentrum VGGM - Outreachende spreekuren SENSE-JGZ (ROC-locatie De Pasvorm) - Relationele en seksuele vorming op scholen - Preventie van vrouwelijke genitale verminking door de Jeugdgezondheidszorg - Informatie op website Jongin - Campagne 'We can Young' - Diversiteitsnota (afspraken met COC) - Aanpak tienermoeders - Signaleringsprotocol loverboys		22 Uitvoering Regionaal Preventieplan VGGM (oa. focus op bereik SOA-poli door laagopgeleiden en allochtone jongeren, aansluiting onderwijs) 23. Uitwerking regiovisie Geweld in afhankelijkheidsrelaties (aandacht voor eergerelateerd geweld, meisjesbesnijdenis en seksuele intimidatie in huiselijke sfeer)	22. VGGM 23. Gemeente	

BIJLAGE 1

Speerpunten, doelstellingen en resultaatmeting

Speerpunt 1: TERUGDRINGEN OVERGEWICHT JEUGD

Doelstelling
Minimaal stabilisatie van het aantal kinderen met overgewicht in de leeftijdscategorie 5-15 jaar.

Wat willen we bereiken?
Bevorderen van een gezonde leefstijl (voldoende bewegen en gezonde voeding) door:
- bewustwording bij opvoeders (via consultatiebureau, kinderopvang, onderwijs, sport)
- bevorderen van bewegen in de buurt,
- bevorderen sportparticipatie
- bevorderen gezonde omgeving

Indicator voor resultaatmeting (JGZ-registratie 2012)
- Aantal 5/6 jarigen (7,6% heeft overgewicht en 3% ernstig overgewicht)
- Aantal 10/11 jarigen (15,9% heeft overgewicht en 3,3% ernstig overgewicht)
- Aantal 13/14 jarigen met overgewicht (21% heeft overgewicht en 5,1% ernstig overgewicht)

Speerpunt 2: TERUGDRINGEN ALCOHOL- EN MIDDELENGEBRUIK JONGEREN

Doelstelling
- Daling van het alcoholgebruik onder de 16 jaar
- Stabilisatie van het alcoholgebruik vanaf 16 jaar
- Daling van het aantal ‘binge-drinkers’
- Daling middelengebruik jongeren

Opmerking: In de Tweede Kamer is er een initiatiefwetsvoorstel aangenomen om de leeftijdsgrens van alcoholverkoop en het in bezit hebben van alcohol in de openbare ruimte te verhogen naar 18 jaar. Als dit tot een wetswijziging leidt dan zullen de genoemde beleidsdoelstellingen hierop worden aangepast.

Wat willen we bereiken?
Bewustwording bij opvoeders en jongeren van de negatieve gevolgen van alcoholgebruik op jonge leeftijd.

Indicator voor resultaatmeting

EMOVO-monitor VGGM (2011/2015)

- Daling van het percentage jongeren dat (in de afgelopen vier weken) alcohol heeft gedronken in van 19% naar 17% (klas 2 VMBO) en van 11% naar 9% (klas 2 HAVO/VWO)
- Daling van het percentage jongeren (klas 2 en 4) dat (in de afgelopen vier weken) vijf of meer alcoholische drankjes op één gelegenheid heeft gedronken van 25% naar 20%.
- Minimaal stabilisatie van percentage jongeren in klas 4 VMBO en HAVO/VWO dat (in de afgelopen vier weken) alcohol heeft gedronken, op resp 57% en 53%.
- Daling van het percentage jongeren dat (in de afgelopen vier weken) softdrugs heeft gebruikt van 13% naar 11% (klas 4 VMBO) en van 10% naar 8% (klas 4 HAVO/VWO)

Speerpunt 3: BEVORDEREN GEZONDHEID OUDEREN (vanaf 65 jaar)

Doelstelling

Op korte termijn:

Opzet van een wijkgezondheidsteam in minimaal één wijk in de gemeente Arnhem om zo een verbinding tussen welzijn/maatschappelijk werk, (thuis)-zorginstellingen en (geïntegreerde) eerstelijnszorg te bewerkstelligen.

Op lange termijn:

Minder gebruik van individuele WMO-voorzieningen, minder beroep op medische en verpleegkundige zorg op grond van Zvw en AWBZ, verschuiving van zorg vanuit de tweede lijn naar de eerste lijn.

Wat willen we bereiken?

Ouderen vitaal houden zodat zij zolang mogelijk in goede gezondheid deel kunnen nemen aan de samenleving met regie over hun eigen leven. Hierbij een zo groot mogelijk beroep doen op hun eigen kracht/zelfredzaamheid.

Indicator voor resultaatmeting

Eind 2013 zijn in de wijken Geitenkamp en Presikhaaf wijkgezondheidsteams actief met als doel substitutie van zorg van de tweede naar de eerste- en nuldelijn.
(overige indicatoren: Ouderenmonitor 2010 en Volwassenenmonitor 2008)

Speerpunt 4: GEZONDHEIDSASPECTEN BINNEN GEMEENTELIJK BELEID

Doelstelling

Gezondheidsaspecten mee laten wegen in beslissingen op alle beleidsterreinen die direct van invloed zijn op de gezondheid.

Wat willen we bereiken?

Een gestructureerde geborgde advisering door de GGD van VGGM over gezondheidsaspecten in gemeentelijk besluitvormingsproces.

Indicator voor resultaatmeting

Het aantal malen dat de GGD advies heeft gegeven aan de gemeente voorafgaande aan het besluitvormingsproces (over besluiten die belangrijke gevolgen kunnen hebben voor de volksgezondheid).

Speerpunt 5: HET VERWERVEN VAN INZICHT IN DE LOKALE GEZONDHEIDSSITUATIE

Doelstelling
Bestaande monitors en registraties koppelen aan lokale gegevens (bijv. gegevens over inkomen/opleidingsniveau, gegevens uit de eerste- en nuldelijn).

Wat willen we bereiken?
Inzicht verkrijgen in de gezondheidsproblematiek op gebiedsniveau zodat het gezondheidsbeleid beter afgestemd kan worden op de behoeften in de wijk/gebied.

Indicator voor resultaatmeting
Gezondheidsrisico's zijn opgenomen in de Arnhemse gebiedsprofielen.

BIJLAGE 2

Toelichting bij Uitvoeringsprogramma Gezondheidsbeleid Arnhem 2013-2014

Resultaatgebied	Nieuwe maatregel	Trekker(s)	toelichting
1. Terugdringen overgewicht jeugd	Pilot in Malburgen (innovatieve netwerksamenwerking	Rijnstate	In Malburgen heeft 21,3% van de kinderen tussen 5-15 jaar overgewicht. Een netwerksamenwerking van 2e lijn (Rijnstate), 1e lijn (huisartsen MC Malburgen), JGZ, fysiotherapeuten, psycholoog en maatschappelijk werk (1e en 0e lijn) gaat aan de slag met een wijkgericht programma voor overgewicht en obesitas).
	Immerloo Vitaal	Gemeente	Inzet van Immerloo Vitaal is de bewoners meer te laten bewegen en daarme tegelijkertijd te werken aan een gezonde leefstijl. De aanvraag van de Sportimpuls (vanuit het landelijke programma 'Sport en bewegen in de buurt') zorgt voor een extra financiële injectie. Het aanbod is afgestemd op de etnische achtergronden en de specifieke behoeften van de wijkbewoners en houdt rekening met het lage gemiddelde inkomen. Mogelijke uitrol in andere wijken.
	Leefstijlprogramma's (gericht op gezonde voeding en bewegen) voor peuters op peuterspeelzalen en kinderdagverblijven blijven stimuleren.	VGGM	Leefstijlprogramma Fit en Vitaal (kinderopvang). Op peuterspeelzalen het lesprogramma Gymkids/peutergym (met aandacht voor gezonde voeding, gezonde traktaties). Bij beide programma's horen ouderbijeenkomsten.
	Leefstijlprogramma's (gericht op gezonde voeding en bewegen) op basisscholen, speciaal onderwijs en de onderbouw van het VMBO (Gezonde School).	VGGM	Scholen die aantoonbaar goed met gezondheid bezig zijn, kunnen het vignet Gezonde School aanvragen bij het ministerie en zich profileren als Gezonde School. Daarmee laat de school aan leerlingen, leerkrachten, ouders en anderen zien dat zij gezondheid op hun school belangrijk vinden. De meeste scholen werken al op verschillende manieren aan gezondheid. Bijvoorbeeld door het stimuleren van gezonde voeding of het uitvoeren van een pestprotocol. De Gezonde School verbindt losse activiteiten in een planmatige en structurele aanpak. Thema's zijn o.a.: sport en bewegen, voeding,roken en alcohol.

	Het geven van borstvoeding blijven stimuleren	Verloskundigen en STMG	Project 'borstvoedingsvriendelijke gemeente': per 50 pasgeborenen is er minimaal één locatie voorzien van het 'voeden kan hier'-beeldmerk. Hiervoor herhaalde aandacht bij horeca en openbare gemeentelijke gebouwen.
	Uitwerking Sportvisie (actieprogramma sportstimulering)	Gemeente	De ambitie van het nieuwe sportbeleid is 75% van de Arnhemmers sport of beweegt in 2016. Er wordt meer samenwerking met het onderwijs gezocht. Voor de jeugd betreft het het voortzetten van het succes van 'Meedoen Alle Jeugd door Sport' (MAJdS) en structureel inbedden bij sportverenigingen.
2. Terugdringen alcohol- en middelengebruik door jongeren	Acties uit de keuzenota Drank- en Horecawet	Programma Veiligheid	De gemeente is verantwoordelijk voor het toezicht op het naleven van de Drank- en Horecawet. Er wordt een Handhavingsplan opgesteld nadat de Raad de keuzenota heeft behandeld.
	Cursus De Gezonde School en Genotmiddelen (DGSG) implementeren. De focus ligt op de onderbouw van het VMBO, op het SVO en het MBO.	Iriszorg	Om het gebruik van alcohol, roken en softdrugs terug te dringen geeft Iriszorg voorlichting aan leerlingen en ouders. Waar nodig worden docenten getraind. Doelen: - Voorkomen dat leerlingen risicovol alcohol gaan gebruiken en het uitstellen van het moment dat zij voor het eerst gaan gebruiken. - Leerlingen hebben kennis over effecten en risico's van de meest gebruikte middelen. - Leerlingen kunnen een eigen mening formuleren met betrekking tot het thema middelen - Leerlingen zijn zich bewust van hun eigen gedrag met betrekking tot middelen. - Leerlingen weten waar ze meer informatie kunnen vinden. DGSG is een integraal programma dat begin jaren 90 is ontwikkeld door het ministerie van VWS. Het bestaat uit 4 onderdelen: 1.Voorlichting aan leerlingen

			2.Voorlichting aan ouders 3.Het maken van schoolbeleid over hoe om te gaan met middelengebruik en –handel 4.Het signaleren en begeleiden van leerlingen met een problematisch genotgebruik.
	Onderzoeken van de mogelijkheid om als vergunningsvoorwaarde voor het organiseren van evenementen op te nemen, dat Iriszorg Preventie wordt ingeschakeld bij evenementen (bijv.Free your mind).	Gemeente	Voorlichtingsgesprekken over alcohol (en/of drugs) met de nadruk op informatieoverdracht en attitudevorming. Doelgroep: jongeren die een evenement of feest bezoeken. Doelen: - Jongeren zijn op de hoogte van de meest voorkomende middelen en verslaving. - Jongeren zijn op de hoogte waar ze meer informatie kunnen vinden. - Jongeren zijn bekend met IrisZorg. - Jongeren zijn zich bewust van hun eigen gedrag met betrekking tot middelen. - Jongeren kunnen een eigen mening formuleren met betrekking tot het thema alcohol/genotmiddelen.
	Testservice (uitgaans)drugs bij evenementen (bijv. Koningsnacht)	Iriszorg	Consumenten van (uitgaans)drugs kunnen hun drugs laten testen op aanwezige stoffen, de kwaliteit en de werkzaamheid. De kans op nadelige gezondheidsgevolgen voor de consument kan hierdoor verkleind worden. Ook wordt er informatie verstrekt over de werking en de risico's van drugsgebruik.
3. **Bevorderen van gezondheid ouderen**	Proeftuin wijkgezondheidsteams (voortvloeiend uit convenant Menzis)	Caransscoop	Wijkgezondheidsteams zijn teams van tussen 3 en 6 professionals vanuit welzijn/maatschappelijk werk, (thuis)-zorginstellingen en (geïntegreerde) eerstelijnscentra die de kwetsbare groepen in de wijk gaan ondersteunen en die zelfredzaamheid en participatie bij de minder kwetsbaren stimuleren. De gemeente Arnhem en Menzis willen op deze manier een wijkgerichte ketendienstverlening van zorg en ondersteuning ontwikkelen, met name gericht op cliënten met een chronische aandoening, ouderen en cliënten met een lichamelijke en/of geestelijke handicap.

	Uitwerking Sportvisie Arnhem: Actieplan Ouderen actief	Gemeente	Er wordt nagedacht over een aangepast aanbod voor mensen die wel actief zijn geweest op sportgebied, maar op latere leeftijd de aansluiting bij hun club missen. Daarnaast kijkt men hoe de ouderen die nooit actief zijn geweest op sportgebied, bereikt kunnen worden.
	Aansluiten bij actiepunten uit uitvoeringsplan Informele zorg (met name van belang: interculturele programmering instellingen, aanpak eenzaamheid en isolement)	Diverse uitvoeringspartners	Zie voor een toelichting op dit punt het uitvoeringsplan Informele zorg.

BIJLAGE 3

Verklarende woordenlijst bij uitvoeringsprogramma gezondheidsbeleid

1. **AWBZ:** Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten.
2. **Binge drinking**: De term comazuipen (in het Engels binge drinking genoemd) wordt gebruikt voor het gemeenschappelijk overmatig drinken door jongeren.Hierbij wordt meestal gebruik gemaakt van sterke alcoholhoudende dranken zoals wodka, tequila en whisky. Maar het is ook mogelijk te comazuipen met lichtere drankjes, zoals de Bacardi Breezer. Het comazuipen leidt frequent tot bewusteloosheid en ziekenhuisopnames.
3. **COC**: Nederlandse belangenvereniging voor lesbiennes, homo's, biseksuelen en transgenders.
4. **Eerstelijnszorg**: alle zorg die direct toegankelijk is voor de patiënt. Denk aan huisartsen, maatschappelijk werk en spoedeisende hulp in ziekenhuizen.
5. **'Eigen kracht'**: benutten van de eigen mogelijkheden en vaardigheden van mensen om problemen (mede-) opgelost te krijgen.
6. **E-movo:** Elektronische Monitor en Voorlichting
7. **GelrePas:** de GelrePas is een gemeentelijk instrument, dat mensen met een wat smallere beurs in staat stelt deel te kunnen nemen aan sociaal-maatschappelijke activiteiten.
8. **GGZ:** Geestelijke Gezondheids Zorg.
9. **HAVO:** Hoger Algemeen Voorbereidend Onderwijs.
10. **JGZ:** Jeugdgezondsheidszorg.
11. **KIVPA:** Korte Indicatieve Vragenlijst voor Psychosociale Problematiek bij Adolescenten.
12. **Leefstijlcoaches:** coaches die werken op verwijzing van de huisarts, praktijkondersteuner, fysiotherapeut of diëtist. Zij begeleiden mensen met gezondheidsproblemen met als doel dat de deelnemers zich onder begeleiding van de coaches zich uiteindelijk fitter gaan voelen en een gezonde leefstijl hebben.
13. **MBO:** Middelbaar Beroeps Onderwijs.
14. **MC:** Medisch Centrum.
15. **Nuldelijnszorg:** de zorg die gegeven wordt door mantelzorgers, vrijwilligers en familie.
16. **SES:** Sociaal Economische Status. Positie van een gezin of gemeenschap op de welvaartsladder. Belangrijkste factoren zijn inkomen en opleidingsniveau en daarmee samenhangende kenmerken zoals de buurt waarin men woont en de kwaliteit van de woning.
17. **SOA:** Seksueel overdraagbare aandoening.
18. **SSO:** gemeentelijke afdeling Samenlevingszaken, Sport en Opvoeding.
19. **STMG:** Stichting Thuiszorg Gelderland Midden.
20. **SVO:** Speciaal Voortgezet Onderwijs.
21. **Transformatie sociale domein:** ombouwen en opnieuw organiseren van het sociale domein (sociale infrastructuur), nodig om een antwoord te hebben op de decentralisatie van taken van het rijk naar de gemeente met minder budget (de decentralisatie betreft AWBZ, Jeugdzorg en de participatiewet).
22. **Tweedelijnszorg;** de zorg waar een formele verwijzing voor nodig is. De hulp is meestal ambulant, wat betekent dat de patiënt niet wordt opgenomen in een instelling. Voorbeelden van tweedelijnszorg zijn medisch specialisten en behandeling door het Riagg.
23. **UPGZ:** Uitvoeringsplan Gezondheidsbeleid.
24. **Veranderopgaven:** dit zijn de gemeentelijke opgaven (via projectmatige aanpak) om samen met burgers en maatschappelijke organisaties inhoud te geven aan de transformatie van het sociale domein (zie 21).
25. **VMBO:** Voorbereidend Middelbaar Beroeps Onderwijs.
26. **VO:** Voortgezet Onderwijs.
27. **VGGM:** Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden.
28. **Wet publieke gezondheid:** deze wet regelt de organisatie van de openbare gezondheidszorg, de bestrijding van infectieziektecrises en de isolatie van personen/vervoermiddelen die internationaal gezondheidsgevaren kunnen opleveren. Ook regelt de wet de jeugd- en ouderengezondheidszorg. De wet vervangt sinds 2008 de Wet Collectieve Preventie Volksgezondheid en de Quarantainewet.
29. **WMO:** Wet Maatschappelijke Ondersteuning.

30. **Wijkgezondheidsteam:** teams van tussen de 3 en 6 professionals vanuit welzijn/maatschappelijk werk, (thuis-)zorginstellingen en (geïntegreerde) eerstelijnscentra, die de kwetsbaarste groepen in een wijk gaan ondersteunen en die de zelfredzaamheid en participatie bij de minder kwetsbaren stimuleren.
31. **Zvw:** zorgverzekeringswet.

Bronvermelding
Figuur pag. 1: *uit: 'Arnhem Zuid Vitaal, maatschappelijk innoveren', M. Stappers*

Aan de gemeenteraad

Datum	: 9 juni 2020
Zaaknummer	: 442929
Contactpersoon	: Matthijs Kleij
Telefoonnummer	: 026 3772178

Onderwerp: Rookvrije Generatie

Geachte voorzitter en leden,

Rookvrij opgroeien willen wij vanzelfsprekend maken. Dat is niet voor niets. Meer mensen in Nederland sterven aan de gevolgen van roken dan door drank- en drugsgebruik, misdaad en verkeer bij elkaar. Ieder kind dat geboren wordt, moet de kans krijgen om volledig rookvrij op te groeien. Dit kan in een rookvrije omgeving met goede voorbeelden om zich heen.

In het Nationaal Preventieakkoord, als ook in het plan Gezond en Fit, dat ter behandeling naar uw raad is gestuurd, is een rookvrije generatie een belangrijk speerpunt. De punten van uw motie 19M137 zijn opgenomen in het plan Gezond en Fit en deze motie wordt met dit plan afgedaan. Wij informeren u met deze raadsbrief alvast wat we al doen en voornemens zijn te doen omdat het plan Gezond en Fit, gezien de coronacrisis, naar alle waarschijnlijkheid pas later wordt geagendeerd.

Ons huidige rookbeleid faciliteert voorlichting aan jongeren op scholen. Dit wordt uitgevoerd door Iriszorg. De GGD adviseert de scholen om structureel te werken aan gezondheid en aan een gezonde leefstijl van leerlingen. De eerste stappen naar rookvrije gebieden waar vooral kinderen komen zijn al gezet. In de perspectiefnota wordt een voorstel aan uw raad gedaan om middelen beschikbaar te stellen ter bevordering van een rookvrije generatie. In deze raadsbrief gaan we specifieker in op de uitvoering van dit onderdeel van ‘Gezond en Fit’.

Plan Gezond en Fit 'Rookvrije Generatie'
Met dit plan willen we bereiken dat:
Kinderen die vanaf nu worden geboren:

- Doorlopen het liefst al een rookvrije zwangerschap;
- Gaan naar een rookvrije kinderboerderij, kinderopvang en school;
- Spelen in rookvrije speeltuinen;
- Sporten op een sportvereniging/ -accommodatie waar niet gerookt wordt in de buurt van kinderen.

Dit willen we bereiken door, naast landelijke campagnes en inzet, lokaal in te zetten op:

1. Sportaccommodaties in Arnhem zijn rookvrij (sportparken, sporthallen, gymzalen en playgrounds)

Sportaccommodaties gemeente/sportbedrijf rookvrij

De Arnhemse sportparken, sporthallen, gymzalen en playgrounds zijn al enige tijd rookvrij. In de praktijk betekent dit dat er op de accommodaties in ieder geval niet wordt gerookt in de nabijheid van kinderen en dat veel sportaccommodaties daadwerkelijk rookvrij zijn. Idealiter wordt er helemaal niet meer gerookt, maar wij merken in de praktijk dat dit niet bij elke vereniging even makkelijk is te realiseren. Wij willen deze verenigingen ondersteunen in het zetten van de wenselijke stappen, opdat we zo snel mogelijk tot rookvrije accommodaties komen.

Overige accommodaties met subsidierelatie

Sportaccommodaties die niet van de gemeente Arnhem zijn of worden beheerd door het Sportbedrijf, maar wel subsidie ontvangen van de gemeente (zoals bijvoorbeeld Zwembad Klarenbeek), zijn (nog) niet rookvrij. We bekijken de mogelijkheden om in de subsidievoorwaarden op te nemen dat ook deze accommodaties rookvrij moeten worden.

Rookvrije speeltuinen

Het verzoek van het amendement van 6 november 2017 om rookvrije zones in te voeren bij speeltuinen en sportparken is deels uitgevoerd. De sportaccommodaties (sportparken, sporthallen, gymzalen en playgrounds) kwamen eerder in deze brief al aan bod en de speeltuinen worden rookvrij gemaakt. In goed overleg met de Teams Leefomgeving zijn we voornemens tegels te plaatsen (van rookvrije generatie) bij 499 speeltuinen die de gemeente in beheer heeft. Voor het plaatsen van de benodigde tegels is een bedrag van € 120.000,00 nodig. Deze middelen maken deel uit van de voorstellen in de perspectiefnota.
Deze tegels worden ook gebruikt bij bijvoorbeeld zwembad De Grote Koppel. Hiermee wordt gemarkeerd dat roken niet wenselijk is, waardoor mensen elkaar daarop kunnen aanspreken. Wij verwachten hiermee ook een groter effect te realiseren, dan bijvoorbeeld het verbieden van roken. In de praktijk zou handhaving ingewikkeld worden, omdat dit veel handhavingscapaciteit vergt. Zelfs als de capaciteit ervoor aanwezig zou zijn, is het praktisch haast onuitvoerbaar met 499 speelplaatsen in onze stad.

2. We geven voorlichting aan zwangere vrouwen over de risico's van roken

De gevolgen van roken tijdens de zwangerschap zijn groot, zowel op de korte termijn (o.a. groeivertraging en vroeggeboorte) als op de lange termijn (o.a. leerproblemen en hart- en vaatziektes). Zowel de partners in de geboortezorg (1e en 2e lijns verloskundigen en kraamzorg) als de jeugdartsen en -verpleegkundigen van de GGD/JGZ (jeugdgezondheidszorg) geven voorlichting en advies aan zwangere vrouwen en jonge ouders over de risico's van roken op de baby en het belang van een goede start van de baby.

GGD/JGZ

Vanuit de GGD/JGZ gebeurt dat in de gesprekken die de jeugdartsen en -verpleegkundigen voeren met de (aanstaande) jonge ouder(s) tijdens pre- en postnatale huisbezoeken en tijdens de consulten op het

consultatiebureau na de zwangerschap. De GGD geeft ook voorlichting over het belang van stoppen met roken op zijn website, in de folder 'Rookvrij zwanger' en tijdens de cursus 'Baby op komst', georganiseerd door verloskundigenpraktijken in de regio. Daarnaast krijgt de pilot 'Bevallen&Rijnstate' in 2020 een vervolg. Dit betreft 5 informatiedagen voor aanstaande ouders in ziekenhuis Rijnstate in Arnhem, waar de GGD aan deelneemt in de vorm van een workshop over het belang van een gezonde zwangerschap. Roken is ook hier vanzelfsprekend onderwerp van gesprek.

Geboortezorg
Het Verloskundigen Samenwerkings Verband (VSV) in Arnhem, bestaande uit verloskundigenpraktijken, het ziekenhuis (gynaecologen) en de kraamzorg, hebben een gezamenlijke werkwijze opgesteld in de aanpak van roken voor, tijdens en na de zwangerschap. Dit VSV-beleid is erop gericht om tabaksgebruik bij de zwangere zeer te ontmoedigen. Vanaf het eerste consult bij de verloskundige wordt uitleg gegeven over de risico's van roken op de baby, geadviseerd te stoppen met roken en gepeild of er motivatie is om te stoppen met roken. Als dat laatste het geval is, dan wordt eventueel doorverwezen naar de huisarts voor een ondersteunende 'stoppen-met-roken-interventie'. Het rookgedrag van de zwangere of jonge ouder(s) blijft onderwerp van gesprek tijdens de zwangerschap. Ook tijdens de voorlichtings-bijeenkomsten van de verloskundigenpraktijken worden de risico's van roken en het belang van een goede start met aanstaande ouders besproken.

3. We geven voorlichting aan jongeren op school over de risico's van roken
Iriszorg heeft aandacht voor een goed lesaanbod (gemaakt door deskundig personeel op gebied van middelenkennis), het signaleren en begeleiden van jongeren én het betrekken van ouders als het gaat om (regels t.a.v.) alcohol, drugs, roken en gamen. Dit gaat dus verder dan enkel voorlichting over de risico's van roken.
Jongeren die experimenteren met middelengebruik op school krijgen niet alleen voorlichting over genotmiddelen en het gebruik daarvan, maar ze kunnen ook een vangnet vinden op het moment dat het gebruik tot problemen leidt.

De integrale aanpak van Iriszorg heeft de naam 'Helder op school' en is onderdeel van de Gezonde school, het landelijk initiatief voor verbetering van gezondheid op scholen. In het basisonderwijs beperkt Iriszorg zich tot groep 8, maar dan alleen voor het thema gamen. Op de middelbare school wordt in bredere zin ingezet op voorlichting over middelengebruik, waaronder roken.
Deze aanpak continueren we zoals hierboven beschreven.

4. We sluiten een Arnhems convenant voor een rookvrije generatie met relevante partijen
Partnerschap Alliantie Nederland Rookvrij (ANR)
De Alliantie Nederland Rookvrij is een netwerkorganisatie. De stappen op weg naar een Rookvrije Generatie die worden gezet door de drie gezondheidsfondsen (Hartstichting, KWF Kankerbestrijding en Longfonds) die achter de alliantie zitten gaan onverminderd door en zullen voor een groot deel in coalities binnen het netwerk plaatsvinden. Zij blijven het merk Rookvrije Generatie vanuit de strategie van de routekaart 'Op weg naar een Rookvrije Generatie' beheren en ondersteunen. Het merk blijft dus

onverminderd beschikbaar voor alle activiteiten die bijdragen aan het realiseren van ons gezamenlijk doel.

Convenant
Wij werken al samen met meerdere partners op dit thema, zoals Menzis, het onderwijs, GGD Gelderland-Midden, Iriszorg, Verloskundigenpraktijken en Ziekenhuis Rijnstate. Een samenhangende aanpak op meerdere factoren zoals in Nijmegen werkt beter dan losse maatregelen om een brede beweging in de stad te kunnen maken. Naar het voorbeeld van Nijmegen, willen we de samenwerking met partners intensiveren en een Arnhems convenant sluiten.

Tot slot
Financieel heeft alleen het plaatsen van de ontmoedigingstegels bij 499 speelplaatsen consequenties. Voor het plaatsen van de benodigde is een bedrag van € 120.000,00 nodig. Deze middelen maken deel uit van de voorstellen in de perspectiefnota. Voor de overige zaken die in deze raadsbrief zijn benoemd geldt dat we ons onverminderd inzetten om tot een rookvrije generatie te komen.

Hoogachtend,
het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,
de secretaris, de burgemeester,

Gemeenteraad Arnhem

AANGENOMEN

Bij elkaar op	2 september 2020
Bij de bespreking van	Perspectiefnota 2021-2024 / Arnhemse herstelagenda Coronacrisis
Motie van	Patrick van Iperen - D66
Titel van de motie	Samen de coronacrisis door
Nummer Zaaknummer	**20M181** 487605

Onderstaande raadsleden stellen de raad voor om in de vergadering van 2 september een besluit te nemen over 'een plan van aanpak voor ondersteuning van Arnhemmers met mentale en/of fysieke problemen tijdens de coronacrisis'.

De aanleiding is dat de psychische gevolgen van de coronacrisis toenemen en Nederland op dit gebied niet goed voorbereid lijkt op een tweede golf[1].
Door dit voorstel aan te nemen wordt het college gevraagd met een plan te komen voor ondersteuning van Arnhemmers met mentale en/of fysieke problemen hebben, die door de coronacrisis erger zijn (geworden).

Omdat we weten dat (constateringen)

- een tweede coronagolf een nog grotere sociale en mentale impact zal hebben op inwoners;
- eenzaamheid, sociaal isolement en het wegvallen van structuur ernstige gevolgen kan hebben voor mensen tijdens een tweede coronagolf en (intelligente) lockdown
- het aantal aanmeldingen bij de GGZ de afgelopen weken toeneemt;
- de gemeente niet verantwoordelijk is voor de volwassenen GGZ, maar wel voor het algemene welzijn en de (positieve) gezondheid van alle inwoners;
- mensen met overgewicht en obesitas een hoger risico hebben op verschillende ziektes, waaronder depressies, en veel vaker dan anderen ook een ernstig beloop van covid-19 hebben[2].

---

[1] Zie: https://www.nrc.nl/nieuws/2020/08/16/tweede-golf-wordt-mentaal-afzien-a4008959?utm_source=facebook&utm_medium=social&utm_campaign=facebook&utm_term=20200816

[2] Zie: https://www.rijksoverheid.nl/ministeries/ministerie-van-volksgezondheid-welzijn-en-sport/documenten/kamerstukken/2020/08/21/beantwoording-kamervragen-over-berichten-dat-mensen-met-overgewicht-meer-risico-lopen-bij-het-coronavirus

Omdat we vinden dat (argumenten) • iedereen die mentaal of fysiek minder fit is mee blijft tellen en recht heeft op ondersteuning en begeleiding, juist ook tijdens een tweede coronagolf.
Daarom vraagt de gemeenteraad aan het college om 1. aan het plan 'Gezond & Fit' een plan van aanpak toe te voegen hoe inwoners met mentale problemen, met overgewicht en andere kwetsbare groepen extra worden ondersteund tijdens de coronacrisis
en gaat over tot de orde van de dag Patrick van Iperen - D66

AANGENOMEN

Voor 28

Tegen 8

Motie "Samen de coronacrisis door" (20M181)

GROENLINKS	6	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	0	1
Wiggers		

ChristenUnie	1	0
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	2	0
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Usta		
Aydemir		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Eliëns		

PvdA	4	0
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	0	1
Verheij		
Sanders		

Totaal 36

mulier instituut

Sportieve openbare ruimte in Arnhem

Martijn van Eck

Karin Wezenberg-Hoenderkamp

Arjen Davids

Sportieve openbare ruimte in Arnhem

in opdracht van Sportbedrijf Arnhem

Martijn van Eck
Karin Wezenberg-Hoenderkamp
Arjen Davids

© Mulier Instituut
Utrecht, november 2018

Mulier *Instituut*
sportonderzoek voor beleid en samenleving

Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht
T +31 (0)30 721 02 20 | I www.mulierinstituut.nl
E info@mulierinstituut.nl | T @mulierinstituut

Inhoudsopgave

Samenvatting **7**

1. Inleiding **13**
1.1 Onderzoeksvragen 13
1.2 Definitie beweegvriendelijke omgeving 13
1.3 Aanpak voor dit project 15
1.4 Leeswijzer 17

2. Achtergrond **19**
2.1 Beweegvriendelijke omgeving en gezondheid 19
2.2 Ontwikkeling in sportdeelname en gebruik openbare ruimte 20
2.3 Kernindicator Beweegvriendelijke Omgeving (KBO) 22

3. Sportief te gebruiken openbare ruimte **27**
3.1 Fysieke elementen (hardware) 27
3.2 'Zachte' elementen (software) op gemeenteniveau 34

4. Wijkanalyses beweegvriendelijke omgeving **39**

Literatuur **131**

Bijlage 1 Schema Kernindicator Beweegvriendelijke Omgeving **133**

Bijlage 2 Demografische achtergrondgegevens **134**

Bijlage 3 Demografische (wijk)gegevens **136**

Samenvatting

Inleiding

De gemeente Arnhem heeft de wens uitgesproken om meer inzicht te krijgen in de sportief te gebruiken openbare ruimte. Er is een ontwikkeling te zien dat de sporttakken die gebruikmaken van de openbare ruimte, zoals recreatief wandelen en fietsen, hardlopen en wielrennen, de sporttakken zijn die het meest in populariteit groeien. Ook de gemeente Arnhem herkent zich in de trend dat de openbare ruimte in toenemende mate wordt gebruikt voor sporten en bewegen. Landelijk is steeds meer aandacht voor het vraagstuk hoe de openbare ruimte, met behulp van gezondheidsbevorderende inrichtingsmaatregelen, kan bijdragen aan gezondheidswinst van inwoners. Door de invoering van de Omgevingswet zal een verandering plaatsvinden van 'efficiëntere ruimtelijk ordening' naar een socialere invulling van de leefomgeving. Ook hierbij is de vraag hoe het belang van sport en bewegen als concrete invulling van een gezonde leefomgeving zodanig gerealiseerd kan worden dat een leefomgeving ontstaat die zo is ingericht dat deze uitnodigt om te sporten en te bewegen. Omdat dit vraagstuk ook bij de gemeente Arnhem leeft, is de wens om meer zicht te krijgen op de beweegvriendelijkheid van de stad en de wijken. Daarnaast wil zij verkennen waar er kansen zijn om de fysieke leefomgeving dusdanig vorm te geven dat sport en bewegen in de openbare ruimte zo goed mogelijk gefaciliteerd en gestimuleerd wordt.

In het kader van het onderzoek naar de sportief te gebruiken openbare ruimte zijn de volgende twee hoofdvragen beantwoord:

1. *Hoe beweegvriendelijk is de gemeente Arnhem en in welke mate biedt de fysieke woonomgeving mogelijkheden voor sport en bewegen?*
2. *Welke kansen zijn er om de beweegvriendelijkheid te vergroten (om daarmee het sportief gebruik van de openbare ruimte te faciliteren en te stimuleren)?*

Aanpak

Voor het beantwoorden van onderzoeksvragen 1 en 2 is gebruikgemaakt van de kernindicator Beweegvriendelijke Omgeving. Met dit instrument zijn de fysieke elementen en het aanbod in kaart gebracht waarbij de beweegvriendelijkheid van de stad en de wijken zijn bepaald. Ten behoeve van onderzoeksvraag 2 wordt ook inzicht gegeven in de kenmerken en demografie van de wijken omdat dit van belang is voor het inventariseren van de kansen om de beweegvriendelijkheid in de diverse wijken te vergroten (en er meer aanleiding is om te sporten of te bewegen). Gezamenlijk met diverse betrokkenen van de wijken vanuit verschillende disciplines zijn de kansen geïnventariseerd en samengevat.

Resultaten

Hoe beweegvriendelijk is de gemeente Arnhem en in welke mate biedt de fysieke woonomgeving mogelijkheden voor sport en bewegen?

In de gehanteerde aanpak is allereerst de sportief te gebruiken openbare ruimte per wijk aan de hand van vier hoofdindicatoren in kaart gebracht, namelijk: sport- en speelplekken, paden, sport-, speel- en beweegruimte en nabijheid van voorzieningen. De score op beweegvriendelijkheid van de stad Arnhem is vergeleken met scores van gemeenten van vergelijkbare omvang. Het blijkt dat Arnhem op alle deelindicatoren hoog scoort behalve op de deelindicator sportvoorzieningen. Dat wijst erop dat er gemiddeld in Arnhem veel mogelijkheden zijn om te sporten en te bewegen in de openbare ruimte. Het feit dat Arnhem veel stadsgroen(parken) en natuur bezit (met daarin de nodige voorzieningen om te

sporten en te bewegen) vertaalt zich in goede gemiddelde scores op beweegruimte, paden en buitengebied. Ook op de deelindicator 'nabijheid van voorzieningen' scoort Arnhem goed. Dat Arnhem laag scoort op de deelindicator sportvoorzieningen, betekent dat het voorzieningenniveau (het aantal sportaccommodaties per 10.000 inwoners) laag ligt in vergelijking tot sommige andere steden van vergelijkbare omvang zoals Enschede.

Kijken we naar de wijken in Arnhem, dan zien we grote verschillen in de scores op de deelindicatoren. Dit is niet verwonderlijk omdat de kenmerken van de woonomgeving en fysieke opbouw van de afzonderlijke wijken een grote diversiteit laten zien. In sommige wijken is veel groen aanwezig en deze zijn ruim opgezet, terwijl andere wijken dicht op elkaar gebouwd zijn en een grote mate van verstening kennen. Sommige wijken liggen te midden van het groen of er tegenaan, terwijl andere wijken juist verder van het groen afliggen. Ook de kwaliteit van de voorzieningen in de openbare ruimte (zoals de sport- en speel- of ontmoetingsplekken) verschilt per wijk. Aan de andere kant is goed te zien dat de wijken die dicht tegen het centrum aan liggen ook dicht bij voorzieningen liggen, wat uitnodigt om te voet naar de voorzieningen (zoals winkels of het zwembad) te gaan of er naar toe te fietsen. In de wijken aan de randen van Arnhem, die veelal in het groen of tegen het buitengebied aan liggen, is de afstand tot voorzieningen juist groter.

Arnhem-noord
Het noordelijk deel van Arnhem (inclusief het centrumgebied) is omringd door groen (parken en natuur) en biedt veel mogelijkheden om te sporten en te bewegen. De meeste wijken scoren dan ook goed op speel- en beweegruimte. De wijken Geitenkamp en Sint Marten/Sonsbeek scoren op deze deelindicator minder goed omdat de fysieke ruimte in de wijken beperkt is. De wijken Geitenkamp en Sint Marten/Sonsbeek scoren eveneens minder goed op het aantal sport- en speelplekken, terwijl juist in deze wijken, waar de ruimte beperkt is, de sport- en speel- en ontmoetingsplekken van belang zijn om bewegen bij met name jeugd en jongeren te faciliteren en te stimuleren. De conclusie is dat de beperkte hoeveelheid ruimte in deze wijken niet in voldoende mate gecompenseerd wordt door het aantal sport- en speelplekken. De inwoners van de wijken waar de ruimte beperkt is, moeten het hebben van plekken en ruimtes buiten de wijk om te kunnen sporten, spelen en ontmoeten. Verbindingen naar andere wijken waar wel ruimte is, zijn hierbij een belangrijke randvoorwaarde en een belangrijk aandachtspunt in de gemeente. Ook in het centrum en in de wijken daaromheen is weinig fysieke ruimte aanwezig. De inwoners in deze wijken moeten het vooral hebben van de sport- en speelvoorzieningen in de wijk, de rust- en ontmoetingsplekken en de groene gebieden die in de nabijheid van het centrum liggen, zoals het Sonsbeekpark.

In diverse wijken zijn er uitdagingen om inwoners vanaf huis (letterlijk vanaf de voordeur) genoeg aanleiding te geven om te sporten, te spelen en te bewegen. Zo zijn diverse kansen te benoemen die ervoor kunnen zorgen dat inwoners vanaf huis op pad gaan om bijvoorbeeld een ommetje te lopen, de fiets te pakken of (bij de jeugd) vanaf huis de buurt in te trekken om er te spelen. Voorbeelden die ervoor kunnen zorgen dat inwoners meer gestimuleerd worden om op pad te gaan zijn: het zichtbaar en toegankelijk maken van de binnentuinen in het Spijkerkwartier, het aanpassen van de sport- en speelplek Thialf zodat ook de bewoners in de omringende wijken in de leeftijdscategorie 25 tot 55 jaar en 70 plus van deze voorziening gebruik kunnen maken. Naast deze voorbeelden kunnen ontwerpprincipes van toepassing zijn voor elke stad. Zo weten we dat het belangrijk is dat stadsdelen goed verlicht moeten zijn om inwoners het gevoel te geven dat ze 's avonds veilig kunnen hardlopen. Voor ouderen weten we dat het belangrijk is dat stoepen breed genoeg zijn en geen obstakels hebben zodat zij de mogelijkheid geboden wordt om naar het nabijgelegen winkelcentrum toe te kunnen gaan.

Arnhem-zuid

De fysieke leefomgeving en opbouw van de wijken in het zuidelijk deel van Arnhem verschilt sterk van het noordelijk deel van Arnhem. De meeste wijken in dit deel van Arnhem zijn naoorlogs gebouwd. Een groot deel van Arnhem-zuid bestaat uit wijken die zijn opgebouwd in de jaren zeventig en tachtig (bloemkoolwijken) en Vinexwijken. De wijken in Arnhem-zuid worden afgewisseld met wijkgroen zoals parken (bijvoorbeeld het Immerloopark en park Presikhaaf), veldjes en speelplekken. Arnhem kent met Malburgen Oost (zuid) ook grootstedelijke problematiek waar bewegen en gezondheid bij de inwoners in de wijk vaak niet de eerste prioriteit heeft. Kijkend naar de wijken, dan valt op dat in de wijken Malburgen Oost (noord) en Presikhaaf West, waar veel gezinnen met kinderen wonen, weinig beweegruimte is in verhouding tot het aantal inwoners. Het is van groot belang dat de ruimte die aanwezig is in de wijk ook zo goed mogelijk wordt benut en aansluit op de behoefte van de gebruiker. Daar liggen de nodige uitdagingen.

Een aantal wijken in Arnhem-zuid scoort goed op sport- speel en beweegruimte, maar kennen aandachtspunten op de andere deelindicatoren. Zo scoren veel wijken in Arnhem-zuid onder het gemiddelde op de deelindicator nabijheid van voorzieningen. Met name voor ouderen geldt dat voorzieningen dichtbij dienen te zijn om de drempel laag te houden om te voet of per fiets een boodschap te doen of naar het buurthuis te gaan. Dit is ook een belangrijk aandachtspunt in het kader van de problematiek rondom eenzaamheid onder ouderen wat in diverse wijken speelt. Deze doelgroep dient zich immers niet belemmerd te voelen om erop uit te gaan. Afstanden tot en toegankelijkheid van voorzieningen zijn hierbij belangrijke randvoorwaarden. Een aantal wijken scoort ook minder goed op de deelindicator routes en paden. Een voorbeeld hiervan is de wijk Schuytgraaf die zowel minder goed scoort op de deelindicator nabijheid van voorzieningen als op de deelindicator routes en paden. Goede verbindingen tussen deze wijk en de nabijgelegen wijken zorgt ervoor dat voorzieningen (zoals sportaccommodaties) die niet in de directe nabijheid van de wijk liggen, wel goed bereikbaar zijn. Een goede infrastructuur, met name voor voetgangers en fietsers, is essentieel en zou de aandacht moeten krijgen. Omdat dit deel van de stad de komende jaren blijft groeien en verwacht wordt dat het aandeel jeugd en jongeren in de wijk zal groeien, dient hierop ingespeeld te worden. Dat betekent bijvoorbeeld dat naar de toekomst toe voldoende (aantrekkelijke) plekken aanwezig moeten zijn waar jeugd en jongeren elkaar kunnen ontmoeten en uitgedaagd worden om actief bezig te zijn als gevolg van de aanwezigheid van aantrekkelijke voorzieningen in de openbare ruimte. Voorbeelden van voorzieningen die passen bij de doelgroep jeugd en jongeren zijn de voorzieningen ten behoeve van de “urban sports” zoals skaten en freerunning.

Welke kansen zijn er om de beweegvriendelijkheid te vergroten (om daarmee het sportief gebruik van de openbare ruimte te faciliteren en te stimuleren)?

Arnhem is een stad met veel mogelijkheden om te sporten en bewegen in de openbare ruimte. In de stad is veel fysieke ruimte aanwezig in de vorm van parken in en om de stad zoals bosgebieden, uiterwaarden en water. In de meeste wijken kan gebruik worden gemaakt van (groene) openbare ruimtes of voorzieningen zoals formele en informele speelplekken die aanleiding kunnen geven om te gaan bewegen. Er zijn wijken waar minder aanleiding is om te bewegen omdat er bijvoorbeeld minder aantrekkelijke ruimtes aanwezig zijn in de directe nabijheid van de woning of omdat routes naar voorzieningen of de groene openbare ruimtes minder toegankelijk zijn. De gemeente Arnhem heeft de visie dat er in elke wijk voor alle doelgroepen voldoende aanleiding moet zijn om te bewegen of te sporten. De visie van de gemeente Arnhem is dat in diverse wijken winst te behalen valt waar het gaat om sportief bewegen in de openbare ruimte.

Voornaamste kansen

De voornaamste kansen en opgaven voor Arnhem als geheel zijn hieronder samengevat:

1. Routenetwerk van (groene) plekken
   In Arnhem bevinden zich (grote) groene ruimtes en interessante plekken. Door deze plekken met elkaar te verbinden, ontstaat in de stad een netwerk aan groene ruimtes die veel mensen in en buiten de stad kunnen trekken. Door gebruik te maken van duidelijk gemarkeerde routes wordt de toegankelijkheid en zichtbaarheid van deze ruimtes vergroot. Door middel van promotie kan hieraan ruchtbaarheid aangegeven worden waardoor de inwoners van Arnhem (maar ook mensen van buiten de stad) geprikkeld kunnen worden om er gebruik van te maken. Met een vergelijkbaar concept is in Enschede succes geboekt. De fietsroute in Enschede wordt goed gebruikt door haar eigen inwoners en mensen van buiten de stad.
2. Uitbreiden of aanpassen van bestaande sport- en speelplekken
   In een aantal wijken zijn voorzieningen aanwezig die van groot belang zijn voor de jeugd en jongeren in de wijk. Een voorbeeld is de sport- en speelplek Thialf. Deze voorziening sluit nog niet geheel aan op de (voornaamste) doelgroepen in de wijk Spijkerkwartier. Vanwege de beperkte ruimte in en nabij het Spijkerkwartier, is het een belangrijke plek voor de jeugd en jongeren om actief bezig te zijn. Te meer ook omdat juist de oudere jeugd een groot deel vormt van de bevolkingssamenstelling in de omringende wijken. Bij het aanpassen van plekken zou goed nagedacht moeten worden of ook ouderen (65-plus) een plek kunnen krijgen bij de speelplek zodat de verbinding tussen ‘jong’ en ‘oud’ gemaakt wordt. Een voorbeeld hiervan is dat naast een sport- en speelplek ook een ontmoetingsplek met passend beweegaanbod voor ouderen aanwezig is. Uiteraard vergt het maatwerk om ervoor te zorgen dat jong en oud van elkaar profiteren en juist niet conflicteren. De verbinding tussen jong en oud kan bijdragen aan het verminderen van eenzaamheid onder ouderen.
3. Open schoolpleinen en openstelling verenigingen
   Scholen zijn voor kinderen een ‘vast punt’ waar zij kunnen sporten en/of spelen. Schoolpleinen zijn voor kinderen een belangrijk speelplek, juist waar de fysieke ruimte in de wijk gering is. Het openstellen van schoolpleinen in Arnhem waar dat nog niet gebeurt, biedt kansen. Ten behoeve van de veiligheid en het tegengaan van vandalisme is samenwerking tussen de wijk, de jeugd, de gemeente en de school nodig om tot goede afspraken te komen om controle te houden op het schoolplein. Een andere mogelijkheid om de aanwezige ruimte beter te benutten is om gebruik te maken van de ruimte die verenigingen hebben. Een voorbeeld hiervan is de wijk Malburgen Oost (noord) waar weinig fysieke ruimte aanwezig is in verhouding tot het aantal inwoners in de wijk. De plaatselijke voetbalvereniging heeft ruimte die mogelijk ingezet kan worden voor een bredere doelgroep dan alleen voor voetballers. Een voorbeeld om de ruimte geschikt te maken voor jeugd en jongeren is het realiseren van een calisthenics-park. Om dit mogelijk te maken zal overeenstemming bereikt moeten worden met de vereniging zodat dat de beschikbare ruimte ook daadwerkelijk ingezet kan worden voor andere doelen (open club-gedachte).

4. Dubbelgebruik van de openbare weg
   Kinderen zijn graag actief op straat. In sommige wijken is fysiek weinig ruimte waardoor meerdere weggebruikers van (delen van) dezelfde ruimte gebruik moeten maken. Dit kan leiden tot onveilige situaties. Door in delen van wijken zogenaamd dubbelgebruik toe te passen, hebben alle weggebruikers dezelfde rechten. Door dit zichtbaar te maken, door deze straten opnieuw in te richten met duidelijk gemarkeerde stroken en kleurgebruik, kan een verkeersluwe situatie worden gecreëerd waarbij alle weggebruikers met elkaar rekening houden. Dit schept de mogelijkheid om kinderen in deze verkeersluwe delen op straat te laten spelen. Op die manier wordt de sport- speel- en beweegruimte in de wijk vergroot.
5. Kansen bij herontwikkeling woongebieden
   Op diverse locaties is sprake van stadsontwikkeling zoals in de wijken Presikhaaf West en Het Dorp. Dit zijn ontwikkelingen waar veel kansen ontstaan om de beweegvriendelijkheid van de omgeving te vergroten. Waar straten toch vernieuwd worden om wijken te herinrichten, kan geprofiteerd worden door rekening te houden met de doelgroepen in de wijk die aandacht behoeven in het kader van bewegen. Een voorbeeld is het aanleggen van bredere stoepen. Het Dorp is een mooi voorbeeld waar de wijk en de inwoners kunnen profiteren van de nieuwbouw en herinrichting van het gebied. Zo zouden buurtbewoners nabij Het Dorp gebruik kunnen maken van de aantrekkelijke buitenruimte van Het Dorp, voor wandelen of hardlopen, waardoor ouderen kunnen profiteren van de ‘reuring’ die kan ontstaan als gevolg van het vergroten van de dynamiek in en om Het Dorp. Op die manier kan een win-win situatie ontstaan. Een andere locatie met waar veel kansen kunnen ontstaan voor het hele gebied Arnhem-zuid is het Olympusgebied. Het Olympusgebied is een gebied van circa 9 hectare groot dat volop in ontwikkeling is. Diverse partijen op en rondom het gebied gaan samenwerken om het gebied te ontwikkelen tot parkachtige omgeving met een sportieve-, maatschappelijke en economische aantrekkingskracht.
6. Voorzieningen voor ouderen
   De vergrijzende bevolking vraagt om aandacht voor faciliteiten voor ouderen. Te denken valt aan (rollatorvriendelijke) ommetjes, rustplekken, maar ook winkelvoorzieningen op loopafstand. Dit is een aandachtspunt dat voor alle wijken geldt waar een groot percentage 65-plussers woont. Eenzaamheid onder ouderen is een problematiek waar
7. Open speelpleinen
   In sommige wijken in Arnhem is weinig ruimte of is voor kinderen weinig aanleiding om te spelen. Schoolpleinen zijn een belangrijke voorziening in wijken, een plek waar kinderen doordeweeks elke dag veilig kunnen spelen. Voor veel kinderen die geen lidmaatschap hebben bij een vereniging, maakt het spelen op een schoolplein een belangrijk deel uit van de dagelijkse beweging. Door schoolpleinen na schooltijden ook open te houden, worden voor kinderen meer mogelijkheden gecreëerd om ook in de middag een veilige en aantrekkelijke plek te hebben. In Arnhem zou goed onderzocht moeten worden wat de mogelijkheden zijn om de schoolpleinen die momenteel na schooltijd nog dicht zijn, in de toekomst open te houden.
8. Optimaal gebruik maken van de stadsparken
   Arnhem is uniek waar het gaat om de aanwezigheid van stadsparken. Nagenoeg elke wijk ligt tegen of in de directe nabijheid van parken. Deze parken zijn een groot goed in de stad en de potentie om er gebruik van te maken is enorm. Van diverse parken, zoals het Sonsbeekpark, Park Angerenstein en het Park Presikhaaf bieden zoveel mogelijkheden voor jong en oud om te sporten en te bewegen. Het beter benutten van de parken in de stad is een aandachtspunt. Er zal goed nagedacht moeten welke doelgroepen gestimuleerd kunnen worden en op welk manier, om op die manier het park optimaal in te zetten voor activiteiten.

Tot slot

Een beweegvriendelijke omgeving is belangrijk om mensen zo goed mogelijk te faciliteren en te stimuleren om te bewegen. Een beweegvriendelijke stad zorgt ervoor dat de stad gezonder, aantrekkelijker en leefbaarder is. Voldoende beweegruimte en –mogelijkheden dragen bij aan de aantrekkelijkheid en leefbaarheid van de stad. In Arnhem zijn veel kansen om de stad en de wijken in de stad beweegvriendelijker te maken door sport en spel een structurele plek te geven in de stad, maar ook door ruimte te creëren aan voetgangers en fietsers. Arnhem heeft in de stad veel groene plekken. Plekken waar mensen elkaar kunnen ontmoeten en waar mensen kunnen sporten, spelen en recreëren. Die groene ruimtes zijn een belangrijk kapitaal van de stad, waar mensen zich door aangetrokken zouden moeten voelen om er gebruik van te maken. Goede verbindingen van wijken naar deze gebieden zijn van groot belang om de drempel zo laag mogelijk te laten zijn om daadwerkelijk van de ruimte gebruik te maken. De plekken zelf moeten voldoende aantrekkelijk en uitdagend zijn voor alle doelgroepen.

In de wijken die een grote mate van verdichting hebben, is het van belang dat de bepekte beschikbare ruimte zo goed mogelijk wordt benut. Dat kan onder andere door het openstellen van een schoolplein, het aanpassen of uitbreiden van een speelplek met voorzieningen die aansluiten op de doelgroepen of het dubbel gebruiken van de openbare weg in de wijken. Nieuwbouw of herontwikkeling biedt kansen om de stad beweegvriendelijker te maken waardoor inwoners zo goed mogelijk gestimuleerd worden om te bewegen. Dat vraagt ook om een interdisciplinaire aanpak waar betrokkenen vanuit diverse disciplines (ruimtelijke ordening, sport en projectontwikkeling) samenwerken om de kansen zo goed mogelijk te verzilveren. Bovenal geldt dat de gebruikers betrokken moeten worden bij nieuwe initiatieven en interventies om deze zo goed mogelijk te laten aansluiten op de behoeften van de gebruikers in de wijk. Omdat een stad altijd in ontwikkeling is en daarmee ook verandert van samenstelling en vorm, is het nodig om het aanbod aan ruimte en voorzieningen met enige regelmaat te heroverwegen, zodat het aanbod voldoende blijft aansluiten op de behoefte van de gebruikers.

1. Inleiding

De gemeente Arnhem wenst inzicht te krijgen in de behoefte aan ruimte voor sport in de gemeente. Naast de behoeftestudie voor buitensport (Wezenberg-Hoenderkamp & Schadenberg, 2017) heeft de gemeente nadrukkelijk de wens uitgesproken om (meer) inzicht te willen in het sportief gebruik van de openbare ruimte en de beweegvriendelijkheid van haar omgeving. Deze vraag komt enerzijds voort uit de constatering dat om te sporten en te bewegen steeds meer van de openbare ruimte gebruik wordt gemaakt en anderzijds uit de gedachte dat er kansen en mogelijkheden liggen om dit gebruik te verhogen. Met het oog op de komst van de Omgevingswet (waarbij gezondheid een belangrijk criterium is), wil de gemeente een voorschot nemen en kijken hoe sport en bewegen kan bijdragen aan het verbeteren van de kwaliteit van de leefomgeving in Arnhem. Daartoe wil zij graag ook de kansen inventariseren om de beweegvriendelijkheid van de omgeving in Arnhem te vergroten om het sportief gebruik van de openbare ruimte zo goed mogelijk te faciliteren en te stimuleren.

Anders dan bij de sportparken is de openbare ruimte het terrein van veel verschillende beleidsdisciplines, waarin verschillende aspecten bijdragen aan een gezonde leefomgeving. Door middel van een interdisciplinaire aanpak wil de gemeente komen tot investeringen in de openbare ruimte, afgestemd per wijk. Deze rapportage geeft inzicht in het sportief gebruik van de openbare ruimte, de beweegvriendelijkheid van de stad en de wijken en de kansen die er zijn om de beweegvriendelijkheid van de omgeving in de gemeente Arnhem te kunnen vergroten.

1.1 Onderzoeksvragen

Het Mulier Instituut is door de gemeente Arnhem gevraagd om te onderzoeken welke kansen (*quick wins*) er binnen de gemeente zijn om het sportief gebruik van de openbare ruimte te bevorderen en de inwoners binnen de gemeente hierin zo goed mogelijk te faciliteren. Om zicht te krijgen op deze kansen, is het eerst nodig om een beeld te hebben welke openbare ruimte nu al *gebruikt kan worden* om te sporten en te bewegen, welke ruimte inwoners *gebruiken*, en hoe de wijken zijn samengesteld (o.a. bevolkingsopbouw, leefbaarheid, sportdeelname).
Op basis hiervan zijn de volgende onderzoeksvragen geformuleerd:

1. Hoe beweegvriendelijk is de gemeente Arnhem en in welke mate biedt de fysieke woonomgeving mogelijkheden voor sport en bewegen?
2. Welke kansen zijn er om de beweegvriendelijkheid te vergroten (om daarmee het sportief gebruik van de openbare ruimte te faciliteren en te stimuleren)?

1.2 Definitie beweegvriendelijke omgeving

In deze rapportage staat de beweegvriendelijke omgeving centraal. De beweegvriendelijke omgeving stimuleert, faciliteert en verleidt mensen om te sporten, bewegen, spelen, verplaatsen en ontmoeten (L'abée & Kunen, 2013). Bij een beweegvriendelijke omgeving onderscheiden we functioneel bewegen van recreatief en sportief bewegen (Duijvestijn, Van Eck & Kuitert, 2000). Bij functioneel bewegen ligt de nadruk op verplaatsen, meestal vanuit de eigen woning naar een bepaalde bestemming en weer terug. Hierbij gaat het over het creëren van bereikbare alledaagse voorzieningen te voet of per fiets. De uitdaging hierbij is om het verplaatsingsgedrag bewegingsrijker te maken. Recreatief en sportief bewegen gaat over goede en veilige openbaar toegankelijke sport-, spel- en recreatieve voorzieningen zoals playgrounds, schoolpleinen, trapveldjes, speeltuinen en skate- mountainbike- en hardlooproutes.

Ook hierbij geldt dat het de uitdaging is om dit bewegingsrijker te maken. Vermeld dient te worden dat er wat overlap zit tussen beide vormen van bewegen.

De beweegvriendelijke omgeving is meer een beschrijvende term dan een theoretisch gefundeerd begrip of concept. Het Kenniscentrum Sport (KCS) definieert de beweegvriendelijke omgeving nadrukkelijk breder dan de fysieke omgeving (de hardware). Een beweegvriendelijke omgeving is een omgeving:

- Met voorzieningen in de openbare ruimte waar mensen spelen, bewegen, sporten, ontmoeten en verplaatsen;
- Waarin gebruikers worden gestimuleerd (onder andere door voorlichting en activiteitenaanbod) zich actief te verplaatsen en bewegen, spelen en te sporten;
- Waar aan de voorzieningen een activiteitenaanbod is gekoppeld, zodat de voorziening duurzaam gebruikt wordt;
- Die schoon, toegankelijk, veilig en uitdagend is;
- Die tot stand is gekomen vanuit betrokkenheid (urgentie) bij de gebruikers en door samenwerking tussen publieke, private en particuliere partijen;
- Die is toegepast en afgestemd op het juiste schaalniveau.

Op basis van deze brede benadering heeft KCS het Model Beweegvriendelijke Omgeving (BVO-model) ontwikkeld. Dit model geeft de samenhang weer tussen hardware, software en orgware. Hieronder worden deze onderdelen van het model toegelicht.

Hardware

De hardware biedt in meer of mindere mate mogelijkheden om te bewegen of te sporten en kent zowel kwantitatieve als kwalitatieve aspecten. Zo kan een gemeente veel speelplekken en fietspaden hebben, maar kunnen de speelplekken niet als veilig worden ervaren of kan de kwaliteit van het wegdek van fietspaden slecht zijn. De kwantiteit van de hardware lijkt dan op orde, maar de kwaliteit niet.
De veelgebruikte term beweegvriendelijke omgeving omvat naast deze hardware, ook ‘software’ en ‘orgware’ en is daarmee een breder begrip dan de sportief te gebruiken openbare ruimte.

Soft- en orgware

Om de voorzieningen, de hardware, duurzaam te gebruiken is sport- en beweegaanbod nodig. Dit aanbod wordt *software* genoemd en bestaat uit aanbod van activiteiten, begeleiding en communicatie. Activiteiten bestaan bijvoorbeeld uit interventies, programma’s, projecten en sportaanbod van verenigingen. Denk hierbij aan sport- en beweegactiviteiten zoals spelmiddagen, instuiven, buurtbijeenkomsten, toernooien, fiets- en wandeltochten en sportieve opvang. Bij begeleiding kan gedacht worden aan inzet van een buurtsportcoach, wijkmanagers of vrijwilligers (o.a. buurtbewoners). Onder communicatie valt voorlichting, campagnes, buurtbijeenkomsten, websites of apps om mensen te informeren over de beweegmogelijkheden. *De orgware* omvat het proces achter de hardware en de software. Dit gaat om management, beheer en onderhoud, financiën, burgerparticipatie en monitoring en evaluatie. Ook strategisch beleid van de gemeente (gezonde stad, bewegende stad, sportieve stad, mobiele stad, etc.) valt hieronder.

1.3 Aanpak voor dit project

Stap 1. Wijkkenmerken

Om zicht te krijgen op de kansen om de beweegvriendelijkheid van de omgeving te vergroten, is het nodig om enkele achtergrondkenmerken (o.a. demografie, leefbaarheid, fit- en beweegnorm, sportdeelname) van de gemeente en de wijken inzichtelijk te maken. Immers, de behoefte in een wijk waar een groot deel van de inwoners in de categorie 65-plus valt, is anders dan in een wijk met veel (jonge) gezinnen. Voor de achtergrondgegevens is gebruikgemaakt van landelijke beschikbare gegevens (zoals van het CBS), aangevuld met lokale data. De wijkkenmerken zetten we schematisch uiteen, waarbij we de fit- en beweegnorm en sportdeelname in een tabel weergeven.

Stap 2. Fysieke elementen (hardware) in kaart brengen

Om onderzoeksvragen 1 en 2 te kunnen beantwoorden is gebruikgemaakt van de kernindicator Beweegvriendelijke Omgeving (KBO, zie hoofdstuk 2[1]) als instrument waarbij de hardware inzichtelijk kan worden gemaakt. De KBO is een indicatie van de mate waarin de inrichting van de fysieke woonomgeving mogelijkheden biedt voor sport en bewegen. De KBO is ontwikkeld vanuit de veronderstelling dat een beweegvriendelijke woonomgeving het beweeggedrag positief beïnvloedt en gaat uit van min of meer vaststelbare fysieke kenmerken van de woonomgeving (kwantiteit van de hardware). Subjectieve zaken als beleving en beoordeling van veiligheid en toegankelijkheid worden hierbij niet meegenomen (kwaliteit van de hardware). De kernindicator beweegvriendelijk omgeving bestaat uit de deelindicatoren: sportaccommodaties (dichtheid), sport- en speelplekken (aantal), sport-, speel- en beweegruimte (oppervlakte); routes/paden (lengte); buitengebied (oppervlakte); nabijheid van voorzieningen (afstand). De bovenstaande deelindicatoren zijn de elementen die voor dit project inzichtelijk zijn gemaakt.

Om Arnhem te kunnen vergelijken met andere gemeenten, wordt de score van de KBO van Arnhem vergeleken met gemeenten van gelijke omvang en stedelijkheid. Omdat op lokaal niveau echter meer gedetailleerde data beschikbaar is dan landelijk[2], maken we voor de verdere analyse van Arnhem geen gebruik van de KBO scores, maar berekenen we de verschillende deelindicatoren opnieuw met gedetailleerde lokale data. Hierbij is, vanwege de focus op de buitenruimte, gekozen de deelindicator ‘sportaccommodaties’ niet mee te nemen in het onderzoek. Daarnaast zijn de deelindicatoren ‘buitengebied’ en ‘sport- speel- en beweegruimte’ samengenomen vanuit de gedachte dat het gaat om ruimte om in te kunnen sporten, spelen en bewegen. Om het resultaat van de deelindicatoren in kaart te brengen, is gebruikgemaakt van landelijke datasets aangevuld met lokale data verkregen via onder andere de gemeente (bijvoorbeeld voor sport- en speelplekken)

Stap 3. Software (aanbod) en gebruik in kaart brengen

De vraag hoe de openbare ruimte daadwerkelijk gebruikt wordt, is niet makkelijk te beantwoorden. Het is bekend dat veel mensen voor sporten en bewegen gebruikmaken van de openbare ruimte, maar

[1] De KBO staat uitvoering beschreven in: Poel, H. van der, Wezenberg-Hoenderkamp, K. & Hoekman, R. (2016). *Sportaccommodaties in Nederland: kaarten en kengetallen*. Utrecht: Mulier Instituut.

[2] Zo is er geen landelijke registratie met alle trapveldjes in Nederland, maar is dit bestand voor Arnhem wel beschikbaar.

gegevens over wat er precies waar, door wie en met welke frequentie gedaan wordt, zijn nauwelijks beschikbaar. Toch is er wel aanbod, oftewel software, dat op zijn minst bijdraagt aan het sportief gebruik. Denk hierbij aan het veelgebruikte fietsknooppuntennetwerk of de beschreven stadswandelingen of skateroutes, maar ook activiteitenaanbod zoals hardlopen, mountainbiken, bootcamp en yoga in de buitenlucht. Via deskresearch is deze software geïnventariseerd en op kaart gezet. Eén van de weinige manieren om zicht te krijgen op het gebruik, is door gebruik te maken van gegevens die sportapps opleveren. Zo is de app Strava een veelgebruikte app door (sportieve) fietsers en hardlopers, waarmee de afgelegde routes inzichtelijk zijn gemaakt. Van de “gelogde” routes zijn zogeheten *heatmaps* beschikbaar, waarmee zichtbaar wordt welke wegen in meer of mindere mate worden gebruikt. Hoewel de groep gebruikers van de Strava-app zeker niet een representatieve afspiegeling is van de (bewegende) bevolking, geeft het wel een indicatie van het gebruik van de openbare ruimte door met name sporters.

Stap 4. Wijkkaarten vervaardigen en wijken scoren

Alle gegevens zijn per wijk geanalyseerd en gebruikt om kaarten te vervaardigen waarop de (kwantiteit van de) hardware per wijk inzichtelijk worden gemaakt. Zo is bijvoorbeeld te zien waar parken en voet- en fietspaden aanwezig zijn en waar sport- en speelplekken en schoolpleinen liggen. Daarbij worden per deelindicator en per wijk de scores inzichtelijk gemaakt en vergeleken met de andere wijken.

Stap 5. Werksessies

Inzicht in de wijk en kwaliteit hardware

Om een uitspraak te doen over hoe beweegvriendelijk Arnhem is en in welke mate de woonomgeving mogelijkheden biedt voor sport en bewegen, is het van belang om inzicht te krijgen in de kwaliteit van de hardware en de soft- en orgware. Als voorbeeld kan een park een grote fysieke ruimte zijn om te sporten en te spelen, maar als deze niet toegankelijk, veilig of aantrekkelijk is, dan nodigt dit niet uit om er gebruik van te maken (kwaliteit van de hardware). Een ander voorbeeld is een Cruyff Court, waarvan bekend is dat activiteitenaanbod/begeleiding zorgt voor een hoger gebruik en een groter bereik onder verschillende doelgroepen (software). Om inzicht te krijgen in de kwaliteit van de hardware en de soft- en orgware in de gemeente en specifiek in de wijken, zijn vier werksessies georganiseerd met betrokkenen vanuit verschillende werkvelden en invalshoeken (ruimtelijke ordening, sport(beleid), gezondheid, stedenbouw en landschap). Daarnaast zijn ook de wijkregisseurs, buurtwerkers en (buurtsport)coaches uitgenodigd om zicht te krijgen op wat er speelt in de wijk, welke activiteiten bijvoorbeeld georganiseerd worden en wat het welbevinden is in de wijk of op een specifieke plek. Van de werksessies is een verslag gemaakt dat aan de deelnemers ter controle en aanvulling is toegestuurd.

Kansen inventariseren

Met betrokkenen van de werksessies zijn per wijk kansen en opgaven geïnventariseerd die positief kunnen bijdragen aan de beweegvriendelijkheid van de omgeving en het bevorderen van het sportief gebruik van de openbare ruimte.

Stap 6. Rapporteren

In de laatste stap worden de stappen één tot en met vijf bij elkaar gebracht in een rapportage en worden de onderzoeksvragen beantwoord.

1.4 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt ingegaan op de achtergrond van het sportief gebruik van de openbare ruimte. Hier wordt onder meer antwoord gegeven op de vraag welke ontwikkelingen van belang zijn voor gemeenten en worden voorbeelden aangehaald. Ook zal de kernindicator Beweegvriendelijke Omgeving (KBO) uitgelicht worden. Vanaf hoofdstuk 3 gaat het specifiek over de gemeente Arnhem. In dit hoofdstuk wordt met het sportaanbod in de openbare ruimte een algemene beschouwing op de fysieke elementen op gemeente- en wijkniveau weergegeven. In hoofdstuk 4 is de sportieve openbare ruimte per wijk in kaart gebracht. Per wijk is een kaart opgenomen waarin onder meer de aanwezige fiets- en wandelpaden en groenvoorzieningen gevisualiseerd zijn, gevolgd door de scores op de KBO, sport- en beweegdeelname, bevindingen uit de werksessie en een beschouwing. De scores op de KBO en sport- en beweegdeelname zijn per wijk weergegeven en afgezet tegen Arnhem als geheel.

2. Achtergrond

In dit hoofdstuk wordt kort geschetst welke (landelijke) ontwikkelingen van invloed zijn op de (toenemende aandacht voor) sportieve openbare ruimte. Zo biedt de aankomende Omgevingswet kansen voor beweegvriendelijke inrichtingsmaatregelen, waardoor mogelijk meer mensen aan de (vernieuwde) landelijke beweegrichtlijn gaan voldoen. Tegelijkertijd laten recente cijfers zien dat sporten in de openbare ruimte de laatste jaren sterk is toegenomen en is de verwachting dat deze trend de komende jaren doorzet. De wens van het ministerie van VWS om bij de Kernindicatoren Sport en Bewegen (die de stand van zaken op het terrein van sport en bewegen in de tijd kunnen volgen) een aparte kernindicator voor de beweegvriendelijke omgeving te ontwikkelen, sluit aan bij deze ontwikkelingen.

2.1 Beweegvriendelijke omgeving en gezondheid

Omgevingswet

De Omgevingswet, die binnen een aantal jaren (naar verwachting in 2021) in werking treedt, biedt grote kansen als het gaat om het beweegvriendelijk inrichten van de leefomgeving. Binnen de omgevingsvisie, onderdeel van de Omgevingswet, is namelijk naast de traditioneel gezondheids*beschermende* milieuwetgeving ook aandacht en ruimte voor het behalen van gezondheidswinst. In recente publicaties van het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) en de Gezondheidsraad (GR) wordt het belang van het inrichten van een *gezondheidsbevorderende* leefomgeving onderstreept. Een leefomgeving die gezondheid bevordert, kenmerkt zich in dat gezonde keuzes de makkelijke of logische keuzes zijn. In een dergelijke omgeving word je bijvoorbeeld uitgenodigd om te bewegen of te sporten. Een beweegvriendelijke omgeving is daarmee een onderdeel van een gezondheidsbevorderende leefomgeving.

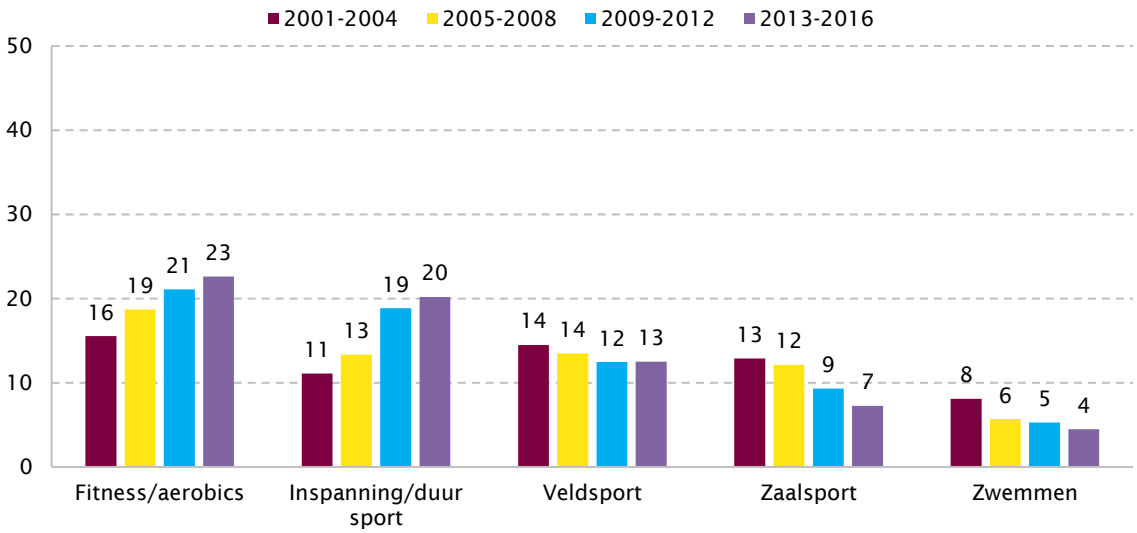
In de omgevingsvisie, en in de uitwerking daarvan in het omgevingsplan, wordt de relatie gelegd tussen leefomgeving en sport- en beweeggedrag. Er is afdoende aangetoond dat (meer) beweging leidt tot gezondheidswinst. Als van de inrichting van de omgeving een stimulerende werking op sporten en bewegen uitgaat, dan betekent dit dat (indirect) gezondheidswinst kan worden geboekt. Dat rechtvaardigt aandacht voor deze relatie in de omgevingsvisie, waarmee een grondslag ontstaat voor het opnemen van beweegvriendelijke inrichtingsmaatregelen in omgevingsplannen.

Gemeenten krijgen een grotere verantwoordelijkheid om gezondheidsaspecten in de omgevingsvisie mee te wegen en kunnen dit op verschillende manieren invullen, bijvoorbeeld bij het uitwerken van beleid dat op het creëren van een beweegvriendelijke omgeving is gericht.

2.2 Ontwikkeling in sportdeelname en gebruik openbare ruimte

De wekelijkse sportdeelname in Nederland is al jaren vrij stabiel en ligt voor Nederlanders (4 jaar en ouder) op 53,5 procent (2016)[3]. Hoewel deze sportdeelname stabiel is, zijn wel relevante verschuivingen waarneembaar in de manier waarop wordt gesport. Eén van de belangrijkste verschuivingen in de sport is een toenemende mate van individualisatie. Deze individualisatie van sporten uit zich onder meer in een sterke groei in participatie in duursporten (vooral beoefend in de openbare ruimte), zoals hardlopen, skaten, fietsen en wandelen, terwijl er steeds minder aan zaalsporten, veldsporten en zwemmen wordt gedaan (figuur 2.1). Het is aannemelijk dat deze trend doorzet[4] en dat daarmee ook de behoefte aan het gebruikmaken van de buitenruimte om sportief te bewegen zal toenemen.

Figuur 2.1 Wekelijkse sportdeelname naar sporttak (Nederlandse bevolking, 12–79 jaar, in procenten)

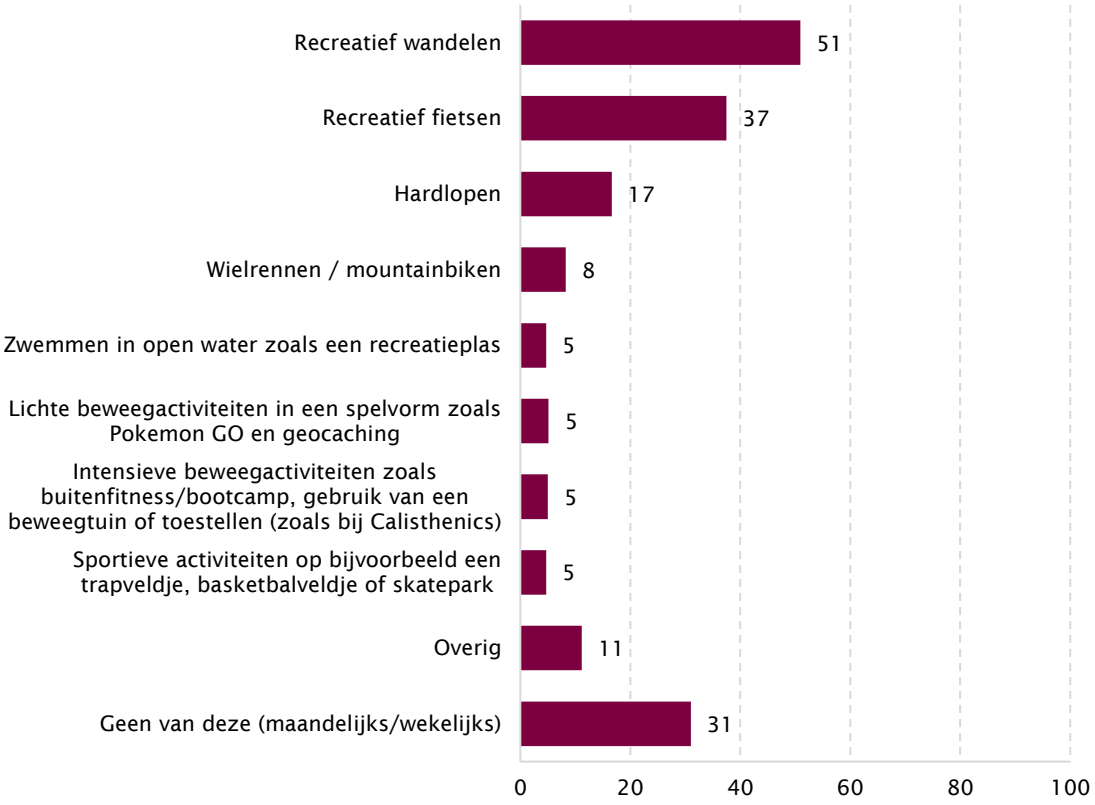
Bron: Van den Dool, 2017.

In het Nationaal SportOnderzoek 2017 (NSO) is gevraagd welke beweegactiviteiten in de openbare ruimte minimaal maandelijks worden gedaan (figuur 2.2). Wandelen en fietsen zijn veruit het meest populair, gevolgd door hardlopen. Hoewel de openbare ruimte daarmee een belangrijke voorziening is naast de traditionele sportaccommodaties, geeft 31 procent van de respondenten aan niet minimaal maandelijks te bewegen/sporten in de openbare ruimte.

[3] Bron: https://www.volksgezondheidenzorg.info/sport/kernindicatoren/sportdeelname-en-clublidmaatschap#!node-sportdeelname-wekelijks.

[4] http://www.sportenbewegenincijfers.nl/toekomstverkenning/trendscenario/sportdeelnamew.

Figuur 2.2 Beweegactiviteiten in de openbare ruimte (% maandelijks/wekelijks, n=1.530)

Bron: NSO, najaar 2017. Bewerking: Mulier Instituut.

Lidmaatschap vereniging

Opvallend in Arnhem is het relatief lage aantal percentage inwoners dat lid is van één of meer bij NOC*NSF aangesloten sportbonden (tabel 2.1). Voor alle leeftijdscategorieën scoort Arnhem lager dan het landelijk gemiddelde. Omdat het aantal wekelijkse sporters in Arnhem wel hoog is, lijkt het erop dat veel Arnhemmers in niet- of anders georganiseerde vorm sporten. Te denken valt hierbij aan individueel fitnessen in een sportschool of wielrennen met een vriendengroep.

Tabel 2.1 Sportbondleden naar leeftijdscategorie, landelijk en gemeente Arnhem in 2016 (in procenten)

	Landelijk	Arnhem
5-10 jaar	49	45
10-25 jaar	44	34
25-45 jaar	23	18
45-65 jaar	22	17
65 jaar en ouder	16	13
Alle leeftijden	26	21

Bron: NOC*NSF, 2016.

2.3 Kernindicator Beweegvriendelijke Omgeving (KBO)

Aanleiding

In 2014 zijn de Kernindicatoren Sport en Bewegen benoemd door de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport om de stand van zaken op dit terrein duurzaam in de tijd te kunnen volgen. Om op beknopte wijze te voorzien in informatie over ontwikkelingen in de ruimtelijke aspecten van sport, zijn twee kernindicatoren ontwikkeld, waaronder de kernindicator Beweegvriendelijke Omgeving (KBO)[5]. De KBO is voorgesteld vanuit de veronderstelling dat een beweegvriendelijke woonomgeving het beweeggedrag positief beïnvloedt. De KBO gaat daarbij uit van min of meer vaststelbare fysieke kenmerken van de woonomgeving, waarbij (subjectieve) zaken als beleving en beoordeling van veiligheid en toegankelijkheid niet worden meegenomen. De KBO is beperkt tot de fysieke omgevingskenmerken, omdat deze het meest stabiel zijn in de tijd, objectief zijn te registreren en data hierover het best beschikbaar zijn.

De KBO is opgebouwd uit zes elementen die zelf weer kunnen bestaan uit categorieën. Per element wordt een score op een vijfpuntschaal berekend. Het gemiddelde van deze zes scores levert vervolgens de score de KBO op. De volgende zes elementen worden onderscheiden:

1. Dichtheid sportvoorzieningen;
2. Sport- en speelplekken;
3. Sport-, speel- en beweegruimte;
4. Routes (paden);
5. Buitengebied;
6. Nabijheid van voorzieningen.

De afzonderlijke elementen zijn afgezet tegen het aantal inwoners per gemeente en vervolgens ingedeeld in vijf klassen. Door in de toekomst de berekening te herhalen, met nieuwe gegevens voor de elementen en de inwoneraantallen, maar met dezelfde klasse-indeling, kan de beweegvriendelijkheid van de omgeving in de tijd worden gemonitord. Hiermee kunnen ontwikkelingen tussen gemeenten/regio's, maar ook op verschillende deelindicatoren inzichtelijk worden gemaakt.

De landelijke uitkomst van de kernindicator (2,56) is een vrij abstracte grootheid, maar de onderliggende deelindicatoren op gemeenteniveau zijn een goed uitgangspunt om de sportieve ruimte in een gemeente in kaart te brengen. In de volgende paragraaf lichten we de zes deelindicatoren kort toe[6].

[5] Zie voor meer informatie over de (andere) kernindicatoren www.volksgezondheidenzorg.info/sport/kernindicatoren#node-inhoud-kernindicatoren-sport.

[6] Zie voor een uitgebreide beschrijving van de KBO: Poel, H. van der, Wezenberg-Hoenderkamp, K. & Hoekman, R. (2016). *Sportaccommodaties in Nederland: kaarten en kengetallen*. Utrecht: Mulier Instituut.

Deelindicatoren

Het eerste element is de dichtheid van sportaccommodaties per 10.000 inwoners. Bij de berekening van de dichtheid is rekening gehouden met de diversiteit aan sportmogelijkheden in en capaciteit van de accommodaties. Een sporthal telt zwaarder mee dan een gymzaal en een sportpark met drie natuurgrasvelden telt minder zwaar mee dan een sportpark van dezelfde omvang met kunstgrasvelden.

Het tweede element bestaat uit de overige (overwegend openbare) sport- en speelplekken. Dit element bestaat uit vier categorieën: 1) 'gemerkte' sport- en speelplekken (zoals Cruyff Courts en Krajicek Playgrounds), 2) niet-gemerkte sport- en speelplekken (zoals skateparken en speeltuinen), 3) schoolterreinen die buiten schooltijd vrij toegankelijk zijn en geschikt zijn voor beweegactiviteiten (Gezonde Schoolpleinen en Schoolplein14) en 4) openbaar zwemwater, speelvijvers en speelbossen.

Het derde element van de KBO is opgebouwd uit vier categorieën sport-, speel- en beweegruimte en worden per gemeente uitgedrukt in aantal hectaren per 10.000 inwoners. Hierbij gaat het om specifieke oppervlaktes, overwegend in de openbare ruimte, die, hoewel daar niet of nauwelijks specifiek voor ingericht, toch gelegenheid bieden voor sporten en bewegen. Het gaat daarbij om 1) parken en plantsoenen (gelegenheid tot wandelen, fietsen, spel, bootcamps, etc.), 2) water dat geschikt is voor sportief-recreatief gebruik (roeien, schaatsen, zeilen, kanopolo, etc.), 3) volkstuinen (tuinieren kan gezien worden als een vorm van matig intensief bewegen in de publieke ruimte) en 4) stoepen breder dan 3 meter (geschikt voor wandelen en kinderspel).

Het vierde element zijn routes waarop actief kan worden bewogen. We meten hier niet de uitgezette routes, maar de paden, in strekkende meters per 10.000 inwoners. De eerste categorie betreft fietspaden, de tweede categorie wandelpaden en de derde categorie buitenweggetjes, die vooral door landbouwverkeer en bestemmingsverkeer worden gebruikt en goed geschikt zijn voor medegebruik door fietsers en wandelaars. Vanwege het ontbreken van een goede landelijke registratie van de ruiterpaden, maken deze nog geen onderdeel uit van de analyse.

Het vijfde element bestaat uit drie categorieën buitengebied, die medegebruik voor sport-, speel- en beweegactiviteiten toestaan. Het gaat hier om bos, heide en zand/strand. Water is hiervoor al meegenomen bij het derde element. Het gaat bij buitengebied om oppervlakte in aantal hectaren per 10.000 inwoners.

Het zesde element wordt gevormd door afstand tot voorzieningen in de woonomgeving die, in elk geval voor bepaalde bevolkingsgroepen, een dagelijks of wekelijks gebruik kennen. De veronderstelling is dat hoe korter de afstand tot deze voorzieningen is, hoe vaker bewoners voorzieningen lopend of fietsend bezoeken. Als de afstand tot voorzieningen te groot is, zijn mensen eerder geneigd voor de auto of ander niet-actief transport te kiezen. Voor kwetsbare groepen, zoals ouderen, kan een te grote afstand tot de dagelijkse voorzieningen ervoor zorgen dat ze minder de deur uit gaan.

In bijlage 1 staat de opbouw van de kernindicator Beweegvriendelijke Omgeving schematisch weergegeven.

Landelijke resultaten

De landelijke kernindicator Beweegvriendelijke Omgeving (KBO) bedraagt 2,56 (tabel 2.2). Oftewel, de beweegvriendelijkheid van de omgeving berekend aan de hand van de zes deelindicatoren, voor heel Nederland krijgt de waarde 2,56 (op een schaal van 1-5). De kernindicator discrimineert op het niveau van de VSG-regio's met een heel punt tussen de regio's Zuid-Holland-Zuid (2,16) en Drenthe (3,19) en met bijna 2,7 punten tussen de gemeenten Hendrik-Ido-Ambacht (1,35) en Coevorden (4,04). Kijken we naar de onderliggende elementen, dan blijkt dat gemeenten heel divers scoren op onderdelen. Hierbij is het overigens niet zo dat als gemeenten bijvoorbeeld hoog scoren op het onderdeel 'buitengebied', deze gemeenten ook altijd hoog scoren op het onderdeel 'paden'.

Tabel 2.2 Scores deelindicatoren kernindicator Beweegvriendelijke Omgeving (KBO)

Deelindicator	Score	VSG-regio: laagste score	VSG-regio: hoogste score
Sportaccommodaties	2,31	1,15 (Amsterdam)	3,65 (Limburg-Noord)
Sport- en speelplekken	1,88	1,04 (Zuid-Limburg)	2,81 (Amsterdam)
Sport-, speel- en beweegruimte	3,09	2,14 (Gooi en Vechtstreek)	4,29 (Flevoland)
Routes	2,33	1,16 (Amsterdam)	4,03 (Drenthe)
Buitengebied	2,04	0,76 (Zaanstreek en Waterland)	3,85 (Limburg-Noord)
Nabijheid	3,70	2,23 (Fryslân)	4,49 (Haaglanden en Amsterdam)
KBO	*2,56*	*2,16 (Zuid-Holland-Zuid)*	*3,19 (Drenthe)*

Bron: Van der Poel, Wezenberg-Hoenderkamp & Hoekman, 2016.

Hoe beweegvriendelijk is Arnhem?

De kernindicator en de deelindicatoren zijn voor alle gemeenten bekend. Om te beoordelen hoe Arnhem scoort op beweegvriendelijkheid (vanuit de hardware bezien), is Arnhem vergeleken met gemeenten die vergelijkbaar zijn qua inwoneraantal en stedelijkheid (tabel 2.3). Arnhem behoort tot de hoogst scorende vergelijkbare gemeenten op de totale kernindicator. Kijken we naar de deelindicatoren, dan zien we dat Arnhem laag scoort op het element 'sportvoorzieningen', maar op alle andere elementen tot de hoogst scorende gemeenten behoort. Veel stedelijke gemeenten, zoals Arnhem, scoren relatief laag op het aantal sportaccommodaties. Dit betekent niet per definitie dat dit slecht is. Het kan ook zijn dat sportvoorzieningen een hogere bezetting kennen dan bijvoorbeeld in een landelijke gemeente met meer (verspreide) sportvoorzieningen.

Tabel 2.3 Scores (kern)indicator Arnhem in vergelijking tot gemeenten van vergelijkbare omvang en met dezelfde stedelijkheid

Gemeente	Inwoners	(kern)indicator	Sportvoorzieningen	Speelplekken	Beweegruimte	Routes	Buitengebied	Nabijheid
Enschede	158.553	**3,08**	3,00	3,50	3,33	1,67	2,33	4,67
Apeldoorn	158.099	**3,03**	2,00	1,50	2,33	4,00	4,67	3,67
Den Bosch	150.889	**2,90**	2,00	3,75	4,00	1,33	2,00	4,33
Arnhem	152.293	**2,90**	1,00	2,75	3,67	2,33	2,67	5,00
Haarlem	156.645	**2,50**	2,00	3,00	3,33	1,00	0,67	5,00
Haarlemmermeer	144.152	**2,44**	2,00	2,00	4,00	2,33	0,67	3,67
Zaanstad	151.418	**2,31**	1,00	2,50	4,00	1,00	0,67	4,67
Maastricht	122.397	**2,24**	2,00	0,75	4,00	1,33	0,67	4,67
Amersfoort	152.481	**2,18**	2,00	1,75	2,00	1,00	1,67	4,67
Nijmegen	170.681	**2,07**	1,00	1,75	2,00	1,00	1,67	5,00
Leiden	121.562	**2,00**	1,00	2,00	2,33	1,00	0,67	5,00

Bron: Van der Poel, Wezenberg-Hoenderkamp & Hoekman, 2016.

De resultaten van de kernindicator[7] wijzen erop dat de fysieke voorwaarden (kwantiteit van de hardware) voor het sportief gebruik van de openbare ruimte in ruime mate aanwezig lijken te zijn. De vraag is echter in hoeverre dat voor heel Arnhem geldt, of dat vooral enkele wijken zorgen voor een hoge score. In het volgende hoofdstuk wordt ingezoomd op de wijken van de gemeente Arnhem.

[7] De kernindicator Beweegvriendelijke Omgeving, 2016.

3. Sportief te gebruiken openbare ruimte

3.1 Fysieke elementen (hardware)

Inleiding

Sport en bewegen in de openbare ruimte is voor de gemeente natuurlijk niet nieuw. Er zijn al veel voorzieningen aanwezig die, hoewel niet altijd primair voor sport of bewegen gerealiseerd, goed gebruikt kunnen worden voor sportieve activiteiten. Denk aan speelplekken voor kinderen, maar ook aan parken waarin wandelaars of bootcampers terecht kunnen. In dit hoofdstuk beschrijven we de aanwezige fysieke elementen (hardware) in Arnhem. Allereerst is een overzicht gegeven van de grote speel- en ontmoetingsplekken in Arnhem om een beeld te krijgen van de 'grote groene ruimtes' in Arnhem die een belangrijk aandeel vormen in het (openbare) ruimteaanbod waar kan worden gesport, gespeeld en waar men elkaar kan ontmoeten.

Vervolgens hebben we de kwantiteit van de fysieke elementen inzichtelijk gemaakt. Dit doen we met de werkwijze van de kernindicator Beweegvriendelijke Omgeving als vertrekpunt. Waar mogelijk hebben we landelijke datasets aangevuld met lokale gegevens. Dit levert met name voor de sport- en speelplekken een goede aanvulling op, omdat kleine trapveldjes of speelplekken niet allemaal in landelijke datasets geregistreerd staan. Ook voor de groene ruimtes vormen de lokale data een goede aanvulling, waarbij de meerwaarde vooral zit in het 'labelen' van de parken. Sommige groene ruimtes zijn door de gemeente voorzien van namen (zoals Park Sonsbeek), terwijl andere ruimtes plantsoenen of groenvoorzieningen zijn. De gegevens zijn afgezet tegen het aantal inwoners per wijk, waardoor het mogelijk wordt om wijken met elkaar te vergelijken.

Naast de fysieke elementen (hardware), is ook gekeken naar de 'zachtere' elementen (software), zoals de plekken waar hardloopgroepen starten, fietsroutes liggen of een kanovereniging actief is. Dit wordt beschreven in paragraaf 3.2. In de laatste paragraaf beschrijven we een aantal geplande voorzieningen die het sportief gebruik van de openbare ruimte ten goede komen.

Grote speel– en ontmoetingsruimtes

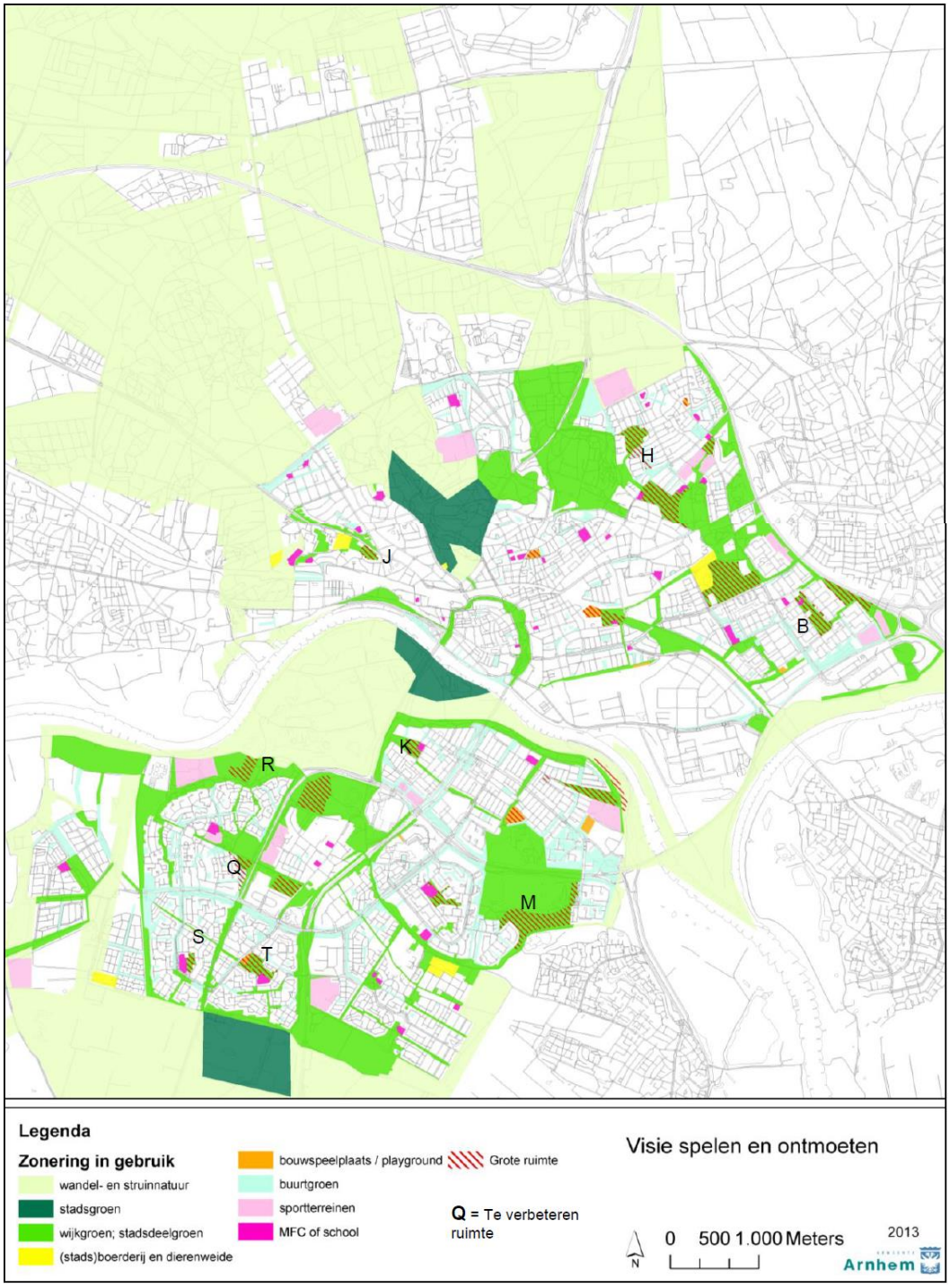
De gemeente Arnhem wil wijken en buurten aantrekkelijk maken voor spelen, ontmoeten en sporten. Om het buitenspelen te stimuleren, wil de gemeente goed bereikbare, spannende speelmogelijkheden in de buurt hebben. Het liefst op grote natuurlijke ruimtes in wijk- en stadsparken of playgrouds. Een dergelijk grote ruimte biedt voor alle leeftijden voldoende variatie om te spelen, te sporten en te ontmoeten. Ook ouders en grootouders kunnen daar prettig verblijven en elkaar ontmoeten.

In de Beheervisie Spelen en Ontmoeten (gemeente Arnhem, 2018) zijn de volgende drie typen ruimtes en inrichtingskaders voor grote ruimtes geformuleerd:

1. Grote groene ruimte in een park met landschapswaarden: een grote groene ruimte bestaat voor minimaal 80 procent uit natuurlijke speelaanleidingen en 20 procent uit speel- en sporttoestellen en er is ruimte voor natuurbeleving en –educatie.
2. Grote groene ruimte in een wijkpark: een grote groene ruimte bestaat uit 50 procent natuurlijke speelaanleidingen en 50 procent speel- en sporttoestellen (verharde sportvelden zijn mogelijk.
3. Grote ruimte in de vorm van playgrounds: playgrounds zijn sport- en ontmoetingsruimtes waar voor 4-19-jarigen verschillende activiteiten worden georganiseerd door een sport- en

spelbegeleider. Het zijn playgrounds (met beperkte openingstijden en met toezicht) en de Krajicek playgrounds. Deze playgrounds liggen in wijken en zijn semi-openbaar, met een eigen inrichting afhankelijk van het sociale programma en de wensen van de buurt of wijk. In kaart 3.1 zijn deze ruimtes weergegeven.

Kaart 3.1 Grote speel- en ontmoetingsruimtes in Arnhem

Bron: Beheervisie Spelen en Ontmoeten, gemeente Arnhem, 2018.

Tabel 3.1 Grote speel- en ontmoetingsruimtes in Arnhem

Ruimte	Wijk
Park Thialf en Sportplein Vospoort i.c.m. Playground Thialf, met Krajicek Playground	Spijkerkwartier
Park Kinderkamp Park12	Presikhaaf Oost
Park Presikhaaf	Presikhaaf Oost
Playground De Leuke Linde, met Krajicek Playground	Klarendal
Park Angerenstein	Velperweg e.o.
Beek op de Paasberg	Velperweg e.o.
Playground De Rommelkist, met Krajicek Playground en de speelruimte Reigersstraat	Geitenkamp
Hoogte 80 i.c.m. Wijkpark Nieuw Monnikenhuizen	Monnikenhuizen
Saksen Weimar	Monnikenhuizen
Rosorum e.o.	Heijenoord/Lombok
Park Malburgen West	Malburgen West
Park Bakenhof (incl. Kamillehof) i.c.m. Natuuruiterwaard	Malburgen Oost (noord)
Immerloopark	Vredenburg/Kronenburg
Buurtplein de Hobbit	Malburgen Oost (zuid)
Groningerpark	Vredenburg/Kronenburg
Park Westerveld en park Zuiderveld	Elden
Waterspeeltuin Spelderveld	Elderveld
Dijkzone/Hannesstraatje	Elderveld
Park De Laar West, incl. asfaltsportveld, skatebaan en pannaveld bij Wijksportcentrum de Laar	De Laar
Bingelradepark, Avonturenspeelplaats De Buitelaar en Sportplein naast Brede School	De Laar

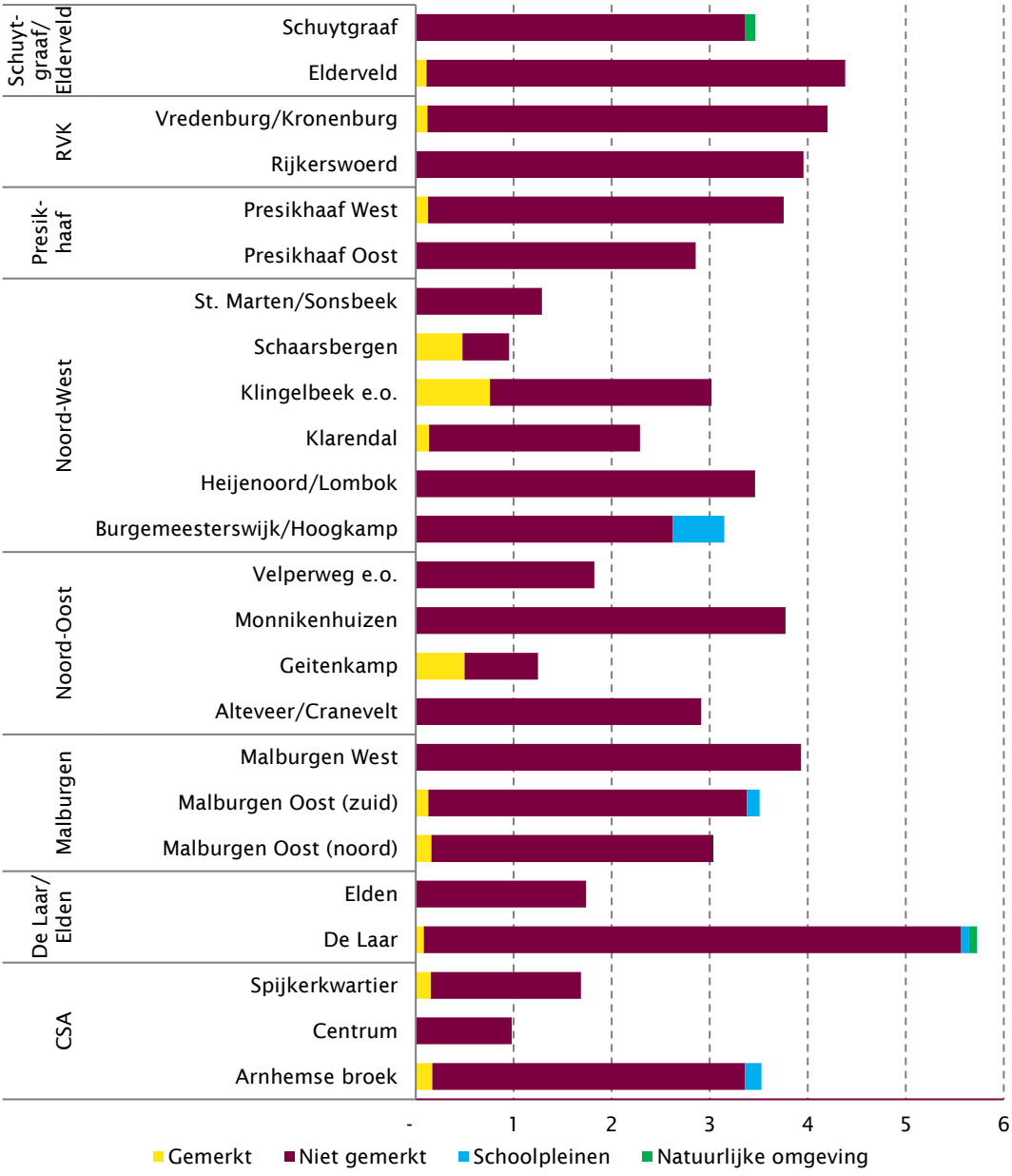
Van grote ruimtes zoals beschreven in tabel 3.1, heeft de gemeente Arnhem drie van deze grote ruimtes aangestipt die in de komende jaren dienen te worden verbeterd. Dit zijn:

- Bingelradepark met avonturenspeelplaats De Buitelaar (De Laar-West);
- Waterspeelplaats Spelderveld (Elderveld);
- Wijkpark Nieuw Monnikenhuizen (nabij Hoogte 80/Monnikenhuizen).

Sport- en speelplekken

De gemiddelde score op het element 'sport- en speelplekken' (gemerkte en niet-gemerkte speelplekken) is 3,25 (per 1.000 inwoners) voor geheel Arnhem. In figuur 3.1 is te zien dat wijken divers scoren op dit element. Niet alle wijken hebben een 'gemerkte speelplek'. Hierbij gaat het om playgrounds zoals Cruyff Courts en Krajicek Playgrounds. Niet-gemerkte sport- en speelplekken zijn wel in alle wijken aanwezig, waarbij De Laar het hoogste scoort en de wijk Schaarsbergen het laagste. Vier wijken hebben een Gezond Schoolplein of een Schoolplein14, terwijl in twee wijken natuurlijke speelplekken zijn (open zwemwater in De Laar en een speelbos in Schuytgraaf.

Figuur 3.1 Aantal sport- en speelplekken per wijk in Arnhem (per 1.000 inwoners)

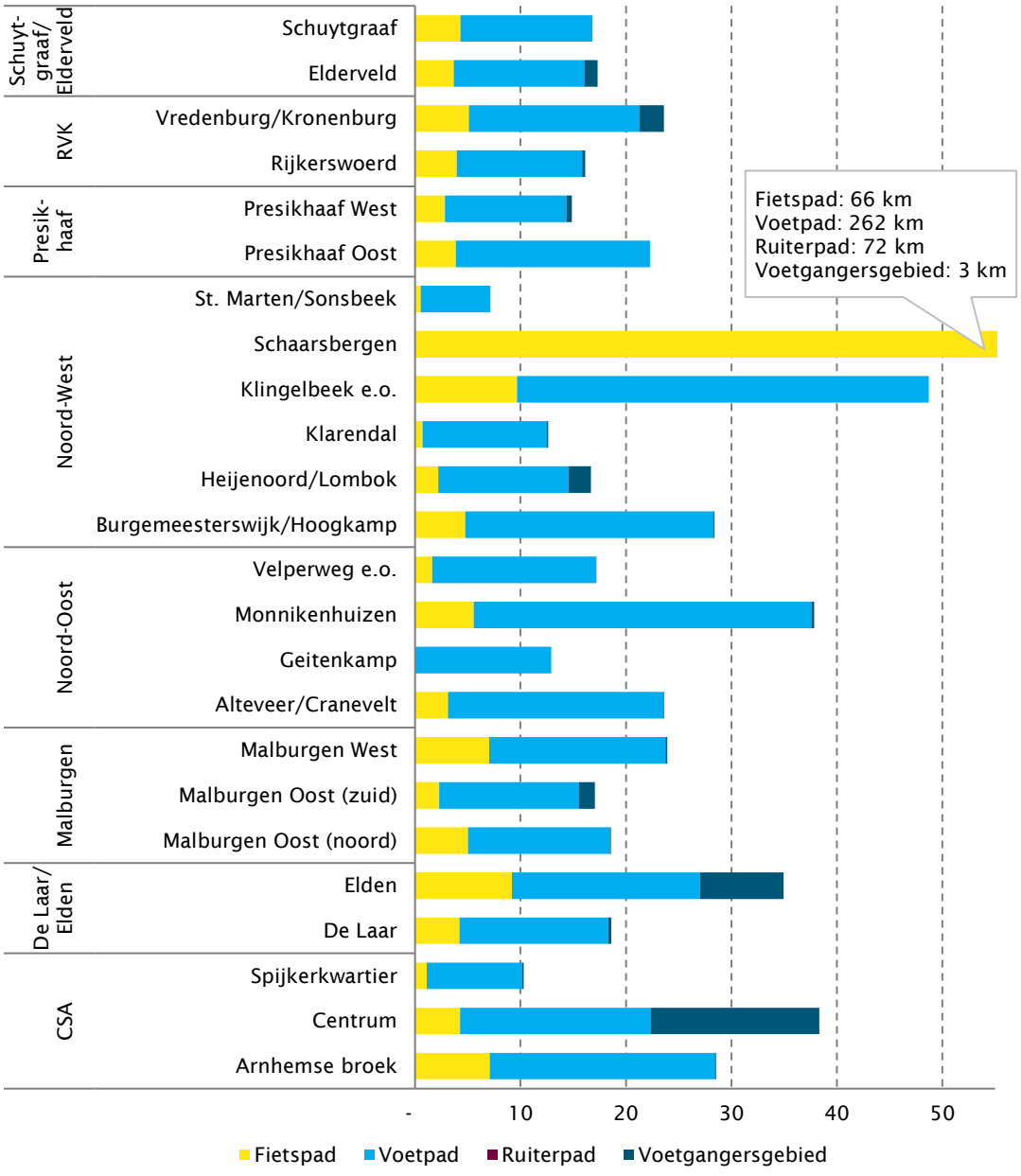

Bron: Gemeente Arnhem (2017); Cruyff Foundation (2017); Krajicek Foundation (2017); www.gezondeschool.nl (2017); www.zwemwater.nl (2017); www.staatsbosbeheer.nl (2017). Bewerking: Mulier Instituut.

Fiets-, wandel- en ruiterpaden

Het gemiddeld aantal kilometer aan fiets-, wandel- en ruiterpaden in Arnhem is ruim 25 kilometer (per 1.000 inwoners). De wijk Schaarsbergen is dankzij het grote gebied met bos en het lage aantal inwoners de wijk met veruit het meeste aantal kilometers paden. De grote invloed van Schaarsbergen op de uitkomsten blijkt als we het gemiddeld aantal kilometer paden berekenen zonder Schaarsbergen. Het gemiddelde zakt dan naar 20 kilometer voor heel Arnhem. De wijken Centrum en Elden scoren relatief hoog doordat ze voetgangersgebieden (bijvoorbeeld in winkelgebied) hebben. In St. Marten/Sonsbeek, Klarendal, Geitenkamp en het Spijkerkwartier liggen de minste aantal kilometer aan fiets-, wandel- en ruiterpaden.

Figuur 3.2 Aantal kilometer fiets-, wandel- en ruiterpaden en m² voetgangersgebied per wijk in Arnhem (per 1.000 inwoners)

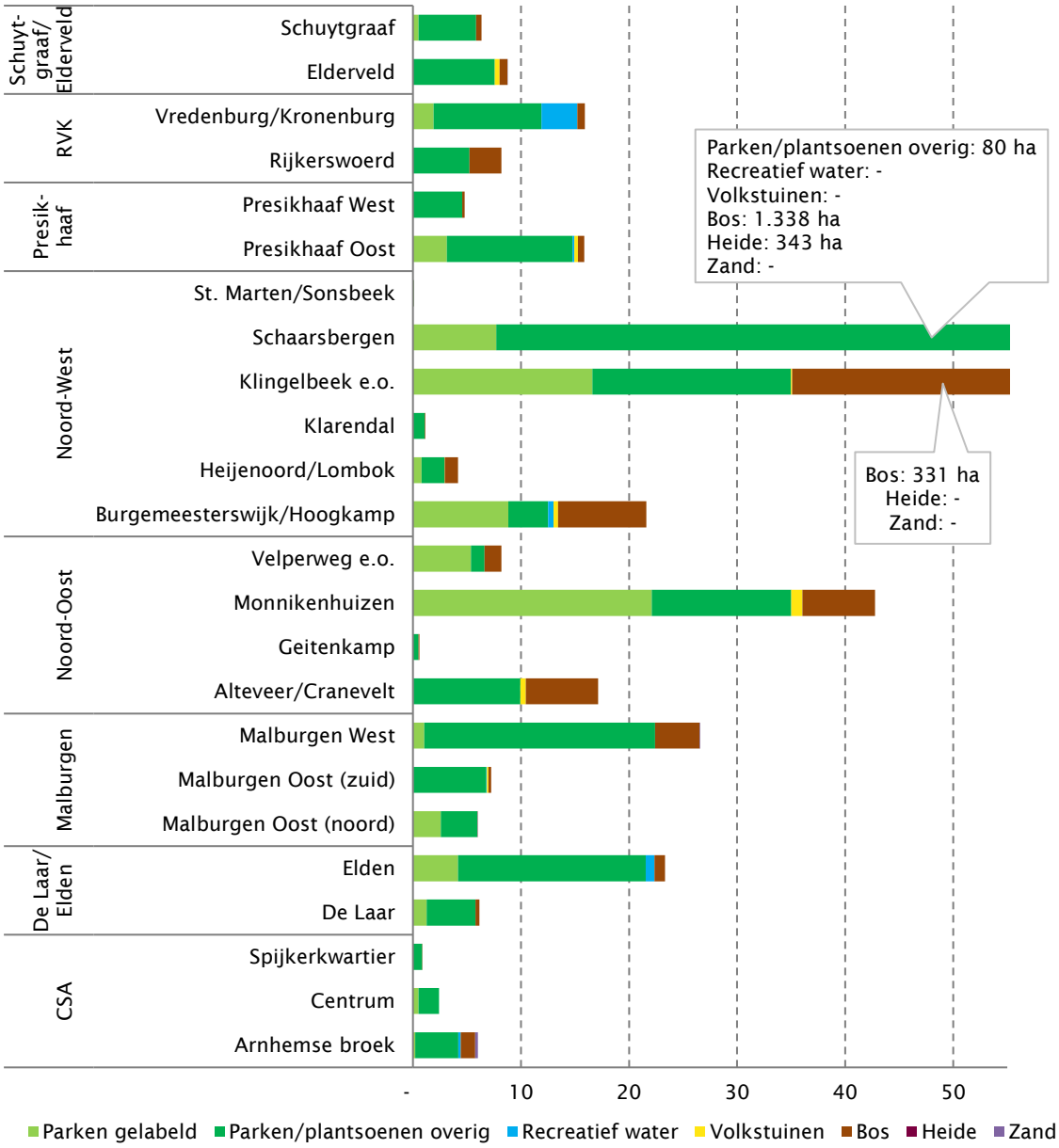

Bron: Basisregistratie Grootschalige Topografie (Kadaster, 2017). Bewerking: Mulier Instituut.

Sport-, speel- en beweegruimte

Voor de analyse op gemeenteniveau zijn de deelindicator sport-, speel- en beweegruimte en de deelindicator buitengebied bij elkaar gevoegd. Gemiddeld scoort Arnhem 34 hectare (per 1.000 inwoners) op het samengestelde element. Net als bij het aantal paden, is de invloed van Schaarsbergen groot. Arnhem scoort, exclusief Schaarbergen, ruim 10 hectare. Een duidelijk verschil is zichtbaar tussen de ruim opgezette wijken (Schaarsbergen, Klingelbeek e.o., Monnikenhuizen, etc.) en dichtbebouwde wijken (St. Marten/Sonsbeek, Klarendal, Geitenkamp en Spijkerkwartier). De aanwezige hoeveelheid beweegruimte in de laatstgenoemde wijken is beperkt doordat huizen veelal dicht op elkaar gebouwd zijn en hierdoor de ruimte voor onder andere parken ontbreekt.

Figuur 3.3 Aantal hectare sport-, speel- en beweegruimte per wijk in Arnhem (per 1.000 inwoners)

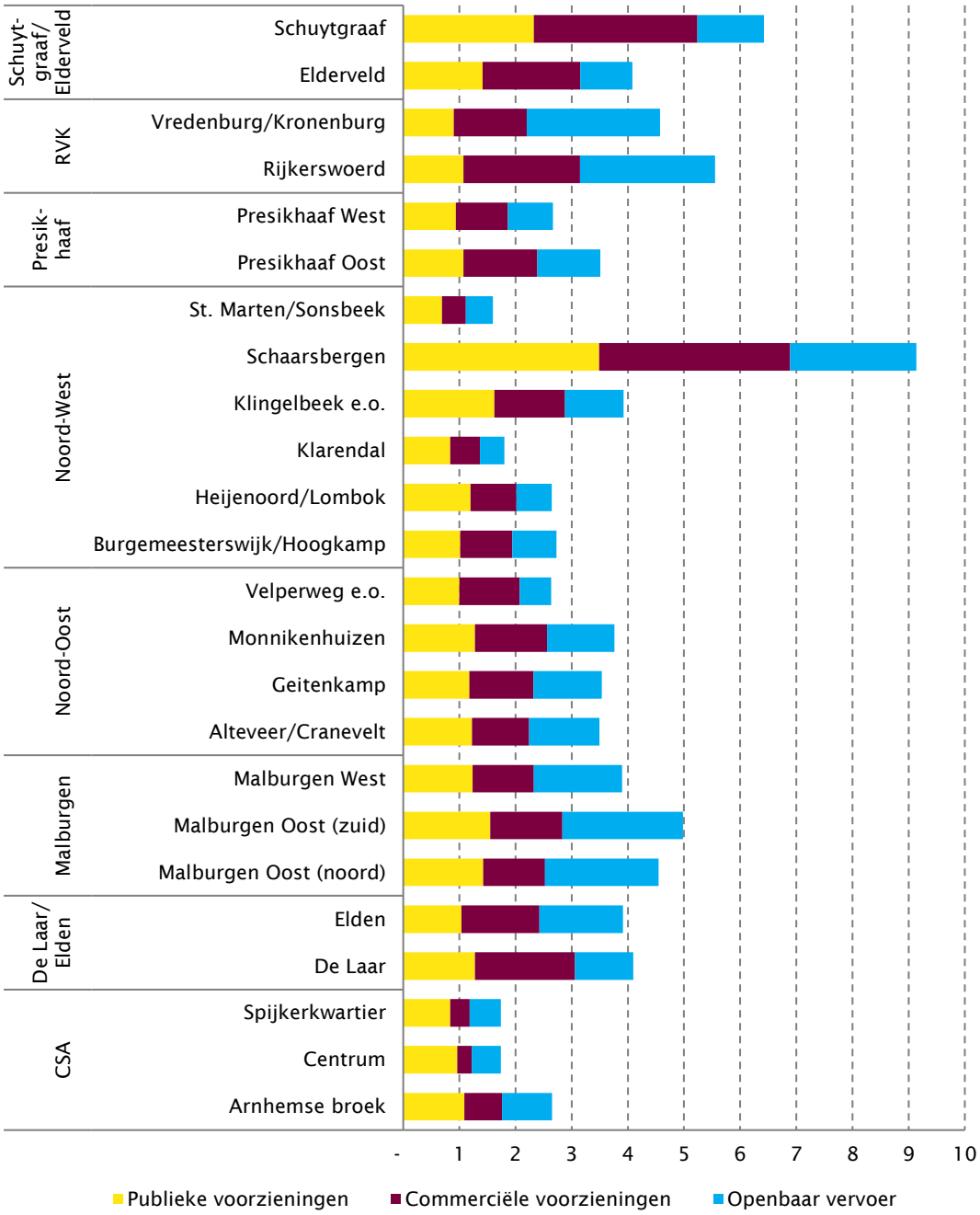

Bron: Gemeente Arnhem (2017); Bodemstatistiek (CBS, 2012); Basisregistratie Grootschalige Topografie (Kadaster, 2017). Bewerking: Mulier Instituut.

Nabijheid voorzieningen

Gemiddeld hebben inwoners van Arnhem binnen 1,2 kilometer zowel publieke als commerciële voorzieningen beschikbaar. Ook naar de bus en trein moet gemiddeld 1,2 kilometer worden gereisd. De mensen uit Schaarsbergen moeten gemiddeld het verste reizen, terwijl de dichtbebouwde wijken St. Marten/Sonsbeek, Klarendal, Spijkerkwartier en het Centrum de gemiddelde kortste afstand tot voorzieningen hebben. In onderstaande figuur wordt de nabijheid van voorzieningen weergegeven, waar geldt dat hoe korter de 'balk' is des te dichterbij de voorziening aanwezig is.

Figuur 3.4 Nabijheid van voorzieningen per wijk in Arnhem (gemiddelde afstand in kilometers)

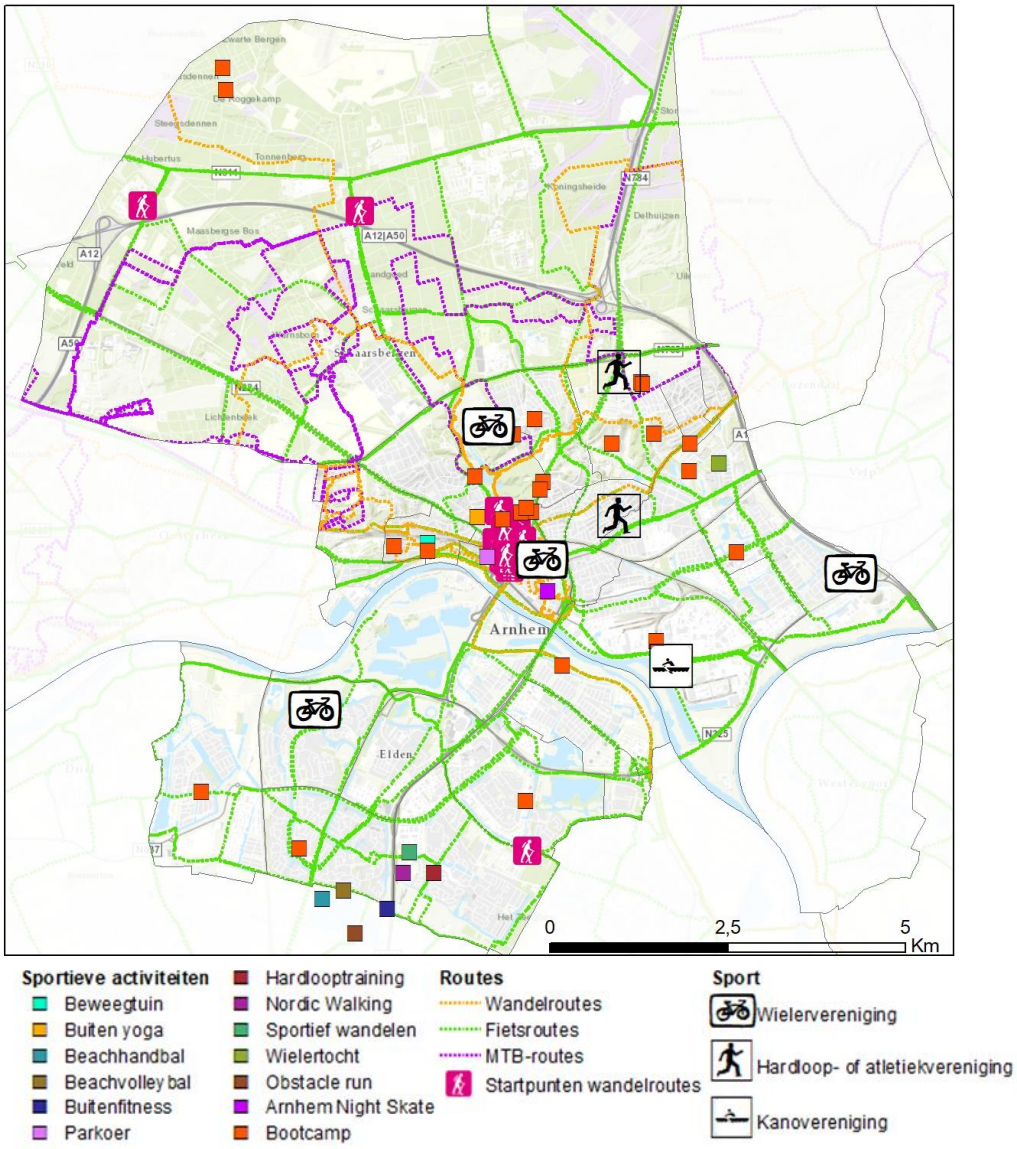
Bron: Nabijheidsstatistiek (CBS, 2017); Open StreetMap (2017). Bewerking: Mulier Instituut.

3.2 ‘Zachte’ elementen (software) op gemeenteniveau

Routes en sportieve activiteiten

Naast de in de vorige paragraaf beschreven hardware, zijn er ook ‘zachte’ elementen (software) die het gebruik van de openbare ruimte faciliteren en/of stimuleren. Zo zijn fietsroutes (denk aan fietsknooppunten) en wandelroutes populair bij veel mensen. Maar ook meer moderne sportieve activiteiten zoals een *obstacle run*, bootcamp of een skatetocht winnen steeds meer aan populariteit. Hiernaast maken nog diverse sportverenigingen gebruik van de openbare ruimte, zoals een wieler- of kanovereniging. Door middel van deskresearch is een inventarisatie gemaakt van deze software (kaart 4.1). De kaart laat zien dat er al veel gebeurt in Arnhem, maar dat zich veel in het centrum van de gemeente afspeelt. Veel activiteiten vinden plaats in het Sonsbeekpark en veel wandelroutes starten bij het station. In het bosgebied aan de noordkant van Arnhem zijn veel mountainbikeroutes aanwezig.

Kaart 3.2 Sportief gebruik openbare ruimte in Arnhem

Kaartvervaardiging: Mulier Instituut.

Heatmaps Strava

Van de Nederlandse volwassenen gebruikt 31 procent een elektronisch hulpmiddel om te sporten en bewegen, zoals *wearables* of apps[8]. Van de regelmatige sporters is dat 41 procent. Van de fietsers en hardlopers benut een meerderheid een hulpmiddel. Veruit de belangrijkste reden om een hulpmiddel te gebruiken, is inzicht in eigen prestaties (72% gebruikers). Binnen de hulpmiddelen om te sporten en bewegen, is de app het meest gebruikt (59% van gebruikers, 18% van bevolking). Strava is, na Runkeeper, de meest gebruikte app (11% van gebruikers). De gegevens van Strava zijn beschikbaar als *heatmap*, waarmee globaal inzicht wordt verkregen in welke routes in meer of mindere mate worden gebruikt. De overzichtskaarten (en de ingezoomde kaarten; Sonsbeekpark, kaarten 3.3 en 3.4) laten zien dat hoe roder de delen zijn ingekleurd en hoe dikker de lijnen zijn, des te intensiever de wegen en paden gebruikt worden. Naar mate de rode kleur lichter wordt, des te minder intensief deze wegen en paden gebruikt worden. Een blauwe kleur geeft aan dat de wegen en paden gebruikt worden, maar minder intensief.

Kaart 3.3 Strava *heatmap* gemeente Arnhem, gebaseerd op activiteiten in de periode mei 2016 – mei 2018 (noord, hardlopen)

Bron: Strava (2018). Bewerking: Mulier Instituut.

[8] Dool, R. van den, Hover, P. & Vos, S. (2017). *Apps & Devices. Gebruik van elektronische hulpmiddelen bij sporten en bewegen* (websheet 2017/1). Utrecht: Mulier Instituut.

Kaart 3.4 Strava *heatmap* gemeente Arnhem, gebaseerd op activiteiten in de periode mei 2016 – mei 2018 (noord, fietsen)

Bron: Strava (2018). Bewerking: Mulier Instituut.

Kaart 3.5 Strava *heatmap* gemeente Arnhem, gebaseerd op activiteiten in de periode mei 2016 – mei 2018 (zuid, hardlopen)

Bron: Strava (2018). Bewerking: Mulier Instituut.

Kaart 3.6 Strava *heatmap* gemeente Arnhem, gebaseerd op activiteiten in de periode mei 2016 – mei 2018 (zuid, fietsen)

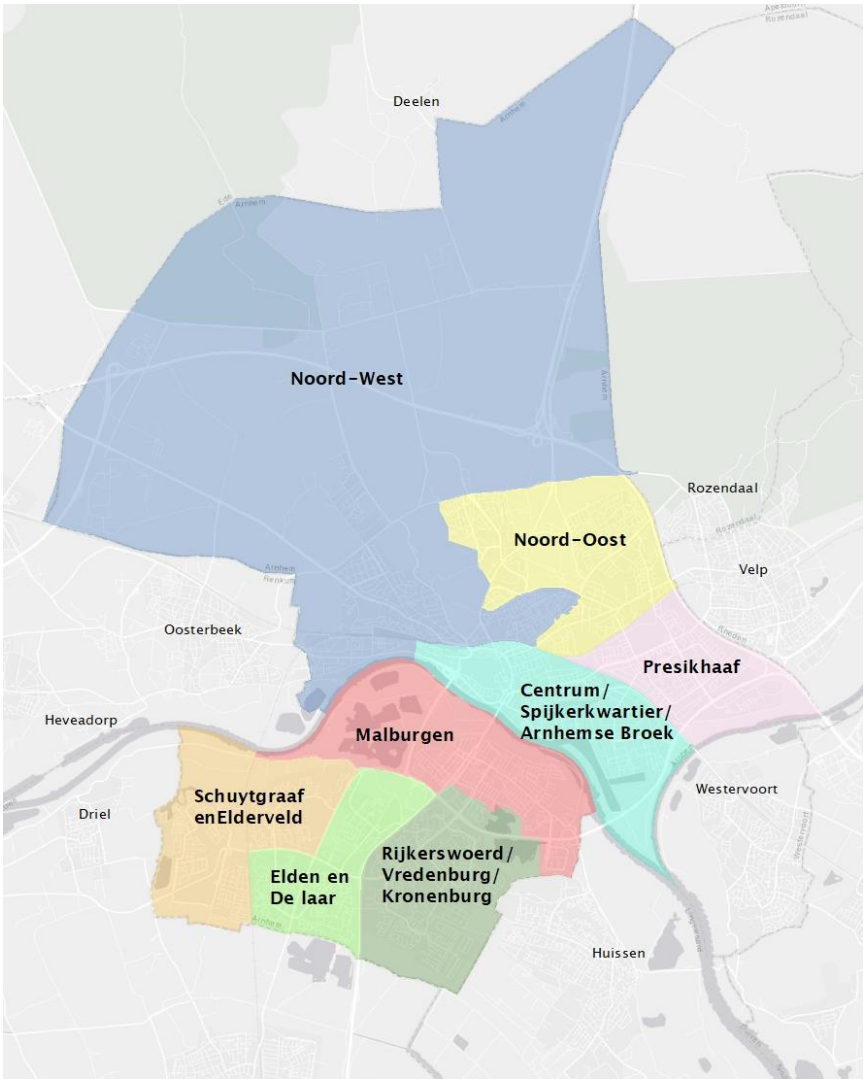

Bron: Strava (2018). Bewerking: Mulier Instituut.

4. Wijkanalyses beweegvriendelijke omgeving

De spreiding van de 24 wijken in Arnhem is in kaart 4.1 naar gebieden weergegeven. In tabel 4.1 staat welke wijken elk gebied heeft. Per wijk is een kaart opgenomen met de openbare ruimte waarin onder meer fiets- en wandelpaden, speelplekken en trapveldjes te vinden zijn. Vervolgens is per wijk de wijkscore van de kernindicator Beweegvriendelijke Omgeving opgenomen, gevolgd door een tabel met de demografie (leeftijdsopbouw, migratie-achtergrond, samenstelling huishoudens, verwachte bevolkingsontwikkeling en leefbaarheid en een tabel met de fit- en beweegnorm en sportdeelname van de betreffende wijk). Deze wijkkenmerken geven een beeld van de wijk en zijn bij de werksessies en de beschouwing van de wijken gebruikt om resultaten in context te kunnen plaatsen en kansen en opgaven te benoemen (in bijlage 3 zijn deze gegevens voor Arnhem in zijn geheel opgenomen). De sportdeelname geeft inzicht in het huidige sportgedrag van de inwoners. Tijdens de werksessies zijn alle wijken aan bod gekomen en de belangrijkste punten hiervan zijn kort samengevat. Bij elke wijkanalyse wordt afgesloten met een beschouwing van de kansen en/of opgaven.

Kaart 4.1 Gebieden gemeente Arnhem

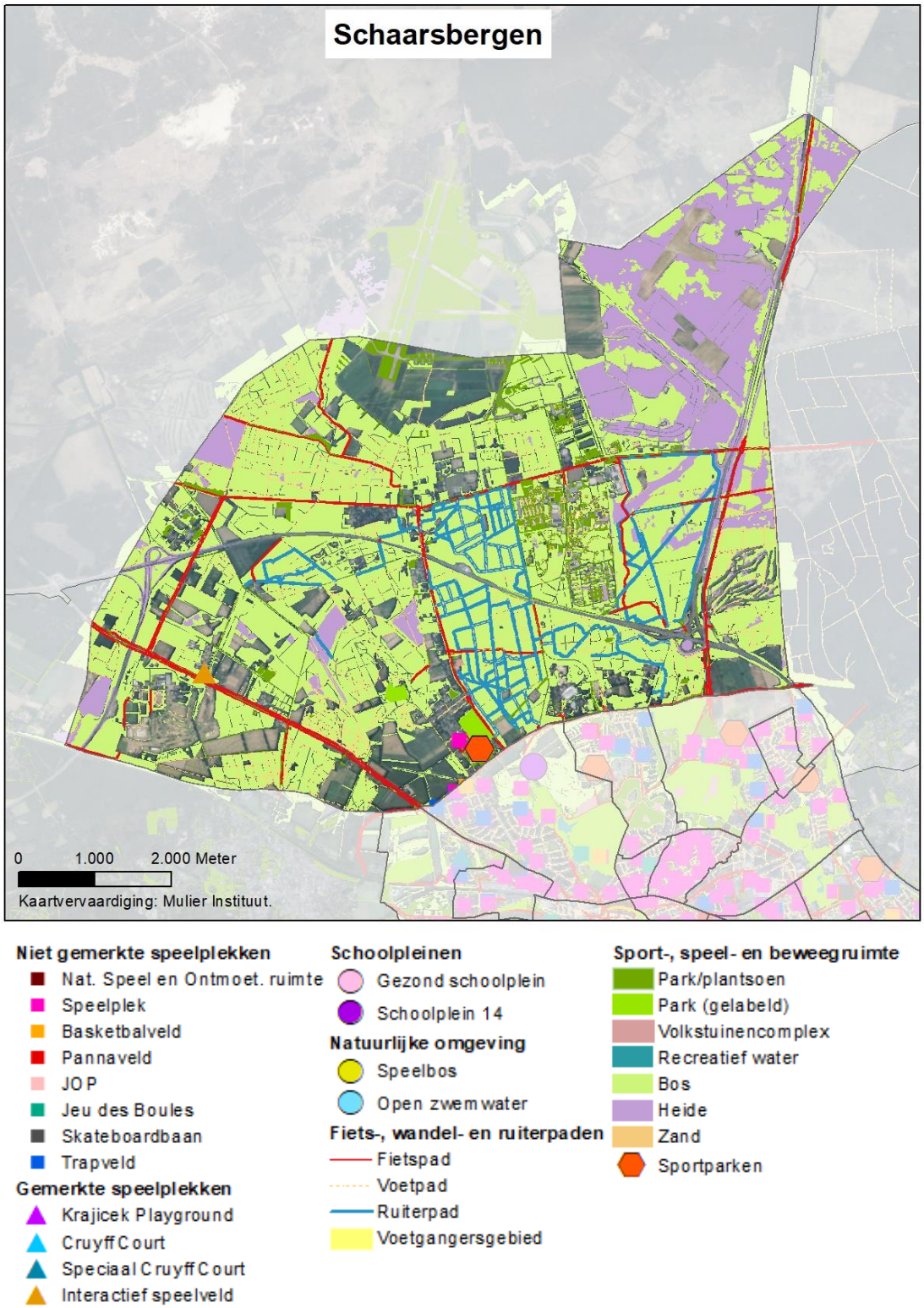
Kaartvervaardiging: Mulier Instituut.

Tabel 4.1 Wijken per gebied

Gebied	Afkorting	Wijken
Centrum/Spijkerkwartier/Arnhemse Broek	CSA	Spijkerkwartier, Arnhemse Broek, Centrum
Presikhaaf	PH	Presikhaaf West, Presikhaaf Oost
Noord-Oost	NO	Velperweg e.o., Alteveer/Cranevelt, Geitenkamp, Monnikenhuizen
Noord-West	NW	Burgemeesterswijk/Hoogkamp, Klarendal, St. Marten/Sonsbeek, Heijernoord/Lombok, Schaarsbergen, Klingelbeek e.o.
Malburgen	MB	Malburgen Oost (zuid), Malburgen Oost (noord), Malburgen West
Vredenburg/Kronenburg/Rijkerswoerd	VKR	Rijkerswoerd, Vredenburg/Kronenburg
Elden/De Laar	EDL	De Laar, Elden
Schuytgraaf/Elderveld	SE	Schuytgraaf, Elderveld

Schaarsbergen

Kaart 4.2 Openbare ruimte wijk Schaarsbergen

Tabel 4.2 Scores beweegvriendelijke omgeving gemeente Arnhem en wijk Schaarsbergen

	Arnhem geheel	Arnhem excl. Schaarsbergen	Schaarsbergen
Sport- en speelplekken (aantal/1000 inw.)	3,25		0,95
Fiets-, wandel- en ruiterpaden (m/1000 inw.)	25.162	19.935	402.696
Sport-, speel- en beweegruimte (m2/1000 inw.)	340.002	100.050	17.672.537
Nabijheid voorzieningen (kilometer)	3,7		9,1

Groen: 8 wijken met de hoogste score.

Roze: 8 wijken met de laagste score.

Niet gekleurd: 8 wijken met middelste scores (net boven/onder gemiddelde van Arnhem).

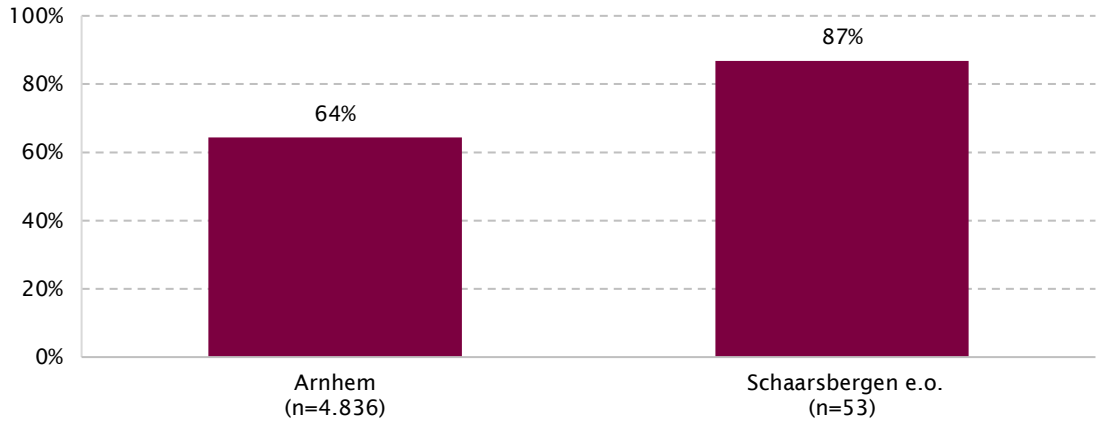
Tabel 4.3 Demografische wijkgegevens Schaarsbergen

	Arnhem	Schaarsbergen
Aantal inwoners	153.790	2.100
Leeftijdsopbouw		
< 15 jaar	17	14
15-24 jaar	13	13
25-44 jaar	30	20
45-64 jaar	26	32
65 jaar en ouder	14	20
Samenstelling huishoudens		
Eenpersoonshuishouden	47	41
Meerpersoonshuishoudens zonder kinderen	24	32
Meerpersoonshuishoudens met kinderen	29	28
Migratie-achtergrond		
Nederlandse achtergrond	69	87
Westerse achtergrond	12	10
Niet-westerse achtergrond	19	3
Verwachte groei/krimp tot 2030	110%	104%
Leefbaarheid	6 (ruim voldoende)	9 (uitstekend)

Sport- en beweegdeelname

Van de inwoners in Schaarsbergen sport 87 procent en het aandeel ligt hiermee ruim boven het Arnhemse gemiddelde (64%, figuur 4.1).

Figuur 4.1 Sport- en beweegdeelname in Arnhem en wijk Schaarsbergen (in procenten)

Bron: Gemeente Arnhem (Leefbaarheids- en Veiligheidsmonitor), 2017.

Bevindingen werksessie

- Schaarbergen is een wijk met veel groen en met veel fysieke ruimte en waar de omgeving zich ervoor leent om erop uit te gaan;
- De doelgroep ouderen (65-plus) heeft de aandacht van wijkteams vanwege de problematiek van vereenzaming bij ouderen in de wijk;
- Er is behoefte aan een centrale ontmoetingsplek voor ouderen waar men kan bewegen in de openbare ruimte;
- Er is behoefte aan een startpunt voor wandelingen of fietsen, mogelijk in combinatie met een centrale ontmoetingsplek, waar een brede doelgroep gebruik van kan maken zodat er een centrale plek in Schaarsbergen is van waaruit sportieve en beweegactiviteiten kunnen plaatsvinden;
- Aanleggen nieuwe uitdagende mountainbikeroute in de directe nabijheid van Schaarsbergen, waar mogelijk te laten aansluiten op bestaande routes Rheden en Oosterbeek;
- Mogelijkheden onderzoeken van sportpark Bakenberg voor een open club zodat ook mensen in de nabijheid van het sportpark hiervan gebruik kunnen maken, mogelijk in combinatie met fysiotherapie op het sportpark.

Beschouwing

Schaarsbergen is een wijk die midden in het groen ligt, die ruim is opgezet en waar de leefbaarheid uitstekend is. Gemiddeld inkomen in Schaarsbergen ligt hoog. In Schaarsbergen wonen vrij veel mensen in de leeftijdscategorie 65-plus. Een vrij hoog percentage van de inwoners zijn gezinnen zonder kinderen en met een Nederlandse achtergrond. De sportdeelname in de wijk is hoog. De wijk kent de problematiek van vereenzaming onder ouderen. Dat is de doelgroep die de aandacht heeft bij de medewerkers uit het wijkteam. Een centrale ontmoetingsplek met een mengeling van diverse functies is een kans om ouderen in beweging te krijgen. Aan de ontmoetingsplek zouden meerdere functies gekoppeld kunnen worden. Functiemenging is een middel om de gebiedsdynamiek in deze wijk te vergroten en hiermee bij te dragen aan het oplossen van de problematiek van vereenzaming onder ouderen. Een voorbeeld is om horeca toe te voegen aan de ontmoetingsplek. De locatie dient duidelijk

zichtbaar en aantrekkelijk ingericht te worden zodat de plek een grote aantrekkingskracht heeft bij inwoners in en buiten de wijk Schaarsbergen. De omgeving zou vervolgens verkeersluw ingericht moeten worden zodat het voor wandelaars en/of ouderen aantrekkelijk wordt om van de locatie gebruik te maken. Deze randvoorwaarden dragen bij aan het bevorderen van het gebruik van de sportieve openbare ruimte in de wijk.

Klingelbeek e.o.

Kaart 4.3 Sportieve openbare ruimte wijk Klingelbeek e.o. in beeld

Tabel 4.4 Scores beweegvriendelijke omgeving gemeente Arnhem en wijk Klingelbeek e.o.

	Arnhem geheel	Arnhem excl. Schaarsbergen	Klingelbeek e.o.
Sport- en speelplekken	3,25		3,02
Fiets-, wandel- en ruiterpaden	25.162	19.935	48.703
Sport-, speel- en beweegruimte	340.002	100.050	682.151
Nabijheid voorzieningen	3,7		3,9

Groen: 8 wijken met de hoogste score.

Roze: 8 wijken met de laagste score.

Niet gekleurd: 8 wijken met middelste scores (net boven/onder gemiddelde van Arnhem).

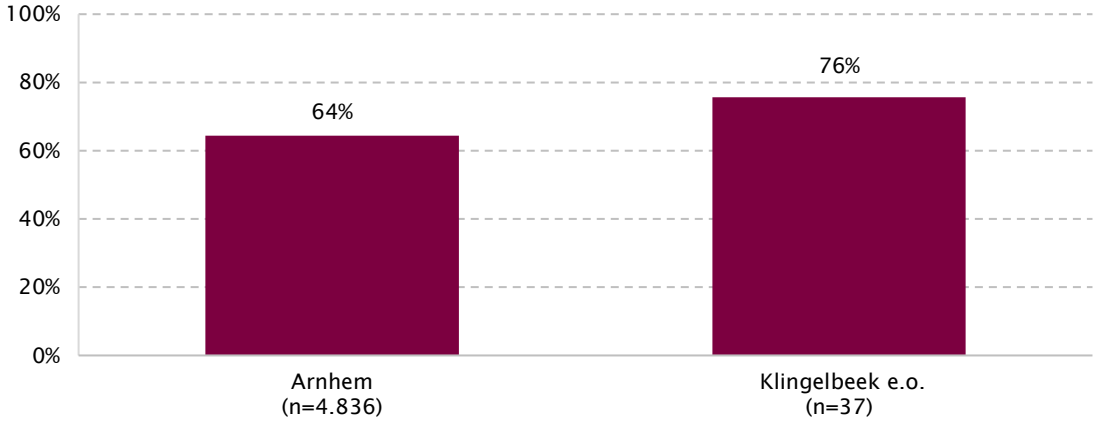
Tabel 4.5 Demografische wijkgegevens Klingelbeek e.o.

	Arnhem	Klingelbeek e.o.
Aantal inwoners	153.790	1.325
Leeftijdsopbouw		
< 15 jaar	17	13
15-24 jaar	13	8
25-44 jaar	30	19
45-64 jaar	26	30
65 jaar en ouder	14	30
Samenstelling huishoudens		
Eenpersoonshuishouden	47	43
Meerpersoonshuishoudens zonder kinderen	24	35
Meerpersoonshuishoudens met kinderen	29	22
Migratie-achtergrond		
Nederlandse achtergrond	69	85
Westerse achtergrond	12	11
Niet-westerse achtergrond	19	4
Verwachte groei/krimp tot 2030	110%	133%
Leefbaarheid	6 (ruim voldoende)	9 (uitstekend)

Sport- en beweegdeelname

Drie kwart (76%) van de inwoners in Klingelbeek e.o. sport en het aandeel ligt hiermee ruim boven het Arnhems gemiddelde (64%, figuur 4.2).

Figuur 4.2 Sport- en beweegdeelname in Arnhem en wijk Klingelbeek e.o. (in procenten)

Bron: Gemeente Arnhem (Leefbaarheids- en Veiligheidsmonitor), 2017.

Bevindingen werksessie

- Klingelbeek e.o. zoals afgebakend in kaart 4.3 bestaat uit verschillende deelgebieden, te noemen: Mariëndaal, Arnhems Buiten, woongemeenschapswijk Het Dorp en de wijk Klingelbeek e.o. met uitloopgebied naar de Nederrijn. In de directe omgeving van de wijk Klingelbeek e.o. is veel groen aanwezig.
- Het Dorp wordt herontwikkeld en een masterplan is hiervoor gereed. Eén van de elementen dat onderdeel uitmaakt van het herinrichtingsplan is de verbinding met naast gelegen gebieden zoals wijk Heijenoord en Klingelbeek e.o.
- Het groene gebied Arnhems buiten (oude Kema-terrein) is een werklocatie voor bedrijven uit de energiesector. Mogelijk dat dit gebied in de toekomst getransformeerd gaat worden naar woon-werkgebied.
- Er gaat bij de betrokkenen van de werksessie aandacht uit naar faciliteiten nabij de Nederrijn. In de huidige situatie wordt bij zomerse dagen in de nabijheid van Rosandepolder gezwommen op niet (officieel) aangewezen zwemgelegenheden. Mogelijk zijn hier kansen om een officiële zwemgelegenheid te creëren en een goede verbinding te leggen met de nabijgelegen wijken waaronder Klingelbeek e.o.
- Over het algemeen is in de hele omgeving veel groen aanwezig. Er zou nog eens goed gekeken kunnen worden naar de verbindingen tussen de verschillende gebieden en het mogelijk verbeteren van de routestructuur en toegankelijkheid van gebieden waaronder de Rosandepolder. Onderdeel daarvan kan zijn een verbinding met de wandelroute langs de Rosandepolder en werken aan de zichtbaarheid dat er een route in een mooi uitloopgebied ligt.
- Er wordt relatief weinig bewogen in de wijk. Bewoners pakken de auto om naar de supermarkt of naar de sportschool te gaan. Er dient zicht de mogelijkheid aan om bewoners bewust te maken om vaker met de fiets te gaan of gebruik te maken van een hardlooproute vlakbij de woonomgeving.

Beschouwing

De wijk Klingelbeek e.o. ligt tegen de wijk Lombok aan en kent aan alle kanten mogelijkheden om naar groene ruimten uit te wijken. De leefbaarheid in de wijk is uitstekend en de wijk zelf is ruim opgezet. Het aandeel gezinnen zonder kinderen in deze wijk is hoog. Een hoog percentage van de inwoners in de wijk heeft een Nederlandse achtergrond. De inwoners in Klingelbeek e.o. sporten en bewegen veel. Omdat in dit deel van Arnhem veel mogelijkheden zijn om te sporten of te bewegen in het groen, is het van belang dat de groene ruimtes (vanuit de omringende wijken) goed toegankelijk zijn.

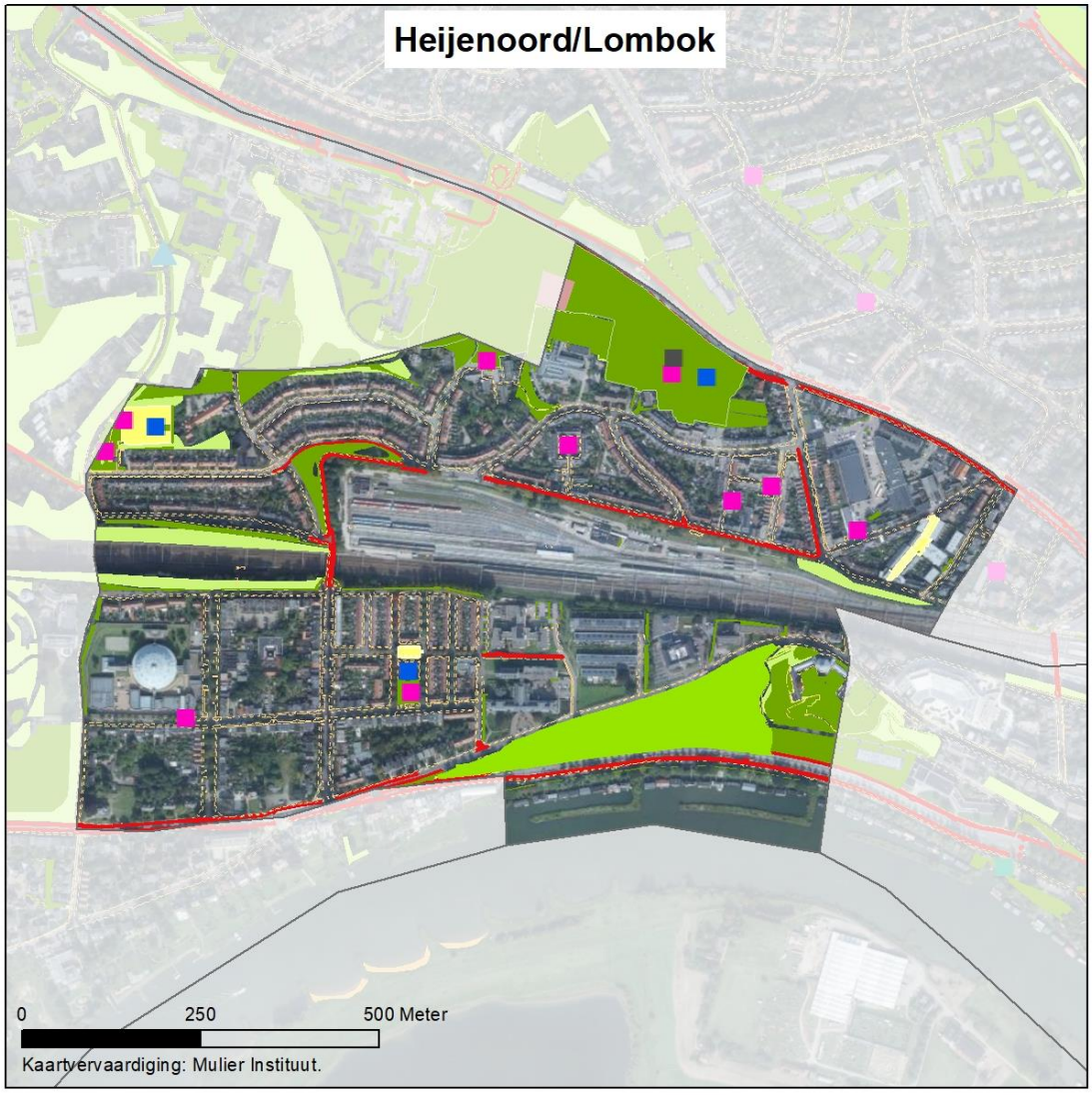
Het verdient aanbeveling goed te kijken naar de verbindingen tussen de verschillende (groene) gebieden en waar nodig kan het routenetwerk voor langzaam verkeer verbeterd worden. Dit zou dan breder getrokken kunnen worden door de nabijgelegen wijken Heijenoord en Lombok hierbij ook te betrekken. Onderdeel daarvan zou kunnen zijn dat vanuit de wijk Klingelbeek e.o. een goede verbinding gerealiseerd wordt naar het uitloopgebied van de uiterwaarden van de Nederrijn (Rosandepolder) waarbij door informatievoorziening de zichtbaarheid en toegankelijkheid van het uiterwaardegebied vergroot kan worden. Dit is een kans om het uiterwaardengebied te betrekken bij de stad zodat het meer uitnodigt om gebruik te maken van deze openbare ruimte om te sporten of te bewegen.

Een voorbeeld van een project waar een duidelijke verbinding is gelegd tussen de stad en de groene omgeving is Enschede. Met de aanleg van Rondje Enschede, een 52 kilometer lange fiets- en wandelroute rondom Enschede en Boekelo, is een verbinding gelegd tussen de stad en het groene buitengebied. De route is onderdeel geweest van twee grote landinrichtingsplannen (noord/zuid). De route loopt over nieuwe en bestaande paden en verbindt tientallen unieke beleefplekken en bijzondere activiteiten in de omgeving. De route is met succes aangelegd en gepromoot. Het resultaat is dat het rondje veel mensen in beweging heeft gekregen.

In verband met nieuwbouw zullen (delen) van Het Dorp heringericht worden. Vanuit het principe ‘verblijfkwaliteit vergroten’ zou gedacht kunnen worden aan het realiseren van ontmoetingsplekken in de mooie groene delen in en rond Het Dorp waardoor ook de mensen uit de wijk (en omringende wijken) hiervan gebruik kunnen maken. Verbindingsroutes van de wijk naar Het Dorp zouden bij realisatie duidelijk zichtbaar, veilig en aantrekkelijk moeten zijn. Bij de herinrichting van Het Dorp zou aandacht uit moeten gaan naar bewegen onder ouderen. Onderdeel van het herinrichtingsplan van Het Dorp zou aanleiding kunnen zijn om die voorzieningen te creëren waar ouderen verleid worden om (meer) te bewegen zoals bijvoorbeeld een beweegtuin.

Heijenoord/Lombok

Kaart 4.4 Sportieve openbare ruimte wijk Heijenoord/Lombok in beeld

Tabel 4.6 Scores beweegvriendelijke omgeving gemeente Arnhem en wijk Heijenoord/Lombok

	Arnhem geheel	Arnhem excl. Schaarsbergen	Heijenoord/Lombok
Sport- en speelplekken	3,25		3,46
Fiets-, wandel- en ruiterpaden	25.162	19.935	16.684
Sport-, speel- en beweegruimte	340.002	100.050	41.768
Nabijheid voorzieningen	3,7		2,6

Groen: 8 wijken met de hoogste score.

Roze: 8 wijken met de laagste score.

Niet gekleurd: 8 wijken met middelste scores (net boven/onder gemiddelde van Arnhem).

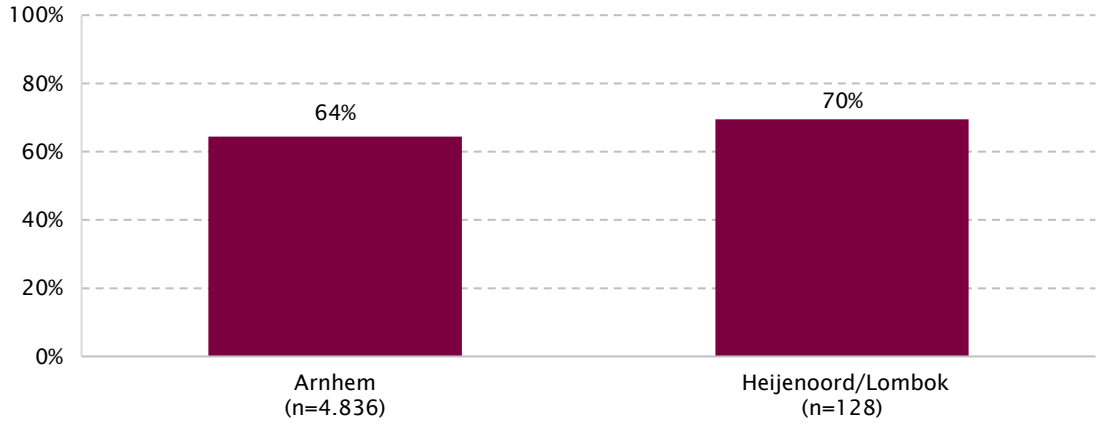
Tabel 4.7 Demografische wijkgegevens Heijenoord/Lombok

	Arnhem	Heijenoord/Lombok
Aantal inwoners	153.790	4.045
Leeftijdsopbouw		
< 15 jaar	17	14
15-24 jaar	13	13
25-44 jaar	30	30
45-64 jaar	26	32
65 jaar en ouder	14	11
Samenstelling huishoudens		
Eenpersoonshuishouden	47	50
Meerpersoonshuishoudens zonder kinderen	24	25
Meerpersoonshuishoudens met kinderen	29	25
Migratie-achtergrond		
Nederlandse achtergrond	69	81
Westerse achtergrond	12	12
Niet-westerse achtergrond	19	7
Verwachte groei/krimp tot 2030	110%	98%
Leefbaarheid	6 (ruim voldoende)	8 (zeer goed)

Sport- en beweegdeelname

70 procent van de inwoners in Heijenoord/Lombok sport en het aandeel ligt hiermee boven het Arnhemse gemiddelde (64%, figuur 4.3).

Figuur 4.3 Sport- en beweegdeelname in Arnhem en wijk Heijenoord/Lombok (in procenten)

Bron: Gemeente Arnhem (Leefbaarheids- en Veiligheidsmonitor), 2017.

Bevindingen werksessie

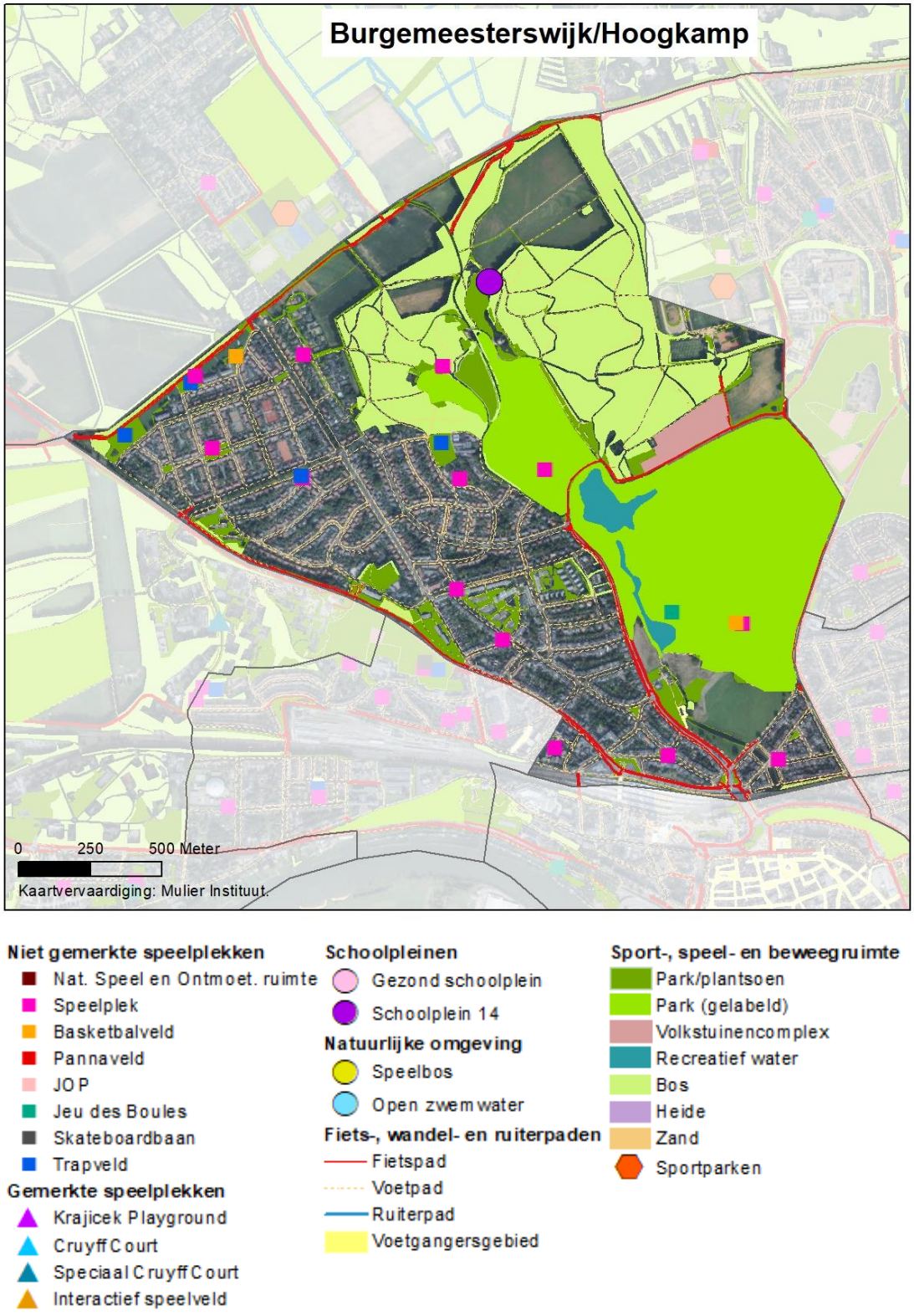
- Het gevoel leeft dat er meer voor jonge kinderen gedaan kan worden omdat de wijk zelf redelijk dicht op elkaar gebouwd is met beperkte fysiek ruimte in de wijk. Om de wijk heen is veel groene ruimte beschikbaar. Heijenoord ligt dicht bij park Mariëndaal en Lombok dicht bij het terrein Arnhems Buiten. Er ligt een mooie kans voor de wijk Lombok om meer gebruik te maken van het groene terrein van Arnhems Buiten. Voor Arnhems Buiten wordt een herinrichtingsplan gemaakt door een landschapsarchitectenbureau, waar het plan is om het gebied om te vormen tot een woon- en werklandschap.
- Bij de koepel is door bewoners met steun van de gemeente een ontmoetingsplek/speelplek gerealiseerd. De voormalig koepelgevangenis en het terrein biedt veel kansen voor Arnhem, waar mogelijk ook op het vlak van sporten en bewegen.
- Het park ‘Onderlangs’ wordt weinig gebruikt. Zo af en toe door wandelaars. Het park biedt potentie aan de wijk Heijenoord, maar het is niet gemakkelijk om het park voor een breed publiek toegankelijk te maken omdat er veel hoogteverschil is. Er zijn mogelijkheden om het park meer te betrekken bij het gemeentemuseum. Mogelijk dat dit samen kan gaan met de verbouwing van het gemeentemuseum.
- Voor het gebied aan de noordzijde van de wijk Heijenoord is een nieuw ontwerp gemaakt; dit biedt enorm veel kansen. Met de nieuwbouw en herinrichting van het gebied Het Dorp liggen veel kansen om het gebied dusdanig in te richten zodat een paden- en routestructuur ontstaat en een omgeving waar veel omringende wijken van kunnen profiteren.
- In Lombok worden de straten nu alleen voor autoverkeer gebruikt. Mogelijk dat eenrichtingsverkeer in sommige delen van de wijk kan leiden tot een meer beweegvriendelijke omgeving doordat straten rustiger worden.

Beschouwing

De wijken Heijenoord en Lombok komen qua inwonersopbouw en samenstelling van huishoudens overeen met het gemiddelde in de gemeente Arnhem. Het aandeel inwoners van 45–64 jaar ligt hoger in deze wijken dan het gemiddelde in Arnhem. De leefbaarheid in de wijken is zeer goed. Beide wijken liggen dicht bij groen, maar ook nabij drukke doorgaande wegen, wat het moeilijker kan maken om in andere gebiedsdelen te komen. Voorzieningen voor de ouderen in de wijken die het voor deze doelgroep toegankelijk maken om te bewegen, zowel in de wijk als van de wijk naar voorzieningen buiten de wijk, is van belangrijk. Dat betekent bijvoorbeeld dat er goede wandelpaden aanwezig moeten zijn. Het aandeel sport- en speelplekken is voldoende naar het aantal inwoners, al leeft het gevoel dat er weinig ruimte is voor de jongere kinderen. Het verdiend de aanbeveling om goed te kijken naar de aanwezig speelplekken in de wijk en of deze in voldoende mate aansluiten op de behoeften van de kinderen. Voor beide wijken is veel potentie om gebruik te maken van de groene ruimtes om de wijk heen (zoals Mariëndaal en Arnhems Buiten). Met de ambitie om Arnhems Buiten open te stellen voor het publiek, wordt de oriëntatie op de omgeving belangrijk. Het nogal onzichtbare landgoed zal door herinrichting (in combinatie met mogelijke nieuwbouw) meer herkenbaar moeten zijn waarbij met een heldere landschappelijke structuur de verbinding met de omgeving gelegd zal moeten worden. Het plan is dat oude zichten vanaf het landgoed op de omgeving in ere worden hersteld en de randen van het park gemarkeerd worden met een aantal uitnodigende entrees zodat er meer aanleiding is om er te recreëren.

Burgemeesterswijk/Hoogkamp

Kaart 4.5 Sportieve openbare ruimte Burgemeesterswijk/Hoogkamp in beeld

Tabel 4.8 Scores beweegvriendelijke omgeving gemeente Arnhem en wijk Burgemeesterswijk/Hoogkamp

	Arnhem geheel	Arnhem excl. Schaarsbergen	Burgemeesterswijk/Hoogkamp
Sport- en speelplekken	3,25		3,15
Fiets-, wandel- en ruiterpaden	25.162	19.935	28.410
Sport-, speel- en beweegruimte	340.002	100.050	215.940
Nabijheid voorzieningen	3,7		2,7

Groen: 8 wijken met de hoogste score.

Roze: 8 wijken met de laagste score.

Niet gekleurd: 8 wijken met middelste scores (net boven/onder gemiddelde van Arnhem).

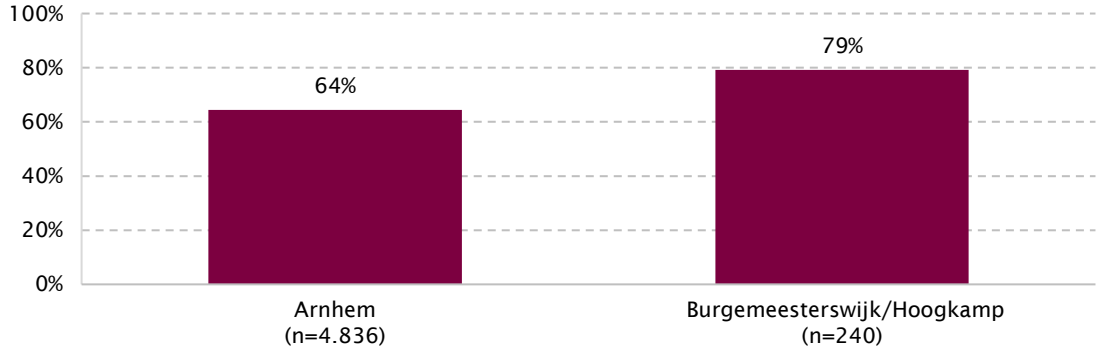
Tabel 4.9 Demografische wijkgegevens Burgermeesterswijk/Hoogkamp

	Arnhem	Burgermeesterswijk/Hoogkamp
Aantal inwoners	153.790	7.625
Leeftijdsopbouw		
< 15 jaar	17	17
15-24 jaar	13	13
25-44 jaar	30	22
45-64 jaar	26	30
65 jaar en ouder	14	18
Samenstelling huishoudens		
Eenpersoonshuishouden	47	44
Meerpersoonshuishoudens zonder kinderen	24	29
Meerpersoonshuishoudens met kinderen	29	28
Migratie-achtergrond		
Nederlandse achtergrond	69	85
Westerse achtergrond	12	11
Niet-westerse achtergrond	19	4
Verwachte groei/krimp tot 2030	110%	100%
Leefbaarheid	6 (ruim voldoende)	9 (uitstekend)

Sport- en beweegdeelname

Vier op de vijf (79%) inwoners in Burgermeesterswijk/Hoogkamp sport en het aandeel ligt hiermee ruim boven het Arnhemse gemiddelde (64%, figuur 4.4).

Figuur 4.4 Sport- en beweegdeelname in Arnhem en wijk Burgermeesterswijk/Hoogkamp (in procenten)

Bron: Gemeente Arnhem (Leefbaarheids- en Veiligheidsmonitor), 2017.

Bevindingen werksessie

- De Burgermeesterswijk en wijk Hoogkamp verjongen; het aandeel gezinnen met jonge kinderen in deze wijken groeit. Er is een toenemende vraag naar meer speelvoorzieningen voor jonge kinderen, want daar is een tekort aan aanwezige speelplekken. Van de aanwezige speelplekken is een groot aandeel vrij sober en klein.
- Voor de jonge jeugd onder de 12 jaar is weinig te doen; de Zijpendaalseweg is een barrière waar je kinderen niet zomaar laat oversteken. De Van der Brugghenschool is een mooie locatie met een groot veld dat nu van gemeente is. Het kan een mooie plek zijn voor jongeren. De skatebaan bij Roshoorn is belangrijk en een echte ontmoetingsplek voor jeugd.
- Voor ouderen is ook behoefte aan een beweeg- en ontmoetingsplek. Het is een mooie geordende wijk, maar het thema eenzaamheid komt hier ook naar voren. Er is een ouderenwerkgroep; dit kan zeer interessant zijn om mee te nemen in een mogelijke vervolgfase.
- Er wordt nagedacht om in de Diaconessenkerk, die haar functie als kerk gaat verliezen, een ontmoetingsplek te realiseren.

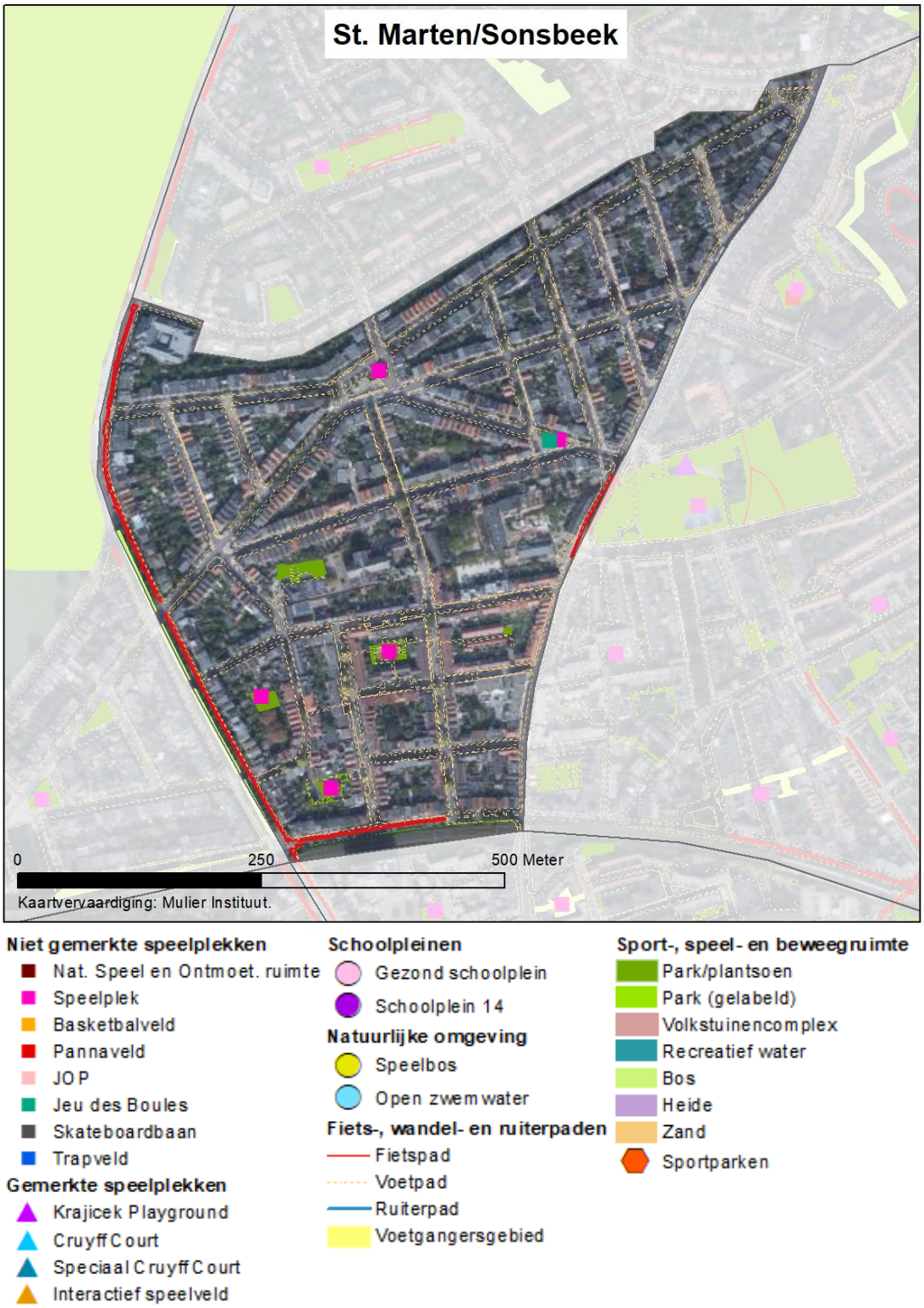
Beschouwing

De Burgermeesterwijk en de wijk Hoogkamp kennen een gemiddelde inwonersopbouw en een gemiddelde samenstelling van huishoudens. Het aandeel meerpersoonshuishoudens zonder kinderen ligt in deze wijken iets hoger dan het gemiddelde in Arnhem. De leefbaarheid in de wijken is uitstekend. Beide wijken liggen tegen het groen aan, nabij het Park Zypendaal en het Sonsbeekpark. Wat opvalt is de hoeveelheid sport- speel en beweegruimte en de hoeveelheid aan paden in het gebied. Er worden twee hoofdaandachtspunten benoemd in de werksessies, allereerst plek voor jeugd en jongeren. Met name de jongere kinderen die nog niet zelfstandig de doorgaande wegen over mogen steken, moeten het hebben van de ruimte in de wijk. Dat is een aandachtspunt. De ruimte nabij de Van der Brugghenschool biedt de kans om er een uitdagende sport- en speelplek van te maken die voor de jeugd en jongeren herkenbaar en veilig is en aansluit bij de behoeften. Het tweede aandachtspunt is eenzaamheid onder ouderen in de wijk. Een centrale ontmoetingsplek, bijvoorbeeld bij de Diaconessenkerk, is een locatie die van betekenis kan zijn voor ouderen. Mogelijk dat een koffie-uurtje

in combinatie met een wekelijkse activiteit in de Diaconessenkerk kan bijdragen om ouderen meer naar buiten te krijgen. Dit zou in samenwerking met wijkteams verder opgepakt dienen te worden.

St. Marten/Sonsbeek

Kaart 4.6 Sportieve openbare ruimte wijk St. Marten/Sonsbeek in beeld

Tabel 4.10 Scores beweegvriendelijke omgeving gemeente Arnhem en wijk St. Marten/Sonsbeek

	Arnhem geheel	Arnhem excl. Schaarsbergen	St. Marten/Sonsbeek
Sport- en speelplekken	3,25		1,29
Fiets-, wandel- en ruiterpaden	25.162	19.935	7.156
Sport-, speel- en beweegruimte	340.002	100.050	1.074
Nabijheid voorzieningen	3,7		1,6

Groen: 8 wijken met de hoogste score.

Roze: 8 wijken met de laagste score.

Niet gekleurd: 8 wijken met middelste scores (net boven/onder gemiddelde van Arnhem).

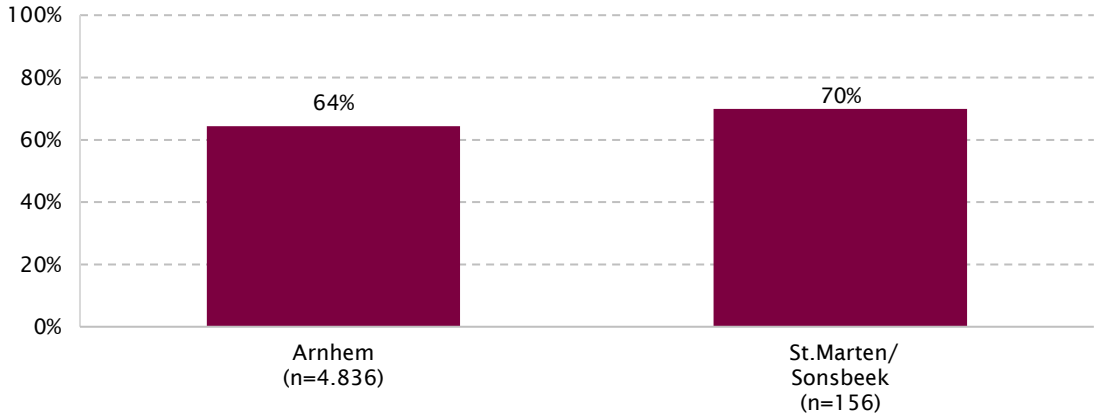
Tabel 4.11 Demografische wijkgegevens St. Marten/Sonsbeek

	Arnhem	St. Marten/Sonsbeek
Aantal inwoners	153.790	4.665
Leeftijdsopbouw		
< 15 jaar	17	13
15-24 jaar	13	18
25-44 jaar	30	44
45-64 jaar	26	21
65 jaar en ouder	14	4
Samenstelling huishoudens		
Eenpersoonshuishouden	47	62
Meerpersoonshuishoudens zonder kinderen	24	21
Meerpersoonshuishoudens met kinderen	29	17
Migratie-achtergrond		
Nederlandse achtergrond	69	76
Westerse achtergrond	12	13
Niet-westerse achtergrond	19	11
Verwachte groei/krimp tot 2030	110%	100%
Leefbaarheid	6 (ruim voldoende)	7 (goed)

Sport- en beweegdeelname

70 procent van de inwoners in St. Marten/Sonsbeek sport en het aandeel ligt hiermee boven het Arnhemse gemiddelde (64%, figuur 4.5).

Figuur 4.5 Sport- en beweegdeelname in Arnhem en wijk St. Marten/Sonsbeek (in procenten)

Bron: Gemeente Arnhem (Leefbaarheids- en Veiligheidsmonitor), 2017.

Bevindingen werksessie

- St. Marten is een zeer compacte wijk met weinig fysieke ruimte en weinig speelplekken. Aandachtspunt is de buitenspeelruimte voor jonge kinderen. Tot nu toe is bij het team leefomgeving geen behoefte naar voren gekomen met betrekking tot de speel- en beweegruimte, noch uit St. Marten, noch uit Sonsbeek. Navraag bij het bewonersoverleg leidt ook niet tot het beeld dat er problemen zijn in relatie tot dit onderwerp. Feit is wel dat er sprake is van een versteende wijk met relatief weinig (openbare) ruimte waar de kinderen gebruik van kunnen maken. Het aantal speelplekken in verhouding tot het aantal inwoners is matig te noemen.
- Looproutes vanuit de wijken naar park Sonsbeek kunnen wel verbeterd worden om de aansluiting met het Sonsbeekpark te verbeteren en inwoners hiermee te stimuleren het park in te gaan. Met name de oversteek van de Apeldoornseweg is een lastige. Een beperkt aantal oversteekplekken kan qua veiligheid verbeterd worden.

Beschouwing

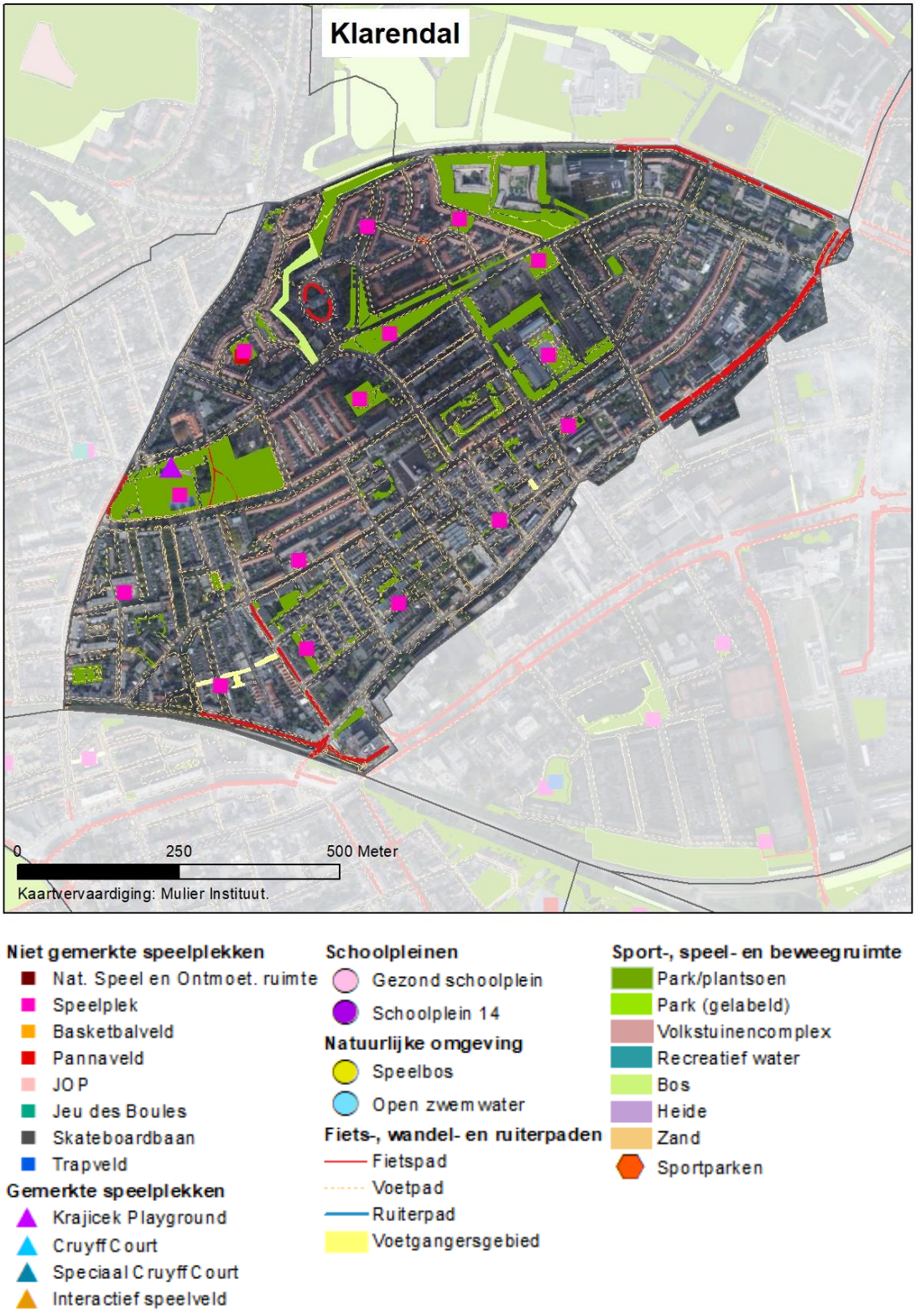
De wijken St. Marten en Sonsbeek zijn twee aparte wijken met ieder een eigen karakter en fysieke indeling. De wijken bestaan uit vrij veel eenpersoonshuishoudens en vrij weinig meerpersoonshuishoudens met kinderen. De leefbaarheid in de wijken is goed. St. Marten is een wijk met een dichte bebouwing en waar de ruimte om te spelen en te bewegen beperkt is. Daarentegen scoort de nabijheid van voorzieningen goed, wat uitnodigt om wandelend of fietsend naar de voorzieningen toe te gaan.

De wijk Sonsbeek is redelijk ruim opgezet en daardoor is er meer fysieke ruimte om te sporten en te bewegen in de wijk zelf. Tot nu toe is bij het team leefomgeving geen behoefte naar voren gekomen met betrekking tot de speel- en beweegruimte, noch uit St. Marten, noch uit Sonsbeek. De fysieke ruimte in de wijk is beperkt en het aantal speelplekken is gering in verhouding tot het aantal inwoners. Omdat de fysieke ruimte beperkt is, is het des te belangrijker dat de speelplekken zichtbaar zijn en goed toegankelijk. Verder dienen deze speelplekken aan te sluiten op de behoeften van de kinderen.

Looproutes vanuit de wijken naar het Park Sonsbeek kunnen wel verbeterd worden om de aansluiting met het Sonsbeekpark te verbeteren en inwoners hiermee te stimuleren het park in te gaan. De routes naar het park toe zouden bijvoorbeeld kunnen gemarkeerd worden zodat het voor iedereen duidelijk is dat die route de weg is naar het groen. Omdat de verbinding tussen de wijken en het Sonsbeekpark belangrijk is voor de inwoners in de wijk, is het belangrijk dat de route(s) naar het Sonsbeekpark veilig zijn. Er is een beperkt aantal oversteekplekken voor de oversteek van de Apeldoornseweg naar het Sonsbeekpark toe, die qua veiligheid verbeterd kan worden. Een duidelijke straatzonering met oversteekplek en een verbindingsroute zou de veiligheid en toegankelijkheid van en naar het Sonsbeekpark bevorderen.

Klarendal

Kaart 4.7 Sportieve openbare ruimte wijk Klarendal in beeld

Tabel 4.12 Scores beweegvriendelijke omgeving gemeente Arnhem en wijk Klarendal

	Arnhem geheel	Arnhem excl. Schaarsbergen	Klarendal
Sport- en speelplekken	3,25		2,29
Fiets-, wandel- en ruiterpaden	25.162	19.935	12.628
Sport-, speel- en beweegruimte	340.002	100.050	11.466
Nabijheid voorzieningen	3,7		1,8

Groen: 8 wijken met de hoogste score.

Roze: 8 wijken met de laagste score.

Niet gekleurd: 8 wijken met middelste scores (net boven/onder gemiddelde van Arnhem).

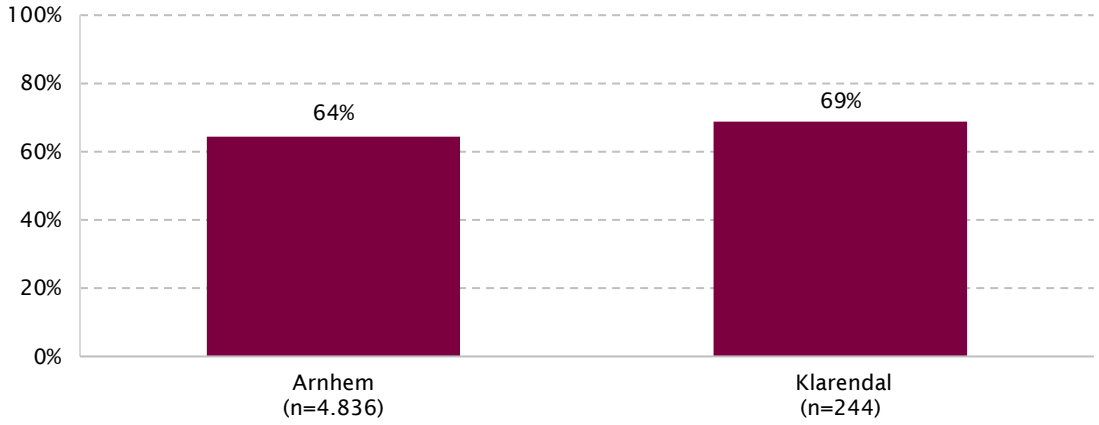
Tabel 4.13 Demografische wijkgegevens Klarendal

	Arnhem	Klarendal
Aantal inwoners	153.790	7.430
Leeftijdsopbouw		
< 15 jaar	17	13
15-24 jaar	13	15
25-44 jaar	30	37
45-64 jaar	26	27
65 jaar en ouder	14	9
Samenstelling huishoudens		
Eenpersoonshuishouden	47	58
Meerpersoonshuishoudens zonder kinderen	24	19
Meerpersoonshuishoudens met kinderen	29	23
Migratie-achtergrond		
Nederlandse achtergrond	69	66
Westerse achtergrond	12	11
Niet-westerse achtergrond	19	23
Verwachte groei/krimp tot 2030	110%	101%
Leefbaarheid	6 (ruim voldoende)	5 (voldoende)

Sport- en beweegdeelname

Ruim twee derde (69%) van de inwoners in Klarendal sport en het aandeel ligt hiermee boven het Arnhemse gemiddelde (64%, figuur 4.6).

Figuur 4.6 Sport- en beweegdeelname in Arnhem en wijk Klarendal (in procenten)

Bron: Gemeente Arnhem (Leefbaarheids- en Veiligheidsmonitor), 2017.

Bevindingen werksessie

- Klarendal is een (voormalige) krachtwijk waar de afgelopen 10 jaar veel in positieve zin is veranderd en waar de kwaliteit van de leefomgeving is verbeterd ;
- De sport- en speelplek De Leuke Linde is een belangrijke centrale plek voor jeugd en jongeren in Klarendal waar veel georganiseerd wordt. Het blijven investeren in de kwaliteit van De Leuke Linde is ontzettend belangrijk om de jeugd en jongeren in de toekomst een passende voorziening aan te bieden die veilig en toegankelijk is.
- Er is op dit moment weinig programman (activiteiten) voor de (oudere) jongeren (14 – 20 jaar);
- Klarendal heeft veel verborgen speelplekken. Het is een kans om die speelplekken zichtbaar te maken en zo in te (her)richten dat deze aansluiten op de doelgroep. Communicatie over de speelplekken is hierbij een belangrijk aandachtspunt.

Beschouwing

In Klarendal wonen vrij veel inwoners in de categorie 25-44 jaar en vrij weinig 65-plussers. Er zijn vrij veel eenpersoonshuishoudens. De leefbaarheid in de wijk is voldoende. De wijk is in de afgelopen 20 jaar goed opgeknapt en de kwaliteit van de omgeving is sterk verbeterd. De sportdeelname in deze wijk is vrij laag. Het aandeel kinderen in deze wijk ligt iets onder het gemiddelde. De jeugd en jongeren maken goed gebruik van De Leuke Linde als centrale speel-/ sport en ontmoetingsplek. Ook voor ouderen heeft de speel- en ontmoetingsplek een belangrijke functie. Om de verblijfskwaliteit te vergroten, is het van belang dat nog een keer goed gekeken wordt of op de locatie ook voor ouderen in voldoende mate voorzieningen zijn (zoals zitplekken). Daarnaast is het van belang om voldoende programma aan te bieden voor de oudere jongeren.

Het blijven investeren in de kwaliteit van de Leuke Linde als centrale sport- speel- en ontmoetingsplek in de wijk blijft nodig. Dat betekent dat de kwaliteit van de voorzieningen voor verschillende doelgroepen hoog gehouden moet worden (zoals ontmoetingsgelegenheden voor de ouderen en trapveldjes voor de jongeren). Daarnaast is het van belang om andere speelplekken in de wijk zichtbaar en voldoende toegankelijk te maken.

Omdat de sport- en speelruimte in Klarendal beperkt is, is het van belang dat de verbindingen tussen de wijk en het nabijgelegen groen (aan de noordkant van de wijk) dusdanig is dat de drempel om gebruik te maken van de openbare ruimte (parken) laag is. Dit zou gerealiseerd kunnen worden door gemarkeerde routes aan te leggen. Vanwege de beperkte ruimte zouden bepaalde delen in het gebied mogelijk voor dubbelgebruik in aanmerking komen zodat de wandelaars, fietsers en gemotoriseerd verkeer dezelfde rechten hebben waardoor delen van de wijk zo verkeersluw worden dat ook kinderen er veilig kunnen spelen en ouderen er kunnen wandelen.

Alteveer/Cranevelt

Kaart 4.8 Sportieve openbare ruimte wijk Alteveer/Cranevelt in beeld

Tabel 4.14 Scores beweegvriendelijke omgeving gemeente Arnhem en wijk Alteveer/Cranevelt

	Arnhem geheel	Arnhem excl. Schaarsbergen	Alteveer/Cranevelt
Sport- en speelplekken	3,25		2,91
Fiets-, wandel- en ruiterpaden	25.162	19.935	23.623
Sport-, speel- en beweegruimte	340.002	100.050	171.244
Nabijheid voorzieningen	3,7		3,5

Groen: 8 wijken met de hoogste score.

Roze: 8 wijken met de laagste score.

Niet gekleurd: 8 wijken met middelste scores (net boven/onder gemiddelde van Arnhem).

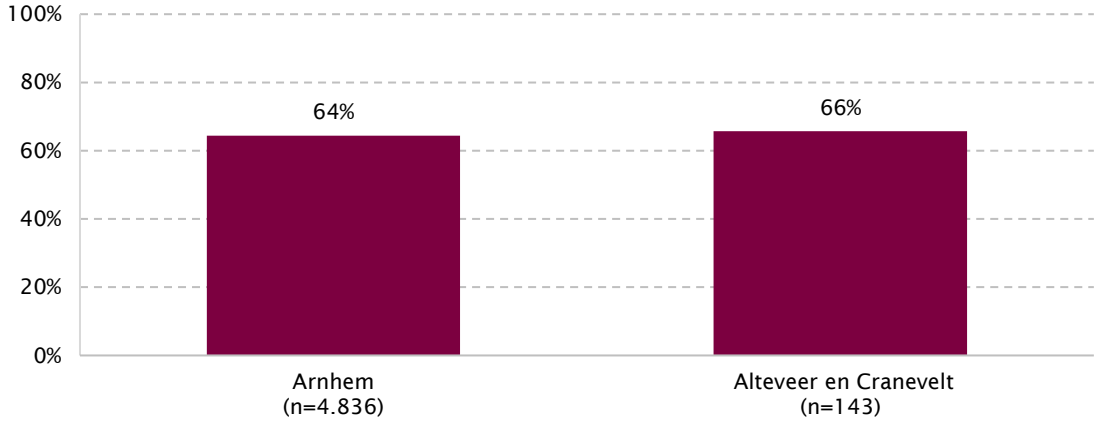
Tabel 4.15 Demografische wijkgegevens Alteveer/Cranevelt

	Arnhem	Alteveer/Cranevelt
Aantal inwoners	153.790	4.465
Leeftijdsopbouw		
< 15 jaar	17	17
15-24 jaar	13	7
25-44 jaar	30	20
45-64 jaar	26	29
65 jaar en ouder	14	27
Samenstelling huishoudens		
Eenpersoonshuishouden	47	38
Meerpersoonshuishoudens zonder kinderen	24	34
Meerpersoonshuishoudens met kinderen	29	29
Migratie-achtergrond		
Nederlandse achtergrond	69	86
Westerse achtergrond	12	11
Niet-westerse achtergrond	19	3
Verwachte groei/krimp tot 2030	110%	100%
Leefbaarheid	6 (ruim voldoende)	9 (uitstekend)

Sport- en beweegdeelname

Twee derde (66%) van de inwoners in Alteveer/Cranevelt sport en het aandeel ligt hiermee om en nabij het Arnhemse gemiddelde (64%, figuur 4.7).

Figuur 4.7 Sport- en beweegdeelname in Arnhem en wijk Alteveer/Cranevelt (in procenten)

Bron: Gemeente Arnhem (Leefbaarheids- en Veiligheidsmonitor), 2017.

Bevindingen werksessie

- De wijk ligt dicht bij de bossen waardoor de mogelijkheid erg aanwezig is om gebruik te maken van deze groene ruimtes.
- Toegankelijkheid voor ouderen is een aandachtspunt (brede stoepen en rustplekken).
- Daarnaast is eenzaamheid in alle geledingen een belangrijk aandachtspunt. De betrokkenen van de wijkteams zijn reeds actief om contact met eenzame ouderen te leggen en programma's te ontwikkelen ter verbetering van de situatie.
- Craneveer heeft een kleine locatie met gymzalen en bewegingslessen waar van alles wordt aangeboden. Voor ongestructureerd sporten zijn mogelijkheden genoeg omdat bewoners ruim de mogelijkheid hebben om het bos in te gaan. Het sportpark is een open sportpark met actieve verenigingen. In de wijk zijn onlangs wat infrastructurele aanpassingen gedaan om de veiligheid van fietsers te borgen.
- De speelplekken in de wijk worden goed gebruikt. Het verzoek is om iets met de natuur te doen en een omgehakte boom aan te passen naar een klimboom. Mogelijk dat bij deze speelplekken voorzieningen voor ouderen gemaakt kunnen worden omdat ouderen graag in een levendige omgeving aanwezig zijn.
- Veel speel- en beweegaanleidingen in de wijk. Toegankelijkheid voor ouderen is een aandachtspunt door de grote hellingsgraad in sommige delen van de wijk. Rustplekken en kwalitatief goede en brede stoepen zijn hierbij ook van belang.
- Bij De Braamberg ligt een kerkje wat een mooie plek is om naar toe te gaan. Het wordt als onduidelijk ervaren hoe deze plek te bereiken is. Een kans is om hier een paar aanpassingen aan te brengen (routes/parkje/verlichting/extra dwarsdoorsteek) zodat de plek toegankelijk en zichtbaar wordt.

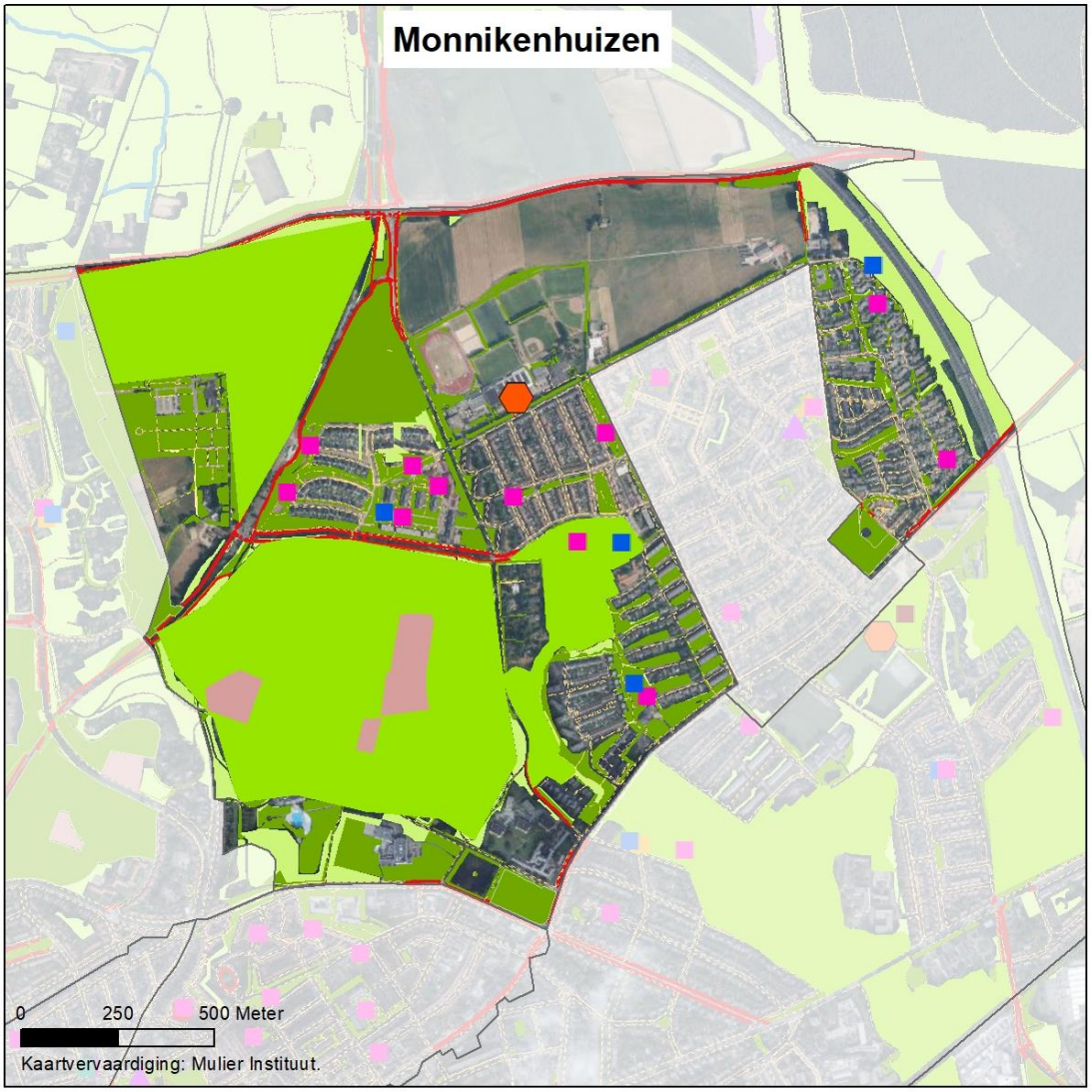
Beschouwing

In de wijk Alteveer/Cranevelt wonen veel 65-plussers en het aandeel meerpersoonshuishoudens zonder kinderen is in Arnhem iets meer dan gemiddeld. De leefbaarheid is uitstekend. De wijken Alteveer en Cranevelt liggen mooi in het groen en de wijkstructuur is goed. Er is veel fysieke ruimte in en om de wijken heen. Omdat een groot aandeel ouderen in de wijk wonen, is het van belang om deze groep zo goed mogelijk te bedienen. Er zijn veel beweegaanleidingen in de wijk, maar de toegankelijkheid om te bewegen voor ouderen is een aandachtspunt. Rustplekken en kwalitatief goede en brede stoepen zijn hierbij van belang. Dit kan een wijkopgave zijn. Belangrijk is om rekening te houden met de specifieke wensen van verschillende doelgroepen (jeugd en ouderen). Waar mogelijk kunnen de wensen van de jeugd (natuurlijke elementen op bestaande speelplekken) gecombineerd worden met de wensen van de ouderen (rust- en ontmoetingsplekken).

Bij De Braamberg ligt een kerkje wat een mooie plek is om naar toe te gaan. Het wordt als onduidelijk ervaren hoe deze plek te bereiken is. Een kans is om hier een paar aanpassingen aan te brengen (routes/parkje/verlichting/extra dwarsdoorsteek) zodat de plek toegankelijk, zichtbaar en aantrekkelijk wordt om naar toe te gaan. Mogelijk kunnen op de Braamberg rustplekken gerealiseerd worden zodat dit ten goede komt aan de verblijfskwaliteit.

Monnikenhuizen

Kaart 4.9 Sportieve openbare ruimte wijk Monnikenhuizen in beeld

Tabel 4.16 Scores beweegvriendelijke omgeving gemeente Arnhem en wijk Monnikenhuizen

	Arnhem geheel	Arnhem excl. Schaarsbergen	Monnikenhuizen
Sport- en speelplekken	3,25		3,77
Fiets-, wandel- en ruiterpaden	25.162	19.935	37.844
Sport-, speel- en beweegruimte	340.002	100.050	427.626
Nabijheid voorzieningen	3,7		3,8

Groen: 8 wijken met de hoogste score.

Roze: 8 wijken met de laagste score.

Niet gekleurd: 8 wijken met middelste scores (net boven/onder gemiddelde van Arnhem).

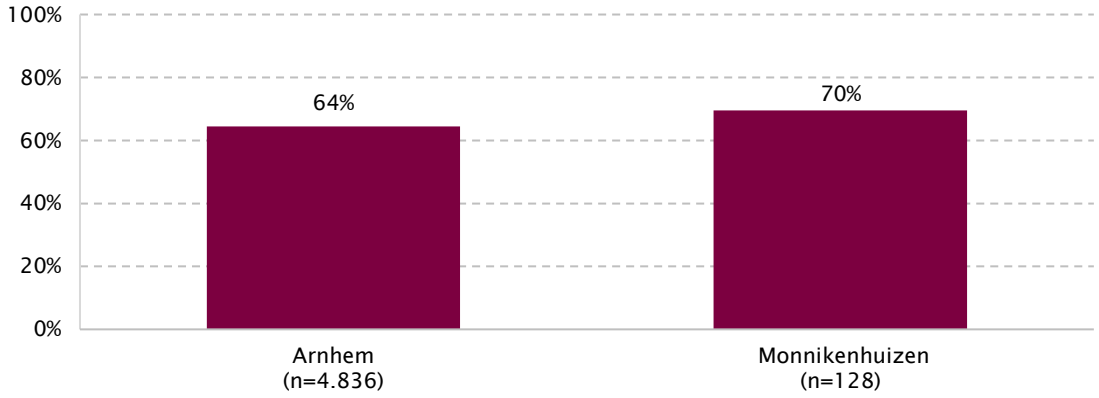
Tabel 4.17 Demografische wijkgegevens Monnikenhuizen

	Arnhem	Monnikenhuizen
Aantal inwoners	153.790	3.975
Leeftijdsopbouw		
< 15 jaar	17	16
15-24 jaar	13	9
25-44 jaar	30	25
45-64 jaar	26	29
65 jaar en ouder	14	21
Samenstelling huishoudens		
Eenpersoonshuishouden	47	42
Meerpersoonshuishoudens zonder kinderen	24	29
Meerpersoonshuishoudens met kinderen	29	29
Migratie-achtergrond		
Nederlandse achtergrond	69	80
Westerse achtergrond	12	11
Niet-westerse achtergrond	19	9
Verwachte groei/krimp tot 2030	110%	107%
Leefbaarheid	6 (ruim voldoende)	6 (ruim voldoende)

Sport- en beweegdeelname

70 procent van de inwoners in Monnikenhuizen sport en het aandeel ligt hiermee boven het Arnhemse gemiddelde (64%, figuur 4.8).

Figuur 4.8 Sport- en beweegdeelname in Arnhem en wijk Monnikenhuizen (in procenten)

Bron: Gemeente Arnhem (Leefbaarheids- en Veiligheidsmonitor), 2017.

Bevindingen werksessie

- Monnikenhuizen in het noorden van Arnhem is een groene wijk, midden in een groene en uitnodigende omgeving om in te sporten en te bewegen. Met de nieuwe wijk Saksen Weimar groeit Monnikenhuizen flink.
- Aan de noordoostkant van de wijk liggen sportvoorzieningen zoals een zwembad, atletiekbaan en voetbalvelden. Hoogte 80 is een mooie openbare ruimte om onder meer te wandelen en hard te lopen. Hier wordt veel gebruik van gemaakt.
- De wijk kent weinig aandachtspunten en scoort goed op het vlak van sport- en speelplekken en sport- speel- en beweegruimte. De Weg achter het Bos is een drukke ontsluitingsweg waar diverse plateaus zijn aangebracht ten behoeve van de verkeersveiligheid. Daarnaast is een oversteek gerealiseerd zodat gebruik kan worden gemaakt van groen ten zuiden van de Weg achter het Bos.
- Er zijn veel mogelijkheden om ook andere wijken (zoals de Geitenkamp) gebruik te laten maken van de groene openbare ruimtes in en om Monnikenhuizen, zoals het park Hoogte 80. Het park wordt gebruikt voor festivals, maar ook door bootcampgroepen, hardloopgroepen en wandelaars. Het park heeft veel potentie en nodigt de direct omwonenden uit om er gebruik van te maken.

Beschouwing

De wijk Monnikenhuizen is een wijk met een gemiddelde samenstelling aan huishoudens. Het aandeel inwoners in de leeftijd van 25- 44 jaar en het aandeel 65-plus is iets hoger dan het gemiddelde in Arnhem. Door de uitbreiding met Saksen-Weimar is de totale wijk Monnikenhuizen gegroeid. De wijk kent nauwelijks aandachtspunten. Er zijn veel mogelijkheden om gebruik te maken van de nabijgelegen groene openbare ruimtes. Er zijn zoveel mogelijkheden dat ook andere wijken kunnen profiteren van de openbare ruimte in en nabij de wijk. Bekend is dat op de ontsluitingsweg Weg achter het Bos hard gereden wordt. Mogelijk dat in de toekomst maatregelen getroffen kunnen worden om de snelheid te verminderen. Gedacht kan worden aan een snelheidsverlaging in combinatie met een veilige oversteekplaats zodat de bewoners van de wijk veilig de oversteek kunnen maken naar de nabij gelegen groene ruimtes van Klarenbeek en Hoogte 80.

Geitenkamp

Kaart 4.10 Sportieve openbare ruimte wijk Geitenkamp in beeld

Tabel 4.18 Scores beweegvriendelijke omgeving gemeente Arnhem en wijk Geitenkamp

	Arnhem geheel	Arnhem excl. Schaarsbergen	Geitenkamp
Sport- en speelplekken	3,25		1,25
Fiets-, wandel- en ruiterpaden	25.162	19.935	12.924
Sport-, speel- en beweegruimte	340.002	100.050	5.901
Nabijheid voorzieningen	3,7		3,5

Groen: 8 wijken met de hoogste score.

Roze: 8 wijken met de laagste score.

Niet gekleurd: 8 wijken met middelste scores (net boven/onder gemiddelde van Arnhem).

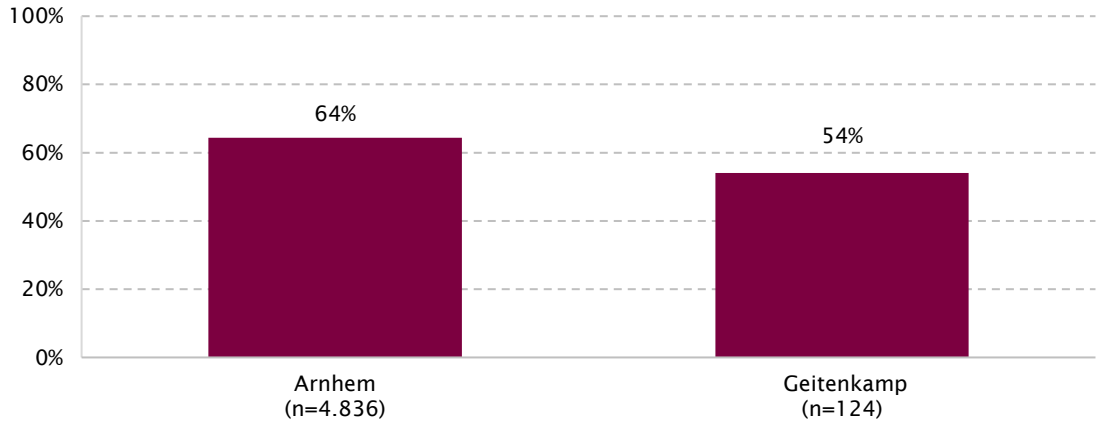
Tabel 4.19 Demografische wijkgegevens Geitenkamp

	Arnhem	Geitenkamp
Aantal inwoners	153.790	4.005
Leeftijdsopbouw		
< 15 jaar	17	15
15-24 jaar	13	9
25-44 jaar	30	31
45-64 jaar	26	31
65 jaar en ouder	14	15
Samenstelling huishoudens		
Eenpersoonshuishouden	47	49
Meerpersoonshuishoudens zonder kinderen	24	22
Meerpersoonshuishoudens met kinderen	29	29
Migratie-achtergrond		
Nederlandse achtergrond	69	75
Westerse achtergrond	12	11
Niet-westerse achtergrond	19	14
Verwachte groei/krimp tot 2030	110%	103%
Leefbaarheid	6 (ruim voldoende)	4 (zwak)

Sport- en beweegdeelname

Iets meer dan de helft (54%) van de inwoners in Geitenkamp sport en het aandeel ligt hiermee ruim onder het Arnhemse gemiddelde (64%, figuur 4.9).

Figuur 4.9 Sport- en beweegdeelname in Arnhem en wijk Geitenkamp (in procenten)

Bron: Gemeente Arnhem (Leefbaarheids- en Veiligheidsmonitor), 2017.

Bevindingen werksessie

- De wijk Geitenkamp kent een dichte bebouwingsstructuur. In de wijk is sprake van veel verharding en weinig groen. Het groen dat er is, wordt voornamelijk gebruikt voor het uitlaten van de honden.
- Omdat de wijk omsloten is en er weinig fysieke ruimte is, is het van belang dat er goede verbindingen zijn naar nabijgelegen parken of pleinen. In Monninkenhuizen is veel groen aanwezig waar bewoners van de Geitenkamp van kunnen profiteren.
- Het groene veldje bij de Acaciastraat is geen hondenuitlaatplaats meer. Dit veldje is door bewoners gekozen als plek waar gespeeld kan worden en waar bewoners elkaar kan ontmoeten.
- In de wijk is sport- en speelruimte De Rommelkist aanwezig, waar eveneens een Krajicek Playground is. Dit is een belangrijke centrale plek waar jeugd en jongeren kunnen sporten en spelen. Deze wordt geleid door professionals (in samenwerking met vrijwilligers) waarbij allerlei activiteiten georganiseerd worden. Ook sport- en speelruimte De Sperwer is een plek waar jeugd en jongeren bij elkaar komen.
- De betrokkenen uit wijkteams zetten zich in om mensen in de wijk te stimuleren (meer) te bewegen. Dit lukt ten dele. Er zijn wel mensen uit de wijk die bij Hoogte 80 actief zijn zoals hardlopers. Het blijft moeilijk om mensen in de wijk te stimuleren om meer te bewegen. Het is van belang dat voor deze wijk geïnvesteerd blijft worden in software (programma's, activiteiten etc.).
- Een kans die wordt genoemd is om een wandelgroep op te starten: samen wandelen met mensen uit de eigen omgeving.

Beschouwing

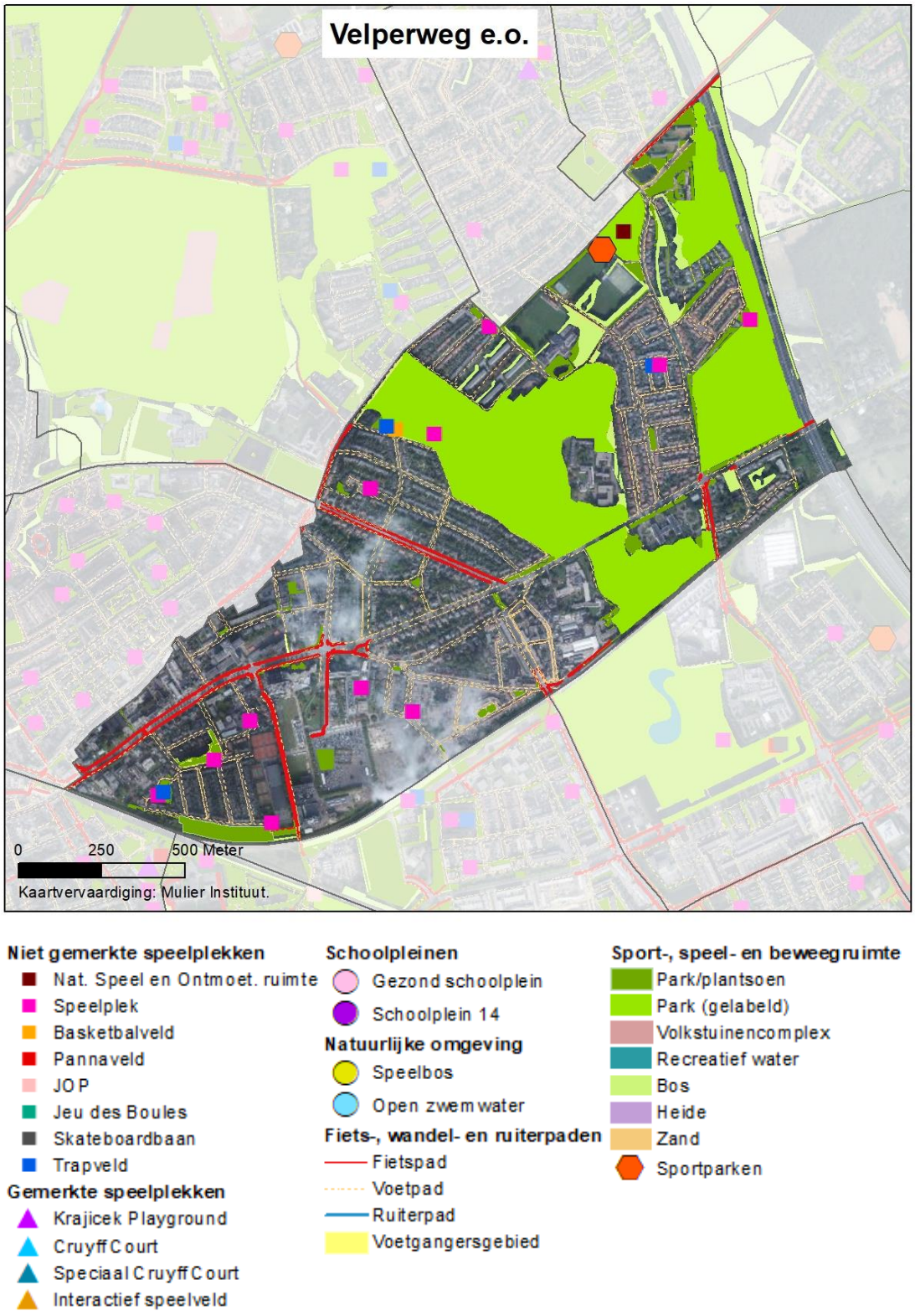
Wijk Geitenkamp kent een gemiddelde inwonersopbouw en een gemiddelde samenstelling van huishoudens. De leefbaarheid in de wijk is zwak en de sportdeelname is laag. Het algemene beeld van Geitenkamp is dat de wijk erg versteend is en dat er relatief weinig groen aanwezig is. Omdat de ruimte beperkt is, zal de mogelijkheid om kinderen uit te nodigen om te spelen gezocht kunnen worden in dubbelgebruik. Dit zou gerealiseerd kunnen worden door gemarkeerde of gekleurde delen aan te leggen (speelzones). In deze gebieden is de voetganger de hoofdgebruiker en is het autoluw, waardoor bewoners zich veilig voelen. Autoluwe zones werken goed in gebieden met een hoge bevolkingsdichtheid en/of een grote voorzieningsdichtheid zoals in Geitenkamp.

De verblijfkwaliteit van autoluwe zones is van groot belang bij het aantrekken van mensen. Autoluwe zones bieden veilige plekken voor kinderen om te spelen en voor andere doelgroepen om er te verblijven en te bewegen. Mogelijk dat in deze gebieden ook meer groen aangebracht kan worden.

Verder is de wijk dusdanig gesitueerd dat groene openbare ruimte wel in de directe nabijheid van de wijk ligt. Het gebruik van de groene openbare ruimte door de inwoners is echter beperkt. De mensen van Geitenkamp blijven veelal in de wijk en trekken er gemiddeld genomen weinig op uit. Omdat de mensen veelal in de wijk blijven, is de speel- en sportruimte bij de Rommelkist met daarbij de Krajicek playground in de wijk belangrijk. Om mensen in de wijk aan het bewegen te krijgen en een gezonde leefstijl aan te nemen, is het investeren in software erg belangrijk. Het is positief dat inwoners in de wijk gebruikmaken van Hoogte 80 en daar wandelen en hardlopen. Op die manier kunnen bewoners elkaar stimuleren om mee te doen aan sport- of beweegactiviteiten. Er liggen kansen om zowel aan de hardware- als aan de softwarekant maatregelen verder door te voeren. Voor de inwoners van Geitenkamp is Hoogte 80 immers een locatie die in de directe nabijheid van de woonomgeving is gesitueerd en die veel mogelijkheden biedt. Op hardware kan gedacht worden aan het aanleggen van hardlooproutes of andere vormen van buitensportvoorzieningen (bijvoorbeeld een calisthenicspark). Aan de softwarekant zou gedacht kunnen worden aan het aanbieden van activiteiten zoals bijvoorbeeld een maandelijkse buurtloop nabij Hoogte 80.

Velperweg e.o.

Kaart 4.11 Sportieve openbare ruimte wijk Velperweg e.o. in beeld

Tabel 4.20 Scores beweegvriendelijke omgeving gemeente Arnhem en wijk Velperweg e.o.

	Arnhem geheel	Arnhem excl. Schaarsbergen	Velperweg e.o.
Sport- en speelplekken	3,25		1,82
Fiets-, wandel- en ruiterpaden	25.162	19.935	17.184
Sport-, speel- en beweegruimte	340.002	100.050	81.865
Nabijheid voorzieningen	3,7		2,6

Groen: 8 wijken met de hoogste score.

Roze: 8 wijken met de laagste score.

Niet gekleurd: 8 wijken met middelste scores (net boven/onder gemiddelde van Arnhem).

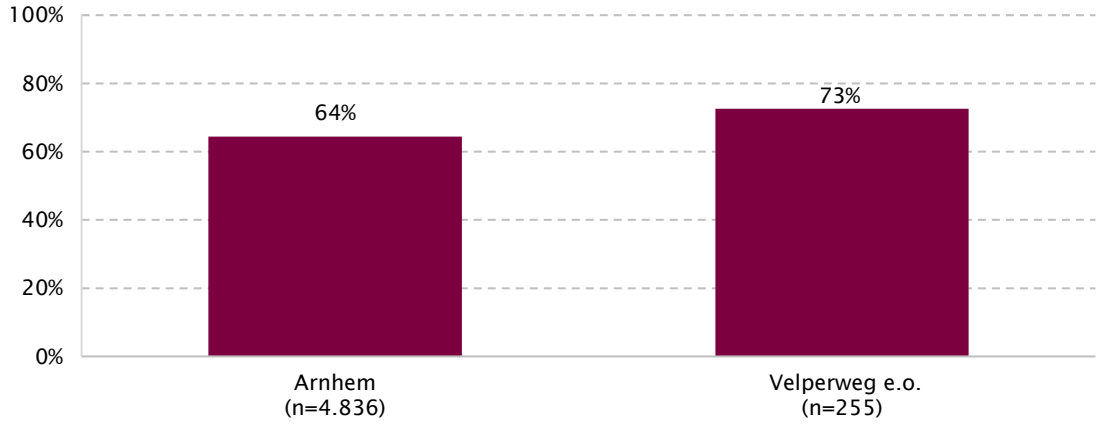
Tabel 4.21 Demografische wijkgegevens Velperweg e.o.

	Arnhem	Velperweg e.o.
Aantal inwoners	153.790	4.005
Leeftijdsopbouw		
< 15 jaar	17	17
15-24 jaar	13	11
25-44 jaar	30	26
45-64 jaar	26	26
65 jaar en ouder	14	20
Samenstelling huishoudens		
Eenpersoonshuishouden	47	45
Meerpersoonshuishoudens zonder kinderen	24	25
Meerpersoonshuishoudens met kinderen	29	30
Migratie-achtergrond		
Nederlandse achtergrond	69	83
Westerse achtergrond	12	10
Niet-westerse achtergrond	19	7
Verwachte groei/krimp tot 2030	110%	114%
Leefbaarheid	6 (ruim voldoende)	8 (zeer goed)

Sport- en beweegdeelname

Drie kwart (73%) van de inwoners in Velperweg e.o. sport en het aandeel ligt hiermee ruim boven het Arnhemse gemiddelde (64%, figuur 4.10).

Figuur 4.10 Sport- en beweegdeelname in Arnhem en wijk Velperweg e.o. (in procenten)

Bron: Gemeente Arnhem (Leefbaarheids- en Veiligheidsmonitor), 2017.

Bevindingen werksessie

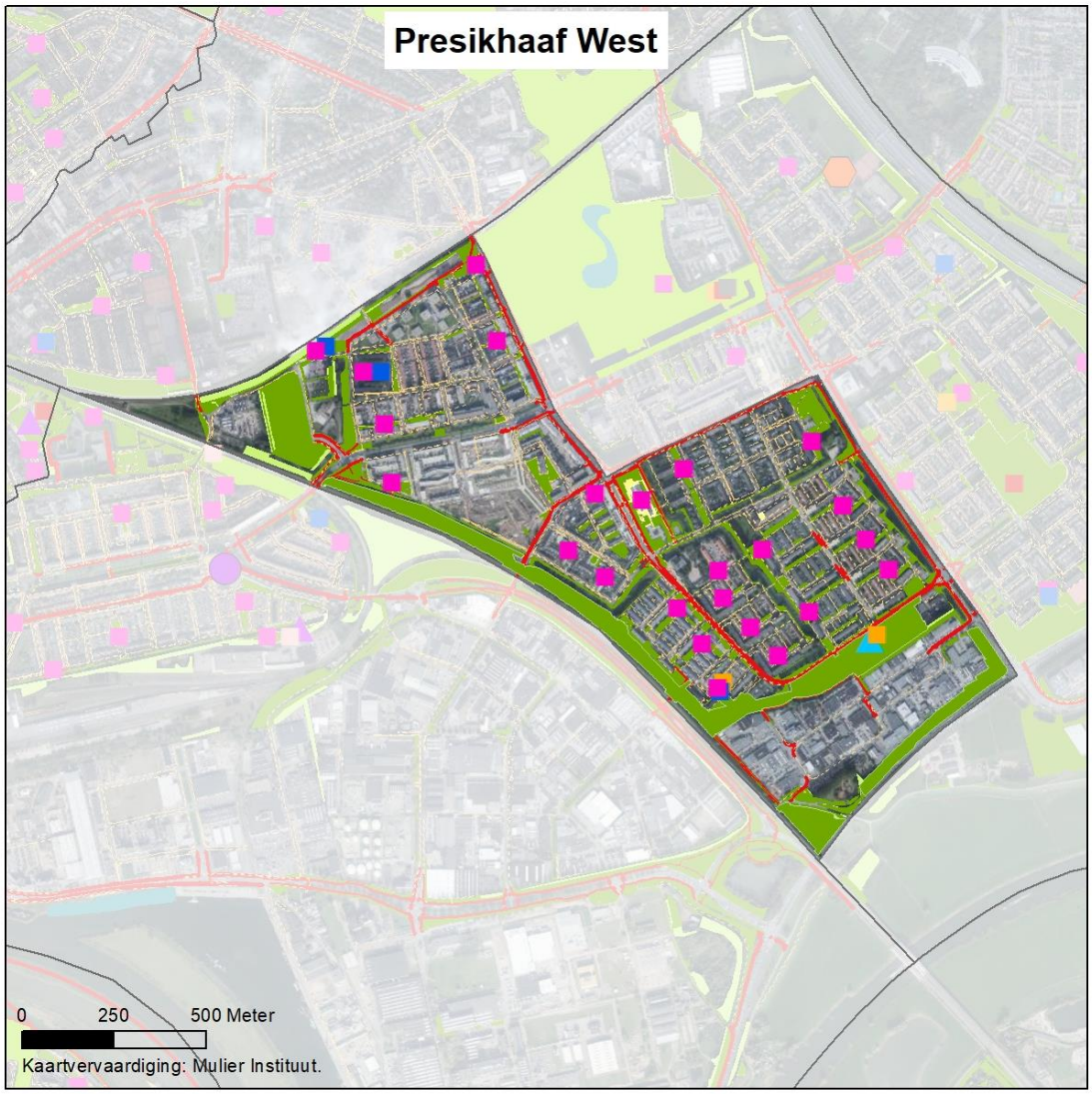
- Er kan eigenlijk niet gesproken worden over de wijk 'Velperweg'. Velperweg en omgeving bestaat uit veel verschillende wijken, zoals Molenbeke, Plattenburg, Velperweg-Noord, Angerenstein en Paasberg. Elke wijk heeft zijn eigen kenmerken en aandachtspunten. Er zijn veel ontwikkelingen in dit gebied. Zo wordt genoemd dat (delen) van de wijk Plattenburg herontwikkeld/heringericht gaan worden. Veel van de genoemde wijken liggen dichtbij het groen van Angerenstein, Paasberg, Klarenbeek en park Presikhaaf.
- Er liggen veel kansen bij de herontwikkeling/herinrichting van de wijk Plattenburg. Bij het maken van die plannen dient rekening gehouden te worden met de behoeften in de wijk, waarbij goed wordt gekeken of de huidige voorzieningen aansluiten op betreffende doelgroepen. In de wijk Plattenburg is weinig groen en daar zou met de herontwikkeling aandacht voor moeten zijn. Het buurthuis heeft een belangrijke functie in Plattenburg waar ook jeugd en jongeren een plek hebben om actief bezig te zijn.
- Bij een mogelijk nieuwbouw op de Paasberg is het van belang dat rekening gehouden wordt met de inrichting om bewegen te stimuleren. Dat zou in de planvorming direct meegenomen moeten worden.
- De doelgroep 65-plus heeft de aandacht, waarbij het van belang is dat deze groep zich goed kan bewegen vanaf huis. Eén van de problemen die wordt erkend door betrokkenen van de wijkteams is het parkeren van auto's in de wijk. Die parkeerproblematiek moet in de wijk aangepakt worden, waarbij een goede inventarisatie gemaakt moet worden waar de problematiek het grootst is.

Beschouwing

Velperweg e.o. is een omgeving die bestaat uit verschillende deelwijken. Velperweg e.o. kent een gemiddelde inwonersopbouw en een gemiddelde samenstelling van huishoudens. Het aandeel ouderen (65-plus) is iets hoger dan het gemiddelde in Arnhem. De leefbaarheid is zeer goed. De wijken ten noorden van de Velperweg liggen tegen het groen aan of in de directe nabijheid van het groen. Deze wijken liggen vrijwel ideaal om in de directe nabijheid van de woning te sporten of te bewegen. De wijken ten zuiden van de Velperweg liggen minder dicht bij open groene ruimtes en zijn minder ruim opgezet dan de wijken ten noorden van de Velperweg. De wijk Molenbeke heeft behoorlijk veel 'kijkgroen' en groenstroken waar gebruik van kan worden gemaakt om er bijvoorbeeld te wandelen. De wijk Plattenburg is dicht op elkaar gebouwd en heeft weinig fysieke ruimte en groen. Toekomstige herontwikkeling en herinrichting van (delen van) de wijk Plattenburg biedt kansen om (groene/natuurlijke) sport- en speelplekken te creëren voor de jeugd en jongeren, mogelijk in combinatie met een rust- en ontmoetingsplek voor de ouderen in de wijk.

Presikhaaf West

Kaart 4.12 Sportieve openbare ruimte wijk Presikhaaf West in beeld

Niet gemerkte speelplekken
- Nat. Speel en Ontmoet. ruimte
- Speelplek
- Basketbalveld
- Pannaveld
- JOP
- Jeu des Boules
- Skateboardbaan
- Trapveld

Gemerkte speelplekken
- Krajicek Playground
- CruyffCourt
- Speciaal CruyffCourt
- Interactief speelveld

Schoolpleinen
- Gezond schoolplein
- Schoolplein 14

Natuurlijke omgeving
- Speelbos
- Open zwemwater

Fiets-, wandel- en ruiterpaden
- Fietspad
- Voetpad
- Ruiterpad
- Voetgangersgebied

Sport-, speel- en beweegruimte
- Park/plantsoen
- Park (gelabeld)
- Volkstuinencomplex
- Recreatief water
- Bos
- Heide
- Zand
- Sportparken

Tabel 4.22 Scores beweegvriendelijke omgeving gemeente Arnhem en wijk Presikhaaf West

	Arnhem geheel	Arnhem excl. Schaarsbergen	Presikhaaf West
Sport- en speelplekken	3,25		3,75
Fiets-, wandel- en ruiterpaden	25.162	19.935	14.859
Sport-, speel- en beweegruimte	340.002	100.050	47.795
Nabijheid voorzieningen	3,7		2,7

Groen: 8 wijken met de hoogste score.

Roze: 8 wijken met de laagste score.

Niet gekleurd: 8 wijken met middelste scores (net boven/onder gemiddelde van Arnhem).

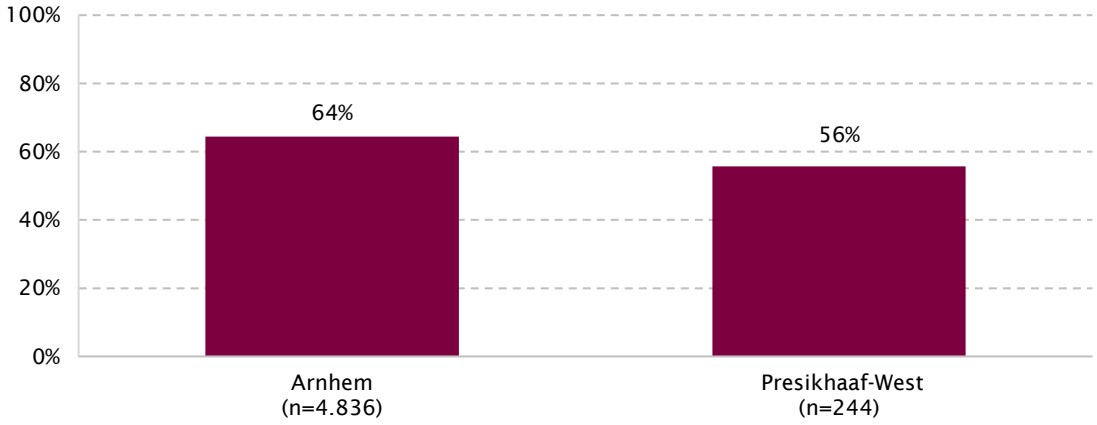
Tabel 4.23 Demografische wijkgegevens Presikhaaf West

	Arnhem	Presikhaaf West
Aantal inwoners	153.790	7.990
Leeftijdsopbouw		
< 15 jaar	17	17
15-24 jaar	13	15
25-44 jaar	30	32
45-64 jaar	26	21
65 jaar en ouder	14	15
Samenstelling huishoudens		
Eenpersoonshuishouden	47	50
Meerpersoonshuishoudens zonder kinderen	24	21
Meerpersoonshuishoudens met kinderen	29	29
Migratie-achtergrond		
Nederlandse achtergrond	69	43
Westerse achtergrond	12	10
Niet-westerse achtergrond	19	47
Verwachte groei/krimp tot 2030	110%	109%
Leefbaarheid	6 (ruim voldoende)	4 (zwak)

Sport- en beweegdeelname

56 procent van de inwoners in Presikhaaf West sport en het aandeel ligt hiermee onder het Arnhemse gemiddelde (64%, figuur 4.11).

Figuur 4.11 Sport- en beweegdeelname in Arnhem en wijk Presikhaaf West (in procenten)

Bron: Gemeente Arnhem (Leefbaarheids- en Veiligheidsmonitor), 2017.

Bevindingen werksessie

- Presikhaaf-West is een wijk die opgedeeld wordt in Presikhaaf 1, 2 en 3. Presikhaaf wordt herontwikkeld op vele locaties. Deze gebiedsontwikkelingen bieden veel kansen om de woonwijken beweegvriendelijk in te richten. Omdat diverse gebieden herontwikkeld worden is het de vraag waar er (nog) mogelijkheden zijn om mee te liften met de ontwikkellocaties.
- Park Presikhaaf is een gebied met enorm veel potentie. Het wordt gebruikt door jeugd, jongeren maar ook door ouderen om te hardlopen en te fietsen. De Laan van Presikhaaf en de IJssellaan zijn drukke wegen die op een paar plaatsen goed zijn over te steken om bij het park Presikhaaf te komen. De wegenstructuur blijft echter voor velen een fysieke barrière. De brug vanaf het winkelcentrum wordt veel gebruikt om in het park te komen.
- Het Cruyff Court aan de Bethaniënstraat in Presikhaaf 3 is een belangrijke plek voor de jeugd en jongeren die tegemoetkomt aan de behoefte van de jeugd en jongeren. In Presikhaaf wordt de behoefte erkend voor nog meer sport- en speelgelegenheid. Er is (vooral) behoefte aan plekken om te voetballen en speelruimte voor de verschillende leeftijdscategorieën.
- De locatie bij de Oasekerk biedt potentie. De Oasekerk zou een ontmoetingsplek kunnen zijn voor zowel jongeren als ouderen. Zo biedt het kansen om er een (in- en outdoor) speelgelegenheid van te maken in combinatie met een ontmoetingsplek voor ouderen. Een combinatie van de twee voorstellen is ook mogelijk, geheel afhankelijk van de behoefte in de wijk.
- De Regenboog is al een belangrijke speeltuin voor kinderen die goed beheerd wordt. Blijven investeren in de kwaliteit van deze speeltuin is van belang voor de instandhouding van deze voorziening.
- De bestaande locaties bij het Cruyff Court en het pas aangekochte Buurthuis De Overkant bieden aanvullende mogelijkheden voor sport- speel- en beweegdoeleinden. Van belang is om de behoefte in de wijken te peilen. Nabij het Cruyff Court is het mogelijk om de ruimte uit te breiden met bijvoorbeeld een basketbalveld en/of een calisthenicspark. De behoefte zal in de wijk opgehaald moeten worden. De toegankelijkheid en de veiligheid van de plek wordt als

belangrijk ervaren. De goede organisatie rondom voorzieningen is een randvoorwaarde voor het goed laten functioneren van de voorziening.

Beschouwing

De wijk Presikhaaf West bestaat uit de deelwijken Presikhaaf 1, Presikhaaf 2 en Presikhaaf 3 en kent een gemiddelde inwonersopbouw en samenstelling van huishoudens. Ongeveer de helft van de inwoners in deze wijk heeft een niet-westerse achtergrond. De leefbaarheid in de wijk is zwak. Voor Presikhaaf is een herontwikkelingsplan opgesteld met als doel om Presikhaaf in de toekomst aantrekkelijk te houden. Presikhaaf 1 is in de afgelopen jaren herontwikkeld. Met Presikhaaf 2 wordt vervolg gegeven aan de vernieuwing in de wijk door het realiseren van nieuwe woningen (bijvoorbeeld De Nieuwe Vaart en Deltakwartier); een verandering van de ruimtelijke structuur op sommige locaties in de wijk. Daarnaast ondergaat het Winkelcentrum Presikhaaf een metamorfose. Gezegd kan worden dat Presikhaaf volop in ontwikkeling is waarbij er allerlei kansen zijn om de ruimte beweegvriendelijk in te richten. Als onderdeel van het herontwikkelingsplan voor Presikhaaf wordt ook de verkeersveiligheid verbeterd; dit omvat onder andere de reconstructie van de Lange Wal en de kruising met het Lange Water.

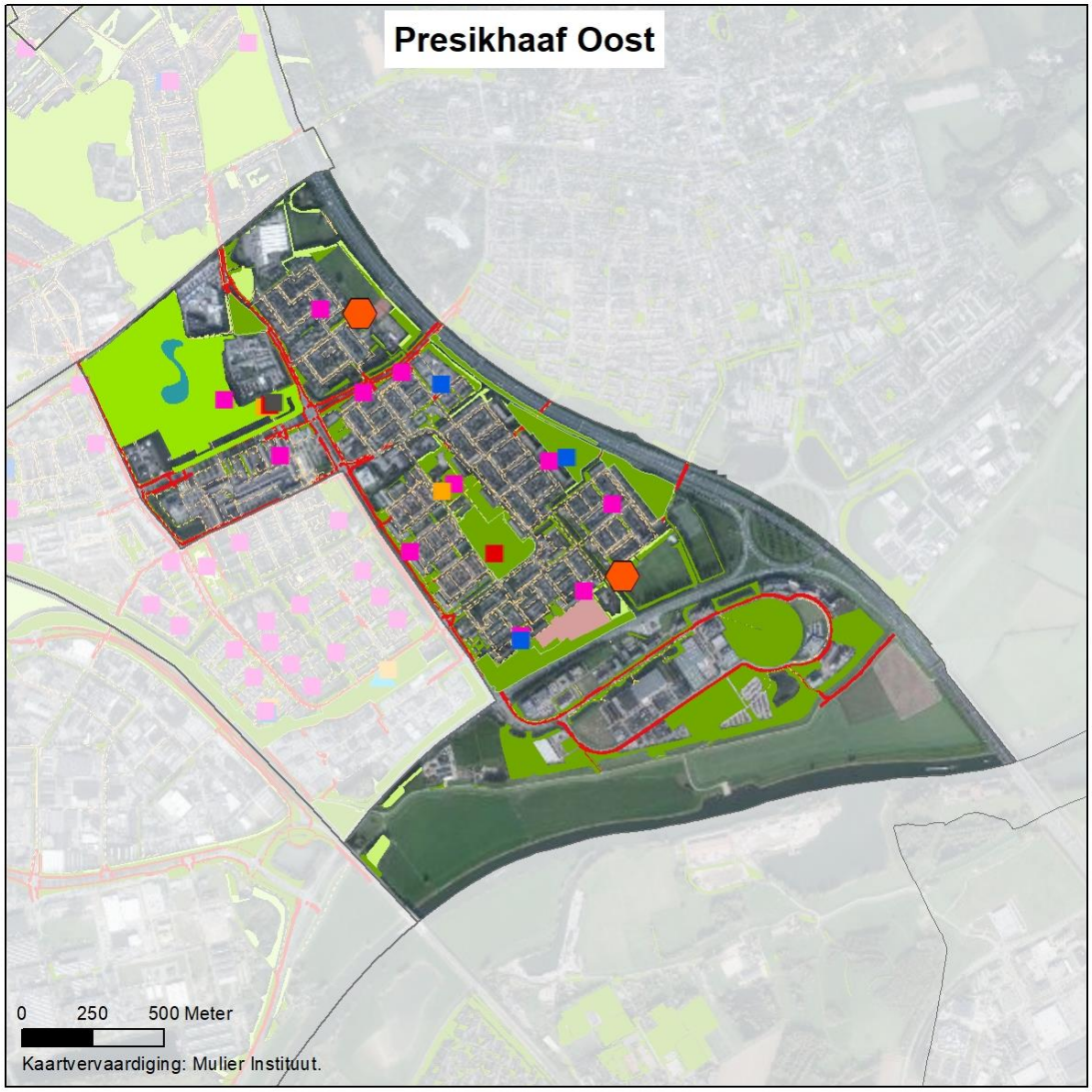
Het aantal sport- en speelplekken in Presikhaaf scoort bovengemiddeld, echter het aanbod sluit niet altijd goed aan op de behoefte in de wijk. Er zal een nadere studie plaats moeten vinden om te analyseren waar en waarom het aanbod niet altijd aansluit op de vraag.

Er is een behoefte gesignaleerd van meer sport- en speelruimte in de wijk, aanvullend op de huidige voorzieningen zoals het Cruyff Court aan de Bethaniënstraat in Presikhaaf 3. Door betrokkenen in de wijk is een aantal locaties aangegeven die hiervoor in aanmerking kan komen: nabij het Cruyff Court, nabij de Oasekerk, nabij het Buurthuis De Overkant en in de nieuwbouwwijk Roggeveenhof. De specifieke behoefte in de wijk dient nader geanalyseerd te worden alvorens over te gaan tot maatregelen. Verder wordt het belang erkend van de functie van de speeltuin de Regenboog. Het blijven investeren in de kwaliteit van de speeltuin, waar de voorziening aansluit op de behoeften bij de jeugd, zou volgens betrokkenen in de wijk op de agenda gezet moeten worden.

De meest voor de hand liggende groene ruimte waar inwoners van Presikhaaf West gebruik van kunnen maken is het park Presikhaaf. Deze grote groene ruimte heeft een divers aanbod aan voorzieningen (zoals een stadsboerderij en sport- en speelplekken). Het park wordt goed gebruikt en heeft veel potentie voor het houden van activiteiten en evenementen. Het park wordt omsloten door drukke ontsluitingswegen en is via een aantal plekken (parkingangen) te bereiken. Om het park te betrekken bij de wijk, blijft het van belang om in te zetten op de softwarekant door activiteiten en evenementen te organiseren. Omdat zien bewegen doet bewegen als gevolg heeft, zou de zichtbaarheid van sporten en spelen vergroot kunnen worden door nabij de wijken in het park bijvoorbeeld jaarlijks een voetbal- of basketbaltoernooi te organiseren dat vanaf de IJssellaan of het Lange Water zichtbaar is. Het blijven investeren in de softwarekant is van belang voor de levendigheid in de wijk en om beweegactiviteiten van de inwoners te stimuleren.

Presikhaaf Oost

Kaart 4.13 Sportieve openbare ruimte wijk Presikhaaf Oost in beeld

Tabel 4.24 Scores beweegvriendelijke omgeving gemeente Arnhem en wijk Presikhaaf Oost

	Arnhem geheel	Arnhem excl. Schaarsbergen	Presikhaaf Oost
Sport- en speelplekken	3,25		2,86
Fiets-, wandel- en ruiterpaden	25.162	19.935	22.265
Sport-, speel- en beweegruimte	340.002	100.050	158.658
Nabijheid voorzieningen	3,7		3,5

Groen: 8 wijken met de hoogste score.

Roze: 8 wijken met de laagste score.

Niet gekleurd: 8 wijken met middelste scores (net boven/onder gemiddelde van Arnhem).

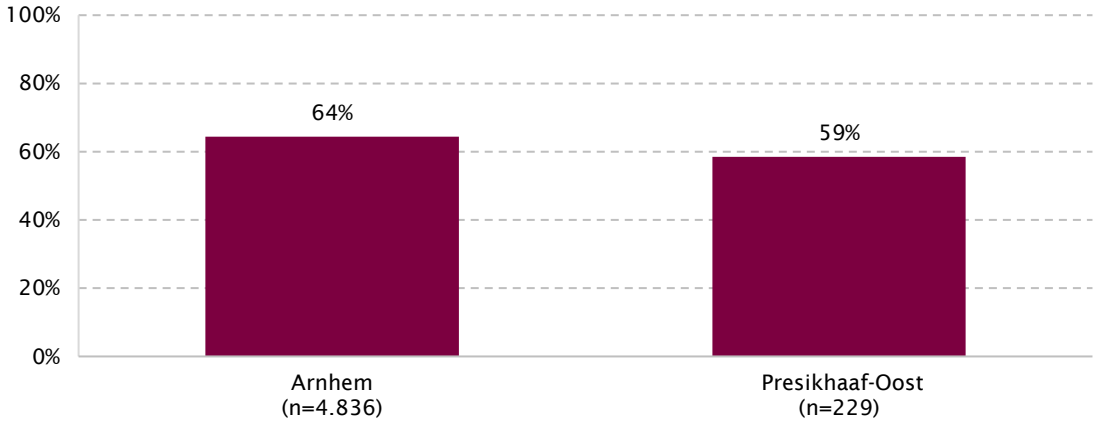
Tabel 4.25 Demografische wijkgegevens Presikhaaf Oost

	Arnhem	Presikhaaf Oost
Aantal inwoners	153.790	6.650
Leeftijdsopbouw		
< 15 jaar	17	12
15-24 jaar	13	14
25-44 jaar	30	29
45-64 jaar	26	23
65 jaar en ouder	14	22
Samenstelling huishoudens		
Eenpersoonshuishouden	47	53
Meerpersoonshuishoudens zonder kinderen	24	26
Meerpersoonshuishoudens met kinderen	29	21
Migratie-achtergrond		
Nederlandse achtergrond	69	68
Westerse achtergrond	12	12
Niet-westerse achtergrond	19	20
Verwachte groei/krimp tot 2030	110%	104%
Leefbaarheid	6 (ruim voldoende)	6 (ruim voldoende)

Sport- en beweeg deelname

Drie op de vijf (59%) inwoners in Presikhaaf Oost sport en het aandeel ligt hiermee onder het Arnhemse gemiddelde (64%, figuur 4.12).

Figuur 4.12 Sport- en beweegdeelname in Arnhem en wijk Presikhaaf Oost (in procenten)

Bron: Gemeente Arnhem (Leefbaarheids- en Veiligheidsmonitor), 2017.

Bevindingen werksessie

- Presikhaaf Oost is steeds meer in trek bij jonge ouders met kinderen. Omdat Presikhaaf verjongt, is het wenselijk om de inrichting van de openbare ruimte te laten aansluiten op de behoefte van jonge kinderen en jeugd. Mogelijke openstelling van de sportparken Eendracht Arnhem en Elsweide kan mogelijkheden bieden voor jeugd en ouderen om hier gebruik van te maken.
- Presikhaaf Oost ligt in de nabijheid van een aantal aantrekkelijke gebieden zoals de uiterwaarden, park Presikhaaf en de groene ruimten nabij Velp (zoals Biljoen).
- Er is behoorlijk wat groen in de wijk, maar dat wordt niet altijd zo ervaren omdat bepaalde delen van het groen niet toegankelijk of aantrekkelijk zijn.
- Kinderkamp is een grote groene ruimte waar veel initiatieven zijn om dit Park levendig te doen zijn. Er is een initiatiefgroep, bestaande uit buurtbewoners, opgericht om het park meer leven in te blazen. Er is onder meer aandacht voor natuurbeleving en (natuurlijke) speelplekken voor kinderen. Het hondenlosloopgebied is verplaatst en nu goed begrenst zodat andere gebruikers van Kinderkamp hier geen last van ondervinden.

Beschouwing

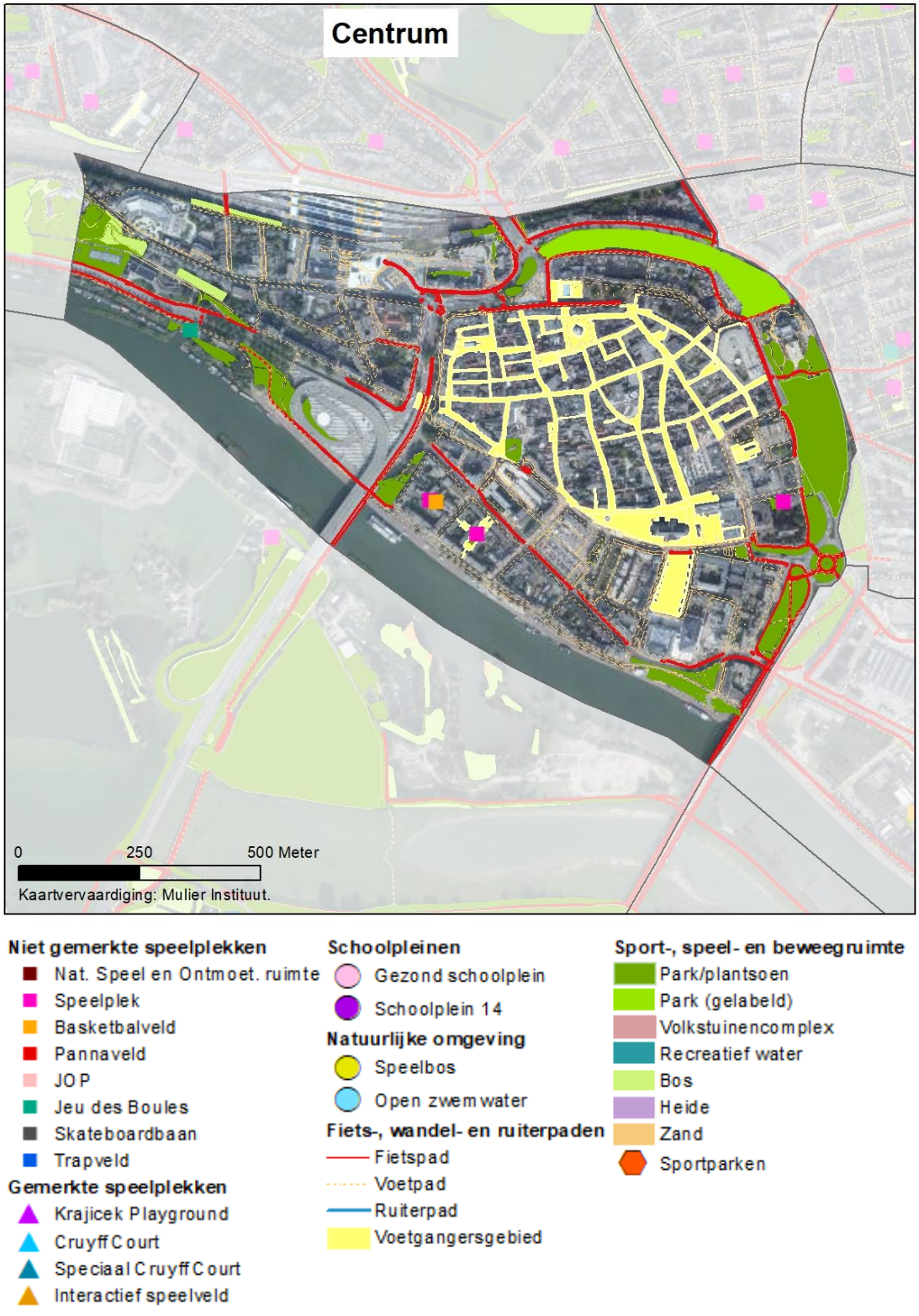
Presikhaaf Oost kent een gemiddelde inwonersopbouw en samenstelling van huishoudens. Het percentage inwoners met een Nederlandse achtergrond ligt op het gemiddelde van Arnhem. De leefbaarheid is ruim voldoende. Omdat de wijk in trek is bij jonge gezinnen, verjongt de wijk langzamerhand. De openbare ruimte dient (ook) ingericht te zijn op de doelgroep ‘jonge gezinnen’. In de werksessie is aangegeven dat hiervoor mogelijkheden gecreëerd moeten worden. Hierbij kan gedacht worden aan het creëren van een speelplek centraal in de wijk. De locatie Kinderkamp zou hiervoor geschikt kunnen zijn. Deze locatie zou dusdanig ingericht moeten worden dat deze aantrekkelijk is voor jong en oud. Er is behoefte aan functioneel groen en verblijfs-/ontmoetingsplekken. De plek zou voor meerderen doelgroepen geschikt gemaakt moeten worden, waarbij de infrastructuur hierop ingericht dient te worden zodat de centrale plek toegankelijk en veilig bereikt kan worden. Voldoende

verlichting, brede stoepen en een duidelijke routering naar de locatie zijn ontwerpprincipes die hierbij van belang zijn.

De ruimtes bij de voetbalverenigingen in Presikhaaf Oost bieden genoeg kansen voor de jeugd en jongeren in de wijk, maar ook voor de ouderen om er gebruik van te maken. Een open club-gedachte kan meer mogelijkheden bieden om te kunnen sporten, te bewegen en te ontmoeten (anders dan alleen voetballen). Dat zou mogelijk kunnen betekenen dat de voorzieningen op de clubs aangepast of aangevuld moeten worden door bijvoorbeeld faciliteiten te creëren voor naschoolse opvang of ten behoeve van activiteiten voor de ouderen. Nagegaan zou moeten worden welke behoefte er in de wijk is bij de diverse doelgroepen en of de bestaande verenigingen er open voor staan om zich (meer) open te stellen voor andere doelgroepen. Er zijn vele voorbeelden in Nederland waar verenigingen hun ruimte openstellen voor andere doelgroepen. Zo kunnen ouderen gebruikmaken van de ruimte om er (onder begeleiding van een buurtsportcoach) te bewegen, kan buitenschoolse opvang er een plek hebben waar kinderen kunnen sporten en kunnen andere verenigingen ruimtes huren om te vergaderen of gebruikmaken van de aanwezige velden (zoals bijvoorbeeld een hondenvereniging). Op die manier kan ook de vereniging hiervan profiteren.

Centrum

Kaart 4.14 Sportieve openbare ruimte wijk Centrum in beeld

Tabel 4.26 Scores beweegvriendelijke omgeving gemeente Arnhem en wijk Centrum

	Arnhem geheel	Arnhem excl. Schaarsbergen	Centrum
Sport- en speelplekken	3,25		0,98
Fiets-, wandel- en ruiterpaden	25.162	19.935	38.336
Sport-, speel- en beweegruimte	340.002	100.050	24.186
Nabijheid voorzieningen	3,7		1,7

Groen: 8 wijken met de hoogste score.

Roze: 8 wijken met de laagste score.

Niet gekleurd: 8 wijken met middelste scores (net boven/onder gemiddelde van Arnhem).

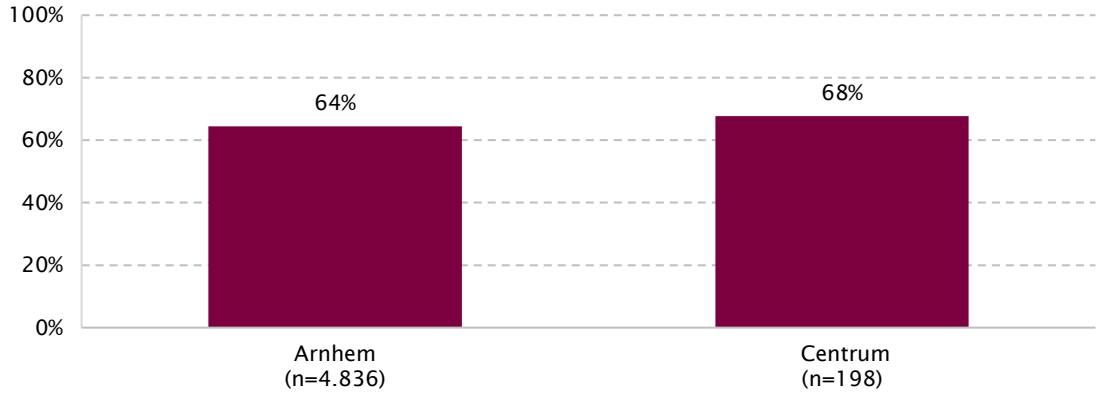
Tabel 4.27 Demografische wijkgegevens Centrum

	Arnhem	Centrum
Aantal inwoners	153.790	5.110
Leeftijdsopbouw		
< 15 jaar	17	4
15-24 jaar	13	23
25-44 jaar	30	41
45-64 jaar	26	21
65 jaar en ouder	14	11
Samenstelling huishoudens		
Eenpersoonshuishouden	47	73
Meerpersoonshuishoudens zonder kinderen	24	20
Meerpersoonshuishoudens met kinderen	29	6
Migratie-achtergrond		
Nederlandse achtergrond	69	70
Westerse achtergrond	12	16
Niet-westerse achtergrond	19	14
Verwachte groei/krimp tot 2030	110%	115%
Leefbaarheid	6 (ruim voldoende)	6 (ruim voldoende)

Sport- en beweegdeelname

Twee derde (68%) van de inwoners in Centrum sport en het aandeel ligt hiermee boven het Arnhemse gemiddelde (64%, figuur 4.13).

Figuur 4.13 Sport- en beweegdeelname in Arnhem en wijk Centrum (in procenten)

Bron: Gemeente Arnhem (Leefbaarheids- en Veiligheidsmonitor), 2017.

Bevindingen werksessie

- De toegankelijkheid van voorzieningen in het centrumgebied wordt niet als positief ervaren. Dit komt doordat er obstakels zijn die voor minder validen een belemmering zijn om ergens te komen.
- Een lage score op de deelindicator sport-, speel- en beweegruimte wordt niet zo ervaren door de bewoners. De beperkte hoeveelheid ruimte is inherent aan het wonen in een centrumgebied.
- Het gebied dat door veel inwoners gebruikt wordt om te bewegen en te sporten is het Sonsbeekpark.
- Om het gebied onder de fly-over (Roermondsplein) is veel te doen geweest. Al jarenlang is de vraag wat met het gebied moet gebeuren. Het gebied heeft behoorlijk veel potentie. De zogenaamde 'blauwe golven' die onder de fly-over liggen zijn een begrip in Arnhem en omstreken. Een mogelijke nieuwe ontwikkeling is het realiseren van een '*urban skate park*'. Hierover is nog geen concrete besluitvorming geweest. Een '*urban skate park*' past goed bij de locatie en de cultuur in een centrumgebied en kan een mooie plek zijn om actief te zijn en elkaar te ontmoeten. Mogelijk dat dit in de toekomst gecombineerd kan worden met het houden van activiteiten. Veiligheid en toegankelijkheid zijn belangrijke aandachtspunten in dit gebied.
- Om het aandeel groen in de stad te vergroten, is een plan uitgewerkt om de 'Blauwe Golven' bij het Roermondsplein om te zetten naar 'Groene Golven' (met een groen invulling) en het park onderlangs te betrekken bij het centrum en zodoende een groot groen lint te creëren vanaf het centrum naar het westen (richting 'Onderlangs').
- Het centrum kent weinig groen. Om het centrumgebied heen is er het groen van het Musispark en de Jansbuitensingel. Deze groenstroken worden voornamelijk gebruikt om van de ene naar de andere plaats te komen. In het kader van 'klimaatadaptieve stad' en het tegengaan van 'hittestress', als gevolg van klimaatverandering is het mogelijk dat in de toekomst meer schaduw en koele plekken in de stad nodig zijn. Het creëren van aangename koele ontmoetingsplekken kan kansen opleveren om plekken zo in te richten dat bewoners elkaar kunnen ontmoeten en/of dat er kinderen kunnen spelen.

Beschouwing

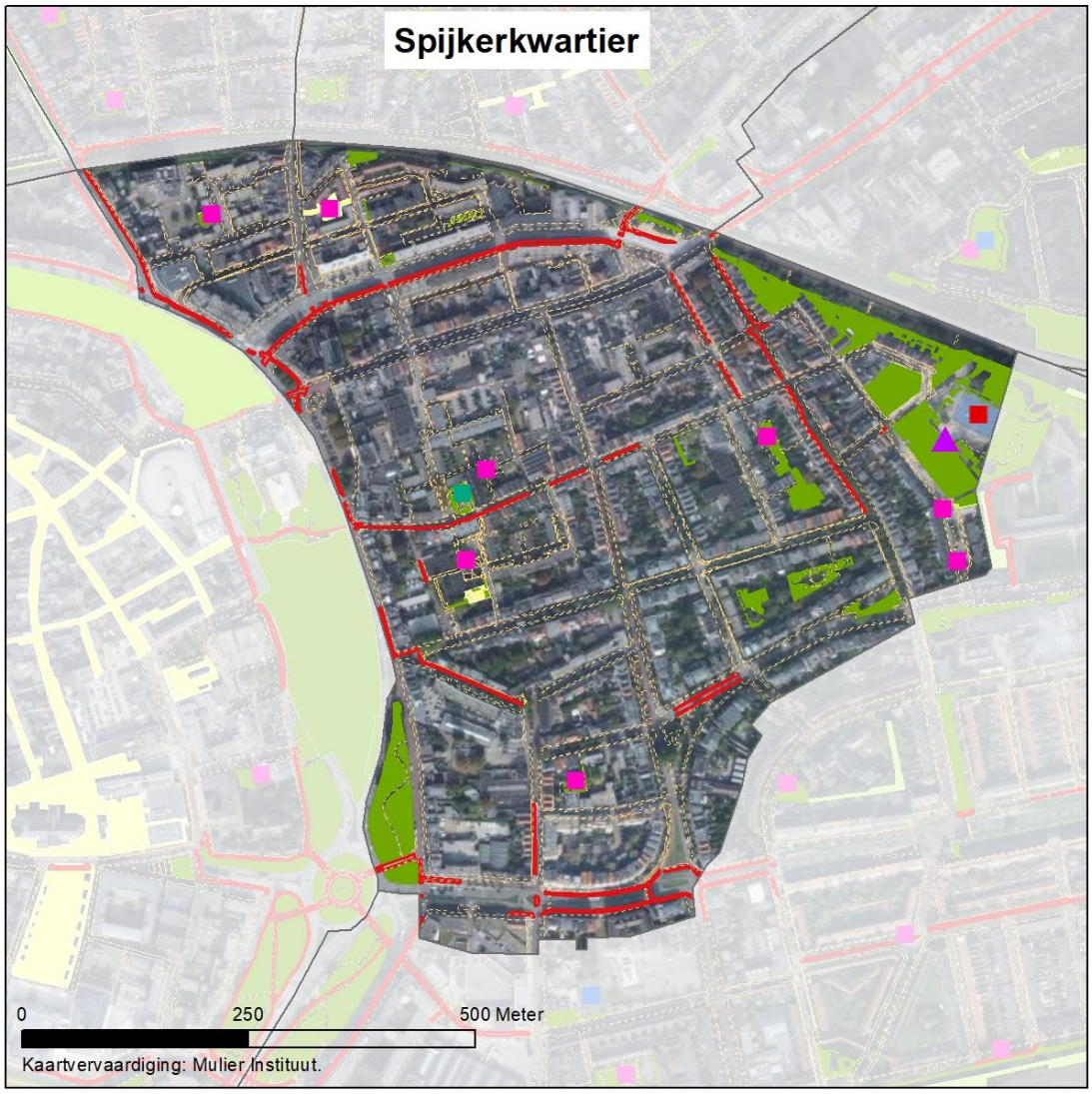
In het Centrum wonen relatief veel 15-44-jarigen, veel eenpersoonshuishoudens, weinig gezinnen met kinderen en een gemiddeld aantal inwoners met een migratie-achtergrond. De leefbaarheid is ruim voldoende. In het centrum is weinig groen aanwezig. Mogelijk dat door nieuwe ontwikkelingen (bijvoorbeeld rondom de nieuwbouw bij de Eusebiuskerk) het aandeel groen in de stad vergroot kan worden.

In dat kader kan het aantrekkelijk zijn om een groen lint te creëren vanaf het centrum langs het water naar het westen toe (richting 'Onderlangs') zodat een groene langzame verkeersroute ontstaat voor wandelaars en fietsers. Deze langzame verkeersroute zou mogelijk aangesloten kunnen worden op andere langzame verkeerroutes zodat een netwerk van groene langzame verkeersroutes ontstaan waardoor bewoners in het centrum gemakkelijk wandelend of fietsend naar de nabijgelegen voorzieningen en groene ruimtes kunnen bewegen.

Een kans die zicht aandient is het realiseren van een '*urban skate park*' nabij de fly-over in het centrum (bekend als 'de Blauwe Golven'). Een '*urban skate park*' past goed bij de locatie en de cultuur in een centrumgebied en kan een mooie plek zijn om actief te zijn en elkaar te ontmoeten.

Spijkerkwartier

Kaart 4.15 Sportieve openbare ruimte wijk Spijkerkwartier in beeld

Tabel 4.28 Scores beweegvriendelijke omgeving gemeente Arnhem en wijk Spijkerkwartier

	Arnhem geheel	Arnhem excl. Schaarsbergen	Spijkerkwartier
Sport- en speelplekken	3,25		1,69
Fiets-, wandel- en ruiterpaden	25.162	19.935	10.302
Sport-, speel- en beweegruimte	340.002	100.050	8.798
Nabijheid voorzieningen	3,7		1,7

Groen: 8 wijken met de hoogste score.

Roze: 8 wijken met de laagste score.

Niet gekleurd: 8 wijken met middelste scores (net boven/onder gemiddelde van Arnhem).

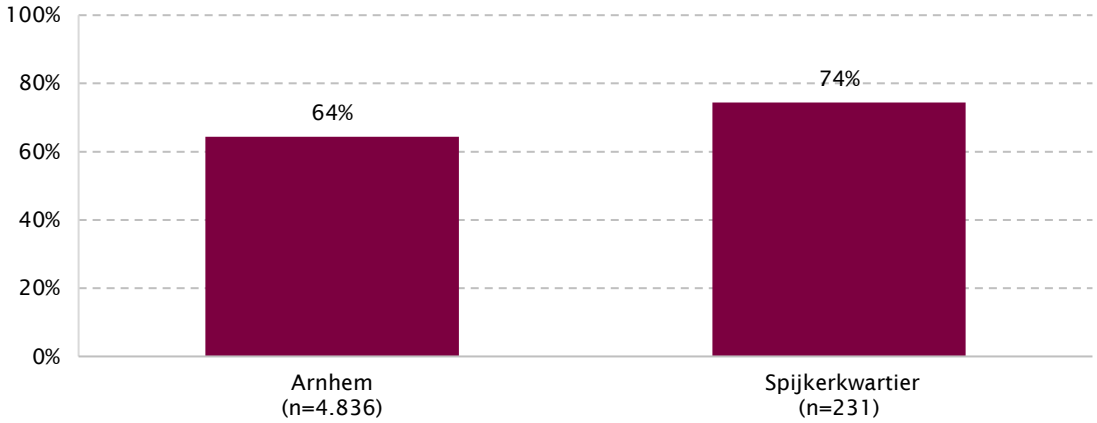
Tabel 4.29 Demografische wijkgegevens Spijkerkwartier

	Arnhem	Spijkerkwartier
Aantal inwoners	153.790	6.525
Leeftijdsopbouw		
< 15 jaar	17	6
15-24 jaar	13	26
25-44 jaar	30	41
45-64 jaar	26	21
65 jaar en ouder	14	6
Samenstelling huishoudens		
Eenpersoonshuishouden	47	75
Meerpersoonshuishoudens zonder kinderen	24	17
Meerpersoonshuishoudens met kinderen	29	9
Migratie-achtergrond		
Nederlandse achtergrond	69	73
Westerse achtergrond	12	13
Niet-westerse achtergrond	19	14
Verwachte groei/krimp tot 2030	110%	102%
Leefbaarheid	6 (ruim voldoende)	6 (ruim voldoende)

Sport- en beweegdeelname

Drie kwart (74%) van de inwoners in Spijkerkwartier sport en het aandeel ligt hiermee ruim boven het Arnhemse gemiddelde (64%, figuur 4.14).

Figuur 4.14 Sport- en beweegdeelname in Arnhem en wijk Spijkerkwartier (in procenten)

Bron: Gemeente Arnhem (Leefbaarheids- en Veiligheidsmonitor), 2017.

Bevindingen werksessie

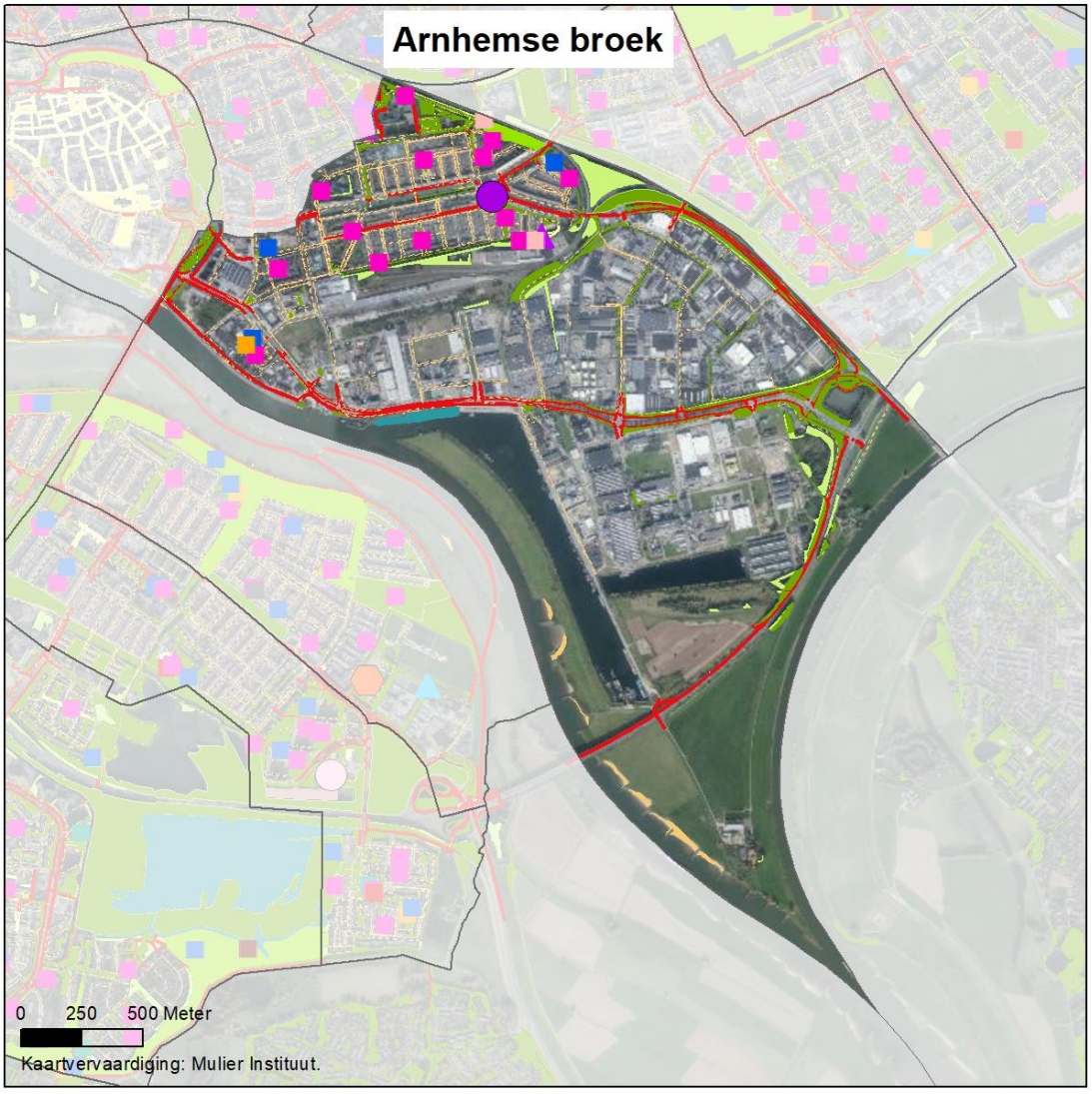
- Het Spijkerkwartier is een populaire wijk om te wonen die tegen het centrum aan ligt. De wijk heeft zeven mooie stadstuinen die bij daglicht toegankelijk zijn voor publiek. Dit zijn mooie groene plekken waar bewoners kunnen ontspannen en die in de zomer verkoeling kunnen bieden.
- Aan de oostzijde van het Spijkerkwartier ligt de playground Thialf met een brasserie. Het is een sport- en speel- en ontmoetingsplek voor jong en oud. Thialf is niet alleen een aanwinst voor de wijk Spijkerkwartier, maar voor het hele centrumgebied. Belangrijk is de zichtbaarheid van de locatie omdat blijkt dat niet iedereen weet heeft van de locatie. De communicatie over de voorziening kan worden verbeterd. Betrokkenen van de werksessie zijn van mening dat het investeren in de kwaliteit van de voorziening nodig is om te kunnen (blijven) voldoen aan de behoefte die er is vanuit omringende wijken om te kunnen sporten, spelen en ontmoeten.
- In de wijk is sprake van parkeerproblematiek. Betrokkenen in de wijk zijn in samenwerking met de gemeente actief met plannen om de parkeerproblematiek op te lossen. Dat is van belang voor de toegankelijkheid van het gebied voor de bewoners.

Beschouwing

De wijk Spijkerkwartier heeft een bovengemiddeld aantal inwoners in de categorie 15-24-jarigen en 25-44-jarigen. De wijk bestaat uit veel eenpersoonshuishoudens en weinig gezinnen met kinderen in vergelijking tot het Arnhems gemiddelde. De leefbaarheid is ruim voldoende. Het is een geliefde wijk om te wonen en de wijk is in het bezit van mooie groene binnentuinen waar ook inwoners van andere wijken nabij het centrum gebruik van kunnen maken. De binnentuinen liggen goed verscholen en nodigen nu nog niet uit om er gebruik van te maken. Thialf is een mooie sport- speel- en ontmoetingsplek voor de jeugd. Omdat in de wijk Spijkerkwartier een groot aandeel jongeren woont, ligt het voor de hand om bij uitbreiding van Thialf meer voorzieningen te creëren voor deze doelgroep. De exacte behoefte moet worden geïnventariseerd bij de jongeren om een mogelijke uitbreiding met voorzieningen aan te laten sluiten bij de behoefte in de wijk.

Arnhemse Broek

Kaart 4.16 Sportieve openbare ruimte wijk Arnhemse Broek in beeld

Tabel 4.30 Scores beweegvriendelijke omgeving gemeente Arnhem en wijk Arnhemse Broek

	Arnhem geheel	Arnhem excl. Schaarsbergen	Arnhemse broek
Sport- en speelplekken	3,25		3,53
Fiets-, wandel- en ruiterpaden	25.162	19.935	28.534
Sport-, speel- en beweegruimte	340.002	100.050	81.894
Nabijheid voorzieningen	3,7		2,6

Groen: 8 wijken met de hoogste score.

Roze: 8 wijken met de laagste score.

Niet gekleurd: 8 wijken met middelste scores (net boven/onder gemiddelde van Arnhem).

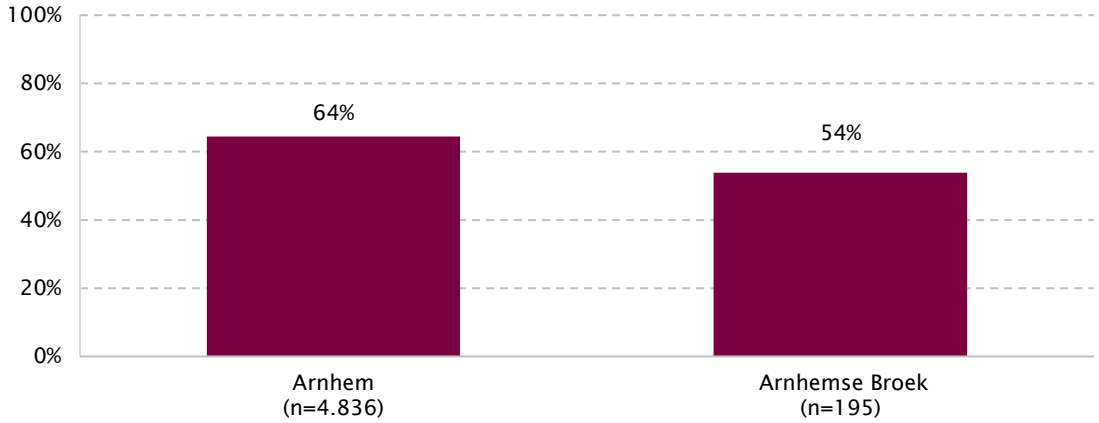
Tabel 4.31 Demografische wijkgegevens Arnhemse Broek

	Arnhem	Arnhemse Broek
Aantal inwoners	153.790	5.955
Leeftijdsopbouw		
< 15 jaar	17	15
15-24 jaar	13	16
25-44 jaar	30	37
45-64 jaar	26	25
65 jaar en ouder	14	7
Samenstelling huishoudens		
Eenpersoonshuishouden	47	56
Meerpersoonshuishoudens zonder kinderen	24	18
Meerpersoonshuishoudens met kinderen	29	26
Migratie-achtergrond		
Nederlandse achtergrond	69	55
Westerse achtergrond	12	12
Niet-westerse achtergrond	19	33
Verwachte groei/krimp tot 2030	110%	132%
Leefbaarheid	6 (ruim voldoende)	4 (zwak)

Sport- en beweegdeelname

Iets meer dan de helft (54%) van de inwoners in Arnhemse Broek sport en het aandeel ligt hiermee ruim onder het Arnhemse gemiddelde (64%, figuur 4.15).

Figuur 4.15 Sport- en beweegdeelname in Arnhem en wijk Arnhemse Broek (in procenten)

Bron: Gemeente Arnhem (Leefbaarheids- en Veiligheidsmonitor), 2017.

Bevindingen werksessie

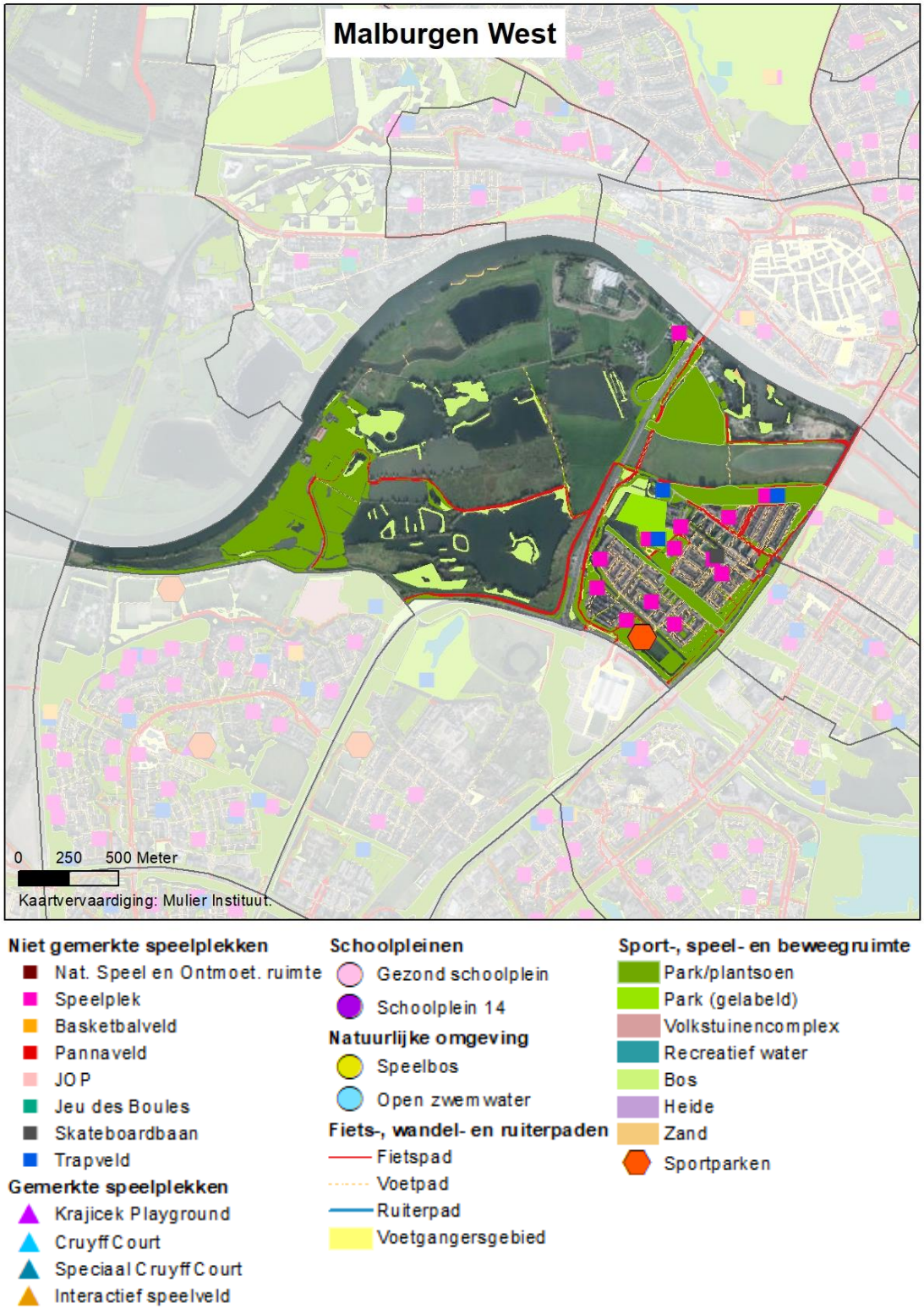
- Voor de wijk Arnhemse Broek zijn in de afgelopen jaren een tal van initiatieven geweest om wijkbewoners meer aan het bewegen te krijgen en een gezonde leefstijl aan te nemen.
- In de werksessie is door betrokkenen benoemd dat het Krajicek Playground niet goed gebruikt wordt. Er zal goed geanalyseerd moeten worden wat hiervan de oorzaak is om daarna gerichte acties te ondernemen.
- Gepleit wordt voor meer groen in de wijk in combinatie met wandelpaden. Dit is een wens vanuit de bewoners zelf. Aangezien er weinig fysieke ruimte is in de wijk, is dit een uitdagende opgave.
- Het centrale pleintje aan de Van Verschuerstraat biedt veel meer mogelijkheden dan het basketbalpleintje (asfalt) zoals het nu ingericht is. De plek zou aantrekkelijker gemaakt kunnen worden en in samenwerking met bewoners heringericht kunnen worden zodat dit pleintje een aantrekkingskracht heeft op de jongeren in de wijk. Mogelijk dat dit gecombineerd kan worden met meer groen in de wijk.
- Om de ouderen in de wijk meer in beweging te laten komen, wordt voorgesteld om in de directe nabijheid van de wijk een moestuin te creëren zodat bewoners hun eigen groenten kunnen verbouwen en waar bewoners elkaar kunnen ontmoeten. De vraag is of dit aansluit op de behoefte in de wijk.

Beschouwing

De wijk Arnhemse Broek heeft een bovengemiddeld aantal inwoners in de categorie 15–24-jarigen en 25–44-jarigen en kent weinig 65-plussers. De wijk bestaat uit veel eenpersoonshuishoudens en het aandeel gezinnen met kinderen ligt iets onder het Arnhems gemiddelde. Ongeveer een op de drie inwoners in de wijk heeft een niet-westerse achtergrond. De leefbaarheid in de wijk is zwak. Suggesties die gedaan zijn in de werksessies om de wijk aantrekkelijker en beweegvriendelijker te maken zijn: het opknappen dan wel aanpassen van het basketbalpleintje aan de Van Verschuerstraat, het realiseren van een moestuin voor en met de ouderen in de wijk en het realiseren van meer groen in de wijk. Daarnaast zou goed geanalyseerd moeten worden waarom de Krajicek Playground niet goed gebruikt wordt alvorens maatregelen te nemen. Mogelijk dat de activiteiten niet aansluiten op de behoefte of dat er andere belemmeringen zijn die ervoor zorgen dat de sport- en speellocatie niet goed wordt gebruikt.

Malburgen West

Kaart 4.17 Sportieve openbare ruimte wijk Malburgen West in beeld

Tabel 4.32 Scores beweegvriendelijke omgeving gemeente Arnhem en wijk Malburgen West

	Arnhem geheel	Arnhem excl. Schaarsbergen	Malburgen West
Sport- en speelplekken	3,25		3,93
Fiets-, wandel- en ruiterpaden	25.162	19.935	23.920
Sport-, speel- en beweegruimte	340.002	100.050	265.992
Nabijheid voorzieningen	3,7		3,9

Groen: 8 wijken met de hoogste score.

Roze: 8 wijken met de laagste score.

Niet gekleurd: 8 wijken met middelste scores (net boven/onder gemiddelde van Arnhem).

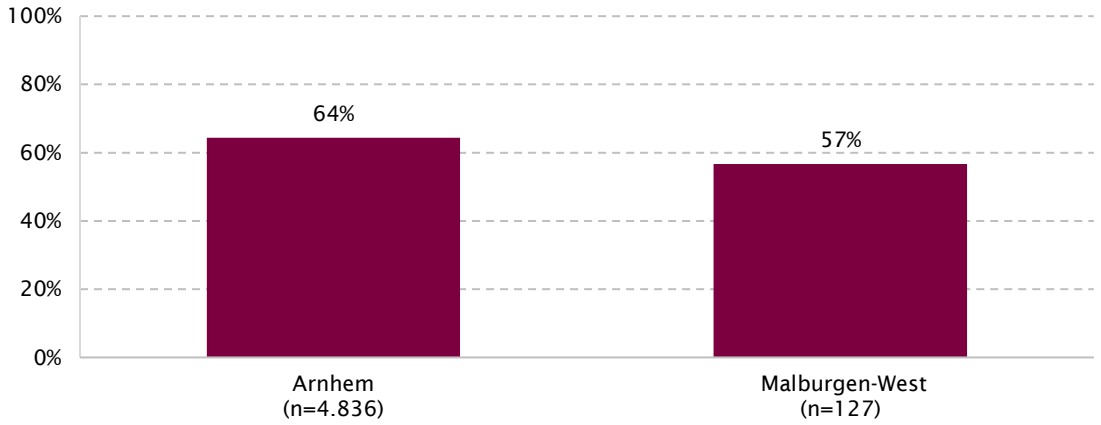
Tabel 4.33 Demografische wijkgegevens Malburgen West

	Arnhem	Malburgen West
Aantal inwoners	153.790	4.325
Leeftijdsopbouw		
< 15 jaar	17	21
15-24 jaar	13	11
25-44 jaar	30	36
45-64 jaar	26	22
65 jaar en ouder	14	8
Samenstelling huishoudens		
Eenpersoonshuishouden	47	43
Meerpersoonshuishoudens zonder kinderen	24	22
Meerpersoonshuishoudens met kinderen	29	34
Migratie-achtergrond		
Nederlandse achtergrond	69	53
Westerse achtergrond	12	11
Niet-westerse achtergrond	19	36
Verwachte groei/krimp tot 2030	110%	130%
Leefbaarheid	6 (ruim voldoende)	5 (voldoende)

Sport- en beweegdeelname

57 procent van de inwoners in Malburgen West sport en het aandeel ligt hiermee onder het Arnhemse gemiddelde (64%, figuur 4.16).

Figuur 4.16 Sport- en beweegdeelname in Arnhem en wijk Malburgen West (in procenten)

Bron: Gemeente Arnhem (Leefbaarheids- en Veiligheidsmonitor), 2017.

Bevindingen werksessie

- In de wijk Malburgen West heeft veel nieuwbouw plaatsgevonden. De kwaliteit van de woon- en leefomgeving in wijk is op veel plekken verbeterd. De wijk is aan het verjongen en dat is een goed teken.
- Het openbare stuk kunstgrasveld van MASV wordt weinig gebruikt terwijl dit een mooie locatie is om vrij te kunnen voetballen. Nagegaan zou moeten worden wat hiervan de oorzaak is en welke mogelijkheden er zijn om de aantrekkingskracht van de voorziening te vergroten.
- Verbinding van de wijk met Meinerswijk wordt als een belangrijk aandachtspunt benoemd. Bewoners in de wijk maken niet veel gebruik van Meinerswijk.
- Het gevoel heerst dat er genoeg fysieke ruimte is in de wijk, maar dat in de wijk de aanwezige voorzieningen aantrekkelijker gemaakt kunnen worden. Een voorbeeld van het aantrekkelijker maken van een voorziening is het bestaande kunstgrasveld van MASV dat mogelijk kan worden gekoppeld aan een programma met activiteiten voor de jeugd en jongeren in de wijk. Een voorbeeld van het realiseren van een nieuwe voorziening (bijvoorbeeld in de directe nabijheid van MASV) is een zogenaamde ‘pumptrackbaan’ (hierover wordt immers al langer over gesproken).
- De wijk zit nu als het ware opgesloten tussen de N225 en de Nijmeegseweg-West. Aangezien de wijk tegen de groene ruimte van Meinerswijk en tegen de wijk Stadsblokken gelegen is, biedt dit grote kansen om te sporten en te bewegen in de groene ruimte. Het is van belang om de toegankelijk van het gebied vanuit de wijk Malburgen West te verbeteren.

Beschouwing

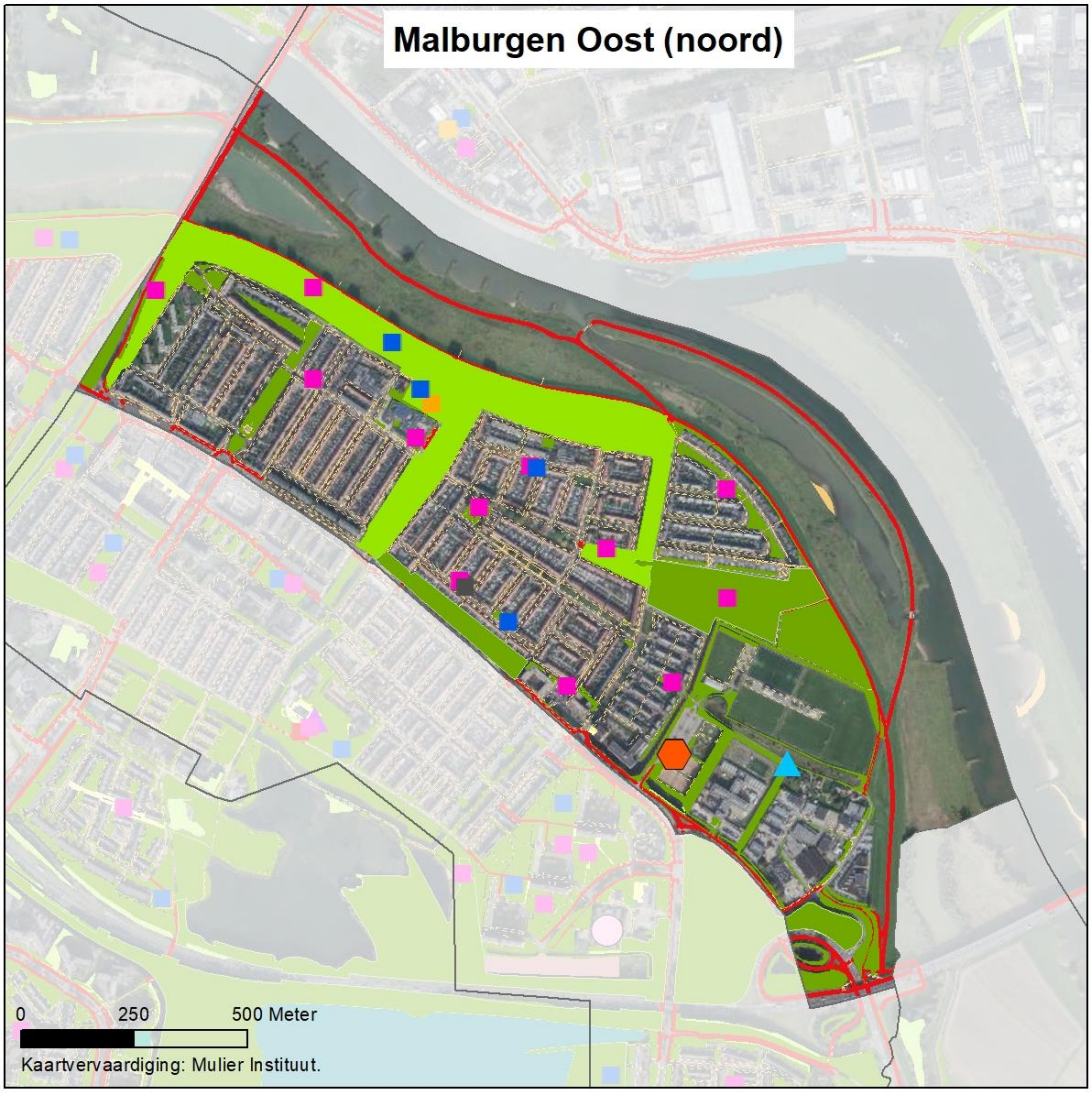
Malburgen West kent een gemiddelde samenstelling van huishoudens. In deze wijk wonen vrij veel mensen met een niet-westerse achtergrond. De wijk zal tot 2030 gaan groeien. De leefbaarheid in deze wijk is voldoende. De sportdeelname in deze wijk is laag. De wijk is aan het verjongen en de voorzieningen in de openbare ruimte zouden moeten passen bij doelgroep en de behoefte (nu en in de toekomst) die er in de wijk is. De wijk scoort goed op het aandeel sport- speel- en beweegruimte. Die ruimte zou dan ook zo goed mogelijk benut moeten worden, waarbij in eerste instantie gebruikgemaakt

moet worden van de bestaande voorzieningen, met een mogelijke uitbreiding. Een voorbeeld hiervan is het openbare kunstgrasveld en de ruimte eromheen, waarbij de behoefte in de wijk onderzocht dient te worden voordat overgegaan wordt tot het nemen van inrichtingsmaatregelen. De wijk heeft genoeg sport- en speelplekken en paden. Ook hierbij is de aanbeveling om goed te kijken naar de bestaande voorzieningen of deze uitnodigend, toegankelijk en veilig zijn en of deze voorzieningen aansluiten bij de behoeften in de wijk.

De bewoners van de wijk maken weinig gebruik van Meinerswijk, terwijl deze groene ruimte op een steenworp afstand van de huisvesting van de bewoners ligt. De verbinding van de wijk met Meinerswijk wordt als een belangrijk aandachtspunt benoemd. Door een route aan te leggen en hierover te communiceren, zou het mogelijk kunnen zijn dat de wijk ook wandelaars aantrekt die van elders komen, wat de levendigheid en de activiteiten in de wijk zal dan doen toenemen.

Malburgen Oost (noord)

Kaart 4.18 Sportieve openbare ruimte wijk Malburgen Oost (noord) in beeld

Tabel 4.34 Scores beweegvriendelijke omgeving gemeente Arnhem en wijk Malburgen Oost (noord)

	Arnhem geheel	Arnhem excl. Schaarsbergen	Malburgen Oost (noord)
Sport- en speelplekken	3,25		3,04
Fiets-, wandel- en ruiterpaden	25.162	19.935	18.578
Sport-, speel- en beweegruimte	340.002	100.050	59.860
Nabijheid voorzieningen	3,7		4,5

Groen: 8 wijken met de hoogste score.

Roze: 8 wijken met de laagste score.

Niet gekleurd: 8 wijken met middelste scores (net boven/onder gemiddelde van Arnhem).

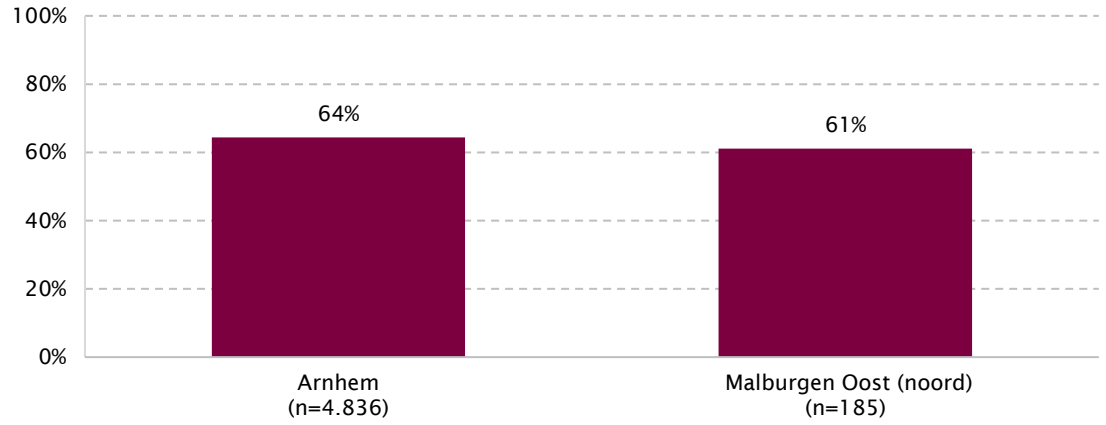
Tabel 4.35 Demografische wijkgegevens Malburgen Oost (noord)

	Arnhem	Malburgen Oost (noord)
Aantal inwoners	153.790	6.260
Leeftijdsopbouw		
< 15 jaar	17	21
15-24 jaar	13	11
25-44 jaar	30	37
45-64 jaar	26	21
65 jaar en ouder	14	10
Samenstelling huishoudens		
Eenpersoonshuishouden	47	39
Meerpersoonshuishoudens zonder kinderen	24	25
Meerpersoonshuishoudens met kinderen	29	36
Migratie-achtergrond		
Nederlandse achtergrond	69	61
Westerse achtergrond	12	11
Niet-westerse achtergrond	19	28
Verwachte groei/krimp tot 2030	110%	106%
Leefbaarheid	6 (ruim voldoende)	5 (voldoende)

Sport- en beweegdeelname

Drie op de vijf (61%) inwoners in Malburgen Oost (noord) sport en het aandeel ligt hiermee net onder het Arnhems gemiddelde (64%, figuur 4.17).

Figuur 4.17 Sport- en beweegdeelname in Arnhem en wijk Malburgen Oost (noord) (in procenten)

Bron: Gemeente Arnhem (Leefbaarheids- en Veiligheidsmonitor), 2017.

Bevindingen werksessie

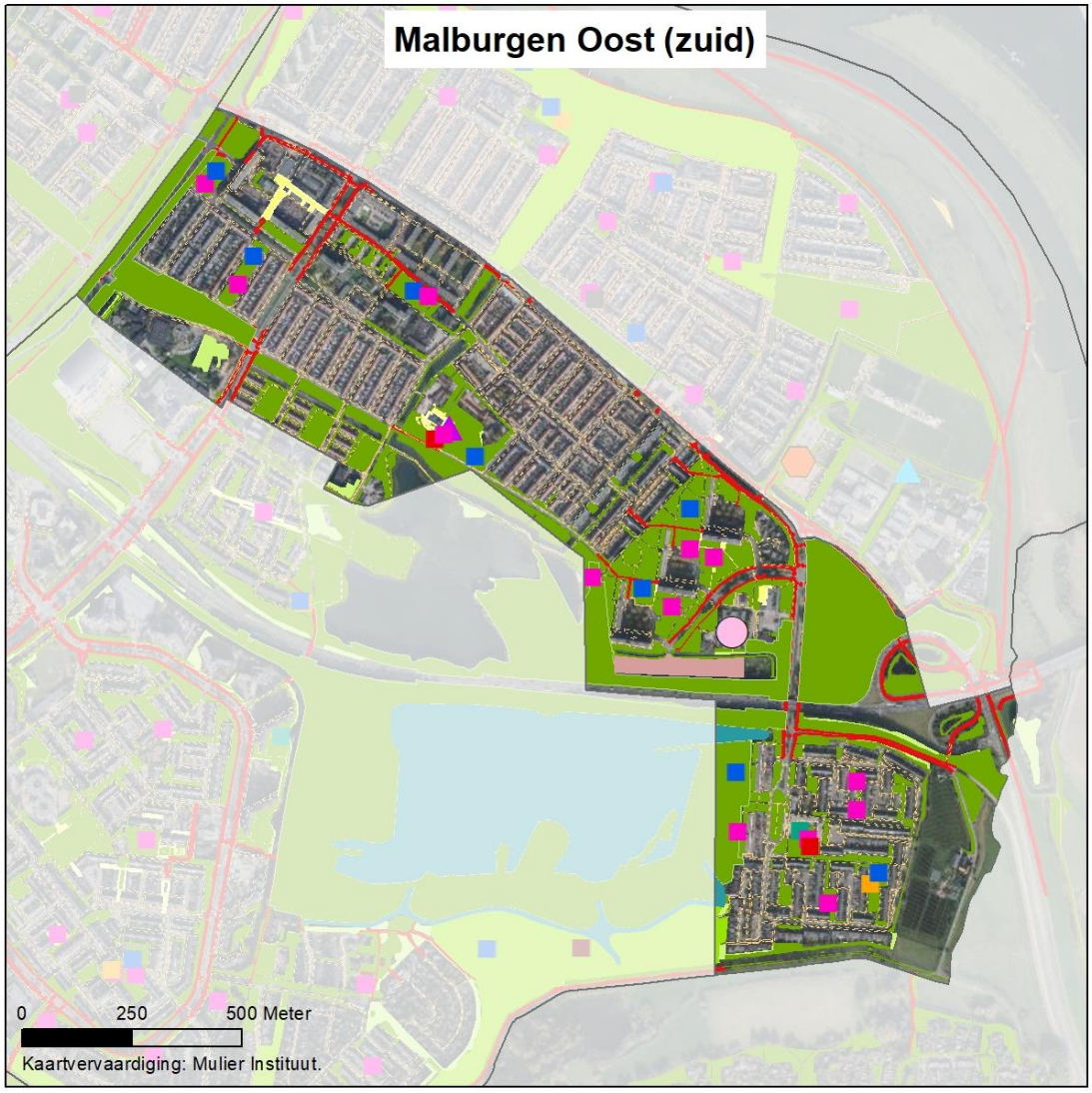
- De wijk Malburgen Oost (noord) is op sommige locaties (zoals aan de dijk) doorontwikkeld met nieuwbouw. De leefbaarheid in de wijk is in de afgelopen 10 tot 15 jaar verbeterd.
- De hoeveelheid sport-, speel-, en beweegruimte in de wijk is beperkt in verhouding tot het aantal inwoners.
- De jeugd en jongeren in de wijk trekken veelal naar Huissen om er te sporten. De voetbalvereniging in de wijk heeft een minder goed imago, wat de oorzaak kan zijn dat jeugd en jongeren bij een andere vereniging spelen dan in de wijk. De voetbalvereniging in de wijk is niet/ nauwelijks maatschappelijk betrokken, waardoor kansen niet benut worden.

Beschouwing

Het aandeel huishoudens met kinderen is in de wijk Malburgen Oost (noord) hoger dan het gemiddelde in Arnhem. Een op de drie inwoners in de wijk heeft een niet-westerse achtergrond. De leefbaarheid in de wijk is voldoende en is sterk verbeterd ten opzichte van tien jaar geleden. De sport- speel- en beweegruimte in de wijk is beperkt. De voorzieningen en het openbaar groen in de wijk zijn van belang om te voorzien in de behoefte in de wijk om te kunnen sporten, spelen en ontmoeten. Het is een kans om de voetbalvereniging in de wijk te betrekken en van maatschappelijke betekenis te zijn (om jeugd en jongeren uit de wijk aan te trekken en in de wijk te laten sporten in plaats van elders in de gemeente of buiten de gemeente). Mogelijk dat het sportpark in de toekomst een (meer) ‘open club-karakter’ kan krijgen waardoor de wijk gebruik kan maken van het sportpark (als openbare ruimte).

Malburgen Oost (zuid)

Kaart 4.19 Sportieve openbare ruimte wijk Malburgen Oost (zuid) in beeld

Tabel 4.36 Scores beweegvriendelijke omgeving gemeente Arnhem en wijk Malburgen Oost (zuid)

	Arnhem geheel	Arnhem excl. Schaarsbergen	Malburgen Oost (zuid)
Sport- en speelplekken	3,25		3,51
Fiets-, wandel- en ruiterpaden	25.162	19.935	17.049
Sport-, speel- en beweegruimte	340.002	100.050	72.523
Nabijheid voorzieningen	3,7		5,0

Groen: 8 wijken met de hoogste score.

Roze: 8 wijken met de laagste score.

Niet gekleurd: 8 wijken met middelste scores (net boven/onder gemiddelde van Arnhem).

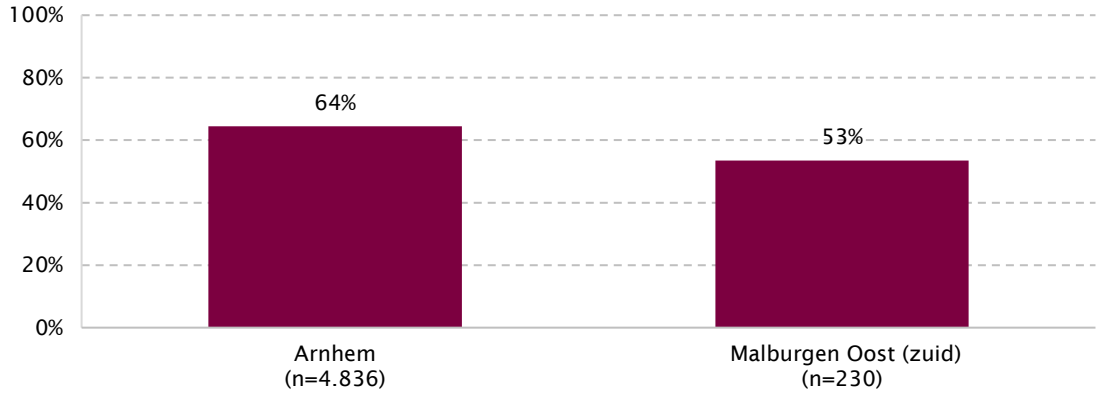
Tabel 4.37 Demografische wijkgegevens Malburgen Oost (zuid)

	Arnhem	Malburgen Oost (zuid)
Aantal inwoners	153.790	7.695
Leeftijdsopbouw		
< 15 jaar	17	19
15-24 jaar	13	13
25-44 jaar	30	27
45-64 jaar	26	23
65 jaar en ouder	14	80
Samenstelling huishoudens		
Eenpersoonshuishouden	47	42
Meerpersoonshuishoudens zonder kinderen	24	22
Meerpersoonshuishoudens met kinderen	29	35
Migratie-achtergrond		
Nederlandse achtergrond	69	46
Westerse achtergrond	12	10
Niet-westerse achtergrond	19	44
Verwachte groei/krimp tot 2030	110%	103%
Leefbaarheid	6 (ruim voldoende)	4 (zwak)

Sport- en beweegdeelname

Iets meer dan de helft (53%) van de inwoners in Malburgen Oost (zuid) sport en het aandeel ligt hiermee ruim onder het gemiddelde in Arnhem (64%, figuur 4.18).

Figuur 4.18 Sport- en beweegdeelname in Arnhem en wijk Malburgen Oost (zuid; in procenten)

Bron: Gemeente Arnhem (Leefbaarheids- en Veiligheidsmonitor), 2017.

Bevindingen werksessie

- Bewoners van deze wijk zijn negatief over de woonomgeving, de leefbaarheid, de veiligheid en de voorzieningen in de buurt.
- De wijk heeft veel gezinnen met een bijstandsuitkering en dat aantal neemt toe. Malburgen Oost heeft het hoogste percentage kinderen met een (potentiële) onderwijsachterstand. De bewoners zijn minder gezond dan gemiddeld en een groot percentage (een op de vier kinderen) heeft overgewicht.
- Kinderen worden veelal van huis uit niet of nauwelijks gestimuleerd om te gaan sporten of te bewegen. De scholen zijn een belangrijke plek voor kinderen waar ze veilig kunnen sporten en spelen. Diverse scholen in de wijk zijn actief bezig met gezondheid, waarbij aandacht is voor een gezonde levensstijl. Sommige scholen bieden naschools sportaanbod aan. Blijvende aandacht voor een gezonde leefstijl en mogelijkheden om te kunnen sporten en spelen op school (ook na schooltijd) is een belangrijk aandachtspunt om kinderen te helpen gezond te leven.
- In het verleden is een aantal successen geboekt door in de wijk sport- en beweegactiviteiten op te zetten. Het is hierbij belangrijk dat het van mensen moet komen die in de wijk wonen en de mensen kennen. Het wordt als lastig ervaren als mensen van ‘buitenaf’ activiteiten gaan organiseren.

Beschouwing

De wijk Malburgen Oost (zuid) kent relatief veel eenoudergezinnen. Het aandeel inwoners met een niet-westers migratieachtergrond is in deze wijk hoog; vooral in de buurt Immerloo II, waar twee op de drie inwoners een niet-westerse migratieachtergrond heeft. In de buurten Middelgraaflaan e.o. en Immerloo II overheersen de flats. De leefbaarheid is zwak. De wijk kent uitdagingen op het gebied van veiligheid, vervreemding, armoede en schuldenproblematiek, sociale cohesie en (Nederlandse) taal. Het wijkprogramma voor Malburgen Oost (Perspectiefnota 2018-2021) vormt de basis om te werken aan de thema’s in de wijk.

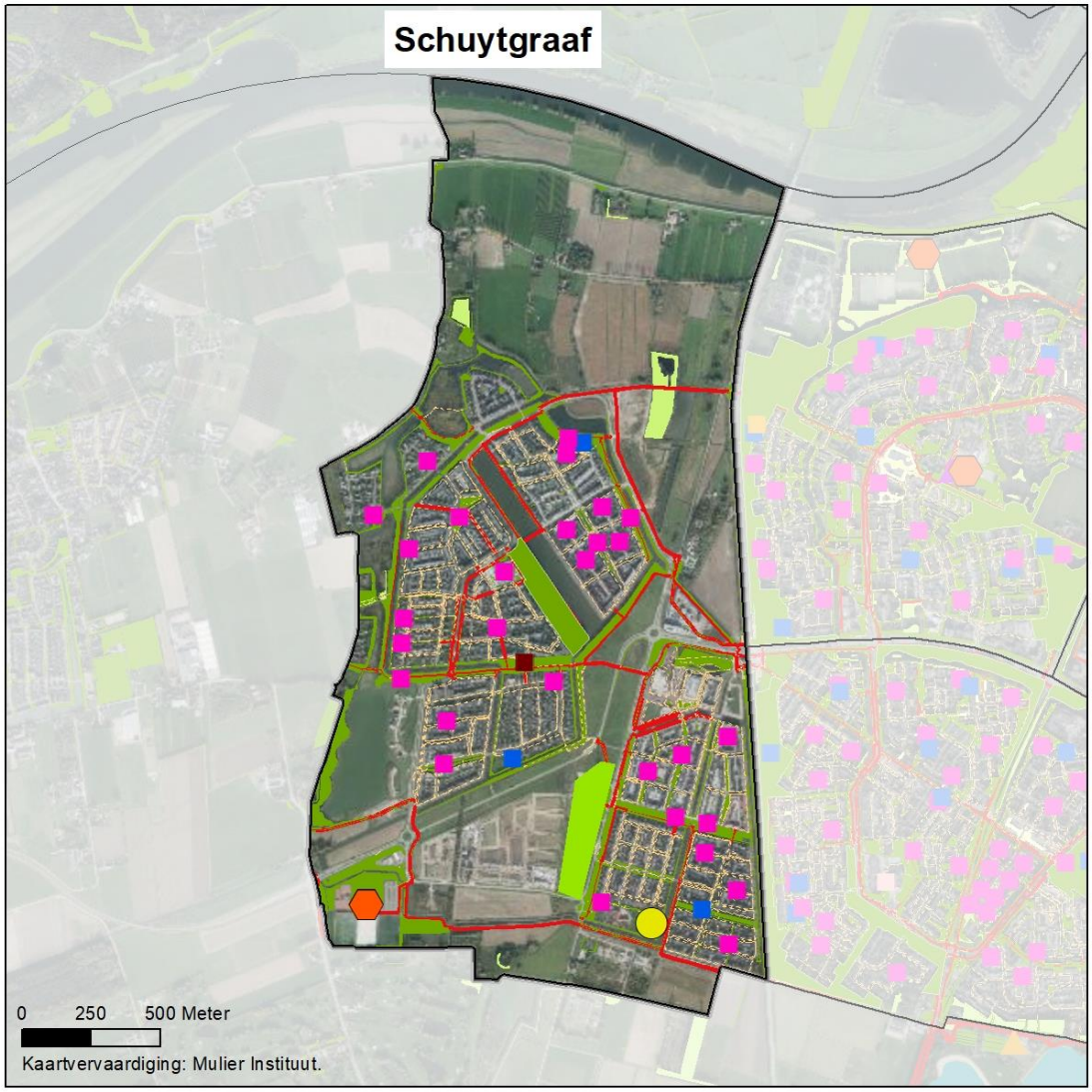
Ook op het gebied van gezondheid kent de wijk uitdagingen, gezien het grote percentage kinderen dat overgewicht heeft. Kijkend naar de openbare ruimte die inwoners faciliteert en kan stimuleren om te bewegen, dan scoort de wijk voldoende op het aantal sport- en speelplekken en de hoeveelheid sport-speel- en beweegruimte. In deze wijk is 'software en orgware' essentieel om mensen 'in beweging te krijgen'. Dat betekent dat er voldoende (en continu) sport- en beweegaanbod moet zijn, bestaande uit activiteiten, begeleiding en communicatie. De scholen vormen een belangrijke plek waar zij dagelijks zijn om ook te sporten en te spelen. Het is een plek waar zij voorlichting kunnen krijgen over een gezonde leefstijl (gezonde voeding en voldoende bewegen). Goede voorlichting over gezonde voeding op scholen, in combinatie met naschoolse opvang, wordt gezien als een kans om jeugd en jongeren te ondersteunen om een gezonde leefstijl aan te nemen. Daarnaast zijn de schoolpleinen een plek waar kinderen kunnen spelen zowel tijdens als na schooluren. In het laatste geval geldt dat de scholen bereid moeten zijn om de schoolpleinen ook na schooluren open te stellen.

Olympusgebied

Het Olympusgebied, het gebied nabij de voormalige Rijnhal, is een gebied van circa 9 hectare groot dat ontwikkeld kan worden als 'gezondheidspark' en enorm veel kansen biedt op het vlak van bewegen en gezondheid voor Arnhem als geheel en voor de omringende wijken. Het doel is om het gebied tot een parkachtige omgeving te ontwikkelen, met een daarbij behorende uitstraling en sportieve, maatschappelijke en economische aantrekkingskracht. Belangrijke rode draad daarbij is ook het op innovatieve wijze vorm en inhoud gegeven aan een vernieuwend concept 'Gezonde Leefstijl' en 'Duurzame Beleving' in een parkachtige omgeving, waarbij er sprake is van een wisselwerking tussen onderwijs, bedrijven, sportverenigingen, de wijk en de gemeente. In de opgestelde intentieverklaring zijn partijen uitgenodigd om bij de dragen aan de realisatie van de ambities. Om deze doelstelling te bereiken zal er tussen 2017 en 2020 gewerkt worden aan invulling van het braakliggende terrein en het organiseren van afzonderlijke en gezamenlijke activiteiten onder andere op maatschappelijk en sportief gebied.

Schuytgraaf

Kaart 4.20 Sportieve openbare ruimte wijk Schuytgraaf in beeld

Tabel 4.38 Scores beweegvriendelijke omgeving gemeente Arnhem en wijk Schuytgraaf

	Arnhem geheel	Arnhem excl. Schaarsbergen	Schuytgraaf
Sport- en speelplekken	3,25		3,46
Fiets-, wandel- en ruiterpaden	25.162	19.935	16.815
Sport-, speel- en beweegruimte	340.002	100.050	63.459
Nabijheid voorzieningen	3,7		6,4

Groen: 8 wijken met de hoogste score.

Roze: 8 wijken met de laagste score.

Niet gekleurd: 8 wijken met middelste scores (net boven/onder gemiddelde van Arnhem).

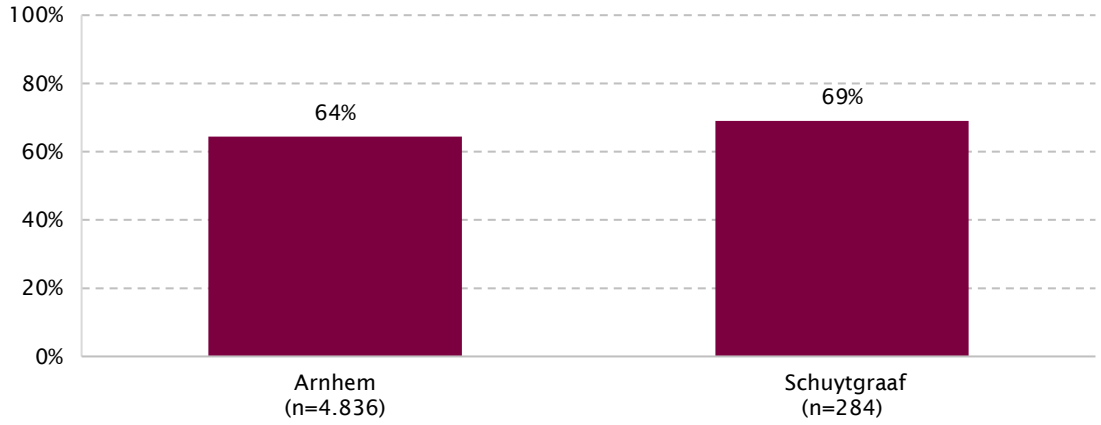
Tabel 4.39 Demografische wijkgegevens Schuytgraaf

	Arnhem	Schuytgraaf
Aantal inwoners	153.790	9.815
Leeftijdsopbouw		
< 15 jaar	17	31
15-24 jaar	13	8
25-44 jaar	30	39
45-64 jaar	26	18
65 jaar en ouder	14	4
Samenstelling huishoudens		
Eenpersoonshuishouden	47	19
Meerpersoonshuishoudens zonder kinderen	24	23
Meerpersoonshuishoudens met kinderen	29	59
Migratie-achtergrond		
Nederlandse achtergrond	69	74
Westerse achtergrond	12	10
Niet-westerse achtergrond	19	16
Verwachte groei/krimp tot 2030	110%	153%
Leefbaarheid	6	7
	(ruim voldoende)	(goed)

Sport- en beweegdeelname

Ruim twee derde (69%) van de inwoners in Schuytgraaf sport en het aandeel ligt hiermee boven het Arnhemse gemiddelde (64%, figuur 4.19).

Figuur 4.19 Sport- en beweegdeelname in Arnhem en wijk Schuytgraaf (in procenten)

Bron: Gemeente Arnhem (Leefbaarheids- en Veiligheidsmonitor), 2017.

Bevindingen werksessie

- Schuytgraaf is een nieuwe wijk waar overwegend tweeverdieners wonen met kinderen.
- Voor de oudere jeugd/jongeren is in de wijk niet veel te doen en dat wordt door de bewoners ook aangegeven. In de directe nabijheid van de wijk is één sportpark aanwezig, met een voetbalvereniging, een skatepark en een tennispark. Er wordt aangegeven dat er een (structureel) tekort is aan voetbalvelden.
- De groene strook in het midden van de wijk Schuytgraaf is nu een weiland, maar aanvankelijk bedoeld als park. Het park is van de baan door bezuinigingen en het gebied is niet openbaar toegankelijk. Aangegeven is om een ontmoetingsplek te creëren voor jongeren, mogelijk in combinatie een met sport- en speelvoorziening. De suggestie is om voor de invulling te kijken naar successen in Arnhem (bijvoorbeeld de Playground bij de Paasberg (blauwe veld/sportpark) en de outdoor fitnesszone Rijkerswoerdse plassen.
- In de werksessie wordt kenbaar gemaakt dat kinderen veel thuis zijn als ouders werken en er weinig aanleiding is om te sporten/spelen. Een centrale ontmoetingsplek met een sport-/speelvoorziening kan helpen om deze kinderen te stimuleren actief bezig te zijn.
- In de wijk is behoefte aan een 3x3 basketbalveld. Hiervoor zijn reeds plannen ontwikkeld.

Beschouwing

In de wijk Schuytgraaf wonen veel gezinnen (tweeverdieners) met kinderen. De wijk is nog jong en zal de komende jaren flink uitbreiden. De leefbaarheid is goed. In de wijk ontbreekt een centrale ontmoetingsplek voor de jeugd en jongeren. In het midden van de wijk is een groene ruimte aanwezig die op dit moment als weiland dienst doet. Dit is een locatie met veel potentie om er een centrale ontmoetingsplek te realiseren, mogelijk in combinatie met een sport- en speelvoorziening. Er is reeds een plan gemaakt voor het realiseren van een 3x3 basketbalveld. Voor de kinderen die overdag alleen thuis zijn, kan een centrale plek met een sport- en speelvoorziening stimuleren om buiten actief bezig te zijn. Omdat in de wijk veel jeugd (tot 15 jaar) woont en de wijk met nieuwbouw blijft groeien, zal goed nagedacht moeten worden over het verder inrichten van de openbare ruimte en de invulling van de groene ruimte als centrale plek in de wijk. Het groen zal bruikbaar gemaakt moeten worden voor

meerdere doelgroepen en dus niet alleen voor de jeugd en jongeren (‘voor elk wat wils’). Een ontwerpprincipe hierbij is het combineren van bijvoorbeeld een rozentuin en een kruidentuin met sportmogelijkheden, picknickplaatsen, en een plek waar men kan ontspannen en tot rust te komen. Met het herinrichten van de groene plek zal rekening gehouden moeten worden met de specifieke wensen van de verschillende doelgroepen.

Kinderen willen een spannende speelplek die geschikt is voor hun eigen leeftijd. Kinderen boven de 10 jaar hebben behoefte aan een groter speelveld om te kunnen voetballen. Voor jongere kinderen zijn twee kleinere speel- en sportplekken beter dan één grote speelplek. Het kleurgebruik, groen en een doorzicht/doorkijk zijn aspecten die van belang zijn bij het inrichten van de locatie waardoor het voor bewoners een herkenbare, toegankelijke en veilige plek is die uitnodigt om er te sporten, te spelen of te ontmoeten.

Elderveld

Kaart 4.21 Sportieve openbare ruimte wijk Elderveld in beeld

Tabel 4.40 Scores beweegvriendelijke omgeving gemeente Arnhem en wijk Elderveld

	Arnhem geheel	Arnhem excl. Schaarsbergen	Elderveld
Sport- en speelplekken	3,25		4,38
Fiets-, wandel- en ruiterpaden	25.162	19.935	17.304
Sport-, speel- en beweegruimte	340.002	100.050	87.345
Nabijheid voorzieningen	3,7		4,1

Groen: 8 wijken met de hoogste score.

Roze: 8 wijken met de laagste score.

Niet gekleurd: 8 wijken met middelste scores (net boven/onder gemiddelde van Arnhem).

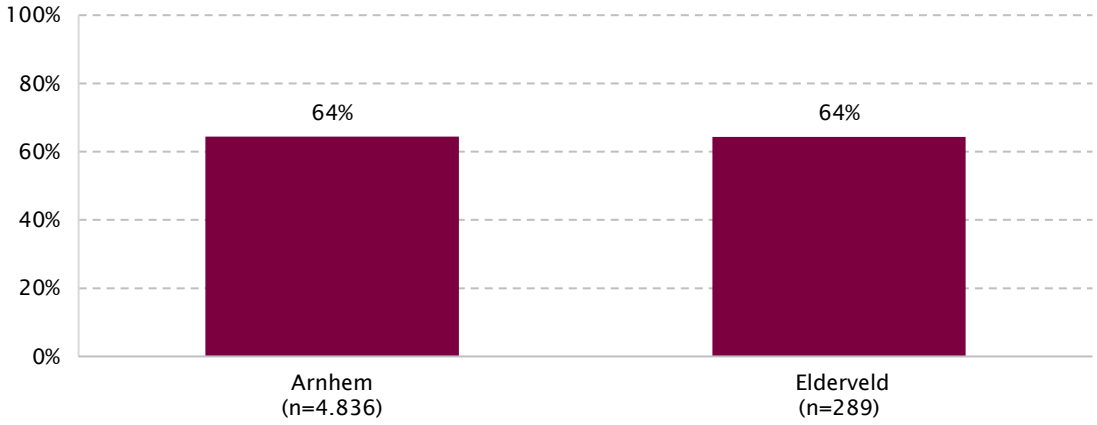
Tabel 4.41 Demografische wijkgegevens Elderveld

	Arnhem	Elderveld
Aantal inwoners	153.790	9.130
Leeftijdsopbouw		
< 15 jaar	17	16
15-24 jaar	13	11
25-44 jaar	30	22
45-64 jaar	26	30
65 jaar en ouder	14	22
Samenstelling huishoudens		
Eenpersoonshuishouden	47	37
Meerpersoonshuishoudens zonder kinderen	24	30
Meerpersoonshuishoudens met kinderen	29	33
Migratie-achtergrond		
Nederlandse achtergrond	69	73
Westerse achtergrond	12	12
Niet-westerse achtergrond	19	15
Verwachte groei/krimp tot 2030	110%	99%
Leefbaarheid	6 (ruim voldoende)	6 (ruim voldoende)

Sport- en beweegdeelname

Bijna twee derde (64%) van de inwoners in Elderveld sport en het aandeel komt hiermee overeen met het Arnhemse gemiddelde (64%, figuur 4.20).

Figuur 4.20 Sport- en beweegdeelname in Arnhem en wijk Elderveld (in procenten)

Bron: Gemeente Arnhem (Leefbaarheids- en Veiligheidsmonitor), 2017.

Bevindingen werksessie

- De bewoners in Elderveld wonen al lang in de wijk.
- In de wijk is sprake van eenzaamheid bij ouderen. Het gevoel is dat het aandeel mensen in de wijk dat eenzaam is, groeit. Er vinden interventies plaats om eenzame mensen te helpen.
- De Krajicek Playground wordt als een mooie locatie gezien die door een brede doelgroep gebruikt kan worden en die door veel mensen ook wordt gebruikt. De jongeren in de wijk weten de weg naar de playground en sporthal goed te vinden.
- In de directe nabijheid van de wijk (aan de Drielsedijk) liggen moestuinen (onderdeel van een biologische tuinbouwvereniging). Daarbij ligt een speelterrein die voor kinderen nog interessanter gemaakt zou kunnen worden. Zo zijn op zaterdagen ouders fruit/groenten aan het plukken of bomen aan het snoeien, waarbij de kinderen tegelijkertijd kunnen spelen. Het aantrekkelijk maken van de speelplek is een duidelijke kans voor de wijk Elderveld om meer mensen te trekken.
- Veel scholen in de wijk hebben mooi ingerichte schoolpleinen. Het wordt als een gemiste kans ervaren dat deze schoolpleinen niet openbaar toegankelijk zijn waardoor de kinderen hier buiten schooltijden geen gebruik van kunnen maken.
- Waterspeeltuin Spelderveld is een groene ruimte voor kinderen met veel potentie voor de wijk.

Beschouwing

De wijk Elderveld kent vrij weinig 25-44-jarigen en veel ouderen (65-plus) in vergelijking tot het gemiddelde in Arnhem. Er wonen vrij weinig eenpersoonshuishoudens en de leefbaarheid in de wijk is voldoende.

De wijk heeft een goede score op het aantal sport- en speelplekken en een gemiddelde score ten aanzien van de hoeveelheid sport-, speel- en beweegruimte in verhouding tot het aantal inwoners in de wijk. Op de deelindicator ‘nabijheid van voorzieningen’ scoort de wijk minder goed. Het gevolg hiervan kan zijn dat men minder snel geneigd is om te voet of met de fiets naar een voorziening te gaan (bijvoorbeeld een school, een zwembad of een supermark), omdat de te overbruggen afstand te groot is.

Een kans die zich voordoet in de wijk is de speelplek bij de moestuin aan de Drielsedijk. Het interessanter maken van de speelplek kan de aantrekkingskracht van (gezinnen met) kinderen vergroten. Omdat er in de wijk aantrekkelijke schoolpleinen zijn voor de jeugd en jongeren, liggen er mogelijkheden om te kijken of schoolpleinen ook buiten schooltijd toegankelijk kunnen worden gemaakt. Voor de ouderen in de wijk zou aandacht moeten zijn voor (voldoende) ontmoetingsplekken en (goed verlichte) wandelroutes in de wijk zodat het aantrekkelijk is om korte ommetjes te maken.

De Waterspeeltuin Spelderveld is door de gemeente Arnhem genoemd als een speel- en ontmoetingsplek die in aanmerking komt om aan te passen. De Waterspeeltuin is een mooie groene ruimte waar kinderen kunnen spelen in een natuurlijke omgeving. Bij een mogelijke herinrichting zou aandacht moeten zijn voor een aantal aspecten (ontwerpprincipes). Ten eerste zou de verblijfskwaliteit goed moeten zijn. Dat betekent dat er voldoende voorzieningen moeten zijn om gezinnen lang in het gebied te houden. Dat zou betekenen dat er voldoende zitgelegenheden aanwezig moeten zijn met een aantal schaduw- en zonplekken (voor ieder wat wils). Daarnaast zou de speellocatie voldoende aantrekkelijk (gevarieerd) moeten zijn voor de jeugd (van verschillende leeftijdscategorieën). Mogelijk dat de locatie ook gecombineerd kan worden met een andere voorziening, zoals bijvoorbeeld een klimbos. In het Park Berg en Bos in Apeldoorn is een dergelijke combinatie aanwezig. Omdat het klimbos veel publiek trekt, wordt ook de speellocatie in het groen goed gebruikt, waardoor er sprake is van een win-winsituatie.

De afstand tot voorzieningen scoort in deze wijk minder goed. Mensen zijn eerder geneigd om de auto of ander niet-actief transportmiddel te kiezen. Voor kwetsbare groepen, zoals ouderen, kan een te grote afstand tot de dagelijkse voorzieningen ervoor zorgen dat ze überhaupt minder de deur uit gaan.

In een wijk zou zoveel mogelijk gestreefd moeten worden naar functiemenging. In een bestaande wijk is dat lastiger dan in een nieuwe wijk omdat het gaat om bestaande voorzieningen. Het principe is dat voorzieningen in de wijk zoveel mogelijk op loopafstand dienen te zijn. Primaire diensten zoals de supermarkt zouden daarom bij voorkeur binnen een straal van 500 meter te vinden moeten zijn, waardoor deze in principe door iedereen lopend te bereiken is. Voor secundaire voorzieningen zoals een restaurant of een sportvoorziening voldoet een afstand van 800 meter.

Elden

Kaart 4.22 Sportieve openbare ruimte wijk Elden in beeld

Tabel 4.42 Scores beweegvriendelijke omgeving gemeente Arnhem en wijk Elden

	Arnhem geheel	Arnhem excl. Schaarsbergen	Elden
Sport- en speelplekken	3,25		1,74
Fiets-, wandel- en ruiterpaden	25.162	19.935	34.945
Sport-, speel- en beweegruimte	340.002	100.050	233.302
Nabijheid voorzieningen	3,7		3,9

Groen: 8 wijken met de hoogste score.

Roze: 8 wijken met de laagste score.

Niet gekleurd: 8 wijken met middelste scores (net boven/onder gemiddelde van Arnhem).

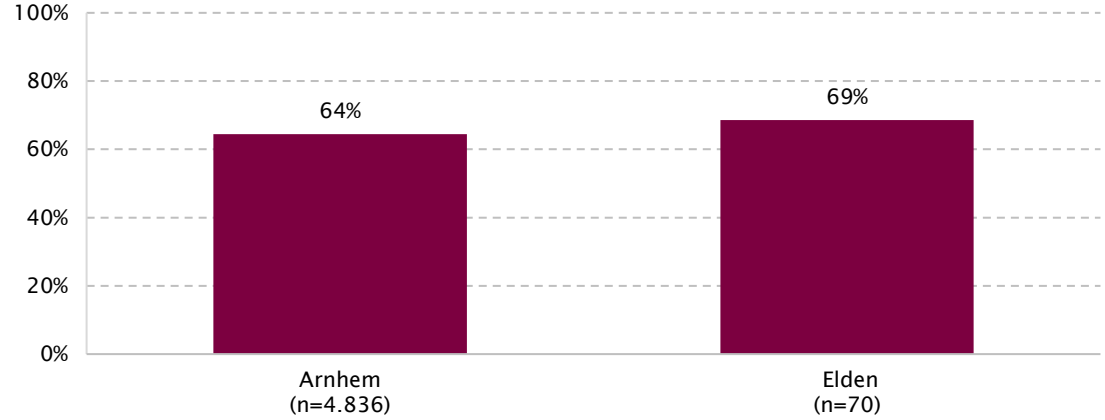
Tabel 4.43 Demografische wijkgegevens Elden

	Arnhem	Elden
Aantal inwoners	153.790	2.300
Leeftijdsopbouw		
< 15 jaar	17	15
15-24 jaar	13	11
25-44 jaar	30	17
45-64 jaar	26	31
65 jaar en ouder	14	27
Samenstelling huishoudens		
Eenpersoonshuishouden	47	29
Meerpersoonshuishoudens zonder kinderen	24	33
Meerpersoonshuishoudens met kinderen	29	37
Migratie-achtergrond		
Nederlandse achtergrond	69	85
Westerse achtergrond	12	9
Niet-westerse achtergrond	19	6
Verwachte groei/krimp tot 2030	110%	111%
Leefbaarheid	6 (ruim voldoende)	7 (goed)

Sport- en beweegdeelname

Ruim twee derde (69%) van de inwoners in Elden sport en het aandeel ligt hiermee boven het Arnhemse gemiddelde (64%, figuur 4.21).

Figuur 4.21 Sport- en beweegdeelname in Arnhem en wijk Elden (in procenten)

Bron: Gemeente Arnhem (Leefbaarheids- en Veiligheidsmonitor), 2017.

Bevindingen werksessie

- De wijk Elden is van oorsprong een dorp en dat wordt door de bewoners nog steeds zo gezien en ervaren. Een paar wegen geven toegang tot de wijk. In en om de wijk is veel groen aanwezig.
- Er gaat een plan komen om tot een nadere uitwerking te komen voor de problematiek van eenzaamheid bij ouderen in Elderveld en Elden.
- Het aandeel speelplekken in de wijk is misschien wat mager, maar dat wordt gecompenseerd door de hoeveelheid (functioneel) groen waar gebruik van gemaakt kan worden.
- Aansluiting vinden met andere wijken wordt als moeilijk ervaren omdat de wijk een gesloten infrastructuur kent.
- Op het groen veldje van de Stichting SunFlowers Ranch worden aanpassingen gedaan om een meer beweegvriendelijk speelplein te creëren. Omdat het ledenaantal van de tennisvereniging in de wijk sterk terugloopt, biedt dat mogelijk kansen om een andere type sport aan te bieden (bijvoorbeeld padel of buitenfitness).

Beschouwing

In de wijk Elden zijn veel ouderen en veel meerpersoonshuishoudens aanwezig. De leefbaarheid in de wijk is goed. De wijk kent de problematiek van eenzaamheid onder ouderen, waar reeds actie op ondernomen wordt om de problemen hieromtrent aan te pakken. Mogelijk dat (her)inrichting van de openbare ruimte hieraan ook kan bijdragen door bijvoorbeeld ontmoetingsplekken te creëren of het sport- en beweegaanbod (meer dan nu het geval is) af te stemmen op ouderen. Dit zal in samenwerking met organisaties die thans betrokken zijn bij de problematiek opgepakt kunnen worden. Aangezien in de wijk Elderveld eenzaamheid onder ouderen ook speelt, zou het goed zijn om te kijken welke mogelijkheden de openbare ruimte biedt voor ouderen zodat zij gefaciliteerd en gestimuleerd worden om buiten te zijn en mogelijk deel te nemen aan activiteiten. Aangezien het aantal sport- en speelplekken naar het aantal inwoners beperkt is, dient zicht een mogelijkheid aan om na te denken over het realiseren van een nieuwe sport- en/of speelplek. Deze plek kan mogelijk gecombineerd worden met een ontmoetingsplek voor ouderen waar ook activiteiten georganiseerd worden voor de ouderen zodat niet alleen ingezet wordt op de hardware maar op de software.

De Laar

Kaart 4.23 Sportieve openbare ruimte wijk De Laar in beeld

Tabel 4.44 Scores beweegvriendelijke omgeving gemeente Arnhem en wijk De Laar

	Arnhem geheel	Arnhem excl. Schaarsbergen	De Laar
Sport- en speelplekken	3,25		5,73
Fiets-, wandel- en ruiterpaden	25.162	19.935	18.596
Sport-, speel- en beweegruimte	340.002	100.050	61.611
Nabijheid voorzieningen	3,7		4,1

Groen: 8 wijken met de hoogste score.

Roze: 8 wijken met de laagste score.

Niet gekleurd: 8 wijken met middelste scores (net boven/onder gemiddelde van Arnhem).

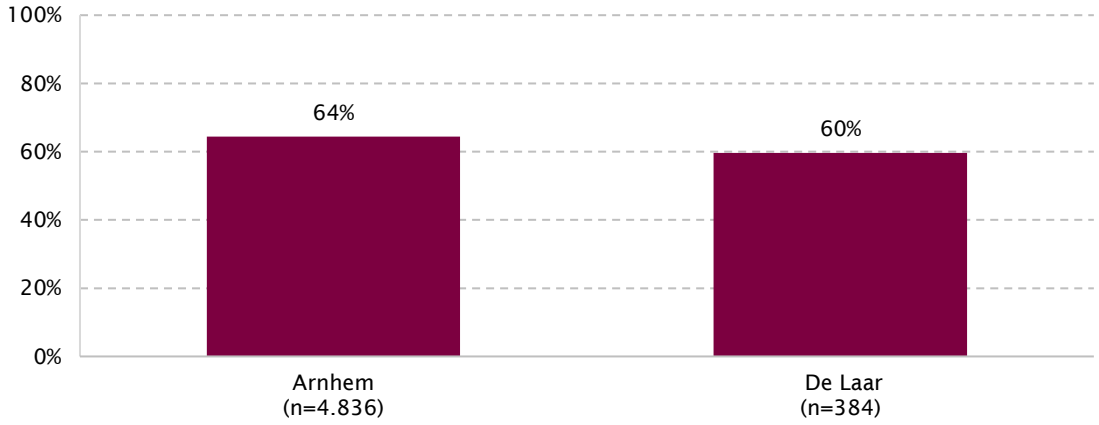
Tabel 4.45 Demografische wijkgegevens De Laar

	Arnhem	De Laar
Aantal inwoners	153.790	12.395
Leeftijdsopbouw		
< 15 jaar	17	18
15-24 jaar	13	11
25-44 jaar	30	29
45-64 jaar	26	31
65 jaar en ouder	14	11
Samenstelling huishoudens		
Eenpersoonshuishouden	47	34
Meerpersoonshuishoudens zonder kinderen	24	27
Meerpersoonshuishoudens met kinderen	29	38
Migratie-achtergrond		
Nederlandse achtergrond	69	75
Westerse achtergrond	12	12
Niet-westerse achtergrond	19	13
Verwachte groei/krimp tot 2030	110%	98%
Leefbaarheid	6 (ruim voldoende)	6 (ruim voldoende)

Sport- en beweegdeelname

Drie op de vijf (60%) inwoners in De Laar sport en het aandeel ligt hiermee onder het Arnhemse gemiddelde (64%, figuur 4.22).

Figuur 4.22 Sport- en beweegdeelname in Arnhem en wijk De Laar (in procenten)

Bron: Gemeente Arnhem (Leefbaarheids- en Veiligheidsmonitor), 2017.

Bevindingen werksessie

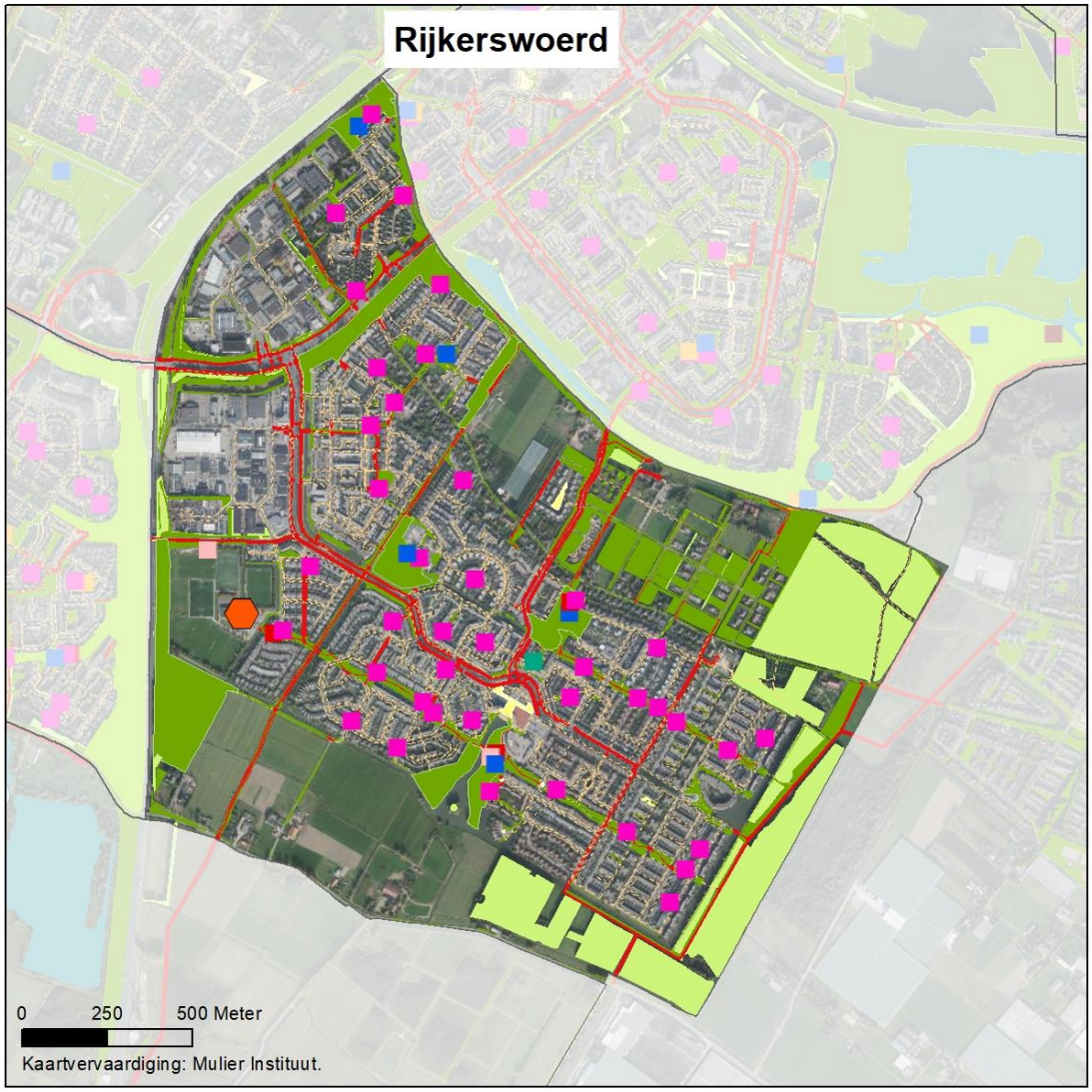
- Het algemene beeld van de wijk De Laar is dat het een fijne wijk is om te wonen, maar dat er in de wijk tegelijkertijd vrij weinig aanbod is aan sportvoorzieningen en dat er ook weinig aanleidingen zijn om te sporten in de openbare ruimte. Bij de Sporthal in de Laar West zijn voorzieningen aanwezig waaronder een skatebaan. Gepleit wordt voor meer sport- en beweegaanleidingen in de wijk.
- Er is veel groen in de wijk, maar er is weinig groen dat functioneel is om in te kunnen sporten of te bewegen.
- Voor veel ouderen is verlichting een aandachtspunt om ook ’s avonds met een veilig gevoel een ommetje te kunnen maken.
- Er zijn veel speelplekken in de wijk waarvan een deel niet goed gebruikt wordt omdat de kwaliteit niet voldoende is of dat de speelplek niet aansluit bij de doelgroep. Er zou kritisch gekeken moeten worden naar de speelplekken in de wijk.
- De locatie Bingelradepark met bouw- en avonturenspeelplaats De Buitelaar in De Laar Oost is een mooie ruimte. De suggestie wordt gegeven om deze op te knappen en aantrekkelijker te maken voor alle doelgroepen.

Beschouwing

De wijk De Laar kent een vrij groot aandeel aan huishoudens met kinderen. De leefbaarheid in de wijk is ruim voldoende. De wijk kent een grote hoeveelheid aan sport- en speelplekken, echter de speelplekken worden niet overal goed gebruikt. Een aanbeveling is om kritisch te kijken naar de kwaliteit en functionaliteit van de speelplekken. Een aantal groene ruimtes biedt kansen om inwoners sport- en beweegmogelijkheden aan te bieden. Een voorbeeld is de groene ruimte Bingelradepark met bouw- en avonturenspeelplaats De Buitenlaar. Aanpassingen aan de speelplaats en het park (aantrekkelijker maken voor de jeugd en jongeren) kan het gebruik van de openbare ruimte door deze doelgroep vergroten. De nabijheid van voorzieningen scoort in deze wijk minder goed. In de beschouwing voor de wijk Elderveld is hier aandacht aan besteed. De principes die van belang zijn voor de nabijheid van voorzieningen zoals beschreven voor de wijk Elderveld, gelden ook voor deze wijk.

Rijkerswoord

Kaart 4.24 Sportieve openbare ruimte wijk Rijkerswoord in beeld

Tabel 4.46 Scores beweegvriendelijke omgeving gemeente Arnhem en wijk Rijkerswoerd

	Arnhem geheel	Arnhem excl. Schaarsbergen	Rijkerswoerd
Sport- en speelplekken	3,25		3,96
Fiets-, wandel- en ruiterpaden	25.162	19.935	16.145
Sport-, speel- en beweegruimte	340.002	100.050	81.851
Nabijheid voorzieningen	3,7		5,6

Groen: 8 wijken met de hoogste score.

Roze: 8 wijken met de laagste score.

Niet gekleurd: 8 wijken met middelste scores (net boven/onder gemiddelde van Arnhem).

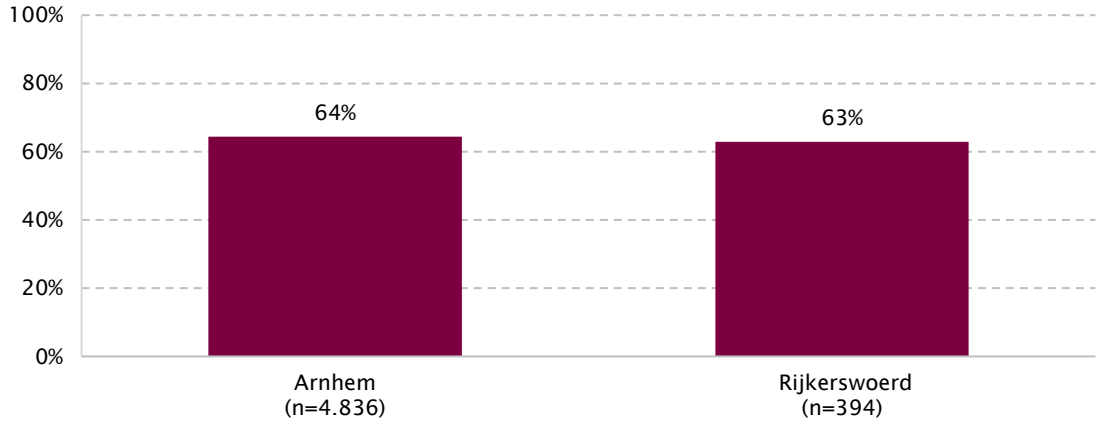
Tabel 4.47 Demografische wijkgegevens Rijkerswoerd

	Arnhem	Rijkerswoerd
Aantal inwoners	153.790	12.895
Leeftijdsopbouw		
< 15 jaar	17	19
15-24 jaar	13	13
25-44 jaar	30	24
45-64 jaar	26	33
65 jaar en ouder	14	11
Samenstelling huishoudens		
Eenpersoonshuishouden	47	31
Meerpersoonshuishoudens zonder kinderen	24	25
Meerpersoonshuishoudens met kinderen	29	44
Migratie-achtergrond		
Nederlandse achtergrond	69	71
Westerse achtergrond	12	12
Niet-westerse achtergrond	19	17
Verwachte groei/krimp tot 2030	110%	97%
Leefbaarheid	6 (ruim voldoende)	6 (ruim voldoende)

Sport- en beweegdeelname

Bijna twee derde (63%) van de inwoners in Rijkerswoerd sport en het aandeel ligt hiermee om en nabij het Arnhems gemiddelde (64%, figuur 4.23).

Figuur 4.23 Sport- en beweegdeelname in Arnhem en wijk Rijkerswoerd (in procenten)

Bron: Gemeente Arnhem (Leefbaarheids- en Veiligheidsmonitor), 2017.

Bevindingen werksessie

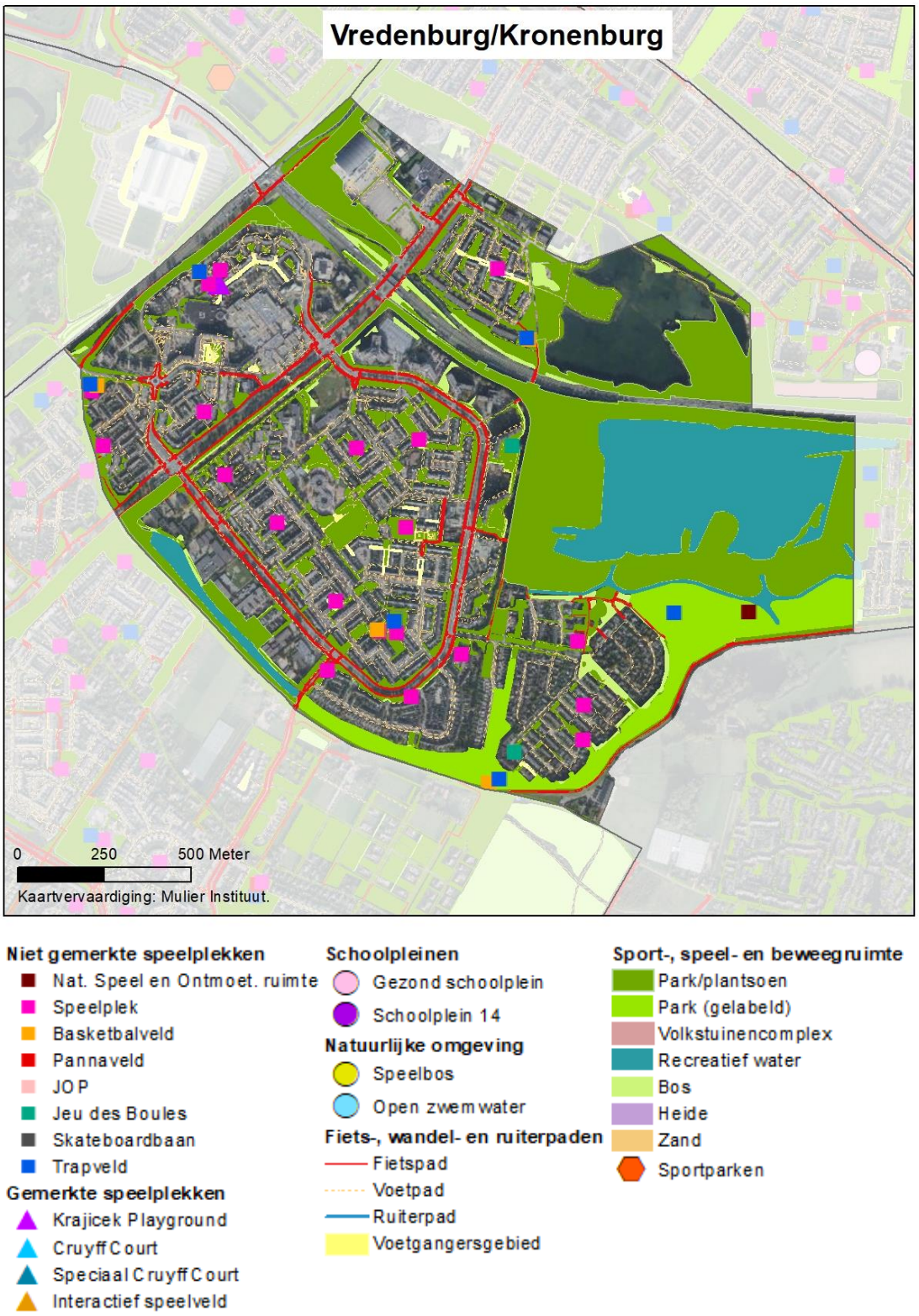
- De wijk Rijkerswoerd wordt ook wel een forensenwijk genoemd met veel gezinnen met kinderen.
- In het aanbod om te sporten, te bewegen en te ontmoeten is weinig structuur herkenbaar.
- Gepleit wordt voor meer, veilige en goed bereikbare ontmoetingsplekken die bij kunnen dragen aan ontmoeting en beweging in de wijk.
- Bij de Rijkerswoerdse Plassen worden mogelijkheden geboden om te sporten; zo is er een trimbaan en een outdoor fitnesslocatie aanwezig.
- Zogenaamde jongeren ontmoetingsplekken in de wijk worden goed benut.
- Er zijn gesprekken gaande met scholen om meer groen toe te passen op schoolpleinen en om deze pleinen meer beweegvriendelijk te maken.
- Rijkerswoerd is qua structuur van de wijk erg oost-west georiënteerd en de woningen staan behoorlijk dicht op elkaar (‘alles moet binnen de vierkante meter gebeuren’), waardoor soms conflictsituaties ontstaan.
- Achter de huizen liggen wel groenstroken, maar er is weinig groen in de wijk. Daarbij zijn veel speelplekken te klein en moet de ruimte rondom scholen beter ingericht worden.
- De parken die er zijn, moeten beter ingericht worden (speelaanleidingen, dimensies, boomstammen e.d.). Veel ouders met kleine kinderen gaan naar stadsboerderij De Hooimaat.

Beschouwing

De wijk Rijkerswoerd kent inwonersopbouw waarbij het aandeel meerpersoonshuishoudens met kinderen hoger is dan het gemiddelde in Arnhem. Het aandeel eenpersoonshuishoudens ligt beduidend lager dan het Arnhems gemiddeldeDe wijk is dicht op elkaar gebouwd waarbij de fysieke ruimte beperkt is. Gepleit wordt voor meer, veilige en goed bereikbare ontmoetingsplekken die bij kunnen dragen aan ontmoeting en beweging in de wijk. De nabijheid van voorzieningen scoort in deze wijk minder goed. In de beschouwing voor de wijk Elderveld is hier aandacht aan besteed. De principes die van belang zijn voor de nabijheid van voorzieningen zoals beschreven voor de wijk Elderveld, gelden ook voor deze wijk.

Vredenburg/Kronenburg

Kaart 4.25 Sportieve openbare ruimte wijk Vredenburg/Kronenburg in beeld

Tabel 4.48 Scores beweegvriendelijke omgeving gemeente Arnhem en wijk Vredenburg/Kronenburg

	Arnhem geheel	Arnhem excl. Schaarsbergen	Vredenburg/Kronenburg
Sport- en speelplekken	3,25		4,20
Fiets-, wandel- en ruiterpaden	25.162	19.935	23.613
Sport-, speel- en beweegruimte	340.002	100.050	159.052
Nabijheid voorzieningen	3,7		4,6

Groen: 8 wijken met de hoogste score.

Roze: 8 wijken met de laagste score.

Niet gekleurd: 8 wijken met middelste scores (net boven/onder gemiddelde van Arnhem).

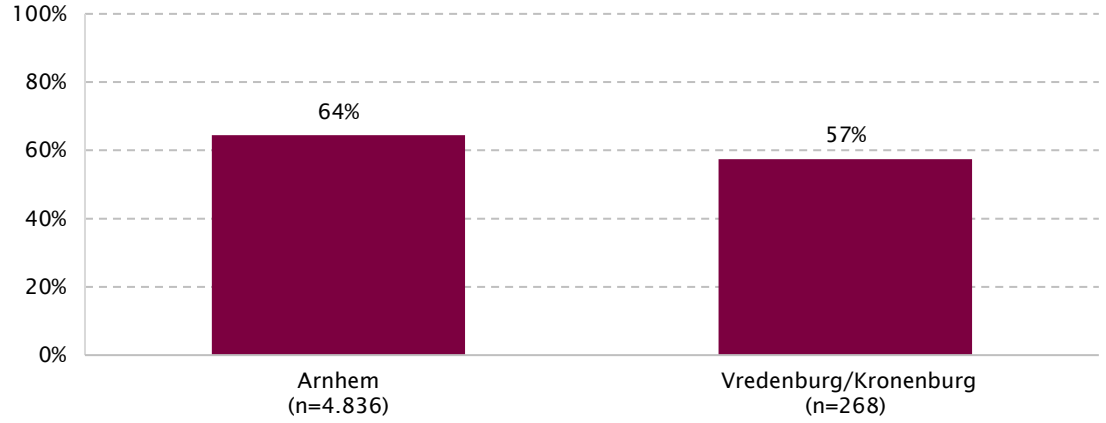
Tabel 4.49 Demografische wijkgegevens Vredenburg/Kronenburg

	Arnhem	Vredenburg/Kronenburg
Aantal inwoners	153.790	8.330
Leeftijdsopbouw		
< 15 jaar	17	14
15-24 jaar	13	11
25-44 jaar	30	26
45-64 jaar	26	27
65 jaar en ouder	14	23
Samenstelling huishoudens		
Eenpersoonshuishouden	47	51
Meerpersoonshuishoudens zonder kinderen	24	24
Meerpersoonshuishoudens met kinderen	29	25
Migratie-achtergrond		
Nederlandse achtergrond	69	62
Westerse achtergrond	12	14
Niet-westerse achtergrond	19	24
Verwachte groei/krimp tot 2030	110%	105%
Leefbaarheid	6 (ruim voldoende)	6 (ruim voldoende)

Sport- en beweegdeelname

57 procent van de inwoners in Vredenburg/Kronenburg sport en het aandeel ligt hiermee onder het Arnhemse gemiddelde (64%, figuur 4.24).

Figuur 4.24 Sport- en beweegdeelname in Arnhem en wijk Vredenburg/Kronenburg (in procenten)

Bron: Gemeente Arnhem (Leefbaarheids- en Veiligheidsmonitor), 2017.

Bevindingen werksessie

- De wijken Vredenburg/Kronenburg worden vaak in één adem genoemd, maar hebben specifieke kenmerken. Kronenburg is erg versteend waarbij in de wijk weinig fysieke ruimte aanwezig is. Vredenburg is ruimer opgezet.
- De wijken hebben een hoog percentage kinderen met overgewicht en er is in toenemende mate sprake van eenzaamheid onder ouderen.
- Op sommige plekken zijn initiatieven vanuit bewoners om buitenfitness op te zetten. Bij het wijkcentrum SWOA (Stichting Welzijn Ouderen Arnhem) was men enthousiast over dit idee. Hier is inmiddels een ruimte ingericht en er zijn volop kansen voor ouderen om hieraan mee te doen. Krachttraining voor ouderen is als belangrijk punt aangekaart.
- De buitenruimte wordt als onplezierig en onveilig ervaren. Gepleit wordt voor herinrichting van de buitenruimte rond de Slochterenweg.
- Het Immerloopark wordt als sportvoorziening behoorlijk goed gebruikt, maar er kan meer mee gedaan worden (zoals het organiseren van evenementen).
- Bij de bewoners wordt een behoefte gesignaleerd voor het maken van ommetjes die veilig en toegankelijk zijn.
- Centrale ontmoetingsplekken in de wijk in de vorm van aantrekkelijke pleinen is een andere behoefte in de wijk.

Beschouwing

De wijken Kronenburg/Vredenburg kennen veel ouderen (65-plussers) en een gemiddelde samenstelling van huishoudens. De leefbaarheid in de wijk is ruim voldoende. De deelwijk Kronenburg is erg versteend. De wijken Kronenburg/Vredenburg hebben een hoog percentage overgewicht bij kinderen en er is sprake van eenzaamheid bij ouderen. Kijkend naar de fysieke elementen, dan is het van belang dat er voldoende (aantrekkelijke) ontmoetingsplekken zijn voor ouderen en dat er voldoende aanleiding is om te bewegen. Om mensen enthousiast te krijgen om actief te zijn in de openbare ruimte, is de zachte kant (activiteiten, programma's e.d.) minstens zo belangrijk als de harde fysieke kant (de speelplekken

zelf). Eenzame mensen zullen actief benaderd moeten worden om hen te helpen uit hun sociaal isolement te komen. Buurtinitiatieven zoals bijvoorbeeld buitenfitness zijn prachtige initiatieven die kunnen helpen om mensen in beweging te krijgen.

Het Immerloopark is een mooie ruimte met veel potentie om te sporten, te bewegen en te ontmoeten. De ruimte kan, nog veel meer dan in de huidige situatie, goed gebruikt worden om er activiteiten en evenementen in te houden. Mogelijk dat in het Immerloopark in de toekomst verbindingen gelegd kunnen worden met de activiteiten die georganiseerd door organisaties in het Olympuspark (bijvoorbeeld bootcamp of hardloopevenementen). De kwaliteit van de openbare ruimte in de wijk kan op sommige plekken verbeterd worden, zoals in de nabijheid van de Slochterenweg, zodat het voor bewoners een aangename plek is om te verblijven en om er met een veilig gevoel doorheen te kunnen wandelen of te fietsen. Goed verlichte en aantrekkelijke ommetjes met een duidelijke routestructuur zou de kwaliteit van de leefomgeving voor diverse doelgroepen kunnen vergroten. De routes zouden gebruikt kunnen worden voor wandelaars, hardlopers of ouderen die een ommetje willen maken.

Literatuur

Afdeling informatievoorziening, team onderzoek en statistiek; gemeente Arnhem (2016). *De Staat van de Stad 2016.* Arnhem: Gemeente Arnhem.

Dool, R. van den (2017). *Ontwikkeling sportdeelname naar sporttakken* (factsheet 2017/14). Utrecht: Mulier Instituut.

Dool, R. van den, Hover, P. & Vos, S. (2017). *Apps & Devices. Gebruik van elektronische hulpmiddelen bij sporten en bewegen* (websheet 2017/1). Utrecht: Mulier Instituut.

Duijvestijn, P., Eck, J. van & Kuitert, K. (2000). *Vooronderzoek Aanpak Beweegvriendelijke Omgeving*. Amsterdam: DSP-groep.

Gemeente Arnhem (2011). *Sportvisie: Arnhemse visie op sport & bewegen*. Arnhem: gemeente Arnhem.

Gemeente Arnhem (2018). *Beheervisie spelen en ontmoeten.* Arnhem: gemeente Arnhem.

L'abée, D. & Kunen, M. (2013). *Beweegvriendelijke omgeving: reisgids met ervaringen, inspiratie en instrumenten*. Ede: Nederlands Instituut voor Sport en Bewegen (NISB).

Poel, H. van der, Wezenberg-Hoenderkamp, K. & Hoekman, R. (red.) (2016). *Sportaccommodaties in Nederland: kaarten en kengetallen*. Utrecht: Mulier Instituut.

Wezenberg-Hoenderkamp, K. & Schadenberg, B. (2017). *Ruimte voor buitensport in Arnhem*. Utrecht: Mulier Instituut.

Bijlage 1 Schema kernindicator Beweegvriendelijke Omgeving

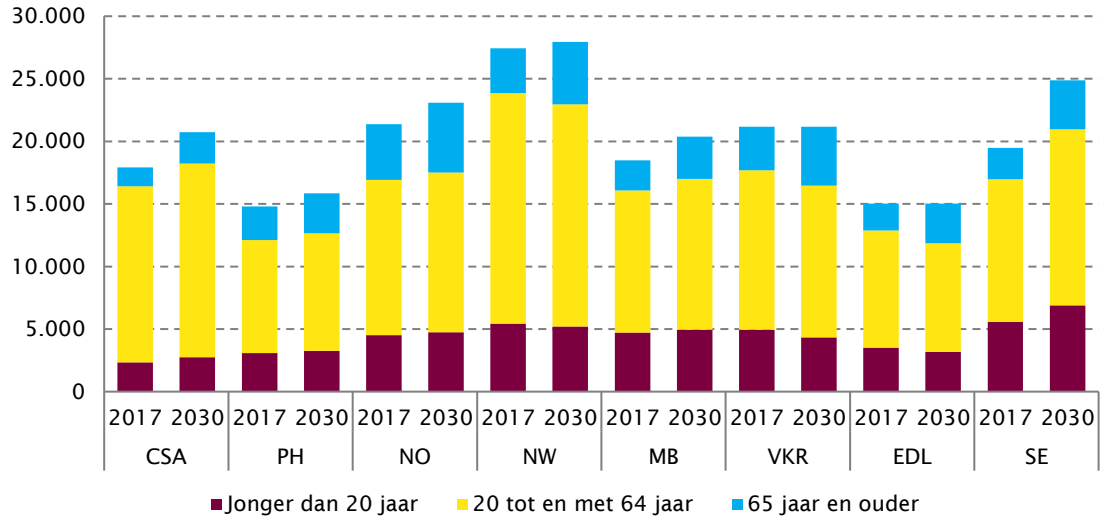
Tabel B1.1 Kernindicator Beweegvriendelijke Omgeving (KBO)

Element	Categorie	Eenheid
Sportvoorzieningen	Voorzieningenniveau	Voorzieningenniveau per 10.000 inwoners
Sport- en speelplekken	Gemerkt sport- en speelplekken	Aantal per 10.000 inwoners
	Niet-gemerkte sport- en speelplekken	
	Schoolpleinen	
	Natuurlijke omgeving	
Sport-, speel- en beweegruimte	Parken en plantsoenen	Hectare per 10.000 inwoners
	Water geschikt voor recreatief (mede)gebruik	
	Volkstuinen	
	Brede stoepen	
Routes (paden)	Fietspaden	Meter per 10.000 inwoners
	Wandelpaden	
	Buitenweggetjes	
	Ruiterpaden	
Buitengebied	Bos	Hectare per 10.000 inwoners
	Heide	
	Zand/strand	
Nabijheid voorzieningen	Commerciële voorzieningen	Gemiddelde afstand per inwoner
	Publieke voorzieningen	
	Openbaar vervoer	

Toelichting: vetgedrukte onderdelen zijn categorieën die wel gewenst zijn, maar waarvan nog geen landelijke gegevens beschikbaar zijn.

Bijlage 2 Demografische achtergrondgegevens

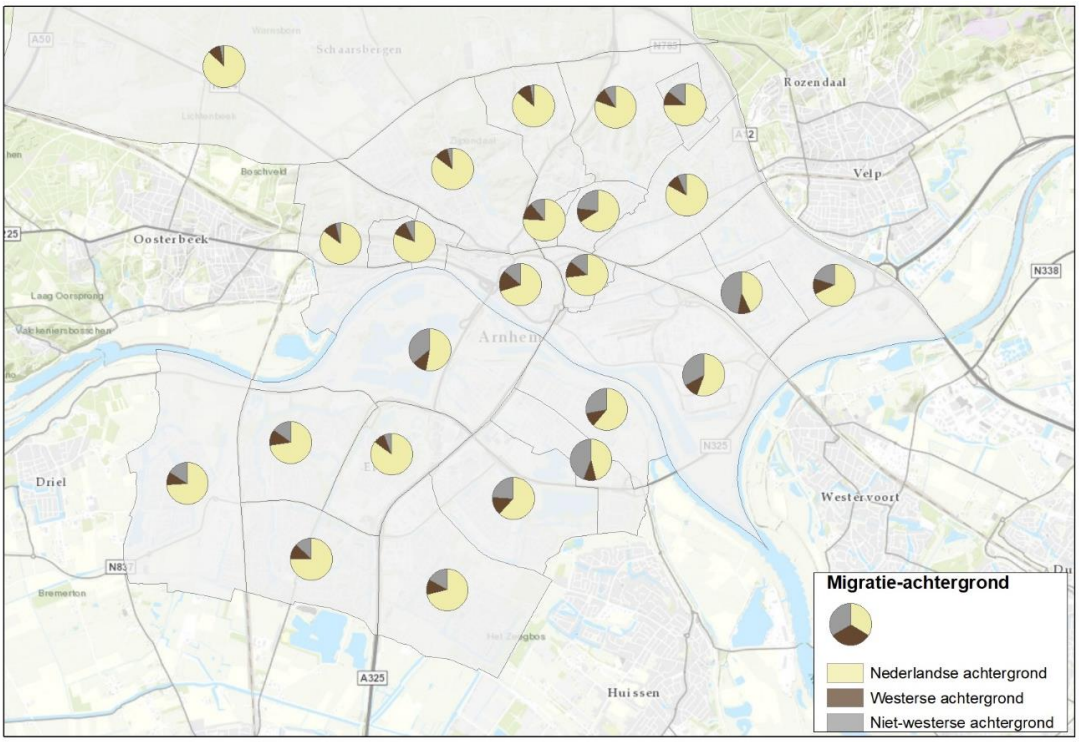
Figuur B2.1 Huidige en toekomstige bevolkingsopbouw gemeente Arnhem naar gebied

CSA = Centrum/Spijkerkwartier/Arnhemse Broek, PH = Presikhaaf, NO = Noord-Oost, NW = Noord-West, MB = Malburgen, VKR = Vredenburg/Kronenburg/Rijkerswoerd, EDL = Elden en De Laar, SE = Schuytgraaf en Elderveld
Bron: Afdeling Onderzoek en Statistiek (gemeente Arnhem), 2017. Bewerking: Mulier Instituut.

Migratie-achtergrond

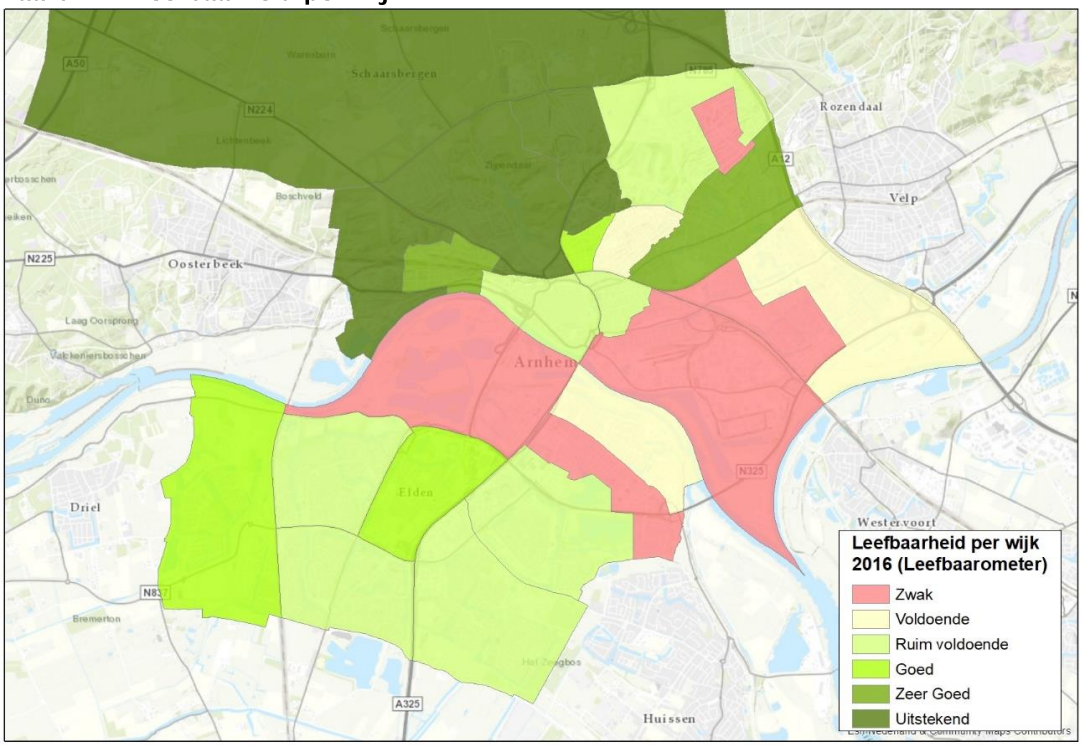
Kaart B2.1 Migratie-achtergrond per wijk in de gemeente Arnhem

Bron: CBS, 2017.

Leefbaarheid

Kaart B2.2 Leefbaarheid per wijk

Bron: Leefbaarometer, 2017.

Bijlage 3 Demografische (wijk)gegevens

Tabel b3.1 Demografische (wijk)gegevens

		CSA			PH	
	Arnhem	Centrum	Spijkerkwartier	Arnhemse broek	Presikhaaf West	Presikhaaf Oost
Aantal inwoners	153.790	5.110	6.525	5.955	7.990	6.650
Leeftijdsopbouw						
< 15 jaar	17	4	6	15	17	12
15-24 jaar	13	23	26	16	15	14
25-44 jaar	30	41	41	37	32	29
45-64 jaar	26	21	21	25	21	23
65 jaar en ouder	14	11	6	7	15	22
Samenstelling huishoudens						
Eenpersoonshuishouden	47	73	75	56	50	53
Meerpersoonshuishoudens zonder kinderen	24	20	17	18	21	26
Meerpersoonshuishoudens met kinderen	29	6	9	26	29	21
Migratie-achtergrond						
Nederlandse achtergrond	69	70	73	55	43	68
Westerse achtergrond	12	16	13	12	10	12
Niet-westerse achtergrond	19	14	14	33	47	20
Verwachte groei/krimp tot 2030	110%	115%	102%	132%	109%	104%
Leefbaarheid	6 (ruim voldoende)	6 (ruim voldoende)	6 (ruim voldoende)	4 (zwak)	4 (zwak)	6 (ruim voldoende)
Percentage inwoners dat aangeeft te sporten	64%	71%	65%	57%	51%	56%

Tabel b3.1 Demografische (wijk)gegevens (vervolg)

		NO			NW					
	Arnhem	Alteveer/ Cranevelt	Geiten-kamp	Monniken-huizen	Burgemeesters-wijk/Hoogkamp	Klarendal	St. Marten/ Sonsbeek	Heijenoord/ Lombok	Schaars-bergen	Klingel-beek e.o.
Aantal inwoners	153.790	4.465	4.005	3.975	7.625	7.430	4.665	4.045	2.100	1.325
Leeftijdsopbouw										
< 15 jaar	17	17	15	16	17	13	13	14	14	13
15-24 jaar	13	7	9	9	13	15	18	13	13	8
25-44 jaar	30	20	31	25	22	37	44	30	20	19
45-64 jaar	26	29	31	29	30	27	21	32	32	30
65 jaar en ouder	14	27	15	21	18	9	4	11	20	30
Samenstelling huishoudens										
Eenpersoonshuishouden	47	38	49	42	44	58	62	50	41	43
Meerpersoonshuishoudens zonder kinderen	24	34	22	29	29	19	21	25	32	35
Meerpersoonshuishoudens met kinderen	29	29	29	29	28	23	17	25	28	22
Migratie-achtergrond										
Nederlandse achtergrond	69	86	75	80	85	66	76	81	87	85
Westerse achtergrond	12	11	11	11	11	11	13	12	10	11
Niet-westerse achtergrond	19	3	14	9	4	23	11	7	3	4
Verwachte groei/krimp tot 2030	110%	100%	103%	107%	100%	101%	100%	98%	104%	133%
Leefbaarheid	6 (ruim voldoende)	9 (uitstekend)	4 (zwak)	6 (ruim voldoende)	9 (uitstekend)	5 (voldoende)	7 (goed)	8 (zeer goed)	9 (uitstekend)	9 (uitstekend)
Percentage inwoners dat aangeeft te sporten	64%	68%	51%	63%	77%	59%	70%	66%	76%	66%

Tabel b3.1 Demografische (wijk)gegevens (vervolg)

		MB		VKR		EDL		SE	
	Arnhem	Malburgen Oost (noord)	Malburgen West	Vredenburg/ Kronenburg	Rijkerswoerd	Elden	De Laar	Schuytgraaf	Elderveld
Aantal inwoners	153.790	6.260	4.325	8.330	12.895	2.300	12.395	9.815	9.130
Leeftijdsopbouw									
< 15 jaar	17	21	21	14	19	15	18	31	16
15-24 jaar	13	11	11	11	13	11	11	8	11
25-44 jaar	30	37	36	26	24	17	29	39	22
45-64 jaar	26	21	22	27	33	31	31	18	30
65 jaar en ouder	14	10	8	23	11	27	11	4	22
Samenstelling huishoudens									
Eenpersoonshuishouden	47	39	43	51	31	29	34	19	37
Meerpersoonshuishoudens zonder kinderen	24	25	22	24	25	33	27	23	30
Meerpersoonshuishoudens met kinderen	29	36	34	25	44	37	38	59	33
Migratie-achtergrond									
Nederlandse achtergrond	69	61	53	62	71	85	75	74	73
Westerse achtergrond	12	11	11	14	12	9	12	10	12
Niet-westerse achtergrond	19	28	36	24	17	6	13	16	15
Verwachte groei/krimp tot 2030	110%	106%	130%	105%	97%	111%	98%	153%	99%
Leefbaarheid	6 (ruim voldoende)	5 (voldoende)	5 (voldoende)	6 (ruim voldoende)	6 (ruim voldoende)	7 (goed)	6 (ruim voldoende)	7 (goed)	6 (ruim voldoende)
Percentage inwoners dat aangeeft te sporten	64%	64%	55%	51%	64%	62%	59%	69%	56%

Tabel b3.2 Inventarisatie status basketbalpleinen Arnhem

Locatie	Adres	Baskets	Basket(s)	Ring	Netje	Plaveisel	Belijning	Veiligheid	Gemiddelde	Minibaskets
Arnhem-Zuid										
Achter Sporthal de Laar west	Brabantweg	4	8	8	8	9	5	5	7,2	2
Achter Sporthal Elderveld	Breezandpad	4	7	7	6	8	7	6	6,8	2
Achter Sportzaal en scholen	Venlosingel	2	6	2	2	8	6	8	5,3	
Schoolplein Toermalijnschool	Venlosingel	1	6	7	1	8	1	8	5,2	
Naast scholen en sportzaal	Slochterenweg	2	6	2	2	8	4	6	4,7	
Naast scholen	Joop den Uylsingel	2	6	2	2	8	4	6	4,7	
Achter brede school de Malburcht	Graslaan	2	6	5	1	8	2	6	4,7	
Speelterrein de Hakkebrak	Zwanenbloemlaan	4	8	7	6	8	2	7	6,3	4
Schoolplein Bredeschool De Spil (mini-baskets)	Lupinestraat 12	2	6	5	6	8	1	6	5,3	
Schuytgraaf (nog te realiseren)		6								
Subtotaal Zuid		**29**	7	6	4	8	4	7	**5,6**	
Arnhem Noord										
Speeltuin leuke Linde	Agnietenstraat	4	2	4	2	6	6	6	4,3	2
J.F. Kennedyschool (afgesloten na schooltijd)	Middachtensingel	1	2	4	1	3	1	3	2,3	
Hoogkamp, bij scholen.	Bauerstraat,	2	8	8	6	6	4	6	6,3	
Arhentheem College	Kinderkamp	4	4	6	2	6	2	8	4,7	
Naast wijkcentrum Oosthof, Presikhaaf	Bethanienstaat	2	8	8	6	6	4	6	6,3	
A.M.G. Smidtschool	Honigkamp	1	4	6	2	6	2	8	4,7	
Hugo de Grootstraat, naast spoorwegviaduct	Hugo de Grootstraat	2	2	6	4	8	6	4	5,0	
Presikhaaf	Carstenszplein	2	6	6	2	6	2	6	4,7	
Park Sonsbeek, nabij Villa	Apeldoornseweg	2	6	4	2	8	2	8	5,0	
Presikhaaf 2	Haringvlietstraat	1	6	4	2	8	2	6	4,7	
Thialf Bouwspeelplaats	C.A. Thiemestraat	4	7	7	9	8	7	9	7,8	2
Presikhaaf, naast wijkcentrum Overkant	Betanienenstraat	2	6	4	2	8	2	6	4,7	
Rommelkist		4	7	7	6	9	8	8	7,5	2
Subtotaal Noord		**31**	5	6	4	7	4	6	**5,2**	
Totaal Arnhem		**60**	**6,1**	**5,6**	**4,0**	**7,5**	**3,9**	**6,6**	**5,4**	

Mulier Instituut | Sportonderzoek voor beleid en samenleving
Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht | Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
T +31 (0)30 721 02 31 | info@mulierinstituut.nl | www.mulierinstituut.nl

Aan de gemeenteraad

Datum : 10 november 2020
Zaaknummer : 522535
Contactpersoon : Loek ten Cate
Telefoonnummer : 026 3774219

Onderwerp: Motie Samen de coronacrisis door (20M181)

Geachte voorzitter en leden,

Wij stellen u voor kennis te nemen van het plan van aanpak betreffende de coronacrisis in relatie tot het plan Gezond & Fit.

Inleiding
Op 2 september 2020 heeft uw gemeenteraad een motie aangenomen die het college oproept: 'aan het plan ‘Gezond & Fit’ een plan van aanpak toe te voegen hoe inwoners met mentale problemen, met overgewicht en andere kwetsbare groepen extra worden ondersteund tijdens de coronacrisis.'

Motie samen de coronacrisis door (20M181)
Dit plan van aanpak is een aanvulling op het plan Gezond & Fit dat op het moment van schrijven in behandeling is in de gemeenteraad. Het plan van aanpak focust zich op het stimuleren van een gezonde leefstijl van Arnhemmers. Het plan heeft daarbij een focus op voldoende beweging, gezonde voeding en alcohol- en middelengebruik. Het is nadrukkelijk een plan gericht op de preventieve werking van een gezonde leefstijl op de fysieke en geestelijke gezondheid van onze inwoners. De manier waarop wij dit doen is enerzijds door het faciliteren van voorzieningen voor alle Arnhemmers (een beweegvriendelijke omgeving, betaalbare sportinfrastructuur, een gezonde kantine, rookvrije zones etc.) en anderzijds door inspanningen te leveren op doelgroepen waar het meeste gezondheidswinst te behalen valt. We richten ons in dit plan voor een groot gedeelte op de jeugd in verband met de preventieve werking van het op jonge leeftijd beginnen met een gezonde leefstijl.

Daarnaast richten we ons nadrukkelijk op groepen kwetsbare inwoners zoals ouderen (valpreventie, fietsstimulering, ouderensport, ontmoeten), kwetsbare jonge moeders (kansrijke start) en inwoners met een hoge mate van overgewicht (door bijvoorbeeld leefstijlcoaching). Ten slotte zetten we het grootste deel van onze middelen in in de wijken waar de sociaal-economische status laag is, het percentage inwoners dat voldoet aan de beweegnorm eveneens laag is en het percentage inwoners met overgewicht hoog is.

Stadskantoor - Eusebiusbuitensingel 53 • Postbus 9029 • 6800 EL Arnhem
Telefoon 0800-1809 • Fax 026-3774830 • www.arnhem.nl

De groep kwetsbare inwoners waar wij ons het meest op richten in het plan Gezond & Fit, is dezelfde groep inwoners die het meest kwetsbaar is voor de omstandigheden die de coronacrisis met zich meebrengt. We zien dat inwoners die gezond zijn en goed in hun vel zitten, over het algemeen beter om kunnen gaan met tegenslagen die op hun pad komen. De coronacrisis is één van die tegenslagen. Het belang van een gezonde leefstijl wordt juist in deze tijd nog meer zichtbaar.

De omstandigheden tijdens de coronacrisis veranderen niets aan het doel, de focus en de inzet van het plan Gezond & Fit. Het is geen 'zorg'plan, dat zich richt op inwoners die reeds mentale of fysieke problemen hebben, het is een preventief plan om te voorkómen dat inwoners deze problemen krijgen. Wel kan de manier waarop we inspanningen verrichten veranderen en zullen we actie moeten ondernemen om ervoor te zorgen dat de infrastructuur waarop het plan bouwt (bijvoorbeeld de verenigingen) overeind blijft.

Toegevoegd aan deze raadsbrief vindt u het gevraagde plan van aanpak waarin uiteen gezet wordt hoe wij inspelen op de veranderde omstandigheden en waar wij extra op inzetten. Met deze raadsbrief beschouwt het college motie 20M181 als afgedaan.

Hoogachtend,
het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,
de secretaris, de burgemeester,

R.J.M. van Wuijtswinkel A. Marcouch

Bijlagen:
- Motie 20M181 Samen de coronacrisis door
- Plan van aanpak Corona en Gezond & Fit.

ALGEMEEN

- Versnelde uitrol bewegen in de openbare ruimte. Het versneld faciliteren en ontwikkelen van buitensportaanbod. Zo zijn er in de stadsparken van Arnhem i.s.m. een ondernemer speciale digitale bootcamp routes voor diverse doelgroepen ontwikkeld.

- Daarnaast worden er in Rijkerswoerd, Olympusplein en Schuytgraaf outdoor beweegvoorzieningen aangelegd voor jong en oud. Voorbeelden zijn de Pumptracks voor jeugd en de Skillsgarden voor jong en oud in de wijk Schuytgraaf. Ook het gebruik van de nieuwe voorzieningen wordt via programmering gestimuleerd.

- Er wordt in 2021 extra ingezet op bestrijding van overgewicht via leefstijl advies en coaching van Arnhemmers en het zeer intensieve programma Xfittt 2.0 krijgt een doorstart voor Arnhemmers met een ongezonde leefstijl en een laag inkomen.

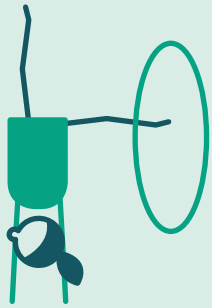
- Sinds de uitbraak van Corona is er door de gemeente, de GGD/JGZ (jeugdgezondheidszorg) en de sociale wijkteams in Arnhem een structureel afstemmingsoverleg in het leven geroepen om de doelgroep kwetsbare zwangeren/kinderen/gezinnen in beeld te krijgen en/of houden. We kijken gezamenlijk of en welke inspanningen er aanvullend nodig zijn om deze doelgroep te kunnen blijven signaleren en ondersteunen. Vanuit de gemeente zijn de beleidsterreinen JGZ, Veilig Thuis, Passende kinderopvang en Onderwijs aangehaakt.

- Het Arnhems lokaal Sportakkoord gaat de uitvoeringsfase in waarbij inwoners, beweegaanbieders en andere partners zelf met projecten en ideeën kunnen komen ter besteding van het uitvoeringsbudget. Daarbij zal speciaal gekeken worden naar initiatieven die inspelen op de corona crisis.

JEUGD

- Stimuleren jeugd 4-12 jaar in de Arnhemse wijken om buiten te gaan spelen en bewegen via online Challenges en gerichte acties b.v. de Touwspring Challenge voor basisschool kinderen.

- Ondersteuning /faciliteren van sportverenigingen om kinderen buiten te laten sporten.

- Voorbeelden zijn de buiten trainingen van gymnastiekverenigingen en volleybalverenigingen op Valkenhuizen en de openstelling ligweide de grote Koppel voor de sportaanbieders van het Olympusgebied.

- Ondersteuning en faciliteren van commerciële sportaanbieders om buitenlessen te geven op bijvoorbeeld Playground Thialf en op Valkenhuizen en de ligweide Grote Koppel.

- Voor jongeren in de wijken Vredenburg, Rijkerswoerd en Kronenburg zijn Urbansportcontainers in de openbare ruimte geplaatst. Sportcoaches van het Sportbedrijf verzorgen wekelijks clinics en activiteiten.

- Zomerprogramma 2021: In navolging van 2020. In alle 8 stadsdelen en gedurende de 6 weken zomervakantie heeft het Sportbedrijf met partners en sportaanbieders een zeer groot activiteiten aanbod ontwikkeld. In totaal zijn 500 activiteiten voor jong en oud zeer laagdrempelig aangeboden.

- In 5 wijken wordt ingezet op kinderen met overgewicht via het programma Gezond Onderweg. Dit gaat globaal om 150 kinderen uit de aanpakwijken van Arnhem. Extra inzet sinds eind 2020 in de wijken Geitenkamp, Arnhems Broek en Klarendal.

- Jongeren op Gezond Gewicht is eveneens uitgebreid naar deze wijken.

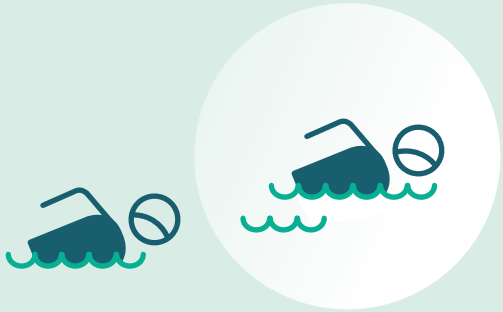

SENIOREN

- Sportbedrijf Arnhem is gestart met de opzet van extra wandelgroepen en de ontwikkeling van een Wandelpunt in Arnhem.

- In 2021 zal de Diabetisch Challenge worden georganiseerd. Het doel is om in iedere wijk van Arnhem wandelgroepen te starten en te faciliteren. Dit vanuit gezondheidsperspectief en de bestrijding van eenzaamheid.

- Voor ouderen is er een specifiek outdoor beweeg aanbod (Golden Sports) ontwikkeld in de wijk Vredenburg.

- Op de website van het Sportbedrijf is nu een speciale pagina voor ouderensport die inzicht geeft in waar ouderen kunnen sporten en bewegen. **https://www.sportinarnhem.nl/senioren**

- In het nieuwe zwembad Valkenhuizen wordt er extra ingezet op ouderen (meer en goed toegankelijk) en specifiek aanbod voor mensen met een handicap of ziekte (kanker patiënten).

SPORT- EN BEWEEGAANBIEDERS

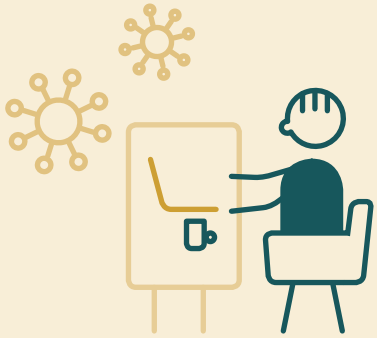

- In samenwerking met ASF en de Voetbal Federatie zijn de gevolgen voor de georganiseerde sport in kaart gebracht. In aankomende maanden volgen vervolgonderzoeken in samenwerking met Mulier instituut. Op basis van deze analyse wordt daar waar nodig de ondersteuning aangepast.

- Sportverenigingen krijgen extra ondersteuning bij specifieke hulpvragen die door corona ontstaan. Dan kan een breed pakket aan ondersteuning zijn en is maatwerk.

- Samen met het Sportbedrijf wordt gewerkt aan een (campagne)plan om de ‘verloren leden’ bij sportverenigingen weer terug te krijgen, zodra de crisis dat toelaat.

- Het college heeft besloten om maatwerk te leveren voor verenigingen die in financiële nood verkeren en in hun voortbestaan bedreigd worden door corona (zie ook raadsbrief Arnhems Afwegingskader Corona d.d. 13 oktober 2020). Uiteraard kan de gemeente de gevolgen niet alleen opvangen, we lobbyen/zetten ons daarom via de Vereniging Sport en Gemeenten, samen met de sportbonden, in voor verdere steun vanuit het Rijk.

Gemeenteraad Arnhem

AANGENOMEN

Bij elkaar op	2 september 2020
Bij de bespreking van	Perspectiefnota 2021-2024 / Arnhemse herstelagenda Coronacrisis
Motie van	Patrick van Iperen - D66
Titel van de motie	Samen de coronacrisis door
Nummer Zaaknummer	**20M181** 487605

Onderstaande raadsleden stellen de raad voor om in de vergadering van 2 september een besluit te nemen over 'een plan van aanpak voor ondersteuning van Arnhemmers met mentale en/of fysieke problemen tijdens de coronacrisis'.

De aanleiding is dat de psychische gevolgen van de coronacrisis toenemen en Nederland op dit gebied niet goed voorbereid lijkt op een tweede golf[1].
Door dit voorstel aan te nemen wordt het college gevraagd met een plan te komen voor ondersteuning van Arnhemmers met mentale en/of fysieke problemen hebben, die door de coronacrisis erger zijn (geworden).

Omdat we weten dat (constateringen)

- een tweede coronagolf een nog grotere sociale en mentale impact zal hebben op inwoners;
- eenzaamheid, sociaal isolement en het wegvallen van structuur ernstige gevolgen kan hebben voor mensen tijdens een tweede coronagolf en (intelligente) lockdown
- het aantal aanmeldingen bij de GGZ de afgelopen weken toeneemt;
- de gemeente niet verantwoordelijk is voor de volwassenen GGZ, maar wel voor het algemene welzijn en de (positieve) gezondheid van alle inwoners;
- mensen met overgewicht en obesitas een hoger risico hebben op verschillende ziektes, waaronder depressies, en veel vaker dan anderen ook een ernstig beloop van covid-19 hebben[2].

---

[1] Zie: https://www.nrc.nl/nieuws/2020/08/16/tweede-golf-wordt-mentaal-afzien-a4008959?utm_source=facebook&utm_medium=social&utm_campaign=facebook&utm_term=20200816

[2] Zie: https://www.rijksoverheid.nl/ministeries/ministerie-van-volksgezondheid-welzijn-en-sport/documenten/kamerstukken/2020/08/21/beantwoording-kamervragen-over-berichten-dat-mensen-met-overgewicht-meer-risico-lopen-bij-het-coronavirus

Omdat we vinden dat (argumenten) • iedereen die mentaal of fysiek minder fit is mee blijft tellen en recht heeft op ondersteuning en begeleiding, juist ook tijdens een tweede coronagolf.
Daarom vraagt de gemeenteraad aan het college om 1. aan het plan 'Gezond & Fit' een plan van aanpak toe te voegen hoe inwoners met mentale problemen, met overgewicht en andere kwetsbare groepen extra worden ondersteund tijdens de coronacrisis
en gaat over tot de orde van de dag Patrick van Iperen - D66

AANGENOMEN

Voor 28

Tegen 8

Motie "Samen de coronacrisis door" (20M181)

GROENLINKS	6	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	0	1
Wiggers		

ChristenUnie	1	0
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	2	0
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Usta		
Aydemir		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Eliëns		

PvdA	4	0
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	0	1
Verheij		
Sanders		

Totaal 36

BEHANDELRESULTAAT

Meningsvorming 1 behandeling 23 september 2020

Beleidsplan Gezond en Fit

Documentnummer:	
Zaaknummer:	
Portefeuillehouder:	Dhr. Van der Zee en dhr. Van Dellen

Resultaat van bespreking:

Aanwezig: de raadsleden/fractievolgers Manders (AC), Van Es (VVD), Van der Broek (CDA), Van Iperen (D66), Gemici (GL), De Vries (PvdA) Aydemir (DENK-Verenigd Arnhem), De Groot (Partij voor de Dieren), Nede (ChristenUnie), en Van Plateringen (Arnhemse Ouderenpartij).
De fracties van de PVV en de SP was niet bij de beraadslagingen aanwezig.

Verloop
Het raadsvoorstel wordt besproken en er worden moties aangekondigd door van de fracties D66, GroenLinks, ChristenUnie en Partij voor de Dieren.

Toezeggingen
Wethouder Van Dellen zegt toe de raad op de hoogte te houden van de zogenaamde 2 + 1 + 2 aanpak.
Wethouder Van Dellen zegt toe de het rapport "Beweegvriendelijk" naar de raad te sturen.
Wethouder van Dellen zegt toe motie 'Samen de Coronacrisis door' snel uit te voeren en hierover een plan van aanpak naar de raad te sturen.

Conclusie
De voorzitter concludeert dat de meningsvorming 1 is afgerond en dat de raadskamer behoefte heeft aan een (aparte) meningsvorming 2 behandeling.

De raadsadviseur,

E.J.S. Dirksen

De voorzitter,

C. Prinsen

GEMEENTE Arnhem

Besluit van 13 januari 2021

Zaaknummer 485440

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 7 juli 2020, nummer: 485440;

gelet op artikel 190 van de Gemeentewet;

besluit:

1. De Strategie Klimaatadaptatie Arnhem 2020-2030 vast te stellen.

De griffier, De voorzitter,

Vaststellen: "Strategie klimaatadaptatie"

Voor de gemeenteraadsvergadering d.d.:	16 december 2020
Zaaknummer:	485440
Portefeuillehouder:	C. Bouwkamp

.

Aan de gemeenteraad, 10 december 2020

Aanwezig: de raadsleden/ fractievolgers dhr. de Groot (PvdD), mevr. Manders (AC), mevr. Pape (VVD), dhr. Visser (PvdA), dhr. Venhoek (D66), dhr. Van Plateringen (AOP), dhr. Van den Broek (CDA) en mevr. Simonis (GroenLinks).

Verloop
Op woensdag 9 december zijn er in de meningsvorming 2 een 7-tal moties behandeld.
- Motie 20m339 "Invullen voor uitvoeren" van het CDA, D66, PvdA en AOP
- Motie 20m340 "Het water in de ton en de ton in het plan" van het CDA
- Motie 20m345 "Paketten voor vergroening en insectengezondheid helpen aanbieden van AC
- Motie 20M346 "Privétuinen tellen ook mee" van de AOP
- Motie 20m358 "Hitteplekken, vergroenen en verkoelen" van GroenLinks
- Motie 20M359 "Groen park-eren"van GroenLinks
- Motie 20m360 "Arnhem de groenste"van GroenLinks

Enkele moties zullen wellicht aangepast en/of samengevoegd worden.
De PvdD heeft aan het einde van de vergadering een nieuwe motie aangekondigd.

Toezegging
Wethouder Bouwkamp heeft toegezegd kwalitatief te onderzoeken wat de achterliggende redenen zijn middels gesprekken met bewoners in de wijk, waarom ze hun tuinen niet verharden en wat we dan of met bewoners zelf of daarin met ondersteuning van de gemeente zouden kunnen doen.

Conclusie
De voorzitter concludeert dat de M-2 fase is afgerond en het raadsvoorstel kan worden doorgeleid naar de besluitvormende vergadering.

De raadsadviseur, De voorzitter,

K. Vons S. van Ommen

Gemeenteraad Arnhem

AANGENOMEN

Bijeen op	13 januari 2021
Ter bespreking van	Strategie Klimaatadaptatie
Motie van	Jan Hutten - CDA Maarten Venhoek - D66 Vincent Bouma - PvdA Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij
Titel motie	Invullen voor uitvoeren
Nummer Zaaknummer	**20M339** 485440

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:

- Aan de behandeling van de strategie klimaatadaptie een uitvoeringsagenda is gekoppeld;
- Deze uitvoeringsagenda diverse zaken die in de strategie aan bod komen niet bevat.

Overwegende dat:

- Door de klimaatveranderingen er plekken in de stad zijn die gevoelig zijn voor wateroverlast, of waar het in de zomer erg heet wordt;
- De uitvoeringsagenda Klimaatadaptatie het middel is om de voortgang van het college te kunnen toetsen en het college ter verantwoording te kunnen roepen;
- Een gedegen strategie ook passend uitgevoerd moet worden.

Verzoekt het college:

- Elke twee jaar een nieuwe uitvoeringsagenda Klimaatadaptatie naar de raad te laten toekomen;
- Hierin niet enkel de globale planning mee te nemen, maar ook in deze uitvoeringsagenda in ieder geval concrete plannen te beschrijven voor de op bladzijde 10 van de strategie klimaatadaptatie genoemde focusgebieden, een financiële uiteenzetting en een inhoudelijke verdieping op de maatregelen (wat gaat de gemeente Arnhem doen, waarom doet de gemeente dat, van waaruit wordt dat gefinancierd en wat de geraamde kosten daarvan zijn);
- Voor de zomer van 2021 met een eerste uitvoeringsagenda te komen;
- Hierover actief in gesprek gaat met de raad om de voortgang te bewaken.

en gaat over tot de orde van de dag

Jan Hutten - CDA
Maarten Venhoek - D66
Vincent Bouma - PvdA
Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij

AANGENOMEN

Voor	**34**	*Motie "Invullen voor uitvoeren" (20M339)*
Tegen	**4**	

GROENLINKS	7	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	2	0
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Usta		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Eliëns		

PvdA	4	0
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	0	3
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

PARTIJ VOOR DE VRIJHEID	0	1
Verheij		
Henzen		

Totaal	**38**

Gemeenteraad Arnhem

AANGENOMEN

Bijeen op	13 januari 2021
Ter bespreking van	Strategie Klimaatadaptatie
Motie van	Jan Hutten - CDA
Titel motie	Het water in de ton en de ton in het plan
Nummer Zaaknummer	**20M340** 485440

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:

- Het college de motie “Groene regentonnen” heeft overgenomen;
- De regentonnen niet concreet terugkomen in de “Strategie Klimaatadaptatie”;
- De motie opriep tot een concreet plan om deze regentonnen breed te gaan verspreiden, dan wel met aanzienlijke korting te gaan verstrekken.

Overwegende dat:

- De motie “Groene regentonnen” bij uitstek een voorbeeld is die verder opgenomen had kunnen worden in de “Strategie Klimaatadaptatie”.
- Elk laagdrempelig initiatief om bij te dragen aan de klimaatadaptie omarmd dient te worden, om de gevolgen van een veranderend klimaat voor de stad zoveel mogelijk te reduceren.

Verzoekt het college:

- Uitvoering te geven aan de overgenomen motie “Groene regentonnen”;
- Het voor inwoners makkelijk vindbaar te maken en het bij hen onder de aandacht te brengen.

en gaat over tot de orde van de dag

Jan Hutten - CDA

AANGENOMEN

Voor 34

Tegen 4

Motie "Het water in de ton en de ton in het plan" (20M340)

GROENLINKS	7	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

PvdA	4	0
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

CDA Arnhem	2	0
van Dillen		
Hutten		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

SP	0	3
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Usta		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Eliëns		

Partij voor de Vrijheid	0	1
Verheij		
Henzen		

Totaal 38

Gemeenteraad Arnhem

AANGENOMEN

Bijeen op	16 november 2020
Ter bespreking van	Strategie klimaatadaptatie
Motie van	Lea Manders - Arnhem Centraal
Titel motie	Onderzoek ondersteuning vergroening
Nummer Zaaknummer	**20M345** 485440

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:
- Verstening hittestress en wateroverlast oplevert;
- Zowel verstening als het type beplanting een averechts effect kunnen hebben op een gezonde insecten populatie;
- Steeds duidelijker wordt dat niet inheemse planten, genetisch gemodificeerde planten, bespoten zaden en planten insecten niet aantrekken of zelfs slecht voor hen zijn;
-

Overwegende dat:
- Er diverse acties zijn en worden ondernomen om tuinen te vergroenen;
- Veel inwoners toch kiezen voor een versteende tuin;
- Inwoners gemotiveerd en gesteund kunnen worden met onderhoudsluwe tuininrichting, hulp bij plantenkeuze en betaalbare oplossingen;
- Weliswaar acties en folders aangeboden worden via Arnhem Klimaatbestendig, maar dat mensen dit moeten kunnen vinden. Daardoor zijn deze acties tot nu toe een druppel op de gloeiende plaat.
- Mensen graag kant- en klaar oplossingen aangeboden krijgen;
- In samenwerking met groenbedrijven en andere partners betaalbare ontwerpen en insectvriendelijke pakketten aangeboden kunnen worden (bijvoorbeeld met een vierkante meter prijs) waardoor het inwoners eenvoudiger gemaakt wordt de tuin te vergroenen;
- Deze pakketten door bewoners zelf worden betaald;

Verzoekt het college:

- Te onderzoeken of er behoefte is aan meer ondersteuning bij het vergroenen van tuinen;
- Te onderzoeken of mensen meer gestimuleerd tot vergroenen worden als zij onderhoudsvriendelijke, betaalbare mogelijkheden, materialen en ontwerpen aangeboden krijgen.

en gaat over tot de orde van de dag

Lea Manders - Arnhem Centraal

AANGENOMEN

Voor 26

Tegen 12

Motie "Onderzoek ondersteuning vergroening" (20M345)

GROENLINKS	7	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Usta		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Eliëns		

PvdA	4	0
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	0	3
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	0	1
Verheij		
Henzen		

Totaal 38

Gemeenteraad Arnhem

AANGENOMEN

Bij elkaar op	13 januari 2021
Bij de bespreking van	Strategie klimaat adaptatie
Motie van	Muriël Simonis - GroenLinks Leo de Groot - Partij voor de Dieren
Titel van de motie	Hitteplekken, vergroenen en verkoelen
Nummer Zaaknummer	**20M358** 485440

Onderstaande raadsleden stellen de raad voor om in de vergadering van strategie klimaat adaptatie 2020-2030 een besluit te nemen over de mogelijkheden om hittestress en wateroverlast verder te doen afnemen en het groene karakter van Arnhem te doen toenemen.

Omdat we weten dat:

- Veel mensen en organisaties bereid zijn tot het nemen van klimaatadaptieve maatregelen tegen hittestress en wateroverlast;
- Er veel wijken, straten en woningen in aanmerking komen om klimaatadaptieve maatregelen te nemen;
- Er naast de rode hitte plekken die in het plan staan, nog overige hitte plekken die niet in het plan voorkomen.

Omdat we vinden dat:

- We meteen moeten beginnen met ontharden ten behoeven van klimaatadaptatie;
- De klimaatadaptieve maatregelen hard nodig zijn om hittegevoelige plekken aan te pakken;
- Het niet altijd direct duidelijk is wat helpt en nodig is om hittestress en wateroverlast te verhelpen;
-Dat gezondheid en het welzijn en de gezondheid van de Arnhemmers uiterst belangrijk is;
-Gezondheid en welzijn direct gekoppeld kan worden aan een groene en hittestress vrije leefomgeving;
-Dat we willen voorkomen dat de hittegebieden die nu nog niet rood zijn dat in de toekomst wel worden;
-Het de kwetsbare groepen (ouderen, kinderen en mensen met gezondheidsproblematiek) zijn, die het hardst getroffen worden door hittestress;
- Het vooral de wijken zijn waar veel kwetsbare groepen leven waar nu al hitte problematiek is geconstateerd;
- Als we de overige hitte problemen zo snel mogelijk willen aanpakken, daar maatwerk voor nodig is en dat dat nu nog niet is uitgewerkt in het plan.

Daarom roept de gemeenteraad het college op om:

- Te inventariseren welke mogelijkheden tot vergroening en verkoeling er kunnen worden ingezet op de overige hitteplekken in Arnhem.
- Tevens te onderzoeken wat daar voor nodig is en of dit binnen de huidige middelen en capaciteit is uit te voeren en hiermee met een voorstel naar de raad te komen.

Raadsleden

Muriël Simonis - GroenLinks
Leo de Groot - Partij voor de Dieren

AANGENOMEN

Voor 23

Tegen 15

Motie "Hitteplekken, vergroenen en verkoelen" (20M358)

GROENLINKS	7	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Usta		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	0	3
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Eliëns		

PvdA	4	0
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	0	3
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	0	1
Verheij		
Henzen		

Totaal 38

Gemeenteraad Arnhem

AANGENOMEN

Bij elkaar op	13 januari 2021
Bij de bespreking van	Strategie klimaat adaptatie
Motie van	Muriël Simonis - GroenLinks
Titel van de motie	Groen park-eren
Nummer Zaaknummer	**20M359** 485440

Onderstaande raadsleden stellen de raad voor om in de vergadering van strategie klimaat adaptatie 2020-2030 een besluit te nemen over de mogelijkheden om hittestress en wateroverlast verder te doen afnemen en het groene karakter van Arnhem te doen toenemen.

Omdat we weten dat:

- Verharding een van de grootste factoren is die hittestress verergeren;
- Verharding een van de grootste factoren is die wateroverlast veroorzaken;
- Veel verharding in de openbare ruimte is ingericht voor de auto en autoparkeerplaatsen.

Omdat we vinden dat:

- We verharding zo veel mogelijk moeten beperken om hittestress en wateroverlast te vorkomen en te verminderen;
- Parkeerplaatsen een groot deel van de openbare ruimte in beslag nemen en deze door de verharding bijdragen aan klimaatproblematiek.

Daarom roept de gemeenteraad het college op om:

- Meteen te beginnen met ontharden bij de te vernieuwen en nieuwe parkeer-projecten uit te gaan van vergroening, half verharding of waterdoorlatende bestrating, en hier slechts beargumenteerd van af te wijken.

Raadsleden

Muriël Simonis - GroenLinks

Voor 35

Tegen 3

Motie "Groen park-eren" (20M359)

GROENLINKS	7	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	2	0
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	0	2
Aydemir		
Usta		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Eliëns		

PvdA	4	0
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	0	1
Verheij		
Henzen		

Totaal 38

Gemeenteraad Arnhem

VERWORPEN

Bijeen op	13 januari 2021
Ter bespreking van	Vaststellen: Strategie Klimaatadaptatie
Motie van	Leo de Groot – Partij voor de Dieren
Titel motie	Minder auto's, frissere stad
Nummer Zaaknummer	**20M370** 485440

Klimaatadaptatie is niet alleen een probleem van nu, maar vooral van de toekomst. Minder auto's maken meer asfalt 'onnodig' en dat draagt eraan bij dat onze stad verder kan vergroenen. Daarom is het nodig om het autoverkeer in onze al zeer volle en drukke stad te ontmoedigen. Dan kunnen we de hittestress nog beter aanpakken.

We weten dat:

- Asfalt een grote bijdrage levert aan de hittestress in de stad.
- Autoverkeer nog meer warmte daaraan toevoegt.
- Auto's in de stad bovendien zorgen voor een slechte luchtkwaliteit en onveilige situaties.
- De wegen en parkeerplaatsen veel ruimte kosten dat deze ook gebruikt kan worden voor klimaat-adaptief groen.

We vinden dat:

- Het verminderen van de infrastructuur zoals asfalt en parkeerplaatsen mensen kan aanmoedigen om een ander vervoersmiddel te kiezen zoals fiets of ov.
- Het percentage automobilisten in de stad onhoudbaar is wanneer de bevolking blijft groeien.
- Naast het verwijderen van onnodig asfalt ingezet moet worden op het onnodig maken van nog meer asfalt .
- We juist bij een klimaatadaptatieplan ook naar de toekomst moeten blijven kijken.
- In de toekomst steeds minder ruimte voor autoverkeer zal moeten komen.

We roepen het college daarom op:

- Om bij ontwikkelingsprojecten de prioriteit te geven aan voetgangers, fiets, ov en groen, en daarna pas te kijken of er nog plek is voor weg en parkeerplaatsen.
- In overleg met de wethouder mobiliteit en de provincie met een te plan komen om het verkeer zo veel mogelijk om de stad heen te leiden of op transferia te parkeren.
- De ambitie uit te spreken zo veel mogelijk wegen autovrij te maken wanneer de voorgenoemde maatregelen dit toelaten, te beginnen met de focusgebieden.

En gaan over tot de orde van de dag.

Leo de Groot

VERWORPEN

Voor 6

Tegen 32

Motie "Minder auto's, frissere stad" (20M370)

GROENLINKS	0	7
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

D66	0	5
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

PvdA	0	4
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

CDA Arnhem	0	2
van Dillen		
Hutten		

Arnhem Centraal	0	3
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

DENK / Verenigd Arnhem	0	2
Aydemir		
Usta		

Partij voor de Dieren Gemeentelijke afdeling Arnhem	2	0
de Groot		
Eliëns		

Partij voor de Vrijheid	0	1
Verheij		
Henzen		

Totaal 38

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	16 december 2020
Ter bespreking van	Strategie Klimaatadaptatie
Motie van	Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij
Titel motie	Privétuinen tellen ook mee
Nummer Zaaknummer	**20M346** 485440

Onderstaand raadslid stelt de raad voor om in de vergadering van .. december 2020 het college te verzoeken de verschillende opties, inclusief financiële aspecten, in beeld te brengen ten behoeve van bespreking in de raad, althans met het college, opdat de vergroening van de privétuinen een bijdrage kan leveren aan de klimaatadaptatie.

We weten dat;
- de vergrijzing en verstening van de privétuinen toeneemt;
- de regen en de hittestress mede hierdoor toenemen.

We vinden dat;
- gemeenten bewoners kunnen helpen tot het aanzetten van klimaatbestendiger inrichten van hun tuinen en daken;
- het doel van het doorlopen van de klimaataanpak is om een aanpak te ontwikkelen om tuinen en daken van tuinbezitters klimaatbestendiger in te richten (te “ontstenen” en te vergroenen) zodat wateroverlast, hittestress en de gevolgen van droogte worden verminderd;
- met de aanleg van groen het natuurlijke bodem-watersysteem beter benut (bijvoorbeeld wadi’s) wordt en het makkelijker is om de effecten van klimaatverandering meer zichtbaar te maken voor burgers.

Verzoekt het college;
- de verschillende opties, inclusief financiële aspecten, in beeld te brengen ten aanzien van maatregelen als de vergroening van de privétuinen om een bijdrage te leveren aan de klimaatadaptatie;
- de te rapporteren c.q. adviseren over te eventueel in dit kader te nemen maatregelen ter zake.

en gaat over tot de orde van de dag.

Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij

Toelichting
De bewoners bij het (her)inrichten van hun tuin te stimuleren om gebruik te maken van de kennis en kunde van een tuincoach.
De tuincoach deelt graag zijn kennis over bodem, water, ophoging, materialen, beplanting, hoe om te gaan met water en het beheer van een tuin. De tuinen moeten natuurlijk ook passen bij de huidige tijd. Daarom houdt de tuincoach in zijn advies rekening met de klimaatverandering. Hij gaat ook in op de wens van groenere tuinen en een veiligere buurt. Maar de tuincoach wil vooral bereiken dat de bewoners gelukkig zijn op de plek waar ze wonen. Het idee van een tuincoach heb ik uit Rotterdam. De gemeente heeft daar in overleg met de stichting Havensteder (https://www.havensteder.nl/) besloten om dit gezamenlijk op te pakken. De bewoners van de Platostraat (Rotterdam Zuid, nabij Lombardije) kunnen bij het (her)inrichten van hun tuin advies krijgen van tuincoach John Verkerke.

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 485440

Onderwerp: Strategie Klimaatadaptatie Arnhem 2020-2030

Voorstel

1. De 'Strategie Klimaatadaptatie Arnhem 2020-2030' vast te stellen.
2. Kennis te nemen van de voorlopige 'Uitvoeringsagenda Klimaatadaptatie Arnhem' met daarin de beoogde gemeentelijke inzet voor de eerstkomende jaren.

Inleiding

Als gevolg van klimaatverandering staat de leefbaarheid van onze stad onder druk en zijn er risico's voor onze veiligheid, gezondheid en economie. Om deze risico's te beperken nemen we maatregelen om verdere opwarming tegen te gaan (vanuit ons programma New Energy Made in Arnhem 2020-2030) én passen we onze leefomgeving aan op de gevolgen van het veranderende klimaat. Dat laatste noemen wij klimaatadaptatie.

Wij zijn ons in Arnhem al langer bewust van de noodzaak van klimaatadaptatie omdat de stad kwetsbaar is voor extreem weer. Als één van de eerste steden in Nederland deden we in 2009 onderzoek naar hitte-eilanden en formuleerden wij hitte-ambities in de Structuurvisie van 2012. Tijdens hittegolven blijkt keer op keer hoe warm het in de stad kan worden. Op 28 juli 2014 werden we geconfronteerd met een zware hoosbui wat ertoe leidde dat u als raad in november 2015 een aanpak vaststelde om samen met onze bewoners en instellingen de gevolgen van toekomstige buien te verminderen.
In onze eigen projecten benutten we al jaren kansen tot het nemen van maatregelen die bijdragen aan een meer klimaatbestendige en prettige leefomgeving. We zien ook dat bewoners, ondernemers en instellingen zich steeds meer bewust zijn van de bijdrage die zij op hun eigen terreinen kunnen leveren aan een klimaatbestendiger Arnhem. Die groep groeit! Maar we constateren ook dat er nog meer nodig is om te komen tot het doel dat we landelijk voor 2050 hebben afgesproken, en vastgelegd in de Deltabeslissing Ruimtelijke Adaptatie: een klimaatadaptieve en waterrobuuste inrichting.
Klimaatadaptatie is ook een kansrijke paraplu voor het verbinden met meerdere thema's (gezondheid, natuurinclusief, biodiversiteit, bomen en groen) om zo een prettige en leefbare stad en gemeente te zijn en te blijven voor onze bewoners en bezoekers.

De voorliggende 'Strategie Klimaatadaptatie Arnhem 2020-2030' beschrijft hoe wij de stad gaan voorbereiden op de gevolgen van toenemende weersextremen. Grootste prioriteit ligt daarbij op het verminderen van de effecten van hittegolven, wateroverlast door extreme regenbuien en droogte. De strategie beschrijft welke ambities we hebben voor de komende 10 jaar en hoe we die willen gaan realiseren. Ambities en strategie zijn vertaald in een groot aantal maatregelen die we de eerstkomende

Gemeente Arnhem

jaren willen gaan nemen. Deze zijn opgenomen in de voorlopige Uitvoeringsagenda. Deze maatregelen vormen een momentopname: het zijn de maatregelen die wij als gemeente willen nemen in de eerstvolgende jaren. Voor het realiseren van veel van de genoemde ambities hebben we echter de hulp en samenwerking van onze partners in de stad hard nodig: onze bewoners, ondernemers, instellingen en medeoverheden. Met het oog hierop willen wij met onze partners een intentieovereenkomst sluiten.

Aan die intentieovereenkomst zal een volgende versie van de Uitvoeringsagenda worden toegevoegd, met daarin de maatregelen die onze partners willen gaan ondernemen en afgesproken gezamenlijke acties. Als opmaat naar deze intensievere samenwerking hebben wij een intentieverklaring opgesteld die we aan onze partners gaan voorleggen om met ons dit proces aan te gaan. Deze verklaring treft u ter informatie bij dit raadsvoorstel aan.

Beoogd effect

Het aanpassen van de stad aan het veranderende klimaat zodat Arnhem ook in de toekomst leefbaar blijft voor onze bewoners.

Argumenten

1.1 De toename van extreem weer heeft gezondheidsrisico's voor kwetsbare Arnhemmers.

De klimaatverandering manifesteert zich in meer wateroverlast, meer en langere hittegolven met hogere temperaturen, meer en langdurige droogte en risico's ten aanzien van waterveiligheid (hoog water in de rivieren). Vooral langdurige hitte heeft een groot effect op de gezondheid en het welbevinden van kwetsbare Arnhemmers als ouderen, chronisch zieken en heel jonge kinderen. In de strategie zijn ambities opgenomen om de gevolgen van langdurige hitte zoveel mogelijk tegen te gaan waarbij we kijken naar zowel de temperatuur buiten in de stad als die in woningen van kwetsbare Arnhemmers (binnenmilieu). Dat steeds meer van onze ouderen langer zelfstandig thuis wonen, maakt de opgave urgenter. We werken hierin nauw samen met de GGD en onze partners in de publieke gezondheidszorg.

1.2 Klimaatverandering kan leiden tot serieuze economische schade.

Weersextremen kunnen schade veroorzaken aan gebouwen, infrastructuur als wegen en bruggen, groen en natuur. Dit kan leiden tot veel directe schade, denk aan ondergelopen souterrains en kelders, en indirecte schade zoals verkeersopstoppingen. Herstel van de schade kost veel geld. De schade van de hoosbui van 28 juli 2014 is becijferd op meerdere miljoenen euro's. Door de stad beter voor te bereiden op extreem weer maken we onze stad robuuster en daarmee minder gevoelig voor de genoemde schade.

1.3 Het realiseren van een klimaatbestendigere stad vraagt om stevige ambities met borging in planvormingsprocessen.

In de afgelopen jaren zijn in Arnhem al veel maatregelen genomen om de stad klimaatbestendiger te maken. We zien echter ook dat klimaatadaptatie nog niet standaard in alle plannen, projecten en werken en op alle planniveaus wordt toegepast. Zo missen we soms meekoppelkansen. In de

strategie zijn stevige en tegelijkertijd realistische en haalbare ambities opgenomen voor de komende 10 jaar. Ambities de ertoe leiden dat in de stedelijke (her)ontwikkeling en nieuwbouw klimaatbestendigheid als vanzelfsprekendheid, als norm, wordt opgenomen. Evenals een klimaatbestendige inrichting van de buitenruimte; openbaar en privaat. De opgaven voor klimaatadaptatie lijken daarmee op gespannen voet te staan met de bouw- en verdichtingsopgave van onze stad. Echter, door het maken van slimme combinaties tussen natuurinclusief en groen bouwen, groene en waterrobuuste buitenruimten en bewust doordachte materiaalkeuze, is een klimaatbestendig Arnhem binnen handbereik. We merken dat steeds meer projectontwikkelaars inzien dat klimaatbestendig bouwen de nieuwe norm is en bijdraagt aan een prettige werk- en woonomgeving. De Omgevingswet biedt grote kansen klimaatbestendigheid de juiste gebiedsgerichte borging te geven in alle planvormingsprocessen. Met Gebiedsontwikkeling en Vastgoed gaan we op zoek naar de mogelijkheden die er zijn binnen reeds lopende projecten.

1.4 *Realisatie van de ambities vraagt om een gemeente die het voorbeeld geeft.*

Als gemeente en regisseur van de klimaatadaptatie in onze stad zijn we, ook gezien de landelijke afspraken tussen de koepels hierover, verplicht het goede voorbeeld te geven en in al onze eigen projecten klimaatbestendigheid als uitgangspunt en norm te hanteren. In de gemeentelijke begroting zijn meerdere budgetten beschikbaar om de extra kosten van klimaatadaptatie, die er ondanks de samenloop zeker zullen zijn, te financieren zoals het Groenfonds en een deel van het Klimaatfonds (zie verder Financiering).

1.5 *Ondersteuning van initiatieven vanuit de stad is meer dan wenselijk.*

Met een nieuwe stadsbrede subsidieregeling 'Initiatieven Klimaatadaptatie gemeente Arnhem' gaan wij bewoners, bedrijven en instellingen meer tegemoet komen in de kosten die zij maken om hun woningen, tuinen en terreinen klimaatbestendiger te maken. In een aparte raadsbrief bent u hierover door ons geïnformeerd.

2.1 *Realisatie van de ambities vraagt om een afstemming met wat onze partners in de stad kunnen en willen bijdragen.*

In de voorliggende Uitvoeringsagenda Klimaatadaptatie hebben we de maatregelen genoemd die wij de komende jaren als gemeente willen gaan nemen. Deze maatregelen vormen een moment-opname. Voor het realiseren van veel van de genoemde ambities hebben we immers de inzet van en de samenwerking met onze partners in de stad hard nodig: onze bewoners, ondernemers, instellingen en medeoverheden. Samen maken we Arnhem klimaatbestendig. Met het oog hierop willen wij met onze partners een intentieovereenkomst sluiten, waardoor aan de Uitvoeringsagenda maatregelen en acties van onze partners zullen worden toegevoegd, waarop wij als gemeente dan weer kunnen aansluiten. De Uitvoeringsagenda is om die reden nog niet definitief en niet voorzien van een financiële dekking en leggen wij daarom ter informatie aan u voor.
Als eerste stap naar de intentieovereenkomst willen we onze professionele partners in de stad uitnodigen om een intentieverklaring te tekenen, als opmaat naar een intensievere samenwerking op het gebied van klimaatadaptatie. Deze verklaring treft u ter informatie bij dit raadsvoorstel aan.

Kanttekeningen en risico's

1.1 Zonder de inzet en steun van onze partners gaan we de ambities niet realiseren.

De gemeente is slechts voor circa 20% eigenaar van de buitenruimte in het bebouwde gebied. De overige 80% is eigendom van particuliere grond- en vastgoedeigenaren; huizenbezitters, woningcorporaties, ontwikkelaars, beleggers enz. Het slagen van de klimaatadaptatie is daarom grotendeels afhankelijk van hun medewerking en concrete inzet. Om die reden vormen samenwerking en participatie de basis van de strategie voor klimaatadaptatie en hebben wij een nieuwe stadsbrede subsidieregeling Klimaatadaptatie opgezet om juist particulieren te stimuleren klimaatadaptieve maatregelen door te voeren. In een eerdere raadsinformatiebrief bent u hierover door ons geïnformeerd.

Participatie

Participatie door bewoners en vastgoedeigenaren is een cruciaal onderdeel van de strategie klimaatadaptatie Arnhem. Sinds bijna 4 jaar is het Platform Arnhem Klimaatbestendig zeer actief in het realiseren van bewustwording en het aanzetten van Arnhemmers tot het nemen van eigen verantwoordelijkheid en dus maatregelen. Het stimuleren en faciliteren van initiatieven uit de stad én de concrete samenwerking in projecten en opgaven vormen daarin belangrijke actiepunten.
In de aanloop naar het opstellen van de voorliggende strategie is met bewonersvertegenwoordigers en -initiatieven en met professionele partners als onze woningcorporaties, projectontwikkelaars, kennisinstituten en medeoverheden over de beoogde ambities afgestemd. Hun opmerkingen en suggesties zijn in de voorliggende strategie verwerkt en deze hebben onder meer geleid tot een nieuwe stadsbrede subsidieregeling, gericht op ondersteuning van particuliere initiatieven met geld en kennis.

Financiën

De financiering van veel van de in de Uitvoeringsagenda Klimaatadaptatie Arnhem genoemde maatregelen en projecten is nog niet rond. We zetten in op bijdragen vanuit het Rijk (waaronder de Impulsregeling), provincie en regio en zoeken aansluiting bij activiteiten van onze beide waterschappen. Ook kijken we voortdurend naar de mogelijkheden van Europese subsidie en samenwerking waarbij de Green Deal in onze ogen zeker mogelijkheden biedt. We gaan de komende maanden gebruiken om, mede op basis van de gesprekken met onze partners (zie argument 2.1), de financiering van de genoemde projecten rond te krijgen.

Er zijn verschillende gemeentelijke middelen beschikbaar om de klimaatadaptatie te financieren. Dit zijn het Klimaatfonds, dat deels voor klimaatadaptatieprojecten zal worden ingezet, het Groenfonds waaruit ook middelen beschikbaar worden gesteld voor het Bomenplan, Rioolgelden (Gemeentelijk rioleringsplan) en de reguliere middelen voor het beheer en onderhoud van de openbare ruimte. Deze middelen zullen zo optimaal mogelijk worden ingezet voor de financiering van de maatregelen die nodig zijn om de ambities te gaan realiseren, en kunnen fungeren als hefboom voor externe subsidiemogelijkheden zoals hierboven genoemd.

Uitvoering

Wij nodigen onze partners in de stad uit de Intentieverklaring Klimaatadaptatie Arnhem te ondertekenen en samen met ons te komen tot een realisatie van de ambities voor klimaatadaptatie. De eerste stap daarin zal zijn een gezamenlijke Uitvoeringsagenda Klimaatadaptatie Arnhem voor de komende jaren. De in de huidige versie genoemde maatregelen en projecten dienen daarvoor als input. De gezamenlijke versie van de Uitvoeringsagenda zullen wij, voorzien van financiering vanuit de gemeentelijke middelen, aan u voorleggen.
De Uitvoeringsagenda is een levend document. Jaarlijks wordt deze geactualiseerd. We bekrachtigen het proces van nauwere samenwerking voor de komende jaren met een intentieovereenkomst.

Communicatie

Na uw instemming met de Strategie Klimaatadaptatie Arnhem 2020-2030 zullen wij breed communiceren over de vastgestelde ambities, en onze partners in de stad uitnodigen om met ons de realisatie ter hand te nemen en daarvoor de intentieverklaring te ondertekenen.
Eén van de eerstvolgende activiteiten, rond communicatie is dat wij als gemeente het voortouw nemen om samen met onze partners invulling te geven aan de communicatiestrategie. Belangrijk onderdeel hiervan is de communicatiestrategie van het Platform Arnhem Klimaatbestendig dat zich richt op bewustwording en handelen door bewoners, bedrijven en instellingen in onze stad.

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad

- Strategie Klimaatadaptatie Arnhem 2020-2030.
- Voorlopige Uitvoeringsagenda Klimaatadaptatie Arnhem.
- concept Intentieverklaring Klimaatbestendig Arnhem.

RAADSVOORSTEL

Besluit van	.. …. 2020
Zaaknummer	485440

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 7 juli 2020, nummer: 485440;

gelet op artikel 190 van de Gemeentewet;

besluit:

1. De Strategie Klimaatadaptatie Arnhem 2020-2030 vast te stellen.

De griffier, De voorzitter,

GEMEENTE Arnhem

GROEN, SLIM EN SAMEN

Strategie Klimaatadaptatie Arnhem 2020-2030

GEMEENTE ARNHEM

Koningstraat 38
6811 DG Arnhem
Telefoon 0800 - 1809
www.arnhem.nl

Arnhem GEMEENTE

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord pagina 4

01 Inleiding pagina 5

02 Klimaatverandering in Arnhem pagina 7

03 Arnhemse ambities klimaatadaptatie pagina 11

04 Strategie klimaatadaptatie Arnhem pagina 15

05 Communicatie pagina 27

Bijlage: pagina 29

Uitvoeringsagenda Klimaatadaptatie Arnhem

COLOFON

Tekst Team klimaatadaptatie gemeente Arnhem

Ontwerp Diep Arnhem - Ontwerp en communicatie

Coverfoto: Gerard Verschooten / FOTAA ©

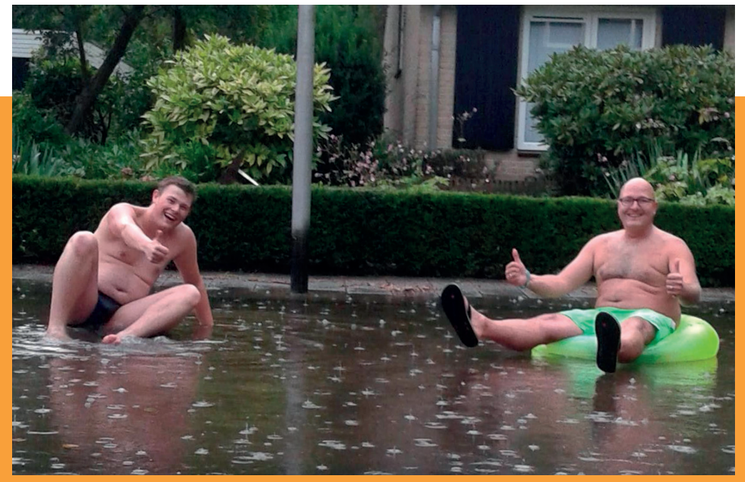
VOORWOORD

Het klimaat verandert. Dat weten we inmiddel allemaal. Terwijl we ons wereldwijd inzetten om de opwarming van de aarde te beperken, merken we dat door diezelfde opwarming het weer in ons land verandert. Dat merken we ook in Arnhem. Velen van ons zullen zich nog wel dé stortbui van 28 juli 2014 herinneren. Toen regende het zoveel dat in korte tijd grote delen van Arnhem letterlijk onder water liepen. De rubberen bootjes die door de straten gingen, staan ons nog helder voor de geest. In de zomer van 2019 werden we in Arnhem geconfronteerd met temperaturen tegen de 40 graden waardoor het voor veel Arnhemmers, vooral de ouderen en kwetsbaren, nauwelijks was uit te houden. En nu, in 2020, maken we het 3e droge voorjaar op een rij mee. Veel grasvelden kleuren al geel terwijl de zomer nog moet beginnen.

Het klimaatbewustzijn in onze stad is groot; bewoners vergroenen hun tuinen en gevels, ondernemers en winkeliers verruilen stenen voor groen en zorginstellingen zijn alert op de gevolgen van een hittegolf voor hun bewoners. Het is heel goed om te zien hoeveel Arnhemmers zich inzetten voor een klimaatadaptatieve stad. Ook de gemeente zet zich in om Arnhem klimaatbestendiger te maken. Toch moet er meer gebeuren, willen we als stad voorbereid zijn op de gevolgen van het veranderende klimaat. Willen we een stad blijven waar het prettig wonen en werken is, een klimaat- bestendige stad in 2050, zoals we in Nederland met elkaar hebben afgesproken, dan moeten we samen in de versnelling.

In deze ‘Strategie Klimaatadaptatie Arnhem’ geven we aan hoe wij dat voor ons zien. Wat we de komende tien jaar, tot 2030, gaan doen om onze stad klimaatbestendiger te maken. Waar we dit kunnen doen door klimaatadaptatie te combineren met vergroenen doen we dat. Waar we werken aan de stad nemen we klimaatadaptatie mee. En we doen het samen; iedereen is nodig voor een succesvolle aanpak: bewoners, bedrijven, organisaties en instellingen en natuurlijk de overheid. Als gemeente nemen we daarbij de regie omdat het hier gaat over de leefbaarheid van onze stad en de gezondheid en veiligheid van onze inwoners, nu en zeker ook in de toekomst.

Cathelijne Bouwkamp
Wethouder Groen & Openbare ruimte,
Stedelijke Ontwikkeling en Klimaat & Energie

‘De rubberen bootjes die door de straten gingen, staan ons nog helder voor de geest.’

INLEIDING 01

wateroverlast
hitte
droogte
waterveiligheid

Al geruime tijd is de klimaatverandering een belangrijk vraagstuk. Als gevolg van de toename van broeikasgassen wordt het klimaat warmer en neemt de kans op overstromingen, wateroverlast, hitte en droogte toe.

Dit alles blijft niet zonder gevolgen. De leefbaarheid van de stad staat onder druk en er zijn risico's voor onze veiligheid, gezondheid en economie. Om deze risico's te beperken nemen we maatregelen om verdere opwarming tegen te gaan én passen we de stad aan het veranderende klimaat aan.

De energietransitie is gericht op het beperken van verdere opwarming tot maximaal 1,5 graden. Daarvoor heeft Arnhem het programma New Energy made in Arnhem (NEmiA, 2020-2030) vastgesteld. Naast het nemen van maatregelen om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen, is het nodig dat we ons aanpassen aan het veranderende klimaat: klimaatadaptatie.

Daarover gaat deze strategie: Hoe bereiden we Arnhem voor op het veranderende klimaat, hoe houden we de stad leefbaar en hoe houden we de risico's beperkt. Deze strategie beschrijft welke ambities we hebben voor de komende 10 jaar en langs welke weg we verder willen gaan met het klimaatbestendig maken van onze stad. Ambities en strategie zijn vertaald in een groot aantal maatregelen die we de komende jaren willen nemen.

De Arnhemse aanpak richt zich, in lijn met de nationale aanpak, op de vier belangrijkste gevolgen van de klimaatverandering:

- wateroverlast door extreme of langdurige regenval;
- hitte door langdurige hittegolven;
- droogte, inclusief laag water in de rivieren en de gevolgen voor de waterkwaliteit;
- waterveiligheid: zeespiegelstijging en hoog water.

Het gaat hierbij vooral om ruimtelijke aanpassingen die de stad en de Arnhemmers weerbaarder maken tegen de gevolgen van de klimaatverandering. Behalve aanpassing van bestaande situaties is er natuurlijk ook aandacht nodig voor het klimaatadaptief ontwerpen van nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen. Klimaatadaptieve maatregelen dragen ook bij aan andere stedelijke opgaven. Waar dat kan, combineren we steeds deze opgaven. Klimaatadaptieve maatregelen zijn daardoor geen noodzakelijk kwaad maar bieden juist een impuls aan ambities op het gebied van biodiversiteit, leefbaarheid, gezondheid en de eerder genoemde energietransitie.

De verwachting is dat Arnhem de komende jaren nog flink zal groeien. De ambitie is daarbij om de groene omgeving te behouden en vooral de bestaande stad te verdichten. De effecten van de klimaatverandering zullen hierdoor nog verder worden versterkt. Ook zal het aandeel oudere bewoners toenemen, waardoor de kwetsbaarheid voor hitte van de Arnhemmers groeit. We staan dus voor de uitdaging om de stad te verdichten en tegelijkertijd klimaatbestendig te maken en leefbaar te houden terwijl de bevolking groeit en vergrijst.

'We staan dus voor de uitdaging om de stad te verdichten en tegelijkertijd klimaatbestendig te maken en leefbaar te houden'

De Meinerswijk tijdens hoog water.

KLIMAAT-VERANDERING IN ARNHEM

02

De klimaatverandering doet zich mondiaal voor maar is vooral deze eeuw steeds meer merkbaar geworden. Het weer wordt extremer en de effecten van de klimaatverandering zijn in de steden sterker dan in de buitengebieden. Door de gebouwen en de verharding warmt de stad sneller op. Vooral in de zomer is de stad veel warmer dan het buitengebied wat de leefbaarheid onder druk zet. Tegelijkertijd zien we dat in onze streken de grilligheid van het weer toeneemt. Er valt meer neerslag (in de zomer in de vorm van zwaardere buiten) maar daarnaast komen er ook meer periodes met extreme droogte voor. De ligging van Arnhem op de overgang van Veluwe en Betuwe maakt dat de situatie in Arnhem anders is dan gemiddeld in Nederland. Voor Arnhem-Noord geldt dat de hoogteverschillen de stad extra kwetsbaar maken voor wateroverlast. Vanwege de hier gelegen zandgronden is dit deel van de stad op sommige plaatsen ook extra gevoelig voor droogte. In Arnhem-zuid is vooral de waterveiligheid van belang. Hoog water in de Rijn is hier een extra risico.

Klimaatverandering heeft verschillende gevolgen die elk hun eigen effect hebben en om specifieke maatregelen vragen: wateroverlast, hitte, droogte en waterveiligheid.

2.1. WATEROVERLAST

Wateroverlast ontstaat wanneer het regenwater bij hevige neerslag niet voldoende kan worden afgevoerd of wegzakt in de bodem. Het gevolg is dat water op straat blijft staan en dit leidt tot overlast voor bewoners en ondernemers. Denk daarbij aan ondergelopen kelders of souterrains, wegen en tunnels. Dit kan leiden tot gevaarlijke situaties en aanzienlijke schade. Als de weg naar bijvoorbeeld het ziekenhuis niet meer toegankelijk is, of gemengde riolen gaan overlopen en ook afvalwater op straat terecht komt is er bovendien sprake van risico's voor de volksgezondheid.

Wateroverlast in Arnhem

In Arnhem is wateroverlast vooral aan de orde in de noordelijke helft van de stad waar in het heuvelachtig gebied het regenwater via beekdalen en straten naar de lager gelegen wijken stroomt. Op plaatsen waar het water niet weg kan ontstaat ernstige overlast. De gevolgen hiervan werden duidelijk tijdens de wolkbreuk van juli 2014, waarbij delen van de Transvaalbuurt, Molenbeke, Klarendal, Spijkerkwartier en Schaarsbergen onder water liepen (zie kaart hiernaast). Naar aanleiding van deze enorme regenbui is een plan van aanpak opgesteld om herhaling van de grote mate van overlast te voorkomen. Met de daaruit volgende 'Aanpak wateroverlast Arnhem-Noord' zijn belangrijke maatregelen genomen om herhaling te voorkomen. Om het risico op wateroverlast te verminderen is het nodig om water langer vast te houden in de hoger gelegen gebieden en het water sneller af te voeren uit de lager gelegen gebieden. Tevens moet worden voorkomen dat er zoveel regenwater in gemengde riolen terecht komt dat deze overstorten, overlopen. Arnhem werkt daarom al geruime tijd aan het afkoppelen van hemelwater. Inmiddels is, sinds 2003 120ha verhard oppervlakte van het rioolstelstel afgekoppeld. De wolkbreuk van 2014 heeft echter laten zien dat er nog een grote opgave ligt om de risico's op wateroverlast verder te beperken.

'Overdag gaat het om een paar graden maar 's nachts kan het tot wel 7 graden warmer zijn.'

Park Lauwersgracht tijdens de zomer van 2018.

2.2. HITTE

In het veranderende klimaat zullen vaker hittegolven optreden waarin hogere temperaturen te verwachten zijn. Steden zijn hiervoor extra gevoelig: de temperatuur is in stedelijk gebied hoger dan buiten de stad. Overdag gaat het om een paar graden maar 's nachts kan het tot wel 7 graden warmer zijn. Dit komt omdat de stenige stad de warmte van de zon lang vasthoudt en bij aanhoudende hoge temperaturen 's nachts steeds minder afkoelt. Daarbij komt dan nog de warmte die de stad zelf genereert, zoals die van auto's en airco's. Langdurige hitte heeft voor kwetsbare groepen, zoals ouderen, chronisch zieken en jonge kinderen, ernstige gevolgen voor de gezondheid. Bij ouderen is er zelfs een verhoogde kans op overlijden. Vooral de hoge temperaturen in de nacht zijn hier debet aan. Stijgende temperaturen leiden ook tot een afname van de luchtkwaliteit. De impact van hitte op de volksgezondheid is dan ook fors.

Hitte in Arnhem

Arnhem kent ten opzichte van steden van vergelijkbare grootte een relatief gunstig stadsklimaat door de ligging aan de grote rivieren, het vele groen in en rond de stad en de groene hellingen van de Veluwezoom.

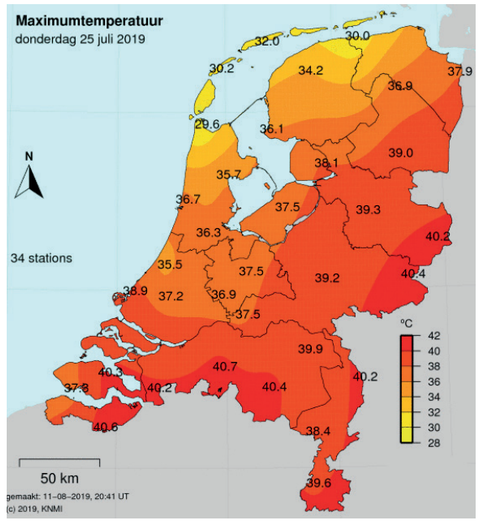
Arnhem heeft als een van de eerste steden de risico's van hitte in beeld gebracht met de zogenaamde Hittekaart. Deze kaart geeft aan waar de opwarming van de stad het grootst is en welke delen relatief koel blijven. Daaruit blijkt dat vooral de binnenstad en de omringende oudere wijken, de omgeving van winkelcentrum Kronenburg en de bedrijven- en industrieterreinen gevoelig zijn voor hitte. Voor het verminderen van de opwarming van de stad is de Hitte-attentiekaart opgesteld waarop is te zien welke maatregelen waar effectief zijn om het stadsklimaat te verbeteren en te beschermen. Het gaat dan onder andere om het benutten van verkoelende luchtstromen die de stad inwaaien vanaf de Veluwe en de uiterwaarden en het toepassen van groen, water en reflecterende materialen. De Hittekaart laat zien welke gebieden sterk opwarmen tijdens hitteperioden en welke een verkoelend effect op de stad hebben.

2.3. DROOGTE

Droogte ontstaat bij een langere periode waarin weinig neerslag valt. Hierdoor ontstaan watertekorten met kans op schade aan groen (natuurgebieden, parken en bomen). Te lage grondwaterstanden kunnen leiden tot schade aan infrastructuur en dijken. Daarnaast ondervinden landbouw, industrie en scheepvaart overlast en schade van langdurige droogte. De combinatie van droogte en langdurige hitte heeft een negatief effect op de water- en luchtkwaliteit en vormt daarom ook een gezondheidsopgave. Langdurige droogte kan bovendien leiden tot bodemdaling, en daarmee tot ongewenste zettingen, verzakkingen, van gebouwen.

Droogte in Arnhem

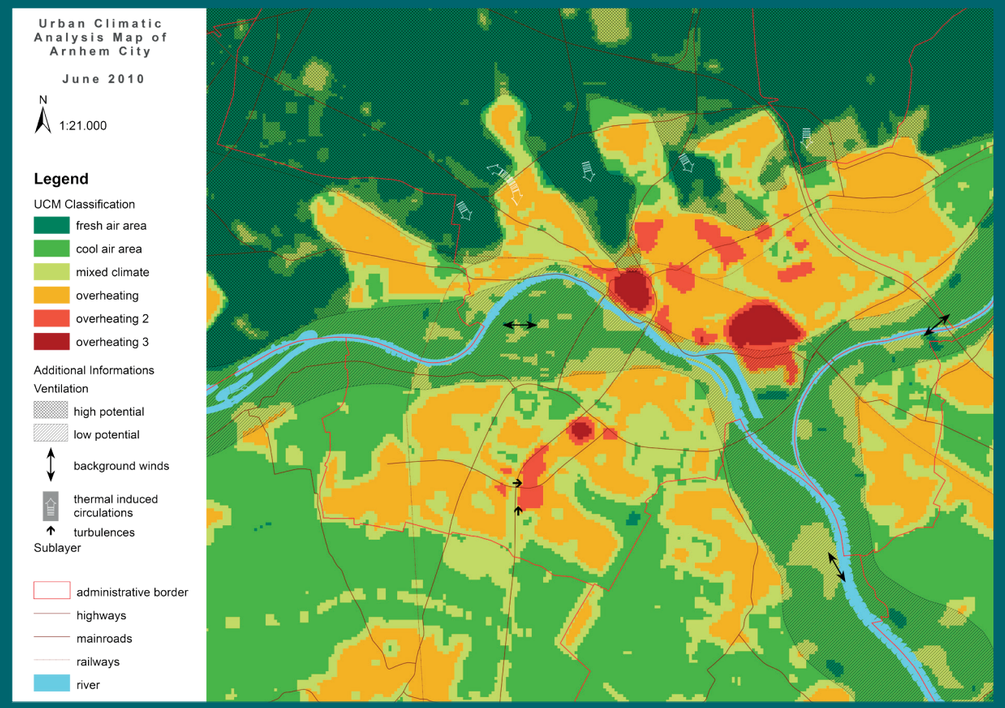
Vanwege de zandgronden is vooral Arnhem-Noord gevoelig voor droogte. Hier is bovendien een verhoogd risico op bosbranden. Langdurige droogte kan daarnaast leiden tot lagere waterstanden in beken, vijvers en rivieren. Dit leidt tot een verslechtering van de waterkwaliteit met kans op blauwalg en botulisme. Een lage waterstand in de rivieren geeft ernstige hinder

aan scheepvaart, haven en woonboten. De gevoeligheid voor zettingen in de bodem zijn globaal verkend en lijken voor Arnhem relatief klein. Toch vraagt dit aspect de komende jaren extra aandacht en mogelijk ook extra inzet. De gevolgen van droogte laten zich in Arnhem het best bestrijden door het regenwater langer vast te houden zodat dit beschikbaar blijft in droge perioden. Daarnaast vraagt de situatie bij laag water in de Rijn om aandacht voor de beroeps- en cruisevaart maar ook voor de woonboten. Overigens heeft de gemeente nauwelijks invloed op de waterstanden in de rivier.

Maximumtemperaturen 25 juli 2019 met in Deelen de recordhoge temperatuur van 39,2C. In de bebouwde delen van Arnhem is het die dag vermoedelijk meer dan 40C geworden.

De Arnhemse hittekaart geeft aan welke delen van Arnhem het sterkst opwarmen op een hete zomerdag.

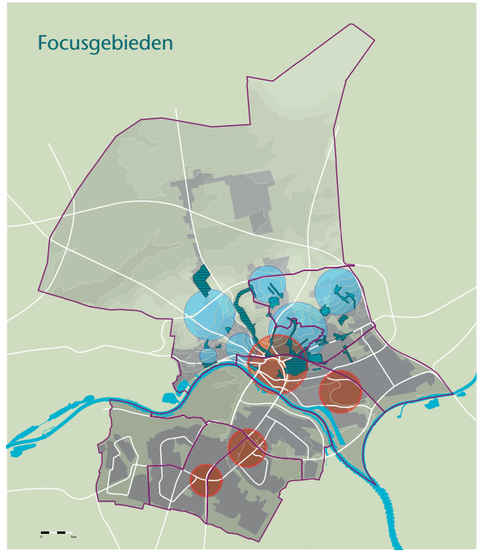
2.4 WATERVEILIGHEID

De klimaatverandering raakt ook gebieden verder weg van Nederland, zoals de Alpen. Door opwarming verandert de redelijk constante afvoer van de Rijn aanzienlijk en zal gaan lijken op het grillige karakter van de Maas: meer en vaker hoogwater in het voorjaar en laagwater in de zomer. In 2008 is geconstateerd dat de veiligheidsnormen voor de dijken achterhaald zijn. Dat heeft ertoe geleid dat in het landelijke Deltaprogramma voor een andere benadering is gekozen: de zogenoemde risicobenadering. Deze houdt in dat iedereen in Nederland dezelfde mate van bescherming heeft met extra aandacht voor die gebieden waar sprake kan zijn van een hoog aantal slachtoffers en/ of grote economische schade.

Waterveiligheid in Arnhem

De waterveiligheid is geen gemeentelijke verantwoordelijkheid maar ligt bij Rijkswaterstaat en de waterschappen. Alle waterkeringen in Nederland, dus ook de Arnhemse dijken en kades langs de Neder-Rijn en IJssel moeten als gevolg van een nieuwe veiligheidsbenadering worden aangepast. In de nieuwe benadering wordt uitgegaan van het risico: de kans op een dijkdoorbraak in relatie tot de gevolgen van die doorbraak. Dat betekent een structureel andere benadering dan in het verleden is gehanteerd. Wat precies de gevolgen zijn van deze verandering wordt de komende jaren door de waterschappen in kaart gebracht. Eén van de opgaven is nu al duidelijk: reconstructie van de Rijnkade (bovendeel) ter hoogte van de binnenstad.

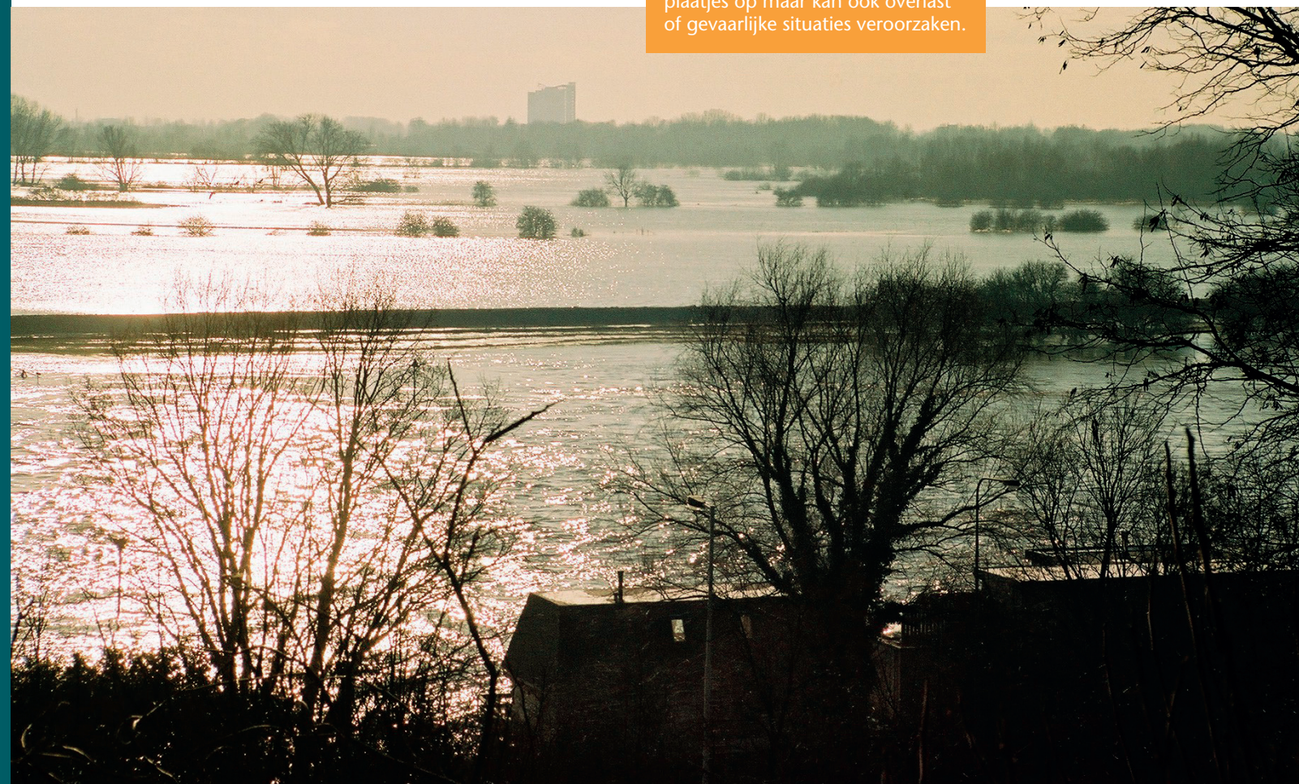
Deze reconstructie is nodig omdat de huidige Bovenkade niet meer voldoet aan de technische eisen. Het waterschap draagt zorg voor de reconstructie; deze wordt naar verwachting in 2022-2023 uitgevoerd. Hierbij wordt al geanticipeerd op de nieuwe veiligheidsbenadering.

2.5 FOCUSGEBIEDEN

De plekken waar verschillende gevolgen van klimaatverandering samenkomen, noemen we de focusgebieden die op de bovenstaande kaart indicatief zijn aangegeven: rood zijn hitteplekken en blauw de focusgebieden voor (voorkomen van) wateroverlast. Het gaat voornamelijk om plekken in Arnhem-noord die voor zowel hitte als wateroverlast gevoelig zijn, of juist een rol kunnen spelen bij het voorkomen van wateroverlast in de lagere delen. Deze gebieden hebben prioriteit bij het nemen van concrete maatregelen.

Hoog water levert vaak mooie plaatjes op maar kan ook overlast of gevaarlijke situaties veroorzaken.

ARNHEMSE AMBITIES KLIMAATADAPTATIE

03

‘Arnhem wil in 2050 een klimaatbestendige stad zijn onder alle weersomstandigheden’

De ambitie is om Arnhem leefbaar te houden voor alle Arnhemmers, ook bij extreme weersomstandigheden.

Op Nationaal niveau is in 2014 door de gezamenlijke overheden (Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen) afgesproken dat Nederland in 2050 klimaatbestendig en waterrobuust moet zijn. Dit is vastgelegd in het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie. Arnhem wil in 2050 een klimaatbestendige stad zijn onder alle weersomstandigheden. Dat streven gaat hand in hand met een groene en leefbare stad die ook in de toekomst aantrekkelijk is om te wonen, werken, leren en te bezoeken. Het jaar 2020 is aangewezen als ijkpunt waarin alle organisaties, klimaatbestendig moeten handelen. Dit is bekrachtigd in het ‘Bestuursakkoord Klimaatadaptatie’ dat de gezamenlijke overheden in 2018 hebben ondertekend.

In deze Strategie Klimaatadaptatie Arnhem zijn voor de komende tien jaar op het gebied van wateroverlast, hitte, droogte en waterveiligheid ambities vastgesteld. Deze ambities zijn in de Uitvoeringsagenda verder uitgewerkt in maatregelen en acties.

Verdichtingsopgave combineren met klimaatadaptatie

Arnhem kent een grote verdichtingsopgave: de komende jaren zullen er veel woningen bijgebouwd worden. Naast wonen, vragen ook werken en mobiliteit (met name fiets en OV) om (verharde) ruimte in onze stad. De verdichtingsopgave staat daarom op gespannen voet met opgaven op het gebied van klimaatadaptatie. Verdichting vraagt om meer bebouwing en meer verharding terwijl voor klimaatadaptatie juist meer groen en onverharde ruimte nodig is. De meest uitdagende ambitie is daarom om beide opgaven op een slimme manier te combineren.

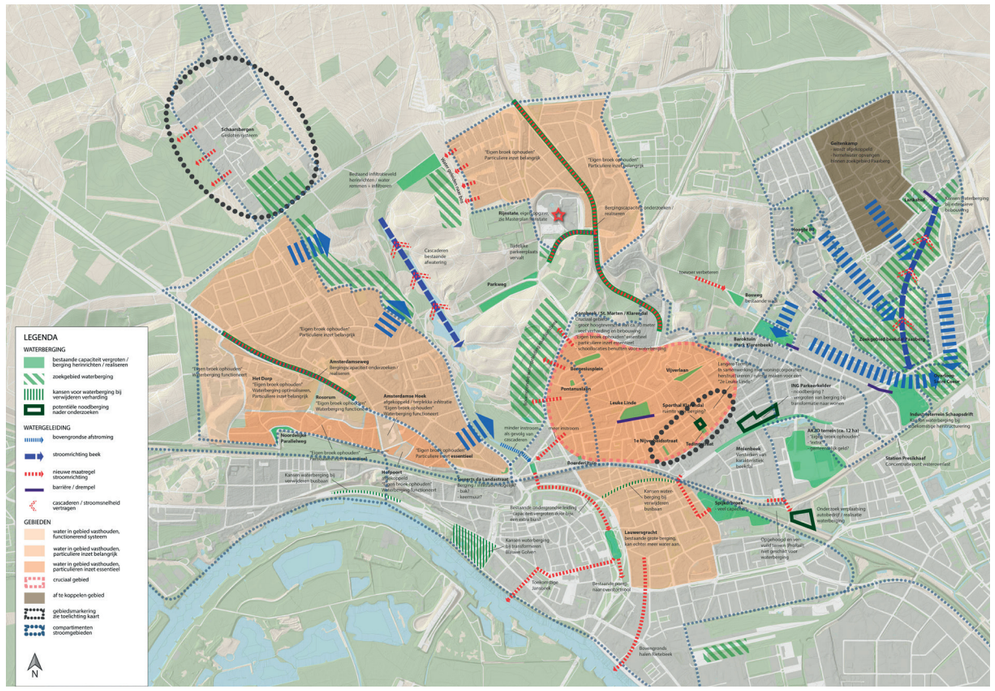
Dat is alleen mogelijk door de verdichtingen zeer zorgvuldig uit te voeren en strenge voorwaarden te stellen aan uitbreiding en aanpassing van de bebouwing en de bijbehorende buitenruimte. Daarbij is overigens ook het binnenmilieu belangrijk. Behalve om integrale en innovatieve plannen vraagt dit om compenserende maatregelen op, aan en in de directe omgeving van de bebouwing. Bijvoorbeeld door vergroening, materiaalkeuze, verkoeling en opslag/hergebruik van hemelwater.

10% minder verharding, meer groen en water

Los van de verdichtingsopgave zien we dat er in Arnhem veel verharding aanwezig is, die niet altijd functioneel is en vervangen kan worden door groen of ruimte voor water. De ambitie is om de verharding die in het bebouwde deel van Arnhem aanwezig is tot 2030 met 10% te verminderen. Dit geldt ook voor de hoofdinfrastructuur. Deze vermindering beperkt de opwarming tijdens hete dagen en biedt mogelijkheden om wateroverlast en droogte het hoofd te bieden. Daarnaast draagt meer groen bij aan een betere leefbaarheid en grotere biodiversiteit.

De ambitie is om de verharding in 10 jaar tijd met 10% te verminderen. De vergroening van het Gele Rijdersplein is een mooi voorbeeld.

Attentiekaart wateroverlast

Water

Schade en overlast door extreme buien zoveel mogelijk voorkomen

Voor wateroverlast geldt de ambitie om overlast door extreme buien zoveel mogelijk te voorkomen. Daarbij gaat het in de eerste plaats om ernstige overlast door overstroming van woonruimten, zeker wanneer het vervuild water betreft. Ook problemen in de vorm van ondergelopen wegen en onderdoorgangen bij viaducten zien we als overlast. Als referentie voor een extreme bui hanteren we de bui die op 28 juli 2014 in Arnhem is gevallen. Overigens hebben zich voor en na 2014 ook diverse wolkbreuken voorgedaan, zij het dat deze op minder grote schaal schade en overlast hebben veroorzaakt.
Waar het gaat om waterberging op particulier terrein gaan we uit van een minder zware maar realistische bui die eens per 10 jaar valt. Een garantie voor het voorkomen van wateroverlast is overigens niet te geven. De aanwezige hoogteverschillen maken Arnhem-Noord nu eenmaal kwetsbaar voor afstromend regenwater naar de lager gelegen delen van de stad.

Specifiek betekent dit:

- bij nieuwbouw koppelen we al het regenwater af,
- bij renovatie koppelen we maximaal af; de haalbaarheid beoordelen we per geval; hierbij geldt dat minimaal 40 mm op eigen terrein moet worden verwerkt,
- We koppelen 90% van alle openbare ruimte af hierbij nemen we als uitgangspunt een bui van 40 mm die ter plaatse verwerkt moet kunnen worden, en
- we voorkomen toename wateroverlast bij toename bebouwing en/of verharding,

Hitte

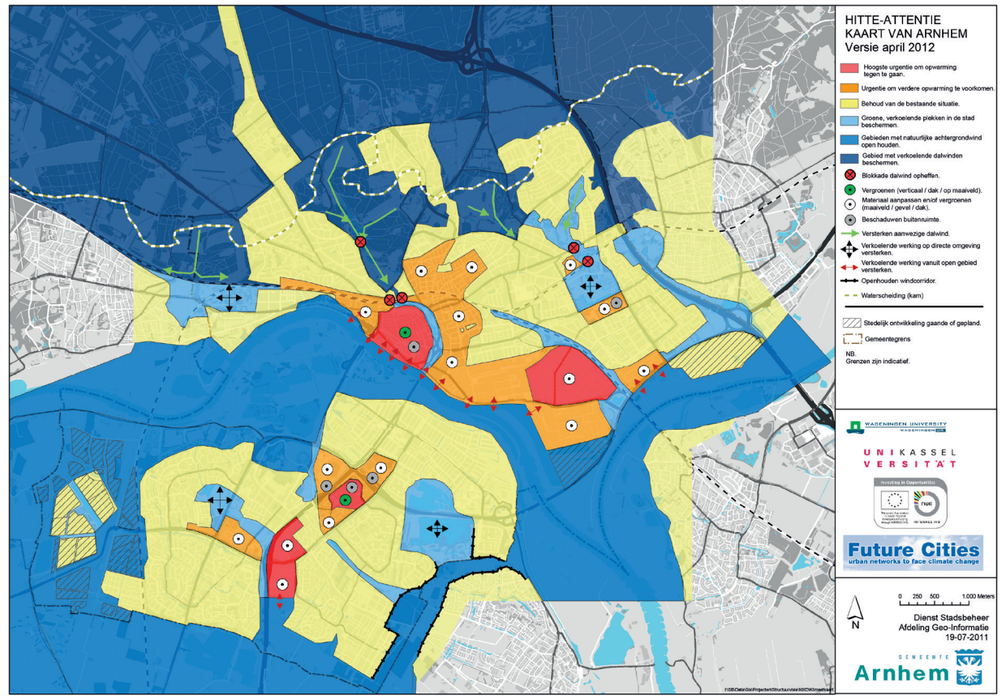
Negatieve effecten van hitte tegen gaan

Het is de ambitie om de negatieve effecten van vooral langdurige hitte zoveel mogelijk tegen te gaan. Het gaat dan om de effecten op mensen (gevoelstemperatuur, gezondheid en welbevinden) én om de effecten op techniek en infrastructuur (wegen, bruggen, technische installaties enzovoorts).
Wat betreft de effecten op mensen willen we zoveel mogelijk voorkomen dat kwetsbare Arnhemmers negatieve gezondheidseffecten ondervinden van de hoge temperaturen. Het gaat dan om de situatie binnen- en buitenshuis. Speciale aandacht gaat daarom uit naar kinderopvanglocaties, verzorgingstehuizen, zelfstandig wonende senioren, chronisch zieken en gehandicapten. De risico's die zitten aan de gevolgen van hitte op de infrastructuur en technische installaties moeten nog beter in beeld gebracht worden en waar nodig dienen daarvoor dan gerichte maatregelen genomen te worden.

In de 'Structuurvisie Arnhem 2020-2040' zijn in het kader van hitte een aantal aanbevelingen vastgesteld. De noodzaak om deze aanbevelingen zo veel als mogelijk op te volgen is er gezien de hitteproblematiek van onze stad uiteraard nog steeds. Vertaald naar de Hitte-attentiekaart (zie kaartbeeld) zijn de volgende uitgangspunten van belang:

- **Rode gebieden**: hier gaan we de gevoelstemperatuur,de manier waarop de temperatuur wordt ervaren, verbeteren;
- **Oranje en gele gebieden**: dit zijn gebieden waar het belangrijk is dat de gevoels-temperatuur niet verslechtert;
- **Blauwe gebieden**: we willen de blauwe gebieden als bronnen van koelte in stand houden, dus beschermen, en stimuleren dat koele winden de stad in kunnen stromen. Er is sprake van drie soorten blauwe gebieden in onze stad; donkerblauw, blauw en lichtblauw:
  - donkerblauwe gebieden. Dit zijn de grote parken in Arnhem-Noord en de hellingen van de Veluwe. Het is belangrijk deze gebieden open te houden en toename van bebouwing en verharding te voorkomen. Daar waar in deze gebieden kwetsbare dalwinden voorkomen met een verkoelend effect op de stad (zie de gebieden met de groene pijlen op de Hitte-attentiekaart) is toename bebouwing en verharding niet toegestaan;
  - de blauwe gebieden. Dit zijn de buitengebieden van de stad en de rivieren met hun uiterwaarden. Hierbij is het belangrijk deze gebieden zoveel mogelijk open te houden voor verkoelende winden. Mocht er bebouwing of verharding plaatsvinden dan dient rekening te worden gehouden dat dit geen effect heeft op de verkoelende winden naar de hittegevoelige oranje en rode gebieden. In planvorming en uitwerking wordt dit nadrukkelijk meegenomen.
  - lichtblauwe gebieden. Het is belangrijk dat de (lokale) verkoelende werking van de lichtblauwe gebieden, zoals de kleinere parken in Noord en Zuid, wordt beschermd. Toename van bebouwing en verharding is in die gebieden waar verkoelende winden de stad in stromen en langs de randen met de oranje en rode gebieden niet gewenst. Mocht er bebouwing of verharding plaatsvinden dan dient rekening te gehouden met de verkoelende winden naar de hittegevoelige oranje en rode gebieden. In planvorming en uitwerking wordt dit nadrukkelijk meegenomen.

Binnen de blauwe gebieden hebben inmiddels sinds het opstellen van de Hitte-attentiekaart enkele stedelijke ontwikkelingen plaatsgevonden. De Hitte-attentiekaart zal daarom worden geactualiseerd.

Hitte-Attentie kaart van Arnhem (April 2012)

Droogte

Negatieve effecten door droogte tegen gaan, meer inzicht in effecten droogte ook op de waterkwaliteit

Het is de ambitie om schade aan beplantingen zoveel mogelijk tegen te gaan en om de waterkwaliteit in droge perioden minimaal acceptabel te houden waarmee we blauwalg en botulisme zoveel mogelijk voorkomen.
De bevaarbaarheid van de Rijn is een ander belangrijk thema waar de gemeente overigens geen invloed op heeft. Verder is het nodig dat we meer inzicht krijgen in de effecten die droogte op funderingen en dergelijke in Arnhem kan hebben, zeker in Arnhem-Zuid.

Door de droogte en de toename van de Nederlandse bevolking stijgt de vraag naar drinkwater. Om te voorkomen dat we steeds meer grondwater gaan oppompen voor drinkwater streven de drinkwaterbedrijven naar een goede balans tussen de zoetwater-voorraad en het gebruik van drinkwater, met focus op duurzaamheid. Vitens heeft het initiatief genomen voor een campagne waarin iedereen wordt oproepen zuinig te zijn op ons drinkwater.
Een eenvoudige maatregel is het gebruiken van de bespaarknop op het toilet. Maar ook op andere manieren kun je het water duurzamere gebruiken. Denk aan het opvangen van regenwater in een regenton in de tuin te zetten om de planten water te geven. De gemeente zal actief participeren in deze campagne.

Waterveiligheid: Rijkswaterstaat en waterschappen

De verantwoordelijkheid voor waterveiligheid ligt bij Rijkswaterstaat en de waterschappen. De gemeente sluit aan bij de ambities die deze partijen op het gebied van waterveiligheid hebben.

STRATEGIE KLIMAATADAPTATIE ARNHEM

04

Kwetsbaarheid in beeld brengen

Risicodialoog voeren en strategie opstellen

Meekoppelkansen benutten

Handelen bij calamiteiten

Reguleren en borgen

Uitvoeringsagenda opstellen

Stimuleren en faciliteren

Gebiedsgerichte aanpak

In de jaren dat Arnhem actief is op het gebied van klimaatadaptatie is een werkwijze ontwikkeld waarbij samengewerkt wordt met waterschappen, bewoners, bedrijven en (onderwijs)-instellingen. Gedeelde verantwoordelijkheid staat daarbij centraal en dat ligt voor de hand omdat het overgrote deel van het bebouwde gebied van Arnhem particulier eigendom is. Deze gezamenlijke aanpak is kenmerkend voor Arnhem en staat daarom centraal bij de strategie klimaatadaptatie.

Onderdeel van de risicodialoog is het gesprek dat de gemeente Arnhem voert met haar partners: corporaties, ontwikkelaars, waterschappen, provincie en onderwijsinstellingen.

We onderscheiden daarbij drie niveaus:

1. Alle partijen zijn aan zet op hun eigen terrein, dat geldt voor bewoners, bedrijven, instellingen én overheden. Hierbij heeft de gemeente een stimulerende rol en ondersteunt de genoemde partijen waar nodig.

2. Samen in de wijken: bewoners, vastgoedeigenaren én overheden (gemeente en waterschappen) pakken gezamenlijk met de wijken de klimaatadaptatie aan. De gemeente treedt hierbij op als partner en ondersteunt de initiatieven in de wijken.

3. Regierol voor de gemeente om maatregelen stadsbreed af te stemmen; door de hoogteverschillen in de stad vinden overlast en maatregelen immers niet altijd in dezelfde wijken plaats.

4. Daarnaast neemt de gemeente het initiatief om in de focusgebieden plannen te ontwikkelen die bijdragen aan klimaatadaptatie.

Vanwege de omvang van de opgave vereist het klimaatadaptief maken van onze stad Arnhem actie en samenwerking op vele fronten. Belangrijke samenwerkingpartners voor de gemeenten zijn: bewonersorganisaties, Platform Klimaatbestendig Arnhem, corporaties, onderwijs-instellingen, ontwikkelaars, bedrijven, waterschappen, onderwijsinstellingen en de provincie Gelderland. Binnen de gemeentelijke organisatie is een team klimaatadaptatie gevormd dat zich bezig houdt met het formuleren van beleid en de sturing op de uitvoering daarvan in samenwerking met de partners in de wijken. Het Arnhemse beleid loopt parallel met de Nationale Adaptatie Strategie (NAS). Als onderdeel van deze strategie zijn 7 ambities geformuleerd.

Via deze ambities zal de klimaatadaptatie uitgewerkt en uitgevoerd worden:

1. kwetsbaarheid in beeld brengen
2. risicodialoog voeren en strategie opstellen
3. reguleren en borgen
4. meekoppelkansen benutten
5. stimuleren en faciliteren
6. handelen bij calamiteiten
7. uitvoeringsagenda opstellen
8. gebiedsgerichte aanpak

Ook voor Arnhem nemen we deze punten als leidraad. Het sluit goed aan bij onze ambitie om onze eigen verantwoordelijkheden te vertalen in maatregelen en tegelijkertijd de uitvoering van particuliere plannen te stimuleren. Voor de Arnhemse aanpak voegen we een 8e punt toe: de gebiedsgerichte aanpak: Om snel resultaten te boeken en andere partijen te stimuleren geeft Arnhem het voorbeeld door enkele concrete projecten uit te voeren op plekken waar knelpunten m.b.t. de klimaatverandering samenkomen: de zgn. focusgebieden.

4.1 KWETSBAARHEID IN BEELD BRENGEN

We gaan de kwetsbaarheid van Arnhem nauwkeuriger in beeld brengen. Hierdoor kunnen we risico's scherper definiëren en dat maakt een effectievere aanpak mogelijk.

Op dit moment is de kwetsbaarheid van Arnhem voor de klimaatverandering voldoende in beeld om aan te geven waar de opgaven liggen en dus maatregelen nodig zijn. In hoofdstuk 2 is beschreven waar en op welke manier Arnhem kwetsbaar is voor hoog water, water- overlast, hitte en droogte. De gevolgen die het extreme weer heeft voor de inwoners van Arnhem zijn al voor een groot deel inzichtelijk; de consequenties voor onze infrastructuur, gebouwde omgeving en natuur gaan we nader onderzoeken. We nemen dit mee in de actualisatie van de stresstest:

Door klimaatadaptatie op te nemen in de regelgeving kunnen stenige wanden vaker begroeid worden, zoals hier langs de Sonsbeeksingel.

- wateroverlast: Na de wolkbreuk van 2014 is de kwetsbaarheid al goed in beeld gebracht. In het kader van het basis rioleringsplan zal deze voor Arnhem-Noord nog verder uitgewerkt en verfijnd worden.
- hitte: de Hittekaart geeft een goede indicatie van plekken die gevoelig zijn voor hitte en de Hitte-attentiekaart is bruikbaar voor het maken van afwegingen. Nieuwe technieken maken het mogelijk om de hittekaarten te actualiseren. We zullen daarbij ook de relatie leggen met kwetsbare bevolkingsgroepen. Daarbij gaan we in beeld brengen waar hitte een groot probleem vormt. Onder andere door een 'afstand tot koeltekaart' op te stellen. Daarop is te zien op welke afstand koele plekken bereikbaar zijn tijdens een hittegolf en of belangrijke voorzieningen bereikbaar zijn langs koele en beschaduwde routes.
- droogte: de gevoeligheid voor droogte is de laatste jaren zeer actueel geworden. Op dit moment wordt geïnventariseerd welke schade is ontstaan aan gemeentelijke bomen, parken en bossen. De komende tijd zal globaal in beeld gebracht worden welke gebieden in Arnhem gevoelig zijn voor droogte. Ook de waterkwaliteit zal daarbij bekeken worden. Er is in zijn algemeenheid nog onvoldoende duidelijk wat de gevolgen van droogtes zullen zijn. De risico's die aan droogte zijn verbonden, zullen we daarom verder in beeld brengen.
- waterveiligheid: dit wordt opgepakt door de waterschappen en Rijkswaterstaat.

Door de effecten van waterveiligheid, wateroverlast, hitte en droogte over elkaar heen te projecteren kunnen we de focusgebieden nauwkeuriger benoemen. We zullen daarbij kijken naar de effecten voor verschillende sectoren zoals gezondheid, veiligheid, natuur en infrastructuur. De stresstest zal hier een actueel inzicht in geven. Wanneer daar aanleiding voor is zullen we aan de hand van de geactualiseerde stresstest voorstellen doen om maatregelen aan te passen, of prioriteiten te heroverwegen

4.2 RISICODIALOOG VOEREN EN STRATEGIE OPSTELLEN

We vervolgen de risicodialoog en breiden ons netwerk uit om te komen tot een gezamenlijke aanpak

De risicodialoog is het overleg dat verschillende partijen in Arnhem voeren over de gevolgen, risico's en maatregelen m.b.t. klimaatadaptatie. In Arnhem is de risicodialoog in feite al gestart tijdens het hitte-onderzoek in 2009-2011 en uitgebreid na de wolkbreuk van 2014. In bijna alle wijken in Arnhem-Noord zijn na die stortbui wijkschouwen en bijeenkomsten gehouden met wijkbewoners. Hierbij zijn veel ideeën door bewoners aangedragen om hun buurt weerbaarder te maken tegen wateroverlast. We zullen in de gesprekken die we met de bewoners gaan over de visie op het groen in hun wijken de gevolgen van klimaatverandering blijven meenemen. Ook met andere partijen zoals bedrijven, zorginstellingen en woningbouwcorporaties zijn gesprekken gevoerd. De ideeën die hier uit kwamen zijn verwerkt in de wateroverlastkaart en vormen input voor projecten in de openbare ruimte. Op deze manier is een typisch Arnhemse aanpak voor klimaatadaptatie ontstaan waarbij de gemeente in een netwerk met wijkbewoners, ondernemers en professionele partners tot maatregelen komt. Meer recent zijn ook de teams leefomgeving op de dialoog aangesloten.

Deze aanpak wordt voortgezet waarbij we het netwerk verder gaan uitbouwen:

- De komende tijd zullen we de risicodialoog vervolgen met o.a. de Veiligheidsregio (brandweer, GGD en diverse terreinbeheerders) om vooral de risico's op het gebied van droogte (bosbranden), gezondheid en veiligheid beter in beeld te krijgen. De gezondheid van de Arnhemse bevolking blijft natuurlijk een belangrijke rol spelen. In samenwerking met onze zorgpartners willen we daarom een lokaal hitteplan opstellen
- We gaan ook het overleg met de onderwijsinstellingen intensiveren. We willen dit vormgeven in een triple-helix netwerk, waarin we gebruik maken van elkaars kennis en mogelijkheden. Dit netwerk vormt bovendien een goede basis voor

'We gaan klimaatadaptatie meenemen in alle ruimtelijke plannen'

gezamenlijke projecten en subsidieaanvragen. De eerste stap hiertoe in de ondertekening van een intentieverklaring als opmaat naar een bredere intentieovereenkomst waarin de gezamenlijke werkwijze binnen een Arnhems Klimaatadaptatie Netwerk wordt bekrachtigd.
- De thema's die de gemeente overstijgen pakken we op samen met de Provincie en vanuit de samenwerkingsregio Veluwezoom (naast Arnhem de gemeenten Rozendaal en Rheden en het waterschap Rijn en IJssel en provincie). We koersen daarbij op een regionale adaptatiestrategie.
- We nemen ambtelijk en bestuurlijk deel aan (inter) nationale, regionale en lokale netwerken (zoals Gemeentelijk Netwerk Klimaatadaptatie, netwerk KANS en de stuurgroep Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie). We investeren in netwerken en dragen daarmee bij aan kennisontwikkeling en (onderzoeks) projecten, en creëren mogelijkheden voor aanvullende subsidies.

4.3 REGULEREN EN BORGEN

We gaan klimaatadaptatie meenemen in alle ruimtelijke plannen

De afgelopen jaren heeft klimaatadaptatie een steeds grotere rol gekregen in planvormingsprocessen. Het is belangrijk dat we daarbij klimaatadaptatie standaard meenemen in alle plannen en op alle planniveaus toegepassen. Daarvoor benoemen we klimaatadaptatie als vast onderdeel in planprocessen m.b.t. gebiedsontwikkelingen, vastgoed en beheer van de openbare ruimte en passen daarbij de regelgeving aan. Daarnaast zal zowel binnen- als buiten de gemeentelijke organisatie de bewustwording over dit onderwerp worden vergroot. Het team klimaatadaptatie speelt hierin een belangrijke rol.
We zetten de Omgevingsvisie in als instrument om op gemeentelijk niveau prioriteiten op het gebied van klimaatadaptatie te benoemen. Op die manier kunnen we plekken aan wijzen waar bestrijding van hitte of het creëren van extra waterberging urgent is (focusgebieden). Dit vormt de basis voor de op te stellen omgevingsplannen (integrale opvolger bestemmingsplan). Hiermee ontstaat een juridische basis voor klimaatadaptatie bij ruimtelijke ontwikkelingen.

Bij ruimtelijke plannen (gebieds- en vastgoedontwikkelingen) zal klimaatadaptatie een vast onderdeel worden van gemeentelijke randvoorwaarden en plantoetsen. De nu al gebruikelijke watertoets wordt uitgebreid tot een 'klimaattoets' door ook de aspecten waterveiligheid, hitte en droogte op te nemen. We kijken ook hier naar de landelijke ontwikkelingen.

Tevens zullen we nadrukkelijk aandacht besteden aan het binnenklimaat. Per 1 juli 2020 gelden strengere normen voor de binnentemperatuur in woningen (BENG, Bijna Energie Neutrale Gebouwen). Daarnaast is ook het gebruik en gedrag van belang, bijvoorbeeld informatie voor bewoners over gebruik zonwering en ventilatie.

Ook bij verkoop, verpachting en verhuren van gemeentelijke grond nemen we klimaatbestendigheid als aandachtspunt mee. Bij vrijkomende ruimte (vastgoed en grond) bekijken wij telkens of en hoe die een rol kan spelen bij de klimaatopgaven.
Bij werken in de openbare ruimte zal met een klimaattoets gewerkt worden en vormt klimaatadaptatie een vast onderdeel in de totale belangenafweging. Credo daarbij is: alleen verharden waar noodzakelijk, waar mogelijk krijgen groen en water de ruimte.

4.4 MEEKOPPELKANSEN BENUTTEN

We combineren de opgave voor klimaatadaptatie met andere opgaven waardoor een efficiëntere inzet van middelen mogelijk wordt.

Het volledig klimaatbestendig maken van Arnhem is een enorme opgave die niet als autonome operatie te financieren is. Klimaatadaptatie lift daarom mee met andere ontwikkelingen (zoals energietransitie, herinrichtingen en gebiedsontwikkelingen). Dit biedt ook de kans om de klimaatadaptatie inhoudelijk af te stemmen en samen te nemen met andere opgaven. Deze koppeling zal plaatsvinden op beleidsmatig en uitvoerend niveau.

Klimaatadaptatie is een zaak van alle Arnhemmers. De gemeente wil initiatieven van bewoners ondersteunen met subsidie en kennis.

Op beleidsmatig niveau wordt telkens de verbinding gelegd met de andere opgaven en programma's. Bij het formuleren van beleid op het gebied van gezondheid, sociaal, economie, energietransitie en ruimtelijke ontwikkeling worden kansen voor klimaatadaptatie in kaart gebracht. Een voorbeeld hiervan vormt de Geitenkamp. Hier is de vervanging van het riool gecombineerd met klimaatadaptatie en interventies op het gebied van armoedebestrijding. We zien ook dat het vergroenen van versteende gebieden bij bewoners kan leiden tot een beter gevoel over hun gezondheid en welzijn.

Speciale aandacht gaat uit naar de wijkgerichte aanpak van de energietransitie en de gebiedsgerichte uitwerking van de Woondeal. Bij grootschalige projecten biedt de koppeling van de verschillende opgaven kansen om (delen van) wijken tegelijkertijd meer leefbaar én energieneutraal én klimaatadaptief te maken. Zo weten we dat door de toename aan hittegolven de koeltevraag in voorjaar en zomer zal gaan toenemen, zowel voor bedrijven als instellingen als door bewoners.
Op wijkniveau zien we veel bewonersinitiatieven ontstaan die zich actief bezig houden met het verduurzamen, vergroenen en klimaatadaptatief maken van hun straat, buurt of wijk. Vanuit het AANjaagfonds worden deze initiatieven actief ondersteund.

In de Visie Stadslandbouw en in de Groenvisie staan ambities die bijdragen aan klimaatadaptatie en ook het recent vastgestelde Bomenplan biedt natuurlijk veel raakvlakken met klimaatadaptatie.

Op uitvoerend niveau gaat het vooral om kansen in openbare ruimte projecten. Bij deze projecten wordt systematisch bekeken welke klimaatadaptieve maatregelen mogelijk zijn. Het kan dan gaan om het verminderen van verharding, toevoegen van groen en bomen en een robuustere waterhuishouding.
De herinrichting van de Apeldoornseweg is een voorbeeld van deze werkwijze: er is meer ruimte voor bestaande bomen, er is nieuw groen toegevoegd en de waterberging wordt vergroot waardoor de kans op wateroverlast in lagere delen (Sonsbeekweg ter hoogte van St. Jansbeek) afneemt. Tijdens de hittegolf van 2019 heeft de gemeente metingen verricht waaruit blijkt dat schaduw van bomen belangrijk bijdraagt aan het voorkomen van vervorming van asfaltwegen. Het planten van meer bomen langs wegen is één van de ambities uit het Bomenplan.

Speciale aandacht gaat uit naar de overbodige verhardingen. Deze zijn veelal aangebracht in de jaren '60-'80 van de vorige eeuw in de veronderstelling dat de auto hèt vervoermiddel van de 21e eeuw zou worden. In totaal ligt in Arnhem ca. 5 ha aan verhardingen die niet nodig zijn. Uit veiligheidsoverwegingen moet deze verharding wel worden onderhouden. Het opruimen van deze verhardingen en vervangen door groen is zeer kostbaar. Een deel van het klimaatfonds zal gereserveerd worden om overbodige verhardingen op te ruimen op plaatsen waar onderhoud of een herinrichting nodig is.

Een aandachtspunt is de relatie tussen bodemverontreiniging en klimaatadaptatie. Met name waar we particulieren stimuleren om verharding te verwijderen en meer groen te realiseren is het belangrijk dat dit op een veilige manier gebeurt. Ook het infiltreren van meer hemelwater kan effecten hebben op de bodemkwaliteit.

4.5 STIMULEREN EN FACILITEREN

We zoeken de samenwerking met onze partners op om gezamenlijk te komen tot maatregelen voor klimaatadaptatie.

De gemeente heeft beperkt mogelijkheden om zelf maatregelen te nemen op het gebied van klimaatbestendigheid. Het grootste deel van de maatregelen zal door particuliere eigenaren moeten worden genomen. Het slagen van de klimaatadaptatie hangt dus voor een groot deel af van de medewerking van deze eigenaren. Met de professionele partijen (corporaties, projectontwikkelaars, grotere vastgoedeigenaren) zal de gemeente de samenwerking actief opzoeken. De gemeente zal met deze partijen meedenken en afspraken maken. Een intentieverklaring vormt hierin een eerste stap.

Voor de bewoners en (kleine) ondernemers zijn er aanvullende maatregelen om de klimaatadaptatie te stimuleren. Deze worden de komende jaren voortgezet en uitgebreid. De sterke nadruk op samenwerken en ondersteunen met alle betrokken partijen is typerend voor de Arnhemse aanpak van klimaatadaptatie. Ter ondersteuning van de maatregelen voor klimaatadaptatie is het belangrijk dat Arnhemmers goed op de hoogte zijn van zowel de urgentie om samen werk te maken van klimaatadaptatie en dat zij weten welke mogelijkheden er zijn en voor welke ondersteuning zij bij de gemeente terecht kunnen (zie hoofdstuk 5).

Platform Arnhem Klimaatbestendig

In 2016 is het Platform Arnhem Klimaatbestendig (AKB) opgericht dat zich als doel heeft gesteld dat in 2023 Arnhemmers zich bewust zijn van de gevolgen van klimaatverandering en actief meehelpen deze gevolgen te verminderen door hun directe woon- en/of werkomgeving aan te passen. Het platform dient als vliegwiel: door alle Arnhemmers te informeren, inspireren, aan te zetten tot actie en door te helpen klimaatbestendige projecten te realiseren ontstaat er een klimaatadaptieve stad met een (fysiek en sociaal) netwerk dat uiteindelijk zichzelf in standhoudt en vergroot.

De eerste jaren lag de inzet op het informeren en inspireren van Arnhemmers om onze hun stad klimaatbestendiger te maken. Hiervoor zijn diverse succesvolle acties gehouden zoals de organisatie van klimaatcafés, het opzetten van een informatieve website met inspiratie voor en door Arnhemmers, deelname aan markten en evenementen en actieve deelname aan diverse sociale media. Daarnaast is er actief met heel veel Arnhemmers gepraat, met individuele bewoners, buurtverenigingen, beheerders van bedrijventerreinen, (vak)opleidingen, gemeentelijke afdelingen, woningcorporaties en wie het verder wilde.

Na deze ronde van informeren en inspireren richt het platform zich sinds 2018 steeds meer op het activeren van de stad: het doen! Het platform gaat actief initiatieven uit de stad begeleiden naar een klimaatbestendige inrichting. Het platform wil daarbij stakeholders als woningcorporaties, ontwikkelaars, makelaars, scholen en professionals (hoveniers, ontwerpers, leveranciers e.d.) actief ondersteunen om hier hun rol in te pakken. De aanpak van AKB is daarbij erop gericht om steeds waar en wanneer nodig in te spelen op vragen, thema's en behoeften die er spelen en actief die partijen en personen te benaderen die hierin een rol kunnen oppakken. Het platform is daarom al jaren een belangrijke partner in het klimaatbestendig maken van Arnhem.

Steenbreek

Stichting Steenbreek is een landelijk netwerk dat gericht is op professionals en gemeenten. Sinds 2020 is Arnhem lid van Stichting Steenbreek. Op deze wijze is Arnhem actief in een landelijk netwerk met als doel het delen van kennis en het opzetten van netwerken om gezamenlijk te komen tot een bestendige en aantrekkelijke leefomgeving.

AANjaagfonds

De afgelopen jaren zijn er in Arnhem steeds meer buurt- en wijkinitiatieven die op het gebied van energie en klimaatadaptatie iets willen doen in hun straat, buurt of wijk. Daarbij kunnen zij (proces)ondersteuning krijgen van het AANjaagfonds. Sinds het AANjaagfonds van start is gegaan in 2018 is er een grote toename van wijkinitiatieven op het gebied van energietransitie en klimaatadaptatie: van 4 naar ruim 30. In de onlangs uitgevoerde evaluatie blijkt ook dat wijkinitiatieven een grote meerwaarde ervaren van de ondersteuning vanuit het fonds en de AANjagers, actieve Arnhemmers die de initiatieven met kennis en kunde ondersteunen. Gezien het succes van het fonds is de looptijd onlangs verlengd met drie jaar (te weten 2020 t/m 2023).

Het AANjaagfonds is sinds januari 2018 van kracht en ondersteunt buurt- en wijkinitiatieven op het gebied van energie(transitie) en klimaatadaptatie. Het fonds verleent steun aan initiatieven in het realiseren van hun

‘OOK ZAL PRIORITEIT GELEGD WORDEN BIJ INITIATIEVEN DIE OOK IN SOCIALE ZIN EEN BIJDRAGE LEVEREN’

eigen wensen, dus het proces, en ambities en niet aan concrete maatregelen. In 2018 en 2019 zijn vanuit het AANjaagfonds vele wijk- en buurtinitiatieven op het gebied van klimaatadaptatie ondersteund. Gezien het succes van het fonds is de looptijd verlengd met nog zeker jaar, te weten 2020 t/m 2023. Een evaluatie gaat bepalen of en zo ja in welke vorm het fonds wordt voortgezet.

Subsidieregeling klimaatadaptatie

Om maatregelen te stimuleren om hitteplekken in de stad te verminderen is er sinds mei 2016 een Arnhemse subsidieregeling. De regeling stimuleert klimaatadaptieve maatregelen van particulieren in de (semi-) openbare ruimte in de oranje en rode focusgebieden op de Hitte-attentiekaart. De regeling wordt verbreed en verruimd zodat het eenvoudiger wordt om voor subsidie in aanmerking te komen. Bovendien wordt het budget voor de subsidie verdrievoudigd. Buurt- en wijkinitiatieven kunnen gebruik blijven maken van de subsidieregeling. Bij het toekennen van subsidies blijft de prioriteit liggen bij de oranje en rode gebieden op de hitte-attentiekaart én bron- en wateroverlastgebieden in Arnhem-Noord. Ook zal prioriteit gelegd worden bij initiatieven die in sociale zin een bijdrage leveren, bijvoorbeeld door eenzaamheid te verminderen of de sociale cohesie versterken.

Financiële prikkels

In opdracht van het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie is een onderzoek gedaan naar het inzetten van financiële prikkels om klimaatadaptatie door bewoners, bedrijven en instellingen te stimuleren. Daarbij kan gedacht worden aan WOZ, legeskosten rioolheffing, zuiverings-lasten e.d. We gaan onderzoeken welke mogelijkheden er in Arnhem zijn om deze instrumenten in te zetten.

4.6 HANDELEN BIJ CALAMITEITEN

We gaan inventariseren of de risico’s die klimaatverandering met zich mee brengt voldoende belegd zijn in plannen voor calamiteiten bij de regionale hulpdiensten.

De verantwoordelijkheid voor het handelen bij calamiteiten ligt in de eerste plaats bij de instanties die zich met veiligheid bezig houden zoals VGGM en GGD. In het kader van de klimaatadaptatie zullen we daarom inventariseren of en hoe Arnhem is voorbereid op calamiteiten als gevolg van extreme weersomstandigheden. Daarbij kan gedacht worden aan stroomstoringen, extreme hitte in gebouwen als gevolg van uitvallende airco’s, bosbranden, overstromingen enz. Ook de volksgezondheid zal hierin meegenomen worden. Uit het verder verkennen van kwetsbaarheden (4.1) kunnen aandachtspunten naar voren komen waarop de gemeente wil handelen. Deze zullen dan opgenomen worden in de Uitvoeringsagenda.

4.7 UITVOERINGSAGENDA

We prioriteren de maatregelen die we op korte termijn gaan nemen en geven die weer in de uitvoeringsagenda.

In de uitvoeringsagenda laten we zien hoe we de klimaatadaptatie-opgaven voor Arnhem in de komende drie jaar verder gaan uitwerken en invullen. De laatste jaren is al gestart met het ontwikkelen en uitvoeren van plannen die bijdragen aan het klimaatadaptatief maken van onze stad en goed passen in onze strategie. Vanuit de urgentie meer te doen en het sneller te doen, volgen uit deze strategie een aantal maatregelen en acties die we oppakken. De Uitvoeringsagenda geeft daarvan een overzicht.

De voorgestelde maatregelen en de prioritering daarvan zijn het resultaat van de actuele inzichten die we hebben in de effecten van klimaatverandering en de uitkomsten van de risicodialoog. Onder invloed van de actualisatie van de stresstest en toekomstige ontwikkelingen die voortkomen uit de risicodialoog zullen we de aard en prioritering van de maatregelen indien nodig bijstellen. De uitvoeringsagenda wordt daarom jaarlijks aangepast aan de actuele ontwikkelingen.

4.8 GEBIEDSGERICHTE AANPAK

We gaan snel aan de slag in de stad waarbij we zoveel mogelijk aansluiten bij wat onze partners al doen.

Om snel resultaten te boeken en andere partijen te stimuleren voert de gemeente ook enkele specifieke projecten uit op het gebied van klimaatadaptatie. Dit zijn projecten die uitgevoerd worden in de focusgebieden en snel tot zichtbare (en meetbare) resultaten leiden. Deze zijn in de Uitvoeringsagenda nader omschreven

Ook in het veranderende klimaat moeten we goed voorbereid zijn op de calamiteiten die daar bij horen.

COMMUNICATIE

05

Het realiseren van alle gestelde ambities is een gedeelde verantwoordelijkheid van de overheid (gemeente, waterschappen, provincie en Rijks), bedrijven, maatschappelijke organisaties en natuurlijk onze inwoners. Een belangrijke succesfactor van de Strategie Klimaatadaptatie 2020 - 2030/2050 is dan ook de medewerking van al deze partijen, onze partners in klimaatadaptatie.

Er zijn spelers in de stad die al geruime tijd werken aan het meer klimaatbestendig maken van de stad. Zo verbindt het Platform Arnhem Klimaatbestendig al sinds 2016 veel partijen in de stad om vooral bewoners en bedrijven bewust te maken van hun rol, verantwoordelijkheid en mogelijkheden in het nemen van klimaatadaptieve maatregelen. Woningcorporaties worden zich meer bewust van wat zij kunnen doen aan klimaatbestendigheid aan hun woningen en op hun terreinen. We zien echter ook dat het voor het realiseren van onze ambities nodig is onze gezamenlijke inspanningen te vergroten en versnellen.

Daarbij is het belangrijk dat wij als gemeente het goede voorbeeld geven. Een noodzakelijk onderdeel van de strategie is dus het gedrag, handelen en rolneming van de eigen organisatie. Denk aan het benutten van kansen bij de inrichting en het beheer van de openbare ruimte en het onderhoud van ons eigen vastgoed enen

‘Daarbij is het belangrijk dat wij als gemeente het goede voorbeeld geven.’

aan het stellen van eisen en randvoorwaarden voor klimaatbestendig bouwen in onze stad. Andersom: als we als gemeente de kansen laten liggen in de zichtbare projecten in de stad dan werkt dat averechts op de mensen die wij vragen om mee te werken aan het klimaatbestendig maken van onze stad.

De kunst is om onze partners in klimaatadaptatie te verbinden en goed samen te werken. Een goede communicatie- en participatiestrategie geeft hiervoor de handvatten. De gemeente Arnhem neemt hierbij het voortouw en werkt de communicatiestrategie nader uit in diverse sessies met experts en stakeholders, zowel uit de ambtelijke organisatie, mede-overheden als uit de stad.

De communicatiestrategie bevat de volgende onderdelen:

1. Identificeren en rolduiding van de actieve organisaties.
2. Formuleren gezamenlijke kernboodschap van de partners in klimaatadaptatie. De communicatiestrategie van het Platform Arnhem Klimaatbestendig zal hier een belangrijk onderdeel van zijn.
3. Definiëren van de doelgroepen en communicatie acties per doelgroep.
4. Benoemen van eenduidigheid in de afzender van de communicatie en de verhouding met de communicatie over de energietransitie (Arnhem AAN).

BIJLAGE

UITVOERINGSAGENDA KLIMAATADAPTATIE ARNHEM

Versie juli 2020

In de Strategie Klimaatadaptatie Arnhem 2020-2030 zijn ambities benoemd om een grote stap te zetten in het klimaatbestendiger maken van Arnhem. Deze Uitvoeringsagenda beschrijft de maatregelen met een meer fysiek karakter. Ze vormen een ruimtelijke vertaling van de ambities die in hoofdstuk 3 van de strategie zijn beschreven.

1. MAATREGELEN STADSBREED

1.1 MAATREGELEN MINDER VERHARDING

Eén van de belangrijkste ambities is om de verharding in het bebouwde deel van Arnhem met 10% te verminderen. Dit zal voor een belangrijk deel gebeuren via gebiedsontwikkelingen en projecten in de openbare ruimte (zie Strategie 4.4). De op handen zijnde verdichting en intensivering van de stad staan op gespannen voet met de wens om Arnhem klimaatadaptiever te maken. In dit kader zullen we onderzoeken of het effectief is om met een richtpercentage voor groen te gaan werken. Dit percentage vormt dan uitgangspunt voor nieuwe ontwikkelingen. Aan de hand van dit percentage kunnen we tevens bepalen waar in de bestaande stad een tekort aan groen is.

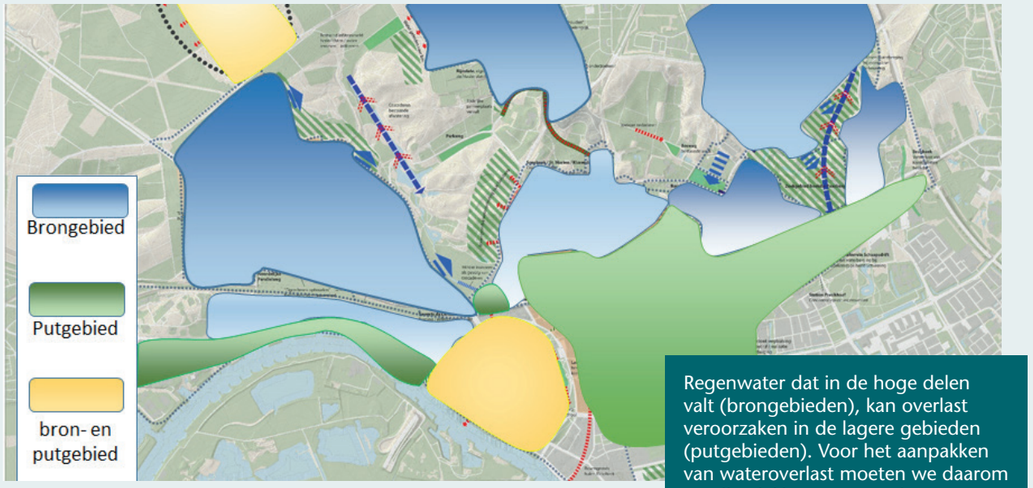
Om het streven naar minder verharding kracht bij te zetten reserveren we een deel van de beschikbare middelen om bij te dragen aan het verwijderen van overbodig asfalt. Met name in Arnhem-zuid zijn in het verleden vaak zeer brede wegen aangelegd vanuit de gedachte dat de auto de toekomst zou zijn. Nu blijkt dat veel verharding die hier is aangelegd nooit gebruikt zal gaan worden. Het verwijderen van dit asfalt is kostbaar en kan vaak niet vanuit de lopende projecten gefinancierd worden. Als blijkt dat het via de lopende projecten onvoldoende lukt om de hoeveelheid verharding terug te dringen onderzoeken we de mogelijkheid om een dergelijke ‘functie’ te benoemen.

1.2 BOMENPLAN

Begin 2020 is het Bomenplan door de gemeenteraad vastgesteld. Onderdeel van dit plan is de jaarlijkse aanplant van nieuwe bomen en bos. Deze nieuwe bomen leveren een belangrijke bijdrage aan het klimaatbestendiger maken van Arnhem. De uitwerking van plannen voor nieuwe bomen en bos zal daarom in nauwe samenhang plaatsvinden met maatregelen op het gebied van klimaatadaptatie. Als blijkt dat het via de lopende projecten onvoldoende lukt om de hoeveelheid verharding terug te dringen onderzoeken we de mogelijkheid om een ‘ontsteningsmanager’ te benoemen.

Reconstructie van de infrastructuur biedt vaak goede kansen om de hoeveelheid verharding terug te brengen. Zoals hier bij de Johan de Wittlaan.

Regenwater dat in de hoge delen valt (brongebieden), kan overlast veroorzaken in de lagere gebieden (putgebieden). Voor het aanpakken van wateroverlast moeten we daarom op alle plekken maatregelen nemen.

1.3 KLEINSCHALIGE PROJECTEN IN DE WIJKEN

Naast het uitvoeren van enkele toonaangevende projecten is het belangrijk dat er ook meer mogelijkheden komen voor het uitvoeren van kleinschalige aanpassingen in de openbare ruimte. Prioriteit krijgen de aanpassingen die bewoners zelf voorstellen; zeker als zij daar zelf aan bijdragen door zelfbeheer of het uitvoeren van maatregelen op eigen terrein. We reserveren een deel van de beschikbare middelen om snel op verzoeken vanuit de wijken in te kunnen gaan en initiatieven op particulier terrein te ondersteunen met maatregelen in de openbare ruimte.

1.4 MAATREGELEN OM WATEROVERLAST TE VERMINDEREN

De gemeente heeft samen met bewoners in de wijken geïnventariseerd waar de problemen zich in 2014 precies hebben voorgedaan. De bewoners hebben zelf ideeën aangedragen om toekomstige wateroverlast te voorkomen. Deze ideeën zijn verwerkt in de ‘wateroverlastkaart’; deze geeft een beeld van de plekken die gevoelig zijn voor wateroverlast en geeft aan op welke locaties extra maatregelen nodig zijn.

Om de ambitie t.a.v. wateroverlast te kunnen realiseren moeten we in de verschillende deelgebieden van Arnhem verschillende soorten maatregelen nemen. We onderscheiden hierbij in het heuvelachtige gebied van Arnhem-Noord brongebieden, overgangsgebieden en putgebieden. Brongebieden zijn de hoger gelegen gebieden waar het hemelwater snel naar beneden stroomt en vervolgens overlast veroorzaakt in de lager gelegen putgebieden. Dit zijn de lager gelegen gebieden van Arnhem-Noord waar het water vaak niet weg kan stromen door het reliëf of een minder gunstige stedenbouwkundige verkaveling. Voorbeelden zijn de Transvaalbuurt, Molenbeke en het Spijkerkwartier. De overgangsgebieden liggen hier tussen de bron- en putgebieden in. Het meer vlak gelegen Arnhem-Zuid zien we als afzonderlijk gebied. Daarnaast is er speciale aandacht voor de hoofdinfrastructuur.

In zijn algemeenheid nemen we de volgende maatregelen om wateroverlast te minimaliseren:

- bij nieuwbouw koppelen we al het regenwater af,
- bij renovatie koppelen we maximaal af; de haalbaarheid beoordelen we per geval, hierbij geldt dat minimaal 40 mm op eigen terrein moet worden verwerkt,
- bij omgevingsvergunningen besteden we extra aandacht aan vloerpeilen en drempelhoogtes van gebouwen, en
- de openbare ruimte richten we zo in dat zware buien zo weinig mogelijk overlast veroorzaken.

Brongebieden

In de brongebieden willen we het water zo lang mogelijk vasthouden. Hiermee beperken we de overlast in de overgangsgebieden en putgebieden. Bovendien levert dit een bijdrage aan het beperken van droogte op een later moment.

Maatregelen:

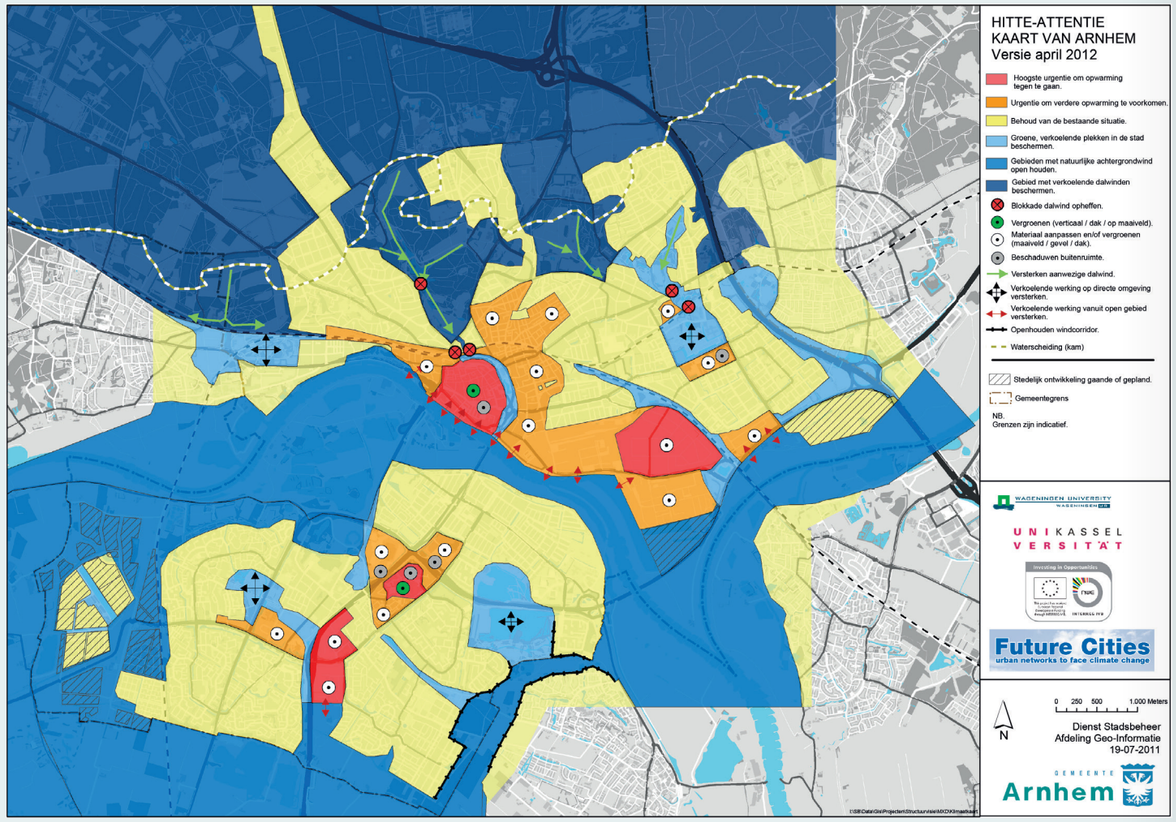
- We koppelen 90% van alle openbare ruimte af hierbij nemen we als uitgangspunt een bui van 40 mm die ter plaatse verwerkt moet kunnen worden.

Overgangsgebieden

Bij extreme buien is het bijna niet te voorkomen dat water vanuit de brongebieden afstroomt naar de lagere gelegen delen van de stad, de putgebieden. Het overgangsgebied tussen bron- en putgebieden speelt een cruciale rol om te voorkomen dat de lager gelegen delen van de stad naast de eigen opgave ook nog water van hogere delen moeten verwerken. De ambitie is hier om de afstroming te beperken en te vertragen.

Maatregelen:

- we vangen het afstromende regenwater af en infiltreren of bufferen we het, waardoor we voorkomen dat putgebieden extra belast worden met water uit de brongebieden, en
- we leiden waterstromen af naar parken en groenvoorzieningen en richten die zo in dat ze kunnen fungeren als tijdelijk buffergebied.

Putgebieden
De putgebieden zijn het meest kwetsbaar voor wateroverlast; hier verzamelt het afstromende water van de hoger gelegen delen zich.

Maatregelen:
- we koppelen de openbare ruimte af; uitgangspunt is een bui van 40 mm die verwerkt moet kunnen worden op de locatie,
- naast infiltratievoorzieningen richten we ook bergingslocaties in waarin we water opslaan en waarmee we het groen in de buurt van water kunnen voorzien, en
- we geven extra aandacht aan het straatprofiel zodat afstromend water naar (tijdelijke) opslaglocaties geleid kan worden.

Arnhem-Zuid
Door de vlakke ligging wordt het hemelwater in Arnhem-Zuid beter gespreid en is de kans op wateroverlast hier kleiner dan in Arnhem-Noord. De ambitie is hier om de huidige risico's op wateroverlast niet toe te laten nemen.

Maatregelen:
- we voorkomen toename wateroverlast door toename bebouwing en/of verharding,
- we koppelen in Elden (hier ligt gemengd rioolstelsel) bij nieuwbouw regenwater niet meer aan (is al wetgeving) en bij renovatie beoordelen we per geval of afkoppelen haalbaar is. (Arnhem-Zuid is verder geheel afgekoppeld), en
- bij Omgevingsvergunningen besteden we extra aandacht aan vloerpeilen en drempels van gebouwen.

Hoofdinfrastructuur
De hoofdinfrastructuur vraagt om speciale aandacht. Een goed functioneren van de hoofdinfra tijdens slecht weer is vitaal voor Arnhem. In en langs de hoofdinfra ligt bovendien veel verharding waardoor hier relatief veel hemelwater wordt verzameld. De ambitie is dat hier geen onveilige verkeerssituaties ontstaan en dat de hoofdinfra ook tijdens noodweer begaanbaar blijft voor hulpdiensten.

Maatregelen:
- we beperken de aanleg van extra verharding,
- óók voor de hoofdinfra geldt de ambitie om te streven naar 10% minder verharding en die ruimte vervangen we door groen dat een functie kan vervullen als opslag of infiltratieplek, en
- inrichting van wegen geven we zo vorm dat in geval van extreme buien, het water afstroomt naar plekken waar het geen schade of overlast kan veroorzaken of waar het (tijdelijk) kan worden opgeslagen.

Vanuit de rioleringsgelden is een budget gereserveerd om klimaatadaptieve maatregelen te financieren wanneer er werkzaamheden aan het riool worden uitgevoerd. Voorbeelden hiervan zijn Schaarsbergen en de Geitenkamp: naast het vernieuwen van wegen en riolering zijn hier extra maatregelen genomen om wateroverlast tegen te gaan. Ook voor toekomstige projecten is een reservering gemaakt.

1.5 MAATREGELEN OM HITTE IN DE STAD TEGEN TE GAAN
Ook om de effecten van de opwarming van de stad te verminderen is per gebied maatwerk nodig. In de Veluwse bossen is de hitte minder hevig dan in versteende gebieden in het centrum. Op de Hitte-attentiekaart zijn vier gebieden aangegeven die de mate van opwarming aangeven: rood, oranje, geel en blauw. Voor de beheersing van het klimaat van de stad als geheel spelen de dalwinden vanaf de Veluwe en verkoelende convectiewinden vanuit de open gebieden rond de stad en de uiterwaarden een belangrijke rol. Het aanwezige reliëf en de stedenbouwkundige structuur zijn van grote invloed op deze winden. Bij alle gebiedsontwikkelingen zullen we daarom inzetten op een behoud of versterking van de verkoelende dal- en convectiewinden. Dat betekent dat er eisen worden gesteld aan de positionering en vormgeving van bouwvolumes zeker bij hoogbouw en grote bouwvolumes.

Rode gebieden
Dit zijn de heetste gebieden van de stad: binnenstad, bedrijventerreinen en winkelcentrum Kronenburg vallen hieronder. Dit zijn bovendien plekken waar veel mensen komen, wat maatregelen extra urgent maakt. De ambitie is om het lokale stadsklimaat in deze gebieden te verbeteren en verdere opwarming tegen te gaan. De toename van het bouwvolume, dat met de verdichtingsopgave gepaard zal gaan, moet hier bijdragen aan het verbeteren van de gevoelstemperatuur (hoe een mens de temperatuur ervaart) buiten tijdens hittedagen.

Maatregelen:
- bij toename/verdichting van bebouwing en verharding stellen we als voorwaarde dat dit leidt tot een verbetering van de gevoelstemperatuur. Bijvoorbeeld door betere schaduwwerking, materiaalkeuze (albedo) meer groen en water en dergelijke,
- het realiseren van een netwerk van "schaduwroutes en koelteplekken" in de openbare ruimte. Dit netwerk bestaat uit beschaduwde routes (door bebouwing, bomen of schermen) die de belangrijkste (ontmoetings)plekken in de stad verbinden. In het netwerk realiseren we 'koelteplekken' voor bewoners en bezoekers. We zetten in op een koelteplek binnen 250 meter van elke woning,
- het toevoegen van groen in de vorm van bomen en gevelgroen; evt. ook toevoegen water/fonteinen als daar mogelijkheden voor zijn, en
- het anders inrichten van de grotere parkeerterreinen met bijvoorbeeld grote schaduw gevende bomen.

Oranje gebieden
De oranjegebieden zijn de dicht bebouwde wijken die veelal om het centrum heen liggen. Ook een aantal winkelcentra en bedrijventerreinen vallen hier onder. De ambitie in deze gebieden is om te voorkomen dat ze verder opwarmen en uiteindelijk 'rood' worden. In de oranje gebieden mag de toename van het bouwvolume niet leiden tot een verslechtering van de gevoelstemperatuur buiten tijdens hittedagen. Ook in deze gebieden vraagt dit om (compenserende) maatregelen aan de gebouwen zodat de bebouwing geen negatief effect heeft op het lokale stadsklimaat.

Maatregelen:
- toename/verdichting van bebouwing en verharding zodanig uitvoeren dat dit niet leidt tot een verslechtering van de gevoelstemperatuur. Bijvoorbeeld door betere schaduwwerking, materiaalkeuze, meer groen en water e.d.,
- het ontwikkelen van enkele "schaduwroutes" in de openbare ruimte. Deze routes verbinden de belangrijkste (ont)moetingsplekken met elkaar. In het netwerk worden schaduwrijke zitplekken, koelteplekken, opgenomen. We streven naar een koelteplek binnen 250 meter van elke woning, en
- het toevoegen van groen in de vorm van bomen en gevelgroen.

Alle Arnhemmers zijn aan zet om zich te beschermen tegen de hitte. Maar de gemeente helpt met haar partners mee om de fysieke omgeving zo koel mogelijk te houden.

Gele gebieden
De gele gebieden worden veelal gevormd door de wat ruimer opgezette woonwijken. Wat betreft hitte is de situatie in de gele gebieden relatief gunstig. De ambitie is om deze situatie te behouden. Dit betekent dat ook hier eventuele verdichting niet mag leiden tot een verslechtering van de gevoelstemperatuur ter plaatse.

Maatregelen:
- de gunstige verhouding tussen bebouwd/verhard en groen/blauw behouden, en
- toevoeging van bebouwing combineren met compenserende maatregelen zoals extra groen of minder verharding (openbaar en/of particulier).

Blauwe gebieden
De blauwe gebieden zijn de nagenoeg onbebouwde gebieden in de gemeente. Op de Hitte-attentiekaart worden drie verschillende 'blauwe gebieden' onderscheiden:
- de 'donkerblauwe gebieden' zijn de grote parken in het noorden van de stad op de hellingen van de Veluwe met koele "dalwinden" die de stad in stromen,
- de 'blauwe gebieden' zijn de buitengebieden en de rivieren met hun uiterwaarden, en
- de 'lichtblauwe gebieden' zijn de overige parken in de stad.

Maatregelen (zie ook de Hitte-attentiekaart):
- geen toename bebouwing en verharding in die delen van de donkerblauwe zones waar de kwetsbare dalwinden voorkomen,
- bebouwing in de blauwe gebieden heeft een zodanige verkaveling dat de ontwikkeling geen effect heeft op de verkoelende winden naar de hitte-gevoelige oranje en rode gebieden in de stad, en
- toename hoeveelheid verharding bij voorkeur voorkomen.

1.6 MAATREGELEN OM EFFECTEN DROOGTE TEGEN TE GAAN
De maatregelen die zijn geformuleerd om wateroverlast en hitte tegen te gaan helpen ook om de gevolgen van droogte te verminderen. Door meer groen en wateropslag in de stad aan te leggen wordt meer water vastgehouden waar- door het langer duurt voor droogte tot problemen gaat leiden. De mogelijkheid om water op te slaan en te gebruiken tijdens droogte zal een grotere rol gaan spelen in gebiedsontwikkelingen en de inrichting van de openbare ruimte.
Langdurige droogte kan een negatief effect hebben op de waterkwaliteit. In overleg met de waterschappen zullen we dit aspect nader in beeld brengen en met voorstellen komen om de waterkwaliteit ook in geval van droogte op een acceptabel niveau te kunnen houden.

We nemen maatregelen om het water in de hoge delen van Arnhem vast te houden. Dat vermindert de kans op wateroverlast in de lager gelegen gebieden en beschermt tegen droogte.

Daarnaast zetten we in op:
- voorkomen bosbranden en zo nodig actualiseren van het calamiteitenplan,
- toepassen droogtebestendige bomen en heesters in droogtegevoelige gebieden,
- vasthouden van regenwater waar dat mogelijk is, zeker in hoger gelegen gebieden,
- verbeteren van de 'sponswerking' van stadsbodems door bodem verbeterende maatregelen (tevens optimalisatie biologisch bodemleven),
- bewaking van de bereikbaarheid haven en kades voor de scheepvaart,
- monitoring van de risico's op zettingen,
- onderzoek naar gevolgen van droogte voor de waterkwaliteit in vijvers, watergangen en sloten (samen met de waterschappen), en
- het ondersteunen van de campagne vanuit Vitens om het drinkwatergebruik te verminderen.

1.7 MAATREGELEN WATERVEILIGHEID
De verantwoordelijkheid voor waterveiligheid ligt bij Rijkswaterstaat en de waterschappen. De gemeente sluit aan bij de ambities die deze partijen op het gebied van waterveiligheid hebben en werkt samen bij maatregelen die genomen worden op het gebied van waterveiligheid.

2. MAATREGELEN GEBIEDSGERICHT: VANUIT KLIMAATADAPTATIE
Om snel resultaten te boeken en andere partijen te stimuleren voert de gemeente ook enkele specifieke projecten uit op het gebied van klimaatadaptatie. Dit zijn projecten die uitgevoerd worden in de focusgebieden en snel tot zichtbare (en meetbare) resultaten leiden. Bij deze projecten wordt het initiatief vanuit klimaatadaptatie genomen, waarbij zoveel mogelijk andere opgaven worden meegenomen. Daarbij is cofinanciering van andere partijen, waaronder onze mede-overheden, noodzakelijk.

Vergroenen ir J.P. van Muijlwijkstraat
In samenwerking met aanwonenden, ondernemers en bewonersgroepen wordt gewerkt aan een vergroening van de ing. J.P. van Muijlwijkstraat. Hierbij wordt onder andere gekeken in hoeverre verharding plaats kunnen maken voor groen. Ook wordt bekeken op welke manier verticaal groen toepasbaar is. Hierbij worden ook andere wensen meegenomen zoals: betere oversteekbaarheid, prettige route van de binnenstad naar het Modekwartier enz.

Vergroenen Kronenbrug
In Arnhem-zuid vormt het winkelcentrum Kronenburg en omgeving het belangrijkste hitte-eiland. Ook hier wordt samen met bewoners gekeken waar en hoe de openbare ruimte groener gemaakt kan worden. De focus ligt in eerste instantie op het Croydonplein; dit is één van de meest beeldbepalende openbare ruimtes van de wijk. Ook andere wensen zoals ontmoetingsmogelijkheden en een betere entree naar het winkelcentrum worden hierbij meegenomen.

Verder vergroenen binnenstad
Al enige jaren loopt in de binnenstad een succesvolle aanpak voor vergroening: met financiële ondersteuning van de gemeente kunnen bewoners groenbakken aanvragen die ze vervolgens zelf beheren. In de komende jaren willen we de vergroening uitbreiden en een 'netwerk van schaduwroutes en koelteplekken' creëren in de binnenstad: een netwerk van beschaduwde routes en koele plekken waarlangs en waar naartoe Arnhemmers zich kunnen begeven tijdens een warme periode. Insteek is het realiseren van een koelteplek met rustplek(ken) voor de bewoners van de binnenstad binnen 250 meter van hun woningen.

3. MAATREGELEN GEBIEDSGERICHT: MEELIFTEN ANDERE OPGAVEN
Naast bovengenoemde projecten die vanuit klimaatadaptatie zijn geïnitieerd, zijn er ook andere projecten waar belangrijke kansen liggen voor klimaatadaptatie. De belangrijkste zijn:

Visie beekdal Paasberg
Voor het beekdal Paasberg is een ruimtelijke visie in voorbereiding. Hier spelen verschillende belangen en wensen die nog in beeld gebracht gaan worden. Afhankelijk van de uitkomsten hiervan zal het beekdal een grote of minder grote rol gaan spelen in de klimaatadaptatie; met name op het gebied van voorkoming wateroverlast

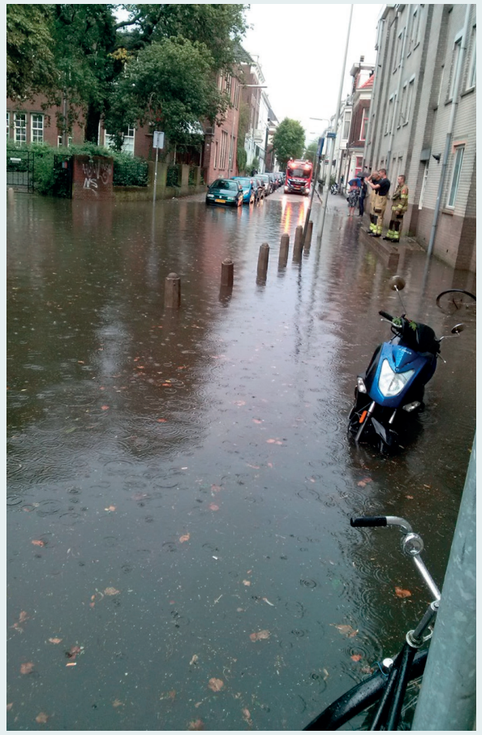
Aanpak wateroverlast Schaarsbergen
Al meerdere keren is gebleken dat Schaarsbergen gevoelig is voor wateroverlast. Bij de noodzakelijke onderhoudswerkzaamheden (riolering, wegen) wordt daarom ook extra geïnvesteerd in maatregelen ter voorkoming van wateroverlast.

Afkoppelen Geitenkamp
Hemelwater dat in de Geitenkamp valt stroomt relatief snel naar lagere delen van de stad, waar het wateroverlast veroorzaakt. Door het hemelwater hier af te koppelen en de riolering te verbeteren is de kans op wateroverlast in de lagere stadsdelen verminderd. In de aanpak proberen we een zo groot mogelijke betrokkenheid van de bewoners te krijgen door het hulp te bieden bij het vergroenen van hun tuinen.

Klimaatbestendig maken Bestuurskwartier
Het gebied tussen het provinciehuis en het stadshuis, het Bestuurskwartier, wordt heringericht. Naast de stedenbouwkundige aanpassingen, moet het gebied ook klimaatadaptief en biodivers worden en tegelijk een duurzame energievoorziening krijgen.

Onderlangs
In het gebied Onderlangs spelen diverse ontwikkelingen zoals de uitbreiding van het museum, het verbeteren van de route binnenstad naar het museum en de aanleg van een snelfietsroute. Dit biedt kansen om de overbodige verharding die hier ligt te verwijderen en meer groen te realiseren.

Spijkerkwartier
Het Spijkerkwartier is kwetsbaar voor wateroverlast. Bij de onderhoudswerkzaamheden die hier uitgevoerd worden, nemen we diverse extra maatregelen om het risico op wateroverlast te beperken. Hierin trekken we nauw op met initiatieven die vanuit de wijk rond klimaatadaptatie maar ook energietransitie en leefbaarheid worden ondernomen (zoals Spijkerenergie en de Blauwe Wijkeconomie).

Vergroenen bedrijventerreinen
In samenwerking met de Stichting Arnhemse Bedrijventerreinen (StAB) en individuele ondernemers werkt de gemeente aan het verder vergroenen van die gebieden. Ook hier is de inzet het realiseren van koelteplekken voor werknemers, het toevoegen van groen en het verminderen van verharding.

Maatregelen Waterschappen
De waterschappen Rijn&IJssel en Rivierenland hebben ook een belangrijke taak op het gebied van klimaatadaptatie. De waterschappen participeren in de ruimtelijke projecten van de gemeente of van particuliere ontwikkelaars. Projecten van de waterschappen vinden plaats in nauw overleg met de gemeente.

De belangrijkste projecten en initiatieven vanuit de waterschappen zijn:
- reconstructie hoge kade binnenstad Arnhem maatregelen zuidelijke Rijndijk,
- onderzoek naar de mogelijkheden om Arnhem-Zuid minder droogtegevoelig te maken, en
- onderzoek naar geschikte maatregelen voor het verbeteren van de waterkwaliteit in droge perioden.

‘Hierin trekken we nauw op met initiatieven vanuit de wijk rond klimaatadaptatie’

Foto: Rolf Hensel

CAPACITEIT EN MIDDELEN

Door herschikking van taken en extra inzet zal de capaciteit voor het team klimaatadaptatie verhoogd worden van 1,5 naar ca 3,0 fte, verspreid over meerdere medewerkers. Het team klimaatadaptatie is verantwoordelijk voor formulering van het gemeentelijke beleid en het coördineren van de uitvoering. Ook draagt het zorg voor de afstemming met onze partners in de stad.

Naast extra personele inzet zijn er ook financiële middelen beschikbaar voor klimaatadaptatie. In de eerste plaats zijn er de bestaande budgetten bij beheer- en onderhoud van de openbare ruimte. Deze worden zo effectief mogelijk ingezet zodat bij het nemen van onderhoudsmaatregelen maximaal wordt ingezet op klimaatadaptatie. Wanneer een aanvullende inzet wenselijk is, kan een beroep worden gedaan op het groenfonds of het rioolfonds. Daarnaast is voor klimaatadaptieve maatregelen in projecten en grotere ruimtelijke ontwikkelingen een bijdrage uit het klimaatfonds mogelijk. Hierbij is de voorwaarde gesteld dat er cofinanciering moet zijn.

Naast de gemeente beschikken ook het rijk, de provincie en de waterschappen en wellicht de EU over middelen voor klimaatadaptatie. Subsidieregelingen zijn aan voortdurende wijzigingen onderhevig. De gemeente, het intergemeentelijk subsidiebureau en Bureau Brussel volgen de ontwikkelingen op de voet en zijn continu in gesprek met deze overheden om te komen tot een gezamenlijke financiering van maatregelen in Arnhem.

Binnen de gemeente zijn de volgende middelen inzetbaar voor klimaatadaptatie:		
Groenfonds	200.000,-	Jaarlijks: voor meer groen ten behoeve van klimaatadaptatie waarvan 100.000,- voor planten van meer bomen en bossen (Bomenplan).
	50.000,-	Jaarlijks: bijdrage aan subsidieregeling ‘Initiatieven klimaatadaptatie’.
Klimaatfonds	pm	De hoogte van de bijdrage van het Klimaatfonds aan projecten wordt mede bepaald door de mogelijkheden voor cofinanciering. Deze worden de komende tijd in beeld gebracht.
	1.200.000,-	Eenmalig (2020-2022): voor extra maatregelen klimaatadaptatie voor verminderen wateroverlast.
GRP-budget	100.000,-	Jaarlijks (2020-2023): bijdrage Platform Arnhem Klimaatbestendig (tevens bijdrage beide waterschappen en provincie).

Intentieverklaring 'Samenwerken aan een Klimaatadaptieve stad'
Arnhem 2020-2030

Het klimaat verandert. Ook in onze stad. Als gevolg van de toename van broeikasgassen wordt het klimaat warmer en neemt de kans op wateroverlast, overstromingen, hitte en droogte toe, ook in Arnhem. Dat merkten we allemaal op 28 juli 2014 toen er in enkele uren tijd ruim 100mm regen viel en grote delen van de stad onder water kwamen staan met forse schade als gevolg. Op 25 juli 2019 werd het in Arnhem 39,2 C, iets wat nog niet eerder was gebeurd. En in 2020 maakt onze stad de derde droge lente op een rij mee. Dit alles is niet zonder gevolgen. De leefbaarheid van de stad staat onder druk en er zijn risico's voor de gezondheid van onze kwetsbare inwoners, onze veiligheid en economie. Om deze risico's te beperken is het nodig maatregelen te nemen om de stad beter bestand te maken tegen klimaatverandering.
Klimaatverandering is iets dat ons allemaal raakt. En om onze stad klimaatadaptief te maken hebben we elkaar allemaal nodig. We staan voor een grote opgave. Samen kunnen we de ambitie om te zorgen voor een klimaatadaptief Arnhem waarmaken.

Verklaring:

Arnhem is een mooie, groene stad met een bijzondere ligging op de overgang van Veluwe naar Betuwe, aan de oevers van de Neder-Rijn en IJssel. Hier wonen, werken en recreëren we graag en we willen dat de generaties na ons dit ook kunnen blijven doen.

Wij zijn ons ervan bewust dat klimaatverandering nadelige effecten heeft op het leven in onze stad. De gevolgen van extreem weer met schade aan gebouwen, infrastructuur, groen en natuur en gezondheidsrisico's voor kwetsbare inwoners worden zonder ingrijpen alleen maar groter.

Wij werken samen aan het in kaart brengen en actualiseren van de risico's van de klimaatverandering in onze stad.

Wij geloven dat het nemen van klimaatadaptieve maatregelen ons kansen geeft om onze stad zowel leefbaarder als mooier, groener en gezonder te maken.

Wij verbinden klimaatadaptatie daar waar mogelijk met andere opgaven zoals de energietransitie, biodiversiteit en sociale cohesie.

Wij onderschrijven en ondersteunen de 'Strategie Klimaatadaptatie Arnhem 2020-2030'.

Wij zullen ons inspannen om vanuit onze rol en mogelijkheden de genoemde ambities om Arnhem klimaatbestendiger te maken in 2030 als uitgangspunten in onze activiteiten en werkzaamheden.

Wij zien kansen om samen te werken, te investeren, te beheren en van elkaar te leren. Wij pakken elke kans om samen met Arnhemmers, bedrijven, (hoge) scholen, instellingen en overheden projecten op te zetten en uit te voeren.

Wij zullen samen met anderen deze ambities verder uitwerken en toewerken naar een gezamenlijke uitvoeringsagenda. We streven ernaar deze begin 2021 gereed te hebben.

Bij deze aanpak benutten we de kracht van onze samenwerking: van en met elkaar leren, experimenteren, ontwikkelen en uitvoeren.

Daarom ondertekenen wij deze intentieverklaring.

…… namens……

Inspraak Arnhemse Klimaatcoalitie over het Klimaatplan en adaptieve maatregelen

Goedenavond, mijn naam is Marloes Spaander en ik spreek vanavond in namens

- Milieudefensie
- FNV
- Woonbond
- Oxfam
- Pax
- De Goede Zaak
- Code Rood
- Fridays For Future
- Grootouders voor het Klimaat
- Extinction Rebellion
- Fossielvrij
- Greenpeace
- Bloei! In Arnhem
- Actievoerders voor de bomen in Arnhem
- EDSP ECO
- Natuur en Milieu Schuytgraaf
- Behoud Bomen Arnhem
- Elderveld Groen
- Redactie Bomen en Bos
- Werkgroep Klingelbeek
- Arnhems Hart
- Arnhems Peil.

De landelijke Klimaatcoalitie bestaat uit 110 organisaties. Het doel van de Klimaatcoalitie is de politiek houden aan hun verantwoordelijkheid om alle mensen een veilige en gezonde toekomst te geven. In de Urgenda Klimaatzaak stelt de rechter heel duidelijk dat “er een reële dreiging is op een gevaarlijke klimaatverandering waardoor er een ernstig risico bestaat dat de huidige generatie ingezetenen zal worden geconfronteerd met verlies van leven en/of verstoring van gezinsleven.” Dat gaat dus over ons allemaal, jij en ik, u en wij, hebben een reële kans op overlijden door de gevolgen van klimaatverandering. Ook in het raadsvoorstel lezen we duidelijk dat de toename van extreem weer gezondheidsrisico’s geeft en dat klimaatverandering kan leiden tot serieuze economische schade.

Namens de coalitie wil ik jullie er daarom op wijzen dat intenties niet genoeg zijn. Uitgangspunten, strategieën en agenda’s moeten worden omgezet in concrete plannen en budgetten. We zien in de praktijk dat dat niet gebeurt.

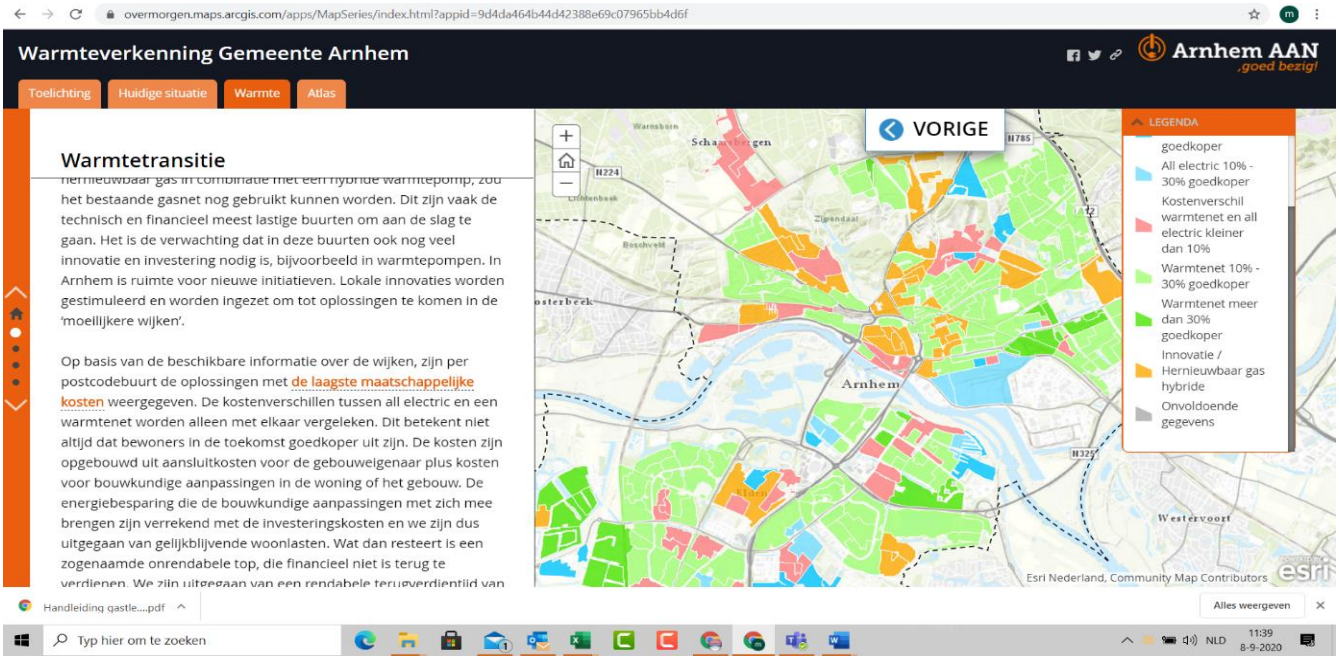
Als voorbeeld noem ik bomen op de Beukenlaan die staan uit te drogen. De Arnhemse Bomenbond heeft gesprekken gevoerd met de ambtenaar die verantwoordelijk is voor het beheer en dan blijkt dat er geen geld is om deze bomen te onderhouden, er is slechts geld voor het onderhoud van monumentale bomen, en dat zijn er niet zoveel. In de begroting zien we dat er 385.000 euro wordt uitgetrokken voor het bomenbeleid. Dit staat in schril contract met de 83 miljoen voor een Stadstheater en 10 miljoen voor Blauwe Golven. Mooie woorden over de urgentie van klimaatverandering die lijken te blijven bij woorden.

Aangezien ik vandaag hier namens 22 organisaties sta wil ik ook hen aan het woord laten. Een verzameling van hun adviezen aan het college:

- In Arnhem Zuid worden groene ruimtes volgebouwd en in Noord komen slechts postzegelparkjes. Kunnen we voorkomen dat dit in Zuid ook moet gebeuren?
- Hoe wordt verzekerd dat klimaatadaptatie een keiharde eis is bij nieuwe bouwprojecten?
- Bij nieuwbouw moet er minder eigen buitenruimte en meer gezamenlijk groen komen, meer groene daken en gevels, verplichte groene afscheidingen en groen in het straatbeeld.
- Groene daken beter stimuleren, ook in de minder rijke wijken.
- Meer gebruik maken van halfverharding zoals grind.
- Geef subsidie voor het vergroten van biodiversiteit.
- De doelen moet afrekenbaar zijn.
- Een aparte wethouder klimaat zonder conflicterende belangen.
- Wie zijn die partners waarmee jullie een intentieverklaring tekenen? Hoe zijn die partners gekozen?
- Er is geen burgerparticipatie geweest tot nu toe, hoe gaan jullie dat veranderen?
- Bewoners ervaren ambtenaren als onwillig en afwijzend.
- We willen meer oog voor het welzijn en minder voor economisch gewin.
- Op www.arnhemspeil.nl/klimaatplan staan meer dan 50 preventieve, mitigerende en adaptieve maatregelen voor klimaatverandering.

Neem onze inbreng serieus. In de strategie lezen we dat klimaatadaptatie niet kan zonder de bewoners. En we zijn eerlijk gezegd behoorlijk in shock van de verwachtingen naar de bewoners toe. Niet omdat wij niet mee willen doen, integendeel. Maar omdat we aan het dweilen zijn met de kraan open.

Op 25 september hebben jullie allemaal een uitgebreide analyse ontvangen van de warmtetransitie van de gemeente Arnhem. Wethouder Bouwkamp is momenteel bezig met een tour langs alle wijken van Arnhem om de bewoners duidelijk te maken dat de warmtetransitie nodig is. En in bijna alle wijken worden warmtenetten aangeraden als de meest betaalbare duurzame oplossing. Warmtenetten die grotendeels gevoed worden door verbranding van CO_2-uitstotende biomassa in de centrale van Veolia en restafval dat voor een aanzienlijk deel geïmporteerd wordt uit het buitenland om te verbranden in de vuilverbrander van de AVR in Duiven.

Figuur 1 Plattegrond van de Warmteverkenning Gemeente Arnhem laat het grote aandeel van warmtenetten in de energietransitie zien in de alle wijken van Arnhem

https://arnhemspeil.nl/docs/2020-11-18-klimaatcoalitie-arnhem-klimaatplan-inspraak-voorstel-klimaatadaptatieve-maatregelen.pdf

U heeft allen op 25 oktober 2019 zich uitgesproken tegen het verbranden van houtige biomassa. Ik vraag u daar dan ook naar te handelen en niet te accepteren dat warmtenetten nu in heel Arnhem door jullie wethouder worden verkocht aan de bewoners, ook nog onder het mom van verduurzaming.

In de Strategie Klimaatadaptatie staat: *De energietransitie is gericht op het beperken van verdere opwarming tot maximaal 1,5 graden.* In de praktijk zien we in Arnhem 4 windmolens en een heel groot warmtenet. Nauwelijks maatregelen dus om CO2-uitstoot te verminderen.

Het is het college dat hier de kraan vol open zet, en wat mogen de bewoners doen?
Precies, wij mogen gaan dweilen.

Hartelijk dank voor uw aandacht.
Marloes Spaander

Meer informatie vindt u op:
klimaatplan
klimaatcoalitie

https://arnhemspeil.nl/docs/2020-11-18-klimaatcoalitie-arnhem-klimaatplan-inspraak-voorstel-klimaatadaptatieve-maatregelen.pdf

BEHANDELRESULTAAT

I en M1 18 november 2020

Strategie Klimaatadaptatie Arnhem 2020-2030

Zaaknummer:	485440
Portefeuillehouder:	Wethouder Bouwkamp

Resultaat van bespreking:

Aanwezig: de raadsleden/fractievolgers Van der Laak (AC), Pape (VVD), Van den Broek (CDA), Venhoek (D66), Simonis(GL), Bouma (PvdA), De Groot (Partij voor de Dieren), Zijlstra (ChristenUnie) en Tujeehut (Arnhemse Ouderenpartij).

De fracties van de SP, Denk/VA en de PPV waren niet vertegenwoordigd.

Verloop
Er is gestart met de informatieve fase, waarbij er 1 inspreker zich gemeld had. Marloes Spaander van de Arnhemse klimaatcoalitie heeft ingesproken. Haar inspreektekst is bij de stukken in Ibabs gevoegd. Na de informatieve fase is gestart met de meningsvorming 1, waarbij de raadskamer haar eerste termijn heeft afgerond. De wethouder was begonnen aan haar eerste termijn, maar heeft deze omwille van de tijd, niet kunnen afronden.

Conclusie
De voorzitter concludeert dat de informatieve fase en de eerste termijn van de raadskamer in de meningsvorming 1 is afgerond. De eerste termijn van de wethouder is echter niet afgerond en de raadskamer geeft aan de m1 behandeling te willen voortzetten op een volgend moment op de Politieke Avond.

De griffier,

K. M. Vons

De voorzitter,

M. Dolsma

Aan de gemeenteraad

Datum	7 juli 2020
Zaaknummer	482783
Contactpersoon	Henk Wentink
Telefoonnummer	026 3774904

Onderwerp: financiering subsidieregeling 'Initiatieven Klimaatadaptatie Gemeente Arnhem'

Geachte voorzitter en leden,

Wij stellen u voor kennis te nemen van ons besluit van 7 juli 2020 om de bestaande en gecombineerde subsidieregeling 'Verminderen Hitteplekken en Stimuleren Stadslandbouw' in te trekken, twee nieuwe subsidieregelingen vast te stellen (voor initiatieven klimaatadaptie en voor initiatieven stadslandbouw) en de nieuwe regeling 'Initiatieven Klimaatadaptatie Gemeente Arnhem' voor drie jaar te financieren met een bijdrage uit het Klimaatfonds.

Aanleiding
Op 17 mei 2016 stelden wij de gecombineerde subsidieregeling 'Verminderen Hitteplekken en Stimuleren Stadslandbouw' vast. Deze regeling was gebaseerd op onze 'Aanpak Verminderen Hitteplekken' en de door ons getekende nationale 'Agenda Stadslandbouw'. Hij was bedoeld als laagdrempelig instrument om initiatieven uit de stad op het gebied van klimaatadaptatie en stadslandbouw te stimuleren en te ondersteunen. De afgelopen jaren werd veelvuldig een beroep op de regeling gedaan en is de stad op tal van plekken vergroend om de gevoelstemperaturen op hitteplekken omlaag te brengen en zijn onder meer pluktuinen, buurtmoestuinen en schoolmoestuinen aangelegd.

Het bleek echter dat de gecombineerde regeling ook regelmatig tot verwarring leidde en wat betreft klimaatadaptatie te beperkt was in het ondersteunen van maatregelen. Hitte is immers, naast droogte en wateroverlast, maar één van de thema's die voor bewoners, bedrijven en instellingen een rol spelen bij klimaatadaptatie. Maatregelen op die andere gebieden konden met deze regeling echter niet worden gesubsidieerd. De benaming stadslandbouw wekte onbedoeld de suggestie dat de regeling ook was bedoeld voor agrarische ondernemers die zich meer op de stad (willen) richten. Terwijl het juist de opzet van de regeling is om kleinschalige niet-bedrijfsmatige buurt-, wijk- en schoolinitiatieven te ondersteunen.

Herziene subsidieregelingen
Tijdens het uitwerken van de 'Strategie Klimaatadaptatie Arnhem' is de gecombineerde regeling gesplitst in twee aparte regelingen, voor initiatieven op het gebied van klimaatadaptatie en voor die op het gebied van stadslandbouw.

Stadskantoor - Eusebiusbuitensingel 53 • Postbus 9029 • 6800 EL Arnhem
Telefoon 0900-1809 • Fax 026-3774830 • www.arnhem.nl

De voorgestelde nieuwe regelingen zijn uitgebreid in- en extern besproken. Ze spelen met de ervaringen van de afgelopen vier jaar in op de actualiteit en de wensen die wij van de stad hebben meegekregen. De splitsing in twee aparte regelingen schept meer duidelijkheid en is effectiever. Voor klimaatadaptatie komen alle maatregelen (hitte, droogte, wateroverlast en waterveiligheid) in aanmerking voor subsidie. De hoogte van de subsidie is afhankelijke van de locatie in de stad. Beide regelingen blijven eenvoudig en laagdrempelig, zijn voorzien van een duidelijke toelichting en nodigen initiatieven uit om met de gemeente in gesprek te gaan over hun plannen.

Financiering
Voor de regeling 'Initiatieven Klimaatadaptatie Gemeente Arnhem' is jaarlijks een budget van € 150.000 geraamd. De regeling wordt gedekt met inzet van het Groenfonds en van het Klimaatfonds. Voor de bijdrage van € 50.000 vanuit het Groenfonds wordt jaarlijks een voorstel ter vaststelling voorgelegd aan het college. Voor de bijdrage van € 100.000 per jaar uit het Klimaatfonds, voor in totaal 3 jaar, zijn incidentele onttrekkingen nodig uit de Bestemmingsreserve Duurzaam Arnhem. Deze onttrekkingen vallen binnen het mandaat van het college. De positieve toets aan de kaders voor de bestedingen uit het Klimaatfonds is bijgevoegd. De financiering van de subsidieregeling 'Eetbare Stad Gemeente Arnhem' wordt geregeld met inzet van het Groenfonds.

De subsidieregeling 'Initiatieven Klimaatadaptatie Gemeente Arnhem' loopt vooralsnog voor een periode van drie jaar, van juli 2020 tot juli 2023 en wordt begin 2023 geëvalueerd, waarna een voorstel wordt gedaan voor een eventueel vervolg na juni 2023.

Communicatie
We communiceren actief over de nieuwe subsidieregelingen. Aanvullende communicatie vindt plaats via onder meer de gemeentelijke website, intranet en via de websites van Groen Arnhem (lokaal netwerk), Platform Arnhem Klimaatbestendig en de reguliere media. Ook informeren wij de bewonersverenigingen, de Teams Leefomgeving en de beheerders over de mogelijkheden van de beide regelingen.

Hoogachtend,

het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,
de secretaris, de burgemeester,

Bijlagen
- Subsidieregeling 'Initiatieven Klimaatadaptatie Gemeente Arnhem'.
- Toetsing Subsidieregeling Initiatieven Klimaatadaptatie kaders bestedingen Klimaatfonds.

Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Arnhem;

Gelet op artikel 4:23 van de Algemene wet bestuursrecht en artikel 3 en 4 van de Algemene subsidieverordening Arnhem 2016;

BESLUIT vast te stellen:

SUBSIDIEREGELING INITIATIEVEN KLIMAATADAPTATIE GEMEENTE ARNHEM

Artikel 1: Begripsomschrijvingen

Voor de toepassing van deze regeling wordt verstaan onder:

a. het college: het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Arnhem;
b. initiatiefnemer: een organisatie die rechtspersoonlijkheid bezit of een samenwerkingsverband van bewoners en/of ondernemers en/of organisaties, in beide gevallen stellen de initiatiefnemers zich ten doel zonder winstoogmerk activiteiten te verrichten ten behoeve van de ingezetenen van de gemeente Arnhem;
c. stakeholders: bewoners, ondernemers en organisaties die mede gebruik maken van de locatie waar de maatregel(en) worden uitgevoerd dan wel (mede)eigenaar zijn van de locatie of de aanpalende bebouwing;
d. initiatief klimaatadaptatie: een initiatief dat bestaat uit één of uit een samenhangende reeks van maatregelen gericht op het verlagen van de gevoelstemperatuur op plekken die sterk opwarmen (hitteplekken) en/of het verminderen van wateroverlast en/of het verminderen van de overlast door droogte en de biodiversiteit stimuleert;
e. hitteplek: plek in de stad die tijdens langdurige perioden van hitte (hittegolven) zodanig opwarmt dat sprake is van hogere tot aanzienlijke hogere (gevoels)temperaturen dan buiten de stad, ook wel hitte-eiland genoemd;
f. wateroverlast: is overlast die ontstaat wanneer het hemelwater bij hevige neerslag niet voldoende kan worden afgevoerd of kan infiltreren in de bodem en over grotere oppervakken op het maaiveld (bestrating) blijft staan;
g. brongebied: speelt primair bij wateroverlast en betreft die gebieden die de bron vormen van wateroverlast elders in de stad doordat zij bijvoorbeeld door een hogere ligging en/of een ongeschikte inrichting water niet voldoende kunnen infiltreren en (te) snel afvoeren naar lager gelegen gebieden in de stad waar vervolgens wateroverlast ontstaat;
h. droogte: ontstaat bij langere perioden waarin geen of onvoldoende neerslag valt waardoor een tekort aan water ontstaat al of niet in combinatie met een te lage grondwaterstand;
i. focusgebied klimaatadaptatie: die gebieden waar een opeenstapeling van klimaat gerelateerde problemen plaatsvindt, een combinatie van brongebied en/of hitteplek en/of een plek waar zich wateroverlast voordoet en/of een plek die gevoelig is voor droogte (zie bijlage 2);
j. openbare ruimte: de ruimte die voor het publiek zonder belemmering vrij toegankelijk is dan wel die ruimte (zoals schoolpleinen, binnenpleinen en binnenhoven en particuliere ruimten) die voor het publiek zonder belemmering gedurende bepaalde delen van de dag openbaar toegankelijk is (bijvoorbeeld tussen zonsopgang en zonsondergang);

k. private ruimte: ruimte die particulier eigendom is en daarom niet of slechts gedeeltelijk (bepaalde tijdstippen of gedeelten) toegankelijk is voor het publiek;
l. groen dak: platte of hellende daken die zijn voorzien van leven groen als sedum, grassen dan wel grassen en heesters in verschillende combinaties;
m. wegingscriteria: de criteria (zie bijlage 2) die worden gebruikt om individuele aanvragen te beoordelen op hun betekenis voor klimaatadaptatie en de hoogte van de subsidie te bepalen;
n. beheerkosten: de onderhoudskosten van de openbare ruimte op en rond die locaties waar een initiatief op het gebied van het verminderen van hitteplekken is gerealiseerd;
o. de wet: de Algemene Wet Bestuursrecht;
p. ASV: de Algemene Subsidieverordening Arnhem.

Artikel 2: Subsidiëring

1. Op grond van artikel 3 van de ASV kan het college initiatiefnemers voor een initiatief klimaatadaptatie dat in Arnhem plaatsvindt met inachtneming van deze regeling een subsidie verstrekken.
2. Het in lid 1 genoemde initiatief dient aantoonbaar bij te dragen aan de klimaatadaptieve opgaven van de bestaande stad en overstijgt daarmee regulier onderhoud en beheer evenals de ontwerpopgave bij nieuwe stedelijke ontwikkeling (uitbreiding, inbreiding, nieuwbouw).
3. Alleen die initiatieven waarvoor niet al een gemeentelijke subsidie wordt of is verstrekt, komen in aanmerking voor subsidiëring op grond van deze regeling.
4. Alleen de kosten die in redelijkheid direct verband houden met de realisatie van het initiatief komen voor subsidie in aanmerking.
5. Reis- en verblijfskosten en plan- en investeringskosten (bijvoorbeeld voor de aanschaf van gereedschap en dergelijke) komen niet voor subsidiëring in aanmerking.
6. Kosten van beheer en onderhoud van de resultaten van het initiatief komen niet voor subsidiering in aanmerking.
7. De subsidie dient een aanvulling te zijn op andere inkomsten dan wel vrijwillige arbeid en/of de inzet van kennis en/of beschikbaar gestelde materialen.
8. De initiatiefnemer heeft voorafgaand aan de indiening van de aanvraag tot het verlenen van subsidie overlegd met medewerkers van het Team Klimaatadaptatie van de gemeente Arnhem.

Artikel 3: Subsidieplafond

1. Het subsidieplafond voor initiatieven hitteplekken bedraagt € 150.000 jaarlijks.
2. Binnen het beschikbare budget is een bedrag van ten minste € 100.000 gereserveerd voor initiatieven van samenwerkingsverbanden van bewoners sec. Het resterende budget van maximaal € 50.000 is bestemd voor ondernemers (inclusief instellingen en organisaties).

Artikel 4: Aanvraag

1. De aanvraag dient ten minste 13 weken voor aanvang van de uitvoering van het initiatief bij het college te worden ingediend.

2. De aanvragen worden beoordeeld op volgorde van binnenkomst van de volledige aanvraag, hierbij is de dagstempel van ontvangst van de gemeente bepalend.
3. De initiatiefnemer maakt bij de indiening van de aanvraag gebruik van een namens het college te verstrekken richtlijn (zie bijlage 1) die bewerkstelligt dat de aanvraag snel en gestructureerd inzicht geeft of en in welke mate wordt voldaan aan de criteria genoemd in artikel 5.
4. De initiatiefnemer overlegt bij de aanvraag in ieder geval:
    a. een beschrijving van de maatregelen waarvoor de subsidie wordt aangevraagd;
    b. de doelen en resultaten welke met die maatregelen worden nagestreefd, en hoe de maatregelen daaraan bijdragen;
    c. een begroting van en een dekkingsplan voor de kosten van deze maatregelen; het dekkingsplan bevat ook een opgave van bij anderen aangevraagde subsidies of vergoedingen ten behoeve van dezelfde maatregelen, onder vermelding van de stand van zaken daarvan.
5. Naast de gegevens en bescheiden die ingevolge de ASV door rechtspersonen moeten worden overgelegd dient een samenwerkingsverband ook overtuigend aan te tonen dat sprake is van een samenwerkingsverband.
6. Binnen uiterlijk 8 weken na indiening van de aanvraag besluit het college. Binnen uiterlijk 2 weken na het besluit verzendt het college de beschikking.

Artikel 5: Criteria

1. Initiatieven kunnen worden gerealiseerd in de openbare ruimte, de private ruimte en op daken (mits die constructief geschikt zijn om te vergroenen). Ook een combinatie van deze locaties is mogelijk.
2. Een initiatief vindt plaats in de bestaande stad waarbij de uit te voeren klimaatadaptieve maatregelen inspelen op het verbeteren van de gegeven stedelijke situatie. De initiatiefnemers moet derhalve overtuigend kunnen aantonen dat hun maatregelen een noodzakelijke klimaatadaptieve verbetering zijn van de bestaande situatie.
3. Initiatiefnemers moeten overtuigend kunnen aantonen dat zij het beheer en onderhoud van de resultaten (van de maatregelen van het initiatief klimaatadaptatie) kunnen borgen voor ten minste vijf jaar.
4. Een initiatief moet, indien relevant, aantoonbaar worden gedragen door de belangrijkste stakeholders.
5. Een initiatief klimaatadaptatie moet aantoonbaar bijdragen aan het verbeteren van de lokale gevoelstemperatuur (het lokale stadsklimaat) en/of het verminderen van wateroverlast en/of droogte, dat kan door middel van bijvoorbeeld (niet limitatief, voor meer voorbeelden verwijzen wij naar bijlage 1):
    a. het vergroenen van reeds bestaande versteende terreinen waarbij ten minste een oppervlak van 10 m^2 of meer moet worden vergroend bij woningen en bij kantoren, bedrijfsgebouwen en -bouwwerken ten minste 25 m^2 oppervlak moet worden vergroend, dat kan ook om de som van meerdere locaties gaan en mag ook gaan om een

samenwerkingsverband van meerdere bewoners, vastgoedeigenaren, ondernemers en/of gebruikers (woningen, winkels en/of bedrijfsgebouwen);

b. het aanbrengen van zogenoemd verticaal groen of gevelgroen aan de gevels van gebouwen en bouwwerken waarbij bij woningen ten minste 10 m^2 of meer aan verticaal groen moet worden toegevoegd en bij bedrijfskantoren en bouwwerken ten minste 25 m^2 aan verticaal groen moet worden toegevoegd, dat kan ook om de som van meerdere locaties gaan en mag ook gaan om een samenwerkingsverband van meerdere bewoners, vastgoedeigenaren, ondernemers en/of gebruikers (woningen, winkels en/of bedrijfsgebouwen);
c. het aanleggen van groene daken waarbij bij ten minste vijf woningen zijn betrokken of een dakoppervlak van 10 m^2 of meer van het dak wordt voorzien van groen;
d. het aanleggen van groene daken op kantoren, bedrijfsgebouwen en -bouwwerken waarbij 25 m^2 of meer van het dak wordt voorzien van groen;
e. het realiseren van één of meer plekken waar water kan worden opgevangen en vertraagd kan worden afgevoerd dan wel kan infiltreren in de ondergrond;
f. het realiseren van één of meer plekken waar water in een of andere vorm kan worden opgeslagen als buffer voor droge perioden;
g. het afkoppelen van daken en andere oppervlakken van de lozing van neerslagwater op het vuilwaterriool;
h. verschillende combinaties van de bovengenoemde ingrepen;
i. innovatieve maatregelen die naar verwachting op een andere wijze dan bovengenoemd bijdragen aan het verbeteren van de lokale gevoelstemperatuur (het lokale stadsklimaat) en/of het verminderen van wateroverlast en/of droogte

Artikel 6: Wegingscriteria

Voor de weging en beoordeling van een initiatief klimaatadaptatie wordt gebruik gemaakt van de bijgevoegde criteria en kaart (bijlage 2). Daarbij wordt belang gehecht aan de resultaten en effecten van de maatregelen waarvoor subsidie is aangevraagd in combinatie met de locatie in de stad waar het initiatief plaatsvindt.

Artikel 7: Hoogte subsidie

1. Van een initiatief klimaatadaptatie:
    a. wordt maximaal 65% van de kosten tot het tekort van de realisatie gesubsidieerd wanneer het plaatsvindt in een focusgebied;
    b. wordt maximaal 50% van de kosten tot het tekort van de realisatie gesubsidieerd wanneer het plaatsvindt in brongebied, een hitteplek, een plek waar zich wateroverlast voordoet of een plek die gevoelig is voor droogte maatregelen;
    c. wordt maximaal 30% van de kosten tot het tekort van de realisatie van het initiatief gesubsidieerd wanneer het plaatsvindt buiten de in lid 1a en 1b genoemde gebieden.

d. voor alle initiatieven genoemd in lid 1a, 1b en 1c geldt een maximum van € 25.000 subsidie per initiatief voor een periode van drie jaar gerekend vanaf de datum van de beschikking.

Artikel 8: Weigeringsgronden

Subsidie kan, naast de in artikel 4:25 en 4:35 van de Algemene wet bestuursrecht en artikel 10 van de ASV genoemde gevallen, in ieder geval worden geweigerd in geval van strijdigheid met één van de overige bepalingen in deze regeling of indien gegronde reden bestaat om aan te nemen dat de maatregelen blijkens de ingediende begroting een onvoldoende betrouwbare financiële basis hebben dan wel onvoldoende draagvlak dan wel dat in alle redelijkheid wordt getwijfeld aan het tot stand komen van de beoogde maatregelen of aan de klimaatadaptieve effecten van de (wijze van uitvoering van de) beoogde maatregelen.

Artikel 9 Verantwoording, uitbetaling en vaststelling:

1. Bij verlening van een subsidie voor een initiatief klimaatadaptatie wordt 100% van de verleende subsidie bevoorschot.
2. Wanneer een subsidie wordt verleend van € 5.000 of minder wordt deze overeenkomstig het gestelde in artikel 14 van de ASV bij verlening ook direct vastgesteld. In dat geval hoeft geen verzoek om vaststelling te worden ingediend.
3. Wanneer een subsidie wordt verleend meer dan € 5.000 dient overeenkomstig artikel 15 van de ASV binnen 13 weken na uitvoering van de maatregelen een verzoek om vaststelling in inclusief een inhoudelijk verslag waaruit duidelijk blijkt dat de subsidie is aangewend voor dat doel of die doelen waarvoor hij is verleend.
4. De initiatiefnemer maakt bij de indiening van verantwoording en verzoek om vaststelling gebruik van een namens het college te verstrekken e-mail met richtlijnen die bewerkstelligen dat snel en gestructureerd inzicht wordt gegeven of en op welke wijze de subsidie is besteed en of daarmee is voldaan aan de verplichtingen.
5. Indien blijkt dat de kosten lager zijn uitgevallen dan begroot dan wel dat de resultaten substantieel achterblijven bij de verwachte resultaten, kan de gemeente de verleende subsidie daarop aanpassen en de aanvrager verzoeken de teveel ontvangen subsidie te retourneren.

Artikel 9: Verslag

Jaarlijks wordt aan het college verslag gedaan over de inzet van de subsidieregeling en de daarmee behaalde resultaten ter onderbouwing van de toedeling voor deze regeling vanuit het Groenfonds voor het daaropvolgend jaar.

Artikel 10: Afwijkingsmogelijkheid

Het college kan in bijzondere gevallen ten gunste van een aanvrager afwijken van één of meerdere bepalingen van deze regeling. Deze afwijking moet voldoende worden beargumenteerd.

Artikel 11: Inwerkingtreding en looptijd

Deze regeling treedt in werking op de dag na bekendmaking ervan.

Artikel 12: Citeerregel

Deze regeling wordt aangehaald als: 'Subsidieregeling Klimaatadaptatie Arnhem'.

Bijlage: Toetsing Subsidieregeling Initiatieven Klimaatadaptatie kaders bestedingen Klimaatfonds (zaaknummer 482783)

[De Kaders zijn geamendeerd door de Gemeenteraad vastgesteld op 15 mei 2019]

Onderwerp	Spelregels	Argumenten voor financiering ten laste van het Klimaatfonds
Voorwaarden voor bestedingen	1. Passend binnen het doel van de BR Duurzaam Arnhem. 2. In lijn met het bestedingsperspectief. 3. Een zo mogelijk kwantitatieve toelichting hoe de besteding bijdraagt aan (één van de) doelen van het fonds 4. Investeringen worden gerealiseerd binnen de gemeentegrenzen. Een beperkt deel van de investeringen kan buiten de gemeente, maar binnen de regio Arnhem Nijmegen worden ingezet. 5. Er wordt aangeven in welke mate de investering wordt gedekt uit reguliere investeringen van betrokken instellingen / sectoren, uit besparingen op energie en/of uit bijdragen van andere overheden en derden 6. Het is duidelijk welk instrumentarium wordt ingezet, passend binnen de beleidskaders. 7. Risico's zijn beschreven. 8. Waar mogelijk wordt 'social return on investment' onderdeel van de opdrachtverstrekking 9. Uitgangspunt voor besteding is het multiplier effect, waarbij andere partijen meefinancieren, zoals provincie, rijk, bewoners en/of bedrijven. 10. Uitgangspunt is dat kosten voor bewoners minimaal gelijk blijven of dalen door een lagere energierekening.	1. De subsidieregeling Klimaatadaptatie draagt bij aan het realiseren van een klimaatadapatief Arnhem als één van de doelstellingen van de BR Duurzaam Arnhem. Vanuit de regeling worden initiatieven van bewoners, bedrijven en instellingen uit de stad gesubsidieerd die zijn gericht op het realiseren van klimaatadaptatieve maatregelen. 2. De subsidieregeling is in lijn met het bestedingsperspectief aangezien de regeling bijdraagt aan het realiseren van een klimaatbestendigere stad en wel specifiek het verminderen wateroverlast, van de gevolgen van extreme hitte en droogte. De Strategie Klimaatadaptatie Arnhem waarin de ambities voor de jaren 2020-2030 zijn geformuleerd zal direct na de zomer aan de raad worden aangeboden. 3. De regeling ondersteunt wensen van bewoners, wijkinitiatieven, bedrijven en instellingen in het realiseren van klimaatadaptatie maatregelen aan woningen, in tuinen en op terreinen van bedrijven en instellingen. 4. De regeling geldt alleen voor verzoeken van bewoners, bedrijven en instellingen uit de gemeente Arnhem. 5. De regeling subsidieert 30, 50 of 65% van de kosten van de realisatie van de klimaatadaptatie maatregelen. De financiering van het overige deel van de kosten wordt door de aanvrager(s) gedaan waarbij zo mogelijk ook van andere externe financiering sprake is, niet zijnde vanuit andere gemeentelijke regelingen. 6. Vanuit de regeling wordt de realisatie van de maatregelen gefinancierd. Voorbereidingskosten komen niet voor subsidie in aanmerking. Hiervoor is een aparte regeling beschikbaar: Het AANjaagfonds gemeente Arnhem. 7. In de uitvoering van de regeling worden geen risico's voorzien aangezien de aanvrager(s) de realisatie van de gewenste maatregelen ter hand nemen. 8. De regeling is niet primair bedoeld om Arnhemmers met afstand tot de arbeidsmarkt in te zetten bij de realisatie van de gewenste maatregelen, al zal dit in specifieke gevallen wel het geval kunnen zijn. Dit is dus geen onderdeel van de ondersteuning die vanuit de regeling voorzien. 9. Bewoners dragen bij aan een multiplier effect doordat zij altijd een eigen financiële bijdrage leveren aan de realisatie van de gewenste maatregelen. 10. Deze spelregel is niet van toepassing op de nu voorliggende subsidieregeling Klimaatadaptatie.

Onderwerp	Spelregels	Argumenten voor financiering ten laste van het Klimaatfonds
Bevoegdheid voor het doen van bestedingen	11. Bestedingsvoorstellen van meer dan €500.000 worden ter goedkeuring aan de raad voorgelegd. Voor het overige is het college bevoegd.	11. Voldoet aangezien het gaat om een bijdrage van 3 X € 100.000 (2020, 2021 en 2022).
Verantwoording van de bestedingen	12. Verantwoording vindt plaats in de reguliere P&C-cyclus 13. Het bestedingsperspectief wordt jaarlijks aangepast.	12. Wordt meegenomen in de P&C-cyclus. 13. Wordt doorlopende gemonitord.

BIJLAGE 1. TOELICHTING EN RICHTLIJN AANVRAGEN

SUBSIDIEREGELING INITIATIEVEN KLIMAATADAPTATIE GEMEENTE ARNHEM

Hebt u een initiatief om uw tuin, uw dak of een deel van de openbare ruimte zo in te richten dat u bijdraagt aan de klimaatadaptieve stad? Hebt u ideeën om een groen dak aan te leggen, een versteend terrein te vergoenen, uw regenpijp af te koppelen of een waterberging te maken? Dan kunt u hiervoor mogelijk subsidie aanvragen bij de gemeente Arnhem.

Doel van de regeling

De subsidieregeling heeft als doel het stimuleren van initiatieven op het gebied van klimaatadaptatie van bewoners en ondernemers (inclusief instellingen en organisaties) in de gemeente Arnhem waardoor onze stad beter is voorbereid op extreme weersomstandigheden als gevolg van klimaatverandering.

Klimaatadaptatie

Is, kort samengevat, het voorsorteren op extreme weersomstandigheden door maatregelen te nemen die bijdragen aan het verlagen van de gevoelstemperatuur (verminderen hitteplekken), het verminderen van wateroverlast, het verminderen van droogte of een combinatie van dergelijke maatregelen.

U kunt dan denken aan bijvoorbeeld (niet limitatief):

- het vervangen van tegels of bestrating door planten, heesters en bomen (levend groen);
- de aanleg van ‘groene daken’ met planten, ‘blauwe daken’ met waterberging of een combinatie van beide (‘groenblauwe daken’);
- boven- en ondergrondse voorzieningen die water (langer) vasthouden of benutten, zoals regenwatervijvers, greppels, wadi’s, infiltratiekratten en systemen voor het hergebruik van neerslag (regentonnen, grijswatersysteem);
- voorzieningen waarbij daken en andere verharde oppervlakken niet langer neerslagwater lozen op het vuilwaterriool maar neerslag wordt opgevangen, gebruikt, geïnfiltreerd of vertraagd afgevoerd. Daarmee wordt het rioolsysteem en de afvalwaterzuivering ontlast en zijn er minder riooloverstorten op het oppervlaktewater.

NB. Voor meer inspiratie over klimaatadaptieve maatregelen die u kunt nemen, verwijzen wij u naar de website van het platform Arnhem Klimaatbestendig (https://www.arnhemklimaatbestendig.nl/wat-kan-jij-doen/).

Hoogte van de subsidie

Afhankelijk van de locatie waar de maatregelen worden uitgevoerd, kunt maximaal 65%, 50% of 30% tot het tekort van de kosten subsidiëren tot een hoogte maximaal € 25.000 per initiatief (aanvrager) voor een periode van drie jaar (gerekend vanaf de datum van de beschikking van de aanvraag van het eerste initiatief).

Wanneer u in een focusgebied (dus een combinatie van brongebied en/of hitteplek en/of een plek waar zich wateroverlast voordoet en/of een plek die gevoelig is voor droogte) maatregelen treft, wordt maximaal 65% van de kosten tot het tekort van de realisatie van het initiatief gesubsidieerd tot een maximum van € 25.000 per initiatief voor een periode van drie jaar.

Wanneer u in een brongebied, een hitteplek, een plek waar zich wateroverlast voordoet of een plek die gevoelig is voor droogte maatregelen treft, wordt maximaal 50% van de kosten tot het tekort van de realisatie gesubsidieerd tot een maximum van € 25.000 per initiatief voor een periode van drie jaar.

Wanneer u buiten de bovenstaande gebieden maatregelen treft, wordt maximaal 30% van de kosten tot het tekort van de realisatie gesubsidieerd tot een maximum van € 25.000 per initiatief voor een periode van drie jaar.

Initiatief bespreken
De subsidieregeling vereist dat u uw initiatief van tevoren bespreekt met medewerkers van het Team Klimaatadaptatie van de gemeente. U kunt dan vragen stellen en de medewerkers kunnen met u meedenken over de opzet, aanpak en uitvoering van uw initiatief. Ook kunnen de medewerkers uw initiatief vooraf toetsen bij collega's van Bodem, Openbare Ruimte en andere relevante beleidsterreinen. Daarmee wordt uw initiatief sterker en kan het ook meerwaarde krijgen voor andere belangrijke ambities op het gebied van biodiversiteit, milieu en energie. De medewerkers toetsen uw maatregelen en in het bijzonder de uitvoering ervan ook op de redelijkheid ten opzichte van de beoogde klimaatadaptieve effecten. Tot slot, kunnen de medewerkers u ook adviseren indien er voor één of meer van de voorgenomen maatregelen een omgevingsvergunning noodzakelijk is. Heeft uw initiatief (ook) betrekking op de openbare ruimte, dan verzoeken wij u ook contact op te nemen met het betreffende team Leefomgeving.

U kunt voor een afspraak contact opnemen met Ronald Bos (026-3774217, ronald.bos@arnhem.nl) of Henk Wentink (026-3774904, henk.wentink@arnhem.nl).

Richtlijn aanvragen
U kunt een subsidieverzoek indienen bij subsidiebeheer@arnhem.nl.

U dient uw aanvraag in ten minste 13 weken voordat u begint met de uitvoering van uw initiatief.

Omschrijf bij uw aanvraag uw initiatief en noem in ieder geval duidelijk:

- Het doel van het initiatief en waarom dit volgens u past bij het gemeentelijk beleid op het gebied van klimaatadaptatie.
- De exacte locatie(s) van uw initiatief en op welke wijze u op welke plek(ken) de verschillende maatregelen wilt realiseren.
- De beoogde resultaten en effecten van uw initiatief en van de verschillende maatregelen afzonderlijk.
- Het draagvlak van uw initiatief bij de belangrijkste belanghebbenden (bijvoorbeeld buren en gebruikers) en of en welke vergunningen u nodig hebt voor de realisatie ervan (dit wordt in het vooroverleg besproken).
- Hoe u uw initiatief wilt realiseren, wie daarbij betrokken zijn en hoe u het beheer en onderhoud van de resultaten van uw initiatief wilt organiseren.
- De verwachte kosten en hoe deze worden gedekt naast de gemeentelijke subsidie (dit mag ook door bijvoorbeeld vrijwillige uren arbeid, kennis en/of materialen beschikbaar te stellen)
- Voeg in ieder geval een technische uitwerking bij van uw initiatief en van de verschillende maatregelen afzonderlijk. Indien voorhanden ook graag de noodzakelijke technische berekeningen en kostenramingen. Wanneer u daken wilt vergroenen, maak dan bij uw aanvraag inzichtelijk of de constructie van deze daken dat aankan.

BIJLAGE 2. WEGINGSCRITERIA AANVRAGEN

SUBSIDIEREGELING INITIATIEVEN KLIMAATADAPTATIE GEMEENTE ARNHEM

Wanneer u een aanvraag doet voor de subsidieregeling klimaatadaptatie is het goed te weten dat wij de aanvragen beoordelen op locatie in de stad en op de voorgestelde maatregelen in combinatie met de verwachte resultaten en effecten. Het doel daarvan is de subsidie slim in te zetten opdat op de juiste plekken in de stad een maximaal resultaat wordt behaald dat ook elders in de stad effect heeft.

Criteria

Wanneer wij uw aanvraag beoordelen, wegen wij de maatregelen, en de resultaten en effecten die u met die maatregelen wilt bereiken. Wij zetten deze af tegen de klimaat gerelateerde problemen in de te onderscheiden gebieden op de klimaatadaptieve kaart van Arnhem en de ambities van onze gemeentelijke ‘Strategie Klimaatadaptatie Arnhem 2020-2030'.

Daarbij hanteren wij onder meer de volgende vragen:

- ~ zijn het de juiste maatregelen op de juiste plek in de stad, in de wijk en in de buurt;
- ~ worden maatregelen slim gecombineerd en op een logische en effectieve manier georganiseerd en uitgevoerd met de juiste technieken en materialen;
- ~ is er voldoende draagvlak bij de belangrijkste stakeholders voor de realisatie van de maatregelen;
- ~ is er nagedacht over beheer en onderhoud opdat de maatregelen duurzaam zijn;
- ~ kan de uitvoering van de maatregelen (op onderdelen) worden gecombineerd met werkzaamheden van de gemeente of derden;
- ~ zijn er mogelijkheden om door slimme keuzes met deze maatregelen ook een bijdrage te leveren aan andere ambities op het gebied van bijvoorbeeld luchtkwaliteit of biodiversiteit.

Informatie over de verschillende soorten gebieden in Arnhem en de klimaat gerelateerde problemen die in die gebieden spelen, vindt u op het open data portaal van Arnhem bij de 'Kaart Klimaatadaptatie' op de site: https://opendata.arnhem.nl/app/122929d18f104c3aa3a5234d84a6f84f

U kunt met deze kaart tot op straatniveau inzoomen en zo bepalen in welk soort gebied u aan de slag wilt gaan, welke problemen daar spelen en voor welk percentage subsidie u dan in aanmerking komt.

BEHANDELRESULTAAT

I en M1 18 november 2020

Strategie Klimaatadaptatie Arnhem 2020-2030

Zaaknummer:	485440
Portefeuillehouder:	Wethouder Bouwkamp

Resultaat van bespreking:

Aanwezig: de raadsleden/fractievolgers Van der Laak (AC), Pape (VVD), Van den Broek (CDA), Venhoek (D66), Simonis(GL), Bouma (PvdA), De Groot (Partij voor de Dieren), Zijlstra (ChristenUnie) en Tujeehut (Arnhemse Ouderenpartij).

De fracties van de SP, Denk/VA en de PPV waren niet vertegenwoordigd.

Verloop
Er is gestart met de informatieve fase, waarbij er 1 inspreker zich gemeld had. Marloes Spaander van de Arnhemse klimaatcoalitie heeft ingesproken. Haar inspreektekst is bij de stukken in Ibabs gevoegd. Na de informatieve fase is gestart met de meningsvorming 1, waarbij de raadskamer haar eerste termijn heeft afgerond. De wethouder was begonnen aan haar eerste termijn, maar heeft deze omwille van de tijd, niet kunnen afronden.

Conclusie
De voorzitter concludeert dat de informatieve fase en de eerste termijn van de raadskamer in de meningsvorming 1 is afgerond. De eerste termijn van de wethouder is echter niet afgerond en de raadskamer geeft aan de m1 behandeling te willen voortzetten op een volgend moment op de Politieke Avond.

De griffier,

K. M. Vons

De voorzitter,

M. Dolsma

BEHANDELRESULTAAT

Vervolg M1 25 november 2020

GEMEENTE Arnhem

Strategie Klimaatadaptatie Arnhem 2020-2030

Zaaknummer:	485440
Portefeuillehouder:	Wethouder Bouwkamp

Resultaat van bespreking:

Aanwezig: de raadsleden/fractievolgers Manders (AC), Pape (VVD), Van den Broek (CDA), Venhoek (D66), Simonis(GL), Bouma (PvdA), De Groot (Partij voor de Dieren), Becker (ChristenUnie) en Van Plateringen (Arnhemse Ouderenpartij).

De fracties van de SP, Denk/VA en de PVV waren niet vertegenwoordigd.

Verloop
Er is een vervolg gegeven aan de meningsvorming 1, waarbij de wethouder in haar eerste termijn de resterende vragen heeft beantwoord. Daarna heeft de raadskamer in haar tweede termijn de resterende vragen aan de wethouder gesteld. De wethouder is vervolgens begonnen aan de beantwoording van de vragen en is tot halverwege de beantwoording op de gestelde vragen van PvdD gekomen. Omwille van de tijd heeft de raadskamer de vergadering afgebroken en heeft de raadskamer gevraagd om een voorzetting van de m1, 2e termijn (laatste termijn), op een volgend moment.

Toezegging
Wethouder Bouwkamp heeft toegezegd om jaarlijks met een voortgangrapportage m.b.t. Klimaatadaptatie te komen. Daarin zullen de volgende vragen meegenomen worden: Wat zijn we aan het doen? Wat is het effect ervan?

Conclusie
De voorzitter concludeert dat de eerste termijn van de raadskamer en de wethouder in de meningsvorming 1 is afgerond. De tweede termijn van de raadskamer is afgerond, de tweede termijn van de wethouder is echter niet afgerond en de raadskamer geeft aan de m1 behandeling te willen voortzetten op een volgend moment op de Politieke Avond.

De griffier, ·

K. M. Vons

De voorzitter,

S. van Ommen

BEHANDELRESULTAAT

Vervolg M1 2 december 2020

GEMEENTE Arnhem

Strategie Klimaatadaptatie Arnhem 2020-2030

Zaaknummer:	485440
Portefeuillehouder:	Wethouder Bouwkamp

Resultaat van bespreking:

Aanwezig: de raadsleden/fractievolgers Manders (AC), Pape (VVD), Van den Broek (CDA), Venhoek (D66), Simonis(GL), Bouma (PvdA), De Groot (Partij voor de Dieren), Becker (ChristenUnie) en Van Plateringen (Arnhemse Ouderenpartij) en Dilekci (Denk/VA).

De fracties van de SP en de PVV waren niet vertegenwoordigd.

Verloop
Er is een vervolg gegeven aan de meningsvorming 1, waarbij de wethouder in haar tweede termijn de resterende vragen heeft beantwoord. De wethouder heeft alle vragen van de fracties beantwoord en toegezegd om inzicht in mate van verstening van tuinen mee te nemen in de monitoring van de uitvoeringsagenda. Door een aantal fracties zijn moties aangekondigd en andere fracties overwegen moties en/ of willen meedenken met het wijzigingsvoorstel van andere fracties.
- Arnhem Centraal overweegt twee moties in te dienen; 1 motie m.b.t. vergroeningspakketten en 1 m.b.t. hitteplekken.
- CDA overweegt twee moties in te dienen; 1 motie m.b.t. concretisering maatregelen en de controlerende rol raad (ook op lange termijn) en 1 motie m.b.t. subsidie beter vinden (regentonnen).
- AOP overweegt een motie m.b.t. het stimuleren van vergroening van particuliere tuinen.
- GroenLinks overweegt een drietal moties in te dienen ter stimulering van minder verharding, minder verstening tuinen en minder hitteplekken. Zij geven aan met de wijzigingsvoorstellen van Arnhem Centraal mee te willen denken.
- PvdA en D66 geven aan mee te willen denken met motie CDA m.b.t. concretisering van de maatregelen en de controlerende rol raad (ook op lange termijn).

Toezegging
Wethouder Bouwkamp heeft toegezegd, op 2 december bij de voorzetting van de vervolg M1 behandeling van de Strategie klimaatadaptatie 2020-20230, inzicht in mate van verstening van tuinen mee te nemen in de monitoring van de uitvoeringsagenda.

Conclusie
De voorzitter concludeert dat de raadskamer van mening is dat de meningsvorming 1 voldoende is behandeld en dat het onderwerp door geleid kan worden naar de Meningsvorming 2. De fracties in raadskamer hebben aangegeven dat zij mogelijkheden zien om hun wijzigingsvoorstellen vrijdag vóór 12.00 uur aan te leveren.

De griffier,

K. M. Vons

De voorzitter,

S. van Ommen

Gemeenteraad Arnhem

AANGENOMEN

Bijeen op	13 januari 2021
Ter bespreking van	Motie vreemd aan de agenda
Motie van	Leo de Groot – Partij voor de Dieren Marie José Navis - GroenLinks
Titel motie	Arnhem tekent Cities Appeal voor een kernwapenvrije wereld
Nummer Zaaknummer	**20M210**

De Raad,
Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:

- In augustus 1945, nu 75 jaar geleden, de atoombommen op Hiroshima en Nagasaki vielen waarbij twee steden volledig vernietigd werden en honderdduizenden slachtoffers vielen.
- ICAN (international campaign to abolish nudear weapons) een appèl doet op steden en gemeenten om de Nederlandse regering op te roepen het VN-kernwapenverdrag te ondertekenen en te ratificeren.
- Het appèl behalve door diverse steden wereldwijd ook ondertekend is door ‘Mayors for peace’ waarin duizenden burgemeesters wereldwijd zijn verenigd, waaronder ook onze burgemeester Marcouch.
- De te ondertekenen tekst van het ICAN Cities Appeal luidt:

  ”Onze gemeente/stad heeft grote zorgen over de ernstige bedreiging die kernwapens vormen voor mensen wereldwijd. We geloven dat onze inwoners het recht hebben om te leven in een wereld zonder deze dreiging. Ieder gebruik van kernwapens, opzettelijk of per ongeluk, zou catastrofale, wijdverbreide en langdurige gevolgen hebben voor zowel mensen als het milieu. Daarom verwelkomen we het VN-Kernwapenverbod dat in 2017 door de Verenigde Naties is aangenomen en roepen we onze regering op dit Verdrag zo snel mogelijk te ondertekenen en te ratificeren.”

Overwegende dat:

- Het enige passende antwoord op de catastrofale humanitaire gevolgen van ieder gebruik van kernwapens is, ze te verbieden en volledig uit te bannen.

Roept het college op:

- Namens Arnhem het ICAN Cities Appeal te ondertekenen én de Nederlandse regering op te roepen om het VN-kernwapenverdrag te ondertekenen en te ratificeren.
- Minister Stef Blok van Buitenlandse Zaken te informeren dat Arnhem het ICAN Cities Appeal heeft ondertekend.

En gaat over tot de orde van de dag.

Leo de Groot - Partij voor de Dieren
Marie José Navis - GroenLinks

AANGENOMEN

Voor 26

Tegen 12

Motie vreemd aan de agenda "Arnhem tekent Cities Appeal voor een kernwapenvrije wereld" (20M210)

GROENLINKS	7	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Usta		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	0	3
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Eliëns		

PvdA	4	0
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	0	1
Verheij		
Henzen		

Totaal 38

Gemeenteraad Arnhem

INGETROKKEN

Bijeen op	13 januari 2021
Ter bespreking van	Moties vreemd aan de agenda
Motie van	René Kraaijenbrink - Arnhem Centraal
Titel motie	Herdenken 17 september de ware datum van “de slag om Arnhem”
Nummer Zaaknummer	**20M212** 536474

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende:
- dat 17 september de dag is dat in 1944 de slag om Arnhem begon
- dat deze dag niet altijd op 17 september zelf herdacht wordt

Overwegende:
- Dat er behoefte blijkt vanuit de stad om deze dag te herdenken
- Dat de burgemeester op 17-9-2020 een petitie is aangeboden over de wens tot herdenken op 17 september
- Dat dorpen om ons heen wel aandacht aan deze datum besteden, bijvoorbeeld door kerkklokken te luiden
- Dat deze aandacht niet groots hoeft te zijn De grote herdenking blijft plaats vinden op de door het bestuur van de herdenking gekozen dag.

Roept het college op:
Om met een een voorstel tot herdenking te komen op 17 september zelf, de dag dat de slag om Arnhem begon.

en gaat over tot de orde van de dag

René Kraaijenbrink - Arnhem Centraal

Gemeenteraad Arnhem

AANGENOMEN

Bij elkaar op	13 januari 2021
Bij de bespreking van	Moties vreemd aan de agenda
Motie van	Giovanni Visser - PvdA Talip Aydemir - DENK Verenigd Arnhem
Titel van de motie	Bouwmaterialen blokkeren Arnhemse parkeerplaatsen
Nummer Zaaknummer	**20M227** 536474

De aanleiding is langdurige bezetting van parkeerplaatsen door bouwmaterialen waarbij niet altijd duidelijk is of dat echt nodig is. Bewoners en bezoekers van de stad hebben minder pakeergelegenheid door langdurige of onnodige bezettingen. Het college heeft echter aangegeven geen reden te zien om het beleid te evalueren, ook na schriftelijke vragen gesteld door de PvdA-fractie in verband met klachten van bewoners.[1]

Door dit voorstel aan te nemen wordt het beleid op basis waarvan bouwmaterialen (tijdelijk) op openbare grond geplaatst mogen worden herzien. Zo kunnen we in onze stad solidair blijven met Arnhemmers die verbouwingen willen uitvoeren, maar ook met degenen die overlast daarvan ervaren.

Omdat we weten dat;

- voor bouwmaterialen een ontheffing verleend kan worden om deze tijdelijk op openbare grond te mogen plaatsen, waaronder (betaalde) parkeerplaatsen of openbaar groen
- bezettingen soms onnodig zijn of heel lang duren, wat overlast oplevert voor bewoners en bezoekers in de wijken
- deze situatie zich regelmatig voordoet op drukbezette parkeerplaatsen (waaronder Sonsbeek, Singels, Station Zuid)
- het college vooralsnog niet voornemens is om het beleid te evalueren of aan te passen

Omdat we vinden dat;

- we de beperkte ruimte in onze stad goed moeten benutten en een prettig leefklimaat moeten behouden
- we solidair zijn met degenen die willen verbouwen en daar tijdelijk ruimte voor moeten maken, maar niet tegen elke prijs

[1] https://online.ibabs.eu/ibabsapi/publicdownload.aspx?site=Arnhem&id=b5a17baa-69bf-4117-87ba-2bfcfd8f740f

- Bij langdurige verlengingen van bezettingen op betaalde parkeerplaatsen, het eerlijk is om daar uiteindelijk ook een hoger tarief voor te vragen
- een evaluatie de ruimte biedt om een balans te vinden tussen het faciliteren van bouwwerkzaamheden enerzijds en het voorkomen van overlast bij bewoners anderzijds

Daarom verzoekt de gemeenteraad het college om;

- het beleid voor ontheffingen openbare grond te evalueren en daarin aandacht te besteden aan het voorkomen van overlast voor bewoners en het voorkomen van ongewenst lange bezettingen
- de resultaten van de evaluatie begin 2021 naar de gemeenteraad te sturen

en gaat over tot de orde van de dag

Giovanni Visser - PvdA
Talip Aydemir - DENK Verenigd Arnhem

AANGENOMEN

Voor	**22**
Tegen	**16**

Motie vreemd aan de agenda "Bouwmaterialen blokkeren Arnhemse parkeerplaatsen" (20M227)

GROENLINKS	7	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

D66	0	5
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

PvdA	4	0
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

CDA Arnhem	0	2
van Dillen		
Hutten		

Arnhem Centraal	0	3
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Usta		

Partij voor de Dieren Gemeentelijke afdeling Arnhem	2	0
de Groot		
Eliëns		

Partij voor de Vrijheid	1	0
Verheij		
Henzen		

Totaal	**38**

Gemeenteraad Arnhem

VERWORPEN

Bijeen op	13 januari 2021
Ter bespreking van	Moties vreemd aan de agenda
Motie van	Lea Manders - Arnhem Centraal
Titel motie	De stad praat mee over zwarte/grijze/roetveeg pieten of andere varianten
Nummer Zaaknummer	**20M230** 536474

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende:

- Dat zwarte Piet in deze tijd door velen als een racistisch figuur wordt ervaren;
- Dat dit heftige maatschappelijke discussies heeft opgeroepen en nog oproept;
- Dat een raadsmeerderheid een motie heeft aangenomen om zwarte en bruine pieten niet meer wenselijk te achten;
- Dat het college en diverse politieke partijen ook grijze pieten niet acceptabel vinden;
- Dat daarbij de stad niet in staat is gesteld een mening te geven.

Overwegende:

- Dat de Arnhemse raad het uitermate belangrijk vindt de stad te horen;
- Dat we een digipanel hebben, dat vrij zelden wordt gebruikt;
- Dat we ook nog andere instrumenten hebben om de mening van de stad te horen, zoals een ronde tafel gesprek.

Verzoekt de raad van Arnhem het de stad mogelijk te maken om mee te praten over het gewenste uiterlijk van pieten in een nieuwe vormgeving.

en gaat over tot de orde van de dag

Lea Manders - Arnhem Centraal

Voor	**3**
Tegen	**35**

Motie vreemd aan de agenda "De stad praat mee over zwarte/grijze/roetveeg pieten of andere varianten" (20M230)

GROENLINKS	0	7
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

D66	0	5
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

PvdA	0	4
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

CDA Arnhem	0	2
van Dillen		
Hutten		

Arnhem Centraal	2	1
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

SP	0	3
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

DENK / Verenigd Arnhem	0	2
Aydemir		
Usta		

Partij voor de Dieren Gemeentelijke afdeling Arnhem	0	2
de Groot		
Eliëns		

Partij voor de Vrijheid	0	1
Verheij		
Henzen		

Totaal	**38**

Gemeenteraad Arnhem

VERWORPEN

Bijeen op	13 januari 2021
Ter bespreking van	Motie vreemd aan de agenda
Motie van	Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij Hans Eliëns - Partij voor de Dieren
Titel motie	Plek KW 37 grondig gewogen
Nummer Zaaknummer	**20M310** 536474

Onderstaande raadsleden stellen de raad voor om in de vergadering van 16 december 2020 het college te verzoeken de verschillende opties, inclusief financiële aspecten, in beeld te brengen ten behoeve van bespreking in de raad, althans met het college, opdat KW37 een definitieve plek kan worden aangeboden.

We weten dat;
- KW37 inmiddels driemaal is verhuisd naar een tijdelijke locatie; thans een terrein aan de Merwedestraat in Arnhem;
- de raad op 3 juli 2018 (18M40) een motie heeft aangenomen inhoudende dat het college zich inspant om KW37 een definitieve locatie aan te bieden;
- KW37 voorkeur heeft zich op een permanente plek te vestigen;
- aanwonenden aan de beoogde locatie en ook de gebruikers van de nabijgelegen percelen grote bezwaren hebben tegen het gebruik van het perceel anders dan het huidige gebruik;
- vestiging van KW37 in strijd is met het thans geldende bestemmingsplan;
- KW37 ook meewerkt aan een andere locatie, mits deze dan definitief is;
- KW37 geen bezwaar heeft tegen definitieve vestiging op het perceel Merwedestraat;
- KW37 bereid is zich te vestigen op een perceel nabij Intratuin op Presikhaaf (Beverweerdlaan) of een perceel in Park Lingezegen;
- een online petitie meer dan 1.100 mensen zich hebben uitgesproken tegen de komst van KW 37 naar Elderveld;
- tijdens de online meeting op 15 december 2020 is gebleken dat 96% van de inwoners en alle organisaties het Natuurpark De Steenen Camer niet wensen op te offeren voor een andere invulling en zij de komst van KW37 absoluut niet zien als een aanvulling op het aanbod van cultuur, kunst en samenwerking in de wijk;
- de onafhankelijk voorzitter van de online meeting concludeerde dat er geen draagvlak is, nu meer dan 80% de komst afwijst;

We vinden dat;
- de door raad aangenomen motie d.d. 3 juli 2018 nog niet geheel is uitgevoerd;
- KW37 een definitieve locatie toekomt binnen de grenzen van de gemeente Arnhem, mits ruimtelijk goed inpasbaar en voor de gemeente financieel haalbaar;
- gelet op de petitie en de online meeting op 15 december 2020 geen draagvlak is voor vestiging van KW 37 in Elderveld en nader onderzoek niet wenselijk is gelet op de zeer ruime meerderheid (96%) tegen een andere invulling is van de betreffende locatie in het Natuurpark De Steenen Camer;
- als er binnen de grenzen van de gemeente geen definitieve locatie kan worden gevonden ook gezocht kan worden in nabuurgemeenten;

Verzoekt het college:
- de bewoners van Elderveld te berichten dat gelet op het ontbreken van draagvlak geen nader onderzoek plaatsvindt voor locatie Elderveld en het Natuurpark qua bestemming niet zal worden gewijzigd;
-de raad te informeren over ALLE voor- en nadelen van de locaties: Merwedestraat, Beverweerdlaan, Park Lingezegen en eventueel een of meer andere – nog niet genoemde – locaties, opdat de raad in gesprek met het college een weloverwogen standpunt kan innemen;

en gaat over tot de orde van de dag

Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij
Hans Eliëns - Partij voor de Dieren

Toelichting:
Aan de online meeting deden meer dan 125 mensen mee. Scouting meldde dat zij zelfs vreest voor haar voortbestaan als zij niet langer het door KW37 beoogde terrein kunnen gebruiken voor de jeugd;

VERWORPEN

Voor 10

Tegen 28

Motie vreemd aan de agenda "Plek KW 37 grondig gewogen" (20M310)

GROENLINKS	0	7
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	0	2
Aydemir		
Usta		

D66	0	5
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Eliëns		

PvdA	0	4
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	1	0
Verheij		
Henzen		

Totaal 38

Gemeenteraad Arnhem

Bij elkaar op	
Bij de bespreking van	Motie vreemd aan de agenda
Motie van	Sabine Andeweg - D66 Sarah Dobbe - SP Ria de Vries - PvdA Nathalie Nede - ChristenUnie Klaartje van Dillen - CDA Hans Eliëns - Partij voor de Dieren
Titel van de motie	Niet weer een nieuw meldpunt
Nummer Zaaknummer	**20M317**

Onderstaande raadsleden stellen de raad voor om in de vergadering van … een besluit te nemen over ‘het verbeteren van de bekendheid van het meldpunt voor slachtoffers van seksuele intimidatie en seksueel overschrijdend gedrag van Slachtofferhulp Nederland in plaats van het oprichten van een nieuw onbekend meldpunt’.

De aanleiding is dat het college in de raadsbrief van 24 maart 2020 is opgenomen dat het college als vervolgstap heeft opgenomen een nieuw meldpunt in te richten voor seksuele intimidatie en seksueel overschrijdend gedraag, terwijl deze al bestaat.

Door dit voorstel aan te nemen wordt er geen tijd en geld besteed aan een meldpunt dat al bestaat, maar wordt er tijd en energie gestoken in het bekendmaken van een goed professioneel meldpunt om slachtoffers echt te helpen.

We weten dat:

-63% van de ondervraagde vrouwen geeft aan ervaring te hebben met seksuele intimidatie of seksueel overschrijdend gedrag in de publieke ruimte in Arnhem;
- uit onderzoek blijkt dat de mate waarin dit probleem wordt ervaren door vrouwen, niet terug komt in de officiële cijfers van de politie. De reden hiervoor is dat de meldingsbereidheid bij vrouwen laag is. Dit zou te maken kunnen hebben met normvervaging, omdat slachtoffers denken 'dat het erbij hoort'.
- Slachtofferhulp Nederland een meldpunt heeft voor slachtoffers van seksuele intimidatie en seksueel overschrijdend gedrag;
- Slachtofferhulp Nederland jarenlange ervaring heeft met het hulp bij meldingen hiervan;
- het college heeft aangegeven een nieuw meldpunt voor slachtoffers van seksuele intimidatie en seksueel overschrijdend gedrag in het leven te willen roepen;

We vinden dat:

- Slachtofferhulp Nederland een professioneel meldpunt heeft en goed in staat is om alle hulpvragen te beantwoorden;
- het college beter tijd en geld kan steken in het bekendmaken van het meldpunt van Slachtofferhulp Nederland, dan dit te steken in een nieuw onbekend meldpunt.

Daarom verzoekt de gemeenteraad aan het college om:

- Het reeds bestaande meldpunt van Slachtofferhulp Nederland voor seksuele intimidatie en seksueel grensoverschrijdend actief onder de aandacht te brengen als onderdeel van haar vervolgaanpak;
- Ervoor te zorgen dat meldpunt bij Vizier/ voormalig bureau art. 1 en meldpunt slachtofferhulp naast elkaar kunnen bestaan en niet elkaar in de weg zitten;
- De tijd en middelen die overblijven hiervoor in te zetten.

Raadsleden

Sabine Andeweg - D66
Sarah Dobbe - SP
Ria de Vries - PvdA
Nathalie Nede - ChristenUnie
Klaartje van Dillen - CDA
Hans Eliëns - Partij voor de Dieren

Gemeenteraad Arnhem

Bij elkaar op	
Bij de bespreking van	Motie vreemd aan de agenda
Motie van	Sabine Andeweg - D66 Sarah Dobbe - SP Ria de Vries - PvdA Marie José Navis - GroenLinks Nathalie Nede - ChristenUnie Klaartje van Dillen - CDA Hans Eliëns - Partij voor de Dieren
Titel van de motie	Gezamenlijk integrale lokale aanpak slachtoffers seksuele intimidatie en seksueel overschrijdend gedrag
Nummer Zaaknummer	**20M318**

Onderstaande raadsleden stellen de raad voor om in de vergadering van … een besluit te nemen over ‘het opstellen van een gezamenlijke lokale aanpak met alle betrokken partijen om slachtoffers van seksuele intimidatie en/of seksueel overschrijdend gedrag hulp te bieden’.

De aanleiding is dat het college in de raadsbrief van 24 maart 2020 heeft opgenomen dat het college vervolgstappen gaat zetten voor slachtoffers van seksuele intimidatie en seksueel overschrijdend gedraag, maar hierbij een lokale integrale aanpak met partners ontbreekt.

Door dit voorstel aan te nemen wordt een integraal lokale aanpak opgesteld met alle betrokken partijen om slachtoffers van seksuele intimidatie en seksueel overschrijdend gedrag echt hulp te bieden.

We weten dat;

- 63% van de ondervraagde vrouwen geeft aan ervaring te hebben met seksuele intimidatie of seksueel overschrijdend gedrag in de publieke ruimte in Arnhem;
- uit onderzoek blijkt dat de mate waarin dit probleem wordt ervaren door vrouwen, niet terug komt in de officiële cijfers van de politie. De reden hiervoor is dat de meldingsbereidheid bij vrouwen laag is. Dit zou te maken kunnen hebben met normvervaging, omdat slachtoffers denken 'dat het erbij hoort'.
- er nog geen integrale lokale aanpak met betrokken partijen aanwezig is;
- er € 26.000,- aan subsidiegelden beschikbaar is gesteld door het ministerie van OCW en de gemeente eenzelfde bedrag als cofinanciering inbrengt en zich waar nodig zal inspannen om extra middelen in te zetten om de ambities te realiseren.

We vinden dat;

- een integrale lokale aanpak met alle betrokken partijen noodzakelijk is om seksuele intimidatie en seksueel overschrijdend gedrag in Arnhem echt aan te pakken;

- hierbij ten minste de politie, Moviera, openbaar vervoersorganisaties en jeugdbescherming te betrekken.

Daarom verzoekt de gemeenteraad aan het college om:

- Een integrale lokale aanpak op te stellen met betrokken partijen voor de aanpak van seksuele intimidatie en seksueel overschrijdend gedrag in Arnhem;
- De bestaande middelen hiervoor in te zetten en zich in te spannen om extra middelen te vinden om deze ambities te realiseren.

Raadsleden

Sabine Andeweg - D66
Sarah Dobbe - SP
Ria de Vries - PvdA
Marie José Navis - GroenLinks
Nathalie Nede - ChristenUnie
Klaartje van Dillen - CDA
Hans Eliëns - Partij voor de Dieren

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	
Ter bespreking van	Motie vreemd aan de agenda
Motie van	Sarah Dobbe - SP Sabine Andeweg - D66 Ria de Vries - PvdA Nathalie Nede - ChristenUnie Klaartje van Dillen - CDA Hans Eliëns - Partij voor de Dieren
Titel motie	Arnhemse scholen vrij en veilig voor iedereen
Nummer Zaaknummer	**20M319**

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:
-Uit onderzoek blijkt dat 63% van vrouwen in Arnhem last heeft van seksuele intimidatie en seksueel overschrijdend gedrag op straat
-Het zeer ernstig is dat zoveel vrouwen zich niet veilig voelen en niet veilig zijn in de Arnhemse publieke ruimte, en elke vrouw zichzelf en veilig moet kunnen zijn in de publieke ruimte
-Seksuele intimidatie en seksueel overschrijdend gedrag vrouwen en meisjes onvrij maakt en dat dit onacceptabel is

Overwegende dat:
-Er signalen zijn dat ook op scholen seksuele intimidatie en seksueel overschrijdend gedrag voorkomt en dat dit ook aannemelijk is omdat straatintimidatie vaak meisjes en jongens betreft
-School een plek is waar je veilig moet kunnen zijn, en ook een plek waar meisjes en jongens kunnen leren dat een veilige en vrije plek voor meisjes en vrouwen de norm moet zijn
-Het moeilijk kan zijn voor een scholier om seksuele intimidatie of overschrijdend gedrag op school te melden, omdat je elke schooldag weer geconfronteerd kan worden met de daders
-Een goed protocol op scholen over seksuele intimidatie of overschrijdend gedrag belangrijk is, net als inspanningen om de meldingsbereidheid te vergroten en ervoor zorgen dat een melding ook echt helpt

Roept het college om:
Met Arnhemse scholen in overleg te gaan om ervoor te zorgen dat er ook op deze scholen een goede en effectieve aanpak is van seksuele intimidatie en seksueel overschrijdend gedrag, scholen hierin te ondersteunen waar nodig, en hierover terug te rapporteren aan de raad

En gaat over tot de orde van de dag.

Sarah Dobbe - SP
Sabine Andeweg - D66
Ria de Vries - PvdA
Nathalie Nede - ChristenUnie
Klaartje van Dillen - CDA
Hans Eliëns - Partij voor de Dieren

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	
Ter bespreking van	Motie vreemd aan de agenda
Motie van	Sarah Dobbe - SP Sabine Andeweg - D66 Ria de Vries - PvdA Nathalie Nede - ChristenUnie Klaartje van Dillen - CDA Hans Eliëns - Partij voor de Dieren
Titel motie	Pak seksuele intimidatie en dreiging met seksueel geweld ook online aan
Nummer Zaaknummer	**20M320**

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:
-Van alle meisjes en jonge vrouwen tussen de 15 en 25 jaar ruim de helft (58 procent) te maken krijgt met online-intimidatie zoals seksuele intimidatie en dreiging met seksueel geweld, onder meer via sociale media.
-Plan International vorige maand constateerde dat door de intimidatie meisjes zich minder uit durven te spreken, hun zelfvertrouwen schade oploopt en twintig procent van hen er problemen op school aan overhoudt
-Ook jongens en andere groepen slachtoffer kunnen zijn van online intimidatie en seksueel geweld online

Overwegende dat:
- Seksuele intimidatie en dreiging met seksueel geweld, zowel online als op straat, vrouwen en meisjes onvrij maakt en dat dit onacceptabel is
-De online omgeving en sociale media in toenemende mate ook een belangrijke publieke ruimte is waar iedereen veilig moet kunnen zijn
-Het van belang is om seksuele intimidatie en dreiging met seksueel geweld in samenhang aan te pakken, online en op straat

Roept het college op om:
Online intimidatie specifiek te betrekken in de aanpak van seksuele intimidatie en seksueel overschrijdend gedrag in Arnhem

En gaat over tot de orde van de dag.

Sarah Dobbe - SP
Sabine Andeweg - D66

Ria de Vries - PvdA
Nathalie Nede - ChristenUnie
Klaartje van Dillen - CDA
Hans Eliëns - Partij voor de Dieren

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	
Ter bespreking van	Motie vreemd aan de agenda
Motie van	Sarah Dobbe - SP Sabine Andeweg - D66 Ria de Vries - PvdA Nathalie Nede - ChristenUnie Klaartje van Dillen - CDA Hans Eliëns - Partij voor de Dieren
Titel motie	Weten hoe het zit met de veiligheid van Arnhemse vrouwen op straat
Nummer Zaaknummer	**20M321**

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:
-Uit onderzoek blijkt dat 63% van vrouwen in Arnhem last heeft van seksuele intimidatie en seksueel overschrijdend gedrag op straat
-Het zeer ernstig is dat zoveel vrouwen zich niet veilig voelen en niet veilig zijn in de Arnhemse publieke ruimte, en elke vrouw zichzelf en veilig moet kunnen zijn op straat
-Seksuele intimidatie en seksueel overschrijdend gedrag vrouwen en meisjes onvrij maakt en dat dit onacceptabel is

Overwegende dat:
-Het college nog aan het begin staat van de uitvoering van een aanpak van dit probleem
-Het belangrijk is om op de hoogte te zijn en te blijven hoe vaak seksuele intimidatie en seksueel overschrijdend gedrag voorkomt en of dit verbetert of verslechtert, omdat het grote invloed heeft op de levens van zowel vrouwen en meisjes, als het gedrag van mannen en jongens

Roept het college om:
Op een verantwoorde wetenschappelijke manier te monitoren om te weten hoe vaak en op welke manier seksuele intimidatie en seksueel overschrijdend gedrag voorkomt in Arnhem, en deze ontwikkeling en resultaten van de aanpak van de gemeente jaarlijks te rapporteren aan de raad,

En gaat over tot de orde van de dag.

Sarah Dobbe - SP
Sabine Andeweg - D66

Ria de Vries - PvdA
Nathalie Nede - ChristenUnie
Klaartje van Dillen - CDA
Hans Eliëns - Partij voor de Dieren

Gemeenteraad Arnhem

Bij elkaar op	16 december 2020
Bij de bespreking van	Moties vreemd aan de agenda
Motie van	Giovanni Visser - PvdA
Titel van de motie	Oproep tot boete voor huisjesmelkers
Nummer Zaaknummer	**20M348**

De aanleiding is het pleidooi van de Landelijke Studentenvakbond en de PvdA voor een boete voor huisjesmelkers, waarvoor in 2019 een motie unaniem is aangenomen door de Tweede Kamer. Tot op heden heeft de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties onvoldoende actie ondernomen om deze boete wettelijk te verankeren.

Door dit voorstel aan te nemen spreekt de gemeenteraad van Arnhem zich uit voor deze boete en brengt de minister op de hoogte van dit standpunt.

Omdat we weten dat;

- uit cijfers van de Landelijke Studentenvakbond blijkt dat studenten in Arnhem gemiddeld 75 euro per maand te veel betalen aan huur
- verschillende steden al oproepen doen voor uitbreiding van de instrumenten om slechte verhuur tegen te gaan
- De Tweede Kamer vorig jaar een motie hiertoe unaniem heeft aangenomen
- het nog niet mogelijk is om een boete op te leggen bij te hoge huren

Omdat we vinden dat;

- studenten een belangrijke inwonersgroep zijn in Arnhem, over het algemeen een laag inkomen hebben en weinig ervaring op de huurmarkt
- Studenten beschermd moeten worden tegen misstanden bij kamerhuur
- een boete een van de effectiefste manieren is om huisjesmelkers daadwerkelijk te raken en aan te pakken
- de minister van Binnenlandse Zaken zo spoedig mogelijk een wettelijke grondslag moet ontwikkelen om malafide verhuurders door middel van een boete aan te pakken

Daarom verzoekt de gemeenteraad het college om:

- Deze motie ter kennis te brengen van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
- Bij de minister kenbaar te maken dat de gemeente Arnhem van mening is dat studenten beschermd moeten worden bij kamerhuur, er te weinig middelen zijn om slechte verhuur een halt toe te roepen en dat een boete een effectief middel is om huisjesmelkers aan te pakken.

Raadsleden

Giovanni Visser - PvdA

Gemeenteraad Arnhem

Bij elkaar op	16 december 2020
Bij de bespreking van	Moties vreemd aan de agenda
Motie van	Mattijs Loor - D66 Giovanni Visser - PvdA Steffenie Pape - VVD Tulay Gemici - GroenLinks
Titel van de motie	Uiterlijk in januari gezonde lokalen
Nummer Zaaknummer	**20M351**

Onderstaande raadsleden stellen de raad voor om in de vergadering van 16 december het college te vragen om er samen met de schoolbesturen voor te zorgen dat in alle klaslokalen waar dat nodig is een CO2-meter komt, zodat de ramen tijdens de les weer zo veel mogelijk dicht kunnen.

De aanleiding is dat volgens onderzoek veel scholen in Arnhem onvoldoende frisse lucht in de lokalen hebben, en daardoor tijdens de lessen de ramen open moeten houden.

We weten dat (constateringen):

- In relatie tot corona wordt gesteld dat bij meer dan 1200 ppm CO2 de lucht naar verwachting te vervuild is om de veiligheid te garanderen, en dan wordt aanbevolen ramen en deuren te openen;
- Ook onder normale omstandigheden 1200 ppm CO2 de maximaal toelaatbare concentratie is voor een gezonde werk- of leeromgeving;
- De luchtkwaliteit in een significant deel van de Arnhemse klaslokalen bij gesloten ramen niet voldoet aan de minimale gezondheidseisen in het kader van corona of aan de minimale eisen voor een gezonde onderwijs- en werkomgeving buiten coronatijd;
- De raad bij herhaling aandacht heeft gevraagd voor het voorkomen dat Arnhemse kinderen in de winter les zouden moeten krijgen in lokalen met ramen en deuren open;
- Middels een CO2-meter met stoplicht, zoals op sommige Arnhemse scholen wordt ingezet; voldoende geventileerd kan worden, zo veel mogelijk tussen lessen door, en onveilige situaties kunnen worden vermeden.

We vinden dat (overwegingen):

- Het niet acceptabel is om leerlingen en docenten in ongezonde gebouwen te huisvesten;
- Ook onderwijs met geopende ramen midden in de winter niet acceptabel is;
- Het college en de schoolbesturen in gezamenlijkheid al ruim voor corona dit vraagstuk hadden moeten oplossen;

- De aanpak hiervan, gezien de uitkomsten van de inventarisatie, zelfs zonder corona urgent zou zijn.

Daarom vraagt de gemeenteraad aan het College om:

1. Er in samenwerking met de schoolbesturen zorg voor te dragen dat voor 1 februari 2021 alle lokalen die nu niet voldoen indien de ramen gesloten zijn, ten minste worden uitgerust met een CO2-meter met 'stoplicht', indien op die termijn geen voldoende verbetering kan worden gerealiseerd;
2. De raad voor 1 februari 2021 een plan van aanpak voor de luchtkwaliteit in alle Arnhemse leslokalen te doen toekomen.

Mattijs Loor - D66
Giovanni Visser - PvdA
Steffenie Pape - VVD
Tulay Gemici - GroenLinks

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	16 december 2020
Ter bespreking van	Moties vreemd aan de agenda
Motie van	Lea Manders - Arnhem Centraal
Titel motie vreemd	Mogelijkheid bieden aan getuigen van seksuele intimidatie en ongewenst gedrag om hun waarneming te kunnen laten melden en registreren
Nummer Zaaknummer	**20M361**

Onderstaand raadslid stelt voor om een besluit te nemen over de mogelijkheid om door (beroepsmatige) getuigen een waarneming van seksuele intimidatie en seksueel overschrijdend gedrag te kunnen melden en registeren.

De aanleiding is dat het college in de raadsbrief van 24 maart 2020 heeft opgenomen dat het college een meldpunt in wil richten voor de melding van seksuele intimidatie en seksueel overschrijdend gedrag.

We weten:
-63% van de ondervraagde vrouwen geeft aan ervaring te hebben met seksuele intimidatie of seksueel overschrijdend gedrag in de publieke ruimte in Arnhem;
- dat uit onderzoek blijkt dat de mate waarin dit probleem wordt ervaren door vrouwen niet terug komt in de officiële cijfers van de politie door lage meldingsbereidheid van slachtoffers .

Overwegende dat:

- Het inzicht hebben in het totaal van het aantal incidenten zeer belangrijk is;
- (beroepsmatige) getuigen hun waarneming bij het uitblijven van een melding door het slachtoffer nergens kunnen laten registreren;.
- Slachtoffers zich vaak niet melden en soms denken ‘dat het erbij hoort’.

Verzoekt het college om bij het inrichten van of aansluiten bij een lokaal of landelijk meldpunt voor seksuele intimidatie en seksueel grensoverschrijdend gedrag de mogelijkheid te bieden aan (beroepsmatige) getuigen om dit te melden en te laten registreren.
Lea Manders - Arnhem Centraal

Gemeenteraad Arnhem

AANGENOMEN

Bijeen op	13 januari 2021
Ter bespreking van	Moties vreemd aan de agenda
Motie van	Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij
Titel motie	Plek KW 37 grondig onderzoeken
Nummer Zaaknummer	**21M01** 536474

Onderstaand raadslid stelt de raad voor om in de vergadering van 13 januari 2021 het college te verzoeken de verschillende opties, inclusief financiële aspecten, in beeld te brengen ten behoeve van bespreking in de raad, althans met het college, opdat KW37 een definitieve plek kan worden aangeboden, nu de raad de Motie Plek KW37 in meerderheid heeft verworpen.

We weten dat
- KW37 inmiddels driemaal is verhuisd naar een tijdelijke locatie; thans een terrein aan de Merwedestraat in Arnhem;
- de raad op 3 juli 2018 (18M40) een motie heeft aangenomen inhoudende dat het college zich inspant om KW37 een definitieve locatie aan te bieden;
- KW37 voorkeur heeft zich op een permanente plek te vestigen;
- aanwonenden aan de beoogde locatie en ook de gebruikers van de nabijgelegen percelen grote bezwaren hebben tegen het gebruik van het perceel anders dan het huidige gebruik;
- vestiging van KW37 in strijd is met het thans geldende bestemmingsplan;
- KW37 ook meewerkt aan een andere locatie, mits deze dan definitief is;
- KW37 geen bezwaar heeft tegen definitieve vestiging op het perceel Merwedestraat;
- KW37 bereid is zich te vestigen op een perceel nabij Intratuin op Presikhaaf (Beverweerdlaan) of een perceel in Park Lingezegen;
- een online petitie meer dan 1.100 mensen zich hebben uitgesproken tegen de komst van KW 37 naar Elderveld;
- tijdens de online meeting op 15 december 2020 is gebleken dat 96% van de inwoners en alle organisaties het Natuurpark De Steenen Camer niet wensen op te offeren voor een andere invulling en zij de komst van KW37 absoluut niet zien als een aanvulling op het aanbod van cultuur, kunst en samenwerking in de wijk;
- de onafhankelijk voorzitter van de online meeting concludeerde dat er geen draagvlak is, nu meer dan 80% de komst afwijst;

We vinden dat
- de door raad aangenomen motie d.d. 3 juli 2018 nog niet geheel is uitgevoerd;
- KW37 een definitieve locatie toekomt binnen de grenzen van de gemeente Arnhem, mits ruimtelijk goed inpasbaar en voor de gemeente financieel haalbaar;
- gelet op de petitie en de online meeting op 15 december 2020;
- ook andere locaties grondig moeten worden onderzocht, alvorens het college, gehoord de raad, een besluit neemt over de definitieve locatie voor KW37;
- als er binnen de grenzen van de gemeente Arnhem geen definitieve locatie kan worden gevonden, KW37 wordt ondersteund in het vinden van een locatie in een nabuurgemeente;

Verzoekt het college:
-de raad te informeren over ALLE voor- en nadelen van de locaties: Merwedestraat, Beverweerdlaan, Park Lingezegen en eventueel een of meer andere – nog niet genoemde – locaties, opdat de raad een weloverwogen advies aan het college kan geven alvorens het college definitief besluit;

en gaat over tot de orde van de dag

Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij

Toelichting
In de door fracties Arnhemse Ouderen Partij en Partij voor de Dieren ingediende **motie Plek KW37** grondig gewogen wordt afscheid genomen van de locatie De Steenen Camer wegens ontbreken van draagvlak.
In de voorbereiding van genoemde motie is door andere fracties aangegeven geen afscheid te willen nemen van de locatie De Steenen Camer, maar dat er wel dringend behoefte is van het grondiger onderzoeken en rapporteren over andere locaties. Daar voorziet deze motie in.

AANGENOMEN

Voor 25

Tegen 13

Motie vreemd aan de agenda "Plek KW 37 grondig onderzoeken" (21M01)

GROENLINKS	0	7
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	2	0
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Usta		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Eliëns		

PvdA	0	4
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	1	0
Verheij		
Henzen		

Totaal 38

Aan: Voorzitter van de raad

Betreft: debatverzoek (rvo art. 40a)

Datum: 16 maart 2020

Onderwerp: De aanpak van schimmelwoningen in Arnhem

Geachte voorzitter,

Landelijke cijfers leren ons dat een op de drie kinderen moet opgroeien in een ongezond huis 1) en dat een op de vijf huizen schimmel en vochtproblemen heeft. In beantwoording op vragen van de SP meldt het College dat er geen reden is om aan te nemen dat deze statistieken voor Arnhem zouden afwijken 2). Het is van belang is voor de gezondheid van de bewoners om dit zo snel als mogelijk aan te pakken.

De afgelopen tijd voerden huurders van Presikhaaf actie voor onderhoud van hun huizen 3). Hun huizen hebben schimmel, vochtproblemen, achterstallig onderhoud en ongedierte. Tegelijkertijd betalen zij wel hoge huur. De woningcorporatie wist al jaren van deze problemen, maar reageerde pas op de klachten op het moment dat de huurders zelf in actie kwamen. Op dit moment krijgt de SP-fractie signalen uit verschillende buurten in Arnhem van huurders met vergelijkbare problemen met vocht en schimmel in huis.

Daarom willen wij graag in debat. Wordt er voldoende gedaan om de ongezonde schimmelwoningen in Arnhem aan te pakken? Worden huurders voldoende serieus genomen waar het gaat om de aanpak van schimmel?

Hoogachtend,

Sarah Dobbe,

SP fractie

1)Algemeen Dagblad, 10 oktober 2019

2)Beantwoording college Art.44-vragen "Actie tegen ongezonde vocht en schimmel in huizen", d.d. 07-05-2019
3)https://www.omroepgelderland.nl/nieuws/2437063/Arnhemmers-zijn-ratten-en-schimmel-zat-Die-huizen-zijn-niet-om-in-te-wonen

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Sarah Dobbe - SP Abdurrahman Çetintaş - SP Gerrie Elfrink - SP
Titel motie	Aanpak schimmelwoningen
Nummer Zaaknummer	**19M127** 401815

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat,

- een op de drie kinderen moet opgroeien in een ongezond huis;[1]

- een op de vijf huizen schimmel en vochtproblemen heeft en dat het van belang is voor de gezondheid van de bewoners om dit zo snel als mogelijk aan te pakken;[2]

- er geen reden is om aan te nemen dat deze statistieken voor Arnhem zouden afwijken;[3]

- ook in Arnhem vele concrete gevallen van schimmelwoningen bekend zijn[4]

- veel van deze woningen in het bezit zijn van de woningbouwcorporaties;

- artikel 42 van de Woningwet bepaalt dat een corporatie met haar werkzaamheden naar redelijkheid moet bijdragen aan de uitvoering van het gemeentelijk volkshuisvestingsbeleid,[5]

Overwegende dat,

- schimmelwoningen de volksgezondheid bedreigen; kostbare aardgas verkwisten; energiearmoede in de hand werken en alles behalve duurzaam zijn;

AANGENOMEN

19M127/B2

Draagt het college op, om bij het maken van de prestatieafspraken 2020 op basis van het door de raad vastgestelde volkshuisvestelijk kader (top)prioriteit te maken van het renoveren van schimmelwoningen;[6]
en gaat over tot de orde van de dag Sarah Dobbe - SP Abdurrahman Çetintaş - SP Gerrie Elfrink - SP

[1] Algemeen Dagblad, 10 oktober 2019
[1] Kernpublicatie WooN2018
[1] Beantwoording college Art.44-vragen "Actie tegen ongezonde vocht en schimmel in huizen", d.d. 07-05-2019
[1] De Gelderlander, 23 maart 2018
[1] Woningwet
[1] Volkshuisvestelijk kader gemeente Arnhem 2019-2022

AANGENOMEN

Voor 37

Tegen 2

Motie "Aanpak schimmelwoningen" (19M127)

GROENLINKS	7	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	2	0
van Burgsteden		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

PvdA	4	0
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 39

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	17 juni 2020
Ter bespreking van	Plan van aanpak Woningbouwontwikkeling
Motie van	Dobbe - Elfrink - Cetintas - SP
Titel motie	Pak schimmelwoningen aan
Nummer Zaaknummer	**20M83** 428234

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:
- Nog veel Arnhemmers zijn afhankelijk van huizen waar ze niet goed in kunnen wonen;
- Een derde van de kinderen in onze stad groeit op in een ziekmakende woning;
  In verschillende wijken in de stad huurders zelf actievoeren voor verbetering van de woning en dat veel woningen nog steeds slecht zijn;

Overwegende dat,
- De gemeenteraad en college hebben uitgesproken dat de aanpak van schimmelwoningen (top)prioriteit heeft;
- De aanpak van schimmelwoningen niet terugkomt in het plan van aanpak woningbouwontwikkeling;
- Er nog niet concreet is gemaakt hoeveel schimmelwoningen wanneer zullen worden aangepakt;

Spreekt uit:
Een extra opgave op gebied van nieuwbouw niet ten koste mag gaan van de aanpak schimmelwoningen en dat beide belangrijk zijn en moeten gebeuren;

Draagt het college op,
Concreet te maken hoeveel woningen met schimmel en achterstallig onderhoud in Arnhem per wanneer worden aangepakt;

en gaat over tot de orde van de dag

AANGENOMEN

Dobbe - Elfrink - Cetintas - SP

Voor 31

Tegen 6

Motie "Pak schimmelwoningen aan" (20M83)

GROENLINKS	7	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	2	0
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Usta		
Aydemir		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	2	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Eliëns		

PvdA	4	0
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	1	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 37

Aan de leden van de raad

Datum	:	7 mei 2019
Zaaknummer	:	357318
Contactpersoon	:	Bram van Oudheusden
Telefoonnummer	:	(026) 3772274

Onderwerp: Schriftelijke vragen art. 44 Rvo inzake 'Actie tegen ongezonde vocht en schimmel in huizen'

Geachte voorzitter en leden,

Raadslid Dobbe van de fractie SP heeft ons bij brief, ingekomen 4 april november 2019, schriftelijk vragen gesteld op grond van artikel 44 van het Reglement van Orde voor de Politieke Avond van de gemeente Arnhem 2018 met als titel Actie tegen ongezonde vocht en schimmel in huizen'. De brief met vragen is als bijlage bij deze brief gevoegd.

Ter beantwoording van de vragen delen wij u het volgende mee.

1. Bent u op de hoogte van de uitkomsten van het WoonOnderzoek Nederland? Is er aanleiding om aan te nemen dat de situatie in Arnhem afwijkt van het beeld zoals geschetst in het landelijke WoonOnderzoek? Kunt u dit toelichten?

Ja, wij hebben kennisgenomen van het WoonOnderzoek 2018. In de publicatie wordt aangegeven dat de aanwezigheid van vocht en schimmel vooral samenhangt met het bouwjaar van de woning. Er zijn bij ons geen redenen bekend waarom de statistieken voor de gemeente Arnhem sterk zouden afwijken van de rest van Nederland.

2. Bent u het met ons eens dat het schrikbarend is dat een op de vijf huizen schimmel en vochtproblemen heeft en dat het van belang is voor de gezondheid van de bewoners om dit zo snel als mogelijk aan te pakken? Kunt u dit toelichten?

Ja. Schimmel, vocht en tocht kunnen van invloed zijn op de gezondheid van bewoners. Gebrekkig onderhoud en bewonersgedrag zijn de belangrijkste factoren die leiden tot schimmel- en vochtproblemen.

Eigenaar-bewoners zijn zelf primair verantwoordelijk om het onderhoud aan de woning aan te pakken. Ook huurders hebben een eigen verantwoordelijkheid om eventuele problematiek bij de verhuurder aan te kaarten en zo nodig verdere actie te ondernemen. Als onderhoudsgebreken zo ernstig zijn dat de woning niet (meer) aan het Bouwbesluit voldoet, kunnen Burgemeester en Wethouders op grond van de Woningwet de verhuurder oproepen de woning te laten repareren. Als de verhuurder dit niet doet, kan de gemeente de gebreken op kosten van de verhuurder laten repareren.

Eusebiusbuitensingel 53 • Postbus 9029 • 6800 EL Arnhem
Telefoon 0900 - 1809 (lokaal tarief) • Fax 026 - 3774830 • gemeente@arnhem.nl

3. Bent u bereid om actief te inventariseren welke huizen dit in Arnhem betreft en wat de ernst van de problemen is? Zo ja, kunt u voor 1 juni de gemeenteraad informeren over de planning van deze inventarisatie en presentatie van de uitkomsten? Zo nee, waarom niet?

Onder andere naar aanleiding van eerdere artikel 44 vragen van de SP inzake 'ziekmakende woningen' (29 mei 2018) zijn problematiek en aanpak besproken met de woningcorporaties Portaal, Volkshuisvesting, Vivare en de drie huurdersorganisaties. Destijds is door de corporaties toegezegd dat waar zich schimmelproblemen voordoen, zij dit oppakken. De huurdersorganisaties hebben verklaard tevreden te zijn met deze toezegging en vooralsnog geen reden te zien hieraan te twijfelen. Conclusie van dit overleg was dat er geen aanleiding bestond tot het maken van een prestatieafspraak op dit onderdeel. Deze conclusie werd weer bevestigd door een recente navraag bij corporaties en huurdersorganisaties. De huurdersorganisaties gaven desalniettemin aan dat als er signalen zijn dat huurders op dit punt niet serieus worden genomen, dit voor hen reden is om het nader uit te zoeken. Het onderwerp wordt daarom opgenomen op hun overlegagenda.

4. Bent u bereid om er op toe te zien dat voor huurhuizen met ernstige schimmel er binnen een jaar een plan is om de schimmel te verwijderen? En bent u bereid om ervoor te zorgen dat als er na een jaar te weinig is gebeurd, dat de huurprijs van die woning wordt bevroren of verlaagd? Zo nee, waarom niet?

Zie de antwoorden op vragen 3 en 5.

5. Bent u het met ons eens dat:

a) Door de aanpak van schimmel en vochtproblemen te combineren met het isoleren en verduurzamen van huizen er een dubbelslag geslagen kan worden? Waarom wel/niet?

b) Het gezien de gevaren voor de gezondheid van de bewoners het van belang is dat wordt begonnen met isoleren en verduurzamen in de huizen met de meeste schimmel, maw de slechtste huizen? Waarom wel/niet?

c) Het oplossen van de problemen in de huizen niet mag leiden tot huursverhoging, omdat aangenomen mag worden dat mensen huur betalen voor een huis dat in principe vrij is van vocht en schimmel? Waarom wel/niet?

Ja, het lijkt ons ook verstandig dat woningcorporaties zoveel als mogelijk (onderhoudsmatige) werkzaamheden met elkaar combineren.

Duurzaamheid (en daarmee isolatie) van woningen is een belangrijke component in de prestatieafspraken.

Huurders dienen ook zelf hun weg te vinden naar de daarvoor aangewezen organisaties (huurcommissie, klachtencommissie van de woningcorporatie, huurdersorganisatie, huurdershuis) als een verhuurder niet in voldoende mate maatregelen treft om schimmel te verwijderen/voorkomen. De genoemde instanties kunnen de huurder helpen om een geschikte oplossing te vinden bij eventuele (aanhoudende) problemen.
Zoals bij vraag 2 benoemd kan in het uiterste geval de gemeente worden benaderd.

6. Bent u bereid om de gemeenteraad elke 3 maanden te informeren over de voortgang van de aanpak van de schimmel en vochtproblemen in de Arnhemse huurhuizen?

Nee, aangezien de gemeente hier beperkt op kan sturen is een periodieke voortgangsrapportage van weinig nut. Hoewel er geen signalen zijn dat Arnhemse partijen de problematiek niet voortvarend oppakken, zullen we het thema blijven bespreken met de huurdersorganisaties en woningcorporaties.

Hoogachtend,
het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,
de secretaris, de burgemeester,

cc: Raadsleden en fractievolgers

Bijlage:
- Brief met vraag ex art. 44 RvO

Aan: Voorzitter van de raad

Betreft: debatverzoek (rvo art. 40a)

Datum: 14 juni 2020

Onderwerp: Moties over winsten en markt in de zorg niet uitgevoerd

Geachte voorzitter,

Op 9 juni jl verscheen een raadsbrief ‘Afdoen 3 moties inzake toezicht en marktwerking zorg’. Het college beschouwd twee moties als afgedaan, zonder deze moties uit te voeren.

De motie ‘Geld voor zorg moet naar zorg, niet naar winsten’ wordt afgedaan met het feit dat er zoveel (honderden) zorgaanbieders zijn en het zorgsysteem inmiddels blijkbaar zo complex is ingericht dat het uitvoeren van deze motie teveel moeite zou kosten. Het college stelt, tegen het verzoek van de raad in, dat het geen toegevoegde waarde heeft. Een half jaar nadat deze motie is aangenomen blijkt dat het college niets met de door de gemeenteraad van Arnhem aangenomen motie heeft gedaan en legt het college deze aangenomen motie dus naast zich neer.

De gemeenteraad van Arnhem heeft ook de motie ‘stop de gevolgen van marktwerking in de zorg’ aangenomen. Na een half jaar blijkt ook hier dat het college niets met deze motie heeft gedaan en geeft het college aan, tegen het verzoek van de raad in, dat ze vindt dat de motie weinig zin heeft. Het door de gemeenteraad van Arnhem verzochte onafhankelijke onderzoek voert zij niet uit.

De fractie van de SP wil hierover in debat en heeft onder meer de volgende vragen:
-Hoe houdt dit college de zorg en zorgkosten in Arnhem onder controle als zij niet in staat blijkt om de winsten, en daarmee ook fraude met zorggeld, in de zorg te achterhalen?
-Welk signaal denkt het college dat dit stuurt aan zorgcowboys die geld willen verdienen aan de zorg?
-Waarom wil het college niet weten via onafhankelijk onderzoek welke alternatieven er zijn voor het huidige zorgsysteem, gezien het college zelf aangeeft dat het zorgsysteem zo complex is, met honderden aanbieders, dat ze er zelf geen zicht of controle meer op heeft?
-Waarom voert dit college uitvoerbare moties die zijn aangenomen door de gemeenteraad van Arnhem niet uit?

Hoogachtend,

Dobbe, Elfrink, Cetintas
SP fractie in de gemeenteraad van Arnhem

Aan de gemeenteraad

Datum : 9 juni 2020
Zaaknummer : 441112
Contactpersoon : Gerard Fidder
Telefoonnummer : 026 3772303

Onderwerp: Afdoen 3 moties inzake toezicht en marktwerking zorg

Geachte voorzitter en leden,

Aanleiding
In de vergadering van uw raad op 29 januari 2020 zaaknummer 441112 zijn onderstaande moties aangenomen.

Motie Genoeg capaciteit om zorgfraude op te sporen (20M16)
Het college wordt verzocht om:
- *De opsporingscapaciteit voor fraude op korte termijn te vergroten met minimaal 2 extra FTE toezichthouder rechtmatigheid;*
- *Te onderzoeken of deze extra uitgave gedekt kan worden uit mogelijke inverdieneffecten door het opsporen van fraude;*
- *De gemeenteraad elke 6 maanden te informeren over de voortgang van het opsporen van zorgfraude en te analyseren of de beschikbare opsporingscapaciteit voldoende is.*

Het college geeft uitvoering aan deze motie. De opsporingscapaciteit van de afdeling Handhaving ten aanzien van rechtmatigheidsonderzoeken naar zorg is inmiddels uitgebreid van 1 FTE naar 3 FTE. De kosten van deze uitbreiding worden gedekt uit het zorgbudget. De verwachting is dat door het uitvoeren van extra rechtmatigheidsonderzoeken de contracten met een aantal slecht functionerende zorgaanbieders kunnen worden beëindigd. De cliënten worden vervolgens overgedragen naar beter presterende zorgaanbieders, waarbij de verwachting is dat vervolgens effectiever en efficiënter zorg zal worden geleverd. Op deze wijze verdient de inzet van extra opsporingscapaciteit zichzelf terug.
Het rapporteren over de aanpak van kwaliteits- en rechtmatigheidstoezicht nemen we op in de periodieke bestuursrapportage. Deze verschijnt 3 maal per jaar.

Motie Geld voor zorg moet naar zorg, niet naar winsten (20M17)

Het college wordt verzocht om:

- *Te onderzoeken hoeveel gemeentelijk zorggeld niet aan zorg wordt besteed, maar naar winsten van zorginstellingen gaat en de raad hierover te informeren;*
- *Uit te spreken dat het maken van winsten in de zorg niet wenselijk is;*
- *Een voorstel te doen aan de raad om hier consequenties aan te verbinden bij het aangaan van nieuwe contracten.*

Voor een goede bedrijfsvoering is het wenselijk dat zorginstellingen positieve cijfers draaien. In de aanbesteding is hier ook aandacht voor. In de algemene inkoopvoorwaarden is vastgelegd dat we streven naar een "… vanzelfsprekende soberheid. Dit betekent dat aanbieders een bijdrage dienen te leveren aan het betaalbaar houden van het Sociaal Domein". In de verificatiegesprekken die nu met alle aanbieders worden gevoerd, wordt getoetst en waar nodig besproken of de zorgkosten en zorginkomsten in balans zijn. Daarbij wordt gekeken naar Jaarrekeningen en worden signalen van sociale wijkteams meegenomen. Waar inkomsten en zorgkosten onvoldoende in balans zijn, wordt extra scherp gekeken of de aanbieder aan alle aanbestedingseisen voldoet. Op het moment van aannemen van deze motie was het niet meer mogelijk om de aanbestedingsdocumenten nog verder aan te scherpen. Deze waren op dat moment al definitief vastgesteld en aanbieders waren zich hierop al aan het inschrijven (sluitingsdatum inschrijving was 3 februari).

Het college heeft - samen met regiogemeenten - ook aandacht voor het beperken van de bovenmatige winsten bij de aanpak van de coronacrisis. Zorgaanbieders kunnen zorg declareren tot maximaal het niveau van hun gebruikelijke omzet, met daarbij de eis dat niet meer dan 3% winst wordt gemaakt.

Het is zeer complex om bij alle zorgaanbieders in kaart te brengen hoeveel gemeentelijk zorggeld wordt besteed aan zorg en wat resteert voor winsten. Aanbieders zijn veelal in meerdere zorgdomeinen actief (Wet langdurige zorg, Zorgverzekeringswet). Hierbij worden verschillende financieringsvormen gehanteerd. Daarnaast lopen de tarieven uiteen. Hierdoor is het op basis van de beschikbare informatie niet mogelijk om de winst toe te rekenen naar de verschillende domeinen. Bovendien zijn er honderden gecontracteerde zorgaanbieders. Gelet op de complexiteit van de berekeningen en het aantal berekeningen dat gemaakt moet worden is dat alleen zinvol als dit inzicht iets oplevert (wat kunnen we dan met deze informatie?). Die toegevoegde waarde is in de ogen van het college te beperkt ten opzichte van de te leveren inspanningen.

Motie stop de gevolgen van marktwerking in de zorg (20M15)

Het college wordt verzocht om:

- *Een onafhankelijk onderzoek in te stellen welke verschillende mogelijkheden er zijn om de zorg in Arnhem te kunnen organiseren zonder de perverse prikkels van de markt;*
- *De raad binnen twee maanden te informeren over de uitkomsten van dat onderzoek.*

In de raadsbrief van 10 september 2019 is al een analyse gemaakt van de mogelijkheden om beschermd wonen zonder markt vorm te geven. Deze analyse is ook breder toepasbaar in de zorg. Daarnaast speelt een rol dat per 1 juli aanstaande een nieuwe aanbesteding in de zorg in werking treedt. Daarbij geldt een termijn van 4 jaar. Het heeft op dit moment dus weinig zin om een (duur) onafhankelijk onderzoek in te stellen naar een alternatief voor marktwerking in de zorg. Het college is graag bereid om samen met de raad een gesprek te organiseren waarbij experts hun visie op de voor- en nadelen van marktwerking in de zorg kunnen delen met college en raad. Zodra de raad weer fysiek bijeen kan komen, kan een dergelijke bijeenkomst gepland worden. De raad wordt hierbij ook uitgenodigd om experts aan te dragen bij het college.

Daarnaast wil het college onderzoeken of via pilots effectiever en efficiënter zorg kan worden verleend. Zo worden pilots in buurten/wijken voorbereid om een deel van de begeleiding niet langer door verschillende zorgaanbieders (via marktwerking) uit te laten voeren, maar door het sociaal wijkteam. In het raadsvoorstel over de Taskforce jeugdzorg wordt hiertoe een voorstel gedaan.

Financiën en risico's

De motie *Genoeg capaciteit om zorgfraude op te sporen* leidt tot een formatie-uitbreiding. Zoals hierboven is toegelicht worden de kosten van deze uitbreiding gedekt uit het zorgbudget. De verwachting is dat door het uitvoeren van extra rechtmatigheidsonderzoeken de contracten met een aantal slecht functionerende zorgaanbieders kunnen worden beëindigd. De cliënten worden vervolgens overgedragen naar beter presterende zorgaanbieders, waarbij de verwachting is dat vervolgens effectiever en efficiënter zorg zal worden geleverd. Op deze wijze verdient de inzet van extra opsporingscapaciteit zichzelf terug.

Voor het overige geeft de uitvoering van de moties geen financiële risico's.

Uitvoering en evaluatie

Het rapporteren over de aanpak van kwaliteits- en rechtmatigheidstoezicht willen we opnemen in de periodieke bestuursrapportage. Deze verschijnt 3 maal per jaar.

Gelet op het hiervoor beschrevene beschouwen wij de moties als afgedaan.

Hoogachtend,
het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,
de secretaris, de burgemeester,

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	29 januari 2020
Ter bespreking van	Debatverzoek "Klagende clienten en tonnen winst voor de directeur; de gevolgen van marktwerking in de zorg"
Motie van	Sarah Dobbe - SP
Titel motie	Stop de gevolgen van markt in de zorg
Nummer Zaaknummer	**20M15** 433990

De Raad,
Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:
- Er inmiddels vele voorbeelden zijn van enorme winsten en van fraude door zorginstellingen in Arnhem;
- Inmiddels duidelijk is dat dit geen incidenten zijn maar er iets misgaat in hoe Arnhem zorg organiseert;

Overwegende dat:
- Als zorggeld niet wordt besteed aan waarvoor het bedoeld is, het risico bestaat dat zorgbehoevende Arnhemmers hier de dupe van worden;

- Beleid van de gemeente Arnhem gericht moet zijn op het geven de best mogelijke zorg en niet op het faciliteren van markpartijen om winst te maken;
- Er andere manieren zijn om zorg voor Arnhemmers beter te organiseren zonder de prikkels van de markt;

Verzoekt het college om:
- Een onafhankelijk onderzoek in te stellen welke verschillende mogelijkheden er zijn om de zorg in Arnhem te kunnen organiseren zonder de perverse prikkels van de markt;

- De raad binnen twee maanden te informeren over de uitkomsten van dat onderzoek;

en gaat over tot de orde van de dag

AANGENOMEN

Sarah Dobbe - SP

Voor 21

Tegen 17

Motie "Stop de gevolgen van markt in de zorg" (20M15)

GROENLINKS	6	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
Hutten		
van den Broek		

DENK / Verenigd Arnhem	0	2
Aydemir		
Bal		

D66	0	5
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Iperen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeentelijke Afdeling Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

PvdA	4	0
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 38

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	29 januari 2020
Ter bespreking van	Debatverzoek "Klagende clienten en tonnen winst voor de directeur; de gevolgen van marktwerking in de zorg"
Motie van	Sarah Dobbe - SP
Titel motie	Genoeg capaciteit om zorgfraude op te sporen
Nummer Zaaknummer	**20M16** 433990

De Raad,
Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:
-Uit onderzoek van Pointer, Reporter Radio en Follow the Money blijkt dat er tientallen miljoenen aan zorggeld gaat naar winsten van zorginstellingen in plaats van naar zorg;
-Dat ook verschillende Arnhemse zorginstellingen in die lijst staan;
-Dat dit aantal naar verwachting hoger ligt als naar alle winsten wordt gekeken, en niet alleen naar de winsten van meer dan 10%;
-Dat uit recent onderzoek van Follow the Money, Pointer en Reporter Radio blijkt dat door gebrekkig toezicht van gemeenten zorgcowboys vrij spel hebben;

Overwegende dat:
-Dat als zorggeld niet wordt besteed aan waarvoor het bedoeld is, het risico bestaat dat zorgbehoevende Arnhemmers hier de dupe van worden;

-Zorgfraude moet worden opgespoord en aangepakt omdat het kwetsbare Arnhemmers raakt en geld voor zorg verspilt;

-Dat in Arnhem hier slechts 1,6 fte aan toezichthouder rechtmatigheid beschikbaar is;

-Arnhem van alle recentelijk door Follow the Money ondervraagde gemeenten de meeste contracten heeft met zorgaanbieders, te weten 762 zorgbedrijven;

-Dat dit aantal contracten, zelfs met meer toelatingseisen, voorlopig aanzienlijk zal blijven;

-Dat het opsporen van fraude complex is en capaciteit vergt;

-In Arnhem geen toezicht wordt gehouden op rechtmatigheid en kwaliteit van PGB's ondanks dat de VNG stelt dat de gemeente hier wel verantwoordelijk voor is, en dit ook capaciteit vergt;

AANGENOMEN

20m16/P.2

Verzoekt het college om:

-De opsporingscapaciteit voor fraude op korte termijn te vergroten met minimaal 2 extra fte toezichthouder rechtmatigheid;

-Te onderzoeken of deze extra uitgave gedekt kan worden vanuit mogelijke inverdieneffecten door het opsporen van fraude;

-De gemeenteraad elke 6 maanden te informeren over de voortgang van het opsporen van zorgfraude en te analyseren of de beschikbare opsporingscapaciteit voldoende is.

en gaat over tot de orde van de dag

Sarah Dobbe - SP

AANGENOMEN

Voor 38

Tegen 0

Motie "Genoeg capaciteit om zorgfraude op te sporen" (20M16)

GROENLINKS	6	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Iperen		

PvdA	4	0
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

CDA Arnhem	2	0
Hutten		
van den Broek		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 38

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	29 januari 2020
Ter bespreking van	Debatverzoek "Klagende clienten en tonnen winst voor de directeur; de gevolgen van marktwerking in de zorg"
Motie van	Sarah Dobbe - SP
Titel motie	Geld voor zorg moet naar zorg, niet naar winsten
Nummer Zaaknummer	**20M17** 433990

De Raad,
Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:
- Uit onderzoek van Pointer, Reporter Radio en Follow the Money blijkt dat er tientallen miljoenen aan zorggeld gaat naar winsten van zorginstellingen in plaats van naar zorg;
- Ook verschillende Arnhemse zorginstellingen in die lijst staan;
- Dit aantal naar verwachting hoger ligt als naar alle winsten wordt gekeken, en niet alleen naar de winsten van meer dan 10%;

Overwegende dat:
- Dat als zorggeld niet wordt besteed aan waarvoor het bedoeld is, het risico bestaat dat zorgbehoevende Arnhemmers hier de dupe van worden;

- Er een gat in de zorgbegroting zit en er forse bezuinigingen op de zorg in Arnhem zijn aangekondigd;

- Dat geld voor zorg nu extra hard nodig is gezien de aangekondigde bezuinigingen;

Verzoekt het college om:
-Te onderzoeken hoeveel gemeentelijk zorggeld niet aan zorg wordt besteed, maar naar winsten van zorginstellingen gaat, en de raad hierover te informeren;

-Uit te spreken dat het maken van winsten in de zorg niet wenselijk is;

-Een voorstel te doen aan de raad om hier consequenties aan te verbinden bij het aangaan van nieuwe contracten.

AANGENOMEN

en gaat over tot de orde van de dag

Sarah Dobbe - SP

AANGENOMEN

Voor 23

Tegen 15

Motie "Geld voor zorg moet naar zorg, niet naar winsten" (20M17)

GROENLINKS	6	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
Hutten		
van den Broek		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

D66	0	5
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Iperen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

PvdA	4	0
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

PARTIJ VOOR DE VRIJHEID	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 38

GEMEENTE Arnhem

Besluit van 13 januari 2021

Zaaknummer 535216

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

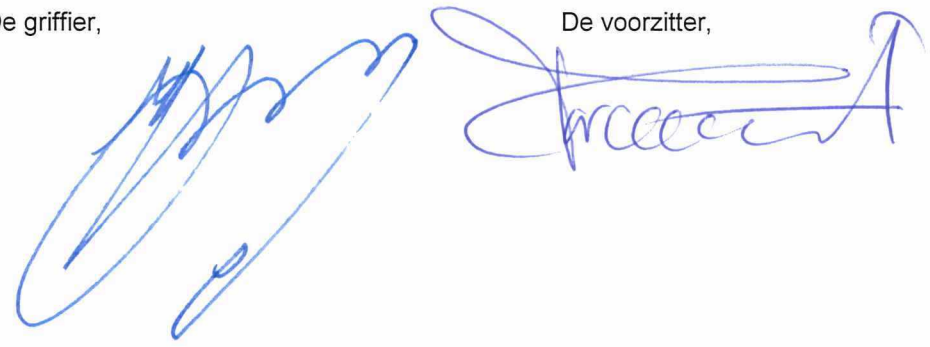
gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 5 januari 2021, nummer 535216;

gelet op artikel 3.7 van de Wet ruimtelijke ordening;

besluit:

1. Een voorbereidingsbesluit voor het pand Bronbeeklaan 66 vast te stellen, overeenkomstig de geometrisch bepaalde planobjecten als vervat in het GML-bestand NL.IMRO.0202.VBB985-0301.gml met bijbehorende bestanden, alsmede de daarvan afgeleide analoge verbeelding met kenmerk NL.IMRO.0202.VBB985-0301 vast te stellen;
2. Hierbij te bepalen dat het verboden is om het ten tijde van de inwerkingtreding van het voorbereidingsbesluit feitelijk bestaande en legaal aanwezige gebruik van de in het voorbereidingsbesluit begrepen gronden en/of bouwwerken te wijzigen;
3. Te bepalen dat dit voorbereidingsbesluit in werking treedt op de dag van bekendmaking;
4. De door het college van burgemeester en wethouders op basis van artikel 25, tweede lid van Gemeentewet en gelet op artikel 10, tweede lid onder b en g van de Wet openbaarheid van bestuur opgelegde geheimhouding ten aanzien van het raadsvoorstel: Voorbereidingsbesluit Bronbeeklaan 66; zaaknummer 535216, het raadsbesluit: zaaknummer 535216 en bijlage: Verbeelding gebied voorbereidingsbesluit; kenmerk NL.IMRO.0202.VBB985-0301 te bekrachtigen en te besluiten als datum van de beëindiging van de geheimhouding de dag van bekendmaking van het voorbereidingsbesluit aan te houden.

De griffier, De voorzitter,

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 535216

Onderwerp: Voorbereidingsbesluit Bronbeeklaan 66

Voorstel

1. Een voorbereidingsbesluit voor het pand Bronbeeklaan 66 vast te stellen, overeenkomstig de geometrisch bepaalde planobjecten als vervat in het GML-bestand NL.IMRO.0202.VBB985-0301.gml met bijbehorende bestanden, alsmede de daarvan afgeleide analoge verbeelding met kenmerk NL.IMRO.0202.VBB985-0301 vast te stellen;
2. Hierbij te bepalen dat het verboden is om het ten tijde van de inwerkingtreding van het voorbereidingsbesluit feitelijk bestaande en legaal aanwezige gebruik van de in het voorbereidingsbesluit begrepen gronden en/of bouwwerken te wijzigen;
3. Te bepalen dat dit voorbereidingsbesluit in werking treedt op de dag van bekendmaking;
4. De door het college van burgemeester en wethouders op basis van artikel 25, tweede lid van Gemeentewet en gelet op artikel 10, tweede lid, onder b en g van de Wet openbaarheid van bestuur opgelegde geheimhouding ten aanzien van het raadsvoorstel: Voorbereidingsbesluit Bronbeeklaan 66; zaaknummer 535216, het raadsbesluit: zaaknummer 535216 en bijlage: Verbeelding gebied voorbereidingsbesluit; kenmerk NL.IMRO.0202.VBB985-0301 te bekrachtigen en te besluiten als datum van de beëindiging van de geheimhouding de dag van bekendmaking van het voorbereidingsbesluit aan te houden.

Inleiding

Het voormalige woon-zorgcomplex 'De Paasberg' aan de Bronbeeklaan 66 (ook bekend als de Paasbergflat) heeft in het geldende bestemmingsplan 'Velperweg e.o.' een maatschappelijke bestemming. Dit is een brede bestemming waarbinnen meerdere functies zijn toegestaan. De Stichting Zorgwonen Bronbeek is eigenaar en heeft in het verleden het pand verhuurd aan de Stichting OnderDak. De Stichting OnderDak biedt ondersteunende begeleiding aan mensen die sociaal-maatschappelijk ernstig in de knel zitten. De stichting onderdak had het plan deze locatie te gebruiken om circa veertig cliënten te huisvesten. Dit zorgde voor veel protest vanuit de omgeving.
Stichting OnderDak heeft het pand op dit moment niet meer in gebruik. De eigenaar heeft plannen om het pand te transformeren naar wonen. De gemeente wil, onder voorwaarden, aan deze transformatie meewerken. Het doel is wonen zonder maatschappelijke doeleinden mogelijk te maken, in lijn met het spreidingsbeleid van voorzieningen over de wijken in Arnhem. Om in de tussentijd ongewenste ontwikkelingen tegen te houden, is het voorstel om voor het pand een voorbereidingsbesluit te nemen.

Beoogd effect

Transformatie van het pand Bronbeeklaan 66 naar woningen en bescherming van het pand en de omgeving tegen ongewenste ontwikkelingen.

Argumenten

1.1 Met een voorbereidingsbesluit wordt voorgesorteerd op de transformatie naar wonen voor dit pand en het voorkomt ongewenste omzettingen en gebruik in het pand Bronbeeklaan 66.

Er zijn een aantal redenen om voor het pand Bronbeeklaan 66 een voorbereidingsbesluit te nemen:

- Er is grote behoefte aan meer woningen in Arnhem, het voorbereidingsbesluit is een eerste stap in de transformatie van het voormalig zorgcomplex met een maatschappelijke bestemming naar een woonbestemming.
- Met de eigenaar van het pand zijn gesprekken gevoerd over de transformatie van het pand naar wonen. De buurt is hier door de eigenaar over geïnformeerd en staat hier positief tegenover. Het college staat ook positief tegenover een transformatie naar wonen op deze locatie. Wonen past niet binnen het bestemmingsplan en er moet dus een bestemmingsplanprocedure worden gevolgd. Om te voorkomen dat in de tussentijd ongewenste ontwikkelingen plaatsvinden wordt dit voorbereidingsbesluit genomen.
- De Afdeling Bestuursrechtspraak Raad van State heeft op 6 januari 21 inzake het hoger beroep van Stichting Onderdak tegen de handhavingsbesluiten betreffende Bronbeeklaan 66 (Paasbergflat) gegrond verklaard. De Afdeling oordeelt kort gezegd, dat het gebruik door Stichting Onderdak niet in strijd is met het bestemmingsplan, maar in overeenstemming met de maatschappelijke bestemming. Dat betekent, dat met de huidige bestemming de huisvesting van grote aantallen cliënten van Stichting OnderDak of vergelijkbare zorgverleners is toegestaan. Het gemeentelijke beleid is om de zorgfuncties te spreiden in kleinere locaties over de stad. Een grote locatie met veel cliënten, zoals het pand aan de Bronbeeklaan 66, past niet binnen dit gemeentelijke beleid. Ongewenst gebruik moet daarom voorkomen worden.

De voorwaarden bij deze transformatie naar wonen zijn dat het aantal eenheden voor maatschappelijke doeleinden (zoals beschermd wonen) wordt uitgesloten dan wel beperkt wordt tot maximaal 8. Dit aantal is conform het beleid en de inkoopeisen van de gemeente. Andere voorwaarden zijn dat er een gedegen onderbouwing en plan komt waarin wordt aangegeven op welke wijze dit wordt ingepast en aantoont dat er een goede mix van woonvormen in het pand komt.

Een voorbereidingsbesluit voorziet in een aanhoudingsplicht voor bouwactiviteiten. Dit betekent dat omgevingsvergunningen voor het bouwen die passen binnen het van kracht zijnde bestemmingsplan gedurende de looptijd van het voorbereidingsbesluit niet mogen worden verleend.

De gemeente zal binnen de termijn van het voorbereidingsbesluit een ontwerpbestemmingsplan in procedure brengen voor het pand Bronbeeklaan 66. In dit bestemmingsplan krijgt het pand een woonbestemming.

4.1 Geheimhouding is noodzakelijk om ongewenste ontwikkelingen tussen de start van de procedure en publicatie van het voorbereidingsbesluit te voorkomen

Om te voorkomen dat er vóór het tijdstip van inwerkingtreding van het voorbereidingsbesluit (bouw)plannen in het plangebied worden ingediend, die niet wenselijk zijn in verband met het gewenste gebruik zijnde regulier wonen, is het noodzakelijk om de procedure onder geheimhouding af te wikkelen. De Gemeentewet biedt hiervoor de mogelijkheden.

Kanttekeningen en risico's

1.1 De beschermende werking van het voorbereidingsbesluit vervalt indien niet binnen één jaar na de vaststelling van het voorbereidingsbesluit een ontwerpbestemmingsplan ter inzage wordt gelegd

Het voorbereidingsbesluit vervalt op grond van artikel 3.7 lid 5 Wro indien niet binnen één jaar na datum van inwerkingtreding van dit voorbereidingsbesluit een ontwerp van een bestemmingsplan ter inzage is gelegd. Dit besluit vervalt eveneens op het tijdstip waarop het bestemmingsplan ter voorbereiding waarvan dit besluit is genomen in werking treedt.

2.1 Gebruikers mogen uitsluitend het feitelijk bestaande en legaal aanwezige gebruik voortzetten

De consequentie van het voorbereidingsbesluit is dat alleen het feitelijk bestaande en legaal aanwezige gebruik mag worden voortgezet.

Aanvragen voor omgevingsvergunning die vóór de datum van inwerkingtreding van dit voorbereidingsbesluit zijn ingediend en passen binnen het nu geldende bestemmingsplan zullen gewoon in behandeling genomen moeten worden.

Participatie

Vanwege de aard en het doel van een voorbereidingsbesluit en de bij het voorbereidingsbesluit betrokken belangen van de gemeente is verdere communicatie vóór besluitvorming niet mogelijk; de raadsbehandeling en -besluitvorming zal in beslotenheid plaatsvinden.

Financiën

De kosten voor het voorbereidingsbesluit en het opstellen van het nieuwe bestemmingsplan bestaan uit capaciteitskosten van de eigen medewerkers. Hiervoor zijn budgetten beschikbaar in de bestaande begroting.

Uitvoering

Zoals bepaald in het raadsbesluit treedt het voorbereidingsbesluit in werking op de dag van bekendmaking. Publicatie van het voorbereidingsbesluit in onder andere de Staatscourant vindt zo spoedig mogelijk na vaststelling plaats.

Communicatie

Na vaststelling door de raad zal het voorbereidingsbesluit worden gepubliceerd in de Staatscourant en het elektronisch gemeenteblad en ter inzage worden gelegd (Stadskantoor).
De geheimhouding ten aanzien van het raadsvoorstel, het raadsbesluit en alle bijbehorende en onderliggende stukken loopt af op de dag van bekendmaking van het voorbereidingsbesluit.
Op de dag van bekendmaking zal de eigenaar schriftelijk worden geïnformeerd. De vertegenwoordiger van de eigenaar zal mondeling worden geïnformeerd.

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad

- Verbeelding gebied voorbereidingsbesluit met kenmerk NL.IMRO.0202.VBB985-0301 (Geheim)

RAADSVOORSTEL

Besluit van	
Zaaknummer	535216

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

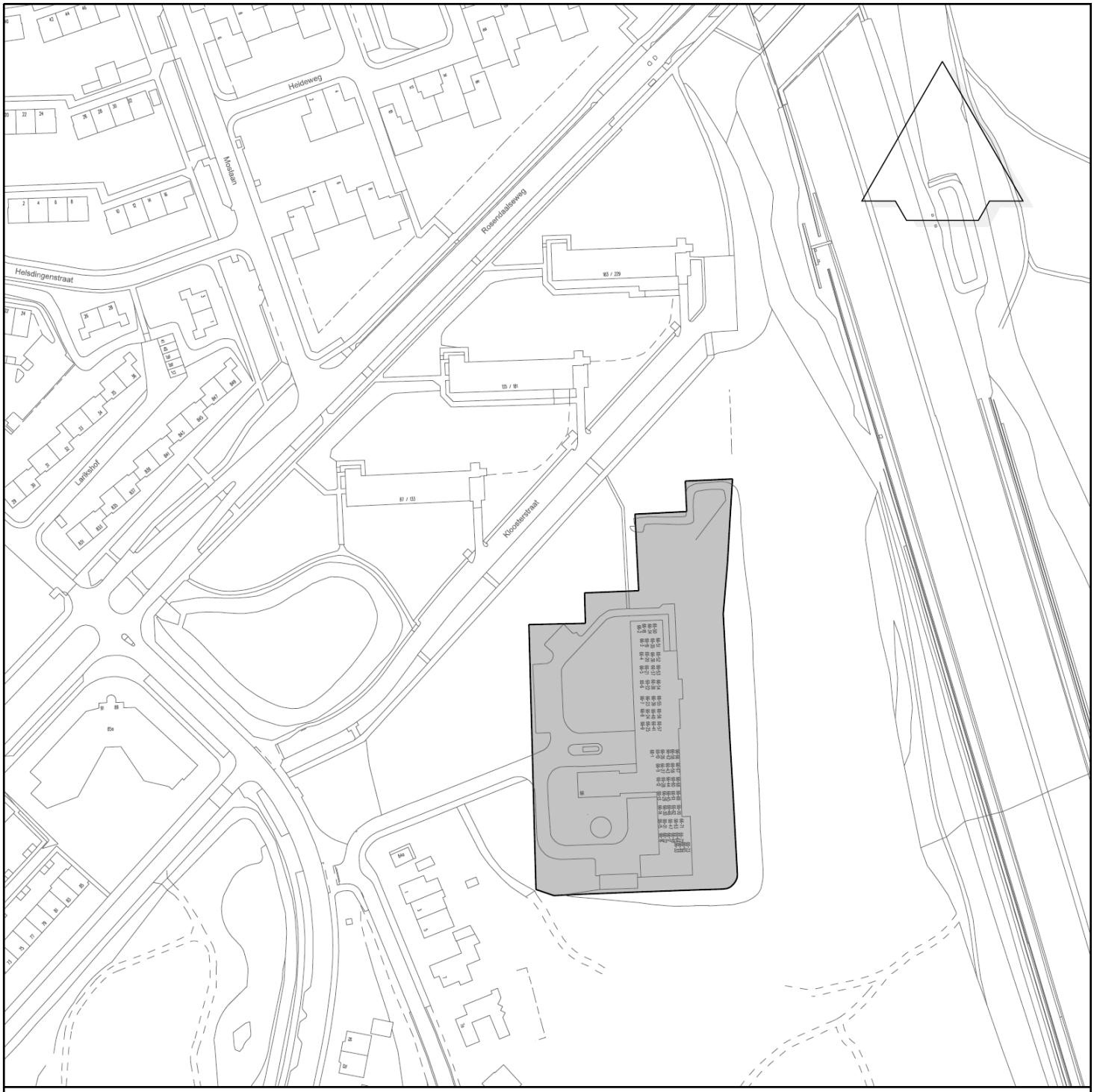
gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 5 januari 2021, nummer 535216;

gelet op artikel 3.7 van de Wet ruimtelijke ordening;

besluit:

1. Een voorbereidingsbesluit voor het pand Bronbeeklaan 66 vast te stellen, overeenkomstig de geometrisch bepaalde planobjecten als vervat in het GML-bestand NL.IMRO.0202.VBB985-0301.gml met bijbehorende bestanden, alsmede de daarvan afgeleide analoge verbeelding met kenmerk NL.IMRO.0202.VBB985-0301 vast te stellen;
2. Hierbij te bepalen dat het verboden is om het ten tijde van de inwerkingtreding van het voorbereidingsbesluit feitelijk bestaande en legaal aanwezige gebruik van de in het voorbereidingsbesluit begrepen gronden en/of bouwwerken te wijzigen;
3. Te bepalen dat dit voorbereidingsbesluit in werking treedt op de dag van bekendmaking;
4. De door het college van burgemeester en wethouders op basis van artikel 25, tweede lid van Gemeentewet en gelet op artikel 10, tweede lid onder b en g van de Wet openbaarheid van bestuur opgelegde geheimhouding ten aanzien van het raadsvoorstel: Voorbereidingsbesluit Bronbeeklaan 66; zaaknummer 535216, het raadsbesluit: zaaknummer 535216 en bijlage: Verbeelding gebied voorbereidingsbesluit; kenmerk NL.IMRO.0202.VBB985-0301 te bekrachtigen en te besluiten als datum van de beëindiging van de geheimhouding de dag van bekendmaking van het voorbereidingsbesluit aan te houden.

De griffier, De voorzitter,

gebied waarop het voorbereidingsbesluit van toepassing is

VOORBEREIDINGSBESLUIT BRONBEEKLAAN 66

NL.IMRO.0202.VBB985-0301

2020-RO-00082

gewijzigd	datum
a	
b	
c	
d	
e	

formaat	getekend	gezien	datum	schaal
	PvD		16-12-2020	1:2000

© Nadruk verboden

Strategie, Beleid en Regie, beleidsdomein Fysiek

Eusebiusbuitensingel 53, Postbus 9029, 6800 EL ARNHEM
Tel.: 0900-1809, fax: 026-3774830, gemeente@arnhem.nl

GEMEENTE Arnhem